Peter Marshall
David Manuel

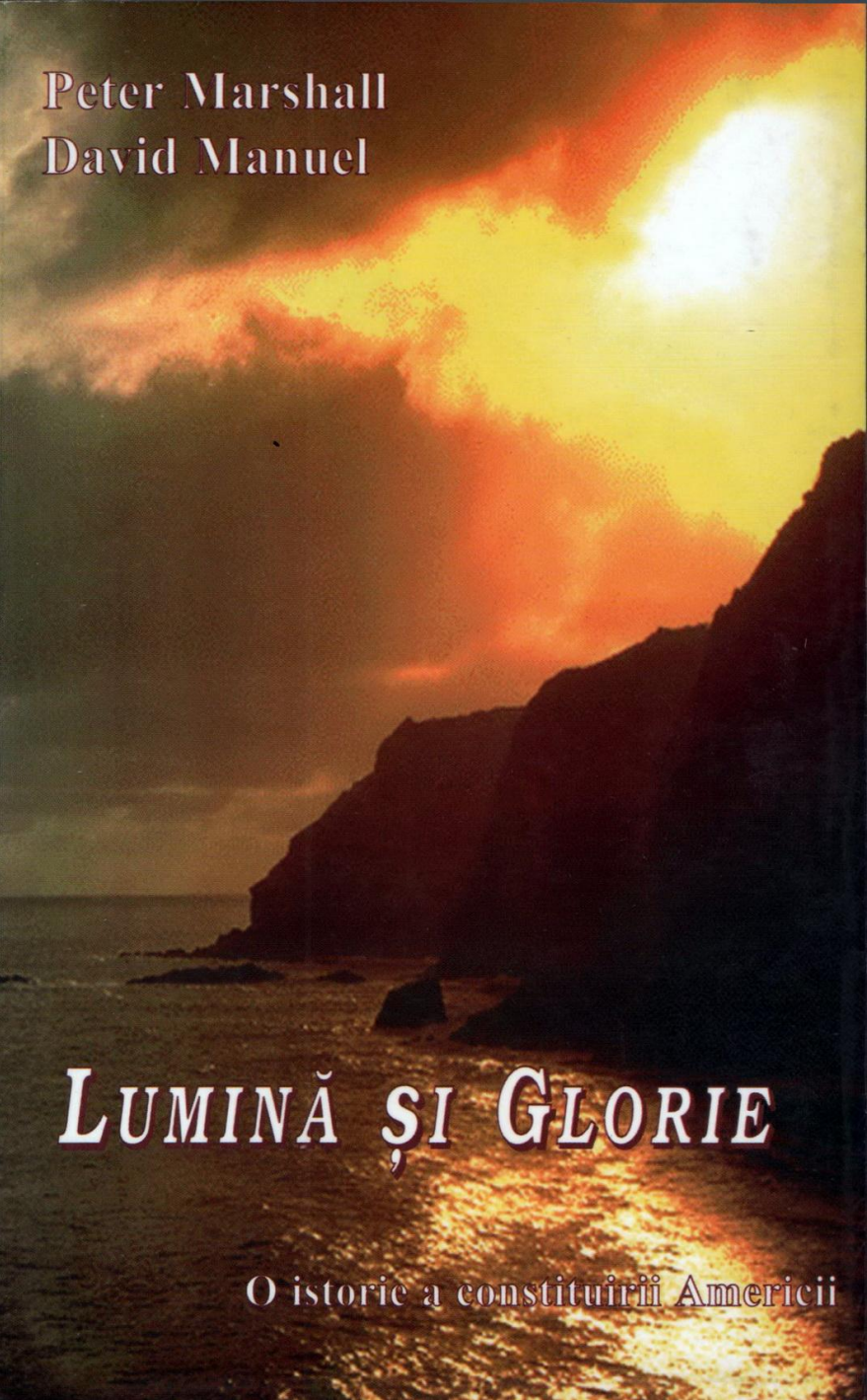

LUMINĂ ȘI GLORIE

O istorie a constituirii Americii

LUMINĂ
și
GLORIE

LUMINĂ
și
GLORIE

Peter Marshall
David Manuel

Editura Cartea Creștină
Oradea, 1995

Peter Marshall and David Manuel
The Light and the Glory
Copyright © 1977 by Peter J. Marshall, Jr., and David B. Manuel,Jr.
Published by Flemming H. Revell
a division of Baker Book House Company
P.O. Box 6287, Grand Rapids, Michigan 49516-6287
ISBN 0-8007-0886-5 cloth
ISBN 0-8007-5054-3 Paper
All rights reserved.

© 1995 Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Cartea Creștină, str. Cuza-Vodă nr. 85, 3700 Oradea-Bihor, România, tel. 059/136738, fax: 059/136152.
Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea, în scris, a Editurii Cartea Creștină Oradea.

Toate citatele biblice, cu excepția cazurilor când este specificată sursa, sunt luate din traducerea Cornilescu, care este adaptată conform regulilor ortografice actuale.

Traducător: Mircea Bunta
Editor: Stoica Cornelia
Tehnoredactor: Olimpiu Filip

ISBN 973-97278-3-2

În memoria
tuturor americanilor dintâi, anonimi,
care au ales Calea Legământului

LE MULȚUMIM CU RECUNOȘTINȚĂ...

În cazul unui proiect de o asemenea anvergură, este imposibil să le mulțumim tuturor celor care au fost atât de generoși cu ajutorul și rugăciunile lor. Însă am vrea să-i menționăm, în mod deosebit, pe Cay Anderson și Judy Sorensen, directorii Comunității lui Isus, pentru încurajările lor de la început și sprijinul lor constant, pe profesorul Peter Gomes de la Harvard, pentru perspectiva sa istorică, pe pastorul Ron Minor și oamenii de la Prima Biserică Prezbiteriană Unită din Cambridge și pe John Harrison și personalul său de la Yale, pentru că ne-au căutat volumele greu de găsit, pe toți membrii bisericii East Dennis Community, care ne-au ajutat să sortăm materialul de cercetat, pe Bill Andersen și sora Suzan de la Comunitate, pentru că ne-au ajutat să respectăm termenii stabiliți, și pe ceilalți membri ai Comunității pentru sprijinul lor susținut în rugăciune, pe Fred Hills, pentru sfatul său editorial, pe Catherine Marshall și Len LeSourd, pentru sugestiile lor de încheiere, pe Ev Sahrbeck pentru supracopertă, pe oamenii din East Dennis care ne-au ajutat la dactilografiere și corectare, în special, pe Joyce Campbell și Margaret Guyer și pe soțiile noastre răbdătoare, Edith Marshall și Barbara Manuel, pentru răbdarea de care au dat dovadă în toate frământările prin care au trecut cu fața senină.

Mai presus de toate, am dori să mulțumim harului constant și inspirației Tatălui nostru ceresc, fără de care această carte n-ar fi putut fi niciodată scrisă.

PETER MARSHALL
DAVID MANUEL
Cape Cod, Massachusetts

Introducere la ediția în limba română

Statele Unite ale Americii reprezintă un fenomen unic între națiunile lumii. Națiunea americană este singura alcătuită prin topirea laolaltă a tuturor celorlalte națiuni ale pământului. Orice familie care emigrează în Statele Unite, oricât de hotărâtă ar fi să-și păstreze etnicitatea, va pierde inevitabil bătălia, și copiii ei vor înceta să mai fie ce au fost părinții și vor deveni, cu siguranță, americani. Fenomenul este unic pe planeta noastră. Capacitatea de topire a tuturor națiunilor într-o națiune nouă e specific americană și este irezistibilă.

Statele Unite ale Americii cuprind un teritoriu imens, înzestrat cu multe bogății naturale. În privința aceasta însă, SUA nu este unică. Rusia are o suprafață de câteva ori mai mare decât SUA și are bogății naturale mult mai vaste. Și totuși, nivelul de prosperitate și calitatea vieții sunt incomparabil mai înalte în SUA. Sunt și alte țări bogate și foarte dezvoltate în lume. Și totuși, de pe toate continentele și din toate țările lumii, oamenii visează să emigreze în Statele Unite ale Americii. De ce-i așa?

Abia acum 400 de ani, pe teritoriul care acum se numește Statele Unite ale Americii se așezau primii emigranți din Europa. Rezistența băștinașilor împotriva acestor străini a fost feroce.

Le-au trebuit emigranților două sute de ani până și-au format o țară a lor, independentă și deschisă tuturor celor ce voiau să i se alăture și să-i fie parte.

În alte două sute de ani țara aceasta a devenit incontestata putere care decide într-un mod substanțial destinele omenirii. Fie că ne place, fie că nu ne place, SUA dă tonul în politică, în religie și în multe alte domenii.

Cum se explică acest fenomen atât de fascinant care se numește Statele Unite ale Americii? În mod categoric, fenomenul merită atenția noastră a tuturora.

Cartea pe care v-o oferim în traducere în limba română vă prezintă

o explicație a acestei țări unice în lume. Autorii se duc până la origini, la omul care a descoperit pentru europeni continentul american. De la acesta, trec la cei care au început să colonizeze mici porțiuni pe țărmul Americii de Nord. Autorii ne arată ce fel de oameni au fost aceștia, ce credințe i-au animat și cu ce idei au venit ei în America.

Două sunt ideile fundamentale ale autorilor acestei cărți. Prima este că Dumnezeu a avut un plan cu Statele Unite ale Americii, și pentru aceasta ei scot în evidență elementele miraculoase din istoria întemeierii și dezvoltării noului stat. A doua este că oamenii care au venit la început în America au fost credincioși protestanți, persecutați în Europa pentru crezul lor, care căutau să-și întemeieze o țară în care să-și poată trăi liber credința. Mai mult însă, oamenii aceștia luau Biblia ca fiind în totalitatea ei Cuvântul lui Dumnezeu și când s-au așezat să definească natura țării pe care o întemeiază, și-au luat toate principiile din Biblie, din Cuvântul lui Dumnezeu.

Este teza de bază a acestor autori că Statele Unite ale Americii au fost așezate pe principiile Bibliei și că acestea sunt motorul care a dus la dezvoltarea națiunii americane într-un mod atât de spectaculos și de unic. Autorii atrag atenția că în ultima generație asistăm la o abandonare în America a principiilor Bibliei și ei afirmă că tocmai lucrul acesta duce acum la o decădere a societății americane. Statele Unite ale Americii au devenit ceea ce sunt datorită așezării acestui stat pe Cuvântul lui Dumnezeu. Când aceste baze sunt abandonate, măreția, frumusețea și noblețea dispar și ele.

Ceea ce ne oferă autorii acestei cărți sunt fapte istorice. Sunt idei fascinante. Sunt lecții de mare valoare pentru noi ca indivizi și ca națiune. Ce putem noi să învățăm de la America? Ce ar trebui să luăm pentru noi ca indivizi și ca națiune de la această națiune atât de diferită?

Citind această carte captivantă și plină de substanță, fie ca ea să ne inspire să aplicăm la noi ceea ce Dumnezeu a dăruit cu mână atât de largă celor din America. Dumnezeu iubește toate națiunile deopotrivă. Dar binecuvântările Lui El le dă numai celor care își clădesc viața și națiunea pe principiile Lui și care se așează pe ei înșiși sub autoritatea Lui divină.

dr. Iosif Țon

Cuprins

	Căutarea	13
1	Purtător al lui Cristos	33
2	„Dacă aurul va fi Dumnezeul tău"	56
3	Binecuvântați fie martirii	77
4	„Lăsați sufletele voastre! Voi să produceți tutun!"	92
5	Spre țara făgăduinței	123
6	„Dumnezeu, Ziditorul nostru, ne poartă de grijă"	142
7	„Vie Împărăția Ta"	169
8	O cetate așezată pe munte	185
9	Modelul puritan	199
10	Curățarea viei Domnului	224
11	Judecata lui Dumnezeu cu Noua Anglie	245
12	„Ca un leu care răcnește"	261
13	O explozie de lumină	281
14	„Nici un alt rege în afară de Regele Isus"	298
15	„Dacă vor război..."	318
16	„Dați-le pe Watts, băieți!"	339
17	Proba de foc a libertății	367
18	„Dacă Domnul nu zidește o casă..."	398
	Căutarea se încheie	420
	Note	427
	Bibliografie	443

„Sunt pe deplin conștient de suferința, de sângele și de prețul pe care va trebui să-l plătim ca să păstrăm această Declarație, ca să ne sprijinim și să ne apărăm țara. Dar prin negura aceasta deasă văd strălucind raze fascinante de lumină și glorie. Văd că scopul merită mai mult decât toate eforturile."

- John Adams către Abigail Adams
la adoptarea
Declarației de Independență

Căutarea

America, America - până în urmă cu cincisprezece ani, chiar și numele în sine îți dădea un sentiment plăcut. Indiferent dacă el exprima mândrie, recunoștință sau speranță, reacția majorității oamenilor de pe glob era profund pozitivă. Valuta fiscală și morală a Americii era cea mai puternică din lume; puteai avea încredere în ea, și cea mai mare parte a lumii avea. În străinătate, noi eram apărătorul lumii libere, fratele mai mare care încuraja tinerele națiuni ce porneau pe calea democrației, eram speranța tuturor popoarelor înrobite. În general, noi aveam influența cea mai stabilă pe o planetă instabilă. Iar acasă, eram pe deplin convinși că facem din lumea aceasta un loc mai bun pentru a trăi în el. Credeam că, din punct de vedere tehnologic și diplomatic, era doar o chestiune de timp până când această sarcină urma să fie satisfăcător îndeplinită.

America însăși *era* un loc mai bun de trăit. În pofida tuturor piedicilor, a existat o îmbunătățire treptată, susținută, pe care majoritatea oamenilor au putut-o recunoaște în timpul vieții lor, și au existat toate semnele că aceasta avea să continue. Din punct de vedere tehnologic, ne aflam în pragul atâtor descoperiri, încât era greu pentru scriitorii de science-fiction să țină pasul cu ceea ce se întâmpla în laboratoare. Din punct de vedere intelectual, ne dezvoltam radical, abordând în sistemul educațional metode mai noi și mai „sensibile", care urmau să revoluționeze procesul de învățare și să aducă generația viitoare la o maturitate precoce, mai deplină și mai creativă. Din punct de vedere medical, eram pe punctul de a vindeca orice boală cunoscută, în timp ce psihiatria se ocupa de persoanele întâmplător aberante, care aveau probleme cu adaptarea. Într-un cuvânt, *optimismul* caracteriza America. Visul american era pe cale de a deveni o realitate.

Apoi, neașteptat și uimitor de brusc, totul s-a dezechilibrat. Acțiunile

noastre militare au încetat să mai meargă cum scria la carte, iar tânărul nostru președinte, personificarea Visului, a fost asasinat. Tinerii noștri au început să se revolte la o scară fără precedent în generațiile anterioare - respingând orice autoritate, fără deosebire, sau evadând în autodistrugerea dementă a abuzului de droguri. Noile națiuni care se năsteau, și cărora le dăduserăm atâtea pe gratis, s-au unit aproape toate în ura lor față de noi. Politica noastră externă s-a transformat într-o politică de *reacțiune* și nu de acțiune; de fapt, am început să *nu avem* o politică externă.

Pe plan intern, economia noastră s-a dezvoltat tot mai neregulat; economiștii nu i-au mai putut prevedea evoluția și, cu atât mai puțin, nu au mai putut să o stabilizeze. Rezultatele copiilor noștri la matematică și engleză au coborât în picaj; după baremurile de admitere la facultăți, rezultatele testelor erau cu doi ani sub media de acum un deceniu. Tehnologii noștri, la care am venit recunoscători cu toate problemele noastre, păreau să creeze probleme noi, total neprevăzute, cu fiecare problemă pe care erau în stare s-o rezolve. Iar psihiatria nu a putut face față mareei de tulburări mintale și afective care părea să se fi abatut asupra țării, punând stăpânire pe fiecare al treilea pat de spital. Optimismul nostru s-a transformat rapid în disperare.

Dar poate cel mai de neînțeles indicator dintre toți este pierderea sănătății morale. Cu siguranță, întotdeauna au existat elemente declasate, dar le-am considerat niște cazuri izolate - niște „carii" superficiale care trebuiau curățate și umplute. Acum, ne-am dat seama că este nevoie de o lucrare de curățare în profunzime, dacă nu cumva e deja prea târziu.

Cu toate acestea, promiscuitatea sexuală, căreia ne-am luptat să-i facem loc prin legalizarea avorturilor, educație sexuală permisivă și măsuri contraceptive tot mai eficiente, nu este, în sine, cel mai relevant semn al profunzimii decăderii morale. Cel mai relevant semn nu este nici dezintegrarea unității familiale, singurul fir comun care ține țesătura Americii să nu se rupă la cusături. Într-adevăr, familia americană pare să se destrame: o rată a divorțurilor cuprinzând aproape o căsătorie din două, când în urmă cu două generații aproape că nici nu se auzea de divorț, extinderea bruscă a numărului de copii

abuzați, fapt care era și mai rar întâlnit înainte, renunțarea în masă a părinților la rolul lor tradițional de capi ai familiei și dorința fiecărui membru al familiei de a fi independent - cât mai repede și cât mai mult posibil.

Cel mai semnificativ indice al extinderii decăderii noastre morale este tocmai indiferența noastră față de aceasta. Pornografia s-a infiltrat practic în aproape fiecare nivel al vieții noastre de fiecare zi, inclusiv în limbajul nostru. Practici dubioase în viața personală și în afaceri, care altădată ar fi dat naștere la scandaluri monstruoase, astăzi abia dacă mai par scandaloase. Dar, dacă altădată ne-am fi ridicat protestând, scriind scrisori și votând, acum doar dăm din cap, considerându- le un alt semn al vremurilor.

Dacă putem identifica un eveniment care să marcheze momentul când disperarea noastră a început să se transforme în indiferență, atunci acesta a fost în clipa când președintele nostru a fost prins mințind poporul, și apoi manipulând încrederea cu care l-am mandatat, în încercarea lui de a-și acoperi minciunile.

Ca națiune, am fost atunci șocați și scârbiți că decăderea a ajuns atât de departe. Pentru noi, președinția era simbolul a tot ceea ce este drept și decent în America. Am ales să credem că oamenii care și-au asumat această funcție s-au ridicat la statura necesară pentru a întruchipa imaginea noastră despre ea (care, de fapt, era imaginea noastră despre noi înșine). Și astfel, am ignorat zvonurile despre viața intimă a unor președinți, deși cu fiecare dezvăluire neplăcută a devenit din ce în ce mai greu să facem acest lucru. Încrederea noastră în sanctitatea funcției a devenit tot mai mult un act de credință oarbă, de care ne-am agățat cu tenacitate, în fața numărului crescând de dovezi contrare.

Aceasta explică de ce, atunci când evenimentele de la Watergate au dărâmat idolul „religiei noastre civile", aceasta a fost o experiență zguduitoare pentru mulți. Și ne mai explică de ce, după mânia noastră inițială pe omul respectiv (nu atât pentru ceea ce făcuse efectiv, cât pentru ceea ce nimicise), am avut tendința să-l ștergem complet din mintea noastră. Căci, oricât de mult ne-ar fi plăcut să aruncăm toată vina pe acest om, am simțit în inimile noastre că această cădere a sa era doar o reflectare a ceea ce s-a întâmplat cu Visul American.

Ce *s-a întâmplat* cu Visul? Cu mai puțin de două decenii în urmă, când încă mai nutream încrederea că vom găsi răspunsul și vom îndrepta lucrurile, comuniștii au fost primii pe care s-a dat vina. Capitaliștii au dat vina pe comuniști, care au dat vina pe imperialiști, care au dat vina pe turturele, care au dat vina pe șoimi. Tinerii au dat vina pe toți cei trecuți treizeci de ani, negrii au dat vina pe toți cei care nu erau negri, toată lumea a dat vina pe tehnicieni, care au spus că nu este vina lor - tot ceea ce făceau *ei* era să încerce să dea oamenilor ceea ce doresc. Aceeași scuză a fost repetată de politicieni, când a venit rândul lor. Astfel că, deoarece până la urmă a devenit evident că nu se vor găsi țapi ispășitori, că cei mai buni gânditori ai noștri nu pot veni cu nici un răspuns concludent, mulți americani au renunțat să se mai întrebe ce s-a întâmplat.

Și totuși, această carte aduce un răspuns. Pentru mulți, răspunsul va fi incredibil, chiar ridicol, deși, în urmă cu două sute de ani, majoritatea americanilor l-ar fi acceptat destul de repede. Iar cu o sută cincizeci de ani mai înainte de aceea, pentru primii coloniști care și-au croit drum spre țărmurile acestea, ar fi fost *singurul* răspuns.

* * *

Noaptea căzuse peste micul port din Noua Anglie și bărcile de pescuit se legănau ușor, la ancoră. Înăuntrul capelei din apropiere, o adunare de vreo două sute de persoane era luminată de lumânări electrice care aruncau o lumină plăcută ce se reflecta în lambriurile de lemn. Vorbitorul a ajuns repede la miezul mesajului său: „Această națiune a fost întemeiată de Dumnezeu, pe baza unei chemări speciale. Primii oameni care au venit aici, știau că sunt conduși aici de Domnul Isus Cristos pentru a întemeia o națiune în care bărbații, femeile și copiii trebuia să trăiască în ascultare de El... Aceasta trebuia să fie într-adevăr *o singură națiune sub domnia lui Dumnezeu*".

Vorbitorul s-a oprit. „Motivul, cred eu, pentru care noi, americanii, avem asemenea probleme astăzi, este că am uitat acest lucru. L-am respins. De fapt, am devenit destul de cinici în această privință. Noi, ca popor, am lepădat moștenirea noastră creștină."

Era o afirmație îndrăzneață; putea el să o susțină? Unul dintre

ascultători s-a întrebat *ce înseamnă* de fapt moștenirea noastră creștină - se întrebase și mai înainte, mai exact, cu patru ani în urmă. Ascultătorul era David Manuel, care, fiind editor la una din marile edituri din New York, descoperise, spre consternarea lui, că Dumnezeu este real. Și nu numai că Dumnezeu este real, dar că El îl iubește mai presus de înțelegerea omenească și că a așteptat cu răbdare ca David să înțeleagă acest lucru. Descoperirea i-a întors pe dos lumea lui David. Și, nu peste mult timp, a simțit că Dumnezeu voia ca el să-și folosească talentul de scriitor sau editor pe care îl are, în serviciul Împărăției Lui. El avea în minte mai multe proiecte de cărți, din care unul mergea pe urmele moștenirii spirituale a strămoșilor noștri care au întemeiat națiunea. Dar ideea lâncezise în mintea sa până când acest vorbitor a părut să redeschidă dosarul.

Vorbitorul era Peter Marshall, care a crescut răzvrătindu-se împotriva moștenirii spirituale a celor doi părinți creștini celebri: fostul capelan al Senatului, care s-a numit tot Peter, și soția sa, scriitoarea Catherine. El a renunțat la răzvrătire în 1961, când a intrat și el într-o relație personală cu Dumnezeu și, nu după mult timp, și-a dedicat viața slujirii unui Mântuitor viu și înviat din morți. Această slujire l-a introdus în lucrare și, în cele din urmă, l-a adus la Cape Cod, unde a devenit pastor al bisericii East Dennis Community, fiind totodată un vorbitor de talie națională.

În seara aceea, în ajunul primei Zile Naționale a Pocăinței care s-a ținut în timpurile moderne, Peter a vorbit în Biserica Comunității lui Isus, tot la Cape, unde David și familia lui erau membri.

Ceea ce face ca nevoia națiunii să fie mai stringentă, spunea el, este înțelegerea faptului că mâna lui Dumnezeu a jucat un rol nu numai în întemeierea Americii, ci chiar în descoperirea ei.

„Vreau să vă citesc ceea ce a spus însuși Cristofor Columb despre motivul care l-a făcut să vină aici." Peter a început să le citească ascultătorilor câteva fragmente traduse dintr-un volum necunoscut[1] de-al lui Columb, care nu mai fusese niciodată publicat în engleză.

> Domnul a fost Cel care mi-a pus în minte (am putut simți mâna Sa asupra mea) faptul că este posibil să navighez de aici

[1] Pentru notele de subsol și surse, vezi capitolul Note de la sfârșitul cărții.

înspre Indii. Toți cei care mi-au auzit proiectul l-au respins, râzând și bătându-și joc de mine. Nu încape nici o îndoială că a fost o inspirație de la Duhul Sfânt, pentru că El m-a mângâiat cu raze de inspirație minunată din Sfintele Scripturi...

Eu sunt un păcătos mai mult decât nevrednic, dar am strigat către Domnul, cerându-I har și îndurare, și acestea m-au copleșit cu totul. Am găsit cea mai dulce mângâiere din clipa când mi-am făcut un scop din a mă bucura de prezența Lui minunată. Pentru reușita călătoriei mele către Indii, nu m-am folosit de înțelepciune, de matematică sau de hărți. A fost cu adevărat împlinirea profețiilor lui Isaia...

Nimeni nu trebuie să se teamă să-și asume vreo sarcină în numele Mântuitorului nostru, dacă luptă pentru o cauză dreaptă și dacă vrea doar să intre în serviciul Lui cel sfânt. Domnul a promis rezolvarea problemelor fiecăruia, dar totul se întâmplă numai după voia Lui suverană, chiar dacă El face acest lucru prin îndemnuri. Credinciosul nu duce lipsă de nimic din ceea ce i-ar putea oferi oamenii. O, ce Domn plin de har, care dorește ca oamenii să facă pentru El acele lucruri pentru care El singur este cel responsabil! Zi și noapte, clipă de clipă, fiecare ar trebui să ne arătăm cea mai adâncă recunoștință față de El.

Un val de uimire și de surprindere a trecut printre ascultătorii din capelă. Să fi gândit Columb într-adevăr în felul acesta? Tot ceea ce citisem sau învățasem arăta că Columb a descoperit Lumea Nouă din întâmplare, în timp ce căuta un alt drum spre Indii. Niciodată nu s-a menționat credința lui, cu atât mai puțin faptul că ar fi primit misiunea vieții sale direct de la Dumnezeu. Nici nu bănuisem că s-a simțit chemat să ducă Lumina lui Cristos în ținuturi nedescoperite, împlinind profeția biblică, sau că, leghe cu leghe, drumul său, a fost călăuzit de Duhul Sfânt - și că el a știut acest lucru.

În plus, acestea nu erau imaginația unor fundamentaliști exagerat de entuziaști, *acestea erau propriile cuvinte ale lui Columb* - cuvinte pe care puțini americani le citiseră vreodată înainte de a apare în articolul pe care l-a citit Peter. Pentru David, care ședea în mijlocul ascultătorilor, impactul acestei descoperiri a fost cutremurător. Dintr-o dată i-a trecut prin minte gândul: *Dar dacă Dumnezeu a avut un plan special pentru America?*

Dar dacă descoperirea lui Columb n-a fost deloc întâmplătoare? Dacă a fost doar ridicarea cortinei pentru primul act al unei drame extraordinare...? Nu a spus Peter oare că primii coloniști au fost chemați de Dumnezeu pentru a întemeia o națiune creștină?

A avut Dumnezeu într-adevăr un plan pentru America? Asemenea tuturor acelora care au descoperit realitatea lui Cristos cel viu, noi știam că Dumnezeu are un plan pentru viața fiecărui individ - un plan care poate fi, prin efort spiritual, înțeles și urmat. *Dar dacă El face același lucru cu națiuni întregi?*

Biblia ne spune, desigur, că El a făcut așa; că evreii au fost poporul Său ales și că, dacă ei ar fi păzit poruncile Lui, El i- ar fi binecuvântat *ca națiune*. Cartea Deuteronomul este destul de explicită în această privință:

> Căci tu ești un popor sfânt pentru Domnul, Dumnezeul tău; Domnul Dumnezeul tău te-a ales, ca să fii un popor al Lui dintre toate popoarele de pe fața pământului. Nu doar pentru că întreceți la număr pe toate celelalte popoare S-a alipit Domnul de voi și v-a ales, căci voi sunteți cel mai mic dintre toate popooarele. ci, pentru că Domnul vă iubește, pentru că a vrut să țină jurământul pe care l-a făcut părinților voștri, pentru aceea v-a scos Domnul cu Mâna Lui puternică și v-a izbăvit din casa robiei, din mâna lui Faraon, împăratul Egiptului. Să știi dar că Domnul, Dumnezeul tău, este singurul Dumnezeu. El este un Dumnezeu credincios și își ține legământul și îndurarea până la al miilea neam de oameni față de cei ce-L iubesc și păzesc poruncile Lui... (Deuteronomul 7:6-9).

De-a lungul istoriei lor, atât timp cât israeliții și-au respectat partea lor de legământ, Dumnezeu i-a binecuvântat. Însă, de abia începea El să-i binecuvânteze, că ei se și îndepărtau de El, de multe ori în decursul a mai puțin de o generație. Și-au împietrit inimile atât de tare, încât i-au omorât cu pietre pe profeții pe care El i-a trimis pentru a le spune să se smerească, să caute iertarea Lui și, prin harul Lui, să-și schimbe căile - adică să se pocăiască. Însă, deoarece i-a iubit, El nu S-a „spălat pe mâini" față de ei, indiferent cât de mult L-au pus ei la încercare. De prea multe ori, însă, ei nu I- au mai lăsat nici o altă alternativă decât

să-Și ia harul de la ei și să lase ca seceta, inundațiile sau molima, războiul, robia sau prigoana să întoarcă pe poporul Său înapoi la El.

Mulți creștini moderni cred că această idee a unei relații colective și a unui legământ colectiv a încetat odată cu venirea lui Isus Cristos. Ei cred că, odată cu apariția creștinismului, relația omului cu Dumnezeu a devenit o problemă individuală și strict personală.

Dar dacă punctul de vedere al lui Dumnezeu nu s-a schimbat niciodată? Dar dacă, pe lângă relația personală cu individul prin Mântuitorul Isus Cristos, Dumnezeu continuă să trateze națiunile în mod colectiv, așa cum a făcut de-a lungul istoriei Vechiului Testament? Dar dacă, mai ales, El a avut un plan pentru cei pe care i-a adus în America, un plan în care acest continent era văzut ca o scenă pentru un nou act din drama răscumpărării? Oare nu ar fi posibil ca noi, americanii, ca popor, să fi fost destinați să fim „o lumină care să lumineze neamurile" (Luca 2:32) - o demonstrație în fața lumii despre modul în care Dumnezeu vrea ca copiii Săi să trăiască împreună sub domnia lui Cristos? Să fie oare îndepărtarea noastră puternică de la acest proiect, după un început atât de promițător, motivul pentru care se pare că ne îndreptăm acum spre o nouă epocă a întunericului?

Totul părea mai degrabă fantastic, dar, în timp ce David și Peter stăteau de vorbă despre aceasta, după adunare, în seara aceea, întreaga ipoteză devenea din ce în ce mai plauzibilă. Și astfel, într-o dimineață însorită de mai, în 1975, ei - adică noi - erau în drum spre Boston pentru a vedea dacă cercetarea avea să confirme aceste idei - poate chiar oferind dovezi suficiente pentru a scrie o carte. Deși Peter terminase factultatea de istorie, aceasta fusese în urmă cu cincisprezece ani, și nici unul din noi nu am făcut nici o muncă de cercetare mai serioasă după terminarea facultății. Nici măcar nu știam că trebuie să fii afiliat sau înscris la Harvard, pentru a putea folosi Biblioteca Widener. Din acest motiv, nu aveam decât o idee foarte vagă despre felul în care trebuia să procedăm pentru a găsi ceea ce căutam, și habar nu aveam cum să compilăm ceea ce, eventual, am fi găsit. Singurul lucru pe care îl știam era că ne-am rugat pentru acest proiect și am simțit că Dumnezeu vrea să ne apucăm de lucru. Dacă am înțeles bine și dacă El *era* implicat, trebuia să ne încredem în El ca să ne călăuzească fiecare pas.

Ieșind deprimați de la Widener, după ce am fost refuzați, sigurul lucru care ne-a venit în minte a fost să încercăm la Biblioteca Publică din Boston. Dar, în timp ce ne întorceam la mașină, ne-a venit dintr-o dată ideea să ne oprim la librăria Harvard, de vizavi. Acolo, la secția de istorie de la subsol, prima carte peste care am dat s-a nimerit să fie *Redeemer Nation* (Națiunea răscumpărătoare) de Ernest Lee Tuveson. Când Peter a citit cu voce tare supracoperta, a devenit clar pentru noi că dăduserăm într-adevăr peste ceva - că au mai fost și alții care au simțit că Dumnezeu a avut un plan specific și unic pentru America. Răsfoind mai departe cărțile din secția de istorie; am găsit indicii că primii coloniști se considerau, și erau conștienți că sunt, un popor chemat pentru a continua legământul cu Dumnezeu și unii cu alții, legământul pe care îl încheiase Israel.

Mai târziu am descoperit că ei credeau că pasaje din Biblie ca acesta (care inițial a fost adresat lui Israel) li se aplica în special lor:

> „Căci Domnul, Dumnezeul tău, are să te ducă într-o țară bună, țară cu pâraie de apă, cu izvoare și cu lacuri, care țâșnesc din văi și munți; ... țară unde vei mânca pâine din belșug, unde nu vei duce lipsă de nimic; țară, ale cărei pietre sunt de fier, și din ai cărei munți vei scoate aramă. Când vei mânca și te vei sătura, să binecuvântezi pe Domnul, Dumnezeul tău, pentru țara cea bună pe care ți-a dat-o" (Deuteronomul 8:7, 9, 10).

Mai mult decât atât, ei se vedeau chemați în noua Țară a Făgăduinței pentru a întemeia noul Israel, care urma să fie o lumină pentru întreaga lume. „O cetate așezată pe munte", era expresia lui John Winthrop, primul guvernator al coloniei Massachusetts.

Bucuria noastră la această descoperire a început să atragă privirile câtorva persoane. Mai serioși, am urcat la casieria de la etaj, am cumpărat cărțile și am plecat în grabă. Dar, odată ajunși în mașină, în timp ce ne îndreptam spre Biblioteca Publică din Boston, am dat frâu liber bucuriei, asemenea celor din patruzeci și nouă în drum spre terenurile aurifere.

Toată după-masa aceea s-a simțit acel spirit de aventură în timp ce David parcurgea fișele și căuta titlurile pe rafturi, iar Peter scormonea

prin teancurile de cărți pe care i le adusese. Printre o duzină de volume învechite se găsea câte unul de interes. Apoi, „din întâmplare", lângă cartea pe care o căutam, ne sărea câte un titlu în ochi și descopeream câte o comoară ca *Remarkable Providences*, editată de John Demos. Aceasta conținea, printre altele, jurnale și scrisori care relatau despre „providența făcătoare de minuni" a lui Dumnezeu și viața coloniștilor din Jamestown, Plymouth și din Colonia Golfului Massachusetts.

Era, însă, un lucru din bucăți, și încă n-aveam cum să știm ce puteam trece cu vederea din neatenție. Apoi Peter și-a adus aminte că avea bibliografia critică a lui Nelson Burr a cărților despre religie din America. Acum puteam fi selectivi în privința a ceea ce trebuia să obținem, dar cantitatea ne copleșea: aproape două sute de volume! Dintre acestea, majoritatea erau atât de vechi și/sau rare, încât aproape că nu exista nici o șansă ca Biblioteca Publică din Boston să le aibă. Dar, „din întâmplare", un prieten creștin al lui David, John Harrison, tocmai primise funcția de director al serviciilor publice la vasta Bibliotecă Memorială Sterling a Universității Yale (600 de angajați). Astfel, două săptămâni mai târziu, făceam o călătorie neașteptată la fosta noastră alma mater, pentru prima oară de când absolviserăm.

Revenirea în acel loc ne-a trezit un sentiment ciudat, de parcă am fi trăit un film vechi pe care l-am mai văzut cândva și l-am uitat. Intrând în uriașa clădire gotică a Bibliotecii Sterling, unde veneam atât de des ca studenți, parcă am fi căzut într-o falie a timpului. Când am intrat însă în Beinecke, biblioteca nouă cu cărți rare, cu ziduri de marmură translucidă, aceasta a fost cea mai feerică experiență dintre toate. Era în locul acela o atmosferă reverențioasă, aproape sfântă, iar șoaptele în care vorbeam instinctiv, nu se datorau politeții obișnuite dintr-o bibliotecă, ci respectului real față de ceea ce ne înconjura. Era ca și cum am fi stat pe un pământ sfânt. Apoi am înțeles: într-un fel, *așa și era*. Acolo, înaintea noastră, în mii de volume străvechi, într-un bloc de sticlă cu șase etaje, climatizat, se afla toată mândria inteligenței umane, păstrată cu sfințenie într-o strălucire fără seamăn. Ne-am înfiorat și am coborât scările la ghișeul din holul bibliotecii.

Încă din după-amiaza aceea, în sala de lectură din subsolul Bibliotecii Beinecke, am făcut descoperirea care avea să se dovedească

a fi cea mai extraordinară din întregul nostru proiect. În jurnalul său, Columb a descris un incident care a avut loc în a patra și ultima sa călătorie, după ce fusese făcut „guvernator al insulei *Española*" (Hispaniola), și apoi eliberat din funcție datorită proastei sale conduceri. Bolnav de febră și cuprins de disperare, el a avut un fel de vis în care a auzit o voce puternică mustrându-l cu tărie pentru egoismul său. Vocea (pe care o citățm în capitolul 2), i-a amintit că Atotputernicul l-a ales pe el dintre toți oamenii vremii sale, pentru cinstea de a purta Lumina lui Cristos către o lume nouă, că i-a dat tot ceea ce a cerut și că scria în ceruri fiecare eveniment din viața lui!

John Harrison și personalul său s-au dovedit de neprețuit în căutarea documentelor și a cărților greu de găsit și, în curând, câteva cutii pline cu materiale plecau din New Haven spre Cape Cod. Și, printr-o altă „coincidență", Ron Minor, un prieten de-al nostru care era pastor la Prima Biserică Prezbiteriană Unită din Cambridge, le-a spus oamenilor săi despre proiect. Când au auzit de el, mai mulți membri care își făceau studiile postuniversitare la Harvard, și-au oferit serviciile și, în curând, au început să sosească alte cutii. Acum însă, ne-am confruntat cu cea mai mare problemă dintre toate: dacă noi amândoi n-am fi făcut altceva decât să citim, ne-ar fi trebuit mai mult de un an să le parcurgem pe toate!

Încă o dată, Dumnezeu s-a îndurat de noi, de data aceasta prin biserica lui Peter, în care erau mulți care doreau să ne ajute cu tot ce puteau. Acești voluntari au fost cooptați ca cercetători asistenți, având sarcina de a citi orice carte, articol, predică și scrisoare, și de a face o evaluare preliminară a valorii lor potențiale. În acest fel, ne-a mai rămas să extragem esențialul, ceea ce se putea realiza în câteva luni.

Între timp, printr-o serie de „coincidențe" atât de improbabile încât am încetat să mai folosim cuvântul, l-am întâlnit pe Peter Gomes, pastor al Bisericii Memorial din Harvard Yard și profesor de morală creștină la Facultatea de istorie a Universității Harvard. Specialitatea sa era tocmai Noua Anglie puritană! În biroul de studiu al acestui specialist binevoitor, cu cărți stivuite peste tot, am ajuns în contact cu o minte istorică ascuțită și o inimă plină de încurajare pentru ceea ce încercam să facem. Am ieșit din biroul său mai conștienți ca oricând

despre cât de necalificați eram pentru a întreprinde acest proiect, și că trebuia să ne bazăm întru totul pe Dumnezeu.

Într-adevăr, această carte nu se vrea un manual de istorie, ci mai degrabă o căutare a mâinii lui Dumnezeu în diferitele perioade ale începuturilor noastre naționale. Noi credem, datorită gravității extreme a stării actuale morale și spirituale a Americii, că este imperios necesar ca noi americanii să ne redescoperim originile noastre spirituale. Astfel, căutând să discernem perspectiva lui Dumnezeu asupra istoriei americane, ne-am trezit atât de prinși în cercetare, încât am considerat că, din când în când, ar trebui să-i împărtășim și cititorului problemele și dificultățile cu care ne-am confruntat. De cele mai multe ori, aceste comentarii iau forma unor scurte preludii ale capitolelor și se vor încheia cu acest simbol:

Ori de câte ori a fost posibil, am lăsat personajele noastre să vorbească ele însele, aducând doar ortografia lor depășită și punctuația lor neglijentă la nivelul standardelor moderne. Ocazional, am introdus câte un episod-cheie pentru care nu am avut relatarea unui martor ocular, caz în care am reconstituit scena din amănuntele disponibile și din atitudinile fundamentale ale protagoniștilor, rămânând pe cât posibil la datele pe care le-am avut.

Presupunerea noastră fundamentală - că Dumnezeu a avut un plan concret și extrem de valoros pentru America - s-a confirmat, și încă într-o mulțime de moduri surprinzătoare. Oameni, cum a fost Columb, s-au dovedit a fi mult mai devotați slujirii lui Dumnezeu decât ne-am imaginat noi. Alții, ca Thomas Jefferson, pe care i-am crezut destul de evlaviоși, s-au dovedit a fi exact contrariul.

O dată ce a devenit clar că Dumnezeu a avut într-adevăr un plan pentru America, căutarea noastră după dovezile acestui plan a început să semene cu detectarea unui filon bogat de aur într-un munte. Filonul nostru de aur avea patru caracteristici principale.

În primul rând, Dumnezeu a adresat o „chemare" specifică acestei țări și oamenilor care urma să o locuiască. În sălbăticia virgină a Americii, Dumnezeu făcea cea mai semnificativă încercare a Sa, de la vechiul Israel încoace, de a crea un nou Israel, din oameni care trăiesc în ascultare de legile lui Dumnezeu, prin credința în Isus Cristos.

La prima vedere, oricine ar crede efectiv așa ceva, s-ar face vinovat de o aroganță supremă. De fapt, o astfel de idee este atât de radicală, încât ea trebuie să fie ori culmea fățărniciei și a autojustificării spirituale - ori adevărul.

Desigur că în mintea puritanilor nu a existat nici o urmă de îndoială. Învățați să vadă istoria din punct de vedere cristologic și tipologic, ei au văzut umbra lui Cristos întinzându-se peste Vechiul Testament, ca și peste Noul. În exodul israeliților din Egipt, ei au găsit o anticipare a propriei lor situații. „Israel să ne fie... oglinda în care să ne vedem fețele", scria Samuel Fisher în lucrarea sa *Testimony in Truth* din anul 1679[2]. O generație mai târziu, John Higginson avea să reia și să rezume gândirea lor, în prefața la istoria Noii Anglii, scrisă de Cotton Mather: „Una din cele mai mari și mai minunate lucrări ale lui Dumnezeu în ultima vreme, este socotită cu recunoștință a fi faptul că Domnul a mișcat duhul atâtor mii de slujitori ai Lui... pentru a se muta... într-un ținut nelocuit, în America... căutând mai întâi împărăția lui Dumnezeu...", cu scopul unei „mai bune și mai depline reforme a Bisericii lui Dumnezeu, decât s-a văzut vreodată în lume"[3]. Ca atare, puritanii considerau Noua Anglie ca fiind „un tip și o emblemă a Noului Ierusalim"[4]. Și, înainte de aceste două definiții, președintele Colegiului Harvard, Urian Oakes, a făcut această comparație în anul 1673: „Dacă noi... punem toate lucrurile laolaltă, această comunitate a noastră pare să reprezinte un model la scară sau un mic model al Împărăției lui Cristos pe pământ... acolo unde ea este general recunoscută și așteptată"[5].

Un nou Ierusalim, un model al Împărăției lui Cristos pe pământ - noi, americanii am vrut să fim o dovadă vie pentru restul lumii că *se poate* trăi împreună o viață care să reflecte cele două mari porunci, punându-L pe Dumnezeu și punându-i pe ceilalți înaintea propriei persoane.

În al doilea rând, această chemare urma să fie elaborată sub forma unui legământ al locuitorilor cu Dumnezeu și unii cu alții. Ambele elemente ale acestui legământ - relația pe verticală cu Dumnezeu și relația pe orizontală cu semenii - erau de cea mai mare importanță pentru primii veniți (așa cum își spuneau primii coloniști creștini). În privința aspectului pe verticală al legământului, ei nu au văzut nici o delimitare între cele două Testamente, căci ei au crezut cu tărie că ambele au fost scrise de un Dumnezeu care nu se schimbă. Ei s-au văzut chemați la o continuare directă a legământului și a relației dintre Dumnezeu și Avraam: „Domnul zisese lui Avram: Ieși din țara ta, din rudenia ta și din casa tatălui tău și vino în țara pe care ți-o voi arăta. Voi face din tine un neam mare și te voi binecuvânta; îți voi face un nume mare și vei fi o binecuvântare" (Genesa 12:1, 2).

„Voi pune legământul Meu între Mine și tine și sămânța ta după tine din neam în neam... Ție și seminței tale după tine îți voi da toată țara Canaanului în stăpânire vecinică; și Eu voi fi Dumnezeul lor" (Genesa 17: 7, 8).

Iar primii veniți știau că Isus le arătase singura cale bună: „... dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să Mă urmeze" (Luca 9:23). Aceasta însemna să se lepede în fiecare zi de dragostea de sine și de propria lor voință, pentru a-L asculta pe Dumnezeu și a se iubi unii pe alții. Căci, cu cât deveneau mai altruiști, cu atât își puteau iubi mai mult semenii. Acesta era un lucru esențial pentru planul lui Dumnezeu: dorința Lui era în mod clar ca, trăind o viață creștină, ei să ajungă la o asemenea unitate, încât să devină, efectiv, un *trup* de credincioși - trupul Lui, până la venirea Sa. Apostolul Pavel, în scrisorile sale adresate primilor creștini, ne prezintă succint cât de unit vrea Dumnezeu să fie Trupul lui Cristos: „Tot așa și noi, care suntem mulți, alcătuim un singur trup în Cristos; dar, fiecare în parte, suntem mădulare unii altora" (Romani 12:5). „Și dacă suferă un mădular, toate mădularele suferă împreună cu el; dacă este prețuit un mădular, toate mădularele se bucură împreună cu el" (1 Corinteni 12:26). În acest fel au făcut legământ împreună primii veniți, în timp ce grupul lor forma Biserica.

Pe măsură ce comunitatea bisericească a crescut și a devenit efectiv

un oraș, aceste legăminte au constituit modelul pentru primele conduceri civile încununate de succes din emisfera vestică. Istoricii, ca și sociologii, consideră încă de multă vreme consiliile orășenești din Noua Anglie ca fiind forma cea mai pură și mai reușită pe care a luat-o democrația vreodată. Dar puțini dintre ei (poate nici unul) au înțeles ce se afla la baza cauzei datorită căreia lucrurile mergeau atât de bine și a modului în care ele mergeau. Deși au existat multe modificări, democrația americană își datorează începuturile sale legămintelor primelor biserici de pe țărmurile ei.

Dumnezeu și-a respectat partea Lui de legământ (care constituie o a treia mare caracteristică), și El Și-a respectat atât legământul făcut cu fiecare individ, cât și cel făcut cu o întreagă colectivitate. Este o experiență interesantă să privești atent la istoria noastră și să vezi cât de mult a prețuit Dumnezeu ceea ce s-ar putea numi „o atitudine corectă a inimii". Veți descoperi cum secete lungi au încetat după smerirea și postul deliberat al unei așezări, care s-a întors la Dumnezeul în care se încrezuse odată și pe care, pe nesimțite, a început să-L considere ca pe ceva care li se cuvenea. Veți găsi și cazuri în care câte o așezare a fost cruțată de atacurile indienilor, în timp ce o alta a fost decimată, când singura diferență vizibilă părea să fi fost atitudinea inimilor lor față de Dumnezeu și unii față de alții.

Ori de câte ori începeam să ne întrebăm dacă nu cumva „ajustăm" istoria ca să se potrivească cu presupunerile noastre, aveam ca ghid înseși consemnările convingerilor coloniștilor. Și, în pagină de pagină a jurnalelor intime sau a declarațiilor publice, reacția imediată la dezastrele umane sau naturale era: „Unde trebuie să ne pocăim?". De fapt, părea să existe un ciclu continuu, aproape imprevizibil: în nevoi și umilință, un mic grup de creștini se încredințau în mâinile Domnului și își devotau viețile unii altora. Făceau tot ce puteau pentru a trăi împreună așa cum i-a chemat El să trăiască. Iar El, în schimb, începea să-Și reverse asupra lor binecuvântarea Sa, dându-le sănătate, pace și recolte îmbelșugate. Dar, pe măsură ce le mergea tot mai bine, ei deveneau mândri, satisfăcuți de ei înșiși sau se socoteau drepți și fără prihană.

Cu toate acestea, binecuvântarea continua să se reverse asupra lor,

neabătută, uneori timp de generații, Dumnezeu continuând astfel să cinstească ascultarea părinților și a bunicilor lor (Deuteronomul 7:9). Dar, în mod inevitabil, fiindcă îi iubea (și fiindcă răbdarea lui Dumnezeu are un capăt), El a fost nevoit să ia harul așternut peste țara lor, doar atât cât să-i facă să se întoarcă la El. Venea o secetă, o epidemie de variolă sau o răscoală a indienilor, și atunci cei mai înțelepți dintre ei își aduceau aminte... Asemenea profeților din vechime, ei chemau oamenii la pocăință. Și, dacă în atitudinea inimilor lor exista o schimbare reală și de durată, Dumnezeu le ierta păcatele și harul Lui se întorcea asupra lor.

Faptul că o secetă poate înceta sau un atac al indienilor poate fi evitat prin pocăință colectivă, este astăzi o idee străină pentru mulți creștini. Totuși, aceasta a fost ideea centrală a credinței care a făurit această țară, și este una din temele cele mai remarcabile și mai des întâlnite din Biblie. Unul dintre exemplele cele mai obișnuite este: „Dacă poporul Meu, peste care este chemat Numele Meu, se va smeri, se va ruga și va căuta Fața Mea și se va abate de la căile lui rele, - îl voi asculta din ceruri, îi voi ierta păcatul, și-i voi tămădui țara" (2 Cronici 7:14).

Cheia, desigur, este faptul că poporul Său - de acum trei mii de ani, de acum trei sute de ani, sau de astăzi - trebuie să vadă mai întâi că este păcătos. Dacă nu acceptă acest adevăr, nu se poate pocăi, deoarece nu vede nici un motiv să se smerească. Aceasta a fost esența planului lui Dumnezeu pentru America: ca noi să ne vedem, ca indivizi și ca popor, într-o stare de nevoie continuă de iertare, îndurare și sprijin din partea lui Dumnezeu. Și acesta a fost totodată și secretul aspectului orizontal al legământului: numai la poala crucii putem fi cu adevărat uniți în Cristos. Numai pornind de pe această poziție, în care fiecare din noi își vede propriul păcat, putem fi într-adevăr un singur duh.

Și, în mod inerent, din *această* poziție este imposibil să cădem în mândrie națională. Necesitatea de a trăi într-o stare de nevoie și dependență constantă de El, de harul și iertarea Lui, a fost inerentă chemării lui Dumnezeu adresată strămoșilor noștri de a întemeia o națiune creștină. Oricine încearcă să adopte astăzi o atitudine elitistă în privința chemării națiunii noastre, trebuie doar să se uite cât de jalnic

am eșuat - și continuăm să eșuăm - să trăim la înălțimea chemării așteptărilor lui Dumnezeu pentru noi.

Este uimitor să vezi, încă din primele zile ale istoriei noastre, de cât de puțini oameni era nevoie ca să înceapă un ciclu al pocăinței, urmat de o întoarcere a harului lui Dumnezeu. Și astfel, aceasta a fost ultima caracteristică de importanță majoră, pe care am descoperit-o: că atunci când un grup de oameni, indiferent cât de puțini sau cât de obișnuiți și de simpli erau, erau dispuși să moară față de interesele lor egoiste, *voința care s-a născut din acea moarte, a fost incomensurabilă și a continuat să schimbe vieți, mult după aceea, în viitor*. Acest lucru a fost adevărat mai ales în privința conducătorilor pe care Dumnezeu i-a ridicat pentru acești dintâi coloniști. Oameni ca Bradford, Winthrop și Washington, în loc să aspire la mărire (care de multe ori este scopul celor de astăzi), într-adevăr nu doreau nimic mai mult decât să slujească poporul lui Dumnezeu. Și fiindcă acești lideri-slujitori trăiau pilda lui Isus Cristos, care a spus: „Eu sunt printre voi ca unul dintre cei ce slujesc", Dumnezeu a putut să-i folosească cu putere pentru a arăta calea de zidire a noii Țări a Făgăduinței.

În 1775, când a fost întemeiat corpul de Infanterie Marină al Statelor Unite, lozinca lor de recrutare susținea că ei „caută câțiva oameni buni". Este, în esență, ceeea ce i-a spus Dumnezeu lui Ghedeon în vechiul Israel, când el și-a redus armata de la treizeci și două de mii de oameni la trei sute. Aceasta era ceea ce părea El să spună în urmă cu trei secole și jumătate, pe când începea să-i adune pe cei care doreau să lase totul pentru Numele Său și să locuiască în Noul Ierusalim. Numai Dumnezeu știe câte din binecuvântările incredibile care au fost revărsate peste acest pământ - cât din harul care continuă să copleșească această țară - n-au fost rezultatul direct al ascultării lor și al dorinței lor de a muri față de sine.

Harul acela pare să se ia acum, dar, privind la istoria națiunii noastre din punctul Lui de vedere, începem să avem o idee despre cât de mult datorăm doar câtorva - și cât de mare este încă miza. Căci chemarea pe care Dumnezeu a adresat-o acestei țări n-a fost niciodată revocată.

America, America, Dumnezeu și-a revărsat harul Său peste tine...

LUMINĂ
și
GLORIE

1

Purtător al lui Cristos

Columb... Eram destul de obișnuiți cu eroul din manuale, iar cercetările noastre ne-au dat o nouă apreciere asupra calităților sale de marinar și navigator. Și totuși, el continua să rămână o enigmă, un călăreț de bronz, cu brațul întins arătând spre vest. Va deveni oare această figură reală pentru noi? Cum a fost în realitate omul care, cu atâta pasiune, scria în jurnalul său despre dorința de a-l sluji lui Cristos și de a duce Lumina Lui în ținuturile păgâne? Numai Dumnezeu știa ce lucruri se aflau în locurile tainice ale inimii sale; numai Dumnezeu ni le putea dezvălui prin revelația Sa.

Prin harul lui Dumnezeu, pe măsură ce ne încheiam cercetările despre Columb, scene din viața lui începeau să prindă viață. Puteam simți sub picioarele noastre ruliul pupei de pe *Santa Maria*, puteam auzi gemetele catargelor, iar, la câțiva yarzi depărtare, simțeam gustul sărat al mării pe buze. Lângă noi sta un om înalt, uscățiv, puternic bronzat, cu riduri la colțurile ochilor săi albaștri și limpezi. Părul, odată roșu, era nins cu fire cărunte, dar mâna de pe balustrada pupei era neclintită. Vocea care dădea comenzi avea un timbru autoritar.

Uneori l-am văzut pe omul acesta în momente de triumf suprem, alteori l-am urmărit în nopți lungi de disperare și amărăciune. Pentru că, în inima sa, Columb era un păcătos ca noi toți. Acesta a fost punctul nostru de plecare pentru a-l înțelege. A-l cunoaște pe Columb însemna a cunoaște dorința cuiva după recompensele acestei lumi: faimă, putere și tot felul de onoruri personale. Așa am ajuns să-l înțelegem și să ne întrebăm dacă noi, fiind încercați și ispitiți așa cum a fost Columb, am fi realizat măcar jumătate din cât a realizat el.

Pe măsură ce paginile curgeau din mașina de scris a lui David, părea

că, în loc să creăm scenarii, de fapt doar descriam ceea ce vedeam. Totul începuse într-o după-amiază, cu câteva luni înainte, printre rafturile întunecoase ale Bibliotecii Yale. Acolo, în mijlocul acelui labirint misterios de volume supraetajate, liniștea era întreruptă doar de ecoul ocazional al unui pas îndepărtat. Peter stătea într-o baie izolată de lumină, sub un lampadar metalic. În mâna sa era deschisă o traducere a jurnalului primei călătorii a lui Columb...

> Marți, 9 octombrie - a navighat spre sud-vest; a făcut 5 leghe. Vântul s-a schimbat și el a luat-o spre vest, spre nord-vest, și a mers 4 leghe. După aceea, în total, a făcut 11 leghe ziua și 20 de leghe și jumătate noaptea; oamenilor le-a spus că făceau 17 leghe. Toată noaptea au auzit păsările trecând.[1]

În ziua de 9 octombrie, Anul Domnului 1492, s-a întâmplat un lucru pe care Columb a hotărât să-l lase afară din jurnalul său personal: o consfătuire de urgență pe mare, între el și comandanții de pe *Pinta* și *Niña*[2]. Cu o seară înainte, în amurg, marea fiind liniștită, cele trei nave fuseseră aduse în vânt, cu caravelele mai mici manevrate de o parte și de alta a navei *Santa Maria*, pentru a permite comandanților Martin Pinzón și fratelui său Vicente să urce la bord. Dar nici unul din bărbații de pe punte sau de jos nu s-au salutat când vasele s-au apropiat. Frații Pinzón au pășit întunecați pe puntea *Santei Maria*.

Doar Columb părea bine dispus când i-a întâmpinat, dar zâmbetul i-a dispărut când le-a văzut fețele. Cei doi frați Pinzón au trecut direct la subiect - doriseră o întâlnire - nu, *pretinseră* o întâlnire, iar Columb, care era întotdeauna nerăbdător și nu suferea nici cea mai mică întârziere, încercase să amâne întrevederea. Martin și Vicente Pinzón erau convinși că, dacă ar mai fi continuat călătoria încă o singură zi, s-ar fi trezit cu o răscoală. După treizeci și una de zile de navigație aproape în linie dreaptă spre vest de Canare, echipajele lor erau într-o

stare de proastă dispoziție și nici un fel de amăgiri, de promisiuni de răsplătire a celui care vedea primul țărmul, sau oricât de multă încredere le-ar fi arătat, nu-i mai impresiona. Și ce era mai rău, frații Pinzón nu mai erau siguri nici de ofițeri, în caz că, Doamne ferește, s-ar fi ajuns la o răscoală. Piloții și șefii echipajelor cunoșteau destul de bine arta de a estima poziția numai după sectant și de aproxima viteza de deplasare prin apă, ca să înceapă să-l suspecteze pe Columb că, în mod intenționat, de pe nava amiral, scurta distanța estimată parcursă zilnic.

Când i-au spus aceasta, Columb a reacționat cu împotrivire și mânie. Nu numai că i se cerea să anuleze călătoria, ci să renunțe la toate visurile și planurile sale pentru care trăise până atunci. Fiecare *maravedi* pe care-l avusese sau pe care-l putuse împrumuta, fusese investit în această aventură, după ce suferise opt ani lungi de umilință, alungat de la o curte regală la alta. Până și Ferdinand și Isabella fuseseră preveniți să n-aibă nimic de-a face cu planurile lui nebunești. Dacă ar fi dat înapoi acum, el - și ei - ar fi ajuns de râsul întregii Europe. Ceea ce însemna că niciodată nu i s-ar mai fi oferit o altă șansă.

Și totuși, Columb știa că frații Pinzón nu exagerau cu nimic gravitatea situației. El însuși recunoștea că toată săptămâna oamenii murmuraseră pe navă. Odată, chiar îl auzise pe unul propunând, în glumă, să-l arunce pe căpitan peste bord și apoi să se întoarcă, spunând că acesta și-a pierdut echilibrul în timp ce căuta Steaua Polară. Columb știa că era doar o chestiune de timp până când aceasta ar fi încetat să mai fie o glumă. Îndurerat, s-a depărtat de frații Pinzón. Pășind spre fereastra pupei, privea în gol razele soarelui muribund peste întinderea nemărginită a mării care rămânea înapoia lor. Toate visurile sale...

Disperarea sa avea un motiv mai adânc, pe care nu-l destăinuise nimănui. Era de mult încredințat că Dumnezeu îi dăduse o misiune deosebită, aproape mistică: să ducă Lumina lui Cristos în întunericul pământurilor păgâne nedescoperite, și să-i aducă pe locuitorii acelor ținuturi la sfânta credință creștină. Chiar numele său, Cristofor, care literalmente, înseamnă *Purtător al lui Cristos*, era pentru el un semn clar că Dumnezeu l-a chemat să facă aceasta. Într-adevăr, găsea confir-

marea chemării sale aproape pretutindeni unde privea. În jurnalul său a citat pasaje din Scriptură ca cel din Isaia, care aveau o adâncă semnificație pentru el: „Ascultați-Mă, ostroave! Luați aminte, popoare îndepărtate! Domnul M-a chemat din sânul mamei și M-a numit de la ieșirea din pântecele mamei... Te pun să fii Lumina neamurilor, ca să duci mântuirea până la marginile pământului" (Isaia 49:1, 6).

Era greu de spus când a simțit această chemare pentru prima dată; poate încă de când era un adolescent, în Genova, dărăcind lână în atelierul familiei, așa cum făcuseră tatăl și bunicul său înaintea lui, și ieșind pe mare ori de câte ori avea prilejul. Poate mai târziu, la Lisabona, capitala mondială a navigației, unde anul 1484 l-a găsit pe el și pe fratele său Bartolomeo, angajați în selecta meserie de cartografi. Avea 33 de ani pe atunci, vârstă pe care italienii o numeau *Anno De Cristo* (Anul lui Cristos), vârstă care, conform tradiției, este rezervată special pentru revelații, fiind vârsta la care Cristos a murit.

În calitate de cartograf, Columb a intrat în contact nu numai cu cunoștințele geografice ale anticilor, ci și cu ultimele informații aduse de la hotarele mereu mai îndepărtate ale lumii cunoscute. A ajuns să studieze proiecțiile globului făcute de Eratostene, geograful grec care, cu două mii de ani înainte, calculase circumferința Pământului cu o eroare de 10 la sută față de dimensiunea reală.

Pe vremea lui Columb, cea mai nouă hartă a lumii era cea a lui Toscanelli din Florența. Bazată pe mărturiile directe ale lui Marco Polo, ea prezenta țările Cathay, Chimbria (India) și fabuloasele insule Cipangu (Japonia), ultimele fiind așezate la 4700 de mile vest de Lisabona. A fost nevoie, însă, ca talentul de navigator al lui Columb să ajungă la desăvârșire - prin călătorii în nord până la Thule și în sud până la Guineea, pe coasta Africii - pentru ca visul să devină în cele din urmă o realitate. Făcându-și propriile calcule, Columb a ajuns la concluzia că, traversând paralela 28, distanța dintre insulele Canare și Cipangu era de numai 750 de leghe sau aproximativ 1760 de mile. (Deși Columb adăugase la erorile inerente ale cosmografiei acceptate în zilele sale și una sau două erori personale, Dumnezeu știa că *era* ceva pe drum care îl aștepta acolo, la doar 150 de leghe mai departe față de estimările sale)[3].

Acum, problema nu era *dacă*, ci *când*, temperamentul imperios al lui Columb fiind stârnit de o expediție daneză care, cu numai opt ani mai înainte, redescoperise „insulele" pustii ale norvegienilor, depărtatele Helluland și Markland (Labrador), mult înspre nord. Mai erau și alte elemente care-i aţâţau dorința: bucăți de lemn sculptat, purtate de curenți, fuseseră găsite la vest de Azore, iar pe Flores, în Azore, valurile aduseseră la țărm trupurile a doi bărbați care semănau cu chinezii. Iar pe Corvo, insula cea mai depărtată spre apus, exista o formațiune stâncoasă naturală având aspectul unui călăreț care arăta înspre vest, peste Ocean[4]. Mai rămânea doar să-l convingă pe regele Ioan al II-lea al Portugaliei, să-l trimită.

Singura speranță a lui Columb era să stârnească interesul unui monarh domnitor; socotise costurile necesare ca să echipeze trei nave ușoare și rapide, numite *caravele*, care erau ideale pentru expediții, să le umple cu provizii pentru un an, și să poată oferi plata celor nouăzeci de oameni necesari ca să le mânuiască. Rezulta un total de două milioane de maravedi (aproximativ o treime de milion de dolari la cursul din 1977) - sumă de care foarte puțini indivizi dispuneau pe vremea aceea.

În 1484, el și-a prezentat planul lui Ioan al II-lea. Regele a înmânat propunerea unei comisii regale de savanți ca s-o studieze și să-și spună părerea. După multe dezbateri, ei au găsit că planul era pur și simplu de domeniul fanteziei, însuși autorul lui fiind un om arogant și intolerant. Fără să se dea bătut, Columb și-a trimis fratele, pe Bartolomeo, la Henric al VII-lea al Angliei, să vadă dacă pe acesta l-ar fi interesat planul său. După o scurtă dezbatere, părerea curții Angliei a fost că Bartolomeo este un prost și ideile sale sunt nebunii[5].

Acum Columb era convins că Dumnezeu i-a rezervat lui Ferdinand și Isabellei de Spania cinstea de a trimite expediția care avea să ducă Evanghelia în ținuturile nedescoperite. Nu erau ei oare renumiți în toată creștinătatea pentru devotamentul pe care îl arătau Mântuitorului? Pentru Columb, aceasta era explicația refuzurilor din partea Portugaliei și Angliei, și, la început, nu s-a descurajat că nu a reușit să fie primit în audiență de suveranii Castiliei, care erau la Granada, preocupați cu războiul împotriva puternicilor mauri, ce

invadaseră sudul Spaniei cu șapte secole înainte și îl stăpâneau de atunci și până în acea vreme.

Dar săptămânile s-au făcut luni. Până la urmă, prin intermediul Contelui de Medina Celi, rugămintea lui a fost adusă la cunoștința Maiestăților Sale Catolice, în luna mai 1486. Ei s-au dovedit destul de interesați și au încredințat-o comisiei regale, căreia i-au trebuit patru ani și jumătate pentru a ajunge la aceeași concluzie ca omologii lor portughezi, că „planul lui Columb avea o temelie nesigură", astfel încât „reușita părea nesigură și imposibilă, pentru orice persoană cu judecată"[6].

Ferdinand și Isabella nu i-au închis ușa cu totul, invitându-l să-și aducă din nou propunerea spre examinare după ce maurii vor fi, în sfârșit, înfrânți. Pentru Columb însă, acesta era sfârșitul speranței. Nu mai avea altă alternativă decât să meargă la regele Franței. Totuși, ceva în inima sa îl oprea. Fusese atât de sigur că Dumnezeu îi alesese pe Ferdinand și Isabella... Să se fi înșelat oare și în alte privințe? Pentru prima dată de când își concepuse planul - planul lui Dumnezeu - umbre negre de îndoială i se strecurau prin ungherele minții, în timp ce toată mândria și încrederea în sine dispăreau încetul cu încetul. Probabil că nu s-a simțit niciodată atât de singur și de gol ca atunci când mergea pe drumul părăsit și rece care duce la *La Rábida*, mănăstirea franciscană de pe Rio Tinto, unde îl lăsase pe tânărul său fiu, Diego.

Starețul mănăstirii era Juan Perez, un om cu o neobișnuită înțelepciune spirituală, care fusese confesorul reginei. Acum, el răspundea de sănătatea spirituală a călugărilor și a misionarilor a căror viață, într-o zi, avea să facă din La Rábida o mănăstire celebră în lumea întreagă. Ne putem imagina ce s-a petrecut în seara aceea, când el și Columb au stat de vorbă până noaptea târziu. Columb era profund dezamăgit, dar respectuos față de gazdă și atât de devotat ordinului Sfântului Francisc, încât, în trecut, s-a gândit să intre și el în ordin. Găsind un ascultător inteligent și plin de compasiune, care-i asculta visul cu inima deschisă, Columb și-a descărcat toate durerile, umilințele, dezamăgirile, care-i prefăcuseră inima într-un bulgăre de amărăciune. De câte ori nu auzise la curte cuvinte ca: „Ah, iar vine acest negustător de lână vagabond cu

boscorodelile lui despre sfere și paralele. Spune-ne, Cristoforo, ți se pare că lumea e mai rotundă azi?"

Dar în chilia rece a mănăstirii, parcă îl auzim pe părintele Perez reamintindu-i lui Columb că toate problemele care-l munceau - poziția, averea și recunoștința pe care le dorea atât de mult și păreau de neatins, fac parte din ispitele acestei lumi și nu sunt lucruri care vin de la Domnul Isus Cristos. Oare Cristofor nu putea să vadă că, atât timp cât încerca să-și atingă propriile scopuri cu propriile mijloace, Dumnezeu nu avea cum să-l binecuvânteze sau să-l folosească? De când n-a mai îngenunchiat el la poalele Crucii Mântuitorului, de când nu și-a mai cerut iertare pentru modul în care a ales el singur să facă atâtea și atâtea lucruri? Când a fost ultima oară gata să accepte cu inima plină de credință și recunoștință, tot ce Tatăl Ceresc a considerat de cuviință să-i încredințeze?

Încet și cu răbdare, acest păstor al păstorilor a condus oaia rătăcită înapoi la turmă, căci inima lui Columb aparținuse dintotdeauna lui Dumnezeu. Așa a ajuns el să se pocăiască, cu ochii plini de întristare, nu pentru starea sa, ci pentru durerea provocată în inima Mântuitorului său iubit. Atunci s-a confesat, primind iertarea, și s-a împărtășit din Trupul și Sângele Domnului. A ajuns să aibă din nou acea pace care, într-adevăr, întrece orice pricepere.

Ceea ce s-a petrecut în noaptea aceea la La Rábida a fost punctul de cotitură din planul lui Dumnezeu de a-l folosi pe Columb pentru a da la o parte cortina care acoperea Noul Pământ al Făgăduinței.

Dimineața următoare, părintele Perez a trimis un mesager reginei ca să-i spună că el era încredințat că mâna lui Dumnezeu era asupra lui Cristofor Columb și o îndemna pe Maiestatea Sa să-i reconsidere propunerea. Iar Columb se afla la La Rábida, așteptând răspunsul, fiind convins că, după ce brațul său de om fusese istovit și toate speranțele abandonate, Dumnezeu, în mila Sa nemărginită, va interveni. Nu numai că El a schimbat împrejurările, ci, mult mai important, El a schimbat inima de piatră a lui Columb într-o inimă de carne.

Răspunsul reginei a venit destul de repede: Columb trebuia să se întoarcă de îndată la *Santa Fé*, cetatea Sfintei Credințe, pe care forțele creștine asediatoare o ridicaseră în afara zidurilor masive ale Granadei,

și de unde erau hotărâți să încheie ceea ce toți sperau să fie *ultima* cruciadă. Mai mult, printr-un gest unic și straniu, monarhii au inclus un ordin de plată în scrisoare. Acum, Columb putea să-și schimbe straiele învechite și mantaua zdrențăroasă și să-și cumpere un cal înșeuat cu care să se întoarcă. Din nou, Dumnezeu și-a arătat îndurarea față de fiul Său Cristofor.

Când Columb a ajuns la Santa Fé, la sfârșitul anului 1491, cetatea era cuprinsă de un freamăt nemaipomenit - maurii erau pe cale de a se preda! Se lustruiau armuri, se instalau stindarde de luptă, femeile atârnau flamuri și drapele pe acoperișurile corturilor și caselor. În cele din urmă, în timp ce soarele după- amiezii dogorea peste zidurile Alhambrei, cetățuia din inima orașului, drapelul maur a fost coborât, și, încet, porțile uriașe ale Granadei s-au deschis larg. Regele maur a ieșit în fruntea coloanei de nobili, încadrați de fiecare parte de călăreți cruciați înzăuați, cu crucile roșii strălucind în soare pe stiharele albe. Stăteau nemișcați, cu sulițele la picior. Nu se auzea nici un sunet în afară de pașii cailor mauri. La capătul drumului, Ferdinand și Isabella așteptau sub un baldachin. Regele maur a descălecat, a înaintat spre ei, a îngenunchiat și le-a sărutat mâinile. Atunci a izbucnit cel mai puternic strigăt de bucurie pe care l-a auzit vreodată Andaluzia. Războiul se terminase! Ultima posesiune maură în Europa era îndepărtată, și Cristos domnea peste întreaga Castilie! Entuziasmul era imens - soldații creștini, obosiți de război, plângeau, strigau și Îi mulțumeau lui Dumnezeu.

Columb însuși era plin de bucurie, însă nerăbdător să-i întâlnească pe rege și pe regină. Probabil că era singurul creștin din Granada care, în seara aceea, nu s-a lăsat copleșit cu totul de euforia momentului. N-a trebuit să aștepte mult. Deși obosite, Maiestățile Lor Catolice l-au ascultat pe Columb cu luare aminte. Precum se părea, n-a fost niciodată un moment mai potrivit ca atunci, ca să fie receptivi la propunerile sale. Dumnezeu le-a dăruit o victorie nemaipomenită, și ei nu mai știau cum să-și arate recunoștința față de Tatăl Ceresc - să clădească o catedrală, să facă un pelerinaj, să ridice adăposturi pentru cei săraci... Dar acum a apărut o posibilitate mult mai modestă. Iată-l din nou pe acest vizionar genovez, cu propunerea lui pentru o altă cruciadă: să

descopere pământuri noi spre gloria lui Dumnezeu și a Bisericii Sale și să răspândească Evanghelia Sfântului Mântuitor până la marginile pământului.

Dar dacă acesta *era* într-adevăr omul lui Dumnezeu, așa cum Perez înclina să creadă? Oare nu tocmai aceasta era recunoștința pe care Dumnezeu o aștepta de la ei?

Cugetând asupra acestor lucruri, ele li s-au părut tot mai posibile. Imediat, Columb a fost chemat ca să i se spună că planul său a fost aprobat. În acel moment de victorie, Columb și-a arătat din nou vechea sa fire ambițioasă, mândră și neîncrezătoare. În schimbul serviciilor sale, el a formulat cu trufie următoarele pretenții: a zecea parte din toate bogățiile ce se vor găsi în toate țările pe care le va descoperi, și rangul, fără precedent, de amiral al oceanului, precum și dubla funcție de vicerege și guvernator al ținuturilor descoperite.

Regele și regina au fost uluiți de replica sa hotărâtă și l-au dat imediat afară. Dacă Luis de Santángel n-ar fi intervenit, istorisirea noastră s-ar fi oprit aici. Dar acest talentat diplomat, care de multă vreme era unul din puținii susținători ai lui Columb la curte, a vorbit acum cu atâta înțelepciune, încât regina s-a răzgândit. Ea s-a oferit chiar să-și depună bijuteriile personale ca garanție pentru a ajuta la finanțarea expediției, dar Santangel, care era totodată vistiernicul regal, a asigurat-o pe regină că nu era necesar. Urmau să strângă banii prin împrumuturi de la conducerile provinciilor. La care, un mesager a fost trimis în galop să-l aducă pe Columb înapoi.

Următoarele opt luni s-au dovedit a fi cele mai fericite din viața lui Columb. Ca urmare a grijii și meticulozității sale în înzestrarea navelor, expediția urma să fie mai bine echipată decât multe altele ce aveau să treacă Atlanticul în următoarele două secole. În Martin și Vicente Pinzón avea doi marinari experimentați, care-i împărtășeau visul și erau tot atât de nerăbdători să-l realizeze. Ei erau de loc din portul Palos, aflat pe Rio Tinto la câteva mile mai sus de La Rábida, și astfel puteau strânge echipaje de prima mână. Dacă ar fi fost singur, Columb ar fi trebuit să se bazeze mai mult pe puștăriași.

Lucrul cel mai important era că Martin Pinzón avea două caravele ideal echipate pentru expediție - într-o vreme în care vasele bune erau

extrem de greu de găsit, din cauză că evreii înstăriți cumpărau practic tot ce puteau. După ce Războiul Sfânt s-a încheiat, Inchiziția spaniolă, inițial însărcinată să afle ereziile ascunse, și-a concentrat tot mai mult atenția asupra acestor *merranos* - evrei care se „convertiseră" la creștinism, fie pentru a scăpa de persecuția crescândă, fie pentru a evita părăsirea pământului natal. Inchiziția și-a propus să verifice credința acestor convertiți, deoarece, acum că maurii fuseseră alungați, doar evreii mai rămăseseră să pângărească „puritatea" Spaniei.

Este o ironie faptul că în Spania exista ceea ce avea cel mai bun creștinătatea veacului al cincisprezecelea, dar totodată și cel mai rău. În mănăstiri, cum era La Rábida, se trăia o viață de umilință adevărată, de slujire și de sacrificiu. Unii dintre cei mai respectați misionari din istoria creștinismului - oameni care predicau viața lui Isus, nu atât prin vorbe, cât mai ales prin exemplul personal - aveau să provină dintre aceste ziduri străvechi. Și mănăstirile de maici ale Spaniei aveau să producă sfinți, cum a fost Teresa de Avila, a cărei viață avea să schimbe mii de alte vieți de-a lungul vremurilor.

Inchiziția, pe de altă parte, reprezenta mândria spirituală și îndreptățirea de sine ajunse la limita cea mai de jos. Ea urma să aibă ecou în veacurile viitoare - în Germania nazistă. Inchiziția și ordinele monastice trecătoare au fost diametral opuse, dar prima a avut mai mult o putere trecătoare și, pentru moment, răul a triumfat. Soluția *lor* finală la „problema evreiască" a fost adoptată în primăvara anului 1492, printr-un decret regal: toți evreii trebuia să părăsească țara, în termen de trei luni.

Astfel, Columb a trebuit să se mulțumească cu un vas-amiral mai greu și mai încet decât și-ar fi dorit. Dar veștile care au urmat i-au adus o imensă bucurie. Binefăcătorii săi regali au fost de acord cu încă o cerere a sa: să i se permită să investească el însuși în expediție până la o optime din valoarea totală, urmând să primească aceeași parte din profituri. Prietenii săi, printre care probabil Ducele de Medina Celi și Santángel, i-au împrumutat banii pentru această investiție. Astfel, în dimineața zilei de 3 august 1492, inima lui Columb se înălța în timp ce îngenunchia pe chei, în lumina zorilor, pentru a primi Sfânta Împărtășanie. Visul său era pe cale să devină realitate.

Când fluxul a început să se schimbe, a fost dus cu barca pe corabie unde oamenii săi îl așteptau și, încrezător și vioi, a preluat comanda. În câteva clipe, „în numele lui Isus", *Santa Maria* și-a ridicat ancora, și-a întins pânzele, și a început să alunece în aval, ajutată de reflux. Când au ajuns la locul unde Tinto se unește cu Saltés, înainte de a se vărsa în ocean, acolo mai aștepta fluxul și un ultim transport de evrei. Plecau și ei acum spre Mediterana și spre țările musulmane. Este puțin probabil să se fi gândit unii la alții, în afară de mențiunile de rutină din jurnalul de bord. Și chiar dacă au făcut-o, nimeni dintre acei exilați evrei oropsiți n-ar fi cutezat să viseze că celelalte trei nave de pe râu deschideau calea spre o țară care, într-o zi avea să devină primul liman pentru poporul lor.

Jurnalul lui Columb mai menționează faptul că, trecând aproape de La Rábida, în dreptul ei i-au putut auzi pe călugări cântând versetele străvechi ale psalmilor la prima slujbă a zilei, cu laitmotivul refrenului *Et nunc et in perpetuum* - „acum și-n vecii vecilor"[7]. Pe măsură ce briza mării începea să umfle pânzele, crucile roșii de pe piepturile lor se avântau înainte, de parcă ar mai fi parcurs drumul acela. Globul măreț al soarelui se ridica dinapoia navelor, părând să aprindă suprafața apei, preschimbând-o pentru o clipă într-un râu de aur topit.

Primele zile ale călătoriei n-ar fi putut merge mai bine. Columb s-a întors spre sud-vest, prin sud, luând-o spre Canare. Piloții săi se vor fi mirat de ce n-a luat-o drept spre vest, din Azore. Dar tocmai aici era cheia ascunsă a problemei, inspirația care i- a adus biruință acolo unde alții au încercat și nu au reușit. El aflase că Ioan al II-lea l-a trimis pe unul din navigatorii săi spre vest de Azore - că omul, după zile de luptă neîncetată cu vântul din față, s-a dat bătut.

În toate călătoriile lungi pe care Columb le-a făcut în trecut, spre nord și sud, el a observat că, în timp ce în nordul oceanului domină vânturile de vest, o dată ce treci de Tropicul Racului, vântul bate dinspre nord-est. Astfel, aceste vânturi puteau fi folosite, urmându-le direcția, iar apoi, la întoarcere acasă, urma să navigheze spre nord și să folosească vânturile de vest. Era foarte simplu, dar nimeni nu se gândise la aceasta până atunci. Columb a considerat că aceasta era o revelație, știind Cui să-I mulțumească.

Au ajuns la insula Grand Canaria în 9 august, și-au împrospătat proviziile și au făcut reparații, apoi, pe 8 septembrie au pornit în necunoscut.

Au fost zile frumoase - o mare prielnică, sub un cer azuriu, cu vânturi blânde care umflau pânzele albe, cu pești zburători și petreli albind valurile. Cele trei vase navigau înainte, succesiunea zilelor devenind un ritm obișnuit, de fiecare dată zorii zilei fiind salutați de câte unul din băieții de pe corabie, care cânta:

„Binecuvântată fie lumina zilei,
și sfânta Cruce, fie binecuvântată
și Domnul Adevărului
și Sfânta Treime.
Binecuvântat fie sufletul nemuritor,
și Cel ce-l păstrează întreg,
Binecuvântată fie lumina zilei,
și Cel ce noaptea alungă."[8]

Și totuși, cu fiecare nouă zi ce-și arăta lumina, navigau mereu mai departe, în ape în care nimeni nu se mai aventurase până atunci. Și treptat, suspiciunea și teama au început să le calce pe urme. Nici unul din ei nu se depărtase până atunci la mai mult de trei sute de mile de coastă; acum, erau la mai mult de trei mii de mile depărtare, și încă mai înaintau...

Fără nici o tragere de inimă, Columb s-a întors de la fereastră, cu fața spre frații Pinzón - și spre realitate. A consimțit să se întoarcă. Efectiv, nu avea de ales. Dar a reușit să le smulgă o promisiune: încă trei zile. Dacă nu vor vedea pământul până în data de 12, urma să se întoarcă și să se îndrepte spre casă. Fără să fie deloc sigur că mai aveau încă trei zile de îndurare, frații Pinzón au plecat.

Ni-l putem închipui pe Columb, stând singur în cabină, după plecarea lor, privind țintă la ultimele cuvinte scrise în jurnalul de bord, cu pana nemișcată în mână. Afară, catargele gemeau - *trage bine*, se gândea el. Dar acum nu mai avea nici o importanță. Totul se terminase. Spectrul înfrângerii părea că stătea lângă el, odihnindu-și mâna scheletică pe umărul lui. Columb s-a înfiorat. Privind în jos, a observat

că, fără să-și dea seama, și-a schimbat numele, Cristofor - *Christo-ferens*. Purtător al lui Cristos.

Probabil că atunci și-a amintit legenda uriașului păgân, numit Cristofor, care dorea să-l cunoască pe Cristos. Pentru a-I face plăcere, locuia ca pustnic lângă un râu iute, într-un loc unde nu era pod sau barcă cu care drumeții să treacă râul. În schimb, el îi trecea pe umeri, ajutându-se de un toiag mare. Într-o noapte, în timp ce dormea în coliba lui, l-a trezit vocea unui copilaș care îl ruga să-l treacă dincolo. Cristofor l-a săltat cu destulă ușurință pe umeri, dar pe măsură ce înainta în vâltoare povara se făcea din ce în ce mai grea, până ce i s-a părut că duce în spate întreaga lume. Abia se putea ține să nu se ducă la fund. Când a ajuns, în sfârșit, la malul îndepărtat, sleit de puteri, a căzut la pământ, gâfâind și întrebându-se ce s-o fi întâmplat. „Nu te mira, Cristofor", i-a spus atunci micul călător, „căci, în adevăr, în spatele tău ai dus lumea și pe Cel ce a făcut-o. Eu sunt Cristos, pe care tu Îl slujești, făcând binele. Ca dovadă, împlântă-ți toiagul lângă colibă, și mâine dimineață va fi plin de flori și roadă." Și așa a și fost.

Columb și-a frecat ochii. Greutatea propriei sale poveri a devenit prea mare ca s-o mai poată duce; deosebirea era că el nu putea să vadă celălalt mal. Încă trei zile...

Și totuși, trei zile erau trei zile! Și Dumnezeu era încă Dumnezeu! Era acel Dumnezeu care atât de des i-a ascultat rugăciunile în trecut, uneori în ultima clipă, când nu mai era nici o nădejde și *doar* o minune mai putea îndrepta lucrurile. Columb trebuie să se fi rugat atunci cum nu s-a mai rugat niciodată.

În dimineața următoare, jurnalul său menționează că în ziua precedentă au parcurs distanța incredibilă de 59 de leghe, mai mult decât în oricare altă zi din toată călătoria, cu o singură excepție. De fapt, navigau atât de repede încât oamenii de pe *Santa Maria* au început să se neliniștească văzând cât de repede se mărea distanța ce-i despărțea de casă. Pentru prima dată echipajul și-a acuzat comandantul în mod deschis. Conform istoricului Las Casas, care l-a cunoscut personal pe Columb, „Amiralul i-a liniștit din nou, cum a putut el mai bine, dându-le o speranță puternică în câștigurile pe care urma să le aibă și adăugând că n-avea nici un rost să se plângă, întrucât el merge spre

Indii și trebuie să-și urmeze cursul, până când, cu ajutorul Domnului, le va găsi".[9]

Prea puțin îi puteau liniști aceste cuvinte. Starea lor trebuie să fi fost mai proastă ca oricând. Era nevoie de o minune și mai mare.

În dimineața zilei de 11, în timp de continuau să lunece pe luciul apei, la bordul navei *Pinta* s-a auzit un strigăt: oamenii au văzut o trestie și o bucată de lemn care era, negreșit, cioplită de mâna omului. Iar dincolo, pe *Niña*, la aceste știri s-a adăugat vederea unei crenguțe cu flori de trandafir pe ea. Dintr-o dată, aceste semne clare ale pământului au schimbat dispoziția echipajelor celor trei nave într-una din cele mai fericite din ultimele săptămâni.

Răsplata primului om care vede pământul era o rentă de zece mii de maravedi, iar acum oamenii se certau, care să se urce la postul de observație. Vasele parcă se întreceau între ele, când una, când alta luând poziția fruntașă. Când s-a făcut noapte, în loc să coboare pânzele, au hotărât să se arunce mai departe în întuneric, într-un ritm de-a dreptul nesăbuit, o spumă luminescentă scurgându-se pe lângă provele navelor. La ora 10 seara, în același timp cu alt marinar, Columb a zărit o luminiță, departe înaintea lor.

Așa cum Las Casas relatează după jurnalul lui Columb: „era ca o lumânare mică de ceară, ridicată și coborâtă. Puțini erau de părere că aceasta indica apropierea țărmului, dar amiralul era sigur că erau aproape de pământ". Orice ar fi fost acea lumină, Columb a luat-o ca pe o puternică încurajare de la Domnul să se grăbească înainte, cât putea de repede.

La ora două dimineața, când mai erau doar patru ceasuri până la ivirea zorilor celei de a treia și ultimei zile, pe bordul *Pintei* a izbucnit în sfârșit strigătul electrizant: *Tierra! Tierra!*. Cel de la postul de observație zărise ceea ce părea a fi o faleză joasă și albă, strălucind în lumina lunii. Martin Pinzón a confirmat aceasta trăgând o salvă de tun, ca semnal. *Pământ!*

Îndată, au strâns pânzele și s-au întors spre sud, rămânând destul de departe în larg pentru a evita bancurile de corali. În orele rămase până la ivirea zorilor au înaintat, cu prudență, căutându-și calea. Ne

putem imagina rugăciunile lui Columb, la fel de pline de pasiune ca și înainte, dar revărsându-se pline de recunoștință.

Au ajuns la extremitatea de sud a insulei, tocmai când soarele se ridica la bord deasupra orizontului albastru. Erau zorii unei noi zile, ai unei noi ere pentru omenire. Temerile și durerile atâtor săptămâni petrecute pe mare păreau acum a fi o nimica toată. Fiecare inimă începea să fie conștientă de importanța descoperirii lor, iar sentimentul de veneratie era copleșitor! După ce, la prima vedere a țărmului, au jucat și s-au veselit, acum erau tăcuți, fiecare ochi urmărind linia țărmului ce se desfășura încet înaintea lor, scânteind în soarele dimineții.

Înconjurând capătul de sud al insulei, și croindu-și drum pe parte ferită de vânt, au rămas fără glas în fața vegetației bogate și a limpezimii apelor albastre pe care alunecau. Se făcuse deja amiază când au ajuns la o spărtură în recif, care era destul de mare ca să le permită ancorarea.

Columb și-a pus pieptarul stacojiu, păstrat special pentru această ocazie, iar ofițerii s-au îmbrăcat cu veșmintele cele mai bune. Bărcile au fost coborâte și grupa de debarcare a vâslit spre țărm - nu chiar până la țărm, fiindcă marea era în reflux și trebuia să meargă prin apă pe ultima porțiune. Acum, în timp ce se bălăceau bucuroși, îmbrăcați în armură, în apa care-i orbea în soare, i s-au adresat pentru prima dată comandantului cu titlul de Amiral al Oceanului.

Columb a fost primul care a pus piciorul pe uscat, ducând stindardul regal, urmat îndeaproape de frații Pinzón care purtau un drapel alb uriaș având pe ambele părți o cruce verde și inițialele lui Ferdinand și ale Isabellei cu coroana regală. Oamenii au sărutat plaja albă de corali care, în soarele amiezii, era atât de strălucitoare încât abia o puteai privi. Apoi ochii li s-au umplut de lacrimi, în timp ce au îngenunchiat și și-au plecat capetele. Columb a botezat insula *San Salvador* - Sfântul Mântuitor, și s-a rugat: „Doamne, Atotputernice și veșnice Dumnezeu, prin Cuvântul Tău, Tu ai făcut cerul, pământul și marea; binecuvântat și glorificat fie Numele Tău, lăudată fie Măreția Ta, care a binevoit să ne folosească pe noi, umilii Tăi slujitori, pentru ca Numele Tău Sfânt să fie vestit în acest alt capăt de lume."

Dindărătul frunzișului des, erau urmăriți de ochi bine ascunși figurilor strălucitoare de pe plajă. (Locuitorii insulei nu-i puteau considera oameni, căci pielea lor era ca un metal strălucitor, și păreau să fi coborât din cer în canoe uriașe, trase de nori albi.)

Dar păreau niște zei prietenoși, nu mânioși și era limpede că erau bucuroși, căci îi puteau auzi râzând. Unul câte unul, sfioșii locuitori au înaintat spre ei, ieșind din ascunzătorile lor. La început, zeii albi au părut speriați, dar apoi le-au făcut semn să vină mai aproape. Și așa au și făcut.

Columb a fost impresionat de frumusețea lor, ei fiind înalți și bine proporționați, „fără să aibă burțile umflate", și nici îmbrăcăminte pe ei, și nevinovați ca niște copii, când era vorba de armele de război: „...căci le-au arătat săbii și ei le-au apucat de lamă, tăindu-se din neștiință".

Amiralul mai menționează: „Pentru a ne fi binevoitori, fiindcă știam că erau un popor ce trebuia izbăvit și convertit la sfânta noastră credință prin dragoste, mai degrabă decât prin forță, le- am dat unora niște tichii roșii, altora mărgele de sticlă, pe care și le-au agățat de gât și multe alte lucruri... La aceasta, s-au bucurat foarte mult și au devenit pe de-a-ntregul prietenii noștri, încât era o minune să-i vezi... Cred că vor putea fi făcuți cu ușurință creștini, întrucât mi se pare că nu au o religie a lor. Cu voia Domnului nostru, când vom pleca, voi aduce șase dintre ei Înălțimilor voastre ca să învețe să vorbească limba noastră."

Columb prevedea deja nevoia de a avea interpreți, dar era oare aceasta voia Domnului? Asumându-și în mod automat superioritatea, și luându-i pe acești oameni cu forța de pe pământul lor natal, el a creat un precedent ce avea să aibă repercursiuni tragice.

Al doilea precedent nefericit a urmat la scurt timp după aceea. Columb a observat că unii dintre băștinași, pe care el îi numea indieni (neavând nici un motiv să creadă că nu a ajuns în Indii), purtau în nas mici ornamente de aur. Prin limbajul semnelor, el a început să se intereseze de unde provine aurul: „Prin semne, am putut să înțeleg că în sud era un rege care avea vase mari de aur, și avea mult aur. Am căutat să-i fac să mă ducă acolo, dar mai târziu am văzut că n-au nici o

dorință să facă această călătorie... Așa că am hotărât să merg spre sud-vest, în căutare de aur și de pietre scumpe".

Aurul - aici se poate vedea mâna diavolului. Neputând să biruiască credința Purtătorului lui Cristos, prin semănarea fricii și a dezbinării în inimile oamenilor săi sau să-l biruie prin disperare, Satan n-a reușit să oprească Lumina lui Cristos să ocupe un cap de pod în, ceea ce era practic, singura parte a lumii în care el încă domnea nestingherit. Astfel, acum, a început să nimicească armata de invadatori sfinți, începând *din* rândurile lor. Și a ales să folosească un instrument care n-a dat greș aproape niciodată: dragostea de aur.

Sămânța era deja plantată. Îi va trebui timp să încolțească și să prindă rădăcină. În acest timp, Columb și oamenii lui se bucurau de roadele acestui Eden îmbeșlugat, spre care înduratul Creator i-a călăuzit. Au mâncat o hrană pe care nici un om alb nu o mai gustase - fructe dulci, zemoase, porumb și o pâine moale, făcută din manioca - și au băut o apă mai curată decât tot ce băuseră vreodată.

Dar Columb era nerăbdător să-și continue descoperirile - să găsească Cipangu, care trebuia să fie pe aproape sau, dacă se putea, să ajungă pe continent, în țara Cathay, fiind convins că aceasta se afla doar la câteva zile de drum, mai spre vest. Dorea să găsească locul unde se afla aurul. Băștinașii, văzând cât de entuziasmat devenea ori de câte ori îi întreba despre aur, i-au povestit despre cantități enorme - căci îl îndrăgiseră și voiau să-i facă pe plac.

Cu timpul, Columb a ajuns să înțeleagă că în sud se afla o insulă atât de mare încât unei canoe îi trebuiau douăzeci de zile s-o înconjure. Băștinașii îi ziceau Cuba, dar trebuia să fie Cipangu. Fără să mai zăbovească, cele trei vase au plecat într-acolo, și pe 26 octombrie, au ridicat steagurile și fanioanele, salutând astfel vederea ei.

Dar, unde erau orașele fabuloase, descrise de Marco Polo? Unde erau templele și palatele cu acoperișuri de aur? Pe cât se putea zări în toate direcțiile, nu era nimic - nimic, în afară de cele câteva colibe sărăcăcioase și părăsite de pe plajă. Băștinașii fugiseră la vederea lor. Au fost întâmpinați de un câine singuratic care hoinărea pe plajă și care

nici măcar nu a catadicsit să-și ridice capul să-i privească în timp ce debarcau.

Cu toate acestea, miresmele pădurii tropicale erau amețitoare, iar văzduhul era plin de cântecele stranii ale unor păsări mari, cu penajul viu colorat în roșu, galben și verde. Columb a scris că era atât de minunat, încât n-ar mai fi dorit să plece. Pornind de-a lungul coastei spre nord-vest, și-a schimbat părerea despre descoperire. Acum era încredințat că mergeau de-a lungul coastei de est a țării Cathany. Dar, nu după multă vreme, vânturi sălbatice din față l-au făcut să se întoarcă. (Se pare că încă nu venise vremea hotărâtă de Dumnezeu, pentru a descoperi adevăratul continent - Florida se afla doar la nouăzeci de mile depărtare, în direcția spre care cârmuiseră.)

Pe fiecare insulă pe care se opreau, Columb și-a pus oamenii să ridice câte o cruce mare de lemn, „ca un semn al Domnului nostru Isus Cristos, și în cinstea credinței creștine". Aproape peste tot băștinașii întâlniți erau pașnici, nevinovați și încrezători, și Amiralul a dat ordine severe ca să nu fie loviți sau rău tratați. Hotărâse că reputația lor care, în mod evident, mergea înaintea lor, din insulă în insulă, trebuia să le fie cât mai favorabilă cu putință. Dar nicăieri nu au găsit, nici în stare naturală, nici prelucrate, acele cantități de aur pe care indienii le făgăduiseră cu atâta amabilitate.

La bordul navei *Santa Maria*, prizonierilor indieni (sau „interpreți", cum îi numea Columb), începeau să le placă rolurile de experți localnici și prestigiul pe care funcția lor li-l dădea asupra celorlalți indieni cu care veneau în contact. Acum, i-au povestit lui Columb și celorlalți despre o insulă numită Babeque, unde locuitorii culegeau bucăți mici de aur pe plajă, la lumina torțelor și le transformau în bare de aur. Aceste știri au provocat o febră a aurului în mica flotă. Unii dintre băștinașii captivi erau pe *Pinta* și pe 18 neiembrie, nava pur și simplu a ridicat ancora și a dispărut din fața celorlalte două. Columb era convins că lăcomia pusese stăpânire pe Martin Pinzón, și că acesta plecase în căutarea insulei Babeque, iar în jurnalul său, Amiralul a notat că între el și Pinzón erau multe alte lucruri pe care nu le putea spune. Febra aurului începea să lucreze.

Pe 5 decembrie, Columb a încercat, la rândul lui, să ajungă pe

Babeque, dar vremea rea l-a forțat să se întoarcă, și au fost împinși spre o altă insulă mare. Indigenii o numeau *Bohio*, dar ei au numit-o *Española*, din cauza asemănării sale, aproape ireale, cu câmpiile uscate și munții purpurii îndepărtați ai Andaluziei. În timp ce își croiau drum spre răsărit de-a lungul costei nordice, Columb a folosit numai superlative descriind-o; nici măcar Castilia nu se putea compara cu ea.

Apoi, în dimineața de Crăciun, cu puțin înaintea zorilor, o lovitură i-a trezit din vis. Erau într-un golfuleț liniștit, și, în afară de un mus lăsat să aibă grijă de cârmă, toți cei de pe *Santa Maria* s-au dus la culcare. Dar, pe nesimțite s-a iscat o hulă care, ușurel, a mânat corabia tot mai aproape de țărm. Dintr-o dată, cârma a lovit fundul și băiatul a dat alarma. Columb a alergat la prora ca să preia comanda în această situație. A poruncit să se coboare barca mare, ca să ducă ancora spre pupa, și să se poată împinge înapoi de pe recif, înainte ca marea să scadă și mai mult. Dar oamenii din barca mare au intrat în panică și au vâslit nebunește spre *Niña*, în ciuda comenzilor și amenințărilor pe care le urla Amiralul.

Vicente Pinzón, văzând ce se petrecea și-a trimis propria barcă în ajutor, dar era prea târziu: *Santa Maria* era complet împotmolită. Mai rău, când mareea s-a retras, ea s-a aplecat spre carenă și coralii ascuțiți i-au desfăcut lipiturile scândurilor. Apa a intrat înăuntru și într-o clipă a fost terminată.

Dar ceea ce lui Columb i s-a părut un dezastru total, s-a dovedit a fi una din cele mai mari binecuvântări din toată călătoria. Oamenii de pe insulă erau incredibil de prietenoși. Și aici se afla, în sfârșit, acel aur pe care Columb îl căuta cu atâta ardoare - măști de aur, brățări, lănțișoare și inele! Băștinașii i-au ajutat pe marinari să descarce încărcătura de pe *Santa Maria*, le-au depozitat bunurile în propriile lor case și au pus paznici ca să fie siguri că nimeni nu se va atinge de nimic.

Modul în care fuseseră primiți era atât de deosebit față de tot ce întâlniseră până atunci, încât Columb a mulțumit Domnului că îngăduise să naufragieze și să ajungă acolo. Mai mult, i s-a părut evident că Dumnezeu dorea ca ei să stabilească o așezare acolo. Au denumit locul *La Navidad* - Nașterea Domnului - și au început să pună temeliile unui fort dotat cu șanțuri și cu un turn.

Treizeci și nouă de oameni s-au oferit bucuroși să rămână în acel loc, și Columb era sigur că până la întoarcerea sa, peste un an, prin comerț serios cu indienii, ei vor aduna un butoi de aur. Mai mult, se baza că ei vor descoperi mina de unde se scotea aurul, pentru ca, peste trei ani, suveranii să aibă fondurile necesare echipării celei mai mari expediții dintre toate: cruciada care avea, în cele din urmă, să elibereze Țara Sfântă din mâna maurilor. „Căci am afirmat înaintea Maiestăților Voastre că toate profiturile din această expediție vor fi dedicate cuceririi Ierusalimului și Maiestățile Voastre au zâmbit și au zis că asta e voia voastră și, chiar fără aceste câștiguri, aveți aceeași serioasă dorință."

Dar aceasta era pentru viitorul încă îndepărtat. Columb și cei treizeci și opt de oameni care au rămas cu el, s-au îmbarcat pe Niña și au luat-o spre nord-est ca să prindă vânturile puternice de vest care i-ar fi purtat ușor spre casă. Peste trei zile, în timp ce-și croiau drum printre insule, cu cine altcineva s-au întâlnit, decât cu *Pinta*! Când s-au întâlnit cei doi căpitani, a avut loc o ciocnire violentă. Martin Pinzón și-a cerut scuze, pe care Columb a decis să le accepte, în final, deși nu le credea de fel. Las Casas scria: „Amiralul nu știa motivele purtării sale (a lui Pinzón) rușinoase și infidele, dar Amiralul era gata să o uite, ca să nu-l ajute pe Satan în planul său mârșav de a le zădărnici călătoria, așa cum încercase mereu până atunci".

Trei sferturi din călătoria spre casă a decurs în condiții cât se poate de bune - marea era calmă, cerul albastru, vântul statornic și favorabil - pentru care mulțumeau mereu lui Dumnezeu, căci pompele abia puteau ține piept infiltrațiilor. Apoi, în noaptea de 12 februarie, a început cea mai mare furtună prin care vreunul din ei trecuse vreodată. Valurile erau uriașe și puternice, lovindu-se între ele. Aceasta însemna că, din când în când, apa rece și verde a mării se prăvălea peste ei din ambele părți, amenințând în același timp să-i înghită. N-aveau de ales decât să-și abandoneze cursul și să meargă înaintea furtunii, lăsându-se duși în voia acesteia.

Pe amândouă navele, au fost aprinse mai multe lumini ca să-i ajute să-și cunoască reciproc poziția, dar, pe măsură ce vântul se intensifica,

Pinta rămânea tot mai mult în urmă. În cele din urmă, luminile ei au dispărut complet și, dimineața, nu s-a mai văzut nici urmă de ea.

Furtuna îi istovea, și ei se lăsau mânați de nervi și de instinct. Șuieratul vântului trebuie să i se fi părut lui Columb asemenea urletelor câinilor iadului. Neputând să împiedice misiunea Purtătorului lui Cristos, care-i invada domeniul, Satan părea să facă un ultim efort pentru a scufunda vasele, ca vestea să nu ajungă în Europa. Dacă ar fi reușit, coloniștii din La Navidad, nemaifiind nimeni care să știe de ei, ar fi pierit destul de curând.

Întotdeauna până atunci, când se afla la mare strâmtorare, era destul să se întoarcă spre Dumnezeu cu stăruință în rugăciune, pentru a frânge puterea Celui Rău. Dar acum, rugăciunea părea să nu dea nici un rezultat, și un Columb mânios și îndurerat, poate era, ca și Iov, gata să-și ridice pumnul spre Dumnezeu. Oare era El acum nepăsător față de misiunea pe care El o începuse? În mod ironic, istoria lui Iov, pe care Columb o știa bine, conținea răspunsul:

> „Vei fi așezat iarăși la locul tău, dacă te vei întoarce la Cel Atotputernic, dacă depărtezi fărădelegea din cortul tău. Aruncă dar aurul în țărână... Și atunci Cel Atotputernic va fi desfătarea ta și îți vei ridica fața spre Dumnezeu. Îl vei ruga și te va asculta și îți vei împlini juruințele. Pe ce vei pune mâna îți va izbuti, pe cărările tale va străluci lumina... Dumnezeu ajută pe cel cu ochii plecați" (Iov 22:23-29).

Poate că Dumnezeu a avut două motive ca să lase furtuna să se dezlănțuie neabătută. Întâi, fiindcă îl iubea pe fiul Său Cristofor și era foarte îngrijorat de starea sufletului său în momentul acela; El făcea tot ce-I sta în putere să-l facă să vadă cât de mândru și plin de deșertăciune devenise datorită succesului misiunii. Căci, deja eul său lacom își imagina gloria, hotărât să aibă tot ceea ce aducea cu ea această glorie, toate lucrurile care îi fuseseră refuzate, timp de atâția ani. Și dacă aceasta era atitudinea inimii Amiralului Oceanului acum, recompensele propriu-zise ar fi fost curată otravă pentru el - și ar fi putut ușor distruge orice reușită a lui Columb în viitor, în slujba lui Dumnezeu.

Poate că Dumnezeu a mai avut și un alt motiv: ca marele Său proiect pentru Lumea Nouă să înceapă cu dreptul. Până atunci o ținuse ascunsă pentru a nu fi cunoscută de om, într-o puritate aproape feciorelnică. Binecuvântase această lume cu belșug: pământ bun, vânat, bogății naturale și frumusețe - tot ceea ce un popor ar putea avea vreodată nevoie - ca un sălaș potrivit pentru urmașii Fiului Său. Și îl alesese pe Cristofor ca să ridice cortina. Era important ca același Cristofor să continue în spiritul lui Cristos, și nu al propriului său eu. De aceea Dumnezeu a lăsat vânturile să urle și marea să fie agitată, sperând să-l facă pe Cristofor să-și privească inima, să se vadă pe sine prin ochii lui Dumnezeu, și să se smerească.

Dar dacă acesta *era* mesajul lui Dumnezeu către Columb prin furtună, anume că cel pe care El îl ridicase trebuia să se întoarcă acasă cu o atitudine de umilință, atunci Columb n-a reușit să-l înțeleagă. Jurnalul său pomenește faptul că el știa că Dumnezeu avea un motiv pentru care îngăduise furtuna violentă, dar în frustrarea sa crescândă, în loc să se căiască, Columb încerca să găsească o cale de ieșire din dezastru.

Adunând întregul echipaj, le-a propus să-L îmbuneze pe Dumnezeu, oferindu-I o jertfă sub forma unui jurământ solemn, pe care să-l facă cu toții. Dacă Dumnezeu îi va izbăvi, unul dintre ei trebuia să facă un pelerinaj la Santa Maria de Guadalupe, din Estremadura. Oamenii au consimțit îndată. Columb a luat 39 de boabe de fasole uscată, a crestat o cruce pe unul din boabe și, punându-le într-o pălărie, le-a amestecat laolaltă. Cel care a tras bobul însemnat a fost însuși Amiralul. Toți s-au minunat de această întâmplare și au luat-o ca pe un semn că mâna lui Dumnezeu era peste el. La fel gândea și Columb - cu multă mândrie. Niciodată nu-i trecuse prin cap că, asemenea lui Iona, *el* era problema și, prin tragerea la sorți, Duhul Sfânt îi arăta că, dintre toți oamenii, el era, în acel moment, cel mai sărac din punct de vedere spiritual.

Când s-a văzut clar că furtuna nu se potolea, Columb a mai propus un pelerinaj și o a doua tragere la sorți. De data asta, sorțul a căzut pe altul, dar vremea tot nu s-a schimbat. Au fost de acord să facă un al treilea pelerinaj și, în mod miraculos, Columb a tras a doua oară bobul

însemnat - și s-a mândrit în sinea lui de faptul că Dumnezeu cerea mai mult de la el, decât de la oricare altul. Iar Niña se lupta mai departe, părând mereu că n-avea să se mai ridice să întâmpine următorul val.

În cele din urmă, disperat, întreg echipajul s-a plecat pe genunchi și a cerut îndurare, strigând destul de tare pentru a fi auziți în furtună, făgăduindu-i Sfintei Fecioare că dacă se ruga pentru ei acum, îndată ce vor atinge țărmul, se vor duce desculți și în mâneci scurte la cea mai apropiată biserică închinată ei și acolo vor rosti o liturghie solemnă. Dar furtuna părea să nu-i audă.

Toată ziua aceea precum și următoarea, vremea a continuat să se dezlănțuie în jurul lor, până când au ajuns într-o asemenea stare de amorțeală, încât li se părea că visează. Și apoi, spre seară, din senin, treptat, furtuna s-a domolit. Nu numai atât, dar la orizont, spre nord-est, a apărut o fâșie de pământ. Unii credeau că era insula Madina din largul coastei de nord a Africii, alții erau convinși că era țărmul portughez. Dar căpitanul a recunoscut-o ca fiind una din insulele Azore ale Portugaliei.

Totul se terminase: bătăile și izbiturile, scârțâitul catargelor și al lemnăriei, șuierăturile și urletele vântului, umezeala permanentă - de parcă n-ar fi fost niciodată. Liniște binecuvântată - *se terminase*. Dar ei erau prea istoviți ca să se mai bucure de ea.

2

„Dacă aurul va fi Dumnezeul tău"

Cu flamurile fluturând în vânt, cu stindardul roșu cu auriu al Spaniei desfășurat în vârful catargului mare, *Niña* s-a întors grațioasă sub vânt și a aruncat ancora în portul insulei Santa Maria din Azore. Avea un aspect impresionant pentru o corabie atât de mică, dar culorile vii și scuturile heraldice strălucitoare, atârnând peste prova, nu reflectau nicidecum starea echipajului. Era marți, 19 februarie 1493, și aproape că nu dormiseră deloc de miercurea trecută, de când îi prinsese furtuna.

Columb dormise cel mai puțin dintre toți. A rămas pe punte, în plină furie a furtunii, pilotând nava din cabina de comandă, cu toate că ochii îi erau roșii și încercănați, și picioarele abia îl mai țineau. Ca și oamenii săi, era plin de recunoștință, dar era mort de oboseală, și nu a făcut altceva decât să trimită o echipă de debarcare pe țărm să ia legătura cu portughezii și să găsească o biserică în care să-și poată împlini jurământul. Nu-și dorea decât liniște și odihnă, dar pe insulă n-aveau să aibă parte nici de liniște, nici de odihnă.

Dimineața, Columb și echipajul său s-au pregătit să debarce, să ia parte la liturghie, desculți și în mâneci scurte, așa cum făgăduiseră. Însă, în ultimul minut, ceva l-a făcut pe Columb să se hotărască să-și trimită oamenii în două grupuri. A fost o decizie providențială, deoarece guvernatorul insulei i-a luat prizonieri pe toți cei ce coborâseră pe țărm primii.

Printr-o tactică iscusită de amenințări, intimidări și contraamenințări, până la urmă, Columb a dejucat planurile adversarului și și-a recâștigat întregul echipaj. Atunci a aflat că guvernatorul insulei

acționase sub ordinele directe ale regelui Ioan din Lisabona. Regele trimisese vorbă în Madeira, în insulele Capului Verde și în toate celelalte posesiuni portugheze, că dacă, în drumul său spre Spania, întorcându-se dintr-o călătorie reușită, Columb se va opri în vreuna din acele insule, el și oamenii săi să fie reținuți, în secret, până când Portugalia își pregătea propria expediție. Columb se gândea cu plăcere la consternarea lui Ioan al II-lea, atunci când va afla că Amiralul Oceanului îi scăpase printre degete!

Dar abia părăsiseră insulele Azore și au luat, în sfârșit, drumul spre casă, când i-a lovit o *altă* furtună îngrozitoare de iarnă. Aceasta a izbucnit atât de neașteptat, încât le-a sfâșiat toate pânzele și i-a lăsat cu totul în voia urletelor vijeliei - și a lui Dumnezeu. Cinci zile întregi au fost târâți spre nord-est, cu catargele goale, în timp ce pompele, încetul cu încetul, începeau să nu mai facă față.

Din nou s-au rugat, jurându-se să facă un alt pelerinaj, și au tras la sorți. Pentru a treia oară, Columb a scos bobul însemnat cu semnul crucii. (Coincidență? Probabilitatea era de 1 la 60880! Acum, cu siguranță, ar fi trebuit să înțeleagă mesajul. Dar nu l- a înțeles.) Fiecare om de pe bord știa că la mijloc este mâna lui Dumnezeu, dar nimeni, și cel mai trist este că nici măcar Columb, nu știa de ce furia furtunii a crescut. În a șasea zi, au zărit pământul. De data aceasta, era într-adevăr coast - portugheză și doar Columb a recunoscut poziția corect, ca aflându-se tocmai mai sus de râul Lisabona. Acest râu, la mai puțin de o zi depărtare de curtea lui Ioan al II-lea, era ultimul loc din lume unde Columb ar fi căutat refugiu dinaintea furtunii.

Toată dimineața, o mulțime tot mai numeroasă, privea de pe țărm micul vas, care era împins tot mai aproape de pieire. Furtuna creștea în intensitate. În câteva minute, aveau să se sfărâme în bucăți, de coasta stâncoasă. În valurile uriașe care se spărgeau de țărm, n-ar fi putut supraviețui nici unul. Mai era o șansă foarte slabă, dacă ar fi putut s-o ia spre gura râului. Dar asta însemna că trebuia să ia vântul aproape frontal, - lucru destul de periculos chiar în cele mai bune condiții, iar fără pânze era o adevărată sinucidere. Echipajul s-a rugat, dându-și seama că în acel moment, doar Dumnezeu îi mai putea salva.

Este ușor de imaginat scena de pe puntea *Niñei*. Cu un ochi încercat,

amiralul a măsurat deriva și a ordonat să se cârmească, în funcție de aceasta, - cât de mult se putea, până când nava era aproape gata să se rupă. Observând viteza de deplasare prin apă și acțiunea valurilor la gura râului, dădea mereu comenzi cârmaciului pentru a îndrepta direcția navei, compensând devierea ei. Deși trebuia să strige ca să se facă auzit în zgomotul furtunii, el era totodată calm și bine dispus, căci era provocat de un adversar pe măsura puterilor cu care Dumnezeu îl înzestrase.

Și-a șters ploaia de pe ochii care-i ardeau, și a privit încordat înainte. Totul se petrecea mult mai repede acum; putea auzi deja zgomotul talazurilor spărgându-se de țărm. De fapt, li se părea că țărmul venea în fugă să-i întâmpine. Totul avea să se decidă în următorul minut. O greșeală acum, o singură judecată greșită, și lucrurile se vor derula prea repede pentru a mai fi timp de îndreptat. „Apleac-o spre tribord! Mai mult! Asta e! Ține-o așa! Acum, ușurel, las-o să meargă - *Acum! Spre babord! Ține-o bine!*"

Întreaga corabie a gemut și s-a aplecat într-o parte atât de mult încât marea i-a măturat copastiile. Oamenii urlau; părea că cedează de tot. Dar s-a ținut, apoi s-a îndreptat încetișor și un val uriaș a ridicat-o și a împins-o în gura râului.

Mugetul valurilor înfuriate și al spumei care o stârnea era copleșitor, dar dincolo de ele, Columb auzea altceva - păreau niște strigăte de bucurie. Ștergându-și din nou ochii, a putut să-și vadă oamenii dând din mâini, dansând și strigând până au răgușit. Reușiseră!

Columb i-a adus cu bine acasă.

Fără a se opri, Niña a folosit fluxul pentru a urca spre portul mai important, Rastelo, unde, în sfârșit, au ancorat. Acolo au aflat că unele din vasele din port stăteau țintuite acolo de patru luni de cele mai violente furtuni din istoria portului Rastelo. Columb a scris în jurnalul său că, numai în largul coastelor Flandrei, se scufundaseră douăzeci și cinci de nave în iarna aceea!

Știrile despre întoarcerea triumfală din Indii a mult încercatei caravele, s-au răspândit rapid. Columb, ținând minte experiența lor din Azore, a luat măsuri imediate pentru a asigura securitatea sa și a

echipajului. Folosindu-se de prietenii săi suspuși și de încredere din zilele sale de altădată de la Lisabona, el a trimis scurte rapoarte ale călătoriei sale lui Ferdinand și Isabellei, pe drumuri diferite, pentru a fi sigur că mesajul va ajunge la ei.

O dată făcută aceasta, puteau respira mai în voie și au început să se bucure de celebritatea lor crescândă.

Întrucât furtuna continua și îi împiedica să se îndrepte spre Palos, Columb a socotit de cuviință să accepte invitația pe care tocmai o primise și care purta pecetea regelui Portugaliei.

Ioan al II-lea era numai zâmbete și cuvinte mieroase, în timp ce îl saluta pe Columb - și ulterior a căutat să obțină cât mai multe informații utile din relatările lui Columb. Deși părea relaxat și volubil, în realitate amiralul era în gardă, căci îl avea în față pe omul care aproape că îi furase Indiile - de două ori.

În lucrarea sa, *Historia de las Indias*, Las Casas descrie cel mai bine ceea ce s-a întâmplat în continuare:

> În timp ce regele discuta cu amiralul, a poruncit să fie pus un vas cu boabe de fasole, pe o masă, lângă ei, și apoi i-a arătat prin semne unuia dintre indieni să aranje boabele în așa fel, încât să se vadă multele insule din împărăția pe care Columb pretindea că o descoperise. Indianul i-a arătat imediat Espanola, Cuba, insulele Lucayos și altele. Regele părea posac, și, puțin mai târziu, a măturat boabele cu mâna, ca din întâmplare. Apoi i- a spus altui indian să le pună la loc, și acesta le-a aranjat tot așa de repede și la fel de amabil, cum făcuse și primul indian și a pornit să-i înșire și mai multe țări și insule, explicând pe larg, în propria-i limbă, pe care, desigur, n-o pricepea nimeni. Când regele a înțeles pe deplin amploarea noilor descoperiri și bogățiile pe care le aveau, nu și-a putut ascunde amărăciunea în fața pierderii atâtor comori neprețuite și, bătându-se pe piept, a strigat cu patimă: „O, om fără judecată! Cum ai putut lăsa un astfel de câștig să-ți scape printre degete?"[1]

Pentru Columb, acesta era momentul răzbunării supreme. Iar dacă în trecut putuse ierta, cum fusese cazul lui Martin Pinzón, acum, ispita de a bea cupa răzbunării s-a dovedit prea puternică pentru el. După Landstrom, ultimul biograf al lui Columb „cronicarii portughezi scriu

că amiralul a fost atât de lăudăros și de îngâmfat, spunându-i regelui că vina era a sa, deoarece i-a refuzat propunerea de la început, încât curtenii, când l-au văzut pe amiral atât de obraznic și pe rege atât de nefericit, s-au oferit să-l omoare pe Columb, pentru ca știrile să nu ajungă la Castilia. Dar regele n-a fost de acord cu aceasta".

Columb probabil că s-a bucurat în seara aceea, dar este mai puțin probabil că Dumnezeu i-a împărtășit bucuria. Dumnezeu și Columb făcuseră un legământ. Deoarece Cristofor își dedicase viața slujirii lui Cristos, Dumnezeu i-a dat o sarcină care avea să-l pună la încercare până la limită și, într-adevăr, mare parte din încercarea mai grea venise înainte de a se îmbarca pentru Indii. Pentru numele lui Cristos, Columb acceptase să fie luat drept nebun - și nu o dată sau de două ori, ci mereu și mereu, timp de opt ani în șir. Și apoi, când zilele petrecute pe mare au devenit săptămâni, și presiunea a crescut, echipajul cerându-i să se întoarcă, el a rămas credincios chemării sale, grăbindu-se spre necunoscutul întunecat, când poate nici un alt căpitan de navă de pe pământ n-ar fi mers mai departe.

În ciuda tuturor neajunsurilor sale, Columb a rămas mereu credincios până la moarte. S-a dat pe sine cu totul, neținând nimic pentru el. A câștigat victoria. Și Dumnezeu a vrut să-i răsplătească ascultarea.

Înainte de începuturile călătoriei, Columb fusese un cerșetor înaintea lui Dumnezeu, toate speranțele sale depinzând de consimțământul lui Ferdinand și al Isabellei. Dar, din momentul în care căzuseră de acord să-l susțină, aroganța sa înnăscută a ieșit din nou la iveală. Și în domeniul critic al recompensei serviciilor sale, el a hotărât că nu putea fi sigur dacă voia lui Dumnezeu va fi îndeplinită prin alții - adică, de fapt, nu putea avea încredere în alții, în afară de sine. Astfel că le-a impus celor care aveau autoritate peste el, care trebuia să-i fie răsplata.

Columb a ales cele trei lucruri pe care lumea le prețuiește cel mai mult: banii (procentele sale), funcția (titlurile de vicerege și amiral al oceanului) și puterea (cerând să fie guvernator peste tot ce va descoperi) - tocmai acele lucruri cu care este cel mai puțin probabil că Dumnezeu l-ar fi răsplătit. Columb era cu totul nepotrivit pentru a-i guverna pe alții. Înfumurat, lipsit de orice simț practic, și imatur din

punct de vedere emoțional, el sărea repede să-i judece pe alții, nefiind însă în stare să accepte el însuși vreo critică din partea altora. Le pretindea subalternilor supunere absolută, dar el refuza să se supună oricărei autorități, în afara suveranilor înșiși (iar în sinea sa, nici măcar lor).

Când lucrurile mergeau prost, în loc să-și asume vreo responsabilitate, se refugia mai degrabă în mânie și autocompătimire sau în închipuiri. De fapt, el era în stare doar să comande navele, lucru pe care-l făcea atât de bine, prin talentul și extraordinara călăuzire cu care Dumnezeu l-a binecuvântat. Chiar și aici, n-ar fi delegat pe nimeni altcineva să ia decizii; când era prea obosit ca să mai poată sta în picioare, ordona să i se pregătească un loc pe punte ca să poată continua să piloteze nava din pat. Trebuia să aibă un control total - asupra navei și asupra vieții sale.

Dar când Columb a ajuns să fie cel care controla situația, aceasta însemna că el nu se mai sprijinea deloc pe Dumnezeu. Și de aceea, fiindcă Dumnezeu l-a iubit cu adevărat pe Cristofor, El a căutat să-i știrbească autoritatea, umilindu-l, prin două furtuni teribile. Ne-am putea întreba ce s-ar fi întâmplat dacă, în mijlocul acelor momente cumplite, Columb ar fi făcut un alt jurământ: să se încreadă în Dumnezeu în fiecare aspect al vieții sale, renunțând la propriile sale dorințe și lăsând viitorul în seama Lui.

Prin talentul și prin temperamentul său, Columb a fost un explorator ideal înzestrat. El a dat ce era mai bun în el, atunci când era la comanda vasului, a acceptat provocarea mărilor neexplorate și a pământurilor nedescoperite.

În astfel de momente, a fost totodată și cel mai dornic să împărtășească altora Lumina lui Cristos - aceasta fiind chemarea sa inițială. Exagerăm oare dacă afirmăm că Dumnezeu l-ar fi putut folosi mai departe, în această ipostază?

Ni-l putem imagina, echipat cu vase rapide și echipaje alese pe sprânceană (poate incluzând și niște călugări de la La Rabida), navigând de-a lungul coastelor Americii de Nord și de Sud. Poate că Dumnezeu l-ar fi dus la apogeul carierei sale, călăuzindu-l prin aceleași strâmtori care, după o generație, aveau să primească numele unui alt

creștin devotat, Ferdinand Magellan. Și, așa cum a făcut cu Magellan, Dumnezeu l-ar fi putut conduce dincolo de Pacific spre Cipangu și Cathay. Dacă s-ar fi întâmplat așa, nici un alt nume din analele explorărilor nu ar fi câștigat nici măcar jumătate din cinstea pe care ar fi avut-o el.

Dar Columb s-a încrezut în Columb. Hotărârea sa era luată și nu L-ar fi lăsat nici chiar pe Dumnezeu să i-o schimbe.

Pe 15 martie, 1493, când frații franciscani de pe ogoarele La Rábidei se vor fi oprit pentru o clipă să se odihnească, sprijinindu-se în sape și privind peste râu, au văzut o corăbioară biciuită de vreme, cu pânze nou-noute și cu flamuri lungi fluturând, ce urca pe râu. *Niña* se întorcea acasă!

Palosul a explodat de bucurie. S-au reîntregit familii, s-au depănat istorisiri și, deși unii erau dezamăgiți că soții sau părinții lor aleseseră să rămână pe *Española*, dispoziția generală era triumfală - căci sosise vestea că *Pinta* nu era pierdută, așa cum se credea. Împinsă până aproape de Africa, ajunsese în cele din urmă pe coasta de sud a Spaniei, și, chiar acum, era în drum spre casă. Deși i-ar fi plăcut mult să zăbovească, Columb avea niște jurăminte de împlinit, și a pornit să-și facă pelerinajele.

Curând după ce a terminat, a primit o scrisoare, adresată lui DON CRISTÓBAL COLÓN, AMIRALUL NOSTRU AL OCEANULUI, VICEREGE ȘI GUVERNATOR AL INSULEI PE CARE A DESCOPERIT-O ÎN INDII. I s-a ordonat să înceapă imediat pregătirile pentru o expediție de întoarcere și apoi să vină, cât putea de repede, la reședința de iarnă a Maiestăților lor, în Barcelona. Prin mesajul trimis ca răspuns, el i-a informat despre planurile sale amănunțite de colonizare, pe care le întocmise în timpul lungului drum spre casă. Și-a cumpărat straie noi pentru a se înfățișa la curte, și a pornit către Barcelona, luând cu el mai mulți dintre ofițerii săi, șase interpreți indieni și multe obiecte și curiozități.

Recunoscători, Ferdinand și Isabella împodobiseră Barcelona ca pentru sărbătoare. Columb trebuie să-și fi făcut o intrare splendidă! Ni-l putem imagina călărind în fruntea micului grup de oameni, înalt și drept în șa, cu o mână ținând hățurile, iar cealaltă mână odihnindu-se, cu mândrie, pe șold. Soarele dimineții încă nu alungase ceața joasă și,

în timp ce Columb ieșea din ea - mai întâi o siluetă, apoi o realitate - soarele, din spate, îi înconjura pălăria lată și mantia ce-i atârna, având pe ea o coroană aurie.

Vestea sosirii sale a ajuns înaintea lui și câțiva curteni cu o escortă călare au fost trimiși înainte, din Alcazar, palatul de iarnă al Maiestăților Lor, ca să-l însoțească. În curând a fost flancat de nobili spanioli și precedat de o gardă colorată, cu soarele jucând pe coifurile lor lustruite.

Visul lui se împlinea mult mai splendid decât îndrăznise el să viseze vreodată! Iubea fiecare părticică din acest vis, până și *zornăitul* pintenilor și al șeilor împodobite cu argint - care în curând nu s-a mai putut auzi de uralele mulțimii înșirate de-a lungul străzilor. Pe tot traseul spre Alcazar, mulțimile creșteau. De pe balcoanele împodobite cu pelerine viu colorate, senorite cu ochi negri făceau să cadă o ploaie de petale de trandafiri. Când au ajuns la intrarea în palat, s-a ridicat un vuiet uriaș de ovații, și el nu s-a putut opri să nu-și ridice mâna pentru a răspunde la salut.

Era un moment prea viu pentru a fi uitat. Dar ceea ce s-a petrecut în seara aceea, l-a întrecut cu mult. Când Columb și-a făcut intrarea în marea sală a tronului, cu coloanele sale de marmură licărind în lumina miilor de lumânări, cronicarii curții au scris că, părul cenușiu, fața puternic bronzată, nasul lung și înfățișarea sa nobilă îl făceau să semene cu un senator roman.

Respectuos, s-a apropiat de tronul iubiților săi suverani. În timp ce se apropia, ei au făcut un lucru pe care nimeni nu i-a mai văzut făcându-l: s-au ridicat să-l întâmpine. Și când el a îngenunchiat să le sărute mâinile, ei l-au ridicat și au poruncit să-i fie adus un scaun - altă onoare fără precedent.

La invitația lor, el a început să-și depene fabuloasa poveste. Părea că timpul și spațiul au dispărut, în timp ce el le dezvăluia imaginile pădurilor tropicale dese și verzi, cu dulci parfumuri exotice și papagali în culori țipătoare care scoteau sunete și mai stridente. Le-a povestit despre ape incredibil de albastre, atât de limpezi încât puteai vedea bancuri de pește înotând la o adâncime de câțiva stânjeni - pești ciudați, cu forme și culori bizare. Le-a povestit despre băștinașii goi, atât de

sfioși și de inocenți, și despre o insulă mai frumoasă decât câmpiile și dealurile Castiliei. Le-a povestit despre pierderea *Santei Maria* și cum, prin primirea prietenoasă făcută de către băștinași, aceasta s-a dovedit a fi un câștig imens.

Ajuns aici, i-a prezentat pe interpreții indieni, îmbrăcați aproape numai în veșmintele lor tradiționale. Aceștia au adus cu ei papagali, șobolani vii de junglă, lungi de două picioare, câini care nu puteau lătra și ciudați pești sărați. Curtenii erau uimiți.

Apoi a poruncit să se aducă mărfurile de preț - aloe, bumbac și mirodenii. Dar a ținut la urmă ce era mai prețios. În povestirea sa, le spusese în treacăt că acești băștinași indieni aveau podoabe de aur, pe care le dădeau cu plăcere în schimbul unor clopoței sau al altor mărunțișuri fără valoare. Acum a poruncit să fie adus înăuntru un cufăr mare, din lemn de stejar, pe care în mod teatral, l-a deschis larg. O exclamație de uimire s-a auzit la vederea conținutului; acolo, lucind în lumina lumânărilor, erau coroane de aur, măști ciudate acoperite cu aur bătut, lănțișoare și brățări de aur, precum și bucăți brute de aur. Până și ultimii dintre cei mai sceptici fuseseră cuceriți - Indiile erau, într-adevăr, chiar atât de fabuloase precum le spusese!

Pe măsură ce entuziasmul și șoaptele se stingeau, liniștea s-a așternut peste curte. Apoi, fără a spune nimic, suveranii au căzut în genunchi și ceilalți le-au urmat pilda. Ridicându-și fețele spre ceruri, Ferdinand și Isabella I-au mulțumit lui Dumnezeu pentru marea Sa îndurare și s-a cântat *Te Deum-ul*. La ultimul vers, suveranii plângeau și Columb, de asemenea: „O, Doamne, în Tine mi-am pus încrederea, nu mă da niciodată de rușine"[2].

De atunci încolo, ori de câte ori regele ieșea în caleașca sa, Columb ședea lângă el, o cinste acordată până azi în exclusivitate celor de neam regesc. Dar, treptat, pe nesimțite, amiralul a început să considere că, la urma urmei, aceasta nu era decât ceea ce i se cuvenea. De atunci, nimeni nu s-a mai putut apropia de Columb, în nici o împrejurare, nici măcar părintele Perez, nici Însuși Dumnezeu.

În aparență, însă, lucrurile mergeau cum nu se poate mai bine. Până și Papa a trimis felicitări Maiestăților Lor Catolice:

Am auzit în adevăr... că, în urmă cu câtăva vreme, ați avut pe inimă să trimiteți o expediție ca să descopere insule și continente îndepărtate și necunoscute și până azi nedescoperite de nimeni, pentru a-i învăța pe băștinașii și locuitorii acelor țări să se închine Răscumpărătorului nostru... drept care, l-ați numit pe preaiubitul nostru fiu Cristofor Columb... care, în cele din urmă, prin ajutorul divin, dând dovadă de sârguință, a descoperit, în timp ce naviga pe Ocean, niște insule foarte îndepărtate și un continent, care până atunci nu fuseseră găsite de nimeni; acolo locuind mulțimi de oameni în pace și... în bună rânduială și nutrim speranța că dacă vor fi învățați, numele Domnului și Mântuitorului nostru Isus Cristos va fi răspândit cu ușurință în țările și insulele mai sus pomenite...

ALEXANDRU al VI-lea
către Ferdinand și Isabella, 4 mai 1493[3]

Interesul pentru aur, care, în mod subtil, se infiltrase în structura primei expediții a lui Columb în Lumea Nouă, era acum pe cale de a deveni o obsesie. Pe data de 18 mai, lui Columb i s- a dat un dar în valoare totală de 335.000 de *maravedi* - nu pentru alt motiv decât ca expresie a recunoștinței țării. Nemulțumindu-se cu darul, în aceeași zi, Columb a pretins cei 10.000 de maradevi care trebuiau plătiți anual primei persoane care văzuse pământul, în pofida faptului că, în jurnalul de bord el menționase că altcineva, de pe *Pinta*, văzuse țărmul. Columb pierdea rapid din vedere scopul inițial al misiunii - și al vieții sale. Versetul din Iov spune: „Dacă Cel Atotputernic va fi aurul tău..."; pentru Columb, era invers.

În curând, a echipat o flotă de șaptesprezece vase și a adunat un efectiv de o mie două sute de oameni. De data aceasta n-a trebuit să caute oameni care să se-nscrie. Într-adevăr, două sute erau „nobili voluntari", care își plăteau călătoria și plecau în căutare de aur și de aventură. Iată, în sfârșit, o flotă demnă de Amiralul Oceanului! Visul continua; era pe cale să colonizeze Indiile.

Au plecat din portul Cádiz și au navigat coborând spre Canare, apoi pornind din nou spre vest și, pe o vreme excelentă, au văzut pământul,

în mod remarcabil, după douăzeci și două de zile! Și mai incredibil a fost faptul că Columb a atins țărmul insulei *Dominica* - o țintă în navigație pe care marinarii au recomandat-o în următoarele patru secole. A te îndrepta mai spre nord, însemna să riști să pierzi vânturile puternice; a te îndrepta spre sud însemna să riști să te lovești de barierele de corali[4]. Nu-i de mirare că navigatorii epocii sale îl considerau pe Columb navigatorul cu cea mai bună intuiție dintre toți! Așa și era, prin harul lui Dumnezeu.

Dar, când au ajuns, în sfârșit, la La Navidad, visul s-a transformat în coșmar. Toți cei treizeci și nouă de coloniști fuseseră uciși - fie că se omorâseră între ei, fie că fuseseră (cei mai mulți dintre ei) uciși de indienii, care făceau parte din alte triburi, nu de indienii cu care se împrieteniseră.

Când au găsit câțiva indieni care nu erau prea îngroziți pentru a le vorbi interpreților, au aflat, în sfârșit, ce se întâmplase. Abia plecase *Niña*, cu un an în urmă, că oamenii au început să- și satisfacă poftele cu femeile indiene. Nici măcar nu s-au mulțumit cu câte una, ci căutau să aibă cât mai multe.

Pentru aur, nu s-au mai târguit, ci pur și simplu l-au luat, tratând cu violență pe orice indian care se împotrivea. Certându- se între ei și omorându-se unii pe alții s-au dezbinat în mai multe grupuri, fiind astfel ușor de atacat prin surprindere și ușor de învins.

Nimeni nu se îndoia de adevărul istorisirii pe care reușiseră s-o pună cap la cap. De atunci încolo, oamenii lui Columb au început să îi disprețuiască pe indieni, pe care îi considerau mincinoși și prefăcuți, și căutau mereu ocazia să se răzbune pe ei. Columb a reușit să împiedice o vărsare de sânge doar folosind amenințarea cu pedeapsa capitală.

Însăși autoritatea amiralului fusese, în mod serios, subminată. Oamenii săi erau din ce în ce mai răzvrătiți, pierzând orice respect față de acest italian fanfaron și șmecher care-i mințise cu atâta nerușinare despre bunăstarea indienilor și bogăția aurului.

Columb a închis ochii în fața lucrurilor care se petreceau. El nu i-a împiedicat să se folosească de femeile băștinașe ca să se distreze - a făcut orice ca să-i îmbuneze, pentru a evita o confruntare deschisă. (Dar violurile și poftele neînfrânate aveau să-și primească pedeapsa

cuvenită. Căci multe dintre femei erau purtătoarele unei boli ciudate și mortale, ce avea să fie cunoscută sub numele de sifilis, și oamenii care o contractaseră erau condamnați la nebunie și la o moarte înceată și cumplit de dureroasă. Marinarii întorși din această călătorie au introdus noua plagă în Spania, de unde a fost răspândită în întreaga lume).

Columb a încercat apoi să se folosească de goana după aur pentru a-și uni expediția, împărțindu-și forțele în mai multe echipe de explorare, însărcinate să stabilească avanposturi în diferite locuri strategice de pe insulă. De la început, însă, totul a mers prost. Proviziile s-au stricat datorită căldurii, țânțarii i-au chinuit de moarte, mai mulți oameni s-au îmbolnăvit de o febră groaznică. Curând a devenit clar că nu exista nici o sursă de aur pe insulă. Până la urmă, inevitabilul s-a produs și guvernatorul insulei s-a trezit cu o răscoală fățișă pe cap.

Pe mare, Columb știa ce să facă atunci când era confruntat cu furtuna dezlănțuită: să se plece pe genunchi și să caute izbăvire la Dumnezeu. Acum, confruntat cu o furtună pe uscat, și pierzând de mult contactul cu Dumnezeu, intrat în panică, el a încercat să rezolve lucrurile singur. Rezultatul a fost un eșec care s-a transformat rapid într-o catastrofă de mari proporții. Totul scăpase de sub control și Columb a ajuns aproape la disperare - dar nu la Mântuitorul său.

Între timp, știrile despre masacrul de la La Navidad, despre lipsa aurului și despre proasta conducere și organizare a expediției ajunseseră în Spania, odată cu primele vase care se întorceau să aducă noi provizii. Columb era acum cu atât mai dornic să obțină o victorie din acest vis devenit coșmar. S-a îmbolnăvit și el de febră și câteva luni a fost foarte bolnav. Au sosit și cei doi frați ai săi, Diego și Bartolomeo, iar el, fără a avea această autoritate, i-a instalat imediat ca locțiitori ai săi. Treptat, sub îngrijirea lui Bartolomeo, sănătatea lui s-a îmbunătățit, dar situația a rămas aceeași.

Cea mai amară dezamăgire dintre toate era aurul. Pentru a strânge mai mult, a poruncit ca fiecare indian să plătească un tribut anual sau să fie pedepsit. Dar pe Española nu erau nici mine, nici zăcăminte de aur, ceea ce însemna că indienii trebuiau să spele nisipurile aurifere, ca să găsească aurul. Cei mai mulți nu și-au putut plăti cotele, nici după

ce acestea au fost reduse la jumătate. Ca urmare, ei au fost pedepsiți sălbatic de colectorii de taxe spanioli ale căror câștiguri erau procente din valoarea colectată. Mulți indieni fugeau ca să scape de ei. Între timp, fiindcă indienii au devenit până la urmă ostili, s-au construit tot mai multe forturi pe întreaga insulă. Indienii au fost cei forțați să presteze această muncă, și toate celelalte munci fizice - devenind, practic, sclavi pe propriul lor pământ. Las Casas scria:

> Deoarece violența, provocările și nedreptățile din partea creștinilor nu încetau, unii au fugit în munți, alții au început să-i omoare pe creștini, ca răsplată pentru toate relele și chinurile suferite. Când se întâmpla așa ceva, răzbunarea venea îndată; creștinii o numeau pedeapsă, dar nu numai cel vinovat, ci toți locuitorii unui sat sau ai unui ținut erau condamnați să fie omorâți sau chinuiți.[5]

În doi ani, din populația băștinașă de pe Española, care număra la început aproximativ 300.000 de persoane, 100.000 au murit sau au fost ucise! La o numărătoare făcută opt ani mai târziu, cifra era mai mult decât dublă, iar după patru ani mai rămâseseră în viață doar douăzeci de mii. Coșmarul holocaustului continua; nu puteau scăpa de el.

Pentru Columb, imaginea Españolei, așa cum fusese ea când el venise pentru prima oară, trebuie să fi fost prea dureroasă ca să și-o amintească. În final, după înfrângerea unei mari răscoale a indienilor, spaniolii puteau umbla oriunde pe insulă, fără teamă.

Acum nu-și mai putea amâna întoarcerea acasă. Lăsându-și frații să aibă grijă de treburi, Columb a navigat spre nord ca să prindă vânturile puternice de vest, care, de data aceasta, s-au dovedit a fi oricum altfel, dar nu puternice. Traversarea a părut să dureze o veșnicie; mâncarea și apa s-au terminat; erau chinuiți de foame și de sete. Dar până la urmă au ajuns, și amiralul a fost chemat imediat la curte.

Spre surprinderea sa, suveranii păreau să creadă varianta sa cu privire la motivele pentru care totul mergea prost, și nu erau atât de supărați ca el din cauza lipsei de aur. Pe de altă parte, ei erau mult mai interesați decât el de bunăstarea indienilor, pe care acum îi considerau supușii lor și pentru a căror siguranță și protecție ei se socoteau

personal răspunzători înaintea lui Dumnezeu. Ei l-au mustrat pe Columb pentru felul în care a îngăduit să fie tratați. Dar, deși era clar că aveau mari rezerve în privința capacității sale de a guverna într-o situație atât de delicată, s-au simțit obligați din punct de vedere moral de înțelegerea lor inițială, să-l lase să continue.

De aceea, i-au întărit autoritatea cât au putut mai bine, instituind reforme drastice privind tratamentul indienilor. Și, fiindcă portughezii pregăteau o mare expediție proprie spre Lumea Nouă, l-au trimis înapoi de îndată ce s-a putut pregăti o mică flotă.

Nici de data aceasta nimic nu a mers bine. După ce au parcurs trei sferturi din drum, vântul s-a oprit brusc și a rămas așa timp de opt zile. Căldura era atât de mare, încât nici unul din ei nu suporta să meargă sub punte. Grâul s-a înfierbântat de căldură, carnea sărată s-a stricat. Columb și oamenii lui ascultau zomotul făcut de butoaiele de apă și vin care plesneau. După multe rugăciuni, după ceea ce a părut o veșnicie în acel iad, o adiere de vânt a început să miște pânzele de pe velatură. În curând, s-a iscat o briză înviorătoare și au pornit-o din nou la drum. Îndurător, Domnul le-a trimis alizeele, ceea ce nu se întâmplă niciodată în acea perioadă din an în timpul căldurilor ecuatoriale[6]. În cele din urmă, au zărit o insulă cu trei vârfuri de munți apropiate împreună, insulă pe care Columb a numit-o *Trinidad*, de la Sfânta Treime.

Și-au croit drum printre Antile ajungând în final la Española, unde domnea haosul. Columb fusese plecat un an și jumătate, timp în care pe insulă ajunsese vestea că el a căzut în dizgrațiile Maiestăților Lor. Aceasta subminase până într-atât autoritatea fraților săi, încât răscoala izbucnise din nou și ajunsese acum în stadiul în care pe insulă se aflau două tabere înarmate. Columb a rezolvat problema, acceptând toate cererile răzvrătiților, reinstalându-i în funcții cu drepturi depline, iertându-i de tot și numindu-l primar pe conducătorul lor!

Nu-i de mirare că aceeași răscoală a izbucnit din nou după șase luni, dar de data aceasta cu repercursiuni și mai grave. În Spania se trimiteau tot mai multe rapoarte alarmante. În cele din urmă, suveranii, cu toată simpatia lor pentru Columb, au considerat că nu mai au nici o altă cale decât să intervină pentru interesele tuturor supușilor lor de pe Española, atât spanioli, cât și indieni. Ei au trimis un ofițer bătrân și

de încredere, Francisco de Bobadilla, pentru a face ordine și l-au împuternicit cu toată autoritatea de care avea nevoie. Bobadilla a adus cu el următoarea scrisoare adresată lui Columb:

> Don Cristobal Colón, Amiral al Oceanului; l-am trimis pe Comendadorul Francisco de Bobadilla, purtătorul acestei scrisori, să vă spună anumite lucruri din partea noastră. Dorim să aveți toată încrederea și, acordându-i tot respectul, să vă comportați ca atare.[7]

Primul lucru pe care l-a văzut Bobadilla când a debarcat pe Espanola, a fost priveliștea oferită de șapte spanioli care atârnau în streang! Apoi, a aflat că dimineața următoare urma să fie executați încă cinci spanioli. Fără întârziere, Bobadilla a citit declarația care îl instaura guvernator de facto. Când Columb a refuzat să-i recunoască autoritatea, afirmând că regele și regina nu au nici un drept să-l demită din funcția de guvernator(!), Bobadilla a ordonat să fie pus în lanțuri, împreună cu frații săi și i-a trimis acasă pentru a fi judecați.

Un căpitan milos s-a oferit să-i scoată cătușele, de îndată ce a ajuns la bord, dar amiralul a refuzat cu lacrimi în ochi, spunând că nu va permite aceasta până când înșiși suveranii nu vor porunci să fie dezlegat și că le va purta ca semn al modului în care a fost răsplătit pentru serviciile aduse.

Suveranii au fost șocați să-l vadă în lanțuri când s-a prezentat înaintea lor în luna decembrie a anului 1500. Au poruncit ca lanțurile să-i fie scoase și i-au înapoiat casa și toate celelalte proprietăți ale sale de pe Española, care-i fuseseră confiscate. Apoi i-au ascultat jalnica poveste, plini de înțelegere și compasiune. Cu toate acestea, n-au spus nimic despre reinstaurarea sa ca guvernator.

Columb s-a dus acasă, așteptând, din clipă în clipă, să i se ordone să pregătească o altă expediție. Dar lunile treceau, și de la curte nu se mai auzea nimic. Atunci, s-a concentrat asupra scrierii unei cărți de profeții, compilată din Scriptură și din scrierile profeților Bisericii Primare. Prin aceste profeții, avea intenția să demonstreze că Dumnezeu predestinase ca Spania să fie națiunea care va elibera Țara Sfântă de necredin-

cioși, și că omul care trebuia să conducă acea cruciadă nu era altul decât el însuși.

Dar era nevoie de mult aur pentru a finanța o astfel de cruciadă. De aceea, trebuia să mai facă încă o călătorie de explorare spre vest. După mai bine de un an de rugăminți stăruitoare, și poate numai pentru a-l scoate din Spania (unde începea să devină din ce în ce mai supărător pentru ei - pe la spate era numit în batjocură, „Amiralul țânțarilor"), Ferdinand și Isabella i-au pus o singură condiție: i-au interzis categoric să se întoarcă pe Española, temându-se că prezența lui acolo ar putea da naștere la o altă răscoală.

Pretextând că avea probleme cu nava, Columb a navigat direct spre Española, unde i s-a refuzat intrarea în port. Atunci, a navigat spre Cuba și a luat-o spre sud-est, către continent (către Honduras, în America Centrală). În pofida unor vânturi frontale nemaiîntâlnite, în pofida faptului că era bolnav și că avea febră (poruncise să i se aducă patul pe punte pentru a putea comanda corabia culcat), în pofida faptului că Însuși Dumnezeu parcă îi punea piedici la fiecare pas, Columb era atât de încăpățânat încât, în cele din urmă, a atins continentul, pe care l-a declarat a fi țărmul cel mai de est al provinciei *Chiambra* (India). A avut nevoie de treizeci și opt de zile pentru a parcurge distanța care în mod normal se făcea în trei-patru zile, dar lui Columb nici nu i-a trecut prin cap că se împotrivea voii lui Dumnezeu.

Columb a hotărât să meargă de-a lungul coastei spre sud, așteptând ca aceasta să se întoarcă, din moment în moment, spre vest. Astfel, au pornit-o de-a lungul coastei Hondurasului, Nicaraguei și Costa Ricăi de astăzi, unde, în sfârșit, Columb a găsit sursa aurului, care îi fusese ascunsă atâția ani. (Aceasta ar putea explica de ce Mâna lui Dumnezeu părea pornită să-l împiedice să ajungă în această parte a continentului.)

Aici, băștinașii aveau obiecte de aur atât de mari, încât în apropiere trebuia să fie o sursă importantă de aur. Indienii i-au dus pe oamenii săi la terenurile aurifere, unde minereul era chiar la suprafață și, într-un timp foarte scurt, au putut aduna aur în valoare de peste o mie de maravedi - cu mâinile goale! Această descoperire a ridicat cortina unei piese de teatru cu totul diferită de cea pe care Dumnezeu o avea în vedere pentru America. Această dramă, care avea să înceapă în

curând, avea să aducă în prim-plan personaje cum au fost Cortez și Pizarro, asistați de un grup de figuranți format din mii de conchistadori, în cel mai sângeros jaf al vreunei țări pe care lumea l-a cunoscut vreodată - și totul de dragul aurului. Căci, deși în final ei aveau să colonizeze, fără îndoială, Mexicul și America Centrală, aurul a fost acela care le-a ascuțit oțelul spadelor.

Este adevărat că aurul era acolo, și că ar fi fost găsit de oricine ar fi venit, dar nu aceasta era cortina pe care Dumnezeu dorea ca fiul Său Cristofor să o dea la o parte.

Columb a descoperit aurul pe care-l căuta; ultima dorință a inimii sale era împlinită. Dar cu ce preț! Sănătatea îi era distrusă, ajunsese aproape nebun; două din cele patru vase ale sale au fost în curând prea mâncate de carii pentru a mai porni la drum, iar el și oamenii lui au stat înghesuiți luni întregi în celelalte două.

În acest răstimp, el și-a continuat explorarea ducând, în luna decembrie 1502, cea mai grea bătălie din toate călătoriile, împotriva stihiilor. El scria:

> Vijelia s-a dezlănțuit și m-a obosit până într-atât încât n-am știut încotro s-o iau; rana mea cea veche s-a deschis și, vreme de nouă zile, am fost pierdut și fără nădejde de viață; ochii n- au mai văzut niciodată o mare așa de agitată, înfuriată și înspumată. Vântul nu numai că ne împiedica orice înaintare, dar nu ne dădea nici o posibilitate să ne ascundem după vreo limbă de pământ pentru a ne adăposti; de aceea am fost siliți să rămânem în larg pe acel ocean nenorocit care fierbea ca o oală în clocot. Niciodată n-a arătat cerul mai groaznic, căci o noapte și o zi întreagă a strălucit ca un cuptor, și fulgerele izbucneau cu atâta putere încât, de fiecare dată mă întrebam dacă n-a lovit vergile și pânzele; ele veneau cu atâta furie și groază, încât toți credeam că corăbiile vor fi făcute scrum. În tot acest timp, ploaia nu a încetat să cadă din cer; nu spun că ploua, fiindcă era ca un al doilea potop. Oamenii erau atât de osteniți încât doreau să moară, ca să pună capăt groaznicelor suferințe.[8]

Pe lângă toate aceste grozăvii, fiul său, Ferdinand, ne mai spune că, marți 13 decembrie, printre corăbii a trecut un val uriaș de apă „pe care dacă nu l-am fi îndepărtat prin citirea Evangheliei după Ioan, ar

fi înghițit fără îndoială orice-i ieșea în cale; căci el trăgea apa sus în nori, într-o coloană mai groasă decât un butoi răsucind-o apoi într-un vârtej". Biograful Samuel Elliot Morison continuă: „Amiralul a fost cel ce a exorcizat tromba. Din Biblia sa a citit o descriere a faimoasei furtuni de lângă Capernaum, spunând: «Nu vă temeți, Eu sunt!» Apoi, strângând Biblia în mâna stângă, a făcut cu sabia o cruce pe cer și un cerc în jurul întregii sale flote. Dar, în afară de momentele grele de necaz de pe vas, când automat se întorcea către cer după ajutor, părea că nimic nu-l determina să se întoarcă la Dumnezeu cu pocăință, nici măcar ceea ce avea să se dovedească cea mai mare nevoie din toată viața sa. Începând să construiască o așezare lângă terenurile aurifere, sub supravegherea fratelui său Bartolomeo, oamenii lui Columb au aflat, prin interpreți, că tribul local de indieni plănuia un atac. Atunci au lansat ei un atac preventiv, luând un număr de ostateci, printre care și pe șeful tribului și, ca de obicei, podoabe de aur, valorând peste o sută de mii de maravedi.

După această aventură, pe când se aflau lângă un râu din apropiere, ca să ia apă și provizii, Columb, care, fusese lăsat aproape singur cu corăbiile la gura râului, a auzit strigăte și împușcături. Apoi s-a făcut liniște și spre seară, când s-a schimbat fluxul, pe râu au început să vină trupurile mai multor oameni ai săi. Iată, cu propriile sale cuvinte, ce s-a întâmplat mai departe:

> M-am cățărat cu greu în cel mai înalt punct al corăbiei, strigând cu vocea tremurândă, cu lacrimile curgându-mi șiroaie, pe căpitanii de război ai Înălțimilor Voastre, către fiecare punct cardinal, chemând întăriri, dar nimeni nu mi-a răspuns. Istovit și gemând, am adormit. Am auzit o voce plină de milă spunând: „O, nebunule și îndărătnicule în a-L crede pe Dumnezeu și a-L sluji pe Dumnezeul tău, Dumnezeul tuturor! Ce a făcut El mai mult pentru Moise sau pentru robul său David? De când te-ai născut, El te-a urmărit mereu, cu cea mai mare grijă. Când a văzut că ai împlinit vârsta hotărâtă de El, a făcut ca numele tău să răsune minunat pe pământ. Indiile care sunt o parte atât de bogată a pământului, El ți le-a dat ție ca să fie ale tale; tu le-ai împărțit cum ai socotit de cuviință și El ți-a dat puterea să faci aceasta. El ți-a dat cheia porților Oceanurilor, care erau ferecate

cu lanțuri atât de grele, și tu ai fost ascultat în multe țări, iar printre creștini ai câștigat cinste și faimă. Ce-a făcut El mai mult pentru poporul Israel când i-a scos din Egipt? Sau pentru David, pe care dintr-un păstor l-a făcut împărat în Iudeea? Întoarce-te la El și recunoaște-ți greșeala; îndurarea Lui este fără margini; vârsta ta înaintată nu te va împiedica să faci lucruri mari; El are multe și foarte mari bogății. Avraam trecuse de o sută de ani când l-a avut pe Isaac, și era oare Sara tânără? Tu strigi după un ajutor nesigur. Răspunde: cine ți-a făcut atât de mult rău, și atât de des? Dumnezeu sau lumea? Răsplătirile și făgăduințele pe care le face, El nu le nesocotește; El nici nu spune, după ce a fost slujit, că nu asta era voia Lui și acum s-au schimbat lucrurile; El nici nu pricinuiește suferință ca să-Și arate puterea. Faptele Sale sunt după cuvintele Sale; tot ceea ce El promite, El dă cu dobândă; este acesta felul oamenilor? Am spus ceea ce face Făcătorul tău pentru tine și ce face pentru toți oamenii. Acum, El îți arată, în parte, răsplata pentru teama și primejdia prin care ai trecut în slujba altora."

Auzeam toate acestea ca prin vis, dar nu puteam da nici un răspuns unor cuvinte atât de adevărate, ci puteam doar să-mi plâng greșelile. El, oricine a fost cel care mi-a vorbit, a încheiat zicând: „Nu te teme; ai încredere; toate aceste necazuri sunt scrise în piatră și nu sunt fără temei".[9]

În infinita Lui milă, Dumnezeu nu S-a dat înapoi de la nimic, pentru a-l mișca pe fiul Său Cristofor. *Ai încredere*... iar Columb a plâns pentru greșelile sale.

Cu toate acestea, doar cu câteva alineate mai jos, el scrie:

Eu mă declar izvorul (aurului din Lumea Nouă). Genovezi, venețieni și toți cei care aveți perle, pietre prețioase și alte lucruri de valoare, duceți-le până la capătul lumii ca să le schimbați; ca să le transformați în aur. Aurul este minunat. Aurul este o comoară și cel ce o are poate face ce vrea în lume și poate chiar reuși să aducă suflete în paradis.

Este îndoielnic că cel care face ce vrea în această lume este folosit pentru a aduce multe suflete în rai. Această curioasă povestire continuă, pentru a ne descoperi cât de mult o luase razna gândirea lui Columb. Căci, prin același raționament nesăbuit și întortocheat care

este amprenta gnosticismului și, în bună parte, a metafizicii oculte, Columb a ajuns la o concluzie monumentală: era convins că descoperise minele împăratului Solomon!

Poate că Columb L-a părăsit pe Dumnezeu, dar Dumnezeu niciodată nu l-a părăsit pe Columb. Prin har și numai prin har, El l-a adus pe Columb și pe oamenii care-i mai rămăseseră, cu bine, acasă în Spania. Dar, de data aceasta, nu au mai fost ordonanțe regale care să-l invite la curte. Regina Isabella era pe moarte. Era sfârșitul unei epoci - pentru Castilia și pentru Columb. Mult mai bătrân decât cei cincizeci și trei de ani ai săi, prea șubred pentru a mai ieși pe mare, Columb și-a petrecut următorii doi ani agitându-se pentru că nu-și primea partea cuvenită din aurul Indiilor, care începea, în sfârșit, să sosească în cantități apreciabile.

În primăvara anului 1506, ceea ce mai rămăsese din sănătatea sa a început să se înrăutățească cu repeziciune. Bătrânul căpitan, mândru și înalt, nu mai putea merge în port să vadă pânzele strălucitoare în soarele de dimineață sau să audă ultimele știri despre debarcările cele mai recente sau să murmure că „până și croitorii" făceau descoperiri în acele zile.

Dar ni-l putem imagina zăcând în patul său, retrăind cu multă însuflețire prima licărire a falezei insulei San Salvador în lumina lunii și bucuria oamenilor săi, când strigaseră de veselie și dansaseră pe punte... măreția dimineții următoare în timp ce priveau soarele ce răsărea, iluminând o lume nouă care se dezvăluia înaintea ochilor lor și înțelegeau ce realizaseră... soarele strălucind pe coifurile escortei sale în timp ce intra triumfal, călare, în Barcelona, cel mai mare erou pe care Spania l-a cunoscut vreodată... și seara aceea, când îngenunchiase cu regele și regina, cântând *Te Deum-ul* înaintea Dumnezeului lor, cu lacrimile curgându-le pe față.

Bătrânul și-a șters lacrimile din colțurile ochilor și poate că atunci l-a vorbit lui Dumnezeu, pentru prima oară, după multă vreme.

„Tată, acum s-a terminat, nu-i așa?

Da, fiule, va fi auzit el în inima sa.

„Tată, mă tem că nu prea am reușit să duc Lumina Fiului Tău către apus. Îmi pare rău. Mă rog ca alții să ducă Lumina mai departe."

O vor duce. Tu ești iertat.

„A sosit timpul acum, nu-i așa?"

Da.

În Ziua Înălțării, în anul 1506, după primirea Sfintelor Taine, Cristofor Columb a spus aceste cuvinte: „Tată, în mâinile Tale, îmi încredințez duhul"; și a plecat să fie în veci cu Mântuitorul al cărui nume l-a purtat.

3

Binecuvântați fie martirii

Alții au dus într-adevăr Lumina lui Cristos mai departe, dar luminițele lor erau atât de mici, încât aproape se pierdeau în valul de întuneric care înainta. De fapt, epoca lui Columb a degenerat curând într-o asemenea orgie de violuri, crime și jafuri în toată America Centrală, încât nu se putea concepe nici o conexiune posibilă între acestea și planul divin al întemeierii unei comunități creștine.

Aici am fost confruntați cu una din primele noastre dileme reale. Dacă Dumnezeu a lucrat cu adevărat la îndeplinirea scopului Său, de a face din America ceea ce primii puritani vor numi Noul Israel, atunci cum de a lăsat ca totul în Lumea Nouă să decadă în halul acesta, timp de un veac întreg? Acesta nu părea să fie Ispravnicul Priceput pe care-L cunoaștem. Dacă, însă, am fi găsit o continuitate vizibilă în Lucrarea Sa... Încă o dată, I-am spus Domnului îndoielile noastre, prin rugăciune. Dacă urma să navigăm printre stâncile și bancurile de nisip care ne stăteau în față, El trebuia să pună mâna pe cârmă, și încă repede.

Și a pus-o. În următorul nostru drum la Biblioteca Publică din Boston, o scenă avea să devină din ce în ce mai obișnuită. David, mereu optimist, se întorcea la masa de studiu cu brațele încărcate de cărți, convins că dezgropase noi comori de informații. Dar Peter și-a menținut în mod constant un scepticism profesional, scotocind încruntat prin noile mostre de minereu, căutând să găsească întâmplător o pepită. La dreapta i s-au adunat teancuri masive de materiale respinse, în timp ce la stânga sa erau vreo patru sau cinci documente „de păstrat".

Umbrele după-amiezii se lungeau și se apropia ora închiderii când

David a venit la masă cu încă un volum, o carte mare și subțire. „M-am gândit că poate o să te uiți puțin prin ea, măcar pentru ilustrații", a zis el.

Peter a deschis cartea la pagina cu titlul *The Pageant of America* („Tabloul Americii")[1], și a reținut data apariției: 1928. Frunzărind paginile, a clătinat din cap; era un album în imagini și încă unul care arăta destul de naiv, din acest punct de vedere. Dar imaginile de la începutul volumului ne-au sărit în ochi; erau gravuri relativ vechi, înfățișând preoți în sutane lungi, în pustietate, însoțiți (sau uneori torturați) de indieni. Ceva ne-a făcut să ne oprim atunci și am început să citim. Și astfel, ne-a atras Domnul atenția asupra a ceea ce, sub multe aspecte, a fost faza crucială în ducerea Luminii lui Cristos în America. A fost un capitol a cărui glorie avea să fie din când în când atinsă, dar niciodată depășită.

Zorile veacului al XVI-lea au văzut tot mai multe corăbii sosind în Lumea Nouă, abia zărindu-se la orizont, cu siluetele pânzelor lor pătrate în soarele care răsărea. Veneau întruna, uneori portughezi, dar mai ales spanioli, porniți să cucerească, să colonizeze și să găsească aur. Aztecii l-au salutat pe Cortez în 1519 și, crezându-l reîncarnarea zeului lor alb, Quetzalcoatl, l-au condus, cu mare pompă, în capitala lor (Mexico-City de astăzi). Imediat după sosire, el l-a luat prizonier pe conducătorul lor, Montezuma, câștigând astfel controlul asupra populației băștinașe prin această manevră iscusită.

Pizarro a făcut aproape același lucru în Peru, doisprezece ani mai târziu. Luându-l prizonier pe șeful incașilor, Atahualpa, printr-un vicleșug, Pizarro le-a cerut apoi o recompensă aproape imposibilă: să i se umple o cameră mare cu aur și argint, până în tavan. Spre uimirea spaniolilor, incașii au fost în stare să plătească recompensa, după care

Pizarro a ordonat ca ostatecul să fie strangulat, pe baza unor învinuiri închipuite.

Același model a continuat să fie aplicat în insulele Caraibe (numite acum Indiile de Vest, spre a le deosebi de India din Asia) și pe continent, indigenii fiind forțați mereu să extragă aur. În Mexic, unde exista argint din abundență, țăranii indieni au fost luați cu forța de la ogoarele lor și puși să lucreze în mine, fără să-i pese cuiva de recoltele de care populația era total dependentă. Rezultatul a fost o foamete în masă care, combinată cu lipsa de imunitate la bolile omului alb, a contribuit la un genocid de proporții uriașe[2].

La prima vedere, părea că planul lui Dumnezeu pentru America era sortit pieirii încă înainte să fi fost pus în aplicare. Și într- adevăr, Satan trebuie să se fi bucurat de întorsătura pe care o luaseră lucrurile! Conchistadorii spanioli, măcelărindu-i fără milă pe indieni, se dovedeau a fi la fel de cruzi ca indienii înșiși care în Caraibe practicau canibalismul, în timp ce civilizațiile „mai avansate" de pe continent își găseau satisfacție în crime rituale și sacrificii sângeroase. Acum ucigașii erau ei înșiși uciși, iar împărăția lui Satan în Lumea Nouă rămânea intactă.

Cel puțin așa părea la prima vedere. Dar fortificațiile au început să slăbească și în zidul de apărare a apărut o fisură mică și neobservată. Conchistadorii aduseseră călugări cu ei, poate pentru a-și liniști conștiința sau poate pentru a ridica moralul oamenilor care erau atât de departe de casă. Dar acești călugări franciscani și dominicani nu erau oameni de paie; ei Îl iubeau pe Dumnezeu - profund și deplin. Erau tot atât de devotați să-L slujească, pe cât de devotați erau stăpânii lor militari să se slujească pe ei înșiși.

Trebuia să fii un creștin deosebit ca să intri în aceste ordine, renunțând astfel la dreptul de a avea, de a alege, de a te căsători - pe scurt, sacrificând totul pe altarul unei vieți de slujire și ascultare. În Europa secolului al XVI-lea, deși erau destui creștini, de stare socială mai înaltă sau mai joasă, care cântăriseră costul uceniciei și erau pregătiți să-l plătească, aproape că era imposibil să răspunzi la o astfel chemare. De fapt, Biserica ajunsese într-o stare jalnică de mulțumire de sine și ipocrizie, singura excepție făcând-o mănăstirile de călugări

și cele de maici. Pe de o parte Biserica instituia inchiziții, iar pe de cealaltă parte, profita de naivitatea omului de rând - făcând comerț cu moaște și vânzând indulgențe, despre care se pretindea că asigură o intrare mai rapidă în rai. (Pe la 1519, situația ajunsese la punctul în care un tânăr călugăr german pios, pe nume Martin Luther, și-a țintuit cele nouăzeci și nouă de teze ale sale pentru reformarea Bisericii, pe ușa Bisericii Tuturor Sfinților din Wittenberg - făcând primul pas către ceea ce avea să fie cunoscută sub numele de Reforma Protestantă.)

Așadar, pentru un tânăr spaniol, care dorea, mai mult decât orice în viață, să-L slujească pe Domnul Isus Cristos, nu exista decât o singură cale: să intre în sfintele ordine. În acest fel, unii dintre cei mai talentați tineri ai Spaniei, mulți de rang nobil, s-au trezit îmbrăcând sutanele simple ale dominicanilor sau franciscanilor, cot la cot cu fiii celor mai simpli țărani. Era destul de interesant faptul că mulți dintre cei ce odată trăiseră o viață de onoruri și huzur, s-au dovedit a fi cei mai dornici să îndure mari greutăți și privațiuni în slujba Domnului Isus Cristos.

Când *Dumnezeu* începe o lucrare nouă, El nu are nevoie de o mare organizație de oameni puternici care să adune fonduri, și nici de oameni care să-I facă publicitate. El are nevoie doar de o mână de oameni care vor să trăiască pe de-a-ntregul pentru El, și numai pentru El. Întotdeauna Dumnezeu a procedat așa - de la profeții Vechiului Testament, la mâna de ucenici ai lui Cristos, și până în ziua de azi.

La începuturile Lumii Noi, această mână de oameni erau călugării franciscani și dominicani, care deja începuseră să moară față de sine - față de voința proprie, față de persoana proprie, față de încrederea în sine, față de orice formă de *egoism*. Pentru ei, procesul morții față de sine începuse încă înainte de a-și depune jurământul și avea să continue tot restul vieții, putând într- adevăr să se sfârșească prin sacrificiul suprem: moartea prin martiriu. De aceea, fiindcă nici măcar moartea nu-i înspăimânta, pentru Satan era aproape imposibil să le neutralizeze eficiența prin teamă sau pofte, mândrie sau invidie, disperare sau autocompătimire. În consecință, acești câțiva oameni s-au dovedit a fi o amenințare mai mare pentru stăpânirea diavolului de pe continent, decât o întreagă legiune de oameni care fac binele și care sunt de acord cu el.

Acesta era modelul de viață pe care Dumnezeu l-a trasat când Și-a

început lucrarea în această țară; și el este la fel de valabil azi, precum era atunci. Căci El nu-Și retrage cuvintele și nici nu Se răzgândește.

Acești dintâi călugări - franciscanii, care puneau poate accentul mai mult pe simplitate și dominicanii, care erau înclinați mai mult spre studiu - poate că au fost puncte minuscule de lumină, dar aceste luminițe au devenit tot mai strălucitoare, oriunde au ajuns. Acolo s-au înființat orfelinate, împeună cu școli pentru indieni și adăposturi pentru nevoiași. Și, prin lucrarea plină de dragoste, aceștia au ajuns să înțeleagă că au un Mântuitor viu și înviat care le poate înnoi viețile, ca și cum s-ar fi născut cu toții din nou. Ceea ce i-a atras, în primul rând, și a trezit în ei o dorință adâncă pe care lumea nu le-a putut-o satisface niciodată, era pilda vie a acestor oameni altruiști.

Unul dintre multele lucruri pe care primii misionari îl aveau în comun era un dar pe care se părea că Dumnezeu îl dăduse fiecăruia dintre ei: o puternică dragoste pentru această țară nouă și ciudată în care El îi adusese. Copleșiți de grandoarea și măreția ei, care depășea cu mult orice văzuseră vreodată, erau conștienți de mâna Creatorului care o făurise. Mai mult, ei simțeau că El crease o asemenea frumusețe extraordinară cu scopul precis de a-i încânta pe aceia care, într-o zi, aveau să-I spună *Tată*.

Închipuiți-vă sentimentele primului creștin stând și privind asurzitoarea cascadă Niagara, sau ajungând la marginea Marelui Canion, sau privind stâncile strălucitoare ale țărmului la Big Sur, sau aflându-se drept în fața formațiunilor Grand Tetons, care se înalță dintr-o dată în mijlocul câmpiei ca o catedrală ce arată spre ceruri. Este oare chiar așa de surprinzător faptul că inimile acestor misionari erau pline de dorința de a vedea și de a călători? Sau că mulți dintre acei oameni au ajuns să fie cunoscuți de școlarii americani de astăzi drept marii exploratori, primii care au cartografiat râurile, lacurile și trecătorile din munți?

Primul alb care a făcut explorări pe teritoriul de azi al Statelor Unite ale Americii, a fost monahul franciscan Marcos de Niza. Călătoria sa în New Mexico, în 1539, a condus la faimoasa expediție a lui Francisco de Coronado în căutarea celor Șapte Cetăți ale Cibolei, despre care se spunea că aveau străzile pavate cu aur. Încă o dată, Satan căuta să

folosească setea după aur a omului pentru a împiedica Lumina lui Cristos să pătrundă în întunericul împărăției sale.

Cei care stabileau politica spaniolă în Lumea Nouă au înțeles curând că, atunci când era vorba de pacificarea indienilor și extinderea frontierei, un călugăr putea realiza pașnic aceleași lucruri care, realizate prin forță, necesitau poate o mie de soldați. De aceea, au adoptat o politică de încurajare a acestor eforturi misionare.

Principala lor metodă de colonizare rămânea, însă, sistemul *encomienda*, în care unui nobil spaniol îi erau alocate sute și sute de acri - inclusiv indienii care se întâmpla să trăiască pe acea suprafață. În mod oficial, ei erau în custodia sa, cu scopul de a fi mântuiți și de a primi „instruire religioasă". Dar, în realitate, ei erau cu puțin mai mult decât sclavi, și stăpânii tindeau să-și conducă aceste encomienda ca pe niște moșii medievale.

A existat, însă, un preot, pe care politicienii trebuie să fi regretat că l-au încurajat vreodată - un preot care s-a dus în Cuba, la puțin timp după ce și-a depus jurământul. Acolo i s-a atribuit o encomienda proprie. Pe măsură ce munca indienilor începea să-l îmbogățească, el a înțeles răutatea perfidă a sistemului. El a urât efectele pe care acesta le avea asupra sa, și în special modul în care îi afecta atitudinea față de indieni. Renunțând la toate legăturile sale cu sistemul, el și-a dedicat restul vieții sale combaterii sistemului și apărării cauzei indienilor.

L-am mai întâlnit pe omul acesta; el este Bartolomé de Las Casas, cel care-l însoțise pe Columb în a treia călătorie și care a consemnat pentru posteritate jurnalul amiralului. Atât de mare a fost dăruirea sa, încât Las Casas a reușit în cele din urmă să-l convingă pe Carol al V-lea să dea legi care să amelioreze situația indienilor și în final să revoce sistemul encomienda. În 1552, istoria Indiilor scrisă de el a fost publicată, și această relatare extrem de citită despre ceea ce s-a întâmplat într- adevăr acolo, a făcut ca Spania să fie un sinonim cu cuvântul cruzime, în toată Europa.

Iată, spre exemplu, cum descrie el sfârșitul răscoalei indienilor de pe Española:

„Când au văzut ei că în fiecare zi piereau din cauza cruzimii neomenești a spaniolilor, că oamenii lor erau călcați în picioare de cai, tăiați în bucăți de sabie, mâncați și sfâșiați de câini, arși de vii și supuși la tot felul de chinuri groaznice, cei din anumite provincii... au hotărât să se resemneze în fața soartei și să se predea în mâinile dușmanilor lor fără nici o împotrivire".[3]

Historia de las Indias a devenit pe bună dreptate celebră, dar în același timp a asigurat îndepărtarea autorului ei de aproape toată lumea din Spania, în afară de frații săi creștini care slujeau aceleiași cauze. Și totuși, faptul că acest om a acceptat să fie denigrat și persecutat în tot felul, în afară de martiriul fizic, în numele iubiților săi indieni - dorința sa de a călca pe urmele lui Isus pe Calea Crucii - a adus o viață nouă unei mari părți din ceea ce mai rămăsese din populația indiană.

Micile luminițe deveneau tot mai mari și mai strălucitoare. Tot mai mulți călugări s-au instalat în New Mexico și California de Sud (la Baja). Mulți și-au găsit moartea în mâinile indienilor ostili, dar alții le-au luat locul și Lumina a înaintat mai departe spre nord și est. Pe la 1630, Alonso de Benavides, monahul care răspundea de misiunile din Noul Mexic, a putut să consemneze că existau optzeci și cinci de misiuni în nouăzeci de comunități indiene și că 80.000 de indieni fuseseră botezați.

În 1687, părintele Eusebio Kino, un iezuit (deoarece, în vremea aceea, și ei erau deja implicați) a refuzat să lucreze ca profesor de matematică în Austria natală, pentru a sluji indienilor din America. El a fondat o misiune în regiunea Sonora, din nordul Mexicului și a ajuns în curând să iubească imensa singurătate a deșertului, cu culorile sale schimbătoare și încremenirea sa grandioasă. Din această bază misionară, el a făcut peste cincizeci de călătorii de explorare, parcurgând călare sute de mile de pustietate aridă, ajungând în nord până la râul Gila, și în vest până la noroiosul Colorado. În 1700, a fondat San Xavier del Bac (lângă amplasamentul de azi al Tucsonului), prima misiune din Arizona.

Lucrarea Domnului progresa, franciscanii ducând Lumina în California, în timp ce dominicanii slujeau la Baja. Fray Junipero Serra,

eroul întemeierii Californiei, era profesor spaniol de filosofie când s-a simțit chemat pe câmpul de misiune, la vârsta de cincizeci și cinci de ani. Printre misiunile fondate de el, se numără: San Diego, San Carlos (Carmel) și San Francisco. Cu puțin timp înainte de moarte, a ales locul pentru Santa Barbara. „Iubește-L pe Dumnezeu" era salutul său pentru toți cei pe care îi întâlnea. Era iubit de toți, de indieni, de frații săi călugări și chiar de soldații din garnizoanele spaniole.

Puțin câte puțin, Lumina a urcat pe coasta de vest a Americii și a început să pătrundă în interiorul țării. Ritmul era lent - nu se descoperise aur, ca să atâțe lăcomia oamenilor și astfel, singurii oameni interesați să se ducă acolo (în afară de misionari) erau câțiva fermieri și crescători de vite. „Uitat de Dumnezeu" ar fi fost numele pe care cei mai mulți spanioli civilizați l-ar fi dat acelui ținut.

Dar așa era el oare? Sau Dumnezeu a ținut intenționat ascunsă prezența aurului în California, timp de două secole, pentru a asigura felul de descălecare dorit de El în Noul Pământ al Făgăduinței? Fiindcă în centrele misionare viața era simplă și pașnică, axată în jurul bisericilor. Acolo, atât spaniolii cât și indienii, călăuziți de exemplul vieții altruiste a misionarilor, învățau să-și pună încrederea în El.

Pe coasta de est a Americii, însă, se scria o altă istorie. În 1513, Ponce de León, căutând „Izvorul tinereții" ale cărui ape se credea că au puteri vindecătoare magice, a descoperit Florida. De-a lungul anilor, mai multe încercări ale spaniolilor de a coloniza Florida au eșuat, datorită climei, a bolilor și a cruzimii indienilor. Apoi, în cele din urmă, în 1562, un grup de hughenoți francezi (protestanți), căutând un liman în fața persecuției religioase, a atins locul ce avea să se numească peste puțin timp Saint Augustine și s-au așezat acolo unde astăzi se află orașul Beaufort, în Carolina de Sud. Doi ani mai târziu, un alt grup de hughenoți s-au așezat la gurile râului Saint Johns în Florida, ca apoi să fie masacrați de o expediție spaniolă.

Apoi, la rândul lor, spaniolii au încercat să întemeieze așezarea Saint Augustine și alte așezări pe coasta de est a Floridei, dar eforturile lor au fost zădărnicite de un șir neîntrerupt de nenorociri - o represiune franceză, boli permanente și atacuri frecvente ale indienilor.

Poate din cauza sângelui nevinovat al hughenoților, poate fiindcă

motivul ascuns al colonizării era lăcomia; poate pur și simplu fiindcă nu era timpul și locul alese de Dumnezeu și ei nu erau poporul pe care El îl alesese - invidioșii, arțăgoșii și hapsânii descălecători spanioli ai Floridei n-au fost destinați să prospere sau să vină în prim-planul lui Dumnezeu pentru America.

Următorii pe scena nord americană au fost francezii, și o dată cu ei, un nou gen de misionari: legendarii iezuiți. Dacă iezuiții ar putea fi descriși printr-un singur cuvânt, acesta ar fi *zel* - fără implicațiile negative ale acestui cuvânt. În 1540, Ignatius de Loyola, un fost cavaler și soldat, a fondat Societatea lui Isus - un grup de savanți și discipoli, tineri și inteligenți, care se legaseră împreună să trăiască în sărăcie și castitate, în ascultare absolută de Papă. Esența acestor „iezuiți" (poreclă peiorativă pe care și-au însușit-o) era o unitate și o camaraderie asemănătoare celei militare, în slujba lui Cristos, ei fiind cei care au inventat expresia *esprit de corps*. Scopurile lor personale erau: (1) purificarea sufletului de lucrurile aflate în neorânduială și de valorile lumești; (2) descoperirea Voii Divine înainte de a lua o hotărâre privind dedicarea rațiunii și a voinței individului de a-I sluji Creatorului, sub conducerea lui Isus Cristos.

De la început, iezuiții au avut un profund devotament pentru câmpul de misiune, după tradiția lui Francois Xavier, care, împreună cu Ignatius, a fost unul dintre fondatorii societății și care a devenit celebru pentru lucrarea sa misionară în India și Japonia. Din primele zile ale ordinului, câmpul de misiune a atras multe dintre cele mai luminate minți cu care Biserica se putea mândri. Datorită disciplinei riguroase care li se impunea, acești oameni s-au dovedit a fi suprinzător de bine pregătiți pentru greutățile care-i așteptau. De fapt, așa cum un om voinic se bucură să alerge într-o competiție, acești soldați creștini, excelent antrenați și puternici în credință, dar învățați să prețuiască umilința, așteptau încercările pustietăților sălbatice.

Asemenea ordinelor franciscan și dominican din Spania, întreaga dedicare pe care iezuiții o pretindeau, se adresa unor tineri francezi talentați care *experimentaseră* deja o adevărată întoarcere la Cristos și nu doreau nimic altceva decât să-L slujească pe deplin și fără rezerve. Și astfel, așa cum Lumina misionarilor spanioli a început să lumineze

sud-vestul Americii, acum Lumina începea să pătrundă și în partea de nord-est. Misionarii francezi au înaintat tot mai adânc în inima pustietăților neexplorate, în canoele lor care alunecau silențios prin ceața zorilor sau mergând pe jos, lăsând pe zăpadă urme singuratice de cizme, prin pădurile sclipitoare de pini. În 1534, Jacques Cartier, descoperitorul râului Saint Lawrence, a ridicat o cruce înaltă de treizeci de picioare pe țărmul de vest al golfului acestuia. Oriunde întâlnea grupuri mari de indieni, le citea primele versete din Evanghelia după Ioan și totodată despre suferințele și răstignirea lui Cristos.

Dar cel care a luat măsurile cele mai eficiente de a duce Lumina indienilor, a fost Samuel de Champlain, cunoscut ca „tatăl Noii Franțe". El spunea că indienii trăiau „...ca niște animale sălbatice, fără credință, fără lege, fără religie, fără Dumnezeu"[4]. El a adus din Franța patru călugări, înveșmântați în gri, din ramura Recollet a ordinului franciscan. Unul dintre aceștia, Joseph Le Caron, a înaintat spre vest cu o escortă de huroni, până a ajuns la așezările lor din golful Georgian al lacului Huron, unde a construit o biserică și i-a învățat pe indieni religia creștină.

Între timp, iezuiții au continuat să umble, câte unul sau câte doi, într-o atitudine de smerenie, tratându-i pe indienii întâlniți ca pe egalii lor și respectându-le obiceiurile cu toate că le împărtășeau Evanghelia lui Isus Cristos. An de an, Lumina pe care o duceau se răspândea tot mai departe, printre cei din Huron, în jurul golfului Georgian, la algonchini, la nord de Ottawa, la abenachi în Maine și Acadia (Noua Scoție), la irochezi, la sud de Saint Lawrence și la chippewa, ojibwa, illinois și celelalte triburi din susul Marilor Lacuri și de pe valea fluviului Mississippi. A fost un ritm lent, ca și cel de pe coasta de vest, dar sigur.

Disciplina le cerea misionarilor iezuiți să țină un jurnal scris cu toate evenimentele semnificative ale anului. Apoi, ei își prezentau jurnalele Superiorului, care le compila în povestiri numite *Relations* (Expuneri), care reținea esența a ceea ce făcea Dumnezeu în Noua Franță. Aceste *Relations* au fost apoi publicate în Franța și ulterior au provocat un interes uriaș față de lucrarea misionară.

Printre cei care au fost profund impresionați de *Relations* se afla un

flăcău de șaptesprezece ani, dintr-o familie foarte bogată. El era atât de dornic să devină misionar iezuit în America, încât a intrat în acest ordin perfect conștient că va trebui să petreacă doisprezece ani de studii intense și de pregătire, înainte de a putea fi ordinat. Aptitudinile sale de lingvist (și multele rugăciuni) i-au câștigat o însărcinare în Noua Franță, întâi la Sault Sainte Marie, iar mai apoi pe malul de sud-vest al lacului Superior. Călătorind cu indieni și *voiajori* în canoele lor din coajă de mesteacăn, el s-a adaptat traiului în codri și a învățat cum să trăiască doar din ceea ce oferea pământul (și Dumnezeu). El a devenit un expert, și era atât de entuziast încât a dus Lumina lui Cristos tot mai adânc în necunoscut, așa cum visase că avea să facă, odinioară, când tânăr fiind, citea *Relations* ale iezuiților. Într-adevăr, el avea să devină unul dintre cei mai faimoși exploratori americani: părintele Jacques Marquette.

Chemat să slujească indienilor illinois, el scria despre aceștia în propria-i contribuție la *Relations*: „Nu trebuie să speri că poți evita necazurile în vreuna din misiunile noastre, și cea mai bună cale de a trăi acolo mulțumit este să nu te temi de ele... Cei din tribul illinois... sunt oi pierdute care trebuie căutate prin desișuri și păduri".

Căutarea îl purta uneori departe, căci, asemenea fraților săi misionari din vestul sălbatic, avea același entuziasm frenetic de a găsi priveliști nedescoperite ale creației lui Dumnezeu. În 1672, superiorul său i-a ordonat „să caute spre Marea de Sud (Golful Mexic), popoare noi, necunoscute nouă, să le învețe, aducându-le la cunoștința despre marele nostru Dumnezeu, de care, până acum, au fost neștiutori". În luna mai a anului următor, el și Louis Joliet și-au început coborârea pe marele Mississippi. Copleșiți în fiecare zi de mărimea mereu crescândă a râului imens, care-i purta cu el, au coborât la vale până la gura râului Arkansas.

Părintele Marquette le promisese indienilor illinois din Kaskaskia că se va întoarce la ei, pentru a întemeia o misiune. Ceea ce a și făcut, în pofida sănătății sale șubrede în urma călătoriei lungi și grele. Moartea l-a răpit devreme, la treizeci și opt de ani și, ca omagiu, tribul illinois i-a adus rămășițele înapoi la centrul misionar iezuit, într-o procesiune de treizeci de canoe.

Unul dintre cei mai remarcabili misionari iezuiți a fost Jean de Brébeuf. Înalt, bine clădit, și având o prezență impunătoare, părintele Brébeuf a lucrat nouăsprezece ani cu tribul huron, ajungând ca tot mai mulți să-L cunoască pe Cristos, și luptându-se cu diavolul pentru sufletele oamenilor. Și *a fost* o bătălie, căci, printre altele, trebuia să facă față minciunilor vracilor invidioși, care, vorbind despre Trupul lui Cristos în euharistie, spuneau că misionarii au ascuns în casele lor un cadavru, care le spurcă țara.

În 1640, părintele Brébeuf a avut viziunea unei cruci mari care se apropia încet pe cer, peste codri, spre ținutul irochezilor. Când însoțitorii săi l-au întrebat cât de mare era, le-a răspuns: „Destul de mare ca să ne răstignească pe toți".

Martiriul pentru care fusese pregătit, prin harul acesta, și despre care a știut întotdeauna că putea fi sfârșitul chemării sale, a venit nouă ani mai târziu, din mâinile irochezilor. Împreună cu părintele Gabriel Lalemant a fost capturat când s-a dezlănțuit un război tribal în așezările huronilor, în care slujea, și a fost supus tuturor chinurilor satanice pe care cuceritorii lor au fost în stare să le născocească. Nu este nici o îndoială cu privire la sursa inspirației acestora, având în vedere felul torturilor sau intensitatea plăcerii pe care le-o provoca indienilor atunci când aceștia le aplicau, pe îndelete. Mitul sălbaticului nobil n-a fost decât un mit, creat un veac mai târziu de poeți și artiști englezi romantici, care n-au trecut în viața lor oceanul, darămite să fi fost martori la ororile războiului și ale obiceiurilor tribale. Viața acestor indieni era o desfășurare nesfârșită de frică și ură față de alte triburi, o luptă pentru existență de dimineața până seara.

Prima tortură irocheză a constat în a turna apă clocotită peste trupul gol al părintelui Brébeuf, ca o bătaie de joc față de Sfântul botez. După ce prin harul lui Dumnezeu, le-a refuzat plăcerea de a-l auzi strigând în agonie - căci durerea victimelor lor era un drog pentru ei, i-au legat în jurul gâtului un colier de toporiști de metal, înroșite în foc, părintele Brébeuf i-a dezamăgit din nou, și atunci i-au pus în jurul mijlocului un brâu din coajă de mesteacăn îmbibat cu rășină și smoală și i-au dat foc. Dar el a rămas mut înaintea torționarilor având fața ca de cremene.

Apoi, părintele Brébeuf a vorbit, dar nu de durere, ci ca să-i

încurajeze pe tovarășii săi prizonieri. Înnebuniți, indienii i-au tăiat buzele și limba și i-au îndesat un fier roșu pe gât. Apoi i-au tăiat fâșii de carne de pe brațe și picioare și le-au devorat înaintea ochilor lui. Dar, în timp ce murea, părintele Brébeuf a câștigat o victorie, așa cum făcuse și Mântuitorul său pe cruce, mai înainte, iar indienii simțeau aceasta. La urmă, i- au scos inima și au mâncat-o și i-au băut sângele, sperând că astfel vor putea căpăta puterea spiritului care îi dăduse mai mult curaj decât oricărui alt om pe care-l văzuseră vreodată.

Unul dintre cei care îl însoțiseră pe părintele Brébeuf vreme de cinci ani în timpul activității sale în mijlocul tribului huron era un alt iezuit, Isaac Jogues. În 1642, întorcându-se de la o expediție de aprovizionare din Quebec, părintele Jogues și grupul său au fost prinși într-o ambuscadă de către irochezi. El a reușit să scape, dar când a văzut că mai mulți dintre tovarășii săi fuseseră luați prizonieri, s-a predat și el, ca să fie cu ei. „Puteam eu oare să-i părăsesc fără să le dau ajutorul pe care Biserica lui Dumnezeu mi l-a încredințat? Fuga mi se părea oribilă. Mi-am zis, în inima mea, că dacă trupul meu trebuie să sufere focul pământesc, pentru a mântui aceste suflete sărmane din flăcările iadului, aceasta nu este decât o moarte trecătoare, pentru a le aduce viața veșnică."

Indienii au smuls cu dinții unghiile captivilor, le-au ros degetele și le-au tăiat la fiecare degetul mare sau cel arătător. Părintele Jogues n-a fost omorât pe loc, ci păstrat ca sclav cu scopul de a se distra cu el mai târziu, torturându-l. Chinurile au fost atât de groaznice, încât el tânjea ca Cristos să-l elibereze de această viață, ca să fie cu El în ceruri.

De ce sunt unii creștini chemați să aducă sacrificiul suprem? Să fie oare pentru că au credința necesară? Să fie pentru că, prin exemplul lor, credința întregului Trup al lui Cristos este întărită? Sau fiindcă un necredincios nu poate privi o cruce sau un rug indian fără a-și pune întrebări care încep cu: *cum*, *de ce* sau *unde*? Doar Dumnezeu știe motivul exact. Dar putem fi siguri de un lucru: dintre toți oamenii de pe pământ, cei pe care Satan îi urăște cel mai mult sunt martirii creștini, deoarece ei îi amintesc de faptul că Cristos a vrut să moară pe cruce din dragoste pentru omenire. Nu este de mirare că atunci când unul din ei ajunge fizic, în mâna lui, a slujitorilor lui care-și găsesc plăcerea

în a provoca durere, el le oferă chinuri scoase tocmai din adâncurile iadului!

După mai mult de un an de captivitate, părintele Jogues a reușit să evadeze și să ajungă la o colonie olandeză la Fort Orange (Albany) și apoi, înapoi în Franța, la colegiul iezuit de la Rennes. Dar vestea despre chinurile sale ajunsese înaintea lui, și, spre marea lui surpriză și stânjeneală, devenise un erou național. Regina i-a sărutat mâinile schilodite și însuși Papa i- a acordat cinste. Era mai mult decât putea suporta și s-a rugat să fie trimis înapoi la datorie: singura sa dorință era să fie trimis iarăși în Noua Franță, pentru a continua să-i slujească pe indieni.

Dorința sa a fost respectată și prima sa însărcinare a fost să devină ambasador al Franței către națiunea irocheză, cu care tocmai au încheiat un tratat de pace. Părintele Jogues și-a îndeplinit bine sarcinile - irochezii îl respectau - dar era mai preocupat ca oricând de starea sufletelor lor. Chiar când era în mijlocul lor, ei au sacrificat o ostatecă algonchină în cinstea zeului lor Areskoni, zeul războiului, strigând: „Areskoni, ție îți aducem această jertfă, ospătează-te cu carnea ei și dă-ne biruință!"[5] Apoi au început ei înșiși să se ospăteze cu carnea ei. De aceea, după îndeplinirea misiunii, părintele Jogues a cerut să fie trimis din nou la irochezi, de data aceasta ca preot, pentru a întemeia „Misiunea Martirilor". În timp ce aștepta reinvestitura, părintele Jogues, perfect conștient că experiența sa anterioară îl califica pentru această slujbă mai bine decât pe oricare altul, îi scria unui prieten:

> Inima îmi spune că dacă am fericirea să fi primit această slujbă, voi pleca și nu mă voi mai întoarce; dar voi fi fericit dacă Domnul va desăvârși jertfa, acolo unde El a început-o, și va face din puținul sânge vărsat de mine în țara aceasta arvuna a ceea ce urmează să dau.[6]

Așa s-a și întâmplat.

Primele licăriri ale Luminii lui Cristos au ajuns în America de Nord; de-a lungul unui secol și jumătate, aceste luminițe au devenit adevărate vârfuri de lance ale Luminii, intrând tot mai adânc în inima continentului întunecat și criminal. Întunericul nu poate face nimic în fața

luminii, decât să se retragă dinaintea ei. „Lumina luminează în întuneric și întunericul n-a biruit-o" (Ioan 1:5).

Ce să mai spunem despre martiri? Să fi jucat moartea lor încă un rol în planul lui Dumnezeu pentru America, în afară de exemplul extraordinar al jertfei și altruismului lor? După numărul de indieni care se converteau la creștinism în masă, impactul lor asupra continentului, din punct de vedere global, ar putea să nu pară la prima vedere atât de semnificativ. Dar Dumnezeu nu măsoară viața oamenilor prin suma realizărilor lor. El pare să fie mai preocupat de calitatea și profunzimea devotamentului lor.

> Dacă grăuntele de grâu, care a căzut pe pământ, nu moare, rămâne singur, dar dacă moare, aduce multă roadă (Ioan 12:24).

Acești martiri francezi și spanioli au fost gata să fie grăuntele de grâu care au căzut pe pământ și au murit. În pământul udat cu sângele jertfei lor, Dumnezeu putea planta acum sămânța unei națiuni care urma să devină Noua Țară a Făgăduinței.

4

„Lăsați sufletele voastre! Voi să produceți tutun!“

Pe țărm, la Jamestown, în vârful unei coloane masive de piatră, se află statuia impunătoare a căpitanului John Smith. Este eroul coloniei Virginia, splendid în vestimentația specifică epocii reginei Elisabeta - capă, sabie și cizme pompoase - privind războinic peste întinderea vastă a râului James.

Când am vizitat locul primei colonii engleze din America, într-o după-masă caldă și însorită de la sfârșitul lui aprilie 1976, știam deja destul de multe despre cele întâmplate la Jamestown ca să înțelegem că nu memoriei lui Smith doream să-i aducem omagiu. În ochii noștri, adevăratul erou de la Jamestown era un bărbat de care puțini americani au auzit vreodată: Robert Hunt. Și el avea un monument, dar așezat puțin mai departe de aleea principală, și atât de modest, încât aproape că nici nu l-am băgat în seamă. Un basorelief de bronz, fixat în piatră, reprezenta un duhovnic oficiind Sfânta Împărtășanie într-un sanctuar improvizat în aer liber. Dacă numai câțiva dintre ceilalți ar fi fost ca el...

Ceea ce am descoperit despre întemeierea Virginiei a părut la început să fie cea mai veche comoară din toate: predică după predică, toate lăudau virtuțile spirituale ale Companiei Virginia, pentru curajoasa activitate misionară, preamărindu-L pe Dumnezeu pentru asociații ei altruiști. Anglia intra pe câmpul misionar al Americii de Nord cu un secol întârziere, dar venea din urmă luându-și revanșa. Se părea că Biserica Angliei era pe cale să-i dea o lecție Bisericii de la Roma!

Dar comoara s-a dovedit a fi aurul proștilor. Am învățat să nu ne lăsăm înșelați de predicile care sună atât de evlavios, și nici să nu credem că cineva crede cu putere în Cristos, doar fiindcă afirmă lucrul acesta. Pe scurt, am învățat o lecție care ne-a fost de folos pe tot parcursul cărții: să nu judecăm pomul după frunze, ci după roade.

La vremea pe care numai Dumnezeu a hotărât-o, un prieten ne-a dat o copie a cărții *Behold Virginia!* (Iată Virginia!) de George F. Willison. Dacă spusele lui Willison se confirmau, însemna că dăduserăm peste o afacere care, în privința crasei ipocrizii, nu prea avea egal în istoria creștinismului, iar în ceea ce privește mușamalizarea ulterioară, putea rivaliza cu afacerea Watergate.

O procesiune parcă nesfârșită de galioane mari cu flamurile roșii și aurii fluturând peste pânzele albe, pluteau peste Atlanticul albastru, cu calele încărcate cu comorile fabuloase ale teritoriilor spaniole. Anglia, Franța și celelalte puteri europene priveau cu invidie, cum se umple visteria Spaniei, până la refuz, cu capturi și prăzi de aur. Într-o singură generație, Spania devenise cea mai puternică națiune de pe pământ.

Anglia era mai ales supărată, căci Henry al VII-lea refuzase disprețuitor propunerea vizionarului genovez de a naviga spre *vest*, către Indii. Acum, după aproape un veac, Anglia avea un monarh nou și agresiv în persoana Elisabetei, cea cu voința de fier. Chiar dacă spaniolii luaseră Mexicul și America Centrală, portughezii Brazilia, iar francezii nordul îndepărtat al Americii, încă mai rămâneau peste o mie de mile de coastă nerevendicate, și nu exista nici un motiv pentru a fi lăsate toate Spaniei!

Aceasta era atmosfera în Anglia pe vremea când Sir Walter Raleigh, un nobil cu înclinație spre aventură, expedia o mică flotă în Lumea Nouă, în anul 1585, pentru a coloniza insula Roanoke din largul coastei de azi a Carolinei de Nord. Deși o încercare anterioară se sfârșise cu

abandonarea insulei de către presupușii coloniști din cauza foamei, Raleigh n-a avut probleme cu recrutarea de candidați pentru o nouă expediție. Datorită poveștilor fantastice aduse de vasele de pescuit care se opriseră pe coasta americană ca să se aprovizioneze cu lemne și apă, fiecare om din Europa știa „din sursă sigură" că indienii foloseau oale de noapte din aur masiv, încrustate cu rubine și diamante![1]

Desigur că aceasta era soluția ideală pentru mulți englezi disperați: pentru țăranul care fusese alungat de pe pământul pe care familia sa îl lucrase dintotdeauna și obligat să ducă o viață de cerșetor vagabond, pentru cizmarul sau tâmplarul din Londra, unde erau prea mulți cizmari și tâmplari, pentru tâlharul de drumul mare care a ales să se folosească de amnistia reginei ca să plece în expediție, pentru soldatul profesionist care se afla între două războaie și pentru nobilul sărăcit care căuta un mod de a umple iarăși vistieria familiei (și de a scăpa de creditori). Raleigh avea de unde să aleagă!

Unde era Dumnezeu în toată treaba aceasta? În aparență, niciunde. Anglia era pe cale de a coloniza țara pe care El o păstrase pentru a deveni într-o bună zi un popor de răscumpărați, dar englezii căzuseră deja pradă aceleiași lăcomii care îi orbise pe spanioli. Nici nu se putea vorbi de o călăuzire sau iluminare spirituală care să vină de la regină. Urmând calea de compromis deschisă de tatăl ei, Henry al VII-lea, Elisabeta era de părere că, în calitate de Cap al Bisericii Angliei, era de datoria ei să ocrotească Biserica de extremiștii protestanți. Religia era bună la locul ei, dar acest loc nu era nicidecum în prim-planul conștiinței omului.

În bună parte, Elisabeta reprezenta atitudinea epocii sale, în special pe cea a nobilimii și a moșierilor. Negreșit, existau mulți oameni evlavioși printre „oamenii de rând", dar, în majoritatea cazurilor, oamenii aveau în minte lucruri „mai importante" decât rugăciunea. Dumnezeul lui Martin Luther și al părintelui Jogues nu părea a fi la modă în Anglia elisabetană.

Dar nici Anglia nu părea să fie, pe vremea aceea, în grația lui Dumnezeu. Cu siguranță mâna lui Dumnezeu n-a însoțit expediția Roanoke. Atacați de indieni ostili, cu proviziile scăzând într-un ritm alarmant, ei l-au convins pe John White, guvernatorul coloniei, să

plece înapoi în Anglia după întăriri și ajutoare de urgență. Ceea ce a și făcut, lăsându-și în urmă fiica și nepotica nou-născută, „Virginia" Dare, primul copil alb născut în America.

Dar, când White a ajuns înapoi în Anglia, atenția lui Raleigh și a celorlalți era absorbită de pregătirile de respingere a unei invazii spaniole. Apoi a venit episodul Arînadei, și a trebuit să treacă aproape doi ani până când disperatul John White a putut să se îmbarce cu proviziile. Când corabia lui s-a apropiat de insulă, probabil că a fost mirat că nimeni n-a venit pe țărm să-l întâmpine. Nu e greu să ne imaginăm presimțirile rele care i-au cuprins inima.

White era în barcă, în timp ce vâslele se scufundau în apă ducând barca spre țărmul tăcut. Nici un salut vesel nu a răspuns la strigătele lor îndelungi. Nu se auzeau strigăte de copii la joacă, nu se auzea decât vântul. Pășind pe țărm, a observat că poarta principală era scoasă din palisadă, iar casele erau într-o stare jalnică, în paragină. Soarele slab de iarnă lumina un câmp pustiu; nimic nu se clintea, în afară de iarba de pe drum care se mișca în bătaia vântului...

Mergând tăcuți prin ceea ce mai rămăsese din „Orașul Raleigh" nu puteau vedea nimic - nici măcar oase omenești care să indice un masacru. Ca și cum toți s-ar fi evaporat... Apoi unul din membrii echipajului a scos un strigăt. Pe un copac mare, se vedeau patru litere săpate în trunchi: CROA.

Ce voia să însemne? Să se fi dus coloniștii la indienii pasnici de pe insula Croatan? Misterul n-a fost dezlegat niciodată, și nici până astăzi nimeni n-a aflat care a fost soarta acelor dintâi americani.

Fără îndoială că Colonia Pierdută a expediției Roanoke a mai domolit entuziasmul aventurilor spre Lumea Nouă. A trebuit să treacă o generație, până când unul dintre căpitanii lui Raleigh, Bartholomew Gosnold a reușit, în sfârșit, să stârnească interesul, transformând scânteia în flacără. S-a format Compania Virginia și s-au făcut planuri pentru o expediție. Mai era însă un obstacol serios de trecut: amintirea episodului Roanoke lăsase un gust atât de amar încât era extrem de greu de găsit investitori. Dar cei care făceau propagandă la începutul veacului al XVI-lea erau la fel de pricepuți ca și cei din secolul al XX-lea. Aventura era prezentată pe larg ca o posibilitate, ce-i drept ris-

cantă, de a lua parte la marea lucrare a lui Dumnezeu și de a juca un rol cheie în mântuirea a mii și mii de indieni sărmani.

Clerul a preluat ideea imediat; în toate predicile sale erau lăudate virtuțile acestei nobile misiuni evanghelice, în timp ce, în străină, partenerii Companiei Virginiei dădeau aprobator din cap. De fapt, lucrul cel mai important - îi sfătuiau partenerii cu evlavie pe primii lor coloniști - „este să prosperați și să obțineți rezultate și succese, având aceeași simțire, făcându-vă cu toții una pentru binele țării voastre și al vostru însivă, slujindu-L și temându-vă de Dumnezeu, dătătorul tuturor bunătăților, căci orice lucru, care n-a fost semănat de Tatăl Ceresc va fi smuls din rădăcini".[2] (Partenerii nici nu visau cât de profetice erau spusele lor!)

Până și noul rege, James I, părea să fi fost cucerit de propagandă. În cuvântul său introductiv la înființarea Companiei, a spus: „... să răspândească religia creștină celor care trăiesc în întuneric și neștiință mizerabilă, față de cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu și față de adevărata închinare și poate, cu vremea, să-i aducă pe necredincioșii și pe sălbaticii care locuiesc în părțile acelea la civilizația umană, sub o stăpânire sigură și pașnică."[3]

Desigur, când a fost vorba de negocieri finale cu un posibil investitor, deși nu s-a discutat niciodată deschis, atât partenerii cât și posibilul client știau foarte bine că zvonurile despre aur nu fuseseră *infirmate*. Și dacă, să zicem doar așa, s-ar fi întâmplat să găsească legendara trecere de nord-vest spre Indii, prin Lumea Nouă...

Cât de interesați erau ei în realitate să-i evanghelizeze pe indieni, se vede din faptul că, la prima expediție de 144 de oameni, au trimis un singur slujitor al Bisericii, pe Robert Hunt. El a fost special ales de unul din partenerii care pleca și el, aristocratul Edward-Maria Wingfield, pe criteriul că nu prezenta „nici cea mai mică suspiciune că ar face parte dintr-o grupare separatistă".[4] Hunt era, într-un cuvânt, controlabil. Dar, Wingfield avea să aibă o surpriză. Prima predică a reverendului Hunt, pe bordul navei, a fost o chemare la pocăință, adresată nobililor trândavi și delăsători: „Noi toți suntem lucrători în aceeași vie..."

Este interesant de remarcat că, deși se știa că sunt pământuri bune

și că vor fi plantate culturi englezești, pe corabie nu se aflau femei sau familii. Iar oamenii aceștia nu erau nici capi de familie, care să meargă să pregătească un loc în care să-și aducă ulterior familiile. Ei erau interesați de un singur lucru: să pună mâna pe oalele de noapte din aur și să se întoarcă în Anglia cât de repede. Să fi fost oamenii aceștia, cei pe care Dumnezeu i-a ales pentru a-Și ridica noul Israel? Era oare vremea hotărâtă de Dumnezeu? Viitorul avea să arate aceasta destul de curând.

Și a început să arate acest lucru de îndată ce, cele trei nave și-au ridicat ancora, la începutul lunii decembrie 1606, și au coborât pe Tamisa. Două săptămâni mai târziu erau înapoi, din cauza vremii proaste și, timp de o lună, au rămas ancorate în largul coastei engleze, înfruntând o furtună de iarnă după alta - și consumând constant proviziile care trebuia să-i hrănească până când puteau semăna și strânge recolta.

Un alt semnal al lipsei binecuvântării lui Dumnezeu în expediție erau certurile care izbucneau pretutindeni. Nu era de mirare să se întâmple așa după șase săptămâni de rău de mare, provocat de furtună, atât de aproape de țărmul patriei. Totuși, certurile acestea n-aveau nici un motiv și nici nu se potoleau, căci la bord nu exista o autoritate bine definită, în afară de căpitanul Newport, care avea și el comanda doar până la debarcare.

După o traversare furtunoasă, Newport și-a croit pe îndelete drum prin Indiile de Vest, urcând pe coasta Americii, până în apele sigure ale golfului Chesapeake. În fine, în 14 mai, după ce navigaseră în jur de patruzeci de mile în sus pe râul James, au debarcat - după mai mult de cinci luni de când părăsiseră Anglia pentru prima dată. În seara aceea, Newport a deschis cutia sigilată care conținea numele celor ce aveau să facă parte din consiliul celor șapte: căpitanul Newport, Wingfield, Bartholomew Gosnold (care venise și el), John Smith, John Ratcliffe, John Martin și George Kendall. A fost ca darea startului într-o cursă, prin coborârea fanionului; din acel moment cu singura excepție a lui Gosnold, membrii Consiliului s-au aflat într-o permanentă dispută, fiecare străduindu-se să iasă în evidență dându-i la o parte pe toți ceilalți.

Cearta a început de îndată ce au pus piciorul pe mal. În timp ce aristocrații s-au apucat cu sârg să deschidă scoici în căutare de perle, oamenii de rând munceau să descarce navele, iar Consiliul a început să se ciorovăiască în privința amplasamentului așezării. Gosnold era de părere să găsească un platou înalt cu apă potabilă și o pantă bună - teren deschis care era mai ușor de curățat și la nevoie de apărat.

Dar celorlalți, li se părea potrivit tocmai locul în care au debarcat. Se aflau pe o peninsulă mică, legată de continent printr-un istm îngust și nisipos. Deși insula era bogat împădurită și nu aveau sursă de apă potabilă, ceea ce însemna că trebuiau să bea apa tulbure a râului ce curgea alene, prezenta, însă, avantajul că era în imediata apropiere a malului râului, unde putea ancora și un vas de mare tonaj.

Pe lângă acestea, la începutul lunii mai, Jamestown este aproape idilic, cu verdeața sa și adierile călduțe ale vântului. Atât de seducătoare erau aceste împrejurimi frumoase, încât, combinate cu starea lor de oboseală și motivele logice de a rămâne acolo, au determinat Consiliul să ignore sfatul înțelept al lui Gosnold. Avea să fie una din multele alegeri ale căii mai ușoare - soluția care pare mai rapidă și lipsită de probleme; ceea ce ani de-a rândul avea să devină pentru colonie modelul de a lua decizii.

Pentru o vreme, răcoarea nopților încă geroase, deși i-a costat viața pe unii dintre oamenii care contractaseră febră tropicală în Bahamas, a fost totuși în avantajul coloniei, ferindu-i de țânțari. Dar, pe măsură ce se apropia vara, iar căldura și umezeala deveneau tot mai apăsătoare, Jamestown începea să-și arate adevărata-i față. Peninsula era un loc jos, vesic umed, înconjurat de o mlaștină care favoriza răspândirea epidemiilor de malarie și a altor boli. Pe la mijlocul verii, coloniștii erau într-o stare atât de jalnică, încât abia dacă se găseau cinci dintre ei capabili să păzească palisada.

De multe ori, privațiunile îi apropie pe oameni în spirit. Aici, dimpotrivă, s-a dovedit contrariul. Exact jumătate dintre coloniști erau gentlemeni, cărora codul manierelor le interzicea orice muncă fizică[5]. Era de neconceput pentru ei să cioplească sau să sape. Chiar să se gândească la așa ceva însemna să încalce codul după care își conduceau viața. Preferau mai degrabă să moară - ceea ce mulți au și făcut.

De altfel, aveau exemplul Consiliului. În afară de Gosnold, care părea într-adevăr mai preocupat de alții decât de sine, ceilalți au devenit captivii propriei lor fanfaronade, cum bine îi caracteriza John Smith, nemaiavând timp de altceva. Cu siguranță că nu mai era nici o urmă de ascultare a unuia față de altul; nici măcar nu mai țineau cont de părerea celuilalt.

Pe neașteptate, după numai o săptămână, Newport a plecat, luând cu el patruzeci din oamenii cei mai valizi, pentru a descoperi trecerea spre nord-vest - scăpând astfel de măcelul care a urmat curând. Unul din coloniști l-a acuzat de furt pe un indian din tribul local perspahegh și, în încăierarea care a urmat, englezii au fugit să-și ia armele. Indienii au dispărut, dar peste câteva zile i-au atacat pe coloniști prin surprindere, în afara împrejmuirii, omorându-l pe unul și rănind o cincime din ei, înainte de a fi puși pe fugă de tunul de pe bord. S-a creat astfel încă o practică ce a continuat în Virginia încă mult timp după ce alte colonii au învățat să trăiască în pace alături de indieni[6]. Deși „ghinioanele" se înmulțeau, nici unuia dintre ei nu îi trecea prin cap că Dumnezeu refuza să le binecuvânteze eforturile.

În toată această debandadă și confuzie, reverendul Hunt și-a îndeplinit îndatoririle slujbei de preot cât putea de bine. În fiecare duminică se țineau slujbe obligatorii, la început sub o acoperitoare din pânză veche de corabie, cu o scândură bătută în cuie între doi copaci, care țineau loc de altar. Dar, fără sprijin din partea consiliului (care nu împărtășea convingerile lui Hunt în privința necesității de a-și pune toată încrederea în Dumnezeu), eforturile lui au fost mult îngreunate. O încercare deosebită pentru el era atitudinea gentlemenilor, care respingeau disprețuitori îndemnurile lui Hunt de a lăsa la o parte aroganța, și de a lua parte împreună cu ceilalți la efortul comun. O dimineață tipică de duminică arăta astfel: gentlemenii își ocupau locurile „cuvenite", în rândurile din față, sosind puțin mai târziu pentru a-și sublinia poziția socială, șușotind între ei și privind plictisiți împrejur în timpul predicii, din același motiv. Ne-am putea întreba dacă vreunul dintre ei avea vreo mustrare de conștiință, în timp ce Hunt se pregătea să oficieze Sfânta Împărtășanie și rostea umilit rugăciunea cerând îndurare: „Milostive Doamne, nu încercăm să ne

apropiem de această masă a Ta încrezându-ne în propria noastră neprihănire, ci după voia Ta și în marea Ta îndurare..."[7]

Însă, Hunt a exercitat indirect o influență considerabilă. Când nu era ocupat cu funcția de preot, îndeplinea mai mult decât partea sa de muncă fizică grea, sperând în zadar să-i influențeze prin exemplul său pe ceilalți gentlemeni. El s-a ocupat personal de construirea primei mori de măcinat cereale din Jamestown. Și, fiindcă nimeni nu dorea să-și asume responsabilitatea de a-i îngriji pe cei bolnavi, și-a asumat-o el, aceasta devenind curând o ocupație permanentă. El îi spăla pe cei care erau prea bolnavi pentru a se spăla, asigurându-se că fiecare își primea partea dreaptă din rațiile sărăcăcioase care le erau alocate, le aducea apă când însetau și, în general, asculta îndemnul Domnului: „Ori de câte ori ați făcut aceste lucruri unuia din acești foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie Mi le-ați făcut" (Mat. 25:40).

Lucrul cel mai important era că el le asculta confesiunile și se ruga cu ei când li se apropia sfârșitul, cum se întâmpla aproape inevitabil când cineva se îmbolnăvea de „febră" sau „sudoare de sânge" (probabil febră tifoidă de la fântânile puțin adânci de lângă locul unde se depozitau gunoaiele). Uneori numai suferința acută și perspectiva morții iminente poate să întoarcă o persoană la Dumnezeul pe care L-a respins în mod constant. Astfel, în Colonia Virginia, mulți dintre cei care nu s-au gândit niciodată să stabilească o legătură cu Cristos pentru a fi mântuiți, au găsit calea spre viața veșnică în ultimele lor clipe, prin munca plină de devotament a lui Robert Hunt.

Veteranul explorator Gosnold a murit în vara aceea, victimă a febrei și, fără influența sa moderatoare, conflictele Consiliului au dat în clocot. Doi dintre membrii rămași în Consiliu, au fost arestați de ceilalți doi (Newport plecase de mult cu niște mostre promițătoare de minereu, iar Smith era în explorare) - Kendall a fost acuzat de dezbinare, iar Wingfield, tocmai el dintre toți, de furt de mâncare din magazia comună. Cei doi prizonieri au fost arestați pe barca pe care o aveau în momentul când au reușit s-o fure ca să evadeze. Pentru aceasta, Kendall a fost pus la zid și împușcat; pe Wingfield l-au cruțat, din cauza cunoștințelor pe care le avea în patrie și l-au reținut ca să-l trimită în Anglia spre a fi judecat.

Dar, deși situația era cât se poate de rea la Jamestown, curând s-a înrăutățit și mai mult. Având provizii pentru mai puțin de două săptămâni, Smith care revenise între timp, a plecat împreună cu alți nouă, să cumpere niște porumb. Cumpărarea s-a transformat curând în jaf, pentru că Smith nu a avut răbdare și a preferat să pună mâna pe sabie, decât să se târguiască. La câteva zile, în susul râului Chickahominy, ultima provocare l-a băgat pe Smith într-o încurcătură cu indienii mai rea decât visase el vreodată. După ce omorâse doi indieni într-o încăierare, el s-a trezit singur și a fost prins într-o mlaștină. Cei ce l-au prins, l-au dus la șeful Powhatan, marele șef al tuturor triburilor de indieni din zonă.

Era o după-amiază caldă de toamnă și soarele își răfrângea lumina printre brazii înalți din ținuturile de coastă ale Virginiei. După propria descriere a lui Smith, Powhatan ședea demn și măreț pe o platformă înălțată, la capătul unei clădiri lungi și joase, făcute din ramuri strâns împletite. Stând pe perne de piele brodate, într-o haină lungă de piele neagră, era slujit de câteva sute de viteji cu priviri fioroase, cu fețele puternic vopsite, și cu pene prinse în panglica de pe cap. Powhatan stătea drept și înalt, cu ochii cenușii și limpezi care nu îi trădau cei peste șaizeci de ani ai săi.

Smith, de cealaltă parte, era un fanfaron obraznic, care se lăuda întotdeauna cu extravaganță, făcând promisiuni generoase doar pentru a le anula în momentul în care îi era mai convenabil să o facă. Avea, însă, o minte ageră și mai mult curaj fizic decât era nevoie, și în aceasta constă paradoxul tipic coloniei Virginia. Fiindcă, fără îndoială, Smith era cel mai capabil conducător dintre ei toți. Dar personalitatea sa era atât de puternică, încât nici o recunoștință și apreciere nu ar fi fost vreodată îndeajuns ca să îl satisfacă. De aceea, el își folosea calitățile mai mult pentru a-i înjosi pe ceilalți prin remarcile sale tăioase; în consecință, cu toate calitățile sale, a reușit să îi îndepărteze practic pe toți cei care lucraseră cu el sau în subordinea lui.

Acum însă, Smith avea mâinile mânjite cu sângele a doi viteji powhatan, și pentru aceasta trebuia să plătească cu viața. Afară, într-un luminiș aștepta o pereche de bolovani între care urma să- i fie zdrobită țeasta. Dar ingeniosul căpitan avea o busolă în buzunar și de acel

instrument „magic" - și de capacitatea sa de a improviza - depindea viața sa.

Povestitor înnăscut și cunoscător al limbii indienilor, Smith ținea acum cea mai rapidă cuvântare din câte ținuse vreodată. După cum el însuși povestește, i-a spus lui Powhatan că „spiritul" din ac, căuta întotdeauna Steaua Nordului. Pornind de aici, a continuat să-i explice că lumea era o sferă, că se rotea în jurul soarelui, care era și el rotund, că pământul se mai învârtea și în jurul propriei axe, așa cum se rotea în jurul soarelui, unde mai pui că și luna se rotea în jurul pământului, care era și ea rotundă...

Powhatan probabil că a zâmbit la toate acestea. Dar Smith s-a grăbit să-i explice că de cealaltă parte a lumii rotunde, erau alți șefi mari - șefi albi cu atâtea nave încât puteau umple râul Chickahominy până la gurile sale. Una dintre aceste nave va veni în curând să-l caute, condusă de marele șef alb, Newport, șeful întregii mări, care venea să-l caute cu puști puternice care bubuie și pot doborî copacii aflați la peste trei câmpuri depărtare.

Powhatan, cu tot discernământul său, trebuie să fi fost destul de impresionat. Sau poate a hotărât că cineva care era în stare să mintă cu atâta fantezie, merita să trăiască! A hotărât să-i cruțe viața lui Smith și i-a dat chiar niște porumb în dar, să-l ducă pe plantație. În acest loc, în edițiile ulterioare ale cunoscutei sale povestiri, Smith a mai adăugat, cu îndemânare, un paragraf care avea să devină celebru. În esență el spunea că Powhatan *nu* fusese înduplecat, dar el avea o fată care era copila lui preferată - o obrăznicătură de doisprezece ani, pe nume Pocahontas (Zburdalnica Mică) - fată care, pretindea Smith, îl îndrăgise. Ea l-a rugat să-i cruțe viața, iar când toate strădaniile ei au rămas fără rezultat, ea și-ar fi pus capul peste capul lui Smith, care era fixat între pietrele ce urmau să îl strivească, obținându-i astfel grațierea. În orice caz, lui Smith i s-a permis să se întoarcă la Jamestown - o faptă milostivă pe care Powhatan a trăit destul ca să ajungă s-o regrete.

Sosirea lui Smith înapoi pe plantație a fost pentru toți o surpriză plăcută, căci îl trecuseră de mult în rândul morților. Și nici porumbul trimis în dar de Powhatan nu venea prea târziu. În ciuda felului în care

îi trataseră pe indienii din zonă, acestora li s-a făcut milă de ei și au împărțit cu colonia înfometată porumbul și vânatul lor, până când indienilor le-a rămas doar atât cât să le ajungă peste iarnă. Porumbul adus de Smith le-a astâmpărat foamea coloniștilor, dar le-a oferit și o scuză pentru a nu face nici un fel de semănături.

În aceasta consta o parte din problema plantației: *nimeni* nu era interesat să semene. După primul lor an - în care singurul lucru care i-a ținut în viață a fost porumbul pe care l-au putut cumpăra, cerși sau fura de la indieni - ar fi fost de așteptat ca în primăvara următoare să planteze cât mai mult porumb. Dar ei au ales calea mai ușoară - să mănânce astăzi tot ce aveau, lăsând ca ziua de mâine să-și poarte singură de grijă. Este incredibil, dar aveau să treacă *douăzeci de ani* până când Colonia Virginia urma să obțină, în sfârșit, o recoltă destul de bogată pentru a putea trăi din ea.

Mult amânata sosire a lui Newport în februarie a venit tocmai la timp pentru a-i salva literalmente gâtul lui Smith. Smith se întorsese tocmai când ultimii doi membri ai Consiliului, Martin și Ratcliffe echipau barca de serviciu, pentru a naviga înapoi spre Anglia. Deși ei insistau că se duc „ca să mai aducă provizii", Smith se îndoia că avea să-l mai vadă pe vreunul din ei prin părțile acelea. Punând mâna pe pușca de vânătoare, Smith a pus capăt acelei plecări cu de la sine putere, dar aceasta i-au făcut să-l condamne pe Smith la moarte prin spânzurare pentru „trădare împotriva autorității conducerii". Smith a fost astfel băgat la arest alături de Wingfield, până când Newport i-a eliberat pe amândoi. Din 144 de oameni, câți adusese Newport inițial, doar 38 au supraviețuit.

Între timp, acasă, în Anglia, continua să domnească o totală necunoaștere a realității. În lunile următoare, toate predicile despre Virginia deveneau din ce în ce mai pline de inspirație, asemenea celor lui Crakenthorpe de la biserica Paul's Cross: „Ce Slavă! Ce cinste Stăpânului nostru! Ce mângâiere acelor slujitori prin care se va continua această frumoasă lucrare!"[8]

În timp ce acești oameni ai lui Dumnezeu cădeau în extaz, partenerii Companiei continuau să dea din cap, aprobator. Dar ei erau într-o mare încurcătură, căci în ciuda tuturor eforturilor de a intercepta sau

distruge scrisorile particulare ce veneau din Jamestown, începea să se răspândească vestea despre ce se întâmpla, de fapt, în Virginia. Așa a început prima mare mușamalizare a faptelor care se petreceau în America.

Pentru a contracara poveștile tot mai urâte despre nenumăratii morți, administrația haotică, execuțiile sumare și atacurile indienilor, compania a creat o propagandă uimitor de mare. Pe lângă faptul că au publicat toate predicile măgulitoare pe care le-au putut obține, s-au grăbit să scoată de sub tipar *True Relations* (Adevăratele relatări) ale lui Smith, cu critici cu tot, adăugând în grabă o prefață în care se afirma că, în sfârșit, partea cea mai grea s-a înfăptuit. Ceea ce mai rămânea de făcut era de-a dreptul „onorabil, spre marea glorie a lui Dumnezeu, pentru a înălța adevărata religie între necredincioși, pentru a distruge superstiția și îndoiala, pentru a aduce în turma lui Cristos multe mii de oi rătăcite care până acum se abătuseră pe căile necunoscute ale păgânismului, idolatriei și superstiției"[9]. Chiar și Newport, care cunoștea adevărul, continua să îi încânte pe parteneri descriindu-le, în cele mai strălucite cuvinte, minunatele virtuți ale Virginiei.

Și astfel, la lăcomia care-i motiva pe coloniști s-a adăugat acum minciuna și înșelarea partenerilor. Dumnezeu nu putea să binecuvânteze o asemenea afacere. Dar suporterii continuau să investească și Compania continua să trimită tot mai multe nave - deși fiecare navă era întâmpinată cu diferite reacții de către coloniștii aflați deja acolo. Cu toate că aveau o disperată nevoie de cele mai elementare lucruri, și erau supți de foame, li se părea că din fiecare vas se revărsa pe mal o încărcătură mare de aventurieri slăbiți, bolnavi și neajutorați. Dintre aceștia jumătate urmau să moară înainte de a se obișnui acolo și toți trebuia hrăniți din magaziile comune. Se părea că nou-veniții nu aduceau cu ei decât o reducere a propriei lor rații cu câteva zile. Asta însemna, că, de câte ori debarca un vas, rațiile coloniei, care deja erau drastic reduse, aveau să fie înjumătățite din nou.

Dar, dacă fiecare nou transport de coloniști era un șoc puternic pentru sistemul nervos central al așezării Jamestown, imaginați-vă ce însemna să te afli pe puntea unei astfel de corăbii, în timp ce trăgea la locul de debarcare al peninsulei. Poate nu te- ai fi așteptat la un oraș

în adevăratul sens al cuvântului, dar în nici un caz nu erai pregătit să întâlnești acea împrejmuire mică, triunghiulară, cu adunătura ei de colibe primitive... *Acesta* să fie Jamestown? Cine erau aceste sperietori de ciori, îmbrăcate în zdrențe, sfrijite, supte la față, care întindeau câte o mână scheletică, cerând pâine, cu o voce slabă?... Doamne Dumnezeule, erau *englezi!*

Și așa, în Virginia, clopotele prevestitoare de nenorocire continuau să bată sinistru. În iarna aceea, în 1608, un incendiu a izbucnit la Jamestown și în câteva minute, mica așezare a fost transformată în cenușă. În afară de trei case, totul a fost distrus, împreună cu mai mult de jumătate din ajutoarele aduse de Newport, cea mai mare parte din muniție, pături, așternuturi și haine - până și palisada era distrusă. Robert Hunt acel „cleric cinstit, evlavios și curajos" și-a pierdut singurele bunuri materiale care contau pentru el - cărțile sale, precum și, nota John Smith, „toate hainele în afară de cele de pe el, dar nimeni nu l-a auzit vreodată să se plângă de aceste pierderi"[10]. Hunt părea să fie singurul om din Virginia care a fost gata „să piardă totul, pentru a-L câștiga pe Cristos". Lucrul cel mai rău a fost că incendiul apăruse în perioada de ger puternic, și mulți și-au pierdut viața până au reușit să ridice un nou adăpost.

În aprilie, prețiosul porumb dăruit de Powhatan se terminase de mult, așa cum se terminase și restul proviziilor aduse de Newport. Din nou, colonia Jamestown era total dependentă de generozitatea indienilor. După cum spunea unul dintre ei coloniștilor: „Noi putem semăna oriunde... și știm că voi nu puteți trăi fără roadele noastre, de aceea vă aducem acest ajutor"[11]. Indienii n-aveau nici un motiv sau obligație ca să-i ajute pe englezi, în afară de milă, pur și simplu; dacă n-ar fi făcut-o, oamenii albi ar fi murit ca șobolanii.

Aici a fost o situație în care Dumnezeu a mișcat inimile păgânilor. Poate era din cauză că El avea încă o urmă de speranță că acest prim avanpost englez în Lumea Nouă mai putea să vină sub călăuzirea Sa. Sau poate era din cauză că în Anglia se înălțau multe rugăciuni din inimă. Oricare au fost motivele Sale, Dumnezeu a intervenit pentru a nu lăsa colonia să fie ștearsă cu totul de pe fața pământului - deși nici unul, în afară de Hunt, nu părea să recunoască mâna lui Dumnezeu.

Era deja vremea semănatului, iar ei continuau să trăiască de pe o zi pe alta din ceea ce le prisosea indienilor. Indienii cultivau porumb și fără îndoială că s-au oferit să-i învețe și pe englezi să-l cultive. Dar, se gândeau ei, cu siguranță că vor veni mai multe corăbii, iar cei care ar fi putut lua hotărârea de a începe semănăturile aveau destui bani, astfel că între ei și marinarii de pe nava lui Newport a apărut o piață neagră. Probabil că marinarii vindeau bucate și alte bunuri care erau proprietatea lor, dar este neîndoielnic faptul că acestea proveneau în realitate din depozitele navei. Astfel se face că, dintre cei de pe țărm, unii mâncau pe săturate, în timp ce alături de ei, la câțiva pași, alții mureau de foame!

Și apoi, toți, fie grași, fie slabi, aveau pe inimă ceva ce ei considerau a fi mult mai important decât culturile de porumb. Mostrele de minereu, duse de Newport înapoi în Anglia, se dovediseră a fi lipsite de valoare. Pentru a preveni repetarea unor astfel de erori penibile, partenerii au trimis înapoi, împreună cu el, *doi* meșteri rafinori, *doi* aurari și un bijutier.

Este, însă, uimitor să vezi ce feste poate să-ți joace lăcomia o dată ce i-ai deschis ușa inimii! Acești așa-ziși experți n-aveau să fie nici primii, nici ultimii cărora vraja hipnotică a metalului galben avea să le întunece judecata profesională. Ei înșiși urmărind să devină bogați peste măsură, acești experți ai Companiei erau convinși că, datorită unei extraordinare coincidențe, Jamestownul era, de fapt, așezat pe o temelie care era aproape din aur curat! Din acel moment, cum spune John Smith „... nu se mai vorbea, nu se mai spera, nu se mai muncea, ci doar se săpa după aur, se spăla aur, se rafina aur, se încărca aur".[12] Două săptămâni mai târziu, cu calele pline de aur, Newport a pornit în larg, anticipând o primire călduroasă acasă, în calitate de descoperitor al noului El Dorado.

Pe la începutul verii anului 1608, relațiile celor din Jamestown cu indienii dădeau semne de îmbunătățire. Însă, câștigarea păcii cerea înțelepciune, tact și bunăvoință, pe care din păcate nu le avea deloc conducerea din Jamestown.

John Smith era tipul de om care avea mereu nevoie de provocări fizice, pentru a arăta că este la fel de viteaz precum se crede. Ca urmare,

își găsea plăcere în orice gâlceavă și nu se dădea în lături să stârnească una, dacă nu se iscase vreuna deja. După mintea lui, inactivitatea și timpul de pace îl slăbesc pe om. Dorea cu înfocare acțiune și părea că-i place să omoare indieni, părându-i-se normal să ucidă unul pentru o baniță de porumb.

Ținând cont de atitudinea și purtarea lui Smith, este de mirare faptul că englezii au reușit să obțină porumb, la urma urmei. Așa cum arată istoricul modern Edmund Morgan: „...Smith era convins că bunătatea față de indieni este o pierdere de vreme... și că spaniolii arătaseră care era modul în care trebuie tratați indienii". Așa cum scria și Smith ulterior că, asemenea conchistadorilor, coloniștii din Jamestown ar fi trebuit „să-i forțeze pe necredincioșii răzvrătiți și parșivi le să facă toate corvezile și să le fie sclavi, iar ei, ca soldați, să trăiască din roadele muncii acestora".[13]

Cu o astfel de atitudine este o minune și mai mare faptul că indienii nu i-au ras pur și simplu de pe fața pământului! Căci Smith, cu crimele sale, îi provoca pe toți fără discriminare - indiferent că erau indieni perspahegh, pamunkey, potomac sau powhatan - câștigând o parte infimă din ceea ce ar fi dobândit prin mijloace pașnice. În cele din urmă, temându-se pentru viața lor, cei din Consiliu i-au interzis lui Smith să mai facă alte raiduri - interdicție pe care el a ignorat-o.

A venit și căldura înăbușitoare a verii la Jamestown. Aici se poate aplica doar pilda semănătorului: „Dar, când a răsărit soarele, a pălit; și, pentru că n-avea rădăcină, s-a uscat" (Marcu 4:6). În vara lui 1608, mlădițele fragile ale vieții din Jamestown s-au ofilit, atât spiritual cât și fizic. Și fiindcă n- aveau rădăcini în credința în Dumnezeu, s-au uscat. Din mlaștinile rău mirositoare și aburinde dimprejurul lor, emanau o sumedenie de boli; apa din râu a devenit tot mai sălcie și aproape toți nou-veniții și mulți din cei care erau mai puțin obișnuiți cu clima s-au îmbolnăvit de moarte.

Aici apare alt paradox al coloniei Virginia: de ce n-au schimbat amplasamentul așezării, după ce această a doua vară le făcea tot mai clar faptul că rata amețitoare a mortalității era direct legată de așezarea nefastă a localității Jamestown? Lucrul era cu atât mai evident, prin faptul că John Smith și oamenii săi se întorceau din expedițiile *lor* de

vară, perfect sănătoși. Faptul este că se gândiseră să se mute - această propunere fusese făcută nu o dată - dar de fiecare dată li se părea că era prea mare bătaie de cap. Era mai ușor să repari decât să reconstruiești, și astfel au rămas să bolească în timpul verilor...

Și au murit. Rata mortalității în Virginia, în acel al doilea an, a fost incredibil mai mare decât în primul an: din zece oameni care se îmbarcaseră pentru Lumea Nouă, au murit nouă! Și această distrugătoare mortalitate *nu* a scăzut o dată cu trecerea timpului. (Experiența altor colonii arătă că rata mortalității se stabilizează după primul an și ulterior scade rapid.) De exemplu, din cei 1200 de oameni care au plecat în Virginia în 1619, doar 200 mai erau în viață în 1620.[14] Un an mai târziu, după recensământul efectuat în martie 1621, erau 1843 de coloniști în Virginia. În martie următor, altă numărătoare arăta că numărul lor crescuse cu 397. Dar, între timp, se îmbarcaseră pentru Virginia 1580 de suflete, ceea ce însemna că într-un singur an, 1183 au murit fie pe drum, fie în Virginia.[15] Și, ca și cum n-ar fi fost destul, trei săptămâni mai târziu, o treime din cei rămași în viață au fost exterminați în cel mai sângeros măcel care a avut loc vreodată într-o colonie americană, indienii luându-și mult așteptata revanșă.

De unde această oribilă și constantă rată a mortalității? Nu există decât o singură explicație logică: an după an, au refuzat mereu să se încreadă în Dumnezeu sau să țină cont de El în vreuna din hotărârile lor. Corăbiile soseau una după alta, finanțate de investitori care credeau că participă la cea mai importantă acțiune de evanghelizare a secolului. Nu știm cum de nu i-a trecut nimănui prin cap să trimită slujitori bisericești. Iar unicul preot pe care îl aveau coloniștii și care le arăta Spiritul lui Cristos mai mult decât aveau ei să vadă în timpul vieții lor, rămânea nebăgat în seamă.

În septembrie 1608, Newport s-a întors - plin de rușine: încărcătura de minereu se dovedise a fi pirită de fier, lucitoare; lucrul acesta a adus batjocura asupra lui Satan și a argaților lui: „aurul nebunilor". Acum Compania Virginia îi poruncise „să nu se întoarcă fără o grămadă de aur, fără informații sigure despre Marea Sudului (Pacificul) sau despre vreunul din însoțitorii lui Sir Walter Raleigh!" Iar dacă coloniștii nu

erau capabili să-i ofere nici un fel de încărcătură de preț, încheiau ei amenințători, atunci „să rămână acolo ca niște surghiuniți".[16]

Cu această veste îmbucurătoare, Newport a mai debarcat încă șaptezeci de nou-veniți, dublând astfel populația coloniei, neavând provizii decât pentru o săptămână. Puținii supraviețuitori care reușiseră să treacă peste amândouă verile trebuie să fi „oftat prea adânc pentru a li se mai auzi suspinul". Se bazaseră în totalitate pe Newport, iar el îi părăsise cu desăvârșire, neaducând nici hrană, nici unelte, nici pături, nici încălțăminte. Nimic.

În decembrie 1608, proviziile lor erau din nou în starea obișnuită - disperat de critică. Și din nou Smith a venit cu soluția standard: sabia. De data aceasta însă, ambiția sa era mult prea mare ca să se limiteze la atacul unui sat indian învecinat (de altfel, nu mai rămăsese nici unul, fiindcă toți își ridicaseră taberele și plecaseră din raza lui de acțiune). Acum Smith îl dorea pe Powhatan, fie să-l captureze pentru o recompensă, fie să-l omoare și să-i jefuiască reședința tribală. Iată cum se justifica el: Powhatan încerca să înfometeze așezarea Jamestown! De parcă indienii aveau obligația să-i hrănească pe acești oameni albi care nu făceau nici un efort să se hrănească pe ei înșiși, și cărora li se părea normal să năvălească peste câte un sat indian și să măcelărească bărbați, femei și copii - la mai puțin de o săptămână după ce încheiaseră un tratat de prietenie veșnică cu ei!

Judecând după felul cum l-a tratat pe Smith, când acesta a venit la el numai zâmbete (căutând o ocazie potrivită), Powhatan probabil că a fost cel mai înțelept conducător de pe ambele părți ale Atlanticului. „Căpitane Smith", a zis el, „după ce am văzut de trei ori moartea neamului meu, și fiind singurul care am rămas în viață din trei generații, eu cunosc deosebirea dintre pace și război, mai bine ca oricine din țara mea... Crezi tu că sunt atât de prost încât să nu știu că este mai bine să mănânc carne bună, să dorm bine și în pace cu femeile și copiii mei, să fiu vesel cu tine, să am aramă, securi sau orice vreau, fiind prietenul tău, decât să fiu silit să fug de toți, să mă culc în păduri reci și să mă hrănesc cu ghindă, rădăcini și gunoaie din astea?"

Dar, așa cum arată istoricul George Willison, pentru Smith toate acestea nu erau decât o discuție subtilă. Powhatan a continuat: „De

aceea, fie ca aceasta să te asigure în ceea ce privește dragostea noastră și, în fiecare an, înțelegerea noastră prietenească îți va furniza porumb - iar acum, dacă vei veni ca un prieten, și nu așa, cu armele și săbiile tale ca și cum ai cuceri niște dușmani... dacă vrei să ne fii prieten, precum zici, ia-ți armele de aici, ca să te cred, căci vezi că dragostea ce ți-o port mă face să uit de mine".

Smith i-a făgăduit că în ziua următoare el și garda sa, formată din opt oameni, vor coborî din barcă pe mal, neînarmați. Între timp, el a stabilit un semnal secret, la care oamenii lui urmau să năvălească dintr-o dată pe mal și să-l captureze pe Powhatan. Dar șeful cel șiret era pe față și a scăpat tocmai când se pregăteau să-l prindă în capcană. Tot ceea ce au putut Smith și oamenii lui să facă a fost să scape din mijlocul a câtorva sute de războinici întărâtați de-a binelea. Coborând pe râu la vale cu repeziciune, Smith s-a întors la vechea sa tactică de a ataca prin surprindere grupuri mai mici.

Oare să fi fost întâmplarea cea care i-a condus pe primii coloniști spre domeniul lui Powhatan din golful Chesapeake? Coasta de est era populată de unele din cele mai ostile triburi de indieni din toată America. Am văzut deja cruzimea seminolilor, cei care i-au împiedicat pe spanioli să realizeze o colonizare însemnată a Floridei. Iar înăuntrul țării, spre nord, diabolicii irochezi au zădărnicit o vreme îndelungată orice gând de colonizare franceză sau engleză. Indienii din golful Massachusetts erau suficient de războinici ca să-i descurajeze pe toți, în afară poate de niște nesăbuiți, iar la sud de ei erau la fel de fioroșii narraganseți. Din acest punct de vedere, întreaga coastă de est a Americii părea că este efectiv plină de săgeți și tomahawkuri. Oricare din aceste triburi ar fi anihilat mica așezare fără nici o provocare măcar, dacă nu ar fi existat atrocitățile comise în permanență de Smith.

Sau să fi fost mâna lui Dumnezeu cea care i-a condus poate spre singurul loc de pe coasta Atlanticului unde, în perioada respectivă, exista posibilitatea reală ca ei să prindă rădăcini? Powhatan era probabil singurul șef de pe continent care ar fi suportat purtarea lui Smith, pe lângă faptul că mai împărțea cu el porumbul prețios al oamenilor săi.

Plimbându-ne printre ruinele pustii și triste a ceea ce fusese cândva

prima așezare englezească din America, aveam senzația că simțim disperarea celor ce răbdaseră de foame și muriseră acolo, fără nici o speranță. Iarba care creștea sălbatică, ne trezea un sentiment arid, de dezolare, care ne dădea fiori, în pofida climei blânde și a soarelui de după-amiază târzie. În același timp, ne reamintea cu putere că *singura* diferență dintre noi și coloniștii din Jamestown era poate mai multă încredere în harul lui Dumnezeu - în afară de aceasta, eram la fel ca ei...

Aprilie 1609 - vremea semănatului sosise din nou. Smith, care era acum singurul membru în viață al consiliului, s-a străduit să semene o parte din recolta de porumb, deși mai aveau în magazia comună 279 de baniță de porumb adunat în urma jafurilor, care așteptau, bine ambalate. Cum s-a întâmplat ca tocmai atunci să aibă nevoie de el, deschizând primul butoi, au văzut că putrezise, și era pe jumătate mâncat de miile de șoareci care-i păgubeau de multă vreme. Privind la masa de putregai din butoi, n-au putut înțelege la început gravitatea situației. Apoi și-au dat seama: *Nu mai aveau nimic de mâncare!*

Jamestown a fost părăsit imediat. Jumătate din colonie a coborât spre bancurile de stridii de la gura râului, să trăiască cu crustacee. Alții au urcat pe râu, încercând să trăiască cu ghindă și fructe de pădure. Iar alții, au coborât spre Point Confort să pescuiască, deși în șase săptămâni, ca de obicei, nu s-au putut înțelege unde să-și arunce năvoadele - *și de aceea nici nu le-au mai aruncat*. Un număr de coloniști au fugit pur și simplu la Powhatan, care i-a lăsat să stea, atâta vreme cât lucrau să-și câștige hrana. Dintre cei care n-au dezertat la indieni, mulți au reușit să supraviețuiască furând unul de la altul unelte, ceainice și așa mai departe, chiar și pușți și vânzându-le indienilor pentru o mână de porumb.

Dar, mai bine de jumătate din numărul lor, tot mai mic, au murit, printre ei și „bunul Mr. Hunt". Moartea lui a însemnat că au rămas lipsiți poate de singurul om al rugăciunii pe care-l aveau, unica lor sursă de mângâiere spirituală. Lipsa lui a fost puternic simțită.

Sentimentele celor pe care i-a lăsat în urma lui sunt consemnate pe monumentul comemorativ al lui Robert Hunt:

„A fost un cleric curajos, religios și cinstit; a preferat să-I slujească lui Dumnezeu decât să stea în tihnă acasă. A îndurat toate greutățile, dar nimeni nu l-a auzit vreodată plângându-se. În timpul vieții, deseori ne-a potolit dezbinările, și în strâmtorările noastre ne-a adus mângâiere, încât ni s-a părut mai ușor în comparație cu ce am îndurat după moartea sa memorabilă. Toți am primit de la el Sfânta Împărtășanie împreună, ca un îndemn la împăcare, căci toți l-am iubit pentru bunătatea sa peste măsură de mare. El a plantat prima biserică protestantă din America și și-a dat viața în timpul întemeierii Virginiei".

Tocmai când devenea evident că cei optzeci de supraviețuitori trași la față, nu mai aveau de trăit decât cel mult câteva zile, a apărut o navă mică, bine aprovizionată, sub comanda lui Samuel Argall. Încă o dată erau salvați - pentru moment.

Acasă în Anglia, afacerea se mușamaliza tot mai greu. Prea multă lume știa adevărul și nici măcar predicile irezistibilului Richard Crashaw nu mai puteau opri valul: „Să nu dăm crezare basmelor, să nu luăm seama la zvonuri... să nu ne temem de umbre, să nu ne pese de împotriviri, să nu ținem cont de pierderile care au existat și nici să nu ne lăsăm vreodată intimidați sau descurajați..."[17]

Problema Companiei era că orice om care fusese într-adevăr în Virginia, și care apoi auzea sau citea cuvinte ca ale lui Crashaw nu putea să nu se înfurie. (Ne dădeam seama că era ca și cum un supraviețuitor de la Auschwitz ar fi auzit pe cineva, care habar n-avea ce înseamnă un lagăr de concentrare, spunând că este o experiență dură, dar care merită trăită.) Și se pare că s-au înfuriat destui oameni, destul de tare, ca să înceapă să spună întregul adevăr despre Jamestown.

Acum Compania avea nevoie de un țap ispășitor - și încă repede. Nu trebuiau să-l caute mult: pe neașteptate, toată vina pentru faptul că lucrurile merseseră prost a fost dată pe John Smith. Smith trebuia sacrificat pentru ca să supraviețuiască Compania. Și, în caz că s-ar fi împotrivit, trebuia să nu fie informat până când avea să fie prea târziu ca să ia o altă măsură.

Noul plan al Companiei urmărea lichidarea Consiliului și înlocuirea lui cu un guvernator unic. Ca urmare, s-a obținut de la rege o cartă nouă, mai amplă, care-l desemna pe Thomas Gates drept guvernator, iar pe George Somers ca amiral al său și înlocuitor la comandă. De astă dată, partenerii au făcut două alegeri bune: ambii oameni dăduseră dovadă de calități de conducători, luptând pentru olandezi împotriva spaniolilor în războiul din Țările de Jos. Și amândoi erau administratori încercați.

Au pornit cu un nou statut, în luna mai 1609, cu Newport ca viceamiral, pe nava amiral *Sea Venture*. Flota lor număra nouă vase, încărcate până la refuz cu circa cinci sute de pasageri, printre care primele femei și copii. Și cu „norocul" tipic al companiei, au navigat drept într-un uragan, în zona conoscută astăzi sub numele de Triunghiul Bermudelor. Flota a fost împrăștiată, o navă s-a scufundat, una s-a întors înapoi. Însăși nava amiral, după trei zile de furtună neîntreruptă, avea zece picioare de apă de mare în cală, și pompele nu mai făceau față. Deodată, în noaptea de 6 august au văzut arătarea spectaculoasă a focului Sfântului Elmo pe greementul navei ce se scufunda.[18] Apoi, din beznă, s-a ivit silueta mai întunecată a pământului cunoscut sub numele de insula Diavolului. („Iadul e gol și toți dracii sunt aici" scria Shakespeare despre „Bermoothele mereu furioase" în *The Tempest* (Furtuna), piesa care a fost inspirată din această întâmplare). Într-adevăr, Bermuda „se credea că este vrăjită și locuită de vrăjitoare și demoni", scria Somers, și „extraordinar de primejdioasă din cauza stâncilor", încât nimeni nu se putea apropia de ea fără „riscul nespus de mare al unui naufragiu".[19]

În mod miraculos, nava *Sea Venture* n-a fost zdrobită în bucăți de bariera de corali, când mareea a intrat în retragere! Corabia a fost descărcată relativ ușor și dezmembrată. Astfel, sub conducerea lui Gates și Somers, toți cei 150 de oameni de la bord, au fost siliți printr-un „act al lui Dumnezeu" să petreacă o perioadă de nouă luni, extrem de plăcută, pe o insulă luxuriantă și nelocuită, care semăna mai degrabă cu paradisul decât cu iadul.

Ordinele în vigoare pentru restul flotei fuseseră cât se poate de clare: în eventualitatea că ar fi fost despărțiți de furtună, trebuia să se

întâlnească cu toții în Bermuda. Dacă ar fi ascultat, atât pasagerii cât și echipajele ar fi ajuns în Virginia în plină putere și formă, bine odihniți, după ce și-ar fi revenit din molima care devastase două nave, și ar fi continuat cu calele pline de alimente proaspete care le-ar fi înlocuit pe cele distruse de uragan. Și foarte probabil că aceasta era și intenția lui Dumnezeu.

Dar, oameni fiind, ceilalți căpitani au ales calea mai ușoară: în loc să se îndrepte înapoi spre Bermuda, au continuat să meargă spre vest și, mergând în susul sau în josul coastei, au ajuns la Jamestown.

Micuța colonie s-a clătinat, gata să moară la vederea celor patru sute de pasageri bolnavi, neajutorați și înfometați. Sărăcăciosul lor mijloc de trai a fost distrus de nou-veniții hămesiți care, trecând prin lanurile noi de porumb, rupeau de pe tulpini mugurii verzi care abia începuseră să apară. În toamna aceea, a anului 1609, disperarea a omorât la fel de mulți ca și boala.

Aflând că i s-a luat comanda, dar că cei care trebuia să-i ia locul erau dați dispăruți pe mare, Smith a refuzat să recunoască faptul că nu mai era la conducere. Totuși, o rană la picior care avea nevoie de îngrijire medicală, l-a determinat să accepte să se întoarcă cu una din navele care plecau în Anglia. Mai mulți oameni au fost trimiși o dată cu el pentru a depune mărturie împotriva lui, dar nu există documente care să ateste că compania l-a acționat în justiție. Fără îndoială, le era teamă de ceea ce ar fi putut să spună sau să facă. În acel moment însă, nu John Smith era problema lor cea mai mare, ci faptul că o dată cu întoarcerea acelor nave în Anglia, acum erau mai multe echipaje care văzuseră Virginia și știau adevărul.

Aproape intrată în panică, Compania a luat o decizie disperată: cât se poate de sincer aveau să-și declare public intențiile inițiale și să publice versiunea proprie despre ceea ce se întâmplase în colonie. În consecință, au schițat la repezeală *A True and Sincere Declaration* (O declarație adevărată și sinceră), trimițând-o în grabă la tipar.

> Scopurile noastre principale... au fost în primul rând să propovăduim și să botezăm în religia creștină și, răspândind Evanghelia, să câștigăm din mâinile Diavolului, un număr de suflete sărace și sărmane, cufundate în moarte dintr-o neștiință

aproape de neînvins; să încercăm să împlinim numărul celor aleși care vor fi adunați din toate colțurile pământului, aducându-ne modesta contribuție la tezaurul ceresc...[20]

În lumina celor întâmplate în Virginia, este imposibil de calificat o asemenea ipocrizie.

Dar, așa cum a spus Cristos, în curând avea să vină timpul când, ceea ce se spusese în șoaptă la întuneric, avea să fie strigat de pe acoperișurile caselor. John Smith nu era omul care să stea umil, așteptând să fie pus la stâlpul infamiei, numai pentru a salva reputația Companiei. În consecință, așa cum au făcut-o mulți după el, s-a hotărât să scrie o carte despre ceea ce se întâmplase *cu adevărat*.

În 1612, cartea sa *Description of Virginia* (Descrierea Virginiei) a produs senzație: „Suntem uluiți cum de a fost posibil ca niște oameni inteligenți să se chinuie pe ei înșiși și pe noi, cu atâtea lucruri ciudate și fără judecată, făcând din religie steagul lor, când de fapt nu urmăreau altceva decât câștigul imediat, precum s-a văzut clar, când ne-au trimis atât de mulți rafinori, aurari, bijutieri, șlefuitori și cioplitori în piatră... gândindu-se numai la mine de aur și la Mările Sudului, astfel că lumea întreagă n-ar fi putut născoci metode mai groaznice de a ne duce de râpă decât au făcut ei".[21]

În doi ani, Compania a ajuns să-și strângă fondurile prin loterii publice și o campanie de corespondență adresată primarilor micilor orașe din provincie, prin care-i îndemnau să investească din trezoreriile municipale.

Pe măsură ce după-amiezele deveneau mai scurte și mai reci, în toamna anului 1609, mâncătorii de ierburi, scormonitorii de rădăcini și căutătorii de scoici se retrăgeau spre Jamestown. Ń- aveau unde să plece în altă parte. Cel puțin la Jamestown aveau un adăpost. Și, o dată cu primul ger, s-a terminat cu țânțarii, iar coloniștii erau scutiți de molimele mortale ale mlaștinilor înconjurătoare. În afară de umezeala veșnic prezentă și de apa sălcie, Jamestown în timpul iernii nu era un loc mult mai rău ca altele. De fapt, în zilele când soarele palid făcea ca iarba cafenie de pe câmp să devină aurie, și îndulcea umbrele pădurii de mlaștină din zări, mâna de oameni care mai aveau memorie își putea

aduce aminte de promisiunea strălucitoare a acelei zile călduțe de mai, când au sosit, plini de speranță, gata să cucerească Lumea Nouă.

Gândul acesta a făcut mulți ochi să lăcrimeze. Hainele cuceritorilor erau numai zdrențe, unii erau desculți, alții erau bolnavi și aveau priviri de muribunzi. Cu un an înainte s-ar fi mângâiat cu tristețe la gândul că aveau să fie mai puține guri de hrănit și mai multă hrană pentru restul. Dar acum nu mai avea importanță, fiindcă acum nu mai era mâncare deloc.

Și, lucrul cel mai rău dintre toate, Robert Hunt nu mai era, să-i mângâie sau să le aducă o alinare creștinească. Acum, cartea de rugăciuni se citea de mântuială deasupra mormintelor noi - în cazul în care cineva se mai deranja s-o facă.

Așa a intrat Colonia Virginia în noaptea întunecată a sufletului ei - perioadă ce va fi cunoscută curând ca „vremea foametei". Toate animalele au fost mâncate - porcii, oile, caprele și puținii cai (care fuseseră aduși cu ultimele nave) - s-a consumat totul, chiar și pieile. Apoi a venit rândul câinilor, al pisicilor și al șobolanilor, care odinioară se ospătaseră cu porumbul lor) și orice șoricel de câmp pe care l-au putut găsi, chiar și șerpii mici. Dar foametea continua nedomolită, devenind tot mai aprigă. Au scormonit rădăcinile copacilor și arbuștilor și le-au ros, împreună cu orice bucată de piele de încălțăminte de pe plantație; orice copertă de carte, orice bucățică din piele era fiartă și mâncată. Coloniștii au ajuns atât de slăbiți încât mulți, nemaiavând putere să se miște, au murit înghețați în paturile lor. Și foametea a continuat să facă ravagii.

Aici, descrierile mai decente fac o omisiune, nemaiamintind că o parte din coloniștii care erau încă în viață au început să dezgroape cadavrele mai recente. Pe acestea le tăiau în bucăți și le fierbeau. Există un singur caz (atestat documentar) în care o persoană a mâncat o altă persoană cu puțin timp înainte ca aceasta să moară. Este cazul unui om care își „ieșise din minți" și își omosâse nevasta, o sărase și începuse deja să se înfrupte din ea când a fost descoperit.[22] A fost executat pe loc.

Izbăvirea a venit la începutul lunii mai 1610 - chiar sub acest nume. A venit sub forma bunei corăbii *Deliverance* (Izbăvire) și a navei surori

Patience (Răbdare), construite amândouă ca prin minune din resursele lemnoase locale (și din armăturile fostei *Sea Venture*) pe insula Bermuda de către Gales și Somers cu ingeniosul lor echipaj. Ei și-au croit drum în amonte pe râul James, fiind uluiți când au fost întâmpinați de șaizeci de figuri scheletice care se clătinau, gemând: „Ne e foame! Ne e foame!" Asta să fi fost tot ce-a mai rămas din cei patru sute de nouveniți și cei optzeci de coloniști care fuseseră aici în luna august a anului trecut? Gates și Somers au fost atât de îngroziți, încât s-au hotărât să părăsească Jamestown imediat și să fugă spre casă, deși nu aveau destule alimente pentru călătorie. S-au gândit că vor încerca să se aprovizioneze de la un vas de pescuit, în zona marilor bancuri de pește. Era o aventură riscantă, cu niște vase atât de mici, în acea perioadă a anului, având provizii doar atât cât să le ajungă pentru o treime din drum, dar orice era mai bine decât să rămână la Jamestown.

Un strigăt de bucurie răgușit a izbucnit la această veste și Gates a trebuit să-și dea toată silința să-i împiedice pe supraviețuitori să dea foc așezării Jamestown, în semn de despărțire. Tocmai coborau spre Point Confort să culeagă câțiva rătăciți de acolo, când au văzut apărând pânzele unei corăbii mari și foarte frumoase. Era lordul De La Warr, care, după ce ajunsese în Anglia vestea că Gates și Somers erau dați dispăruți pe mare, a fost înduplecat să devină guvernator. De La Warr era la conducere acum și la porunca sa, toată lumea s-a întors și a pornit înapoi spre așezarea abandonată. De îndată ce a călcat pe acel pământ părăsit și urât, a îngenunchiat și I-a mulțumit lui Dumnezeu pentru că i-a adus în siguranță acolo și i-a făcut să ajungă la vreme pentru a salva toate viețile. Apoi a citit cu voce tare, tuturor celor prezenți, actul care-l împuternicea și a pornit spre biserică, unde Richard Buck, preotul lui Gates, a ținut o slujbă.

Extraordinara coincidență de timp a fost socotită de toată lumea ca o lucrare a Providenței Divine. „Dacă Dumnezeu nu l-ar fi trimis pe Sir Thomas Gates din Bermude", a exclamat William Crashaw, „în patru zile ar fi murit cu toții de foame. Dacă Dumnezeu nu i-ar fi pus pe inimă acestui vrednic cavaler să salveze fortul de la incendiu... Dacă ei ar fi pornit în larg mai devreme... *Brachium Domini*: acesta era brațul Domnului Oștirii!"[23]

Compania, mereu gata să exploateze orice prilej a declarat: „Este brațul Domnului Oștirilor, care a făcut ca poporul Său să treacă Marea Roșie și prin pustie și apoi i-a dat în stăpânire țara Canaan". Aceasta era din broșura lor cea mai recentă, *True Declaration* (O Declarație adevărată), publicată la câtva timp după ce *A True and Sincere Declaration* fusese complet discreditată.[24]

În mod clar, Dumnezeu *a intervenit* pentru a salva Virginia, după ce oamenii o abandonaseră. Și, deși tot mai mulți clerici au început să facă o analogie cu o nouă Țară a Făgăduinței, nici unul nu a avut curajul să afirme că acel amestec de pușcăriași, nobili scăpătați, mercenari profesioniști fără ocupație pe timp de pace și orfani de mahala (deoarece Consiliul Orășenesc al Londrei găsise o soluție originală de a se debarasa de bandele de copii ai străzii care mișunau prin Londra) era un nou popor ales. În mod sigur, nici ei înșiși nu se considerau astfel - mai degrabă s-ar fi considerat aleși pentru iadul de pe pământ.

De La Warr a răbdat un an, până când el și prietenii săi de viță nobilă pe care-i adusese cu el, s-au săturat de acest „sport" al colonizării și s-au întors în Anglia. Succesorul său, un căpitan dur și neînduplecat, de pe vremea războiului din Țările de Jos, pe nume Sir Thomas Dale, a instaurat o disciplină marțială drastică, luând măsurile cele mai severe posibile: acum se pedepsea cu spânzurătoarea vina de a vorbi împotriva stăpânirii sau la trei absențe nemotivate de la serviciile de închinare care se țineau de două ori pe zi. Pentru abateri mai mici, Dale și aprozii săi, purtau *bastinados*, bastoane scurte cu care administrau pedepse corporale după nevoie. Treptat, ordinea a început să apară din haos.

Condițiile de viață s-au îmbunătățit încet, iar apoi s-au petrecut o serie de evenimente surprinzătoare și minunate care au indicat că, în sfârșit, Dumnezeu a început să arate puțin har mult lovitei colonii Virginia. Aceste evenimente, însă, n-au început deloc promițător: Pocahontas a fost răpită, cerându-se o recompensă pentru eliberarea ei. Powhatan a plătit cantitatea de porumb cerută, dar Dale n-a eliberat-o pe fata șefului. Cerând mai mult porumb (care nu i-a fost dat), până la urmă, a luat o trupă de luptători să-l înfrunte pe Powhatan și să discute cu el personal. În timp ce cele două grupuri (Căci Powhatan

avea cu mult peste o sută de războinici în spatele său), stăteau față în față, totul părea posibil, în afară de pace.

Între timp, Dale a început să manifeste un interes personal pentru sufletul nemuritor al tinerei de optsprezece ani, cu ochi strălucitori, care crescuse, transformându-se într-o fecioară indiană extrem de fermecătoare. El credea că a convins-o să îmbrățișeze credința creștină. Dar se pară că Dale nu era singurul puternic interesat de bunăstarea ei spirituală. Un tânăr gentlemen, pe nume John Rolfe se înamorase fără speranță de ea, până într-atât, încât căsătoria i s-a părut a fi singura ieșire onorabilă din această dilemă. Ca urmare, el i-a trimis lui Dale o scrisoare remarcabilă. Scrisoarea a sosit în mijlocul negocierilor dintre Dale și Powhatan și trebuie să-i fi provocat o reacție de uimire extraordinară lui Dale. Rolfe cerea permisiunea lui Dale pentru a se însura cu Pocahontas!

> „Dorința mea și țelul meu suprem este... să încerc cu toată puterea trupului meu și a minții mele ca, preluând, această problemă atât de grea și căutând binele acestei plantații, cinstea țării noastre, slava lui Dumnezeu și a lui Isus Cristos, fără să fiu în nici un fel (decât atât cât slăbiciunea omenească îngăduie) condus de dorințe neînfrânte ale dragostei trupești, pentru o făptură necredincioasă, și anume, Pocahontas, pentru care nutresc din inimă cele mai bune gânduri, gânduri care de multă vreme sunt prinse și încurcate într-un labirint atât de delicat... Dar Atotputernicul Dumnezeu, care niciodată nu înșală așteptările celor ce cheamă din inimă Numele Său Sfânt, mi-a deschis poarta...[25]

Efectul acestei scrisori a fost asemenea unei raze de soare pe un cer înnorat și amenințător. Atât Dale cât și Powhatan au fost încântați de perspectivă și amenințarea unei demonstrații de forță s-a transformat într-o destindere strălucitoare asemenea florilor sălbatice care se deschid. Era mâna minunată a Providenței Divine care lucra! Urma să fie o nuntă, prima între un alb și o indiancă și ambele părți păreau a fi extraordinar de încântate de perspectivă. Powhatan a refuzat să participe personal (nu avea *chiar atâta* încredere în omul alb), dar l-a trimis

pe un frate de-al lui să conducă mireasa, și un număr de viteji ca pe un fel de gardă de onoare.

A fost o atmosferă sărbătorească, glorioasă - prima dată când albii și indienii puteau sta neîncordați unii în prezența celorlalți, de mulți ani încoace. Grație generozității lui Powhatan, era totodată și prima masă când coloniștii au fost bine hrăniți, după o perioadă de timp la fel de lungă. Era de bun augur. Buck a condus ceremonia și la puțin timp după aceea, John Rolfe și Pocahontas, pe numele ei creștinesc de acum, Rebecca, au plecat în Anglia la cererea Companiei Virginia. (Partenerii erau încântați de pacea neașteptată dintre coloniști și indieni - și erau gata s-o exploateze acasă, putându-le aduce o publicitate favorabilă.) Rebecca era frumoasa societății londoneze; până și văduvele și matroanele au îndrăgit-o, găsind că inocența ei este pur și simplu fermecătoare.

Rebecca s-a îndrăgostit și ea de Londra, neavând nici un chef să se întoarcă în Virginia. A trebuit să fie puternic convinsă să o facă, „pentru binele Companiei", deoarece ea era singura garanție a păcii cu indienii. Dar, până la urmă, n-a mai apucat să se întoarcă, deoarece a făcut o pneumonie și a murit cu puțin timp înainte de data plecării. Lovit de durere, Rolfe s-a întors singur în Virginia, ca să-și continue experiențele cu ceea ce avea să devină curând prima recoltă bănoasă din Lumea Nouă: tutunul.

Este ironic - deși oarecum tipic - faptul că până la urmă Virginia a fost salvată de această buruiană a viciului care într- o zi avea să devină o problemă pentru mulți. Însăși salvarea ei a fost un proces greoi și îndelungat. În anii care au urmat, Virginia a continuat să se zbată pe marginea prăpastiei. În mod cert, credința reală a coloniștilor în Dumnezeu a avut puțin de a face cu evoluția ei finală: pe la 1622, cu peste o mie două sute de coloniști pe zece plantații destul de împrăștiate, în Virginia existau exact trei clerici ordinați! De fapt, contrastul dintre ceea ce era lumesc și ceea ce era spiritual n-a fost niciodată mai bine scos în evidență ca într-un viitor schimb de cuvinte dintre James Blair, președintele ales al Colegiului William and Mary, ce avea să fie curând înființat, și procurorul general al Angliei, Edward Seymour, la care făcuse apel pentru elaborarea unui statut garantat de

Maiestățile Lor. Seymour considera colegiul o pierdere de timp și de bani prețioși și i-a spus aceasta în niște termeni ambigui, la care Blair a arătat că și coloniștii din Virginia aveau suflete care trebuia mântuite.

„Suflete?" a replicat Seymour. *„Lăsați sufletele voastre! Voi să produceți tutun!"*[26] Aceasta rezuma atitudinea dominantă a multora în privința Virginiei.

Poate că tutunul a fost mijlocul, dar Dumnezeu a fost Agentul care a asigurat existența Virginiei și care, în ciuda tuturor, i- a mai dat o șansă. În iulie 1619, începea să pară că, în sfârșit, avea ocazia unui început mai bun. Fiecărui om din colonie care nu era angajat, i s-au dat cel puțin o sută de acri în proprietate, fapt care a stimulat mult munca în agricultură.

Compania s-a prăbușit, în final, vânzându-și acțiunile la zece aventurieri. Ei, la rândul lor, au stabilit un sistem de conducere independentă, în care doi reprezentanți (cetățeni) de pe fiecare dintre cele zece plantații principale se întâlneau ca să facă legi și să discute probleme de interes general. Era un bun început. De fapt, era mai mult decât un nou început pentru Virginia, era prima adunare a reprezentanților din America de Nord; cu mai bine de un secol și jumătate înainte ca America să intre în război pentru a-și asigura acest drept.

De ce a mers totul atât de prost în Virginia, când cel puțin motivele formulate public, acasă în Anglia, erau atât de corecte? (Și atât de convingătoare încât până și partenerii înșiși începuseră să le creadă?) Răspunsul este că, într-o epocă și într-o țară în care practic toți conducătorii recunoșteau existența lui Dumnezeu, și deci se considerau buni creștini, aproape nimeni nu trăia de fapt viața la care Cristos ne cheamă în Evanghelia Sa. Chiar printre clericii, care proclamau nevoia de a duce creștinismul în țările păgâne, prea puțini erau în realitate pregătiți să se ducă ei înșiși.

Ceea ce s-a întâmplat la Jamestown este o oroare în fața căreia astăzi avem tendința să întoarcem spatele - dar dacă vom face astfel, vom pierde esența. Și ar însemna că toate acele vieți pierdute în mod tragic au fost pierdute în zadar. Esențialul este că Jamestown nu a fost un caz izolat, un concurs unic de împrejurări, puțin probabil de a se repeta, care a implicat oameni cu caractere mai slabe decât în mod normal.

Oamenii care au pornit pe mare cu atâtea speranțe și ambiții, ca să colonizeze Lumea Nouă, erau exact ca și noi. Și lumea pe care au lăsat-o în urma lor era asemenea Americii de astăzi, o lume plină de sentimente nobile - dar lipsită de devotament, o societate de „creștini" bine intenționați - care n-au auzit niciodată de predarea voinței în mâna lui Cristos.

Întemeierea așezării Jamestown s-a făcut fără Cristos. Dar următorii coloniști care aveau să treacă Atlanticul știau prea bine că n-are rost să pornească fără El. Știau că nu au altă șansă decât să-și pună *toată* încrederea în El...

5

Spre Țara Făgăduinței

Coborând în pântecul întunecos al lui *Mayflower II*, reproducerea fidelă a navei pelerinilor, am rămas șocați de spațiul îngust al sectoarelor în care era împărțită. O sută doi pelerini fuseseră înghesuiți într-un spațiu egal cu cel al unui teren de volei. Această privațiune era completată de lipsa de lumină și de aer proaspăt (toate tambuchiurile au trebuit să fie închise din cauza vremii furtunoase). Adăugați la aceasta, regimul alimentar constând din carne de porc uscată, mazăre uscată și pește uscat și mirosul greu al cantinei veșnic murdare și înmulțiți totul cu șaizeci și șase de zile petrecute pe mare...

În timp ce urcam pe punte, Peter a dat din cap. „Vezi, au acceptat totul fără să se plângă. Făcea parte din ceea ce erau gata să sufere pentru a face voia lui Dumnezeu." S-a oprit. „Așa cum a fost și exilul în Olanda și ucenicia lor în Lumea Nouă."

Mai târziu, în după-amiaza aceea, urcând pe drumul de pământ bătătorit care este strada principală a acestei reconstituiri a plantației „Plimoth", am fost din nou șocați de prețul enorm pe care acești oameni l-au plătit - *cu dragă inimă*. Să vezi măreția jertfirii de sine a misionarilor era un lucru, căci acești martiri iezuiți, dominicani și franciscani păreau aproape destinați pentru sfințenie, din momentul convertirii lor, și alt lucru erau acești pelerinii, familii de creștini obișnuiți, care nu se deosebeau de ale noastre.

În comparație cu ei, devotamentul nostru față de Cristos părea aproape nesemnificativ. Am ajuns să fim convinși de aceasta, nu prin ceea ce au predicat sau au scris pelerinii, ci prin exemplul vieții pe care au trăit-o. Era un exemplu umil. Ei au considerat că au reușit doar parțial și nu au avut perspectiva îndepărtată a impactului spiritual pe

care comunitatea lor îl va avea asupra puritanilor care au venit după ei, întemeind o națiune creștină și asupra acelora din epocile următoare, care au fost inspirați de exemplul lor.

Am fost provocați de o întrebare pe care ne-o pusese Peter Gomes în ziua aceea în biroul său: Dacă colonia din golful Massachusetts, din Boston și din împrejurimi, a fost direct responsabilă de cele mai multe din bazele instituționale și constituționale ale acestei țări, de ce preferă atât de mulți americani să viziteze Plymouth? De ce această mână de pelerini, care niciodată n-au atins realizările verișorilor lor, care erau la câteva mile mai spre nord și care, în cele din urmă, au fost asimilați de ei, mișcă inimile americanilor atât de profund? De ce seamănă o vizită pe plantația Plymoth mai degrabă cu un pelerinaj decât cu o vizită turistică?

Când am plecat din Plymouth cu mașina, în după-masa aceea, am simțit că suntem pe cale să găsim răspunsul.

Într-o dimineață cețoasă și călduță de iulie, în anul 1620, trei corăbii puteau fi văzute alunecând pe un canal olandez, venind de la Leyden, în drum spre portul maritim Delftshaven. În depărtare, peste câmpia joasă și întinsă, o moară de vânt din piatră se încălzea în soarele zorilor, cu pânzele albe uriașe mișcându-se alene. Era o dimineață care te îmbia să lâncezești, să absorbi parfumul fânului proaspăt cosit și să asculți cântecul în surdină al greierilor.

Dar pentru cei de pe aceste corăbii nu era vreme de lâncezit. Pentru o treime din ei, era începutul unei călătorii mult mai lungi - o călătorie fără întoarcere.

Unul dintre aceștia era William Bradford, un tânăr fermier englez, puternic și entuziast, care era socotit unul din „șefii lor". Fusese cu pastorul lor, John Robinson, chiar de la început, în urmă cu paisprezece ani înainte. Bradford avea doar șaisprezece ani pe atunci, fiind un orfan crescut de unchiul său în tradiția țărănească a familiei. Dacă Bradford

își va fi adus aminte de acei ani, în acea dimineață în 1620, pe corabie, a făcut-o cu un sentiment de mirare. Se întâmplaseră atât de multe de atunci... Într-o zi avea să le aștearnă pe toate în scris, mulți ani mai târziu...

„Cei evlavioși și cu judecată știu foarte bine câtă împotrivire și câte războaie a stârnit Satan încă din clipa când a răsărit prima dată lumina Evangheliei în onorabila noastră națiune engleză... și până astăzi, purtânându-le în continuare împotriva sfinților (adică a credincioșilor care se străduiesc să-și predea viața pe de-a-ntregul lui Cristos)... Uneori prin morți sângeroase și torturi cumplite, alteori prin întemnițări, exiluri și alte măsuri dure - căci diavolul nu putea suferi să-și vadă împărăția năruită - adevărul însă a biruit și bisericile lui Dumnezeu s-au întors la vechea lor puritate și și-au recăpătat ordinea, libertatea și frumusețea lor primară.[1]

Bisericile la care se referea Bradford făceau parte din Biserica Angliei, fiind conduse de Consiliul Episcopilor. Capii Bisericii erau din ce în ce mai alarmați de apariția a două mișcări de „fanatici". Primul grup, mai numeros, format din oameni care pretindeau că s-au dedicat „purificării Bisericii din interior", ceea ce i-a făcut de la început să devină suspecți în ochii episcopilor, care considerau că nu era nevoie de nici o purificare. Acești „puritani", cum erau porecliți în bătaie de joc (epitet pe care în final l-au adoptat ei înșiși), au continuat cel puțin să recunoască autoritatea canonică. Astfel, au putut fi ușor împiedicați să ajungă în funcții de răspundere și în felul acesta, ignorați.

A existat însă un alt grup pe care episcopii l-au considerat mult mai periculos. Acesta era format din radicali care susțineau că Biserica Angliei era deja atât de decăzută încât nu mai era posibilă nici o purificare. Mai mult, ei considerau că Biserica putea fi condusă doar de Isus Cristos și, de aceea, nici un om, nici chiar regina, nu se putea numi „Capul Bisericii". Ei au ales să se separe de biserică și să-și organizeze singuri modul de închinare. Și, având în vedere calea aleasă de ei, acești „separatiști" au redus închinarea, doar la elementele de bază primare: predicare, învățare, cântare și rugăciune liberă, debarasându-se de șaisprezece secole de tradiție liturgică bine stabilită.

În acea vreme, această grupare număra sub o mie de persoane, dar era clar că dacă se tolerau lucruri de felul acesta, și altor „credincioși" - care vorbeau cu entuziasm despre faptul că au avut o întâlnire personală cu Cristos - le putea trece prin cap să se ia după ei. Nu peste mult timp, ar fi avut de-a face cu mici biserici de fanatici apărute peste tot, care să nu respecte deloc dogmele și rânduiala Bisericii Angliei (și cu totul scăpate de sub controlul episcopilor).

Elisabeta nu le-a dat episcopilor totala libertate pe care ei o doreau de a suprima această boală, înainte de a se transforma într-o epidemie. Ea părea mai degrabă înclinată să creadă că, prin câteva execuții a celor învinuiți de erezie, se putea ține mișcarea sub control. Dar, după ce James I, un om fără personalitate, vanitos și ușor de manipulat, a urcat pe tron, episcopilor li s-a făcut pe plac.

Acum separatiștii erau vânați, intimidați, forțați să plătească impozite Bisericii Angliei, aruncați în temniță pentru vini închipuite și ferecați sub pământ. Ei se închinau în locuințe particulare, unde veneau unul după altul la anumite intervale de timp și pe drumuri diferite, deoarece erau mereu pândiți. În micul orășel Scrooby din Midlands, persecuția a atins în final punctul în care adunarea din care făcea parte și Bradford a ales să-i urmeze pe ceilalți separatiști care căutaseră deja azil religios în Olanda.

Așa au ajuns în Leyden unde dușmănia societății i-a făcut să se unească. Ca emigranți străini, aproape fără nici un ban, erau obligați să se angajeze la muncile cele mai de jos, trebuind să lucreze din greu doar pentru a supraviețui. Bradford scria că înainte de a veni „ca popor liber al Domnului, ei s-au unit, printr-un legământ făcut Domnului, ca să formeze o Biserică, în părtășie evanghelică, să umble pe căile Lui care le fuseseră făcute cunoscute, din toate puterile lor, cu ajutorul Domnului, oricât îi va costa"[2]. I-a costat foarte scump. Pe la 1619, după aproape doisprezece ani de trudă și lipsuri, au hotărât în cele din urmă să „se mute din nou".

Iată, pe scurt, motivele lui Bradford: (1) Viața lor (cu toate că ei nu se plângeau niciodată de ea) era atât de grea încât nimeni nu venea din Anglia să li se alăture - chiar după decretul regelui din 1618, care hotărâse că toți puritanii care nu vor să se supună autorității ecleziastice

erau obligați să părăsească țara.(2) Viața pe care o duceau îi îmbătrânea înainte de vreme (orice persoană care era aptă pentru a avea o slujbă, muncea între doisprezece și cincisprezece ore pe zi) și era atât de extenuant pentru ei, încât dacă avea să vină timpul când va trebui să plece din nou, s-ar fi putut să nu mai fie în stare s-o facă, din punct de vedere fizic. (3) Copiii lor erau, de asemenea, istoviți, iar mulți din ei erau atrași de tentațiile lumii din jurul lor. (4) Ei nutreau „o mare speranță și o râvnă lăuntrică" de a fi cel puțin o parte, sau cel puțin prima treaptă pentru alții, în lucrarea de răspândire a Luminii lui Cristos în părțile îndepărtate ale lumii.

Din ce în ce mai mult, separatiștii au ajuns să creadă că America era locul în care Dumnezeu voia ca ei să meargă, în ciuda grozăviilor din timpul foametei din Virginia, de care auziseră, și în pofida cruzimii bine cunoscute a indienilor. În timp ce cântăreau aceste lucruri, ținând seama că rata mortalității la Jamestown era *încă* cu mult peste 50 la sută, a apărut o contrapropunere tot mai ademenitoare. Nu putea fi oare o cale mai ușoară? De ce să nu meargă spre sud, în Guiana, pe coasta Americii de Sud, pe care Walter Raleigh a descris-o cu atâta căldură și unde englezii dețineau deja un avanpost? Era un ținut „bogat, roditor, binecuvântat cu primăvară veșnică și vegetație bogată, unde natura viguroasă producea de toate din belșug, fără prea multă muncă sau pricepere omenească".[3]

Totodată, Raleigh mai menționase existența din abundență a minelor de aur... [4].

Așa încearcă Satan întotdeauna să dezbine și să semene vrajbă printre creștinii pe care îi urăște atât de mult. Dar cei din Leyden erau creștini destul de maturi ca să nu judece lucrurile după propria lor minte. Întrebarea crucială, în toate acestea, era: *Care era voia lui Dumnezeu?* Unde dorea *El* să-i trimită? Din experiența lor grea, știau că atât timp cât se aflau în centrul voii Sale, n-avea importanță locul unde trăiau din punct de vedere fizic.

După ce s-au rugat, încredințând toată lucrarea în mâinile Lui, pacea a revenit și, împreună cu ea, câteva considerente care până atunci le scăpaseră: Guiana era aproape de teritoriul spaniol, iar spaniolii, invidioși, deja îi exterminaseră pe hughenoții francezi. Și dacă

era într-adevăr aur acolo, aceasta n-avea decât să-i ademenească și mai repede pe spanioli. Apoi, climatul tropical genera boli care decimaseră deja încărcăturile umane a zeci și zeci de nave care trecuseră prin Bahamas...

Devenea tot mai clar că Dumnezeu voia ca ei să meargă în America. Bradford a rezumat astfel alegerea lor hotărâtă:

> „Răspunsul a fost că toate acțiunile mărețe și onorabile sunt însoțite de mari greutăți și trebuie să fie făcute cu curaj, biruindu-le. S-a recunoscut că primejdiile erau mari, dar nu desperat de mari, că încercările erau multe, dar nu de neînvins și că toate... cu ajutorul lui Dumnezeu, cu tărie sufletească și răbdare puteau fi biruite sau suportate... Dar, împrejurările nu erau obișnuite. Scopurile erau bune și nobile, chemarea era legitimă și urgentă și, de aceea, puteau aștepta binecuvântarea lui Dumnezeu peste faptele lor; da, chiar dacă și-ar fi pierdut viața în această misiune, urmau să aibă mângâiere și strădania lor era nobilă".[5]

În timp ce grupul din Leyden se gândea *unde* să meargă, pastorul ales de ei, John Robinson, se ruga să primească o revelație mai profundă: *de ce* urmau să meargă. Avea Dumnezeu un scop special cu ei? Pentru Robinson, prezbiterul William Brewster și alți câțiva, acel scop începea să devină clar. După cum scria Robinson, pe scurt, a înțeles că Dumnezeu îi chema la un nou Ierusalim, pentru a-I clădi templul din nou - ei înșiși fiind pietrele: „Așa cum poporul lui Dumnezeu din vechime, a fost chemat să iasă din Babilon, locul robiei lor, și trebuia să vină la Ierusalim, să zidească templul Domnului, sau locașul sfânt... așa trebuie să iasă acum poporul lui Dumnezeu din Babilonul spiritual și să meargă la Ierusalim... și să se zidească pe ei înșiși ca pietre vii, într-o zidire duhovnicească sau într-un templu, în care să biruiască Domnul..."[6]

Se părea că Dumnezeu îi alesese într-adevăr și acum era în faza de a-i pregăti să devină templul Lui în America. Era hotărât că urmau să plece, ei deja fiind conduși pe o cale pe care mai umblase un alt popor ales... „căci noi suntem", scria Robinson, „fiii și fiicele lui Avraam prin credință".

Dar, să ajungă în America era o altă problemă. Numai costul traversării era enorm, fără a mai vorbi de cheltuielile necesare pentru a procura destule provizii ca să le ajungă până când puteau cultiva și strânge prima recoltă. Și, în plus, aveau nevoie de o barcă pe care să o folosească la pescuit sau pentru comerț. (Francezii reușiseră cu succes să pună în nordul îndepărtat bazele unui comerț cu blănuri, și cei din Leyden s-au gândit că ar putea face la fel.) Dar de unde aveau să facă ei rost de toți acești bani?

Compania Virginia era principala corporație care se ocupa cu sprijinirea unor astfel de inițiative în America. De aceea, Robinson și Brewster au întocmit o scrisoare comună adresată lui Edwin Sandys, casierul Companiei, în care solicitau sprijin financiar și rezumau motivele pentru care se putea avea încredere în ei:

> 1. Credem într-adevăr și suntem încredințați că Domnul este cu noi, El căruia ne-am dăruit și căruia I-am slujit prin multe încercări și că El va face, prin harul Său, să prosperăm în încercările noastre, după curăția inimii noastre.
>
> 2. Suntem destul de înțărcați de laptele dulce al patriei noastre și obișnuiți cu o țară aspră și străină, greutăți pe care, însă, le-am biruit în mare parte, prin răbdare.
>
> 3. Credem că putem spune cu siguranță că oamenii noștri sunt, cel puțin cei mai mulți, la fel de harnici și cumpătați ca oricare alți oameni din lume.
>
> 4. Suntem uniți împreună ca un singur trup, în legătura ce mai sfântă și strânsă, prin legământ cu Domnul, pe care avem grijă să nu-l încălcăm și, în virtutea acestui legământ, ne considerăm obligați să ne purtăm unii altora de grijă; toți pentru unul și unul pentru toți.
>
> 5. În sfârșit, nu suntem ca alții pe care lucrurile mărunte îi pot descuraja sau pe care unele nemulțumiri îi fac să dorească să fie din nou acasă..."[7]

Dar, deși Sandys era un om înțelegător, adevărul era că Compania Virginia era la un pas de faliment, „atât de dezbinată într-o serie de grupuri mărunte care se certau între ele, încât nici o afacere nu mai putea să meargă bine". (Astfel că, în mod providențial, cei din Leyden, au fost feriți să intre în acea încurcătură.)

Nu mult după aceea, au primit o vizită neașteptată a unui negustor londonez, pe nume Thomas Weston. Plin de zâmbete și de îndemnuri încurajatoare, Weston i-a informat că el este un aventurier independent și că reprezintă un grup care auzise de cererea lor și hotărâse să-i ajute. Cei din Leyden puteau să uite de Compania Virginia (deși ar fi putut fi folositor să navigheze sub pavilionul ei). În schimb, își puteau pune încrederea în Thomas Weston, care i-a asigurat că avea aceeași părere despre lucrurile lui Dumnezeu ca și ei și că avea să-i treacă dincolo, cu orice preț.

Englezii care aveau bani de investit în comerț, explorări sau colonizări, erau atrași aproape în exclusivitate de Compania Muscovy sau de Compania de Ceai a Indiilor de Est, care promiteau amândouă o recuperare a investițiilor de 100 o/o, în șase luni. Astfel, deoarece se părea că este singura ușă deschisă pentru ei, deși cu unele rezerve, grupul din Leyden a intrat într-o înțelegere cu Weston.

Ar fi trebuit oare să ia aminte la avertismentele pe care unii le primiseră intuitiv? Ar fi trebuit oare să mai aștepte puțin, ca Dumnezeu să le deschidă o altă ușă? Așa cum aveau să arate întâmplările viitoare, acesta era un caz în care ei au ales calea mai ușoară.

Dar acum erau multe de făcut, familiile trebuind să-și vândă casele și toate bunurile lor imobile, pentru a-i da lui Weston bani gheață cu care să cumpere acțiuni și să investească în plantație.

Înțelegerea era ca fiecare adult, de la șaisprezece ani în sus, să aibă o acțiune, în valoare de zece lire sterline (aproximativ șapte sute de dolari, la cursul actual) și încă una, dacă se echipa și se dota singur. Cei care aveau fonduri suplimentare puteau, desigur, să cumpere mai multe acțiuni. Aveau să continue ca parteneri timp de șapte ani (perioada standard a contractului), după care, tot pământul și toate profiturile aveau să fie împărțite în funcție de numărul acțiunilor. Proprietățile personale, cum ar fi casele, loturile familiale și grădinile urmau să rămână în proprietatea coloniștilor fără a mai fi împărțite. Coloniștilor li se mai alocau două zile pe săptămână în care să muncească pentru ei. Li s-a părut a fi o înțelegere destul de cinstită. Weston a plecat la Londra ca să discute cu grupul său de aventurieri și să se intereseze de închirierea unui vas care să-i transporte.

Separatiștii au trimis pe doi dintre ei la Londra, ca să-i reprezinte - John Carver și Robert Cushman. Carver avea o maturitate și o stabilitate care se dovediseră deja a fi o comoară. Cushman avea o minte iute și darul vorbirii, dar era imatur și accepta cu dificultate să fie contrazis. În timp ce Carver ere plecat din Londra, să adune provizii pentru călătorie, Weston a făcut presiuni asupra lui Cushman, reușind să-l facă să fie de acord cu anumite schimbări în contract.

Următoarea chestiune pe agenda lor de lucru era procurarea unei bărci de serviciu; această problemă trebuie să fi semănat cu cumpărarea unei mașini de ocazie, atunci când nu ai destui bani. Până la urmă s-au hotărât să cumpere o corabie numită *Speedwell*, care urma să-i preia la Delftshaven și să-i ducă la Southampton. Acolo urmau să întâlnească un vas comercial de mare tonaj, *Mayflower*, închiriat de aventurieri. Dar numai o treime din grupul lor de peste șase sute de oameni puteau să plece. Aceasta însemna că omul care dorea cel mai mult să plece, John Robinson, trebuia să rămână în urmă; marea parte a turmei nu putea rămâne fără păstor. Astfel s-a hotărât că, prezbiterul lor, William Brewster, avea să le fie păstor de facto și învățător, până când putea să vină Robinson.

Venise timpul să se despartă. Robinson a stabilit o zi de post și rugăciune pentru a-i pregăti spiritual pentru călătoria grea care urma. La sfârșitul zilei, au avut o masă de rămas bun, sărbătorită cu gâscă, budincă și vin, au cântat psalmii lor favoriți din Cartea de Psalmi a lui Ainsworth, pe melodiile complicate, asemănătoare madrigalului care delectau atât de mult urechea. Edward Winslow, unul din oamenii de frunte care plecau, descria astfel scena: „După ce am plâns, ne-am înviorat cântând din Psalmi, cântând cu bucurie în inimile noastre și cu vocile noastre, în adunarea noastră fiind mulți specialiști în muzică; și într-adevăr a fost cea mai dulce melodie pe care urechile mele au auzit-o vreodată".[8]

În dimineața următoare, toți cei care au putut, i-au însoțit pe călători cu corabia până la Delftshaven. Privind înapoi la casele cu acoperișuri roșii din Leyden, care rămâneau în depărtare și la moara mare de vânt cu pânzele ei albe, rotindu-se încet, Bradford trebuie să fi avut un sentiment de regret. Dar chiar dacă l-a avut, a fost doar

pentru moment, căci „ei știau că sunt pelerini și nu se legau prea mult de lucrurile acelea, ci își ridicau ochii spre ceruri, patria lor cea scumpă și își linișteau sufletele".[9]

Când au ajuns la Delftshaven, s-au dus drept în port unde îi aștepta *Speedwell* - mult mai mică și mai veche decât și-o închipuiseră cei mai mulți dintre ei. Restul după-amiezii și seara le-au petrecut încărcând provizii și materiale în fiecare locșor pe care l-au putut găsi. Zorile zilei de 22 iulie, 1620, au fost salutate de un vânt prielnic. Acum era într-adevăr timpul să-și ia rămas bun. Pe chei, John Robinson a îngenunchiat încet și ceilalți i-au urmat exemplul. În timp ce el cerea în mod solemn binecuvântarea lui Dumnezeu peste lucrarea lor, ochii li s-au umplut de lacrimi, și până și cei tineri plângeau fără sfială. S-au urcat în grabă la bordul navei și echipajul a ridicat ancora.

Vântul fiindu-le prielnic, au ajuns în curând la Southampton, unde s-au suit pe nava de nouăzeci de tone *Mayflower*. La bord se aflau agenții lor, Carver și Cushman, care și-au regăsit bucuroși familiile și încă vreo optzeci de „străini". Unii dintre aceștia împărtășeau sentimentele celor din Leyden în privința Bisericii Anglicane, alții însă, erau acolo deoarece crezuseră momelile lui Weston despre profiturile ce urmau să fie obținute în acele ținuturi necunoscute.

Printre „străini" se aflau turbulentul John Billington, arțăgoasa lui nevastă și cei doi fii răzvrătiți ai lor aflați la vârsta adolescenței, cizmarul William Mullins, un om mai evlavios, cu soția, doi copii și 138 de perechi de ghete și cizme și John Alden, dogarul, căci fiecare corabie era obligată prin lege să aibă un dogar care să se ocupe de întreținerea butoaielor corăbiei. Mai era un om care ceruse să meargă cu ei, dar fusese refuzat; nu era altul decât scandalagiul și egoistul căpitan John Smith. (Aici, cel puțin, discernământul pelerinilor, în ceea ce privea oamenii, a funcționat corect!)

Din grupul de la Leyden făceau parte șaisprezece bărbați, unsprezece femei și paisprezece copii care alcătuiau abia o treime din numărul total de credincioși și străini de pe vas. Și dintre aceștia, doar Bradford, William și Mary Brewster erau membrii originari ai bisericii din Scrooby. Printre ceilalți mai erau cei doi fii ai lui Brewster, Love și Wrestling; John Carwer și soția, Katherine, Edward și Elizabeth

Winslow, William și Dorothy Bradford (ei își lăsaseră unicul copil acasă, considerând că era prea mic ca să facă această călătorie în premieră), doctorul Samuel Fuller și căpitanul Miles Standish, un veteran ferm și dur al războaielor din Țările de Jos, împreună cu soția sa, Rose.

Căpitanul și coproprietarul navei *Mayflower* era un marinar bătrân, angajat, împreună cu echipajul său, să-i ducă pe pelerini, imediat la sud de gura râului Hudson, la hotarul cel mai de nord al teritoriului Virginia. Se înțelesese să stea cu ei un timp suficient pentru ca ei să se poată instala; orice depășire a acestei perioade urma să fie plătită suplimentar, deoarece îi luau din timpul de muncă. Numele căpitanului era Jones, iar numele de botez era același cu al altui căpitan, pe care Dumnezeu l-a folosit ca să poarte Lumina lui Cristos spre apus: Christopher.

Totul fiind pregătit și gata de plecare, Thomas Weston a ales tocmai acel moment pentru a prezenta celor din Leyden contractul revizuit pentru a-l semna. El era sigur că, cu toate fondurile lor angajate, după ce-și luaseră deja rămas bun, acești neisprăviți fără experiență, aveau să cedeze. Dar, spre surprinderea lui, n-au făcut-o.

Mâniat la culme, Weston a plecat la Londra tunând și fulgerând, refuzând să rezolve problema datoriilor pe care ei le mai aveau și care se ridicau la șaizeci de lire. Astfel, ei a trebuit să vândă mai multe mii de livre de unt, care, întâmplător, era singurul lor surplus de alimente. Apoi au scris aventurierilor din Londra, o scrisoare de împăcare, spunându-le că „...dacă în șapte ani nu se vor strânge profituri mari, totuși, noi vom continua mai departe cu voi, dacă Domnul ne va da binecuvântarea Sa".[10] Astfel, de fapt, ei se ofereau să extindă, practic nelimitat, perioada contractului. Acum conștiința lor era la fel de curată ca și balanța lor de credite și erau liberi să pornească în larg.

Ajunși aici, Brewster a adunat lumea de pe vapor ca să le citească o scrisoare, pregătită pentru ei de John Robinson: „...Trebuie să ne înnoim în fiecare zi pocăința noastră înaintea lui Dumnezeu, în special pentru păcatele noastre cunoscute și, în general, pentru fărădelegile noastre neștiute... Căci, o dată păcatul îndepărtat, prin pocăință sinceră și iertare de la Domnul... mare va fi siguranța și pacea în toate primejdiile și dulce va fi mângâierea Sa în toate necazurile..."

Robinson continua, prevenindu-i că „viața de zi cu zi într-o comunitate obștească va da mereu prilejuri de păcătuire și va fi ca uleiul pentru foc, în afară de faptul când stingeți acest foc cu îngăduința frățească... la îndeletnicirile voastre comune ar trebui să adăugați simțămintele voastre comune, îndreptate într- adevăr spre binele tuturor..."

În încheiere, el îi sfătuia: „...întrucât veți deveni o comunitate politică, folosind între voi guvernarea civilă, și nu aveți printre voi persoane mai presus decât restul" (nu era nici un gentlemen pe lista pasagerilor), ei trebuia să-și aleagă conducătorii din rândurile lor, pe bază de egalitate. „Fie ca înțelepciunea și evlavia voastră să se vadă nu numai în alegerea unor astfel de oameni, a căror dragoste și voință vor face să propășească întru totul binele obștesc, ci și în supunerea voastră, cu toată cinstea și ascultarea, stăpânirii lor legiuite... căci judecătorii poartă chipul puterii și autorității Domnului, care este vrednică de cinste, indiferent de cel care o poartă..."

O parte din străinii care au ascultat scrisoarea lui Robinson, au înțeles pentru prima dată că printre ei nu se aflau deloc nobili. Ce contrast față de situația de la Jamestown! Pelerinii au căutat să vadă voia lui Dumnezeu aproape la fiecare pas în planul lor, lucru pe care cei din Jamestown nu l-au făcut și astfel El a putut să-i despartă din mijlocul lor pe cei care nu doreau să muncească împreună cu ceilalți. Nu era nevoie de spectatori - toți trebuia să pună mâna la lucru.

Au pornit spre Lumea Nouă în 5 august 1620, dar abia se aflau de trei zile în largul Atlanticului când era limpede că *Speedwell* avea probleme. Datorită catargelor noi cu care o echipaseră în Olanda, lipiturile se deschideau când pânzele se umflau complet. N-au avut de ales decât să se întoarcă înapoi la Dartmouth, portul cel mai apropiat și să o călăfătuiască din nou.

O săptămână mai târziu, au pornit din nou, doar pentru a întâmpina aceeași problemă, de data aceasta agravată de o furtună puternică ce le-a făcut pelerinilor cunoștință cu neplăcerile răului de mare. Încă o dată au fost obligați să se întoarcă, de data aceasta îndreptându-se spre Plymouth, locul de baștină al unora din cei mai buni constuctori de nave din Anglia. Acolo au cercetat nava, căutând să găsească orice

îmbinare desfăcută. Și cum au mai cercetat-o! Ținând lumânări aprinse, aproape de fiecare îmbinare, se târau de-a lungul navei, căutând să vadă cea mai mică pâlpâire a flăcării care le-ar fi indicat că îmbinarea nu este perfectă. În mod surprinzător, n-au găsit nimic în neregulă la carenă. Cu toate acestea, au luat până la urmă greaua hotărâre să nu se mai încurce cu *Speedwell*. Urma să o vândă și să transfere pasagerii și încărcătura la bordul navei *Mayflower*.

Unii istorici au găsit indicii care arată că bătrânul căpitan al lui *Speedwell*, dornic să scape de contractul care-l obliga să petreacă un an pe plantație, întinsese în mod intenționat toate pânzele pentru a provoca deschiderea îmbinărilor. Într-adevăr, *Speedwell*, ulterior rearmată, a fost folosită mulți ani în serviciul de coastă.

Dar mai era o explicație: Dumnezeu s-a folosit de problemele de pe *Speedwell* pentru a continua să separe grâul de pleavă. După cum spunea mai târziu William Stoughton: „Dumnezeu a cernut o națiune întreagă, pentru a trimite grăunțe alese în această pustietate".[11]

O parte din ei, ale căror inimi aveau ele însele îmbinări ce s-ar fi putut desface în condiții grele, începeau acum să se întrebe dacă era într-adevăr voia lui Dumnezeu ca ei să facă această călătorie. În jur de douăzeci dintre ei s-au retras de bunăvoie. „Asemeni oastei lui Ghedeon", scria Bradford, „acest număr mic s-a împuținat și mai mult, ca și cum Domnul, prin lucrarea Sa providențială, a găsit cu cale că acești puțini oameni erau încă prea mulți pentru ceea ce El avea de făcut".[12] Printre cei ce s-au retras au fost și oameni la care nu se așteptau, ca Robert Cushman „a cărui inimă și curaj se depărtase deja de ei înaine, precum se pare, deși în trup a fost cu ei până la despărțire". Bradford a citat ulterior dintr-o scrisoare scrisă de Cushman în Dartmouth, unui prieten:

„Pe lângă marile pericole ale acestei călătorii, care sunt aproape mortale... hrana noastră va fi pe jumătate mâncată, cred eu, înainte de a părăsi coasta Angliei, și, dacă drumul va dura mult, nu vom avea de mâncare nici pentru o lună, când vom ajunge în acea țară." (Într-adevăr, pe vremea când au părăsit localitatea Plymouth, consumaseră deja din rezervele prețioase destinate să-i țină în viață în Lumea Nouă.) „Prietene", încheia Cushman, „dacă vreodată vom întemeia o plan-

tație, va fi o minune a lui Dumnezeu". Deși vorbea din disperare, era adevărat. Aceasta era și intenția lui Dumnezeu.

Mai era încă un motiv pentru care Dumnezeu limitase echipa la o singură navă: ca să-i facă să fie într-adevăr o echipă. A fost nevoie de mulți ani de botez al focului pentru a călì miezul spiritual al pelerinilor, transformându-l în oțel dur, dar acum nu mai erau decât câteva săptămâni ca să fie călìți și acești străini, și uniți cu restul pelerinilor. Căci, dacă nu erau foarte uniți, aveau să se despartă curând sub presiunile care îi așteptau de cealaltă parte a oceanului. Se puteau realiza multe, dar era nevoie de căldură și presiune uriașă...

Căldura și presiunea au apărut îndată ce au pornit la drum: 102 pelerini erau îngrămădiți în bezna luminată de un felinar, în spațiul îngust dintre punți, femeilor și copiilor mici le-a fost îngăduit să stea în cabina căpitanului (Jones se oferise cu mărinimie să doarmă în cabină cu ofițerii săi), nu se deschidea nici un tambuchi, din cauza permanentelor furtuni, tot personalul de care nu era absolută nevoie era obligat să stea sub punte, copiii mici plângeau într-una; nu se putea pregăti mâncare gătită.

Șapte săptămâni a durat acest infern de lumină slabă, ruliu, tangaj, mirosuri grele, situații care aduc la suprafață păcate ce au zăcut îngropate ani de zile - mânie, autocompătimire, amărăciune, sete de răzbunare, invidie, disperare. Tuturor acestor păcate ieșite la iveală a trebuit să li se facă față, să fie mărturisite și date Domnului pentru a fi curățate. Oricât de rău s-ar fi simțit sau oricât de sinistră era situația zilnică, ei continuau să-L caute pe Dumnezeu împreună, rugându-se *prin* toată disperarea, cerând pace și recunoștință.

Pelerinii obosiți au trebuit apoi să facă față unei alte încercări: batjocura echipajului. Mai mulți membrii ai echipajului au început să-și bată joc de ei fără milă, iar cel care se considera liderul lor avea o asemenea antipatie față de pelerini, încât îi făcea plăcere să-i vadă făcându-li-se rău de mare și să le spună cât de mult aștepta să-i coase într-un lințoliu și să-i dea de mâncare la pești. Pentru că unii aveau să moară, cu siguranță - moartea era un tovarăș obișnuit pentru cei de pe uscat care porneau în aceste călătorii lungi - iar ei erau cea mai firavă

combinație de cântăreți de psalmi și de bolnavi de rău de mare pe care el îi văzuse vreodată.

Dar tocmai când îi chinuia cumplit, acest om s-a îmbolnăvit pe neașteptate foarte grav de o febră necunoscută și a murit în aceeași zi! Nimeni nu s-a mai îmbolnăvit de acea boală misterioasă, iar primul trup cusut în lințoliu care a fost aruncat peste bord, a fost *al lui*. După aceasta, batjocura echipajului a încetat.

În timpul călătoriei a mai avut un singur deces: William Butten, un servitor, a ignorat instrucțiunile severe ale căpitanului Jones și ale doctorului Fuller de a bea zilnic o porție de suc de lămâie ca mijloc profilactic împotriva scorbutului. El a refuzat să înghită sucul cel acru, și neascultarea sa voită l-a costat viața.

Un alt pasager era cât pe ce să plătească cu viața pentru o „mică" neascultare. După vreo douăsprezece zile de furtună, John Howland, servitorul lui John Carver, nu mai putea suporta duhoarea spațiului aglomerat dintre punți. Căpitanul, prezbiterul Brewster și propriul său stăpân le-a interzis tuturor să nu se ducă sus, dar el simțea că dacă nu ia o gură de aer proaspăt imediat... În cele din urmă, a hotărât să se ducă să-și împlinească dorința, așa că a urcat și ieșit pe puntea principală, care era măturată de apa mării. Afară era un adevărat coșmar! În jurul lui erau munți de apă, nu mai văzuse niciodată așa ceva - valuri uriașe, clolotitoare, verde cenușii, ridicând și aruncând micul vas în mijlocul lor, nori negri care întunecau orizontul, vântul șuiera printre velatură - Howland s-a înfiorat, dar nu de rafala înghețată de „aer proaspăt" care l-a izbit.

Exact în acel moment, i s-a părut că nava efectiv se scufundă sub el - era acolo și apoi nu mai era - și următorul lucru pe care și l-a amintit era că a căzut... A atins apa, care era atât de rece de parcă l-ar fi prins între două blocuri uriașe de gheață. Împietrit pe loc, ultimul său act conștient a fost să întindă mâna orbește și, prin îndurarea lui Dumnezeu, în acel moment corabia a fost aruncată atât de mult în sus, încât parâmele de pe vergi atârnau în apă. Întâmplător, una din ele s-a încolăcit în jurul încheieturii sale și el a apucat-o și a rămas agățat instinctiv de ea.

Conform datelor marinei S.U.A., în luna noiembrie un om poate

suporta imersiunea în Atlanticul de Nord timp de circa patru minute. Nu ni se spune cât a stat Howland în apă până când l-a văzut careva și a dat alarma. Când l-au tras sus, era vânăt, dar și-a revenit, deși a fost bolnav mai multe zile. Și nu și-a mai scos niciodată nasul afară, până când a fost invitat să o facă.

Probabil cea mai groaznică experiență a călătoriei s-a petrecut la puțin timp după ce *Mayflower* trecuse de jumătatea drumului. Într-o furtună deosebit de violentă, corabia se balansa atât de mult lateral, încât pelerinii se temeau să nu se deplaseze încărcătura și să se răstoarne de tot. Ne oputem imagina ce însemna să stai în spațiul dintre punți, cu copiii mici țipând și cu singurul felinar balansându-se atât de mult până când aproape ajungea paralel cu grinzile tavanului. Dintr-o dată, în toată corabia s-a auzit un *bubuit* răsunător. Grinda transversală, care susținea catargul principal, crăpase și s-a încovoiat îngrijorător de mult. Pentru întâia oară, marinarii erau la fel de îngrijorați ca și pelerinii. Roiau în jurul grinzii, încercând să o ridice la loc, dar nu puteau să o clintească. Însuși căpitanul a venit să vadă. După privirea sa, pelerinilor le era clar că situația era într-adevăr la fel de serioasă pe cât se temuseră.

Pelerinii au ajutat în singurul fel în care puteau. S-au rugat: „Totuși, Doamne, Tu ne poți salva!" Apoi Brewster și-a amintit de șurubul cel mare de fier de la presa de tipărit. Trebuia să fie undeva pe bord. A început o căutare disperată. În cele din urmă l-au găsit, l-au scos afară, l-au instalat și l-au manevrat. A ajuns la grindă și apoi, însoțit de scârțâielile și gemetele oribile ale lemnului, a început să o ridice până a adus-o înapoi în poziția inițială. De data aceasta marinarii s-au alăturat pelerinilor dând slavă lui Dumnezeu!

Brewster, Carver și Bradford l-au întrebat cu toată seriozitatea pe căpitan despre trăinicia corabiei *Mayflower*. El a stat pe gânduri - acum erau mai aproape de America decât de Anglia, deși dacă s-ar fi întors, ar fi avut vântul de partea lor... „Nu, partea care intră în apă este încă sănătoasă, și ăsta-i lucrul cel mai important! A făcut multe călătorii pe vreme mai rea decât asta și cred că va reuși să o facă și pe asta, fără necazuri prea mari." Deci, urmau să meargă înainte.

În fine, pe 9 noiembrie strigătul „Pământ!" a răsunat din „cuibul de

ciori". Acestea erau cuvintele pe care așteptau să le audă de atâta vreme! Fără a mai aștepta permisiunea căpitanului, au năvălit pe puntea principală, unde au zărit pentru prima dată întinderea lungă a coastei nisipoase, acoperită cu tufe de iarbă și pini pitici. Unul dintre piloți a recunoscut că locul era Capul Cod, cum îl numeau pescarii. În pofida furtunii care păruse că nu se mai sfârșește, se abătuseră doar cu mai puțin de o sută de mile de la cursul stabilit - spre nord, după cum reieșea. Le trebuia doar o zi sau două să înconjoare Capul și încă trei sau patru ca să ajungă la gura râului Hudson. Așa că au pornit spre sud. Dar la „cotul" capului, după punctul Monomoy există bancuri de nisip periculoase și curente puternice dinspre țărm. Combinate cu vânturile potrivnice pe care le-au întâlnit, acestea făceau înaintarea tot mai nesigură. În cele din urmă, căpitanul Jones a zis că trebuie să iasă înapoi în larg și să aștepte o zi înainte de a merge mai departe spre sud. Acum însă Brewster, Carver, Winslow, Bradford și mulți alții, au început să se întrebe dacă *într-adevăr* Dumnezeu dorea ca ei să meargă la Hudson. Poate că El îi împinsese încoace, fiindcă voia ca ei să rămână în acest loc. La urmă, după multă rugăciune și multe discuții, l-au însărcinat pe căpitanul Jones să întoarcă și să o ia spre vârful nordic al capului (Provincetown). Ceea ce a și făcut și, pe 11 noiembrie, au coborât ancora în portul natural din interiorul Capului.

Dar acum se ridica o nouă problemă: dacă urma să se stabilească aici n-ar mai fi fost sub jurisdicția companiei Virginia. Și, întrucât nu aveau mandat de la Compania Noii Anglii urma să nu aibă nici unul. La gândul acesta, răzvrătirea a început să încolțească în inimile unora dintre străini și conducerea pelerinilor a înțeles că trebuia să se miște rapid și hotărât, pentru a împiedica posibilitatea, foarte reală, a unei răzmerițe.

Soluția lor a fost practică, realistă și expeditivă. Ea a luat în considerare natura păcătoasă a omului, cu care se obișnuiseră cu toții prea bine în ultimele șapte săptămâni. Ei au încheiat o înțelegere, foarte asemănătoare cu prima lor înțelegere de la Scrooby, care încorpora aceleași principii de egalitate și guvernare prin consimțământul celor guvernați, principii care vor deveni piatra unghiulară a democrației americane. (De fapt, acest concept al egalității ar putea fi urmărit de-a

lungul istoriei, până la veche tradiție ebraică, ce afirma că toți oamenii sunt egali înaintea lui Dumnezeu.) Cu toate că pelerinii habar n-aveau cât de important avea să fie acest document, a fost prima dată în istorie când oamenii liberi și egali au făcut un legământ împreună, în mod voluntar, pentru a-și crea o nouă guvernare civilă proprie.

> *În numele lui Dumnezeu, amin.* Noi, cei ale căror nume sunt scrise mai jos, supuși credincioși ai temutului nostru Suveran și Domn, James I, prin harul lui Dumnezeu, regele Marii Britanii, al Franței și al Irlandei, apărătorul credinței etc., după ce am făcut, întru slava lui Dumnezeu și propășirea credinței creștine și spre cinstea regelui și a țării noastre, o călătorie pentru a planta prima colonie în părțile de nord ale Virginiei, facem prin aceasta lăgământ, și ne legăm împreună, în prezența lui Dumnezeu și a noastră a tuturor, într-un corp politic și civil, în mod solemn și reciproc, pentru a rândui mai bine, a păstra și a duce mai departe țelurile de mai sus și în virtutea cărora să adoptăm și să dăm legi drepte și egale, ordonanțe, acte, constituții și funcții, din când în când, așa cum se va considera mai necesar și mai potrivit pentru binele general al coloniei. Acestora le făgăduim toată supunerea și ascultarea cuvenită. Ca mărturie, ne-am scris numele și semnăm mai jos: Capul Cod, la 11 noiembrie, în anul domniei Suveranului nostru regele James I al Angliei... Anul Domnului 1620.[13]

Afirmații răsunătoare de genul: „Considerăm aceste adevăruri ca fiind de la sine înțelese, anume că toți oamenii sunt creați egali..." va trebui să mai aștepte un secol și jumătate, dar atunci au fost introduse pentru prima dată pe pământul american.

Bradford este cel care încheie acest capitol așa cum se cuvine: „După ce au sosit, așadar, într-un port bun și au fost aduși cu bine pe uscat, au căzut în genunchi, binecuvântându-L pe Dumnezeul cerului, care i-a adus peste oceanul întins și furios și i-a izbăvit din toate primejdiile și nenorocirile, făcându-i să pună din nou piciorul pe pământul tare și solid cu care erau obișnuiți. Nu este de mirare că erau bucuroși..."[14] Și-au început lunga călătorie îngenunchind pe chei, la Delftshaven, cerând binecuvântarea lui Dumnezeu, și au încheiat-o pe malurile

nisipoase ale Capului Cod, îngenunchind ca să-I mulțumească pentru binecuvântarea primită.

Însă, Bradford, realist ca întotdeauna, a continuat, observând „starea jalnică, din acel moment, a oamenilor... fără prieteni care să-i întâmpine, fără hanuri care să le adăpostească sau să le hrănească trupurile bătute de vreme, fără case și, cu atât mai puțin, fără orașe spre care să se îndrepte, căutând un ajutor..."

Furtunile de iarnă se dezlănțuiau împrejurul Capului și „oriunde își întorceau ochii (în afară de sus spre ceruri), nu puteau găsi prea mare mângâiere sau mulțumire în lucrurile din jurul lor. Vara trecuse și toate lucrurile li se înfățișau cu o față bătută de vreme; întregul ținut, plin de păduri și desișuri, avea un aspect sălbatic. Dacă priveau înapoia lor, acolo era marele ocean pe care-l trecuseră și care era acum principala barieră care-i despărțea de părțile civilizate ale lumii... Apoi, mai trebuia să ia în considerare slabele speranțe de ajutoare și provizii pe care le puteau aștepta de acasă... cine putea să-i mai sprijine acum, în afară de Duhul lui Dumnezeu și harul Său?"

6

„Dumnezeu, Ziditorul nostru, ne poartă de grijă“

Străini într-o țară străină... acest verset din Exod era singurul care părea cel mai potrivit pentru ei. Era o țară străină - pustie și bătută de vânt, cu dune abrupte de nisip, cu tufișuri cioturoase bătute de furtuni, care se agățau cu încăpățânare de dealurile joase, în fața a ceea ce părea a fi un vânt care sufla într-una dinspre nord spre vest.

Stăteau pe puntea lui *Mayflower*, respirând aerul proaspăt, prea istoviți pentru a se mai putea gândi la altceva în afară de a-I mulțumi lui Dumnezeu pentru că suferințele lor, care duraseră trei luni, au luat sfârșit. Vântul îi înviora, dar avea în el un fel de asprime care prevestea un alt fel de suferințe.

Șaisprezece bărbați plecaseră pe țărm în barca de serviciu, pentru a găsi lemne de foc și pentru a cerceta locul. Alții au început să monteze barca cea mare de care aveau nevoie să navigheze pentru a explora malurile din interiorul golfului, ca să găsească locul potrivit pentru așezare. Reasamblarea bărcii era un lucru greu, deoarece era o barcă mare: lungă de treizeci de picioare, cu vâsle și cu o pânză mare, capabilă să transporte peste treizeci de oameni, la nevoie. Acum era și mai dificil, pentru că multe dintre componentele ei se stricaseră în timpul furtunilor.

Barca de serviciu s-a întors când lumina după-amiezii începea să scadă. Toți pasagerii s-au îngrămădit pe puntea principală a lui *Mayflower* pentru a auzi veștile. Fapt este că oamenii *găsiseră* pe țărm ceva - un depozit de porumb, îngropat și abandonat, vreo treizeci și șase de coceni într-un vas mare de fier. Erau atât de recunoscători

binefăcătorilor lor nevăzuți și foarte hotărâți să-i răsplătească, dacă aveau să-i întâlnească. A fost prima oară când pelerinii au gustat porumbul indian, produsul care avea să le salveze viețile, precum salvase atâtea vieți la Jamestown și avea să o facă de atâtea și atâtea ori, pe toată coasta de est. Era greu de mâncat, dar în mod evident, se conserva bine dacă era păstrat în condiții bune. Și părea destul de viguros pentru a crește aproape oriunde. Bradford și ceilalți s-au simțit puternic încurajați: acești oameni, care s-au întors cu porumb, erau asemenea israeliților trimiși înainte în Țara Făgăduinței, în Canaan, care s-au întors victorioși cu roadele țării.

Le-a trebuit aproape trei săptămâni pentru a pregăti barca și pentru a o echilibra. În fine, pe 6 decembrie, după o incursiune de probă, zece dintre șefii lor și câțiva marinari au pornit „pentru a face descoperiri în continuare, având de gând să navigheze în jurul golfului adânc al Capului Cod. Vremea era atât de rece, încât până și stropii de apă pe care marea îi arunca au înghețat pe hainele lor, iar ei arătau de parcă ar fi fost sloiuri de gheață..."[1]

În după-amiaza aceea au văzut niște indieni pe nisipurile rămase în urma refluxului, tăind în bucăți un pește mare, care fusese aruncat acolo de o furtună, dar indienii au fugit înainte ca ei să-i poată striga. În a doua seară, au făcut tabără la lăsarea întunericului, aproape de colțul estic al golfului (Eastham). Au ridicat o baricadă de crengi tăiate, ca adăpost împotriva vântului și pentru apărare, în caz de atac. În timpul nopții, somnul le-a fost întrerupt de strigăte și țipete care au făcut să le înghețe sângele în vine; au fost bucuroși să se scoale cu un ceas înainte de ivirea zorilor, pentru a se ruga și a lua micul dejun.

> Dar imediat, au auzit deodată strigăte puternice și ciudate, pe care le-au recunoscut ca fiind aceleași voci pe care le auziseră în timpul nopții, deși tonurile difereau, iar unul din ei, care fusese plecat, a venit în fugă strigând: „Indienii! Indienii!" și imediat au început să zboare săgeți în mijlocul lor... au descărcat două muschete și alți doi oameni s-au postat la intrare, stând gata să-i întâmpine, dar li s-a poruncit să nu tragă până când puteau lua linia de ochire... Strigătul indienilor era groaznic..."

Hărțuiala a continuat, fără ca vreuna din părți să câștige vreun avantaj, până când, mai mulți pelerini, purtând platoșe, s-au năpustit în afara baricadei, descărcându-și deodată munchetele. Indienii s-au împrăștiat în grabă „în afară de un războinic, care stătea după un copac, la jumătatea bătăii unei moschete și trăgea cu săgeți în ei. L-au văzut trăgând trei săgeți, care au fost toate evitate. A rezistat la trei împușcături de muschetă, până când unul, ochindu-l bine, a făcut să-i zboare pe lângă urechi așchii din copac, la care el a scos un strigăt cumplit și atunci au plecat cu toții".

Ulterior, în jurnalul pe care-l țineau împreună, Bradford și Edward Winslow au adăugat:[2]

> Prin grija deosebită a lui Dumnezeu, nici una din săgețile lor nu ne-a lovit și nu ne-a rănit, deși multe au trecut pe lângă noi din toate părțile și unele din hainele care fuseseră agățate pe baricadă au fost ciuruite. De aceea, după ce am mulțumit lui Dumnezeu pentru izbăvire... ne-am continuat călătoria și am numit acel loc „The First Encounter" (Prima Întâlnire) (nume pe care îl poartă până în ziua de azi).

Au continuat să meargă spre sud, de-a lungul țărmului din interiorul părții de jos a Capului. Conducătorul lor, Robert Coppin, care mai fusese o dată pe acolo, le-a spus despre un port bun, aflat mai încolo, la gura unui râuleț. Era încredințat că puteau ajunge la el înainte de lăsarea serii. Conform istoricului Alexander Young, acesta trebuia să fi fost portul Barnstable, unde ar fi trebuit să ajungă pe la orele două după-amiaza. Dar, cu o oră mai devreme, a început să ningă cu fulgi atât de mari și umezi, încât au trecut de portul lui Coppin și au mers mai departe în jurul capătului golfului.

Pe măsură ce după-amiaza se apropia de sfârșit, vântul a început să crească în intensitate.

> Marea a devenit foarte agitată și cârma li s-a rupt, și tot ce puteau face era ca doi oameni să cârmească cu o pereche de vâsle. Însă pilotul le-a spus să se bucure, căci văzuse portul. Și, deoarece furtuna creștea și noaptea se apropia, au încercat să coboare cât mai mult din pânze, cât timp se mai putea vedea. Dar făcând

această manevră, catargul li s-a rupt în trei bucăți și pânza a căzut peste bord în marea care mugea înfuriată, ceea ce a făcut să li se pară că aveau să naufragieze. Însă, prin mila lui Dumnezeu, și-au venit în fire și, fluxul fiind de partea lor, au pătruns în port.

Când au ajuns acolo, cel care îi conducea a fost dezamăgit la vederea locului, rugându-L pe Domnul să se îndure de ei, pentru că ochii lui nu mai văzuseră până atunci locul acela, iar el și cu adjunctul său aveau să îndrepte barca spre țărm, dinaintea vântului, într-un golfuleț plin de talazuri.

Unul dintre marinari, însă, pe nume Clark, care cârmea cu vâsla la pupa, a preluat dintr-o dată comanda. Strigând prin vânt, le-a spus: „Dacă sunteți bărbați, întoarceți-o, altfel suntem pierduți cu toții!"[3]

Vâslind cu toții cu putere, au smuls barca chiar din marginea talazurilor. Clark a continuat să-i încurajeze, până când au putut găsi adăpost înapoia unei insule mici care parcă se ivise din senin, în întunericul ce se lăsa. Au dat insulei numele lui Clark și au petrecut o noapte mizerabilă și umedă.

...Dar, deși fusese o zi și o noapte cu mult necaz și cu multe primejdii pentru ei, totuși Dumnezeu le-a dat dimineața mângâiere și puteri noi (așa cum le dă El, de obicei, copiilor Lui), căci a doua zi a fost o zi senină și însorită și s-au trezit pe o insulă, la adăpost de indieni, unde puteau să-și usuce lucrurile, să-și repare materialele, să se odihnească și să-I mulțumească lui Dumnezeu pentru îndurările Sale arătate ori de câte ori i-a izbăvit. Și, fiind ultima zi a săptămânii, s-au pregătit să țină Sabatul acolo...[4]

Zorile zilei de luni au fost limpezi și reci, strălucind puternic în soarele dimineții, după ce ploaia spălase totul. Avea să fie o zi de descoperiri, una mai uluitoare ca alta. Prima descoperire a fost faptul să insulița pe care se aflau era în mijlocul unui port natural perfect, închis aproape complet. În al doilea rând, au descoperit că portul putea găzdui nave cu tonaj de două ori mai mare decât cel al lui *Mayflower*.

Au vâslit cu barca spre țărm și descoperirile s-au succedat rapid. Solul era bogat și fertil. Exista o pantă lină, descoperită care pornea de la marginea apei și putea oferi un loc ideal pentru o așezare, având o

scurgere excelentă și un câmp deschis pentru instalarea tunurilor și a muschetelor, în cazul când trebuia să-l apere. În apropiere se afla nu unul ci *patru* pâraie care izvorau de acolo, cu cea mai bună apă pe care o gustaseră vreodată - atât de bună încât aproape că nu le mai păsa că rezervele de bere (băutura obișnuită, datorită apei proaste din Anglia) se terminaseră. Pe deal, douăzeci de acri erau defrișați, tocmai buni pentru cultură, deși erau unele semne care arătau că, din anumite motive, nu se mai semănase nimic acolo, de câțiva ani. Bucuroși cum nu mai fuseseră de săptămâni întregi și-au făcut reparațiile și s-au grăbit înapoi spre *Mayflower*, cu vestea despre descoperirea făcută.

Pe William Bradford îl așteptau altfel de vești. Soția sa, Dorothy căzuse peste bord și se înecase. În scrierile sale nu este menționată această tragedie iar în altele este puțin comentată. Aceasta i-a făcut pe istoricii moderni să presupună că ea și-a luat viața. Orice s-ar fi întâmplat, tânărul văduv avea acum de ales: se putea cufunda în autocompătimire, devenind tot mai plin de amărăciune sau de pasivitate, sau de amândouă, ori se putea dedica, mai mult ca oricând, în exclusivitate scopului trasat de Dumnezeu, de a înființa colonia. Ceea ce el a și ales. Chiar și înainte de aceasta fusese un conducător de frunte neobișnuit de matur la cei treizeci de ani ai săi, dar după aceasta, a devenit și mai matur.

Pelerinii au numit locul Plymouth - nu pentru că, întâmplător, se numea New Plymouth pe harta lui John Smith, ci fiindcă „Plymouth din bătrâna Anglie fusese ultimul oraș, pe care îl părăsiseră când au plecat din țara natală și deoarece creștinii de acolo le arătaseră multă bunăvoință"[5]. L-au rugat pe căpitanul Jones să stea cât mai mult posibil, căci aveau o nevoie disperată de adăpostul pe care numai Mayflower îl putea oferi. Căpitanul a fost de acord; viața acestor coloniști umili l-a mișcat profund. Ei au răbdat totul cu bucurie, până și batjocurile matrozului, fără să se plângă vreodată de hrană sau de vreme, mulțumindu-I lui Dumnezeu pentru cele mai mici binecuvântări. Acum că luna decembrie era pe sfârșite, partea cea mai grea a iernii urma să vină peste ei. În timp ce construiau strada principală, ridicau palisada și începeau clădirea comună, ridicarea unui

adăpost mergea foarte încet, căci mâinile le erau atât de înghețate că abia puteau ține toporul sau tesla.

Apoi, aceasta a fost și perioada unei „îmbolnăviri generale", când trupurile, slăbite după trei luni lungi pe mare, cădeau în cele din urmă pradă scorbutului, deși le mai rămăsese ceva suc de lămâie. De multe ori, o răceală de lungă durată, contractată după mersul prin apă spre țărm, sau după umblatul prin zăpadă și dormitul pe pământul umed (în condiții de efort continuu) - căci erau prea multe de făcut pentru a se opri din lucru din cauza unei răceli - se transforma în tuberculoză sau pneumonie.

Pelerinii au început să moară. Șase au murit în decembrie, opt în ianuarie - erau asemenea celor căzuți pe câmpul de luptă. Și, într-un fel, așa și erau: intrați într-o luptă pe viață și pe moarte cu Satan însuși. Era prima oară când Lumina lui Cristos debarcase în forță pe continentul său și, dacă nu-i arunca în mare de la început, aveau să sosească alte întăriri.

În duminica din 14 ianuarie, vântul rece ca gheața sufla printre crăpăturile unei case comune aproape terminate, unde zăceau atâția bolnavi câți putuseră să încapă. Dintr-o dată, fără ca vreunul să-și dea seama ce se întâmplă, acoperișul de paie de deasupra lor a fost cuprins de flăcări, și locul s-a umplut de fum. Mulți au început să strige îngroziți, de pe acoperiș căzând tăciuni aprinși. Dacă n-ar fi fost puterea supranaturală a unor bolnavi, de a acționa în grabă, ar fi putut sări cu toții în aer, deoarece în casa comună se aflau butoaiele cu praf de pușcă și muschete încărcate. Acestea au fost duse în grabă afară. Din fericire, lemnăria acoperișului n-a luat foc și clădirea a fost salvată. Multe haine prețioase au ars, lăsându-i pe bolnavi expuși iernii din Noua Anglie.

Dar, așa cum o spuseseră ei înșiși, ei nu erau asemenea celorlalți oameni. Cu cât se ridica mai multă dușmănie împotriva lor - cu atâta se rugau mai tare - fără a ceda vreodată disperării, fără a vocifera, sau a manifesta invidii meschine care duc la dezbinare. Spre deosebire de Jamestown, pe măsură ce rândurile lor se micșorau, ei se apropiau și mai tare unul de altul și se încredeau și mai tare în Dumnezeu. Totuși, numărul victimelor creștea. În februarie, numărul morților era de doi pe zi, în unele zile chiar trei. Ziua de douăzeci și unu februarie a secerat

patru vieți. Într-o vreme, dintre toți câți se aflau acolo, doar cinci oameni erau destul de sănătoși ca să-i îngrijească pe cei bolnavii. Unul dintre ei era Căpitanul Standish, care, printre alții, avea grijă de Bradford, ridicându-i capul și ținându-l în brațe pentru a-i da cu lingura un pic de supă.

Standish, Brewster și încă alți trei sau patru spărgeau lemne, făceau curat, îmbrăcau, găteau și îngrijeau. Din când în când, se arătau pe palisadă, în caz că indienii, pe care-i văzuseră de departe, s-ar fi întâmplat să-i pândească. Din aceleași motive, și-au îngropat morții noaptea, în morminte puțin adânci și nemarcate, pentru ca pieile roșii să nu știe câți oameni pierduseră. În februarie au avut șaptesprezece decese.

Lupta strânsă dintre dragoste și moarte a continuat. Marinarii de la bordul lui *Mayflower* au început și ei să cadă. Unul îi promisese tovarășului său că îi lasă toată averea, după moartea sa, numai să-l îngrijească atât timp cât mai era în viață. Tovarășul său „s-a dus și a făcut rost de ceva mirodenii și i-a pregătit niște carne o dată sau de două ori, dar, pentru că n-a murit atât de curând cum se aștepta el, s-a dus la ceilalți, jurându-le că derbedeul îl trăsese pe sfoară. Mai degrabă l-ar fi sugrumat decât să-i mai prepare carne! Însă, bietul om a murit înainte de a se ivi dimineața."[6] (Umbre ale așezării Jamestown!)

Totuși, treptat, aproape imperceptibil, Lumina lui Cristos dobândea victoria. Matrozul s-a îmbolnăvit - „...un tânăr trufaș care de multe îi înjura și își bătea joc de pasageri dar, când s-a îmbolnăvit, ei au avut milă de el, și l-au ajutat. Atunci le-a mărturisit că nu merita aceasta din partea lor căci îi ocărâse prin vorbele și faptele sale. „O, a zis el, acum văd că voi arătați dragoste unul față de altul ca niște creștini, dar noi ne lăsăm unii pe alții să zăcem și să murim ca niște câini". Martie a fost o altă lună ucigașă; au murit încă treisprezece. Dar erau cu patru mai puțini decât în luna precedentă.

Când ce a fost mai rău s-a terminat în sfârșit, pierduseră patruzeci și șapte de oameni, aproape jumătate din numărul inițial. Din optsprezece soții, muriseră treisprezece; doar trei familii rămăseseră intacte. Dintre toți nou-veniții, copiii au scăpat cel mai ușor: din șapte fiice, n-a murit niciuna, din treisprezece fii, doar trei. Iar colonia, care

la început era tânără, acum era și mai tânără. În comparație cu Jamestown, însă, unde rata mortalității era de 80-90 la sută, ei au scăpat remarcabil de ușor.

Și, prin toate aceste necazuri, inimile lor au rămas deschise înaintea lui Dumnezeu. Poate știind că sunt încercați, așa cum a considerat Bradford mai târziu, punctul culminant al săptămânii rămânea închinarea din ziua de duminică, când bătaia unei tobe îi chema la serviciile de dimineață și de după-masă. Toți cei de la bordul lui *Mayflower* veneau pe țărm, unindu-se în procesiunea condusă de William Brewster (liderul lor spiritual până când Dumnezeu le-a dat un pastor), John Carver, guvernatorul și roșcatul Miles Standish, responsabilul cu apărarea. Urcând dealul, nu erau îmbrăcați în hainele sumbre, maronii și negre, cu care apar în imaginile din sălile de clasă despre Ziua Recunoștinței. În mod aproape sigur, Miles Standish era îmbrăcat cu pelerina sa roșie, iar William Brewster avea pieptar de satin verde-smarald, care era potrivit cu veșmântul de duminică. Căci ei erau englezi din epoca elisabetană; verii lor puritani, din generația care a urmat au fost aceia care au susținut că hainele acestea „neserioase“ denotă o atitudine ușuratică a inimii.

Casele pe lângă care treceau erau construite din lut și nuiele, de obicei cu două încăperi în jurul unei vetre centrale și o mansardă-dormitor deasupra uneia din camere. Acoperișurile ascuțite erau din paie, și ele erau greu de făcut, deoarece iarba potrivită pentru aceasta, creștea la mai bine de o milă depărtare. Pe lângă casa comună de la poalele dealului, unde mulți dintre ei își petrecuseră iarna, mai existau cinci astfel de case, mai mult sau mai puțin terminate.

Slujba se ținea în casa de piatră din vârful dealului - o clădire improvizată, cu acoperiș plat și chepeng - astfel încât casa să poată fi apărată de pe acoperiș. Căpitanul Jones se despărțise de unul din cele două tunuri uriașe, de o mie cinci sute de livre, pe care le aveau, numite „sackers“, plus una din cele două perechi de tunuri de o mie două sute de livre, numite „minions“ și două tunuri mai mici numite „bases“. De pe această înălțime, se putea acoperi atât strada principală cât și pădurile din depărtare.

Înăuntru, pe bănci negeluite, bărbații ședeau în partea stângă, iar

femeile, în dreapta. William Brewster predica, el având darul de a da învățătură „cu putere dar și cu folos spre marea satisfacție a ascultătorilor și spre zidirea lor temeinică; într- adevăr, mulți au fost aduși la Dumnezeu prin predicile sale".[7] Într-un loc, Bradford comentează faptul că Dumnezeu a folosit predicile lui Brewster ca instrument pentru a le aduce în inimă pocăința de păcatele pe care le-ar fi putut uita.

Dacă ar fi să identificăm vreun eveniment care să marcheze punctul de cotitură în ceea ce privește norocul lor, acesta ar fi ceea ce s-a întâmplat într-o bună zi de vineri pe la mijlocul lui martie. Vremea se încălzise încet și, cum iarna începea să-și slăbească strânsoarea de fier, în curând aveau să apară primele mlădițe verzi. Bărbații erau adunați în clădirea comună terminându-și ședința de instruire militară, când a izbucnit strigătul: „Vine un indian!"

Vine un indian? Mai mult ca sigur că voia să spună că vin indienii! Dezgustat, căpitanul Standish a dat din cap, în timp ce mergea să se uite pe fereastră și a văzut un indian înalt, bine clădit, purtând doar o bucată de piele pe coapse, pășind pe strada principală. Înainta drept spre casa comună și oamenii înăuntru s-au grăbit spre ușă, înainte ca el să intre peste ei. S-a oprit și a stat nemișcat privindu-i, de parcă era sculptat în marmură. Doar vântul de martie întrerupea liniștea.

- *Bine ați venit!*, a tunat el dintr-o dată, cu o voce adâncă și răsunătoare.

Pelerinii erau prea surprinși pentru a putea vorbi. După o vreme, i-au răspuns cu toată seriozitatea de care erau în stare:

- Bine ai venit!

Vizitatorul i-a fixat cu o privire străpungătoare.

- Aveți niște bere? i-a întrebat într-o engleză perfectă. Dacă înainte fuseseră surprinși, acum erau de-a dreptul uluiți.

- Bere? a îngăimat unul dintre ei.

Indianul a încuviințat, dând din cap.

Pelerinii s-au uitat unul la altul, apoi s-au întors spre el.

- Ni s-a terminat berea. Poate vrei... niște brandy?

Indianul a încuviințat din nou, clătinând din cap.

I-au adus niște brandy și un biscuit cu unt și brânză, apoi niște

budincă și o bucată de rață friptă. Spre mirarea lor continuă, el a mâncat tot ce i-au pus în față cu o plăcere evidentă. De unde avea astfel de preferințe pentru mâncăruri englezești? La urma urmei, cine era și ce făcea acolo?

Trebuia însă să aștepte, deoarece, în mod evident, el n-avea de gând să vorbească înainte de a-și termina masa. În cele din urmă, a venit și timpul să răspundă la întrebări. Numele lui era Samoset. Era un sagamore, șef de trib indian algonchin, din locul care este astăzi Point Pemaquid, în Maine. Vizitase aceste părți în ultimele opt luni, rugându-se să fie luat de-a lungul coastei în călătorie de către căpitanul Thomas Dermer, a cărui reputație le era cunoscută pelerinilor. El fusese trimis să exploreze coasta de către Consiliul Noii Anglii, compania de la care ei trebuia să ceară acum mandat. Se părea că singura motivație a lui Samoset era dorința de a călători și învățase engleza de la mai mulți căpitani ai vaselor de pescuit, care trăseseră pe țărm, în Maine, de-a lungul anilor.

Apoi i-au pus întrebarea crucială: ce putea să le spună despre indienii din acele împrejurimi? Povestea pe care le-a spus-o i-a făcut pe toți să-l mulțumească lui Dumnezeu în inimile lor. Zona aceea fusese dintotdeauna teritoriul tribului patuxet, un trib mare și dușmănos, care îi omorâse în mod barbar pe toți albi care debarcaseră pe țărmurile lor. Dar, cu patru ani înainte de sosirea pelerinilor, o boală misterioasă a izbucnit printre ei, omorându-i pe toți, pe bărbați, pe femei și pe copii. A fost așa un prăpăd, încât până și triburile învecinate ocoleau zona de atunci încoace, convinși că tribul patuxet fusese nimicit de un mare spirit supranatural. De aceea, teritoriul defrișat pe care se așezaseră, efectiv, nu aparținea nimănui! Vecinii lor cei mai apropiați, spunea Samoset, erau tribul wampanoag, la vreo cincizeci de mile spre sudvest. Acești indieni numărau în jur de șaizeci de războinici. Massasoit, șeful tribului era atât de înțelept, încât domnea și peste alte triburi mai mici din zonă. Samoset petrecuse cu Massasoit o parte din ultimele opt luni.

Cine erau indienii de la Cap, care îi atacaseră? Erau nauseții, care numărau în jur de o sută de războinici. Cu o vară înainte, ei îl atacaseră pe căpitanul Dermer, ucigând trei din oamenii săi. Nauseții urau omul

alb, fiindcă în urmă cu mai mulți ani, căpitanul Thomas Hunt i-a păcălit pe șapte dintre vitejii săi să urce la bordul navei sale, sub pretextul că vrea să facă comerț cu ei. El i-a dus, împreună cu alți douăzeci de patuxeți, în Spania, unde i-a vândut ca sclavi.

Când a terminat de povestit, se făcuse deja noapte. Samoset i-a anunțat că va dormi la ei și va pleca dimineață. Căpitanul Standish a ordonat să fie păndit în mod discret, dar Samoset și-a dormit somnul liniștit, iar dimineața a plecat, ducând cu el un cuțit, o brățară și un inel, ca daruri pentru Massasoit.

De atunci, nu l-au mai văzut până joia următoare, când s-a întors însoțit de un alt indian, care vorbea și el englezește și culmea, era un patuxet![8] Al doilea indian se numea Squanto și avea să fie, conform lui Bradford, „un ajutor special, trimis de Dumnezeu spre binele lor, peste așteptările lor". Extraordinarul lanț de coincidențe „din viața acestui om nu este cu nimic mai puțin extraordinar decât istoria lui Iosif, cel vândut ca rob în Egipt. Într-adevăr, în lunile care au urmat, n-au mai avut nici o îndoială în inimile lor că Squanto, pe numele lui indian, Tisquantum era trimisul lui Dumnezeu.

Povestea sa a început de fapt în 1605, când Squanto și alți patru indieni au fost luați prizonieri de căpitanul George Weymouth, care explora coasta Noii Anglii la porunca lui Sir Ferdinando Gorges. Indienii au fost duși în Anglia, unde au învățat limba engleză, pentru ca Gorges să le poată pune întrebări despre triburile care populau Noua Anglie și care ar fi locurile cele mai bune pentru întemeierea unor colonii. Squanto petrecuse cei nouă ani în Anglia, unde l-a întâlnit pe căpitanul John Smith, venit de curând din Virginia, care i-a promis să-l ducă înapoi la poporul său, la Capul Cod, îndată ce va primi poruncă să meargă într-acolo. De fapt, nici n-a trebuit să aștepte prea mult. În călătoria de explorare și cartografiere a lui Smith, din 1614, Squanto a fost adus înapoi la patuxeți în locul numit de Smith - New Plymouth.

Navigând pe alt vas, în expediția lui Smith, se afla căpitanul Thomas Hunt căruia Smith i-a poruncit să rămână în urmă, să usuce captura de pește și să o schimbe pe piei de castor, înainte de a se întoarce acasă. Dar Hunt avea în minte o altă marfă, mai de preț. Îndată ce Smith a plecat, el a luat-o de-a lungul coastei spre Plymouth unde a ademenit

la bord douăzeci de patuxeți, printre care și Squanto, chipurile pentru a face un schimb în natură și imediat i-a pus în lanțuri. A pornit apoi în jos spre Cap, unde a prins șapte nauseți care nu bănuiau nimic. Pe toți aceștia i-a dus la Málaga, un port de pe coasta Spaniei, notoriu pentru comerțul de sclavi, unde a primit 20 de lire pentru fiecare (o mie patru sute de dolari de căciulă). Nici nu-i de mirare că, comerțul de sclavi constituia o asemenea tentație! Majoritatea dintre ei au fost trimiși în Africa de Nord, dar o parte mică au fost cumpărați și salvați de călugări locali, care le-au făcut cunoscută credința creștină. Așa a început Dumnezeu să-l pregătească pe Squanto pentru rolul ce avea să-l joace la Plymouth.

Dar Squanto avea prea mult spirit de inițiativă pentru a sta mult într-o mănăstire. El s-a atașat de un englez ce urma să plece la Londra, iar acolo a ajuns să-i cunoască pe cei din casa unui negustor bogat, unde a rămas până când s-a îmbarcat pentru Noua Anglie cu căpitanul Dermer, în 1619. Era aceeași călătorie în care Dermer l-a luat pe Samoset din Monhegan, unul din locurile de pescuit mai importante din Maine și i-a lăsat pe amândoi la Plymouth. Era pe vremea când Dermer îi scria unui prieten (posibil din Consiliul Noii Anglii): „Voi începe întâi cu locul de unde a fost răpit Squanto sau Tisquantum, loc care pe harta căpitanului Smith se cheamă Plymouth, și mi-ar place ca Plymouth (din Anglia) să aibă aceleași mărfuri. Aș dori ca prima plantație să fie aici...“[9]

Când Squanto a pășit pe țărm, cu șase luni înainte de sosirea pelerinilor, a primit cea mai tragică lovitură a vieții sale: din tribul său nu mai rămăsese în viață nici un bărbat, nici o femeie, nici un copil! Nu mai rămăsese nimic în afară de cranii, oseminte și ruine.

Squanto a hoinărit fără țintă prin ținuturile unde se jucase, copil fiind, prin pădurile unde învățase să vâneze, în locul în care se gândise să se așeze odată ce înțelegerea sa cu englezii se va fi sfârșit. Acum nu mai era nimic. Disperat, s-a dus în tabăra lui Massasoit, fiindcă nu avea unde să se ducă în altă parte. Iar acelui șef, înțelegând împrejurările, i s-a făcut milă de el. Dar Squanto și-a pierdut orice dorință de a trăi.

Adică, aceasta fusese starea sa până când Samoset i-a adus vești despre o colonie mică de familii pașnice de englezi care se zbăteau atât

de care să rămână în viață, încât întemeiaseră o colonie la Patuxet. Cu siguranță aveau să moară de foame, deoarece aveau puțină mâncare și n-aveau nimic de semănat, în afară de grâu și orz englezesc. În ochii lui Squanto parcă a apărut o lumină și l-a însoțit pe Samoset când acesta a venit la Plymouth, ca interpretul lui Massasoit, deoarece însuși șeful venise cu toți cei șaizeci de războinici ai săi, vopsiți într-un mod îngrozitor.

Edward Winslow a fost ales să-l întâmpine pe Massasoit și să-i dea în dar încă două cuțite și „un vas cu apă de foc". De fapt, ceea ce dorea Massasoit era armura și sabia lui Winslow, dar înainte de a afla clar aceasta prin interpreți, Winslow a început să țină un discurs lung și monoton, vorbind mult, fără a spune nimic, în cea mai elegantă tradiție diplomatică. În cele din urmă, Massasoit a încuviințat, a zâmbit și a plecat să-l găsească pe guvernatorul Carver.

El a fost primit într-una din casele încă neterminate, cu o fanfară de trompete și tobe care l-a impresionat foarte mult. Apoi au băut în cinstea lui Massasoit, care a ridicat el însuși vasul cu apa de foc și a luat o înghițitură bună ce i-a făcut ochii să lăcrimeze și l-a făcut să transpire din abundență.

Din întâlnire a rezultat un tratat de pace, de asistență și ajutor reciproc care a durat patruzeci de ani și a fost un model pentru multe altele care au fost întocmite ulterior. Massasoit a fost un exemplu remarcabil al grijii providențiale a lui Dumnezeu față de pelerini. Era probabil singurul șef pe coasta de nord-est a Americii (în afară de Powhatan, care se afla la sud), care l-ar fi primit pe omul alb ca pe un prieten. Pelerinii au avut mare grijă să nu abuzeze de primirea și acceptarea sa. Dimpotrivă, cronica relațiilor lor cu el și cu poporul său este o mărturie puternică a dragostei lui Cristos care era în ei.

După ce Massasoit și însoțitorii săi au plecat în sfârșit, Squanto a rămas. Găsise motivul pentru care să trăiască. Acești englezi erau ca niște copilași, atât de ignoranți în privința vieții în sălbăticie. Ei bine, el putea să facă ceva pentru ei! A doua zi, a plecat și a venit înapoi cu atâția țipari câți putea să țină în mâini - țipari pe care pelerinii i-au găsit a fi „grași și dulci", o mâncare excelentă. Cum i-a prins? El a luat

mai mulți tineri cu el și i-a învățat cum să-i scoată pe țipari din nămol, cu picioarele goale și apoi să-i prindă cu mâinile.

Al doilea lucru pe care i-a învățat a fost, însă, cu mult mai important, căci avea să salveze viața tuturor. Aprilie era luna în care se semăna porumbul în Noua Anglie, ca și în Virginia. Squanto le-a arătat pelerinilor cum să planteze porumbul, după metoda indiană, săpând cuiburi pătrate de șase picioare, mai adânci la mijloc și punând patru-cinci boabe, iar apoi fertilizând pământul cu pește. La această, pelerinii au clătinat din cap: în patru luni prinseseră exact un cod. Nu contează, le-a spus Squanto voios, în patru zile pâraiele vor mișuna de pește.

Pelerinii i-au aruncat o privire mâhnită uimitorului lor prieten, care părea că-i adoptase. Dar Squanto nu i-a luat în seamă și i-a învățat pe tineri cum să facă stăvilarele de care aveau nevoie pentru a prinde peștele. Ascultători, oamenii au făcut precum le-a spus și, peste patru zile, pâraiele pe câteva mile împrejur erau pline de anghile, care erau în migrația de primăvară. Pelerinii nu le-au prins, ci le-au cules!

Acum porumbul era semănat. În formă de spițe, în centrul fiecărui morman de pământ erau trei pești, cu capetele aproape atingându-se. Acum, le-a zis Squanto, trebuia să-i păzească de lupi. Văzând privirile uluite de pe fețele protejaților săi, el a adăugat că lupii vor încerca să fure peștele. Pelerinii trebuia să-l păzească două săptămâni, până apuca să se descompună. Au făcut așa și, în vara aceea, douăzeci de acri plini cu porumb au început să rodească din belșug.

Squanto i-a ajutat într-o mie de altfel de feluri, învățându-i cum să stea la pândă să vâneze cerbi, cum să planteze dovleac printre porumb, cum să scoată sirop din arțari, cum să deosebească ierburile bune de mâncat și cele de leacuri și cum să găsească cele mai bune fructe de pădure.

Dar, în afară de porumb, un alt lucru anume pe care l-a făcut el a fost de o importanță inestimabilă pentru supraviețuirea lor. Puținul pescuit pe care-l făcuseră fusese un eșec, iar orice plan al lor de a trece la pescuit comercial ar fi fost cu siguranță un fiasco. Atunci Squanto i-a învățat să prindă castori, care se găseau atunci din belșug în nordul Noii Anglii și erau în mare căutare în toată Europa. Nu numai că i-a inițiat ci i-a și învățat cum să-i comercializeze, având grijă să primească valoarea completă, în bani, pentru pielicelele de calitate superioară.

Aceasta se va dovedi salvarea lor economică, așa cum porumbul a fost salvarea lor fizică.

Cu toate acestea, în mijlocul tuturor acestor progrese încurajatoare au existat și momente de tristețe. În timpul semănatului porumbului, guvernatorul Carver a fost lovit deodată de ceea ce era, probabil, o hemorargie cerebrală. A murit după trei zile, fără a-și mai reveni din starea de comă. Înlocuitorul său, prin unanimitate de voturi, a fost William Bradford, care a fost reales anual în următorii treizeci și șase de ani ai vieții sale, în afară de cei cinci ani în care el a cerut în mod explicit ca ei să aleagă pe altcineva.

Imediat după moartea lui Carver s-a întâmplat altceva care ar fi putut arunca toată colonia în brațele disperării. Sosise timpul pentru căpitanul Jones să se întoarcă în Anglia. Temându-se pentru viitorul pelerinilor, Jones i-a implorat să se întoarcă înapoi cu el în patria mamă. Oferta era tentantă și mulți dintre ei aveau motive serioase pentru a o accepta. Boala făcuse ravagii printre ei; doar patru dintre cuplurile care sosiseră pe *Mayflower* mai erau complete și un număr din ele își pierduseră copiii. Însă nici unul dintre pelerini n-a răspuns rugăminților stăruitoare ale lui Jones.

În mijlocul morții, printre ei se născuse ceva cu totul deosebit - împărtășiseră dragostea lui Isus Cristos într-un mod, cum se face doar atunci când oamenii consimt să sufere împreună pentru cauza Sa. Aceasta veniseră ei să găsească în sălbăticie și acum nici unul nu dorea să o piardă.

Însă, pe 21 aprilie, căpitanul a hotărât că nu mai putea sta nici o zi în plus. Proviziile navei *Mayflower* se împuținaseră atât de mult încât abia dacă mai aveau destulă mâncare pentru a ajunge înapoi, deși urma să se întoarcă cu numai jumătate din echipajul cu care plecase din Southampton. Toată colonia s-a adunat pe țărmul stâncos ca să-și ia rămas bun și ni-l putem imagina pe Jones dând mâna cu toți pe rând și la urmă cu William Bradford. Apoi s-a suit în barcă, oamenii lui vâslind spre *Mayflower*.

Ziua era închisă; dinspre uscat, nori negri fugeau dinaintea unei brize umede și reci. De pe țărm, mica adunare putea auzi comenzile primului matroz și cântecul marinarilor care învârteau vinciul ancorei

și ridicau încet ancora. Briza a umflat pânzele de pe *Mayflower*, care au început să se miște, îndreptându-se cu prova spre intrarea portului.

Ecourile ultimelor strigăte de rămas bun s-au stins și peste pelerini s-a așternut o liniște apăsătoare. În timp ce micul vas se depărta spre orizont, ei au înțeles gravitatea situației lor. Acum pierduseră ultima verigă de legătură cu Anglia, s-ar fi putut să nu mai fie altele. După felul în care s-au despărțit de Weston, nu se puteau bizui că aventurierii le vor trimite un alt vas de aprovizionare. Erau singuri.

Brewster, Bradford și ceilalți au fost atenți la pericolul pe care-l prezentau temerile acestea ascunse care puneau stăpânire pe inimile lor. Brewster știa că frica și descurajarea sunt două dintre cele mai puternice arme ale lui Satan. Cu acestea se putea lupta cel mai bine cu Sabia Duhului, cu Cuvântul lui Dumnezeu. Pasaje din Scriptură, ca Isaia 41:8-10, citite cu voce tare în casa de piatră le îmbărbătau inimile.

„Dar tu, Israele, robul Meu,
Iacove, pe care te-am ales,
sămânța lui Avraam, prietenul Meu;
tu, pe care te-am luat de la marginile pământului
și pe care te-am chemat dintr-o țară îndepărtată,
căruia ți-am zis: «Tu ești robul Meu,
te aleg și nu te lepăd!»;
nu te teme, căci Eu sunt cu tine;
nu te uita cu îngrijorare, căci Eu sunt Dumnezeul tău:
Eu te întăresc, tot Eu îți vin în ajutor.
Eu te sprijinesc cu dreapta Mea biruitoare.“

În mai, când vremea a început să se încălzească și florile sălbatice au înflorit, mica lor comunitate a avut prilejul să se bucure cu adevărat: prima lor nuntă! Edward Winslow și-a pierdut soția, în timpul bolii generale, iar Susana White și-a pierdut soțul. Amândoi erau de părere că Dumnezeu nu dorea ca ei să continue să trăiască singuri, deși se scursese puțin timp de când căsniciile lor fuseseră distruse. Și astfel, guvernatorul Bradford i-a unit în sfânta căsătorie, apoi a avut loc o masă de nuntă, cu multă veselie și râsete - un dar vindecător și purificator de la Domnul.

Vara aceea din anul 1621 a fost frumoasă. S-a muncit mult pentru

construirea de noi locuințe, iar zece oameni au fost trimiși spre nord, în sus pe coastă, cu o barcă, să facă negoț cu indienii. Din nou, Squanto le-a fost ghid și interpret. A fost o călătorie reușită, iar recolta din toamnă le-a asigurat mai mult decât necesarul de porumb pentru a trece prin a doua lor iarnă.

Pelerinii erau plini de recunoștință - nu doar față de Squanto și tribul wampanoag care fusese atât de prietenos, cât mai ales față de Dumnezeu. S-au încrezut în El, iar El le-a răsplătit ascultarea cu mult mai mult decât au visat ei. În sensul acesta, guvernatorul Bradford a stabilit o zi a recunoștinței publice, care să se țină în octombrie.[10] Massasoit a fost invitat și a sosit pe neașteptate cu o zi mai devreme - cu *nouăzeci* de indieni. Numărându-i, pelerinii au trebuit să se roage cu putere pentru a nu cădea în disperare. Pentru a hrăni o asemenea mulțime trebuia să intre adânc în proviziile care erau destinate să-i treacă prin iarnă.

Dar, dacă învățaseră ceva din necazul lor, aceasta era să se încreadă în Dumnezeu, *fără rezerve*. Așa cum se va vedea, indienii nu au venit cu mâna goală. Massasoit a poruncit vitejilor săi să vâneze pentru acest prilej și ei au venit cu nu mai puțin de cinci cerbi pregătiți și mai bine de o duzină de curcani sălbatici grași! Ei au ajutat și la pregătiri, învățându-le pe femeile pelerinilor cum să facă budincă de mălai și o budincă gustoasă, din făină de porumb și sirop de arțar. În fine le-au prezentat o delicatese indiană: cum să pregătească boabele de porumb într-un vas de pământ până când plezneau și ieșeau albe și pufoase - *floricele de porumb* (*popcorn*)!

La rândul lor, pelerinii le-au oferit o mulțime de legume din grădinile lor de pe lângă casă: morcovi, ceapă, gulii, castraveți, ridichi, sfeclă și varză. De asemenea, folosind o parte din prețioasa lor făină, au luat fructe sălbatice, pe care le uscaseră, și au făcut din ele plăcinte cu cireșe, cu mere și cu afine. Totul a fost apoi stropit cu must făcut din struguri sălbatici. Un prilej de bucurie pentru toți!

În pauzele dintre mese, pelerinii și indienii se întreceau voioși, în concursuri de tras cu arcul și cu pușca. Indienii au fost deosebit de încântați de faptul că John Alden și unii dintre tinerii de pe plantație au fost de acord să se întreacă cu ei la alergări și la lupte. Au fost până

și exerciții militare, regizate de căpitanul Standish. Lucrurile au mers atât de bine (iar Massasoit nu dădea semne că are de gând să plece), încât Ziua Recunoștinței s-a prelungit timp de trei zile.

Cu siguranță, un moment a rămas în memoria pelerinilor: rugăciunea lui William Brewster de la începutul sărbătorii. Aveau atâtea lucruri pentru care să-I mulțumească lui Dumnezeu pentru că a avut grijă de *toate* nevoile lor, chiar și atunci când n-au avut destulă credință ca să creadă că El va face așa; I-au mulțumit pentru viețile celor plecați, pentru faptul că-i luase acasă să fie cu El, pentru prietenia lor cu indienii - atât de extraordinară, când ne gândim la coloniștii de la sud de ei, care experimentaseră exact opusul acesteia; pentru că i-a călăuzit atât de minunat când i-a adus în locul acela și i-a spijinit.

În noiembrie, la un an încheiat de la sosirea lor, primul vas sosit din patrie, a aruncat ancora în port. Era *Fortune*, în drum spre Virginia, care a lăsat un transport la Plymouth: încă treizeci și cinci de coloniști, printre care fiul cel mare al lui William Brewster, Jonathan, doi frați ai lui Edward Winslow și, culmea, Robert Cushman! El avea cu el o cartă - propria lor cartă - obținută prin Compania Noii Anglii.

În atmosfera de sărbătoare care a urmat, nici unul nu s-a putut gândi la faptul că noii veniți nu aduseseră nici un fel de lucruri cu ei - nici mâncare, nici îmbrăcăminte, nici unelte, nici așternuturi. Dimineața următoare, într-o lumină rece, Bradford, Brewster și Winslow au făcut o evaluare lucidă și au ajuns la o concluzie tristă: toți trebuia să trăiască din rații înjumătățite, toată iarna, pentru a le asigura destulă hrană ca să le ajungă până în sezonul de vară, când peștele și vânatul erau din belșug.

Și mai trebuia să țină cont de o problemă dificilă: Weston era încă supărat pentru că refuzaseră să semneze înțelegerea lor modificată și era și mai supărat deoarece au trimis nava *Mayflower* înapoi goală. „Știu că slăbiciunea voastră este cauza... Mai degrabă slăbiciunea judecății, decât slăbiciunea mâinilor. Un sfert din timp l-ați petrecut în discursuri, discuții și consultări..."[11]

Unul dintre aspectele maturității spirituale ale pelerinilor este faptul că *nu* au răspuns cu aceeași monedă. Bradford i-a scris un răspuns cinstit și calm, negând că au pierdut timpul cu discursuri și

discuții și scoțând în evidență faptul că jumătate dintre ei au murit. A adăugat că vor trimite bunuri, de îndată ce vor putea.

Dar acuzațiile lui Weston nu erau povara cea mai grea care apăsa asupra lor. Pelerinii aveau să afle curând adevăratul scop al vizitei lui Cushman. Spre sfârșitul ședерii de două săptămâni a lui *Fortune*, Cushman a predicat despre: „Păcatul și pericolul de a te iubi pe tine însuți":

> Dacă nu ești trist, încăpățânat sau nemulțumit, ci vesel în inima ta, chiar dacă voința ar întâmpina împotrivire, este un semn bun. Dar dacă nu este așa, ești bolnav de îndărătnicie și trebuie să scapi de ea. Vreau să spun apăsat aceste lucruri, fiindcă văd mulți oameni înțelepți și religioși, dar care sunt mânjiți de această boală a dragostei de sine, care se află în ei asemenea unei muște moarte în alifia spițerului, stricând rodul tuturor îndurărilor, făcându-le viața neplăcută pentru ei înșiși și lipsită de folos pentru ceilalți, nefiind buni nici pentru biserică, nici pentru comunitate și lăsând până și sufletul lor în voia soartei; de aceea, nu știu cine poate spune ceva împotriva acestor lucruri.
>
> Se spune că în Virginia au plecat mulți oameni care, pe vremea când trăiau în Anglia, păreau a fi foarte religioși, plini de râvnă și conștiincioși, dar acum au pierdut orice putere a harului și orice urmă de bunătate și au devenit oameni lumești. Cred că această mărturie este în parte adevărată și printre multele ei cauze, dragostea de sine nu este ultima..."[12]

A fost o predică puternică: de fapt, le spunea pelerinilor că, dacă nu renunță la încăpățânare și la dragostea de sine (păcate pe care într-adevăr le aveau, deși într-o măsură mult mai mică decât oricare alt grup de oameni, pe care l-am întâlnit de-a lungul a trei secole de istorie americană), exista pericolul să sfârșească în aceeași stare în care ajunseseră coloniștii din Jamestown! Pelerinii au ținut seama de acestea, căutând să le aplice în viața lor personală.

Deși Cushman predicase cu toată sinceritatea, în curând a devenit clar, la ce fel de „încăpățânare" se gândea. Abia se terminase predica sa, când a și început să facă presiuni asupra lui Carver, Brewster, Bradford și asupra celorlalți conducători să capituleze în fața condițiilor modificate ale lui Weston.

Avem aici un exemplu frapant al modului în care judecata unui creștin onest și devotamentul față de legământul său pot fi compromise într-un mod subtil, o dată ce el alege să dea doar o parte, în loc să dea totul. Criza de credință a lui Cushman avusese loc în Dartmouth, când *Speedwell* avusese probleme. El a pierdut din inimă lucrarea pelerinilor și a refuzat să meargă cu ei, la bordul lui *Mayflower*. Alegând calea mai ușoară, acum o justifica, încercând să-i convingă cât era el de „necesar" în Londra, pentru a acționa ca om de legătură între ei și aventurieri.

După cum se va vedea, el era poate ultimul om care ar fi trebuit să-i reprezinte. Când Robinson și Brewster i-au scris ca să-l mustre că acceptase schimbările operate de Weston fără a se consulta mai întâi cu ei, el le scrisese un răspuns de trei pagini, criticându-și superiorii pentru avariția lor! Dar pelerinii, poate fiindcă nu voiau să-i rănească sentimentele sau poate pur și simplu pentru că nu aveau pe nimeni altcineva pe care să-l trimită, au decis să-i treacă cu vederea neajunsurile.

Weston, însă, știa precis cum să-l manipuleze pe Cushman. Din ce în ce mai mult, Cushman a căzut sub influența lumească a lui Weston și a puternicilor săi asociați. În final, deși probabil nu era conștient de aceasta, Robert Cushman a ajuns să gândească despre sine și despre aventurieri ca despre „noi", în timp ce „ei" erau o mână de fermieri de rând la trei mii de mile depărtare. Astfel a putut Cushman cu cea mai mare sinceritate, să-i cheme pe pelerini la pocăință iar apoi să le dea posibilitatea de a-și demonstra pocăința, acceptând condițiile din contract, pe care ei le detestau atât de mult.

Iar pelerinii, cu credința zdruncinată pe moment, nu au reușit nici atunci să ajungă să se încreadă pe deplin în Dumnezeu, deși aveau mai dinainte o convingere fermă că voia lui Dumnezeu era ca ei să refuze. Tot ceea ce puteau să vadă era că un alt refuz le-ar fi închis ultimul canal pentru aprovizionarea de care aveau o nevoie disperată și care (Cushman îi asigurase astfel) va fi cu totul tăiată. Așa că au semnat înțelegerea - făcându-se astfel robi aventurierilor, de care le va trebui mai bine de douăzeci de ani ca să scape.

Pelerinii au fost exploatați fără nici o milă, uneori fiind nevoiți să împrumute bani la o rată a dobânzilor de 30 până la 50 la sută! Unii

dintre aventurieri, mai lipsiți de scrupule, văzând că „pelerinii" lor erau hotărâți să plătească fiecare șiling care li se pretindea, fără a pune întrebări, au început să vină cu pretenții atât de nedrepte, încât alți aventurieri i-au îndemnat pe pelerini să nu plătească sau cel puțin să recurgă la justiție.

Dar coloniștii erau pregătiți să răspundă în spiritul Domnului lor. „Ați auzit că s-a zis: «Ochi pentru ochi, și dinte pentru dinte». Dar Eu vă spun... oricui vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa" (Matei 5:38-40). Ei au plătit tot ce li s-a pus în cârcă, indiferent cât de necinstite erau aceste pretenții și au putut, în final în 1645, să se achite față de aventurieri, însă la un preț teribil: au dat douăzeci de mii de lire pentru a plăti o datorie de o mie opt sute! Și pentru a face aceasta, Bradford a trebuit să-și vândă o fermă mare, Alden și Standish trei sute de acri fiecare, iar Winslow și Prence, propriile lor case.

Prima noastră reacție, dacă am fi fost în locul pelerinilor, ar fi fost să alegem un alt verset din Matei, pe care să-l aplicăm: „Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor. Fiți dar înțelepți ca șerpii și fără răutate ca porumbeii" (Matei 10:16). Dar reflectând, am început să vedem înțelepciunea în faptul că au ales prin rugăciune calea mai grea, fiindcă lui Satan nimic nu i- ar fi făcut o plăcere mai mare decât să-i vadă atrași în disputele legale și certurile aprinse care erau la ordinea zilei în tranzacțiile comerciale pe vremea aceea. Nimic nu corupe sufletul mai repede sau mai eficient. Aici, din nou s-a putut vedea mâna unui Tată iubitor. Căci, chiar dacă pelerinii au încălcat voia Sa când au acceptat cererile lui Weston, Dumnezeu a continuat să asigure puritatea lucrării pe care o făcea la Plymouth. Ceea ce avea importanță pentru El, *nu* era ceea ce li se făcea pelerinilor (deoarece El avea să se ocupe de aventurieri în propriul Său mod, iar ei aveau să o regrete pentru foarte multă vreme - „ori de câte ori ați făcut aceste lucruri unuia din acești foarte neînsemnați frați ai Mei..."). Ceea ce avea importanță pentru Dumnezeu era modul în care reacționau pelerinii. Iar El a fost mulțumit de reacția lor: ei au privit țintă la El aproape tot timpul.

Așa au intrat ei în perioada de foamete în acea iarnă din 1621-22 (cu surplusul de persoane care trebuia hrănite și adăpostite) și în ultimă

instanță au fost limitați la o rație zilnică de cinci boabe de porumb de persoană. (Cinci boabe de porumb - este aproape de neconceput cum au putut trăi cu atât de puțin.) Dar, ca întotdeauna, aveau de ales: fie să cedeze amărăciunii și disperării, fie să se adâncească și mai mult în Cristos. Ei L-au ales pe Cristos. Și, spre deosebire de ceea ce s-a întâmplat la Jamestown, nici unul din ei n-a murit de foame.

Apoi Dumnezeu s-a îndurat de ei, așa cum a făcut de atâtea ori în trecut. În mod neașteptat, un vas a aruncat ancora în portul lor, în drum spre Anglia, venind din Virginia. Deși căpitanul nu avea mâncare de prisos la bord, avea mărfuri - mărgele, cuțite și alte mărunțișuri pe care pelerinii le puteau ulterior schimba pe porumb. Prețul? Pielicele de castor, pentru care le-a dat trei șilingi pe bucată. Pelerinii știau foarte bine că acasă el urma să vândă pielicelele pentru un preț de șase ori mai mare. Nu au avut însă de ales, putând doar să-I mulțumească lui Dumnezeu că i-a trecut prin iarna aceea.

Dar ce s-a întâmplat cu Thomas Weston? „Deși morile lui Dumnezeu macină încet, ele macină foarte bine", spune o zicală veche. Weston, nemulțumit să aștepte șapte ani și acționând independent față de ceilalți aventurieri, și-a înființat o companie proprie de pescuit, doar la câteva mile mai în sus pe țărm, la nord de Plymouth, la Wessagusset (astăzi, Weymouth). Ceilalți aventurieri au prins de veste despre ceea ce s-a apucat el să facă, și l-au dat afară din consorțiul lor. În aceeași vreme, toate au început să meargă atât de prost pentru el, încât, pentru a scăpa de creditori, s-a deghizat și a plecat el însuși spre Lumea Nouă, plănuind să-și folosească stațiunea de pescuit ca pe o nouă bază de operațiuni.

Dar stațiunea sa de pescuit nu mai exista. O mână de necioplți pe care îi trimisese acolo, au consumat proviziile pentru un an în patru luni, au vândut echipamentul indienilor pe mâncare și tot ce făceau era doar să se îmbete de la răsăritul până la apusul soarelui. Mai mult, i-au provocat pe indieni atât de tare, încât aceștia s-au pregătit pentru un atac general asupra coloniștilor. În cele din urmă, Standish și alți câțiva au fost nevoiți să le dea huliganilor lui Weston un ultimatum: erau bineveniți la Plymouth sau puteau să plece acasă; dar trebuia să

plece până la mareea următoare. Ei s-au îmbarcat după o oră și pacea s-a instalat din nou în golful Massachusetts.

Când Weston a ajuns la Charlestown, nu a putut să creadă ceea ce i s-a spus despre stațiunea de pescuit și, împreună cu un alt om, au închiriat un mic vas, să vadă cu ochii lor. Din cauză că a fost prost condus, vasul a naufragiat, iar Weston a fost „ușurat" de indienii din loc, de tot ce avea, în afară de cămașa de pe el. Neștiind încotro să se ducă, a pornit pe jos către Plymouth. Când, în sfârșit, le-a călcat pragul, arăta într-adevăr foarte jalnic.

Era un Weston cu totul diferit de stăpânul poruncitor care mai înainte i-a făcut să se plece în fața voinței lui. Smiorcăindu-se și lamentându-se, i-a rugat să aibă milă de el și mai mult decât atât: să-l împrumute cu o încărcătură de piei de castor, pentru a se pune din nou pe picioare. El le-a făgăduit că le va plăti înapoi în provizii, îndată ce tranzacția va fi încheiată, deși i-a asigurat că niciodată nu va fi în stare să le răsplătească mila lor. „Lor, spunea Bradford, le-a fost milă de starea în care era, și l-au ajutat atunci când era părăsit de toți"[13], dându-i pieile de castor. El le-a răsplătit în cele din urmă - cu dispreț și cu vorbe rele, fără să le plătească nici măcar un ban.

Era aprilie 1623, era vremea când trebuia semănat porumbul. Dar, mergând pe ogoare să lucreze pământul și să pună sămânța, pelerinii aveau o apatie care nu se datora numai slăbiciunii după atâtea luni în care trăiseră din rații neadecvate. Erau foarte conștienți că aveau nevoie de o producție cel puțin dublă față de prima recoltă și nu doreau să repete efortul înjumătățit al celei de-a doua veri (când fuseseră prea ocupați cu ziditul caselor și plantatul grădinilor pentru a da ogoarelor comune de porumb atenția cuvenită). De aceea, căpeteniile coloniei au hotărât să se facă semănături suplimentare. Dar, pentru aceste semănături urma să fie parcelate loturi individuale, cu înțelegerea că porumbul obținut pe ele urma să fie pentru folosul personal al plantatorilor.

Dintr-o dată, o viață nouă i-a însuflețit pe pelerini:

> ... a făcut ca toți să lucreze cu hărnicie și astfel s-a semănat mult mai mult porumb decât s-ar fi semănat altminteri, prin

măsurile guvernatorului sau prin alte mijloace, scutindu-l de multă bătaie de cap și aducând mult mai multă mulțumire. Femeile mergeau acum de bună voie la câmp, luându-și micuții cu ele, ca să pună sămânța în brazdă, lucru care dacă li s-ar fi pretins mai înainte, ar fi pretextat că sunt slăbite și lipsite de putere, iar dacă ar fi fost constrânse, acest lucru ar fi fost considerat ca o mare tiranie și oprimare.

La câtva timp după semănat, a devenit evident că vremea uscată care începuse între cele două semănături se transforma într-o secetă. Trecea o săptămână după alta (avea să țină în total douăsprezece săptămâni) și nici chiar cei mai bătrâni indieni nu- și puteau aminti să fi văzut așa ceva. Edward Winslow a descris astfel seceta și ceea ce a urmat:

N-a plouat deloc, așa că porumbul semănat prima dată a început să dea în spic înainte de a crește până la jumătate și, așa cum avea să se vadă mai târziu, nu părea că va rodi ceva; atât frunzele cât și tulpina și-au aplecat capul și. și-au schimbat culoarea așa că le-am socotit uscate. Nici fasolea n-a crescut așa cum am fi vrut, ci a stat pe loc, o mare parte fiind pârjolită, de parcă ar fi fost arsă de foc. Acum, speranțele noastre erau spulberate și ne-am descurajat, bucuria noastră s-a transformat în jale... căci Dumnezeu, care până atunci ne-a fost singurul nostru scut și sprijin, părea, în mânia Sa, să-Și ridice mâna împotriva noastră. Și cine poate sta împotriva puterii mâniei Sale?

Gânduri ca acestea și altele asemenea nu numai că l-au făcut pe orice om de treabă să-și cerceteze personal legătura dintre conștiința sa și Dumnezeu și astfel să se umilească înaintea Lui, ci ne-au făcut totodată să ne umilim cu toții împreună înaintea Domnului prin post și rugăciune. În scopul acesta, conducerea publică a numit o zi, în care să nu se facă nimic altceva decât post și rugăciune.[14]

Ajungând aici, ne-am întrebat ce L-a făcut pe Dumnezeu să trimită o asemenea judecată peste noul său popor ales? La prima vedere, nu am găsit nimic care să merite un tratament atât de aspru și categoric.

Apoi ne-am pus întrebarea: dar dacă noi am fi fost pelerini, cum am fi reacționat *noi* după ce am fi răbdat de foame luni de zile?

Când am privit la înclinația firească a inimilor noastre, ne-am dat seama că și noi am fi ieșit pe câmp să semănăm cât mai multe boabe de porumb, posibil. Și nu doar pentru a fi siguri că nu vom mai răbda de foame; ne-am fi gândit mult la ceea ce am fi putut obține prin liber schimb contra surplusului de știuleți.

Iar pe Dumnezeu L-am fi pierdut din vedere; noi am fi fost cu totul absorbiți de rezolvarea propriilor noastre interese. Dacă semenul de lângă noi nu putea să-și planteze parcela la fel de bine ca noi - paguba lui. În final, am văzut că în momentul în care lăcomia și egoismul au început să-și ridice capul, nu mai era mare diferență între boabele de aur și monezile de aur. Am înțeles că, deși pelerinii erau fără doar și poate mai sfinți decât noi, ei nu avuseseră de-a face, de foarte multă vreme, cu capcanele subtile ale lăcomiei personale. De asemenea, se părea că Dumnezeu a folosit acest întreg episod pentru a le arăta o zonă a omului lăuntric în care nu erau atât de biruitori precum ar fi putut crede ei. Căci, într-un fel, păcatul este ca și foile de ceapă: când o foaie de ceapă este dată la o parte, întotdeauna dedesubt se află alte foi.

Oricare ar fi fost cauza secetei, pocăința adâncă și sinceră a fiecăruia dintre pelerini a avut un efect fenomenal. Winslow continuă:

> „Dar, o, îndurarea Dumnezeului nostru, care era la fel de gata să asculte, pe cât eram noi să cerem. Pentru că, deși dimineața când ne-am adunat împreună, cerul era la fel de senin și seceta părea să continue ca și până atunci (noi continuând să stăruim vreo opt sau nouă ore), însă înainte de a pleca, vremea s-a întunecat, norii adunându-se din toate părțile. Dimineața următoare, au început să cadă niște rafale de ploaie călduță, liniștită care au continuat vreo paisprezece zile(!), amestecate cu o vreme atât de potrivită încât este greu de spus ce s-a înviorat mai repede: porumbul nostru uscat sau dragostea noastră ofilită, atât de mare a fost darul și bunătatea Dumnezeului nostru!"

Bradford spune: „... A venit, fără vânt sau tunete, încet și treptat, așa de bogată, până când pământul s-a udat și apa a intrat adânc în el.

Lucru care, era limpede că a însufleţit şi a însănătoşit porumbul îmbătrânit şi celelalte roade, încât era o plăcere să te uiţi la ele, iar pe indieni i-a făcut să privească cu uimire..."[15]

Sigur aceasta a avut un efect profund asupra indienilor! Căci, dacă incantaţiile lor sau dansurile pentru adus ploaia ale vracilor lor păreau uneori să aibă un efect, este interesant de observat rezultatul, aşa cum îl comentează Winslow: „... şi toţi au admirat bunătatea Dumnezeului nostru faţă de noi, care a adus o schimbare atât de mare într-un timp atât de scurt, arătând diferenţa dintre incantaţiile lor şi invocarea de către noi a Numelui lui Dumnezeu, pentru ploaie; ploaia lor era însoţită de furtuni şi vijelii care, uneori, în loc să le facă bine, le culca porumbul la pământ, aducându-le pagube; ploaia noastră însă a fost blândă şi atât de potrivită, cum n-au mai văzut niciodată".[16] Există doar două origini ale fenomenelor supranaturale şi, cum ar fi zis pelerinii, „dovada că există budinca, este faptul că o mâncăm".

Producţia acelui an a fost atât de bogată, încât pelerinii au ajuns să aibă un surplus de porumb, pe care l-au putut folosi ca schimb în iarna aceea, cu indienii din nord care nu avuseseră o vreme bună de cultură. A fost rânduită o a doua Zi a Recunoştinţei şi în acel an erau şi motive mai multe pentru a sărbători: iubitul lor guvernator urma să se căsătorească cu o anume Alice Southworth. Massasoit a fost iarăşi oaspete lor de onoare şi de data aceasta a adus cu el prima lui soţie, încă alţi trei şefi de trib şi *120 de viteji!* Din fericire, au adus din nou cu ei, vânat şi curcani.

Evenimentul a fost descris de unul dintre aventurieri, Emmanuel Altham, într-o scrisoare către fratele său:

> „După sosirea noastră în Noua Anglie, am găsit toată plantaţia în bună sănătate, nici un bărbat, femeie sau copil nu erau bolnavi... în această plantaţie sunt în jur de douăzeci de case, dintre care patru sau cinci sunt foarte frumoase, iar restul (după cum va arăta timpul) vor fi îmbunătăţite... peştele care se face în ţinutul acesta, depăşeşte orice închipuire... într-o singură oră am prins o sută de bucăţi de cod...
>
> Şi acum să spun ceva despre marea bucurie pe care am avut-o la căsătoria guvernatorului. Am servit vreo douăsprezece feluri gustoase de vânat, pe lângă altele, bucăţi de vânat fript şi multe

alte asemenea bunătăți în asemenea cantități încât doresc să fi avut și tu parte din porția noastră. Aici avem cei mai buni struguri și cei mai mari pe care i-ai văzut vreodată și felurite soiuri de prune și nuci... șase capre, vreo cincizeci de porci și purcei și o mulțime de găini... Nu s-a mai văzut sau auzit de un ținut atât de bun, căci aici sunt o mulțime de binecuvântări de la Dumnezeu."[17]

Ceea ce a neglijat Altham să menționeze a fost primul fel care s-a servit: pe o farfurie goală în fața fiecărei persoane se aflau cinci boabe de porumb... ca nu cumva vreunul să uite...

Acești pelerini au fost doar o mână de purtători de lumină, la marginea unui continent vast și întunecat. Dar lumina lui Isus Cristos pătrundea tot mai adânc în inima Americii. William Bradford avea să scrie, cu un remarcabil discernământ „așa cum o lumânare mică poate să aprindă o mie, tot așa lumina aprinsă aici s-a arătat multora și, într-un fel, întregului nostru popor... Noi am scris aceste lucruri pentru ca voi să le puteți vedea valoarea și să nu pierdeți, prin nebăgare de seamă, ceea ce părinții voștri au câștigat cu atâta greutate".[18]

7

„Vie Împărăția Ta"

- Puritanii credeau cu adevărat, zise Peter gânditor, rupând tăcerea grea care domnea peste curtea interioară.

- Ce să creadă? a întrebat David, fără prea mult interes.

Ședeam în spatele casei părinților lui Peter, în Florida, unde ne-am întâlnit pentru o conferință editorială și ne confruntam cu faptul că primele ciorne ale capitolelor despre puritani erau doar niște schițe istorice. Ne pierise tot entuziasmul pentru acel material; simțeam că am pierdut esența lucrurilor pe care Dumnezeu dorea să o vedem.

Acum, după această confruntare cu realitatea eram într-o stare destul de melancolică. Soarele de dimineață se strecura printre frunzele palmierilor, scăldând totul într-un abur cald și delicat. Nici măcar o adiere de vânt nu clătina copacii. Noi însă eram orbi la frumusețile care ne înconjurau, în timp ce stăteam cu privirile ațintite pe cețile de cafea.

- Ei credeau cu adevărat, a răspuns Peter, vorbind mai mult pentru sine, ceea ce puțini oameni au crezut înainte sau după ei: că Împărăția lui Dumnezeu *se putea* într-adevăr ridica pe pământ, în timpul vieții lor... Ei știau că sunt păcătoși. Dar, asemenea pelerinilor, erau devotați trăirii împreună în ascultare de legile lui Dumnezeu, sub Domnia lui Isus Cristos.

- Da, dar... și deodată, o adiere de vânt a venit, de nu știu unde, și a împrăștiat prin curte mai multe capitole din manuscris. În timp ce adunam foile, lui David i-a trecut prin cap gândul că aceasta a fost singura adiere care să miște o hârtie, pe care am avut-o în ultimele trei zile. Când ne-am așezat iar, a renunțat să mai pună întrebări. Tot ceea ce a spus a fost: „Continuă".

Peter a făcut pauză pentru o clipă, pentru a-și aminti ceea ce îi venise

în minte. „Ei simțeau că era nevoie doar de timpul potrivit, de locul potrivit și de oamenii potriviți" și s-a oprit din nou. „Totul depindea de următorul lucru: *dacă* oamenii potriviți erau gata să se dedice pe deplin."

În următoarea oră și jumătate Duhul Sfânt ne-a dat o descoperire după alta... Puritanii au fost oamenii care, mai mult ca oricare alții, au făcut posibilă întemeierea Americii ca o națiune creștină. Departe doar de a fugi de persecuțiile Regelui și ale Arhiepiscopului, ei erau hotărâți să schimbe societatea în singurul mod în care se putea realiza o schimbare durabilă: oferindu-i un creștinism care nu dădea greș. Aceasta au pornit ei să facă, nu prin cuvinte, ci prin exemplu, în singurul loc în care era încă posibil să trăiască viața la care Cristos îi chemase: la trei mii de mile depărtare, unde Biserica, pe care ei voiau să o curățească, nu putea ajunge până la ei.

Duhul ne-a mai adus aminte că moștenirea puritană a Noii Anglii, care se mai află încă la baza modului nostru de viață american, poate fi rezumată într-un singur cuvânt: *legământ*. Ne-am amintit că, în seara când au luat Cina cea de Taină, Isus le-a zis celor apropiați lui: „Acesta este sângele *legământului cel nou*, care se varsă pentru mulți, pentru iertarea păcatelor..."

Legământ... este un cuvânt care nu se aude astăzi aproape deloc în viața americană, deoarece el vorbește despre un angajament față de Cristos *și* față de ceilalți oameni, angajament care este mai adânc și are mai multe cerințe decât ceea ce cei mai mulți dintre noi suntem pregătiți să facem. Și, în consecință, majoritatea creștinilor americani îi sunt de puțin folos lui Dumnezeu pentru zidirea Împărăției Lui. Fiindcă zidirea acestei Împărății, așa cum au demonstrat puritanii, necesită un devotament total.

Stând în curtea interioară în dimineața aceea, ne-am convins că propriul nostru devotament pentru comunitatea bisericii în care Dumnezeu ne-a așezat nu se ridica la nivelul devotamentului puritanilor.

La Plymouth, s-a aprins cu mult curaj o lumânare, prima care să alunge întunericul Noii Anglii. Dar lumânările care încă mai ardeau în bătrâna Anglie? Dar puritanii, luminile curate ale reformei protestante? Ele au început să licărească - nu prin exces de zel, ci sub presiunea combinată a unei persecuții crescânde și a decăderii morale avansate a societății lor.

Londra anilor 1620 a fost romanțată, în mod aproape ireal, de cei mai mulți scriitori moderni. „Veselă, colorată, înfloritoare, strălucind în toată drama epocii elisabetane" - aceasta este imaginea stereotipă cu care am fost obișnuiți. Dacă cineva ar fi fost acolo, ar fi tremurat doar la emoția de *a fi* acolo, un pas fiindu-i mai sprinten decât altul. Căci cine putea ști ce aventură îl pândea după colț?

Adevărul despre Londra secolului al XVII-lea este tot atât de departe de imaginea sa zugrăvită în cărți, pe cât de departe este Manhattan de a fi un „Fun City". Pentru început, era de dorit să respiri cât mai puțin cu putință aerul din vechea Londră; de fapt, o batistă bine parfumată era mai degrabă o măsură de supraviețuire decât o dovadă a bunelor maniere! Cât despre pasul sprinten, trebuia să fie astfel, ținând seama de ceea ce venea zburând de la ferestrele de sus la strigătul de „Gardez-loo!"

Nu, Londra nu era locul în care ai fi dorit să-ți duci copilul la plimbare, nici măcar dimineața. Căci, trebuia să circuli cu precauție pentru a evita bețivii și cheflii care mergeau clătinându-se, luându-se la bătaie pe străzile înguste. Tavernele aveau în permanență o activitate zgomotoasă, fiind principala sursă de distracții publice, mai ales dacă cineva nu avea chef să vadă o piesă de teatru sau o spânzurare, ori să vadă câinii încolțind un urs sau sfâșiind o maimuță care țipa.[1]

Imediat după taverne, veneau prostituatele, care stăteau la ferestrele de deasupra, prezentându-și „marfa" și aruncând un potop de comentarii la adresa tuturor celor care treceau pe trotuar. Cât despre aventura care te aștepta după colț - oriunde ai fi mers în Londra pe jos, putea să te coste viața. Hoții de buzunare mișunau în ulițele supraaglomerate. Deși jaful era pedepsit cu spânzurătoarea, viața devenise atât de lipsită de sens, încât merita să riști doar pentru a fura destui bani ca să te poți cufunda în uitare câteva zile, într-o cârciumă!

(Nu-i de mirare că în codul penal erau 137 de delicte care erau pedepsite cu moartea! *Trebuia* să fie, măcar pentru a menține un aspect de ordine și legalitate!)

Adevărata tragedie a Londrei însă, nu se oprea la ceea ce se întâmpla pe străzile ei, ci includea ceea ce se întâmpla în inima ei. În City, cartierul financiar al Londrei, viața din spatele ușilor masive de stejar ale puterii comerciale era întru totul la fel de abrutizantă, deși era învelită în mătăsuri italiene și în brocard fin. Într-o societate fără Dumnezeu, când poți trimite un vas care să se întoarcă cu o încărcătură mai valoroasă decât însuși vasul respectiv, iar o rată a dobânzilor de 50 la sută nu este ceva ieșit din comun, banul devine aproape dumnezeu. Oamenii care îl mânuiesc, o fac cu cel mai mare respect și reverență, iubindu-l, cinstindu-l, închinându-se înaintea lui și adunând cât mai mult și mai repede cu putință.

Dacă, așa cum îi scria Pavel lui Timotei, dragostea de bani *este* rădăcina tuturor relelor, aceasta ar putea explica o parte din celelalte rele din inima Londrei. Ciubucurile și mita deveniseră un lucru acceptat în afacerile de zi cu zi. Înșelăciunea, jocul dublu, încălcarea cuvântului dat sau trădarea unui prieten făceau parte din joc. În mod invariabil, scopul scuza mijloacele necesare pentru a-l atinge.

Londra era un barometru spiritual exact pentru întreaga țară, deoarece Anglia devenise o națiune fără suflet. Un cerșetor putea să moară de frig pe pragul unui negustor, iar negustorul sosind dimineața să deschidă, s-ar fi mâniat, trebuind să pășească peste trupul lui, făcându-și apoi probleme că afacerile aveau să-i meargă prost până când trupul acestuia va fi îndepărtat.

Un vechi prieten își putea pierde mai multe nave din cauza piraților, trebuind să fugă din țară dinaintea creditorilor săi sau putând să ajungă în închisoarea datornicilor. În acest caz, reacția așa numiților săi prieteni ar fi fost cam de genul: „Păcat de bietul Forsythe că l-a părăsit norocul. Dar, la urma urmei, știa riscurile..."

Într-un avion care traversează Atlanticul, când navigatorul marchează ruta proiectată a avionului, ajungând într-un anume loc, el va face un punct mai mare, îl va încercui și îl va nota PNR. Odată trecut de acel punct, pentru ca avionul să se întoarcă și să o ia înapoi spre

punctul de plecare ar fi nevoie de mai mult combustibil decât mai are la bord. Avionul a trecut de punctul de unde nu se mai poate întoarce (Point of No Return). America n-a trecut de acel punctul - *încă*.

Anglia elisabetană l-a atins în 1628. A fost anul în care William Laud, „vechilul" Bisericii Anglicane, a fost făcut episcop al Londrei, cea mai importantă episcopie din țară. Anul acela a marcat totodată începutul Marii Migrații, o emigrare în masă. Aceasta a durat vreo șaisprezece ani, timp în care peste douăzeci de mii de puritani s-au îmbarcat, plecând în Noua Anglie, iar patruzeci și cinci de mii de alți englezi au pornit spre Virginia, Indiile de Vest și alte zone din sud. Acesta ar putea să pară un număr nesemnificativ, dar este ca și cum astăzi, trei milioane de americani și-ar face bagajele și ar pleca!

Cine erau acești puritani și de ce era emigrarea singura soluție pentru ei? Puritanii erau un număr tot mai mare de oameni care, prin legământ, intraseră într-o legătură adâncă cu Dumnezeu, prin persoana Fiului Său, Isus Cristos. Pentru fiecare dintre ei, aceasta a fost cea mai importantă hotărâre din viața sa, schimbându-i viața definitiv și irevocabil.

Dacă înainte, viața avea prea puțin sens, acum ea primea o semnificație enormă. Nu numai că Dumnezeu însuși a dat fiecăruia viață, dar El totodată a iubit atât de mult pe fiecare om încât L-a trimis pe singurul Lui Fiu ca să moară pentru păcatele fiecăruia, pentru a arunca o punte peste prăpastia de netrecut dintre oameni - mânjiți de păcat - și un Dumnezeu sfânt și drept. Astfel, răspunsul zilnic al persoanei răscumpărate era să caute voia Mântuitorului și să o facă, cel mai important lucru fiind ascultarea.

Puritanii n-au fost niciodată mulțumiți de sine în ceea ce privește mântuirea lor. Așa cum a spus teologul puritan englez Richard Baxter: „Căderea omului a constat în întoacerea sa dinspre Dumnezeu spre sine; iar regenerarea sa constă în întoarcerea lui dinspre sine spre Dumnezeu... De aceea, jertfirea de sine și iubirea față de Dumnezeu sunt una... Chiar denumirile de «sine» și «propriu» trebuie să sune ca niște cuvinte alarmante, foarte groaznice în urechile unui creștin atent, care merg mână în mână cu cuvintele păcat și Satan".[2]

Și Thomas Hooker, cel mai explicit dintre predicatori, a vorbit în

numele tuturor puritanilor Noii Anglii când a mers mai adânc în a recunoaște că adversarul lor primordial nu era Satan, ci eul. „Nu ce vrea Eul, ci ce vrea Dumnezeu!" declara Hooker. Eul era „marele lat" și „falsul Cristos", „o pânză de păianjen toarsă din măruntaiele noastre, adevărată imagine sau chip al iadului". A te „lepăda de Dumnezeul Eu", a lăsa să curgă afară „otrava diavolului și veninul infecției Eului" însemna „să ucizi vechiul Adam din tine" și să lovești în „Anticrist, care, la urma urmei, este Eul".[3] Puritanul nu trebuia să-și facă prea multe griji în privința diavolului. Dacă își concentra energia înspre Cristos și împotriva propriului Eu, prea puțin ar fi putut Satan să ajungă la el.

Fiindcă modul în care puritanul purta bătălia împotriva păcatului și a eului său, era mai important pentru el decât orice altceva, mulți dintre ei își țineau jurnale spirituale. Unul dintre cei mai devotați puritani ai Angliei a fost John Winthrop. Educat la Cambridge, și proprietar al unei moșii considerabile în Suffolk, Winthrop era avocat la Tribunalul tutelar și judecător public de pace. El scria aceste rânduri în 1612, la vârsta de douăzeci și patru de ani:

> Doresc să fac din aceasta una din rugăciunile mele cele mai importante, anume să am harul de a fi sărac cu duhul. Voi umbla întotdeauna smerit înaintea Dumnezeului meu, blând, pașnic și bun cu toți oamenii... Sunt hotărât ca, în primul rând, să mă dau pe mine însumi - viața mea, înțelepciunea mea, sănătatea mea, averea mea - în slujba Dumnezeului și Mântuitorului meu, care, dându-Se pe Sine mie și pentru mine, merită să aibă tot ceea ce sunt eu sau ceea ce pot fi eu, pentru a asculta de poruncile Sale și pentru gloria Sa.[4]

Iar în 1616, el scria:

> O, Doamne... Cercetează-mi inima să vezi dacă sunt pe drumul cel bun, adică pe calea îngustă care duce spre ceruri. Tu îmi spui, și toată experiența mea îmi spune, că pe această cale sunt mai puțini și cei care umblă pe față pe această cale vor fi disprețuiți, arătați cu degetul, urâți de lume, porecliți, ocărâți, vorbiți de rău, mustrați, făcuți de pomină și numiți puritani, nebuni simpatici, fățarnici, oameni cu minte de iepure, nechibzuiți și tot ceea ce nu sunt. Totuși... învață-mă, Doamne, să-mi

pun încrederea în Tine, și atunci voi fi ca muntele Sionului, care nu poate fi mișcat.

Pentru tânărul Winthrop, viața a fost o bătălie neîntreruptă între carne (firea pământească) și Spirit (Duh), așa cum este pentru cei mai mulți creștini.

„Înainte ca săptămâna să se termine, am început să nu mai am aceeași dragoste ca mai înainte. Îmi îndeplineam îndatoririle, dar puterea și viața din ele lipsea, într-un fel... Și totuși, cu cât mă rugam și meditam mai mult, cu atât deveneam mai rău - mai indiferent, mai necredincios, mai orgolios și așa mai departe, astfel că am devenit peste măsură de nemulțumit și de nerăbdător, uneori fiind gata să mă mânii și să mă înfurii împotriva lui Dumnezeu, pentru că nu primeam binecuvântarea pe care o așteptam în urma rugăciunilor mele. Dar, o, Doamne, iartă-mă! Căutând în inima mea, am găsit, în cele din urmă, că lumea îmi furase dragostea pentru Dumnezeul meu. ... Apoi mi-am văzut necredincioșia și mândria din inimă, și m-am întors din nou spre Dumnezeu, mi-am smerit sufletul înaintea Lui și El s-a întors și m-a primit, mi-am reînnoit astfel legământul de a umbla cu Dumnezeul meu, păzindu-mi inima și căile mele. O, Dumnezeul meu, nu mă părăsi.“

Relația lui Winthrop prin legământ cu Domnul s-a adâncit de-a lungul anilor. Aceasta avea să devină un devotament foarte înalt, amintind de misionarii francezi și spanioli dinainte de el.

Între timp, mișcarea puritană a câștigat amploare. Când cineva trăia această experiență radicală care îi schimba viața, impulsul natural era să o împărtășească prietenilor săi. Dumnezeu a binecuvântat aceste vieți care erau acum trăite pentru El, spre deosebire de viața de dinainte care era trăită pentru sine. Aceasta, la rândul ei, i-a făcut și mai dornici să trăiască după voia Sa. Întrucât voia lui Dumnezeu le era făcută cunoscută, în principal, prin Cuvântul Său inspirat, Biblia, firește că ei doreau să se apropie cât mai mult de felul de închinare rânduit în Scriptură. Într-adevăr, ceea ce voiau ei, în ultimă instanță, era să întoarcă înapoi Biserica la ceva asemănător creștinismului nou testamental.

Ceea ce *nu* doreau era despărțirea de Biserica Angliei. Ei i-au condamnat pe separatiști pentru aceasta și s-au străduit să realizeze curățirea Bisericii prin eforturile lor, făcute *din interiorul* ei, prin exemplul lor edificator. Necazul era că episcopii care conduceau Biserica nu vedeau nici o nevoie de purificare și nu-i puteau suferi pe puritani pentru felul lor de a fi, pe care îl socoteau inoportun, îngâmfat, generator de dezbinare și care se pretindea superior din punct de vedere al sfințeniei. Cu cât puritanii insistau mai mult, cu atât episcopii au opus mai multă rezistență, până când s-a ajuns la dușmănie fățișă.

Dilema puritană era aceeași ca a tuturor creștinilor născuți din nou (regenerați) din vremea lor. Ei aveau de făcut o alegere dificilă: fie să părăsească bisericile lor, care păreau lipsite de viață pentru a se alătura alteia vii, fie să întemeieze o biserică vie, fie să rămână acolo unde erau pentru a fi folosiți ca o mică lumânare, la care se referea și William Bradford. Mulți dintre ei au simțit că Dumnezeu îi chema să meargă pe calea mai grea: aceea de a rămâne, așa că au rămas.

Dar, de foarte multe ori, inima lor nu a avut deloc o atitudine docilă. Și, mai devreme sau mai târziu, această atitudine a inimii lor avea să se facă cunoscută. Astfel, mulți puritani nou-convertiți trebuie să fi manifestat - împreună cu entuziasmul lor contagios pentru viața creștină - o anumită măsură de mulțumire de sine, lipsă de răbdare și superioritate spirituală. (Este uimitor cât de puțin ne-am schimbat noi, puritanii de azi, după trei sute de ani!)

Pe măsură ce mișcarea puritană a crescut în primele două decenii ale secolului al XVII-lea, ea s-a maturizat considerabil. Adepți din toate clasele sociale și din toate domeniile vieții au început să fie atrași de ea - inclusiv clerici, pregătiți la Oxford și Cambridge, ca și o parte din cei mai străluciți învățați și teologi ai vremii.

Acum trebuia să treacă prin prima mare încercare, fiindcă Isus îi avertizase pe ucenicii Lui, că lumea îi va urî pe toți cei care sunt cu adevărat hotărâți să-L urmeze. Puritanii erau disprețuiți, dar fără să fie atât de urâți ca separatiștii, care și-au părăsit casele, slujbele, țara, *totul* pentru a trăi viața la care Isus i-a chemat.

În aceasta a constat deosebirea esențială dintre emigranții puritani și pelerini: Dumnezeu încă îi mai conducea pe puritani, pas cu pas, spre

locul unde *aveau să fie* gata să renunțe la ceea ce pelerinii renunțaseră deja. Pentru că puritanii aveau mai mult decât pelerinii - mai mulți bani, mai mulți servitori, mai mulți prieteni sus-puși, mai multă educație, mai multă experiență în afaceri. Aveau mai mult din toate, în afară de un singur lucru: milă.

Mila nu este un lucru pe care să-l poți învăța sau îmbrăca, sau pentru care să te rogi. La milă se ajunge prin trăirea suferințelor și a sacrificiilor zilnice ale unei vieți predată cu totul Lui. Pentru pelerini, ea a fost rezultatul trecerii printr- o persecuție atât de aspră încât a trebuit să-și părăsească țara de baștină sau să-și piardă viața, rezultatul a doisprezece ani de exil, plin de greutăți și de lipsuri, rezultatul a patru luni de chin în întuneric, mirosuri grele, legănatul valurilor și umezeală și a încă patru luni de frig, boală, suferință de moarte. A fost rezultatul ajungerii la cunoașterea adâncimii naturii noastre păcătoase și a curățării prin pocăință zilnică și iertare. A fost experimentarea păcii și a bucuriei care vine din *cunoașterea* faptului că nu poți face absolut nimic fără harul lui Dumnezeu și fără Domnul Isus care locuiește în noi.

Ceea ce a marcat deosebirea dintre pelerini și puritani a fost mila și umilința cristică mai adâncă a celor dintâi (cu unele excepții pentru puritani). Altruismul și grija pelerinilor nu s-au manifestat într-un spital misionar îndepărtat sau într-un cadru izolat, undeva departe, ci *aici* - pe câmpiile și în pădurile Americii. *A fost* posibil... și asta îi atrage pe turiști la Plymouth într-un număr atât de mare, deși poate nici măcar unul dintr-o mie nu-și dă seama de acest lucru.

Dumnezeu i-a adus însă pe puritani la milă și la umilință, tocmai prin persecuția crescândă pe care a îngăduit-o să vină asupra lor. Ei au acceptat-o, prin har și, așa cum face persecuția deseori, ea a servit pentru a adânci și a maturiza rapid mișcarea, unindu-i împreună pentru cauza comună și făcându- i mai hotărâți ca oricând să trăiască viața la care Dumnezeu i-a chemat.

Acum, însă, se ridica o întrebare cu privire la felul chemării pe care au primit-o de la Dumnezeu în viețile lor. Câtă vreme James I s-a aflat pe tronul Angliei (1603-1625), persecuția a fost suportabilă, întrucât arhiepiscopul de Canterbury era totodată un moderat și era în favoarea

cauzei puritanilor. Dar situația s-a schimbat sub Charles I (1625-1649). Abia l-a numit pe William Laud Episcop de Londra în 1628, că Laud i-a și prezentat regelui o listă de clerici englezi. Sub fiecare nume se afla un O sau un P - dacă era ortodox (drept credincios al bisericii tradiționale -n.tr.), era bun pentru a fi promovat, dacă era puritan, era însemnat pentru a fi îndepărtat.

Pentru un număr de puritani, acesta a fost momentul hotărâtor. Se părea că nu mai era posibilă reformarea Bisericii Angliei din interior.

Însemna oare aceasta că acum trebuia să treacă în ilegalitate? Trebuia oare să înceapă să se închine în secret? Dacă era așa, atunci era necesar să înțeleagă faptul că, mai devreme sau mai târziu, trebuia să calce pe urmele separatiștilor, iar separarea era împotriva a tot ceea ce credeau ei! Însă ei nu erau revoluționari, ei credeau într-o reformă ordonată. Problema era că regele și episcopul o făceau imposibilă!

Să se separe sau să nu se separe... Din această stare de tensiune tot mai acută s-a ivit o alternativă surprinzătoare - una atât de radicală încât la început era greu și să o iei în considerare, darămite să te mai rogi pentru ea. Exista posibilitatea ca Biserica să poată fi totuși reformată din interior - însă de la o depărtare de nouă sute de leghe. *Se putea face în America.*

America - de ce să nu fie o colonie de puritani acolo, loiali Coroanei și Bisericii, dar suficient de departe pentru a avea o șansă să trăiască într-o adevărată ascultare de Dumnezeu? Numai de-ar fi putut avea acea șansă - doar câțiva ani în care să demonstreze ce se putea întâmpla când unui grup de creștini i se îngăduia să trăiască cu totul și în întregime pentru Dumnezeu. Cu siguranță că roadele unei astfel de trăiri nu numai că ar fi trezit Biserica, dar ar fi fost și un far pentru toată creștinătatea!

Locul potrivit, timpul potrivit și oamenii potriviți... Evident, America era locul potrivit - virgină, sălbatică și încă neatinsă de corupția nelegiuită care cuprinsese lumea veche, populată cu păgâni sălbatici care nu auziseră niciodată Evanghelia și ale căror inimi nu erau astfel împietrite față de ea. Desigur, acești păgâni puteau fi folosiți de Satan; Lumea Nouă trebuia mai întâi eliberată de sub domnia lui, și puritanii cunoșteau martiriul celor care își dăduseră viața înainte.

Dar, dacă Dumnezeu era cu ei, toate puterile iadului nu-i puteau birui. Locul era America și, mai concret, locul unde Dumnezeu avea să înceapă era Noua Anglie. Veștile din Plymouth erau în mod constant încurajatoare și demne de crezare, spre deosebire de plăsmuirile năstrușnice și adevărurile înspăimântătoare despre Virginia.

Iar timpul era cu siguranță acúm: Londra ajunsese o adevărată cloacă a desfrâului. Iar acum, când regele dizolvase Parlamentul, anunțând că va conduce țara singur (1629), nu se mai punea problema când, ci cât de curând.

Câțiva vizionari puritani au putut simți mâna lui Dumnezeu într-o coincidență cronologică ce era prea extraordinară pentru a fi întâmplătoare. Dacă Columb ar fi debarcat mai la nord... Dacă spaniolii ar fi reușit să colonizeze Florida... Dacă Raleigh ar fi reușit să se stabilească la Roanoke... Dacă Jamestown n-ar fi fost o catastrofă... Dacă însăși existența Americii n-ar fi rămas ascunsă până la Reformă... Dacă malul ei de nord-est n-ar fi fost rezervat pelerinilor și puritanilor... Unora, trebuie să li se fi părut că stau în mijlocul unui model gigantic al unuia din ceasurile de buzunar apărute mai nou, cu rotițele și angrenajele „coincidențelor" învârtindu-se și angrenând alte rotițe care învârteau altele...

Dar ei puteau să vadă doar ce era în spatele lor. Astăzi noi putem vedea la fel de bine ce era înaintea lor și ne putem da seama cât de extraordinar a fost timpul ales pentru exodul puritan. Dacă Laud n-ar fi venit la putere și dacă nu l-ar fi stârnit pe rege în pornirea acestuia de a-i aduce pe puritani la ascultare... Dacă glorioasa revoluție puritană engleză ar fi început cu zece ani mai devreme, poate n-ar fi existat un exod puritan suficient de numeros pentru a planta în America sămânța libertății spirituale. Căci pelerinii erau prea puțini pentru a face munca ce trebuia făcută, fără a mai pune problema de a rezista la presiunea concertată a Coroanei și a Bisericii. Puritanii erau oamenii potriviți.

Când te gândești la evenimentele importante care s-au derulat încet, ca roțile unui angrenaj - revoluția americană, iluminismul, revoluția industrială, ridicarea și declinul unor imperii, alinierea treptată a forțelor întunericului și luminii și stingerea treptată a luminii celei mai strălucitoare - timpul pare să se comprime. Devine evident

ceea ce vrea Biblia să spună când afirmă că, pentru Dumnezeu, o mie de ani sunt ca o zi. Cunoscând natura umană și cât de puțini vor alege de bună voia calea Sa, Dumnezeu știa ce avea să ne rezerve secolul al XX-lea. Mai știa totodată despre întunericul totalitar care avea să se ridice din Europa și Asia și știa că Anglia singură, nu ar fi avut niciodată puterea spirituală pentru a-l opri. Astfel, El a plantat semințele de lumină încă de la începutul secolului al XVII-lea.

Coincidența uimitoare a tuturor factorilor de timp și spațiu ne aduce aminte de ceea ce se numește la Cape Canaveral *fereastra de lansare* - un interval de câteva ore în care toți factorii care pot influența o călătorie spre Lună sau Marte sunt cât se poate de favorabili. O dată ce această fereastră trece, pot să treacă săptămâni, luni sau chiar ani până când se vor întruni din nou condițiile în mod atât de favorabil.

Dar începutul exodului puritan spre America a fost cu mult mai măreț. Pentru noi, din punctul nostru de vedere, era ca și cum în toată perioada creștinismului a existat o singură fereastră îngustă, o șansă unică. Și, în loc să fie ca o decolare de pe o platformă de lansare staționară, se părea că puritanii erau ca o piatră pusă într-o praștie și lăsată să zboare exact în momentul când apare această ferestruică, trecând direct prin ea, drept spre locul de aterizare, drept în America.

Locul potrivit, timpul potrivit, oamenii potriviți... Rămânea de văzut dacă oamenii potriviți erau dispuși să se dăruiască în întregime.

Pe măsură ce perspectiva înființării unei comunități pe baze biblice în Noua Anglie începea să prindă contur în gândirea celor mai devotați puritani, evenimentele au început să se precipite. În primul rând, Compania Noii Anglii a fost reorganizată sub numele de Compania Golfului Massachusetts. O cartă nouă, lărgită, a fost elaborată de Parlament după procedura obișnuită și prezentată Maiestății Sale pentru a o semna. Regele, însă, a omis să observe că nu se menționa *unde* urma să se țină întrunirile Companiei. A semnat-o și a uitat de ea. Cronologia miraculoasă a lui Dumnezeu se poate vedea mai departe, din faptul că, la mai puțin de o săptămână, regele a dizolvat Parlamentul și a preluat conducerea țării în propriile sale mâini, cercetând după aceea bănuitor orice document, pentru a se asigura că autoritatea nu îi era știrbită în nici un fel!

Partenerii Companiei Golfului jubilau în secret. Acum nimic nu-i mai lega de Anglia, nu mai era nimic care să-i împiedice să se mute ei înșiși în Noua Anglie - luându-și carta cu ei. Odată plecată de sub ochii bănuitori ai Bisericii și ai Coroanei, compania putea deveni o comunitate care să se autoguverneze, având acest statut drept o *carte blanche*. Abia acum urma să fie guvernați de legile lui Dumnezeu și nu doar de legile omenești. De când Dumnezeu Își adusese primul său popor ales în prima Țară a Făgăduinței, nici o națiune nu se mai bucurase de o asemenea șansă.

Conspirația exodului puritanilor a prins viteză. Pregătirile erau de mult făcute și curând după ce au dobândit noua cartă, două nave cu circa două sute de persoane la bord au pornit în larg, trecând pe lângă Land's End. Când coasta peninsulei Cornwell s-a pierdut în zare, conducătorul lor, reverendul Francis Higginson a exclamat în fața pasagerilor: „Noi nu vom spune, așa cum obișnuiau separatiștii să spună când au părăsit Anglia: «Adio, Roma!» sau «Adio, Babilon!» Ci vom zice: «Adio, dragă Anglie! Adio, Biserică a lui Dumnezeu din Anglia și vouă tuturor, prieteni creștini de acolo! Noi nu mergem în Noua Anglie ca separatiști față de Biserica Angliei, deși nu putem decât să ne separăm de corupția din ea, ci mergem să punem în practică partea pozitivă a reformei Bisericii și să răspândim Evanghelia în America!»"[5]

Exodul începuse. Dar pentru a câștiga forța necesară, avea nevoie de un Moise. Partenerii de bază aveau în vedere o astfel de persoană: John Winthrop. Însă nici Winthrop însuși nu era deloc sigur că era voia lui Dumnezeu ca el să meargă. În cazul unor pași hotărâtori, cum era acela, el știa că uneori Dumnezeu pare a Se retrage pentru a-i da individului posibilitatea să acționeze prin credință. Și atunci, el a făcut ceea ce ar fi făcut atâția creștini în situații similare: a alcătuit o listă cu argumente pro și contra - care ulterior a fost publicată[6] - ajutând mii de puritani să-și clarifice hotărârile.

Motivele lui pentru a întemeia o plantație în Noua Anglie, includeau:

> Ar fi un serviciu pe termen lung adus Bisericii, să ducem Evanghelia în acele părți de lume...
>
> Toate celelalte biserici ale Europei sunt în paragină... și cine

știe dacă nu cumva Dumnezeu a pregătit acel loc drept refugiu pentru mulți pe care El vrea să-i scape din dezastrul general. (La Rochelle, portul-bastion, în care hughenoții francezi au rezistat timp de doi ani, tocmai cedase în fața cardinalului Richelieu, iar în Germania Wallenstein făcea pulbere armatele protestanților). Și văzând că Biserica nu are un refugiu decât în ținuturile sălbatice, ce lucrare mai bună poate fi, decât să mergem și să-i pregătim adăpost și hrană pentru când va veni vremea aceea.

Acest pământ s-a săturat de locuitorii săi, căci omul, care este cea mai prețioasă dintre toate creaturile, este aici mai netrebnic și mai josnic decât pământul pe care-l călcăm în picioare, iar printre noi el este mai neînsemnat decât un cal sau o oaie...

... Toate lucrurile și treburile merg în acest fel înșelător și nedrept, încât este aproape cu neputință pentru un om bun și drept să rămână așa, și să trăiască liniștit printre ei.

Izvoarele învățăturii și ale religiei sunt atât de corupte și majoritatea copiilor sunt stricați și corupți...

În continuare, Winthrop prezenta obiecțiile sale împotriva plantației, împreună cu răspunsurile la ele. De exemplu:

Obiecție: Eșecul celorlalte plantații ne-ar putea sugera ce se va întâmpla și cu aceasta.

Răspuns: „Dintre toate cele de până acum, nici una nu a avut de suferit mari pagube, în afară de Virginia și aceasta s-a datorat leneviei lor... Cei dinainte au făcut greșeli mari și fundamentale care se pot evita de data aceasta, căci scopul lor principal a fost lumesc și nu religios; s-au folosit de mijloace nepotrivite, de o mulțime de persoane brutale și prost conduse, adevărată pleavă a țării; și nu au întemeiat o formă bună de guvernare.

Obiecție: Este însoțită de mari și multe greutăți.

Răspuns: Ca orice lucrare bună... Calea Împărăției lui Dumnezeu, care este cea mai bună cale din lume, este însoțită de cele mai mari greutăți.

Astfel s-a convins John Winthrop că voia lui Dumnezeu era ca el să plece în America. Dar în plus, mai exista o puternică luptă personală pe care nu a menționat-o: pe de o parte, vechiul său prieten și sfetnic, Robert Ryece, îi spunea că: „...Biserica și comunitatea de aici, de acasă,

au mai multă nevoie de talentele tale, în aceste vremuri primejdioase, decât orice plantație îndepărtată“. Pe de altă parte, principalii parteneri, care se pregăteau și ei să plece, considerau prezența lui atât de esențială, încât i-au dat un ultimatum: dacă nu îi va conduce, nu vor pleca nici ei și întemeierea plantației va fi abandonată.[7]

Atunci s-a hotărât: urma să plece. Pe data de 26 august 1629, s-a întâlnit cu ceilalți conducători la Cambridge unde mulți dintre ei fuseseră împreună la universitate. Ei și-au pus viața acolo unde își puseseră deja banii și cuvântul (spre deosebire de sponsorii Virginiei și Plymouthului). „Suntem pe deplin și sincer de acord... să ne pregătim ființele... să ne îmbarcăm pentru plantație în martie, anul viitor... (cu ocrotirea lui Dumnezeu) ca să locuim pe mai departe în Noua Anglie.“[8]

Istoricul Perry Miller spunea: „Winthrop și colegii săi știau... că sarcina lor nu era doar o expediție de cercetare, ci era o mișcare esențială în drama creștinătății. Compania Golfului nu era o rămășiță amărâtă de separatiști aruncați pe un țărm stâncos; era o forță organizată de creștini, care dădea un atac corupției creștinătății. Acești puritani n-au fugit în America; ci s-au dus pentru a desăvârși reforma care nu fusese realizată încă în Anglia și în Europa“.[9]

La trei zile după Acordul de la Cambridge, decizia a fost aprobată de către membrii companiei și, la puțin timp după aceea, Winthrop a fost ales, în unanimitate, ca guvernator. Curând după aceea, și-a asumat uriașa sarcină de a organiza traversarea oceanului de către cei peste o mie de puritani care așteptau să emigreze. Și, caracteristic lui Winthrop, vasele au fost gata la data planificată, el fiind la bordul primului dintre ele, *Arbella*.

Deja predica de adio devenise o tradiție și ea a fost ținută de un pastor puritan, tânăr și hotărât, care se numea John Cotton, a cărui stea era și ea sortită să răsară deasupra Noii Anglii. El a predicat din 2 Samuel 7:10: „Am dat un loc poporului Meu, lui Israel, și l-am sădit ca să locuiască în el și să nu mai fie tulburat, ca să nu-l mai apese cei răi ca mai înainte“.

„Mergeți, i-a îndemnat Cotton, ... cu un spirit de patriotism... cu grija de a ajuta pe toată lumea... Aveți grijă deosebită... de copiii voștri, ca să nu se depărteze, așa cum au făcut israeliții“.

Samuel Elliot Morison s-a exprimat astfel: „Predica lui Cotton a fost de natură să le dea acestor noi copii ai lui Israel convingerea că erau poporul ales al Domnului, destinați, dacă își țineau legământul făcut cu El, să populeze și să stăpânească acest nou Canaan din ținuturile virgine ale apusului".[10]

Cotton și-a încheiat astfel predica:

> Ceea ce El a semănat, El va face să crească. Orice a fost semănat de Mâna Lui nu va putea fi smuls, ci El va face ca această plantație să prospere și să fie înfloritoare. Când El promite pace și siguranță, ce dușmani vor fi în stare să zădărnicească promisiunea lui Dumnezeu? Nu neglijați zidurile, cetățile și fortificațiile care vă apără, dar întotdeauna lăsați ca Numele Domnului să fie turnul vostru cel tare, iar cuvântul făgăduinței Sale, stânca voastră de scăpare. Cuvântul Său, care a făcut cerurile și pământul, nu va da greș câtă vreme vor exista cerurile și pământul.

8

O cetate așezată pe munte

La 8 iunie 1630, John Winthrop stătea în picioare pe puntea de pe *Arbella*, privind pentru prima oară Noua Anglie: dealurile acoperite de brazi din Maine. Privea cu uimire la pinii, mai înalți decât orice copac pe care-l văzuse vreodată, care coborau până la bolovanii de pe țărm. Soarele după-amiezii strălucea și un abur ușor plutea peste dealuri, făcând ca brazii să sclipească...

Era mult mai grandios decât se așteptase, într-un fel. Era atât de frumos încât îi tăia suflarea, dar era și sălbatic în același timp. Nu era un ținut ușor de defrișat și de populat. Inima i s-a bucurat la gândul că tocmai această sălbăticie amenințătoare era o binecuvântare, pentru că ar fi descurajat pe oricine venea cu scopuri egoiste. O briză proaspătă, curată a ajuns până la ei peste apele scăldate în soare, purtând mireasma acelor pini maiestoși: „De pe țărm a venit un miros, ca mirosul unei grădini".[1]

În zilele următoare, în timp ce-și croiau drum de-a lungul coastei stâncoase, de multe ori au navigat destul de aproape de țărm pentru a ridica din apă copaci singuratici, cu parfumul lor încântător. A fost o călătorie liniștită. Ducând cu ei provizii pentru un an, nu erau obligați să sosească înainte de vremea semănăturilor de primăvară și astfel și-au putut permite să aștepte să treacă furtunile mari de iarnă, înainte de a părăsi Southampton. De fapt, oceanul a fost atât de calm în luna mai, încât s-a ajuns ca Winthrop să declare o zi de post, în speranța că Domnul va stârni un vânt potrivit.

Poate că o traversare liniștită nu pare a fi ceva deosebit de remarcabil, dar în zilele acelea era considerată ca o altă manifestare a harului deosebit al lui Dumnezeu. Așa cum spunea Edward Johnson, un istoric

amator contemporan cu Winthrop, la începutul cărții sale *Wonder - Working Providences of Sion's Saviour in New England:* „Judecați voi toți (cărora Domnul v-a dat judecată), dacă acești oameni sărmani din Noua Anglie, nu sunt înaintași ai armatei lui Cristos și dacă lucrările minunate despre care veți auzi acum, nu sunt însăși mâna lui Dumnezeu". Iar, în primul său exemplu, în acest rezumat foarte entuziast de cazuri ale intervenției divine, el arată că, într-o vreme în care atâtea și atâtea nave se scufundau în furtuni sau erau capturate de pirați și corsari, s-a pierdut doar unul din cele 198 de vase care au pornit spre Noua Anglie, în prima jumătate a secolului al XVII-lea![2]

Ni-l putem imagina pe Winthrop stând la pupă, gândindu-se ce bine era dacă soția sa, Margaret, ar fi fost lângă el, să se bucure împreună cu el de toate frumusețile acelea. Dar ea rămăsese la Groton, domeniul familiei lor din comitatul Suffolk, căutând să lichideze afacerile lor, cu ajutorul lui John, Jr. și așteptând ca el să trimită după ei. Ea dorise să vină, dar a acceptat faptul că voia lui Dumnezeu era ca să aștepte. Ea și-a luat rămas bun de la el. Voioasă, urându-i ca Domnul să-l aibă în pază, însă, după douăzeci și cinci de ani de căsătorie, el a simțit singurătatea din inima ei și a făcut tot ce a putut ca s-o mângâie, scriindu-i:

> „Am încredere că Acela care a rânduit să fie așa, îți va da multă răbdare... Domnul poate să facă aceasta și tu te poți aștepta la aceasta, căci El a făgăduit că o va face. Chemându-mă pe mine la lucru, El va avea grijă de tine și de toate ale noastre și de afacerile noastre, în lipsa mea; de aceea trebuie să-I ceri Lui tot ce îți lipsește. Du-te cu curaj, scumpă soție, la tronul harului..."[3]

Știa că, deoarece amândoi *erau* după voia lui Dumnezeu, ea avea aceeași pace lăuntrică pe care o avea și el. Apoi, mai era și tânărul John cu ea, care la douăzeci și trei de ani dădea dovadă de o maturitate și o judecată remarcabilă. Singura grijă a lui Winthrop în momentul respectiv era pentru cel de-al doilea copil al său, Henry, care era cu el pe bordul *Arbellei*. Henry era opusul lui John, Jr. Părând hotărât să ducă o viață de fiu risipitor, Henry a mers până într-acolo încât și-a înșelat părinții, făcându-i să-i permită să se însoare cu verișoara lui, de care

era convins că este îndrăgostit nebunește, spunându-le că o lăsase însărcinată. Ceea ce s-a dovedit a nu fi adevărat, iar tatăl lui Henry, după ce a plătit datoriile fiului, s-a hotărât să-l pună sub o disciplină strictă, pentru o vreme, sperând ca greutățile din Lumea Nouă să-l îndrepte.

În dimineața zilei de 11 iúnie, au descoperit o priveliște îmbucurătoare: un vas la ancoră cu o jumătate de duzină de bărci de pescuit în jurul său, toate legănându-se încoace și încolo. Puțin mai târziu, căpitanul l-a informat pe Winthrop că aveau în față Capul Ann, ceea ce însemna că aveau să ajungă în portul Salem cu fluxul de a doua zi dimineața. Salem în sfârșit! După șaptezeci și două de zile de așteptare!

Dar priveliștea pe care au întâlnit-o în dimineața următoare era departe de a fi îmbucurătoare. Unde era Salemul? Doar nu cumva *aceastã* adunătură jalnică de colibe, bordeie și adăposturi de pânză era primul oraș al Companiei Golfului Massachusetts? Probabil erau rămășițele primei lor tabere, adăposturi temporare pe care nu s-au mai obosit să le demonteze. Asta trebuia să fie; orașul principal trebuia să fie undeva mai adânc, în pădure.

Dar pe măsură ce vasul se apropia, adevărul ieșea la iveală: acesta *era* Salemul. Apoi oamenii au venit la țărm: zdrențuroși, numai piele și oase, bucuroși să-i vadă pe noii veniți, dar ceva nu era în regulă. Era ceva mai grav decât faptul că erau atât de slabi, mai grav decât starea jalnică în care se afla îmbrăcămintea lor - ceva înăuntrul lor... Erau nepăsători, înceți în mișcări, apatici. Voința pierise de pe fețele lor.

Adânc tulburat, Winthrop s-a dus pe țărm cu prima barcă, și a fost primit de John Endecott, soldatul isteț și iute din fire care funcționase ca guvernator pentru defuncta Companie a Noii Anglii și îndeplinea provizoriu funcția de guvernator al Companiei Golfului Massachusetts. Imediat ce eticheta i-a permis, Winthrop a aranjat o întrevedere personală cu omul pe care urma să-l înlocuiască. De la Endecott a aflat că, din cei șaizeci și șase de oameni care veniseră cu el în 1628 și din cei două sute, care i-au însoțit pe Higginson și Skelton în anul următor, abia dacă mai rămăseseră optzeci și cinci. Peste optzeci au murit, iar

restul i-au părăsit și au plecat în Anglia. Și mulți din cei ce au rămas aveau de gând să facă la fel.

Nu este greu de imaginat schimbul de cuvinte care a urmat:

- Dar, pentru Dumnezeu, omule, ce se va alege de plantație? E la fel de rău ca la Jamestown! a exclamat Winthrop. Și acești oameni nu sunt niște aventurieri; sunt puritani cumsecade! Ați avut aici clerici, și încă buni! Nu se dă nici o învățătură aici?

- Avem un serviciu divin joia, s-a apărat cu putere Endecott, și două servicii duminica. Dar nu prea au nici un efect. Le intră cuvintele pe o ureche și le ies pe cealaltă. Vocea îi era tărăgănată și trăda aceeași descurajare ca și a celorlalți pe care Winthrop i-a văzut afară.

Winthrop și-a petrecut noaptea aceea pe bordul vasului *Arbella*, folosindu-se, fără îndoială, de singurătatea cabinei căpitanului. Părea că ultima cortină urma să cadă înainte ca primul act al piesei să se termine. Nici măcar nu avusese ocazia să pună în practică unele din descoperirile pe care Domnul i le-a făcut în timpul îndelungatei traversări. Să fi fost totul în zadar? Să nu- L fi auzit el pe Dumnezeu, la urma urmei? Oare egoismul său sau mândria sa să le fi pus viața în pericol?

Poate s-a plimbat înspre port, privind afară și aducându-și aminte de vremea de altă dată când a stat în același port...

Afară, siajul verde-alburiu rămânea în urma lor, neregulat, pe suprafața oceanului, în timp ce se legănau în derivă într-o parte și-ntr-alta sub un cer cenușiu ca de plumb. Se gândise de mult timp la plantație și la felul de viață pe care o puteau duce împreună. Acum, într-un moment de inspirație, îi veneau toate în minte. Ca orice om obișnuit să lucreze cu cuvântul scris, ardea de dorința de a-și scoate cutia de scris, cerneala și hârtia, dar s-a abținut, până când ideile i-au fost clar formulate.

Marea se potolise oarecum când s-a dus în sfârșit la masa de lucru și a scos cutia. Alegând o pană, a ascuțit-o, a înmuiat-o în călimara cu fund lat, ștergând cu grijă cerneala de prisos de marginea ei și s-a uitat la coala albă de hârtie din fața lui.

Ceea ce a scris a depășit ca importanță acordul realizat de pelerini la bordul lui *Mayflower*. Într-adevăr, el a dus ideea lor un pas mai

departe. Căci, dacă ei afirmaseră că aveau să fie un corp politic alcătuit din membri egali, adunați înaintea lui Dumnezeu, pentru a fi guvernați prin consimțământ reciproc, acum Winthrop explica și *de ce* avea să meargă sistemul. Definiția sa referitoare la dragostea legământului este aproape fără egal.

UN MODEL DE CARITATE CREȘTINĂ au fost cuvintele așternute în partea de sus a foii de hârtie. El a intrat direct în miezul problemei, începând cu câteva gânduri despre natura dragostei omului față de aproapele său - ce putea ea fi, și ceea ce trebuia să fie, prin harul lui Dumnezeu.

> Această dragoste între creștini este un lucru real, nu imaginar... absolut necesar pentru buna funcționare a trupului lui Cristos, așa cum mădularele și încheieturile unui trup sunt absolut necesare pentru buna funcționare a acestuia... Noi suntem o societate de oameni care ne declarăm urmași ai lui Cristos, și astfel trebuie să ne considerăm legați împreună prin această legătură a dragostei...

Apoi venea miezul viziunii sale:

> Astfel se pune problema între Dumnezeu și noi: noi am făcut un legământ cu El pentru această lucrare. Noi ne-am luat un angajament; Domnul ne-a dat mână liberă să ne stabilim noi programul... Dacă Domnul va binevoi să ne asculte și să ne aducă în pace în locul unde dorim să ajungem, înseamnă că El întărește legământul și pecetluiește înțelegerea noastră și va aștepta o îndeplinire riguroasă a punctelor din acest program. Dar dacă nu vom respecta aceste puncte... cu siguranță că Domnul va izbucni de mânie împotriva noastră.
>
> Acum, singura cale de a înlătura o nenorocire și de a rămâne pentru totdeauna, este să urmăm sfatul lui Mica: să facem ceea ce este bine, să iubim îndurarea, să umblăm smeriți cu Dumnezeul nostru. În scopul acesta, trebuie să fim uniți în această lucrare, ca un singur om... Trebuie să ne înțelegem unii cu alții cu toată blândețea, bunătatea, răbdarea și îngăduința. Trebuie să ne găsim plăcerea unii în alții, muncind și suferind împreună, având mereu înaintea ochilor comunitatea noastră și

> însărcinarea noastră în această lucrare, ca mădulare ale aceluiași trup. Astfel vom păstra unitatea duhului prin legătura păcii...
>
> Vom ști că Dumnezeul lui Israel este în mijlocul nostru, atunci când zece din noi vor putea face față la o mie de dușmani, când El va face din noi lauda și slava Sa, încât oamenii de pe alte plantații să zică: „Domnul să facă plantația voastră asemenea celei din Noua Anglie". Trebuie să vrem să fim ca o cetate așezată pe munte..."[4]

Stând în port și privind în noapte spre Noua Anglie, Winthrop știa că Dumnezeu era Cel ce i-a adus în minte vremurile trecute, parcă pentru a-i aduce aminte că nu i-ar fi făcut această descoperire de moment, dacă n-ar fi avut intenția să fie pusă în practică.

Winthrop a aflat curând ce s-a întâmplat în iarna anului 1628-1629. Fusese o îmbolnăvire generală, așa cum s-a întâmplat la Plymouth în prima iarnă. De fapt, Endecott îi scrisese guvernatorului Bradford, cerându-i ajutor. Răspunsul lui Bradford a fost să-l trimită pe medicul lor, Samuel Fuller, care avea de acum o experiență vastă în tratamentul cazurilor de scorbut și al organismului puternic slăbit de călătoriile lungi pe mare, ca și a diverselor febre și boli care apăreau în timpul iernilor aspre și reci.

Fuller a stat în timpul iernii în casa lui Endecott, ajutându-i substanțial. Într-adevăr, Endecott a fost atât de impresionat încât a numit colonia *Salem*, care înseamnă „pace" în ebraică. Acest separatist față de care era pregătit să manifeste o antipatie, arătase mai multă dragoste creștinească decât oricare puritan pe care-l cunoștea. Cei doi bărbați au stat de multe ori de vorbă, seara târziu, lângă foc. Și cu cât Endecott a aflat mai multe, cu atât a devenit tot mai plin de respect față de ceea ce făcea Dumnezeu, cu patruzeci de mile mai jos pe coastă.

Doctorul Fuller mai era totodată și diacon, iar Endecott era deosebit de interesat de structura bisericii lor. Biserica din Plymouth, sub conducerea prezbiterului Brewster era organizată separat de autoritatea civilă a guvernului Bradford. Totuși prima exercita o influență morală decisivă asupra acesteia din urmă. Biserica separatistă era condusă de un pastor, un învățător și un prezbiter conducător, însă aceștia erau aleși de către membrii bisericii (și *nu* impuși de un grup

de prezbiteri sau de o ierarhie episcopală). Dreptul de a-și alege liber propriii lor conducători spirituali era apărat cu grijă, fiind unul din principiile de bază ale credinței lor creștine. Mai mult, biserica separatistă era deschisă tuturor celor ce doreau să se închine acolo. Dar, pentru a deveni *membru* al bisericii (primind astfel dreptul de a vota atât în alegerile civile cât și în cele religioase), persoana respectivă trebuia să-i convingă pe prezbiterii bisericii de relația sa personală și mântuitoare cu Isus Cristos și de puritatea credinței sale.

Poate că Winthrop a avut unele rezerve personale față de ideea de a da drept de vot celor ce nu dețineau pământ (ideea de a da servitorilor dreptul la vot, egal cu cel al stăpânilor lor, mirosea a „democrație"), dar le-a păstrat pentru sine. Orice se făcea la Plymouth, după toate informațiile, Dumnezeu îi binecuvânta tot mai mult cu fiecare an ce trecea. Și nici nu se punea la îndoială faptul că, oricât de radical era sistemul său, Plymouth era în primul rând interesat să caute și să facă voia lui Dumnezeu. Conform lui Endecott, Bradford a declarat ziua de dinaintea alegerilor anuale drept zi de rugăciune: oamenii să nu lucreze, ci să se roage cerând voia lui Dumnezeu în legătură cu aceia pe care *El* dorea ca ei să-i voteze. În aceste condiții, chiar și democrația putea să funcționeze!

Cu cât Endecott îl asculta mai mult pe doctorul Fuller, cu atât era mai convins că acela era modelul de biserică pe care Dumnezeu îl dorea pentru Salem. De aceea, când au sosit pastorii Higginson și Skelton, el le-a comunicat decizia sa. Ei au insistat asupra faptului că sunt loiali Bisericii Angliei, dar întrucât ei înșiși nu se hotărâseră asupra unei anumite structuri bisericești înainte de venirea lor, au fost astfel deschiși și receptivi față de propunerile lui Endecott. (Când te gândești la circumstanțele și vremurile care au dus la apariția Bisericii Congregaționale, rămâi plin de venerație față de lucrarea lui Dumnezeu). Astfel cei doi au fost aleși pe loc ca pastor și respectiv învățător, deși pentru instalarea lor formală trebuia să aștepte sosirea celui pe care partenerii urmau să-l aleagă guvernator.

În legătură cu modul în care s-a format această primă biserică puritană din America, avem o descriere vie, contemporană, făcută de entuziastul reporter Edward Johnson.

> Deși numărul credincioșilor lui Cristos era mic, dorința lor adâncă de a se aduna într-o biserică era foarte mare... După ce au postit și s-au rugat, recunoscând cu smerenie că nu sunt vrednici de a fi chemați de Cristos pentru a face o lucrare atât de măreață, s-au unit împreună printr-un legământ sfânt față de Domnul și unul față de celălalt făgăduind, ca, prin ajutorul Domnului să umble împreună, îndemnându-se, îndreptându-se și mustrându-se unul pe altul și să rămână lipiți de Domnul, cu toată inima lor...[5]

Când Endecott i-a povestit cum au făcut legământ cu Dumnezeu și unii cu alții, Winthrop l-a întrerupt.

- Atunci, de aceea nu merge! a exclamat el.

Endecott a privit lung la el.

- Nu înțeleg.

- Nu vezi? Ei Îl iubesc pe Dumnezeu și au făcut legământ să-L asculte, altfel n-ar mai fi aici. Dar nu-și respectă legământul făcut unul cu celălalt. Nu se iubesc unii pe alții îndeajuns pentru a se îndemna, a se îndrepta și a se mustra reciproc. La Plymouth însă o fac. Aceasta e diferența!

- Dar, a obiectat Endecott, separatiștii din Plymouth - sau primii veniți, cum le spunem noi - erau deja o biserică, cu ani de zile înainte de a veni aici, în timp ce noi abia ne-am adunat aici.

- Cu atât mai mult trebuie să ne ținem de legământul făcut unul cu celălalt! Winthrop s-a oprit și s-a uitat țintă la Endecott. Și trebuie început cu conducerea. Dacă eu și dumneata nu ne dovedim atașamentul față de plantația aceasta și față de oamenii aceștia și dacă eu și dumneata nu suntem dispuși să ne dedicăm toată viața lucrării de aici, nu ne putem aștepta ca ei s-o facă. Ce zici?

Endecott i-a întâlnit privirea.

- Fiți sigur de asta, a zis el.

- Bine. Acum, în primul rând, vreau să mă instalez imediat pe țărm. Casa asta este destul de mare ca să ne găzduiască pe amândoi, nu?

- Dar, domnule Winthrop, asta este casa *dumneavoastră*; aparține aceluia care este guvernator. Îmi voi găsi o locuință în altă parte.

- Dacă ai avut loc pentru Domnul Fuller peste iarnă, atunci

înseamnă că e loc pentru amândoi, până când noi cei nou-veniți ne vor construi un adăpost al nostru.

Înainte ca Endecott să-i poată răspunde, el a trecut mai departe la următorul lucru pe care-l avea în cap.

- Cu un ceas înainte de amiază, toți bărbații și tinerii în putere să se adune în centrul orașului.

S-a gândit o clipă.

- Și să vină și femeile, cele care sunt sănătoase și care nu sunt ocupate cu îngrijirea bolnavilor.

A măsurat cu privirea înălțimea soarelui.

- Între timp, eu voi încerca să-mi aduc lucrurile pe țărm și să le așez aici.

Winthrop a pornit spre ușă, apoi s-a întors.

- A, și spune-le și domnilor Saltonstall, Pynchon, Nowell și celorlalți nobili că e valabil și pentru ei. Și a zâmbit. Mai bine i-ai sfătui să-și ia pe ei niște haine vechi.

- Am înțeles, d-le Winthrop, a zis Endecott, dând din cap aprobator.

Exact la ora unu, Winthrop a venit la locul deschis care se afla în mijlocul colibelor și a barăcilor care formau „orașul". Un număr de oameni erau deja acolo, uitându-se cu uimire la guvernator. Încălțat cu niște cizme vechi și purtând nădragi și o cămașă roasă și veche, arăta mai degrabă a servitor angajat ca ucenic, decât a guvernator.

După ce s-au adunat majoritatea, li s-a adresat:

- Situația de aici nu este tocmai așa cum ni s-a spus în Anglia.

Câțiva au râs cinic, dar cei mai mulți au tăcut; așteptau să audă ce va zice în continuare.

- Dar cred că poate fi îndreptată fără prea multă bătaie de cap, deși asta va cere trudă. La sfârșitul verii, fiecare dintre voi va avea o locuință ca lumea. Până atunci, va trebui să locuim mai multe familii împreună, cel puțin, în prima iarnă.

Un val de neîncredere a trecut printre ei. „Cum o vom face?" s-a întrebat Winthrop. „Prin harul lui Dumnezeu o vom face ajutându-ne unul pe altul."

În acel moment a fost întrerupt de Richard Saltonstall și de un prieten de-al său, care tocmai atunci veneau, purtând o conversație

între ei. Saltonstall purta o cămașă albă cu guler încrețit. Winthrop a strâns din buze și s-a întors înapoi cu fața la ceilalți.

- Întâi de toate, care dintre voi vă pricepeți cât de cât la pescuit?

Opt oameni au ridicat mâna, iar Winthrop s-a consultat cu Endecott, care era lângă el.

- În regulă, Packham și Kenworthy, luați fiecare câte trei oameni și pe rând, o zi unii, o zi alții veți folosi barca pentru pescuit.

- Acum femeile, a zis, ridicându-și ochii de pe liste. Acelea dintre voi care sunteți în stare veți lucra la câmp, dimineața. Celelalte, sub conducerea d-lui Skelton, vă veți ocupa de îngrijirea bolnavilor. Domnule Skelton, din acest moment, răspunzi oficial de ceea ce dumneata și domnul Higginson ați făcut, în mod neoficial și până acum, adică de îngrijirea bolnavilor. Dar acum veți avea mai mult sprijin.

- Domnule Higginson - a spus întorcându-se spre pastorul care se așezase pe un butuc, fiindcă nu mai putea să stea în picioare - ținând cont de calitatea dumneavoastră, ne puteți ajuta cel mai mult cu rugăciunile dumneavoastră și cu un cuvânt puternic duminica, despre ceea ce înseamnă să-L slujim pe Dumnezeu și să ne slujim unii pe alții.

Și-a îndreptat atenția spre celălalt pastor:

- Domnule Skelton, dumneata vei mai fi și responsabil cu depozitele de alimente. Vreau să se facă zilnic inventarul și m-aș bucura să mă anunțați dacă lipsește ceva cât mai devreme posibil. Totodată, prin călăuzirea Duhului Sfânt va trebui să stabiliți rația zilnică. Iar aceia dintre voi care aveți stocuri proprii, vă îndemn să renunțați la rație.

Și-a împăturat listele și le-a înmânat lui Endecott.

- Cu ceilalți dintre voi vom forma două echipe de lucru: cei sub patruzeci de ani, cu domnul Endecott, cei peste patruzeci de ani, cu mine. Sunt întrebări?

- Da. Era Richard Saltonstall.

- John, doar nu vrei ca eu să...?

- Ba da, Richard, vreau.

- Dar e muncă de jos, John. Am adus nouă oameni cu mine ca să se ocupe de lucruri din astea. Iar tu ai adus mai mulți ca mine!

Winthrop a ezitat înainte de a-i răspunde.

- Anul trecut în august, la Cambridge, ai semnat o înțelegere, care

te obliga, în calitate de creștin, să îndeplinești această lucrare, *personal*. Și eu la fel. Această lucrare nu va reuși decât dacă fiecare om este dispus să dea tot ce are. Suntem cu toții lucrători în via lui Dumnezeu și asta nu înseamnă că, doar pentru că ne putem permite, vom plăti pe alții să muncească în locul nostru.

Saltonstall a clătinat din cap aproape prea nervos ca să vorbească.

- Aceasta este...

- Asta este ceea ce vom face, din păcate. Și îți mai spun ceva, și s-a uitat în jur. E valabil pentru toți cei care ați întârziat. Vreau să știți că eu nu consider faptul de a întârzia doar ca pe o nepolitețe. După părerea mea este un păcat înaintea lui Dumnezeu! Aceasta este lucrarea Lui, la care El ne-a chemat. Să furi din timpul Său înseamnă să cârtești împotriva a ceea ce încearcă El să realizeze aici! Începând de mâine dimineață, ne vom întâlni exact la două ore după răsăritul soarelui pentru distribuirea sarcinilor zilnice. Și aduceți-vă cu voi ceva de mâncare pentru amiază. Vom lucra până la patru după-masa, iar restul zilei va fi al vostru. S-au auzit mai multe râsete.

- Alte întrebări mai sunt? Nu mai era nici una.

Fără îndoială, odată cu sosirea lui Winthrop, avusese loc o minune: o colonie aproape moartă a înviat. Și, după toate sursele, singurul instrument al lui Dumnezeu în această trezire a fost John Winthrop. Cotton Mather l-a numit pe Winthrop *Nehemias Americanus*[6] - făcând aluzie la conducătorul din Vechiul Testament care i-a adus înapoi pe israeliți din exilul babilonian în Țara Făgăduinței și care a condus reconstrucția zidurilor Ierusalimului. Dar, ceea ce este mai important, Neemia i-a însuflețit, făcându-i să-și înnoiască legământul cu Dumnezeu.

O altă relatare din secolul al XVII-lea, citată de istoricul modern Edmund Morgan de la Yale, în biografia lui Winthrop, spune: „Îndată ce domnul Winthrop a debarcat, înțelegând ce sărăcie ar fi venit în urma trândăviei lor, s-a apucat pe loc să lucreze cu mâinile sale, încurajându-i astfel atât de mult pe ceilalți, încât nu mai puteai găsi nici un leneș pe toată plantația. Și, dacă înainte indienii ziceau că (nou-veniții) vor pleca în scurtă vreme așa cum au venit, acum se

minunau văzând cât de repede și-au făcut case și cum au semănat destul porumb pentru a supraviețui".[7]

În mod sigur, au suferit de aceeași boală care părea să chinuie fiecare transport de coloniști. La puține zile după sosire, Winthrop a suferit pierderea dureroasă a fiului său, Henry, care s-a înecat într-un accident, la pescuit. Dar se pare că tragedia l-a făcut să-și sporească devotamentul față de lucrarea de întemeiere a coloniei (la fel cum o tragedie similară îl afectase pe William Bradford, înainte de el).

Era un entuziasm susținut. La trei luni după sosirea sa, pe când se pregătea să conducă grosul noilor-veniți spre locul final unde aveau să se stabilească, la Boston (acum erau peste o mie, mult prea mulți pentru a încăpea în Salem), i-a scris lui Margaret: „Mulțumesc lui Dumnezeu, îmi place atât de mult să fiu aici... Și, dacă ar fi să vin din nou, tot așa aș proceda, deși am prevăzut toate aceste suferințe. Niciodată n-am dus-o atât de bine în viața mea, n-am dormit niciodată mai bine, n-am avut niciodată mai multă mulțumire".[8]

Nu mulți erau coloniștii care scriau acasă astfel de scrisori și aproape jumătate dintre cei ce au venit în primul an, au plecat înapoi. Dar, mai bine de jumătate au rămas și în iarna aceea s-au săpat mult mai puține morminte decât s-ar fi săpat altfel.

Ce importanță extraordinară are pentru noi, creștinii această prolemă a devotamentului reciproc - la fel de vitală pentru Trupul lui Cristos astăzi, pe cât a avut în urmă cu trei secole și jumătate! În umblarea creștină există *doi* pași mari ai credinței și ei corespund celor două mari porunci: „Să-L iubești pe Domnul, Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu tot cugetul tău; și să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți."

Primul pas al credinței este un angajament pe verticală: o dată ce o persoană a descoperit realitatea lui Dumnezeu și a experimentat darul miraculos al mântuirii prin Fiul Său Isus Cristos, el trebuie apoi să facă față perspectivei de a-L accepta pe Cristos ca Domn și Stăpân, așa cum L-a acceptat ca Mântuitor. A face aceasta înseamnă a ne supune voința noastră lui Dumnezeu: „Dar facă-se nu voia mea, ci voia Ta". *Este* o relație obținută prin legământ, ceea ce înseamnă că există două părți în această înțelegere. Atât timp, cât creștinul Îl ascultă pe Dumnezeu,

cu umilință, Dumnezeu îi va cinsti ascultarea, binecuvântându-l mai presus de orice închipuire.

Al doilea pas al credinței este un angajament față de aproapele nostru, în ultimă instanță față de acei semeni creștini de-ai noștri cu care Dumnezeu ne cheamă să fim împreună. Într-un fel, acest al doilea pas, cere chiar mai multă credință, pentru că, de data aceasta, trebuie să învățăm să ne punem încrederea într-un Dumnezeu perfect care operează în și prin niște vase *imperfecte*. Trebuie să facem aceasta, înarmați cu încredințarea că aceasta este voia lui Dumnezeu, că și celelalte vase caută să facă voia Sa fiind conștiente de chemarea de a-L sluji împreună cu noi.

Aspectul vertical al Legământului trebuie să fie pe primul loc, așa cum spune prima și cea mai mare poruncă. Dar, oricât de puternic ar fi acest aspect pe verticală, fără legătura pe orizontală, el nu se transformă în Crucea lui Cristos.

Al doilea pas ne cheamă să aderăm la partea locală a Trupului lui Cristos și să ne dedicăm acelei adunări și lucrării sale. Într- adevăr, eficacitatea trupului va fi cu atât mai mare cu cât se dedică reciproc fiecare individ. Această dedicare explică acel *esprit de corps* al militarilor, al primilor iezuiți, și ea este aceea care a făcut din ei trupele de șoc ale armatei lui Cristos. Luați în parte, devotamentul lor pe verticală față de Cristos, era neîntrecut - iar ca trup, erau renumiți în lumea întreagă. *Esprit de corps* - traducerea literală este „spirit de trup"..

Acesta ar putea fi unul dintre motivele pentru care Dumnezeu permite ca asupra Trupului lui Cristos să se exercite presiuni. Căci oriunde este suferință, devotamentul unuia față de celălalt crește în mod corespunzător și totodată și devotamentul față de Dumnezeu. Acesta este, credem noi, motivul pentru care El a îngăduit persecuția și exilul îndelungat al pelerinilor; cele patru luni nenorocite în care sfinți și străini au trăit împreună în aceleași condiții în pântecele lui *Mayflower*, înainte de a fi debarcați în noua Țară a Făgăduinței; cele patru luni de boală în masă... Astfel că, atunci când au stat pe picioarele lor, în cele din urmă, ei au stat *împreună*, ca un singur trup. Și au fost astfel în stare să dea mai departe puritanilor un model încercat pe care să-l urmeze pentru a zidi Biserica.

„O casă dezbinată împotriva ei înșiși, nu poate dăinui", spunea Isus ucenicilor Săi (Matei 12:25) și cu fiecare biserică din Noua Anglie, Dumnezeu a clădit o casă și nu a adunat pur și simplu o grămadă de pietre. Așa cum le scria Petru noilor creștini: „Și voi, ca niște pietre vii, sunteți ziditi ca să fiți o casă duhovnicească..." (1 Petru 2:5).

Pe câmpiile pline de pietre ale Noii Anglii, Dumnezeu ridica o împărăție din case de piatră, fiecare piatră, din fiecare casă fiind potrivită de El. Această împărăție urma să fie ca o familie, o familie spirituală, capabilă să reziste la presiunile cele mai necruțătoare pe care lumea le putea produce. Așa cum vom vedea, aceste case de piatră, aveau să devină la rândul lor, pietre de temelie, nu numai ale democrației americane, ci ale Împărăției lui Dumnezeu din America.

9

Modelul puritan

Un roman scris recent de un autor de best-seller a încercat să urmărească viața familiei Winthrop de-a lungul a trei secole. Supracoperta cărții prezintă oameni îmbrăcați în veșmintele diverselor epoci, toți fiind umbriți de o eminență cenușie, un cugetător care pare a fi spectrul lui John Winthrop, Senior. O privire rapidă înăuntrul cărții confirmă faptul că autorul a acceptat imaginea modernă stereotipică despre puritani. Astăzi, aproape toată lumea înclină să creadă că puritanii erau niște oameni habotnici, care stricau cheful altora, purtând pălării înalte și negre, un grup sumbru de bigoți obsedați de păcat, vânători de vrăjitoare „a căror ocupație principală era să se împiedice reciproc ca nu cumva să aibă vreo bucurie și a căror unică virtute consta în îmbrăcăminte"[1].

Cum s-a putut ajunge oare ca o imagine atât de eronată să fie acceptată de atât de mulți și atât de repede? Fenomenul antipuritan a apărut îndeosebi în secolul al XX-lea. La istoricii din secolul al XIX-lea aproape că nu se poate găsi nici o tendință negativă; dimpotrivă, ei le-au acordat bucuroși puritanilor partea leului din meritul de a fi stabilit direcția acestei națiuni. De ce atunci, această prejudecată subită în atâtea și atâtea inimi?

Răspunsul se pare că rezidă în faptul că niciodată, în trei sute cincizeci de ani de istorie, spiritul de răzvrătire nu a pus o atât de mare stăpânire ca acum asupra minții și voinței poporului american. Pentru o asemenea atitudine, nu ar fi o anatema mai mare decât supunerea de bună voie față de autoritate, slujirea sfântă, și devotamentul unul față de altul ca părți ale aceluiași trup, trăsături personificate de puritani! Dacă în istoria acestei țări există un grup de oameni al cărui

exemplu Satan îl urăște mai mult decât pe oricare altul, aceștia sunt puritanii. Și, întrucât răzvrătirea este specialitatea lui, nu este de mirare că puritanilor li s-a făcut o reclamă atât de proastă!

Astfel că obiceiuri, care au fost practicate în această țară mai bine de trei sute de ani, sunt denigrate și date la o parte, cel mai distrugător epitet negativ care se poate auzi fiind *puritanic*, indiferent dacă se referă la etica muncii, castitatea înainte de căsătorie, modestia în îmbrăcăminte și în purtare, magazinele închise pentru a respecta ziua Domnului, legislația împotriva imoralității... Lista este fără sfârșit, iar tradițiile se prăbușesc sub un asalt tot mai susținut.

Am descoperit că acești creștini mult defăimați erau niște păcătoși ca și noi, dar, de asemenea, calzi și umani, având o înțelepciune spirituală și un dicernământ remarcabil.

Dar, ne-am pus întrebarea, ce este cu îndreptățirea de sine și intoleranța lor legendară? Nu l-au alungat ei pe Roger Williams doar datorită faptului că a spus ce gândește și fiindcă, întâmplător, învățătura lui nu se potrivea cu a lor? Întemeietorul statului Rhode Island a devenit eroul discuțiilor academice deschise împotriva instituționalismului.

Și n-au expulzat-o ei pe Anne Hutchinson? Un râu și o alee îi poartă azi numele. Dilema cu care ne confruntam era următoarea: Dacă această îngustă îndreptățire de sine era un produs secundar inevitabil al încercărilor omului de a stabili Împărăția lui Dumnezeu pe pământ, oare nu pune aceasta în discuție fezabilitatea comunității biblice? Și dacă puritanii *au încercat* imposibilul, cu cât mai imposibil ar fi acest lucru astăzi?

Litera stacojie „A", de la *adulterină*, pe care a fost silită să o poarte Hester Prynne, eroina celebrului roman al lui Nathaniel Hawthorne a rămas ca un stigmat în subconștientul Americii secolului al XIX-lea. Un veac mai târziu, piesa lui Arthur Miller despre vânătorii de

vrăjitoare din Salem, „The Crucible" (Ordaliile), a dus mai departe imaginea publică a puritanilor. Nenumărați alți romancieri și dramaturgi moderni i-au prezentat pe puritani ca având o preocupare bolnăvicioasă față de vină și păcat. Să aibă această imagine ceva adevărat în ea?

Fără îndoială că puritanii au luat păcatul în serios - mult mai în serios decât o fac astăzi creștinii americani. Dar aveau motive serioase: ei știau că însuși succesul sau eșecul noului Israel al lui Dumnezeu depindea de cât de dispuși erau să nu tolereze păcatul - mai întâi în ei, și apoi în aceia care fuseseră chemați împreună cu ei să construiască Împărăția. Într- adevăr, nu poate fi vorba de compromis în ceea ce privește păcatul. Dacă voiau un exemplu de rezultat al compromisului, n- aveau decât să privească dincolo de Atlantic la ceea ce se întâmpla în Anglia. Și astfel nu s-au sfiit să se împotrivească păcatului și să se războiască cu el.

Există un istoric modern care a condamnat cu consecvență imaginea negativă care s-a încetățenit despre puritani, prezentând-o ca fiind „o imagine" falsă. Acesta este Perry Miller, istoric, considerat de mulți ca fiind decanul istoricilor puritanismului. Scrise aproape fără nici un alt ajutor din afară, operele sale sunt răspunzătoare pentru schimbarea fundamentală a gândirii unor studenți serioși ai istoriei americane. (Din nefericire, aceștia formează un segment minuscul al publicului american.)

Iată ce are de spus Miller despre atitudinea puritanilor față de păcat:

> Puritanismul a făcut din fiecare om un expert în psihologie, capabil să detecteze toate „rationalizările" întâmplătoare, spulberând fără milă visurile dulci de mărire de sine în care eul caută refugiu de realitate. O mare parte din predicile puritane urmăreau... nu numai să expună duplicitatea conștientă a omului rău, ci și tertipurile abisale pe care subconștientul le poate juca celor mai buni oameni. Datoria puritanului în această lume era să se cunoască pe sine - fără a se cruța câtuși de puțin, fără a se lăuda deloc, fără a-și ascunde nici un aspect neplăcut despre sine.[2]

Această disponibilitate de a privi fără șovăire la părțile cele mai rele ale firii lor, a făcut din ei niște realiști desăvârșiți. Ea este, de asemenea, responsabilă pentru compasiunea extraordinară care a devenit semnul distinctiv al unor lideri excepționali ca John Winthrop, Thomas Hooker și Cotton Mather. O dată ce *știai* cât de depravată este propria ta natură, în esența ei, deveneai mult mai înclinat să ierți păcatul altora.

Oricine cercetează însemnările Bisericii va afla că disciplina puritană, deși absolut strictă, era întotdeauna temperată de o mare îndurare. Motivul pentru care era strictă (și întărită de legile civile), era pentru că ei simțeau că toată structura vieții lor laolaltă și a legămintelor lor, depindea de trăirea tuturor în rânduială și în ascultare față de legile lui Dumnezeu. Astfel, când unul păcătuia, aceasta îi afecta pe toți. Tryal Pore, o tânără dată în judecată la Tribunalul Comitatului Middlesex, în 1656, mărturisea că „... prin păcatul meu, nu numai că am făcut un lucru care poate aduce judecata Dommnului peste mine, ci și peste locul în care trăiesc".[3] Dar mărturisirea înduioșătoare a lui Tryal Pore i-a convins pe magistrați de pocăința ei și aceștia au fost mai mult decât gata să o ierte.

> „... Nu doresc moartea păcătosului, ci să se întoarcă de la calea lui și să trăiască..." (Ezechiel 33:11)

Judecătorii puritani, a căror carte a legii era Biblia, erau mult mai dornici să vadă că un păcătos se pocăiește decât să împartă pedepse.

În nenumărate cazuri, au dovedit milă, iertare și grijă pastorală pentru inculpat. Însă, orice scriitor modern, care are în el o urmă de răzvrătire, vede doar disciplina, iar a vorbi de disciplină în zilele noastre, este ca și cum ai flutura proverbialul steag roșu. De fapt, răzvrătirea a fost atât de romanțată în ultimii ani încât în zilele noastre, practic nici nu se mai aude de disciplină în biserică. Astăzi, dacă cineva ar fi amenințat că va fi exclus din biserică, mai mult ca sigur că ar râde, și-ar lua haina și ar pleca.

Problema se punea altfel în urmă cu trei secole. Mai întâi o biserică făcea legământ împreună, iar *apoi*, în jurul ei, se forma orașul. Și, într-o asemenea situație, excomunicarea era o chestiune cât se poate de gravă. Ea însemna că trupul local al lui Cristos, după ce a încercat în

repetate rânduri să aducă un păcătos la pocăință, ca el să poată primi ierarea lui Dumnezeu, nu mai avea altă posibilitate decâ să rupă părtășia cu acel individ și să-l lase în voia păcatului său. Aceasta însemna că persoana urma să fie sub influența lui Satan și, pentru cei ce cunosc realitatea diavolului, aceasta era într-adevăr o întorsătură teribilă!

Faptul că roada compasiunii era cultivată în inimile prezbiterilor, ale magistraților și pastorilor puritani, este amplu dovedit în cazul lui Ann Hibbens. Doamna Hibbens era soția unuia din prezbiterii Primei Biserici din Boston, unde John Cotton era pastor. Ea îl învinuise pe un cioplitor în lemn, pe nume Davis (care era și el membru al bisericii) că-i ceruse prea mult pentru niște sculpturi decorative pe care le executase la cererea ei. El a susținut că prețul era cinstit și, până la urmă, biserica a trebuit să intervină. Cioplitori în lemn din alt oraș au fost chemați să evaleze munca și ei au considerat că prețul cerut de Davis era cinstit, poate chiar mai mic. Aceasta a umilit-o pe doamna Hibbens pentru o vreme și ea și-a mărturisit cu lacrimi greșeala.

Dar apoi, ca un câine care-și dezgroapă osul, a început din nou. De data aceasta biserica a condamnat-o puternic și ea a tăcut din nou - un timp. Dar, pur și simplu, ea nu putea admite că a greșit și nu putea accepta să fie corectată; a început încă o dată să-l ocărască pe bietul Davis, și pe față și pe ascuns. În cele din urmă, biserica n-a mai avut de ales decât să o audieze în vederea excomunicării.

Scopul audierii era să-i dea o ultimă șansă să se smerească și să-și recunoască greșeala, dar doamna Hibbens a refuzat cu nepăsare, necatadicsind să răspundă decât la primele întrebări care i-au fost puse. În cele din urmă, pastorul Cotton s-a adresat adunării:

> S-a făcut foarte târziu, și trebuie (să stabilim dacă)... biserica este de părere să trecem la darea sentinței de excomunicare a acestei surori. Vom considera tăcerea voastră ca pe o aprobare și ca pe un consimțământ; dacă din biserică este cineva de altă părere, are libertatea să și-o exprime (tăcere). Înțelegem din tăcerea tuturor celor din biserică faptul că sunteți de acord să începem. Și de aceea, haideți să ne îndreptăm spre Dumnezeu pentru a-I cere îndrumare, pentru a folosi într-un chip sfânt această poruncă a Sa ca să nu lucrăm din amărăciune sau invidie, ci din dragoste pentru sufletul ei și ca Dumnezeu să o facă să

vadă multele și marile ei greșeli și să-i zdrobească inima printr-o pocăință sinceră pentru ca ea să se poată întoarce cât mai curând la Dumnezeu și în Biserica din care acum este dată afară.[4]

După rugăciune, fără nici o tragere de inimă, domnul Cotton a început să pronunțe teribila sentință de excomunicare:

„... pentru bârfă... pentru scoaterea de vorbe rele... pentru minciuni și neadevăruri repetate... pentru că ți-ai astupat urechile și ți-ai împietrit inima față de mustrările dinainte ale bisericii... pentru că ai semănat discordie și invidie... pentru acestea și pentru multe alte nelegiuiri urâte și păcătoase... în numele întregii biserici și în numele Domnului Isus Cristos și în virtutea puterii și autorității pe care El a dat-o Bisericii Sale... te dau afară și te opresc să mai ai parte de toate acele drepturi binecuvântate și hotărâri pe care Dumnezeu le-a încredințat Bisericii, și de care te-ai folosit în chip nevrednic atâta timp... Te declar de aici înainte o persoană excomunicată dinaintea lui Dumnezeu și a poporului Său".

Zece ani mai târziu, doamna Hibbens avea să fie inculpată în alt proces, de data aceasta unul civil. Capul de acuzare: vrăjitorie. Sentința: singura mai gravă decât excomunicarea - moartea prin spânzurare. Aceasta probabil că i-a făcut pe mulți să-și amintească citatul din carte întâi a lui Samuel (15:23): *„Neascultarea este tot atât de vinovată ca ghicirea"*.

Așa cum arăta pastorul Cotton, scopul excomunicării era nu să-i osândească pe păcătoși, ci să lase ca greutatea păcatului lor să- i aducă la pocăință. În cazul căpitanului John Underhill, excomunicat pentru adulter, faptul că a fost dat afară din biserică a fost tocmai acela care l-a făcut în cele din urmă să se pocăiască. El s-a rugat să fie primit din nou și, până la urmă, a fost lăsat să vorbească în fața adunării. Winthrop a consemnat evenimentul după cum urmează:

A venit în hainele lui cele mai rele (obișnuia să se mândrească mult cu aspectul său îngrijit și plin de fală), și stând în picioare pe o bancă, și-a mărturisit, oftând și cu multe lacrimi, calea sa cea rea - adulterul, fățărnicia, prigonirea oamenilor lui Dumnezeu de aici și, mai ales, mândria sa (ca rădăcina tuturor relelor,

care L-a făcut pe Dumnezeu să-l lase în voia firii sale păcătoase) și disprețul față de magistrați. Apoi a dat dreptate lui Dumnezeu, bisericii și curții de judecată pentru tot ceea ce i-au făcut.

A căzut în multe ispite de temut și, prin aceasta, inima lui s-a împietrit în nepocăință, făcându-l rob legat al lui Satan până când Domnul, după un timp îndelungat și după multe nenorociri, i- a zdrobit inima și l-a făcut să se smerească înaintea Lui, zi și noapte prin rugăciuni și lacrimi... la sfârșit, cu seriozitate și umilință a cerut bisericii să aibă milă de el și să-l izbăvească din mâinile lui Satan. Ca urmare, a fost primit din nou în biserică...[5]

Cititorul sceptic poate fi înclinat să se întrebe cât de sinceră a fost pocăința lui Underhill, dar fapt este că după aceea el a devenit un căpitan militar vestit, și a deținut multe funcții de răspundere.

Puritanii erau dispuși să înfrunte realitatea propriei lor naturi păcătoase și a răului pe care păcatul îl provoca în viața și legământul lor. Și această atitudine a generat nu numai compasiunea unuia pentru celălalt, ci și o maturitate remarcabilă când era vorba să aibă de-a face cu realitățile vieții și ale morții.

Mortalitatea infantilă era un spectru sinistru în secolul al XVII-lea. Nu exista un tratament pentru variolă și până și pojarul era un ucigaș de temut în acele vremuri - atât pentru adulți cât și pentru copii. Moartea era o posibilitate amenințătoare, mereu prezentă. Și ca orice alt lucru din viața unui puritan, existau două moduri de a o rezolva: prin Cristos sau prin sine.

Probabil că cel mai vestit puritan a fost Cotton Mather, a cărui imagine a fost deosebit de denigrată și denaturată de la orice asemănare cu realitatea. El este zugrăvit ca un monstru sadic, un vânător de vrăjitoare, un fel de Torquemada puritan; când de fapt toate acestea sunt atât de departe de realitate. Mather era un păcătos obișnuit și primul care recunoștea aceasta, dar omenia sa l-a făcut unul din predicatorii cei mai populari ai epocii sale.

Adevărat că poate s-a considerat drept și nu s-a dat în lături să facă politică de la amvon. Dar Mather a vestit fără teamă Cuvântul lui Dumnezeu și a căutat într-adevăr după dreptatea și sfințenia lui Dum-

nezeu. El a mai avut apoi o inimă de păstor, pentru care a fost iubit de enoriașii săi.

Fiul lui Increase Mather, cel mai proeminent cleric al Noii Anglii (mulți ani președinte al Colegiului Harvard, iar mai târziu ambasadorul special al Noii Anglii la curtea regelui), Cotton Mather mai era totodată nepotul lui John Cotton și Richard Mather, doi dintre cei mai puternici predicatori din prima generație de puritani americani. Educația sa a fost de o asemenea natură, încât atunci când familia sa era afectată de câte o tragedie personală - și a fost afectată de multe ori - el se întorcea instinctiv spre Cristos.

Era lovit și îndurerat, postea și se ruga. Dar nu se plângea, nu avea îndelungate păreri de rău și amărăciune și nu-L ura pe Dumnezeu. De fiecare dată când îl lovea o nenorocire, în el se făcea o nouă lucrare, mărindu-i puterea de a avea milă și compasiune. Astfel, către sfârșitul vieții sale, rugăciunile și sfaturile sale erau foarte căutate de cei care trebuiau să facă față unei pierderi recente sau iminente în familie. Cu toate că a scris mult (este autorul a peste 450 de cărți, broșuri și tratate), și-a propus să fie întotdeauna la dispoziția tuturor care erau în nevoie, stabilind un obicei ce avea să devină o tradiție pastorală americană: vizite regulate făcute enoriașilor săi în vârstă sau suferinzi, precum și deținuților.

Creșterea sa spirituală poate fi urmărită în punctele cheie, fiindcă, începând de la nouăsprezece ani (1681), a ținut un jurnal, așa cum era obiceiul printre oamenii educați ai vremii sale. (Pe vremea aceea își dobândise titlurile de Bachelor of Arts și Master of Arts de la Harvard și începuse să predice.) Prima sa însemnare este un pasaj devoțional lung, plin de decizii bune, semnat „de Cotton Mather, un om neînsemnat și lipsit de importanță, dar care (prin harul Tău, Doamne) dorește să se dovedească un slujitor adevărat și credincios al lui Isus Cristos".[6]

Mather a avut o mulțime de copii, dar numai doi au supraviețuit. Primul din ei care s-a îmbolnăvit a fost fiica sa de patru ani, Mary. În 3 octombrie 1695, rugându-se pentru ea, a scris: „Am fost încredințat, fără să-mi dau seama cum, nu numai că acest copil va fi fericit pentru veșnicie, ci și că nu voi avea nici un copil care să nu fie un templu veșnic

al Duhului lui Dumnezeu; într-adevăr, eu și copiii mei vom fi împreună în Împărăția lui Dumnezeu, o lume fără de sfârșit". Trei zile mai târziu, Domnul a luat-o. Epitaful său a fost: „PLECATĂ, DAR NU PIERDUTĂ".

În 1702, a început o luptă care a durat șapte luni, rugându-se pentru viața soției sale, pe care o numea consoarta lui iubită.

> Înainte de amiază, pe când eram la rugăciune cu soția-mi muribundă în camera ei, am început să simt adierea binecuvântată a unei credințe deosebite, suflând din ceruri peste cugetul meu... După-amiază, când eram singur în camera mea de lucru, strigând către Domnul, credința mea deosebită a fost înnoită iarăși și, cu un potop de lacrimi, am primit din Cer siguranța că se va face bine. La care, L-am rugat pe Domnul să mă facă să fiu, prin Duhul Său cel bun, o pildă de înțelepciune, înfrânare și sfințenie, în toată purtarea mea, după ce am căpătat o asemenea îndurare din partea Domnului.

Ea și-a revenit, doar pentru a cădea din nou bolnavă, înainte de a-și fi recăpătat puterile și din nou moartea ei iminentă l-a obligat să vegheze toată noaptea la căpătâiul ei.

> Dar în această situație disperată, când am început iarăși să mă adresez Cerului, o iluminare stranie a venit din Cer, peste duhul meu, spunându-mi că viața ei nu se va sfârși încă.

Cu toate acestea ea a continuat să se zbată între viață și moarte și, șase săptămâni mai târziu, Mather scria:

> Cred că n-am fost destul de atent la ceea ce voia să-mi spună Duhul Sfânt... când L-am rugat să-mi dea înapoi soția. De mai multe ori, când a trecut prin agonia morții, am strigat către Domnul, ca să o cruțe. El mi-a spus că o va face... Dar s-ar putea că, după ce Domnul mi-a arătat atât de minunat că nu poate suferi să-mi refuze ceea ce Îi cer atât de insistent și, de aceea, amână de la o lună la alta, totuși, până la urmă trebuie să sufăr lucrul de care mă tem.

În 30 octombrie, cu toată grija pentru soția sa, scria:

Astăzi, fiica mea cea mică, Nibby, s-a îmbolnăvit de variolă. Boala cumplită, care face prăpăd în împrejurimi, a ajuns acum în familia mea. Dumnezeu să mă pregătească, Dumnezeu să mă pregătească pentru ceea ce vine peste mine.

Molima s-a întins și, spre sfârșitul lui noiembrie, fiul său cel mic, Increase, a fost atins de boală.

Micile făpturi mă roagă într-una să vin să mă rog cu ele, așa că mă rog cu ei de mai mult de zece-doisprezece ori pe zi, pe lângă faptul că mă rog cu vecinii.

Două zile mai târziu, soția lui preaiubită a murit.

Până la urmă ziua cea neagră a sosit. N-am mai avut o zi atât de neagră în tot timpul pribegiei mele. Dorința mea este ca această zi să fie ștearsă dinaintea ochilor mei.

Toată dimineața s-a zbătut în chinurile morții, conștientă până la ultima sau aproape ultima ei suflare. Nu-mi pot aminti cuvintele pe care le-am schimbat, ci numai că sufletul ei evlavios era plin de mulțumire pentru că urma să ajungă într-o stare de binecuvântare cu Domnul Isus Cristos și atât cât mi-a îngăduit suferința, m-am gândit cum să-i întăresc mulțumirea și mângâierea...

Când am văzut resemnarea la care mă chema Domnul, m-am hotărât, ca, prin ajutorul Lui, să-I dau slavă. Cu două ore înainte de stingerea iubitei mele soațe, am îngenunchiat la căpătâiul ei și am luat între mâinile mele o mână scumpă, cea mai scumpă din lume. Cu ea între mâinile mele, am încredințat-o Domnului, în mod solemn și sincer... După ce s-a stins... m-am rugat cu tatăl ei și cu celelalte persoane din cameră, care plângeau, cerându-I lui Dumnezeu harul de a suporta cu bine...

Și a suportat totul cu bine.

Când era vorba de relațiile lor cele mai apropiate, puritanii erau realiști atât în ceea ce privește viața, cât și moartea. Ei credeau că legământul lor cu Dumnezeu îi include și pe copiii lor, și, deoarece îi iubeau, nu tolerau păcatul din viața copiilor lor, mai mult decât îl

tolerau în propria lor viață. Tratau starea de păcat a copiilor atât de drastic pe cât o cerea situația, indiferent de modul în care reacționau copiii pe moment.

În aceasta constă cea mai mare diferență dintre părinții puritani și cei mai mulți părinți americani din zilele noastre. Noi nu suntem dispuși să riscăm să pierdem „dragostea" din relația cu copiii noștri, bătându-i la cap cu probleme de disciplină. Dintre toate cauzele destrămării familiei americane, cea mai importantă este că, o mare parte din ceea ce noi numim *dragoste*, puritanii ar fi numit *idolatrie*.

După definiția dată chiar de Dumnezeu în prima Sa poruncă („Să nu ai alți dumnezei afară de Mine"), orice persoană, orice lucru, orice legătură care este ridicată mai presus de Domnul, în viața cuiva, poate fi considerată un idol. Și, mergând un pas mai departe, orice dragoste care nu provine de la Dumnezeu (fiindcă Dumnezeu *este* dragoste), este idolatră prin definiție. Indiferent cât sunt de nobile sentimentele sau cât par de pline de abnegație, dacă nu încep și dacă nu se termină cu El, în realitate nu sunt nimic mai mult decât o prelungire foarte subtilă a capacității noastre nelimitate de a ne iubi pe noi înșine și de a-i ademeni pe alții să facă la fel.

Spre deosebire de cei mai mulți părinți moderni, puritanii *știau* că copiii lor nu le aparțineau; ei Îi aparțineau lui Dumnezeu. În consecință, ei nu îi considerau pe copii drept proprietatea lor, ci dimpotrivă, credeau că copiii le-au fost dați în grijă de Dumnezeu. Ei trebuia să-i ocrotească, să-i crească și să-i educe, pregătindu-i pentru calea pe care El dorea ca ei să meargă. Cu alte cuvinte, paternitatea era o responsabilitate sfântă în Cristos, iar dacă copiii nu reușeau să se ridice la înălțimea cerută, aveau să fie direct răspunzători în fața lui Dumnezeu.

Aceasta nu i-a împiedicat să-și iubească copiii; și într-adevăr i-au iubit foarte mult, așa cum am văzut privind puțin la inima lui Cotton Mather. Dar ei erau conștienți că dragostea lor trebuie să își aibă originea în inima lui Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu este plină de tandrețe, compasiune și bucurie, dar ea comportă și dinciplină. „Căci Domnul pedepsește pe cine-l iubește și bate cu nuiaua pe orice fiu pe care-l primește" (Evrei 12:6). Dumnezeu își iubește copiii prea

mult pentru a le îngădui să persiste într-un păcat care le-ar putea afecta dezvoltarea, sau pentru a le permite să persiste în încăpățânare,atunci când trebuie să învețe să-și supună Lui propria lor voință.

Din acest punct de vedere, putem fi siguri că copiilor puritanilor (ca și copiilor noștri) le-a venit cel mai greu să înțeleagă că aceasta era dragostea lui Dumnezeu pentru ei. Mulți n-au înțeles până când au ajuns la adolescență, iar unii n-au înțeles niciodată. De multe ori punctul de cotitură apărea atunci când făceau curte. Acest domeniu al vieții puritanilor ne oferă un exemplu clasic despre modul în care, deseori, dragostea lui Dumnezeu, care întrece voința, poate veni prin părinți care riscă să-și atragă mânia copiilor lor pentru a-i face să asculte de călăuzirea pe care simt că Dumnezeu le-a dat-o.

Ca și în celelalte domenii ale vieții lor, modul puritan de a face curte a evoluat treptat într-un cod de comportament, care, credeau ei, era plăcut lui Dumnezeu, prin a cărui respectare se putea ajunge la căsătorii stabile și reușite. Anumite seri erau puse deoparte pentru „vizite" - existau prevederi stricte împotriva „plimbărilor de seară" a perechilor care rătăceau pe drumurile de țară. Ca urmare, rata nașterilor premaritale era neglijabilă, iar ispitele trupești erau în mod deliberat reduse la minimum. Scriitorii moderni au ridiculizat această constrângere, dar, când stai și te gândești, nimic nu întunecă mai mult înțelepciunea și puterea de discernământ a două persoane care încep să se gândească la căsătorie, decât perspectiva plăcerii sexuale imediate.

Contrar părerii obișnuite, puritanii nu aranjau căsătoriile copiilor lor, însă își exercitau dreptul de veto. Dacă părinții unuia din cei doi tineri considerau că acea căsătorie nu este după voia lui Dumnezeu, nu ezitau să-și retragă permisiunea. Ei știau din experințele triste că, dacă mariajul nu era conform voii Sale și totuși cuplul mergea înainte, căsătorindu-se, puteau să aibă parte de multă suferință și nefericire. Uneori, părinții simțeau că au luat-o înaintea lui Dumnezeu, caz în care logodna putea dura câțiva ani - timp în care băiatul sau/și fata se puteau maturiza suficient pentru a fi gata să-și asume responsabilitatea întemeierii unei familii.

Părinții puritani mai erau conștienți și de faptul că nu întotdeauna pot fi pe deplin siguri că au înțeles voia Domnului. De aceea, în ceea ce privea o hotărâre atât de importantă, cum era căsătoria copiilor lor, ei erau recunoscători pentru sfaturile primite de la frații și surorile lor în Cristos. Deoarece fiecare căsătorie avea un efect profund și de durată asupra comunității ca întreg, ea era o chestiune de importanță vitală pentru fiecare membru.

În loc să-i deranjeze sfaturile fraților creștini, acestea erau bine venite pentru părinți, fiindcă ei *erau* o mare familie. Aceasta era așa cum dorea Dumnezeu să fie și era unul din rezultatele aspectului pe orizontală al legământului. Oricât ne- ar fi de greu să ne imaginăm astăzi, aceasta este calea pe care au ales-o și n-ar fi dorit să o schimbe. În 1636, biserica din Boston și-a înnoit legământul, în următorii termeni:

> Noi ne dăruim ființele acelui Dumnezeu care se cheamă Iehova, Tată, Fiu și Duh Sfânt... și binecuvântatului nostru Domn Isus Cristos... făgăduind (prin ajutorul Duhului Său și prin harul Său) să ne alipim de El... prin credință, în ascultare de Evanghelie așa cum îi stă întotdeauna bine poporului Său.
>
> Totodată îi dăruim pe copiii noștri lui Dumnezeu, în Isus Cristos, adeverind că Domnul este Dumnezeul nostru și Dumnezeul copiilor noștri, iar noi, împreună cu copiii noștri, suntem poporul Lui, adorând cu umilință acest har al lui Dumnezeu de a fi priviți, noi și urmașii noștri, ca fiind ai Domnului.
>
> Totodată, noi ne dăruim unul altuia în Domnul și, după voia lui Dumnezeu, de bună voie facem legământ și ne angajăm să umblăm împreună ca adunare în bună rânduială și ca biserică a lui Cristos, în tot ceea ce ține de închinarea înaintea Lui, după rânduielile sfinte ale Cuvântului lui Dumnezeu, făgăduind ca, în dragoste frățească și cu credincioșie, să veghem unii asupra altora.[7]

Imaginați-vă reacția majorității americanilor de azi, la gândul că vecinii lor ar putea să vegheze asupra sufletelui lor. Chiar și printre noi, cei din Trupul lui Cristos, când zicem „Ce mai faci?" și zâmbim în sinea noastră ne simțim ușurați dacă răspunsul se limitează la formula de rigoare: „Bine". Astfel că multe din bisericile noastre sunt adunări

ale unor indivizi înconjurați de un spațiu personal individual și înfășurați în gânduri personale individuale, până când se face timpul să zâmbească, să dea mâna cu reverendul și să se suie în mașina personală.

De fapt, pentru o mare parte dintre noi americanii, intimitatea a devenit religia noastră, iar căminul, locul de închinare de prim rang. Ca urmare a numărului mare de prietenii artificiale și temporare, a deselor dezrădăcinări și a insecurității crescânde din lume, ne întoarcem din ce în ce mai mult spre relațiile de familie pentru împlinirea nevoilor noastre. Pretindem tot mai mult de la soț, soție, fiu, fiică, mamă, tată, soră, frate sau oricine ar fi acea persoană sau acele persoane. Ei devin punctul focal al speranțelor noastre, al visurilor noastre, al ambițiilor noastre deplasate. Așteptăm de la cealaltă persoană să ne dea dragostea pe care o căutăm cu atâta disperare și începem să profităm din ce în ce mai mult de această dragoste. Și, pentru ca vraja să nu se rupă, le oferim celorlalte persoane, în mod nejustificat, atenție, daruri, sfaturi și așa mai departe, crezând că le iubim într-adevăr. Când ele nu ne întorc dragostea în măsura în care ne-am aștepta să o facă (ceea ce omenește vorbind, este imposibil), ne simțim jigniți și supărați - și, într-un fel sau altul, le dăm de știre.

Așa se întâmplă întotdeauna cu idolatria, mai devreme sau mai târziu, deoarece există o lege spirituală că dragostea, când depășește limita normală, se transformă în ură. De pildă, când noi americanii, ne lăudăm copiii, ei încep să se răzvrătească împotriva rolului pe care au fost puși să-l joace - de generatori de dragoste și obiecte ale iubirii. Cu un resentiment crescând, ei își dau seama că, ceea ce părinții consideră dragoste, este în realitate un fel de control înnăbușitor și posesiv, o retrăire a vieții prin altcineva sau o proiecție a eului.

Sau poate că copiii nici nu știu *ce* este, ci doar că urăsc să se ducă acasă și să se simtă ca și cum ar fi asfixiați, atât timp cât sunt acolo. Cunoaștem cu toții numărul alarmant de adolescenți care fug din familii așa-zise simpatice, deoarece părinții lor se iubesc atât de mult pe ei înșiși, încât nu au deloc timp pentru ei. Dar ceea ce nu apare pe prima pagină în ziare este numărul tot mai mare de adolescenți care

fug de acasă, unde primesc în mod greșit prea multă atenție: o atenție idolatră.

Câteodată, unii copii sunt dispuși să joace acest joc de dragul recompensei personale, chiar până la o vârstă mijlocie. Și, pentru un timp, ciclul „dragostei" pare să funcționeze. Dumnezeu să aibă milă însă de viitorul partener al unei astfel de persoane alintate și care se iubește pe sine, când aceasta se hotărăște să plece de acasă și să se căsătorească! Dacă partenerul nu este dispus să se lase cuprins și absorbit total în acest ciclu, urmările vor fi conflicte interminabile, divorț și multe inimi zdrobite.

Familia americană pare într-adevăr să se destrame din cauza necunoașterii aproape generale a naturii idolatre a „dragostei" fără de Cristos. În fața acestui lucru, este o ironie faptul că comunitatea mai mare - lucru pe care intimitatea îl izolează atât de bine - este (*dacă este centrată pe Cristos, prin legământ*) tocmai acel lucru care poate reface și asigura relații de familie integre, deschise și cinstite.

Dar, vor întreba unii, nu este destul să fii pur și simplu o familie care este deja centrată în Cristos, fără a te atașa unei comunități de creștini? În câteva situații, rare, cum ar fi cazul unei familii chemate pe un câmp de misiune îndepărtat, Dumnezeu va da har pe măsura chemării. Dar, din experiența noastră știm că, de multe ori, avem nevoie de discernământul și sfaturile altor creștini din afara familiei noastre restrânse pentru a trăi într-adevăr în Cristos și pentru Cristos, în loc să trăim noi și pentru noi.

Această înțelegere a naturii colective a chemării lor - acum aproape uitată - a fost zidită în temelia casei noi pe care Dumnezeu a început să o construiască, în urmă cu vreo trei sute cincizeci de ani, în America. Așa cum ne arată legământul bisericii din Boston, ea se afla în centrul vieții lor împreună, de fiecare zi - pentru puritani era ceva atât de normal, de la sine înțeles, încât nimeni nici măcar nu se gândea la aceasta.

Ei erau *bucuroși* că au fost chemați împreună și nimic nu le plăcea mai mult decât să lucreze împreună ca într-o mare familie. De obicei, la astfel de acțiuni colective se realiza mult. Erau anumite lucruri pe care un om pur și simplu nu le putea face de unul singur, cum ar fi:

construirea unui acoperiș, scoaterea unor buturugi sau participarea la o întâlnire orășenească. Când trebuia să se lucreze afară și vremea era bună, femeile obișnuiau să gătească, făcând din aceasta o ocazie festivă. Deseori, seara, femeile se adunau la clacă, unde cârpeau, coseau, făceau plăcinte și cozonaci, iar copiii se luau la întrecere în jocuri cu cuvinte.

John Winthrop a arătat că, așa cum comunitatea este o familie mare, tot așa familia este o comunitate mică. Puritanii au ținut mult ca această comunitate să fie în rânduială, în care autoritatea părinților să fie de necontestat. „Dacă Dumnezeu face un legământ ca să fie Dumnezeul tău și al celor care sunt ai tăi, spunea John Cotton, atunci este datoria ta să veghezi asupra copiilor și a servitorilor tăi, ca ei să fie oameni ai lui Dumnezeu".[8] Acesta este și caracterul pe care l-a imprimat vestitului său catehism despre Cele Zece Porunci, catehism pe care copiii puritani trebuiau să-l memoreze și să-l recite, sâmbătă după-amiaza, când se pregăteau pentru Sabat: „Despre cine se vorbește când se spune: să-i cinstești pe tatăl tău și pe mama ta?" Răspunsul corect era: „Toți mai-marii noștri din familie, școală, biserică sau comunitate".

Puritanii vedeau foarte limpede că autoritatea, fie spirituală, fie seculară, începe, în mod invariabil, din familie. „Familiile bine rânduite, în mod normal, produc o ordine bună în societate", spunea Cotton Mather, pe scurt, iar James Fitch i-a ținut isonul: „Așa cum sunt familiile, așa trebuie să fie, la urma urmei și biserica și comunitatea". Lucrul acesta este evident, la fel de adevărat și astăzi, dar, în Noua Anglie puritană, ei aveau grijă ca disciplina și autoritatea din familie să fie întru totul așa cum trebuia să fie. Căci, la urma urmelor, o familie slabă sau dezbinată îi afecta pe toți, fiind un păcat împotriva harului lui Dumnezeu, pentru a nu mai vorbi de amenințarea socială pe care o reprezenta. Astfel, dacă părinții ajungeau într-o stare de imoralitate sau dacă ajungeau să bea peste măsură sau dacă își maltratau copiii, aceștia erau luați din familiile lor și duși în familii unde puteau primi dragostea și disciplinarea de care aveau nevoie.

S-a pus mare accent pe această problemă a responsabilității părintești. Părinții familiilor stabile trebuia să primească bărbați necăsătoriți sau femei necăsătorite și să-i educe ca și când făceau parte din familiile lor, noii-veniți supunându-se capilor de familie ca și cum

aceștia ar fi fost proprii lor părinți. Exista chiar o lege care cerea fiecărei persoane necăsătorite care nu-și putea permite să aibă o familie proprie, să locuiască cu una din aceste familii. În aproape toate cazurile, aceasta s-a dovedit o mare binecuvântare, oferindu-i un mediu familial prielnic (adică, oameni cărora le păsa de ea), pe care persoana singură nu-l avea și, de multe ori, nu l-a cunoscut niciodată.

„Strângeți-Mi pe credincioșii Mei, care au făcut legământ cu Mine prin jertfă!". Versetul al cincilea din Psalmul 50 era unul din textele favorite ale puritanilor, deoarece se referea, în mod direct, la sacrificiul cerut fiecăruia dintre ei, de legământul în care intraseră.

Nimeni nu era mai conștient de nevoia de sacrificiu personal, ca John Winthrop - și nimeni nu era mai pregătit ca el să dea cu atâta generozitate și bucurie. Winthrop a înțeles foarte bine că a-I aparține lui Cristos *înseamnă* a aparține unul altuia, iar împrejurarea din toamna și iarna anului 1630, avea să le încerce la maxim atașamentul față de legământ. Unul după altul, transporturile de viitori coloniști, săraci, fără provizii, ajungeau să debarce pe țărm și astfel, ceea ce la început puteau părea a fi depozite vaste de hrană s-au subțiat până în stadiul în care au mai rămas doar stocurile de rezervă.

Încă o dată, crustaceele au devenit o hrană salvatoare, așa cum se întâmplase mai înainte, la Jamestown. Cotton Mather povestește că un om „invitându-și prietenii la o mâncare de moluște, la masă a mulțumit cerului, care «îi hrănea cu belșugul mărilor și comoara nisipurilor»"[9]. Winthrop avea acum două bărci care pescuiau în permanență, stabilindu-se o întrecere între cele două echipaje, iar, la reflux, femeile mergeau să sape în bancurile de scoici. Edward Johnson, relatează o conversație între ele: O femeie zice: „Bărbatul meu a călătorit departe, până la Plymouth... și cu mare trudă, a adus acasă, niște porumb". A doua răspunde: „Ultima noastră mână de făină, este în cuptor acasă, la copt și mulți din vecinii noștri evlavioși au consumat tot, iar noi suntem datori cu o pâine, din puținul pe care-l avem". O a treia zice: „Soțul meu a îndrăznit să se ducă la indieni, după porumb și n-a primit nimic, iar cinstitul nostru guvernator a dat atâta dintr-al lui, încât într-o zi, sau două, magazia lui o să fie goală".[10]

Winthrop s-a dovedit a fi un învățător minunat când era vorba să se târguiască cu indienii pentru porumb, în zona golfului.. „Felul lui sobru de a fi, era tocmai atitudinea care le câștiga respectul și el avea grijă ca afacerile să se facă după condițiile lui, nu după ale lor".[11] Dar, în curând, indienii au ajuns să aibă doar atât porumb cât să le ajungă peste iarnă; astfel că guvernatorul a trimis o barcă să facă comerț cu tribul narraganset. Ea s-a întors cu o sută de baniță de porumb, dar numărul lor fiind atât de mare, acestea n-au ținut mult.

Winthrop, însă era binecuvântat de Dumnezeu cu o înțelepciune neobișnuită. Încă din septembrie, el prevăzuse că proviziile li se vor termina cu mult înainte de primăvară. El a trimis corabia *Lyon* acasă, la Bristol, cu cel mai de încredere căpitan de nave al lor, William Pierce, cu o listă lungă de provizii vitale, împreună cu o scrisoare către John Jr., cerându-i să ofere fondurile necesare. Acest fel de jertfă avea să devină un obicei la Winthrop, a cărui interpretare personală a aspectului orizontal al legământului, era că trebuia să dea *totul* pentru cauza respectivă, până și ultimele fonduri personale.

După ce coloniștii deziluzionați (care renunțaseră și se întorseseră în Anglia) au început să răspândească zvonuri proaste prin Londra, sursele financiare ale Companiei Golfului au secat, așa cum se întâmplase cu Jamestown și Plymouth înainte. Din nou, Winthrop a trebuit să-și bage mâna tot mai adânc în avutul său personal pentru a plăti proviziile care le erau atât de necesare. În această perioadă, el a susținut colonia aproape singur și, pentru a face aceasta, a fost nevoit să lichideze rapid ceea ce mai rămăsese din avuția sa. Dar niciodată nu s-a plâns câtuși de puțin, nici măcar în jurnalul său personal.

În cele din urmă, în mijlocul iernii, au declarat ziua de 6 februarie, zi de post și umilință, pentru a-și cerceta inimile ca să afle motivele pentru care Dumnezeu Și-a luat mâna de peste ei și ca să se roage pentru o minune. *Nu mai puteau* face nimic altceva: porumbul se terminase, alunele de pământ s-au mâncat demult, bancurile de scoici erau epuizate. Nava *Lyon* întârzia de atâta timp, încât nu puteau să creadă decât că naufragiase.

Dar ziua de post n-a mai fost ținută. În dimineața de dinaintea zilei când era hotărât postul, „... pe când Winthrop distribuia ultima mână

de mâncare unui om sărman, povestește Mather, în clipa aceea au zărit un vas care sosea în raza portului încărcat cu provizii pentru ei toți"[12].

Era *Lyon!* Nava se întâlnise cu o corabie fără catarge, în drum spre casă și o remorcase în port, astfel explicându-se lunga ei întârziere. Încărcătura ei consta din grâu, făină, mazăre, făină de ovăz, carne de vită și de porc, brânză, unt și seu și, ceea ce era de cea mai mare importanță pentru mulți dintre bolnavi, butoiașe cu suc de lămâie. „Împrejurările ne mai fiind potrivite pentru un post, guvernatorul și consiliul au ordonat o zi de mulțumire... atât de mare a fost izbânda lor, care făcuse o impresie profundă în mintea acelor oameni întristați. Toți au recunoscut mâna lui Dumnezeu. Mult timp întâmplarea aceasta avea să fie povestită de părinți copiilor lor, la gura focului, slăvindu-L pe Dumnezeu pentru bunătatea Sa și paza coloniei."

Iubirea lui Winthrop pentru semenii săi este exemplară, pentru orice epocă, iar devotamentul său nu este întrecut de nimeni în analele istoriei acestei națiuni. Unul din cronicarii vremii sale îl prezintă pe scurt astfel: „Dreptatea sa era imparțială, înțelepciunea sa era cât se poate de cumpătată... curajul său îi dădea îndrăzneala să facă binele... De aceea, când persoane luminate au preluat scopul nobil de a înființa o colonie a unui popor ales în ținuturile sălbatice ale Americii, această persoană eminentă a fost aleasă, prin consimțământul tuturor, în rolul lui Moise..."[13] Un alt istoric, de la începutul secolului al XIX- lea, îl așează al doilea după Washington, în privința importanței părinților întemeietori, fapt cu care suntem de acord.

„Strângeți-Mi pe credincioșii Mei..." În Noua Anglie puritană, credincioșii se adunau în ziua Domnului, în Casa de rugăciune, care era punctul central al legământului și al vieții lor împreună. Ei veneau să se închine Domnului și să primească învățătură din Cuvântul Său. Atât de mare era foamea lor pentru Cuvântul lui Dumnezeu și pentru învățătura sănătoasă care să-i ajute în lupta lor împotriva eului și a păcatului, încât, oricât ar părea de surprinzător după standardele de azi (când, dacă pastorul trece cu un minut peste ora amiezii, adunarea începe să se agite, deoarece curcanul se va frige prea tare sau primul meci de fotbal începe la ora unu), puritanii ascultau cu bucurie predici de două ore sau chiar mai mult. În caz că pastorul lor era în formă,

slujba putea dura timp de două întoarceri ale clepsidrei, care stătea în plină vedere lângă amvon - și apoi mai stăteau încă o întoarcere și jumătate la rugăciune! Iar dacă un predicator musafir se oprea după trei sferturi de oră, vorbeau despre el așa cum ar fi vorbit despre un cal șchiop care a abandonat în mijlocul cursei.

Omul care întorcea clepsidra era omul de ordine în Oastea lui Cristos, omul însărcinat cu ceremoniile, cu ordinea și cu zeciuiala. Acesta avea multe responsabilități, pe lângă întoarcerea clepsidrei. El era cel care verifica duminica hanurile locale ca să fie sigur că sunt închise și tot el se oprea pe la casele celor care erau cunoscuți ca leneși, ca să se asigure că ajungeau la timp la biserică. Dar, mai presus de orice, el era responsabil să-i țină pe sfinți treji în băncile lor, în timp ce pastorul trecea de la punctul „treisprezece" la punctul „paisprezece" al predicii (sau, vai Doamne, de la „al douăzeci și șaptelea punct" la „al douăzeci și optulea punct", cum se mai întâmpla). Toropit de o zi domoală de vară, când glasul greierilor se amesteca cu vorbele predicatorului, chiar și cel mai zelos puritan se putea întâmpla să aţipească.

Dar, omul însărcinat cu ordinea mereu veghind asupra sfinților care „doar își odihneau puțin ochii", era la datorie. El avea un toiag cu care să-i deranjeze, de obicei cu o coadă de vulpe sau cu o pană de fazan la un capăt, pentru femei, iar la celălalt capăt, cu o măciulie de alamă pentru bărbați. Trebuie spus că acest om nu îi era impus adunării de către vreo autoritate civilă sau ecleziastică; dimpotrivă, era plătit chiar de membrii bisericii. Dorința lor de a învăța de la pastor era atât de mare încât nu voiau să piardă nimic din pricina trădării cărnii. Puțini americani au înțeles mai bine ca ei înțelesul cuvintelor lui Isus către ucenici: „Duhul este plin de râvnă, dar carnea este neputincioasă".

Deși erau într-adevăr serioși în ceea ce privește importanța vieții lor spirituale împreună, nu erau așa cum îi prezintă imaginea de astăzi: atât de sobri încât erau incapabili să râdă de ei înșiși. De fapt, erau tocmai contrariul. Apreciau sincer incidentele stupide pe care slăbiciunea omenească le cauza și râsul era un oaspete obișnuit în casele lor de rugăciune.

Omul din Lynn însărcinat cu ordinea avea un spin ascuțit la capătul toiagului său pentru cei al căror somn era deosebit de zgomotos. Suntem îndatorați jurnalului lui Obadia Turner pentru descrierea sa, în calitate de martor ocular, a ceea ce s-a întâmplat în biserică, în prima duminică din iunie 1646.

> În timp ce se plimba prin casa de rugăciune, îl pândea pe domnul Tomlins care dormea dus, cu capul sprijinit în colț, iar cu mâna strângând balustrada. Pândindu-l astfel, Allen (care era însărcinat cu ordinea) și-a împins toiagul înainte, pe la spatele doamnei Ballard, și l-a înțepat tare în mână. La care, domnul Tomlins a sărit în sus și cu o putere nemaipomenită a lovit cu mâna în perete, exclamând totodată, în mod lumesc, spre mirarea tuturor: *„Naiba să te ia, ciocănitoare afurisită!"*, întrucât i s-a părut că visase că o ciocănitoare l-a apucat mușcându-l de mână. Dar, dându-și seama unde se afla și de scandalul pe care-l provocase, s-a rușinat foarte mult și nu a mai spus nimic. Cred că nu va mai adormi curând în adunare.[14]

Pentru puritani, duminica era *prima* zi a săptămânii, și nu ultima. Atunci se ținea serviciul de dimineață care dura trei până la patru ore, după care se întrerupea pentru o masă ușoară de prânz și apoi se întorceau pentru învățătura de după-amiază, care putea să țină încă trei ore. Apoi venea cina de duminică, cea mai copioasă masă a săptămânii. După aceasta, de obicei, trăgeau un pui de somn, pentru a se odihni după atâta mâncare bună și după atâtea predici.

Puritanii își respectau pastorul, care în general era un absolvent de Oxford sau de Cambridge și deținea cea mai înaltă educație și pregătire academică posibilă. (Harward, Yale și alte facultăți din Noua Anglie au fost inițial întemeiate tocmai pentru a oferi pregătirea necesară pastorilor născuți în America.) Ei aveau încredere în el și se bizuiau pe el să îi țină la curent cu ceea ce se întâmplă în lume. În plus, se așteptau ca el să aibă o explicație spirituală pentru știrile pe care le răspândea, fie că era vorba de o calamitate naturală, o descoperire științifică sau un război îndepărtat. Și, întrucât pastorul era aproape întotdeauna omul cel mai educat din comunitate, așteptau ca el să-și folosească toate cunoștințele, împreună cu înțelepciunea lui Dumnezeu, în predicile

sale. Astfel, el devenea pentru ei un fel de Walter Cronkite spiritual, fără a mai pomeni faptul că, într-o măsură mai mare sau mai mică, punctul său de vedere îi influența pe toți.

Dar nu toți pastorii puritani erau de talie națională și chiar cei care erau, se confruntau uneori cu câte o împotrivire. Uneori această împotrivire lua forma unei cântări de cor aleasă intenționat, cum este cazul unui pastor care, privind chiorâș la corul său, anunța vehement începutul cântării: „Și voi păcătoșilor mai sunteți încă în viață? Și încă vă mai răzvrătiți?"[15]

Dar cântarea de cor era vitală pentru serviciul de închinare, deoarece majoritatea adunărilor din Noua Anglie nu aveau acompaniament și nu putea reține prea multe melodii. Chiar puținele melodii cunoscute îndeobște, erau atât de denaturate încât nu mai erau doi care să le cânte la fel sau măcar asemănător. De aceea, o adunare care cânta, de multe ori se auzea „ca și cum cinci sute de melodii diferite ar fi răsunat în același timp"[16]. Aceasta fiind situația, se cânta mai mult din psalmi, un prezbiter sau un diacon cântând câte un rând, iar corul repeta ascultător.

Într-o duminică, un diacon puritan s-a ridicat să dirijeze un cor foarte ascultător și descoperind că, începând să citească, vederea îl lăsa, s-a scuzat zicând: „Într-adevăr, nu mai pot vedea cu ochii". Corul, crezând că acela era primul vers al unei cântări cu metrica obișnuită, l-a cântat imediat, la care diaconul a exclamat: „Nu pot să văd deloc!" Corul l-a cântat și pe acela. Jenat, diaconul a strigat: „Cred că sunteți de-a dreptul vrăjiți". Iar când corul a cântat și acel vers, diaconul a adăugat cu voce tare: „Răul este în voi toți" și s-a așezat jos, dezgustat.

Pentru creștinii care Îi erau într-adevăr devotați lui Isus Cristos, printr-o viață de legământ care pretinde totul, umorul și râsul au devenit două din cele mai prețioase daruri ale lui Dumnezeu. Lupta împotriva păcatului și a eului este deseori grea. Când ești supărat, sau mort de oboseală sau pe punctul de a te autocompătimi, ca o reacție față de un adevăr neplăcut, harul și îndurarea umorului sfânt al lui Dumnezeu oferă sufletului un balsam vindecător. Puritanii apreciau ocaziile de destindere, date de Dumnezeu și poate, chiar de a glumi puțin unul cu altul.

Un astfel de prilej l-a constituit inaugurarea casei de rugăciune Old Tunnel din Lynn, în 1682, care a coincis cu instalarea unui anume domn Shepherd în funcția de pastor al ei. Era un motiv dublu de sărbătoare și pastorii din toate bisericile de pe o rază de câteva mile, fuseseră invitați ca musafiri de onoare. Grefierul localității a consemnat întâmplarea, după cum urmează:

> Cina cu ocazia consacrării s-a ținut în hambarul cel mare al domnului Hood care, datorită mărimii sale considerabile, a fost socotit locul cel mai potrivit. Era foarte împodobit, cu coroane de verdeață și tot felul de ghirlande și era foarte plăcut ca aspect, cununile fiind împletite mai ales de tineri, care se întâlniseră cu toții, fete și feciori, distrându-se în timp ce lucrau. Boxele grosolane și stâlpii neciopliți au fost acoperiți și împodobiți și toate colțurile și ungherele au fost măturate curat și bine aerisite, încât arăta într-adevăr ca o sală de ospețe. La rândul lor, platformele de pe care s-au scos toate furajele au fost curățate cât se poate de bine cu mătura. Unele scaune au fost puse sus pe platforme, unde aveau să stea femeile în vârstă, fetele tinere și copiii. Podeaua cea mare era rezervată pentru cei ce aveau să ia parte în mod direct la sărbătoare. Vitele care stăteau de obicei acolo, a trebuit să-și petreacă sărbătoarea pe câmp.

Urmează apoi o descriere amănunțită despre cum păsările, care erau obișnuite să trăiască în șură, au continuat să zboare și să sară peste mese, scuturându-și penele și împrăștiind făn peste adunarea solemnă de mai jos. În cele din urmă, răbdarea noului pastor a ajuns la capăt. În mod obișnuit, însăși întruparea demnității și a bunei cuviințe,

> Domnul Shepherd, cu fața roșie ca focul, a luat un măr și l-a aruncat după păsări. Dar aceasta n-a făcut decât să înrăutățească situația, căci mărul, bine țintit, a lovit picioarele zburătoarei și aceasta a căzut pe masă, zbătându-se și dând din aripi, împroșcând cu suc de carne, sos și alte lucruri peste hainele noastre și peste fețele noastre... aceasta n-a plăcut unora, dar pentru cei mai mulți a fost o întâmplare care a stârnit multă veselie.

Pe mese se găseau din belșug mâncări alese, carne de urs, de căprioară, de iepure, de păsări sălbatice și de curte. Se mai aflau din plin, budinci delicioase, cele mai multe de mere și de fructe de pădure, dar și din făină de porumb cu bucăți mici de grăsime coapte în ele și, de asemenea, plăcinte și tarte. Aveam fructe gustoase, mere, nuci și struguri sălbatici, și peste toate, o grămadă de cidru de calitate și băutură de Barbados (rom). Domnul Shepherd și cei mai mulți din pastori erau cumpătați și serioși la masă (desigur, în afară de clipele când aruncau cu mere după găini), discutând mult asupra punctelor principale ale predicii de inaugurare și servind în tăcere mâncarea din fața lor. Nu vreau să greșesc însă să spun dacă aveau mai mult chef de discuții sau de mâncare.

Majoritatea membrilor tineri ai consiliului se simțeau foarte bine în aceste momente de veselie. Domnul Gerrish, pastorul din Wenham, deși cumpătat la mâncare și la băutură, era într-o dispoziție foarte bună. O dată chiar l-a scandalizat profund pe domnul Shepherd care, ridicându-și deodată privirea din farfurie, l-a observat, credea el, făcându-i cu ochiul într-un chip necuviincios, uneia din frumoasele domnișoare de pe platformă. Cerându-i evlaviosului domn Rogers să-l ia deoparte, împreună cu el, pentru purtarea sa nepotrivită, s-a dovedit, până la urmă că, clipitul din ochi fusese pricinuit de niște semnițe de fân care, zburând prin aer, îi intraseră în ochi. La care, domnul Shepherd s-a simțit mult ușurat.

La masă s-a discutat mult despre noua casă de rugăciune. Mulți socoteau că era un locaș atât de frumos încât în toată colonia nu mai erau decât trei sau patru asemenea. Domnul Gerrish, fiind foarte bine dispus, menținea la capătul mesei unde ședea, o atmosferă veselă, plină de haz. Unii râdeau zgomotos, bătând din palme. Dar în mijlocul veseliei, i s-a întâmplat un lucru foarte ciudat. Fără să-și dea seama, el a încercat performanța periculoasă de a căsca și a râde în același timp, care nu este un lucru atât de simplu sau de sănătos. Făcând astfel, și-a deschis fălcile în așa fel, încât cu nici un chip nu a mai putut să și le închidă.

Se chinuia foarte tare și râsul său vesel s-a transformat în gemete de durere. Femeile de pe platformă erau foarte mâhnite din pricina lui.

Noi am făcut tot ce-am putut să-i potolim durerile domnului Getrish, dar n-am putut face prea mult până când a venit domnul

Rogers, care, știind ceva anatomie, l-a pus pe suferind să se așeze pe podea, după care domnul Rogers... cu o lovitură puternică, urmată de o apăsare bruscă i-a adus fălcile din nou în stare de funcționare. Dar după aceasta, domnul Gerrish nu a mai râs, nici nu a căscat și, de fapt, nici n-a mai vorbit prea mult în seara aceea.

Alte incidente mai de seamă n-au fost, doar atât că unul din delegații din Salem, încercând mândru să spargă o nucă între dinți, în loc să spargă nuca, și-a spart o măsea dintre cele mai folositoare și a fost nevoit să apară la masa de seară cu fața bandajată.

Au mai fost întrerupți de o invazie a cocoșilor împiedicată cu un baraj de foc, executat cu nuci și mere, încheiat cu niște „cotcodăceli triste și multe hohote de râs". Relatarea încheie: „Un ospăț atât de frumos și gustos nu s-a mai ținut niciodată în acest cinstit oraș, Domnul fie lăudat!"[17]

Destul cu imaginea modernă a puritanului mohorât!

10

Curățarea viei Domnului

Oastea de Lumină cucerise un cap de pod în noua Țară a Făgăduinței. Pe măsură ce întăririle debracau, Lumina pătrundea tot mai mult în inima continentului, urcând pe cursurile de apă din sud-estul Noii Anglii. Forța ei era implacabilă, iar puterile întunericului se retrăgeau în confuzie și învălmășeală. Cei ce aveau ochi de văzut recunoșteau în aceasta o minune de la Dumnezeu de o însemnătate aproape fără egal înainte, în o mie șase sute de ani de istorie a Bisericii.

Căci în pofida tuturor deosebirilor de proveniență și devotament, în pofida tuturor ispitelor de invidie și rivalitate, în pofida valurilor de nou-veniți slabi, bolnavi și neajutorați care soseau mereu, ei *erau* „uniți împreună", pentru a deveni „un singur trup". Partea cea mai uluitoare a acestui miracol neîntrerupt din noul Israel al lui Dumnezeu, a fost faptul că el a implicat *atât de mulți* indivizi care puteau, fiecare în parte, alege liber să se devoteze în mod activ sau să rămână răzvrătiți, în mod pasiv. Dumnezeu planta o vie nouă și mulți au ales să fie sădiți în ea, ca niște mlădițe vii.

Isus a zis ucenicilor Lui: „Eu sunt adevărata viță și Tatăl Meu este vierul. Pe orice mlădiță, care este în Mine și n-aduce roadă, El o taie; și pe orice mlădiță care aduce roadă, o curăță, ca să aducă și mai multă roadă" (Ioan 15:1, 2). Curățarea a început din momentul în care au debarcat în acest ținut virgin și sălbatic. Iarna grea din Noua Anglie și vremurile de foamete determinaseră deja mai multe transporturi de mlădițe neroditoare să se întoarcă în Anglia. Cele care au rămas au fost curățate fără milă și au adus roadă.

Cu fiecare anotimp care trecea, colonia devenea tot mai stabilă. Rădăcinile ei se înfigeau tot mai adânc în solul american care, prin

ascultare și sacrificiu, era făcut tot mai fertil. Dumnezeu se aștepta la o producție bogată din partea noii Sale vii și astfel Vierul a continuat curățarea atentă dar hotărâtă a Companiei Golfului Massachusetts. Au fost tăiate trei ramuri remarcabile - două mlădițe sălbatice și una excelentă, potrivită pentru altoire.

Prima mlădiță a apărut în lună februarie a anului 1631. Era un pasager de pe vasul *Lyon*, un om pe care John Winthrop l-a cunoscut în Anglia drept „un pastor cucernic", unul dintre cei mai înflăcărați din mișcarea puritană. Deși avea doar douăzeci și opt de ani, avea o inteligență pătrunzătoare și un dar, cum puțini aveau, pentru predicarea lirică și inspirată.

Impactul lui Roger Williams asupra Noii Anglii a fost atât de mare, încât Cotton Mather în importanta sa carte de istorie a faptelor lui Dumnezeu în America, *Magnalia Christi Americana*, a hotărât să-l prezinte în termenii următoarei alegorii:

> „În anul 1654, o moară de vânt din Țările de Jos (Olanda), rotindu-se cu o putere extraordinară, din cauza unei furtuni năprasnice, a făcut ca piatra să se înfierbânte datorită mișcării rapide și moara a luat foc, de unde flăcările au fost împrăștiate apoi de vânturile puternice, incendiind un oraș întreg. Dar pot să le spun cititorilor că, înainte de asta, cu vreo douăzeci de ani, era să ia foc un ținut întreg din America, din pricina mișcării rapide a morii de vânt din capul unui anumit om".[1]

Roger Williams a fost creștinul zelos care a stârnit cele mai mari și mai tragice conflicte. Era un purist. „Fermecător, delicat, atrăgător, curajos, altruist și încăpățânat"[2], era atât de obsedat de ideea de a fi pur din punct de vedere doctrinar și ecleziastic, încât nici măcar puritanii nu erau destul de puri pentru el. Din clipa în care a coborât de pe corabie, el a provocat neliniște în inimile tuturor celor care au ajuns să-l cunoască. Căci a-l cunoaște însemna a-l simpatiza, oricât de imposibile erau principiile asupra cărora insista.

Și într-adevăr *erau* imposibile, dovadă reacția sa când John Winthrop l-a invitat să devină învățătorul bisericii din Boston. Pe vremea aceea, invitația însemna, de fapt, să preia amvonul, deoarece

pastorul John Wilson plecase înapoi în Anglia să-și aducă soția. Dar Roger Williams simțea că nu poate primi. Căci, deși biserica din Boston se descotorosise de toate podoabele anglicanismului și urma exemplul celor din Plymouth, în privința unui legământ personal și a autonomiei unei biserici alese, Williams nu era satisfăcut până când ei nu se pocăiau public de faptul că luaseră Sfânta Împărtășanie în cadrul Bisericii Anglicane! Iar ei nu vedeau nevoia de a face acest lucru.

Insistența lui Williams asupra purității absolute în biserică, dincolo de orice limite obișnuite, provenea din propria sa obsesie de a fi corect - în doctrină, în conduită, în organizațiile bisericești, pe scurt, în orice domeniu al vieții. Această nevoie de a fi corect caracteriza tot ceea ce făcea sau gândea, punându-l mereu într-o poziție imposibilă, căci alternativa de a-și recunoaște îndreptățirea de sine și de a se pocăi mereu de aceasta, era mai mult decât putea el să accepte.

Pentru Williams, așadar, creștinismul a devenit ceva atât de spiritualizat încât era rupt de orice contact cu realitățile păcătoase ale vieții cotidiene. După părerea sa, sfinții Noii Anglii aparțineau unui Israel spiritual, ca toți creștinii de pretutindeni. Însă, nici nu putea fi vorba de vreo încercare a lui Dumnezeu de a-Și ridica Împărăția Sa pe pământ prin ființe omenești imperfecte. Pentru Williams chiar și sugestia lui Winthrop și a altora că Dumnezeu poate crea un nou Israel în această Țară a Făgăduinței din America însemna „... a-L coborî pe Dumnezeu, pe Cristos și pe Duhul Sfânt jos din Ceruri și a-I face supuși oamenilor firești, păcătoși și nestatornici..."[3]

Se pare că Williams nu a înțeles că acest paradox, pe care el îl respingea, descria, de fapt, misterul întrupării lui Cristos, viața Lui pe pământ și moartea Lui pe cruce! Apoi, Isus i-a chemat pe toți ucenicii să-I urmeze pilda. Dar Williams nu se putea împăca cu această tensiune de a fi chemat „în" lume, însă a nu fi „din" lume, de a fi el însuși membru al unei adunări compuse din „oameni firești, păcătoși și nestatornici". Împotrivindu-se astfel să trăiască în condițiile acestei lumi, condiții pe care Mântuitorul Său le-a acceptat de bună voie, el a ales în schimb să se retragă și mai adânc într-o lume controlată și creată de alegerea sa.

Se pare că, dintre toți cei care au încercat uneori să discute cu el și să îl facă să-și schimbe părerea (printre care se numărau Thomas

Hooker, John Cotton, William Bradford și Edward Winslow), John Winthrop s-a apropiat cel mai mult de inima lui. De fapt, probabil că Williams l-a considerat pe înțelegătorul guvernator drept cel mai apropiat dintre prietenii săi intimi pentru tot restul vieții. Dar când era vorba de o chestiune de principiu, el nu a cedat niciodată.

Și apoi, oricât de mult ar fi putut fi tentat de vederile lui Winthrop, împărăția legământului pe care o descria Winthrop se bătea cap în cap cu principiul care îi era cel mai drag lui Williams: *libertatea de conștiință*. („Nimeni n-o să-mi spună mie ce să fac sau ce să cred.")

Într-adevăr, libertatea de conștiință este o trăsătură vitală a creștinismului - atât timp cât este în echilibru cu celelalte trăsături. Dar, luată din acest echilibru și dusă la extrem (ceea ce făcea în mod invariabil Williams, care era un purist), ea devine un pretext pentru a desconsidera orice autoritate, cu care s-ar întâmpla să nu fim de acord pe moment. Aceasta era „barca" în care vâslea Williams când a debarcat în Boston. Deoarece, dusă la extrem, libertatea de conștiință punea accentul pe libertatea de a nu te supune unității colective, Williams nu suporta să-L asculte pe Dumnezeu, vorbindu-i prin Winthrop sau prin altcineva. (Și, din păcate, nici nu L-a ascultat.)

Astfel, el a pleacat la Plymouth, unde separatiștii erau într- adevăr separați. Aici i-a fermecat pe oameni „ridicându-și vâslele" pentru o vreme, mulțumindu-se, se pare, să-și țină pentru el părerile mai provocatoare. Dar, când a aflat că agenții din Londra ai pelerinilor au luat parte acolo la slujbele anglicanilor, a început să „vâslească" din nou, cerând ca ei să se căiască sau să fie excomunicați.

Iată ce a spus Bradford despre cei doi ani pe care i-a petrecut în Vechea Colonie:

> Domnul Roger Williams, un om evlavios și plin de râvnă, având multe părți bune, dar foarte nestatornic în judecată, a mers mai întâi în Massachusetts, dar, în urma unor nemulțumiri a plecat de acolo și a venit încoace, unde a fost primit prietenește de cei de aici, după slabele lor puteri, și și-a folosit talentele printre ei, după un timp fiind admis ca membru al bisericii. Învățătura sa a fost bine primită, și pentru foloasele ei încă îi mai mulțumesc lui Dumnezeu și îi mulțumesc și pentru cele mai

aspre mustrări și învinuiri, atât timp cât ele erau după adevăr. Dar el, în anul acesta [1633], a început să aibă niște păreri ciudate și, trecând de la păreri la practică, s-a iscat o neînțelegere între biserică și el, terminându-se cu oarecare nemulțumire din partea lui, din care cauză i-a părăsit dintr-o dată!... [Când ei au refuzat cererea sa de a-și excomunica agenții, el n-a mai avut de ales decât să se despartă de ei.] El trebuie compătimit și trebuie să ne rugăm pentru el și eu... doresc ca Domnul să-i arate greșelile și să-l readucă pe calea adevărului, să-i dea o judecată sănătoasă și totodată statornică... [4]

Atât Winthrop cât și Bradford au avut, în esență, aceeași reacție față de Williams: l-au îndrăgit și erau sincer neliniștiți de cursul nefast pe care părea să-l urmeze, în mod inevitabil, refuzând mereu măcar să ia în considerare posibilitatea de a fi greșit.

Roger Williams trebuia neapărat să coboare la realitate și să-și vadă păcatul - cât de arogant era, cât de mult îi judeca pe alții și cât de drept se considera pe sine. Dacă s-ar fi smerit, ar fi putut ajunge un mare general în armata lui Cristos, conducându-și trupele și zdrobind până și porțile iadului. Williams a fost extraordinar de talentat: din punct de vedere intelectual, din punct de vedere al capacității de a conduce și ca predicator. El atrăgea mase mari de oameni, dar a avut și un mare defect: nu și- a văzut greșelile și era atât de absorbit de gândurile sale, încât nimeni nu se putea apropia de el, deoarece mereu frământa niște gânduri despre „adevăr". A încerca să intri într-o legătură personală cu el la nivel personal era ca și cum ai fi încercat să intri în legătură cu oțelul rece - bine lustruit și șlefuit.

Abia a rupt-o cu cei din Plymouth, că biserica din Salem i-a oferit amvonul, pe care s-a grăbit să-l primească. Acum, cu o biserică după el, Williams a început să „vâslească" serios. Imediat a început să predice că regele nu are nici un drept să dea o cartă Coloniei Golfului, deoarece indienii (și nu regele), stăpâniseră inițial pământul. Totodată, l-a acuzat pe rege de blasfemie pentru că a numit Europa ca fiind creștinătatea.

Acum lui Winthrop nu i-a mai rămas nici o altă alternativă decât să-l mustre în public și pentru o vreme s-a părut că în inima lui Williams se schimbase ceva. Dar, după șase luni, era din nou la vâsle. Williams

purta în scris lungi și plictisitoare polemici cu John Cotton, care avea să devină unul dintre cei mai mari pastori-învățători puritani. Totuși, la început Cotton a cerut permisiunea magistraților de a discuta cu el în particular, spre folosul Golfului. Și aici, ca în atâtea cazuri, lui Williams nu i s-a arătat decât dragoste. Atitudinea Golfului era, în esență: „Lăsați-l să creadă ce vrea, atâta vreme cât își ține părerile pentru el. Până la urmă, se va îmblânzi el cu timpul, și Dumnezeu îl va zdrobi și apoi se va folosi de el".

Williams, însă, părea hotărât să zdrobească totul în acest proces. Nu numai că a refuzat să-și țină părerile ciudate pentru el, dar, atacându-l insistent pe rege, părea hotărât să pună în pericol carta Coloniei Golfului și să atragă toată mânia coroanei asupra lor. A mers prea departe. De data aceasta, i-au cerut insistent să înceteze să mai facă alte atacuri la adresa regelui, în numele „libertății de conștiință".

Williams le-a răspuns cu o broșură pe care o pregătise pentru publicare, în care îl făcea pe rege mincinos și recomanda Coloniei Golfului să trimită carta înapoi în Anglia, ea fiind frauduloasă - sau *să se întoarcă ei înșiși în Anglia!* Din nefericire, el propaga astfel de idei în calitate de pastor al unei biserici congregaționale și de aceea o putea face fără să fie pedepsit. Având această funcție, celelalte biserici nu-l puteau destitui, indiferent cât de mult le irita.

Dar, dacă alte biserici nu-l puteau da jos din funcție, nu același lucru se poate spune despre autoritățile civile. Este ironic, dar poate că în acest caz, Williams a regretat că a insistat vehement asupra separării totale dintre Biserică și stat. Căci mâinile statului nu erau legate și el a fost chemat din nou în fața Curții de judecată, de data aceasta pentru erezie și provocare premeditată de tulburări. Williams a replicat că, din moment ce bisericile renunțaseră în mod evident la principiul independenței congregaționale și apelau la guvern pentru a le ajuta să-l elimine, nu mai erau biserici pure. De aceea, el și adunarea sa, nu mai aveau altă opțiune decât să se lepede de toate celelalte biserici din Massachusetts.

Iată momentul glorios pentru care trăia Roger Williams, căpitanul viteaz, neînfricat, întreprinzător, gata să conducă un atac împotriva unor forțe insurmontabile. Cu o mișcare a mâinii, pășea în fața trupelor

sale, conducându-le la luptă forțat. Alerga mereu înainte, fără a se da vreodată bătut, părând efectiv să câștige putere cu cât se apropia mai mult de pozițiile inamicului. Însă, dacă s-ar fi uitat înapoi să vadă cum o duceau trupele care îl urmau, ar fi primit un șoc - nu-l urma *nimeni!* Dar Roger Williams nu a privit niciodată înapoi.

În mod providențial(?), atunci când a purtat acest atac personal el era la pat, bolnav de răceală, și astfel n-a putut să facă un apel verbal personal către turma sa. A trebuit să îl facă în scris și, lipsit de forța personalității sale, apelul a rămas fără ecou. În acest punct, adunarea s-a împotrivit, în cele din urmă și a tras linia. Confruntat cu această situație, ceea ce principiile sale îi dictau era clar: n-avea de ales decât să renunțe și la adunare.

Williams, desigur, s-a prezentat la proces savurându-l din plin, stigmatizându-i pe toți cei de față, chiar și pe Winthrop, și mândrindu-se foarte mult cu sentința de exilare care a urmat. În pofida acestor fapte, curtea de judecată a fost dispusă să amâne sentința până în primăvara următoare (1636), cu condiția ca el să nu se ducă să-i „atragă și pe alții cu ideile sale". Dar acest lucru era ca și cum i-ar fi spus unui fumător înrăit să se lase de fumat. Până la urmă, autoritățile civile au fost gata să-l aresteze, dar el a fugit în Rhode Island, unde și-a întemeiat propria sa colonie pe care a denumit-o Providence.

Când Dumnezeu ne pune între ciocan și nicovală, pentru a se răfui cu noi din cauza unui păcat adânc înrădăcinat, dacă încercăm să evităm răfuiala, fugind realmente în alt loc, nu facem altceva decât să-L forțăm pe Dumnezeu să se poarte mai aspru cu noi în locul următor. Așa se face că în Providence Dumnezeu a început să se răfuiască serios cu Roger Williams. El s-a dus în Anglia să capete o cartă de la rege pentru colonia sa (se pare că nu mai avea scrupule în ceea ce privea acceptarea autorizațiilor eliberate de rege). Locuită la început de cei care îi fuseseră credincioși în Salem, Providence era acum un magnet pentru toți smintiții și aiuriții, răzvrătiții, inadaptabilii și independenții de pe malul Atlanticului. Iar el, ca președinte, răspundea de menținerea ordinii.

Ce coșmar! Un om numit Verrin refuza să asculte de orice poruncă a stăpânirii, pe motiv că ea venea în contradicție cu „libertatea lui de

conștiință". Un descântător seducător, pe nume Samuel Gorton, a cărui filozofie era atât de obscură încât nici unul dintre adepții săi nu o putea defini și care fusese dat afară, fără prea mare ceremonie, din colonia Golfului, a aținat apoi atât de tare spiritele la Plymouth, încât el și adepții lui s-au numărat printre puținii oameni pe care pelerinii i-au invitat să părăsească acel loc. După ce a fost dat afară din Aquidnick, a poposit în cele din urmă la Providence, unde l-a dus pe Williams la disperare. Așa cum îi scria Williams lui Winthrop, care se hotărâse ca, în ceea ce-l privea, să mențină bunele relații cu el (ținând astfel ușa deschisă, în caz că Williams ar fi vrut vreodată să se întoarcă): „Jupânul Gorton, după ce a profitat mișelește de cei mari și de cei mici din Aquidnick, acum vrăjește și înnebunește sărmanul oraș Providence cu criticile sale necurate și josnice îndreptate împotriva tuturor pastorilor acestei țări (fapt pentru care eu însumi m-am împotrivit lui, în numele lui Cristos), respingând totodată regulile și hotărârile exterioare și vizibile..."[5].

Dar problema cea mai mare a lui Williams s-a dovedit a fi quakerii. Aici, iarăși, bine cunoscuta imagine modernă a unor oameni liniștiți, umili, cu picioarele pe pământ, evlavioși și simpli din toate punctele de vedere, care atrăgeau oamenii la Dumnezeu doar prin felul lor unic, propriu de „convingere prietenească", se potrivește destul de bine pentru secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, după ce ei au acceptat, în sfârșit, oferta de azil a lui Williams Penn și s-au stabilit acolo. Dar, la început, în primii ani ai secolului al XVII-lea, quakerii erau cei mai fanatici și cei mai sălbatici credincioși din toată creștinătatea. În concepția lor, puritanismul era definitiv compromis și pângărit, era o instituție care trebuia dărâmată printr-un activism violent.

Violent a fost termenul potrivit. Într-o duminică, abia întorsese pastorul puritan clepsidra, că deodată, ușa bisericii s-a deschis brusc și a intrat înăuntru un quaker „suflând foc pe nări", cu două sticle în mână. Toți și-au ținut răsuflarea, chiar și predicatorul. Quakerul a pășit spre amvon și apoi, în tăcerea aceea, a urlat: „Dumnezeu te va zdrobi pentru fățărnicia ta, uite *așa!*" și a trântit sticlele de podea, făcându-le zob. Apoi s-a întors pe călcâie și a ieșit afară, înainte ca cineva să se dezmeticească. Dar aceasta a fost aproape nimic față de ceea ce a făcut

o tânără quakeră care a avut propria metodă de a protesta împotriva fățărniciei puritane: în mijlocul serviciului a intrat înăuntru fără urmă de haine pe ea, s-a dus până la altar, s-a întors de jur împrejur și a ieșit în liniște afară.

Nu mai este nevoie să spunem că puritanii erau iritați până la apoplexie de simpla pomenire a cuvântului *quaker*. Iar quakerii păreau să fie încântați de aceasta. În bună parte, asemenea unora din cultele mai extremiste din zilele noastre, se pare că se simțeau satisfăcuți numai atunci când deveneau ținta persecuției. Pe scurt, dacă era liniște și pace, însemna că nu aveau destulă credință. Ei au stârnit niște tulburări atât de grozave în Massachusetts, încât au fost în final exilați, fiind amenințați cu moartea, dacă se mai întorc. Și asta era tot ce-și doreau! Patru din ei au decis să fie martirizați și să se întoarcă; ceea ce au și făcut, doar pentru a descoperi că sunt ignorați complet. Atunci au stârnit un scandal atât de cumplit, încât, în cele din urmă, autoritățile, deși cu multe rețineri, n-au mai avut încotro.

În Providence ei și-au găsit o plăcere bolnăvicioasă în a-l înnebuni pe Williams, citându-i înapoi din cele mai vestite texte ale sale, ori de câte ori încerca să-și exercite autoritatea. Pe scurt, tot ceea ce făcuse Williams vreodată Coloniei Golfului, i se făcea acuma lui, dar înmulțit, până când acesta a început să-și spună cu voce tare nenorocirea. (În ceea ce-i privește pe quakeri, în final el i-a păcălit, refuzând pur și simplu să ia măsuri pe cale civilă împotriva lor, fapt care i-a scârbit de colonia lui! Iar cartea lui Williams care ataca doctrina quakerilor a fost adoptată de puritanii din golf, drept cea mai reușită formulare a punctului lor de vedere.)[6]

Între timp, obsesia purității l-a făcut să se îndepărteze de toți din ce în ce mai mult până când unica persoană pe care a considerat-o vrednică să ia Sfânta Împărtășanie împreună cu el, a rămas soția sa, iar un istoric afirmă că până și pe ea a găsit-o în cele din urmă „necurată". Marele pericol al unei astfel de obsesii despre îndreptățirea de sine este retragerea progresivă din societate și chiar dintre alți creștini. Ea poate duce, totodată, la un misticism periculos, nepământean care neutralizează orice eficacitate pe care credinciosul ar putea-o avea în lărgirea Împărăției lui Dumnezeu.

Prin lucrarea incredibilă a harului lui Dumnezeu, când Williams a ajuns în final la punctul acesta, el a tras brusc concluzia că puritatea adevărată este un scop imposibil de atins și, în frustrarea sa, s-a schimbat complet, hotărându-se să-i accepte pe toți! Cel puțin, procesul de zdrobire a început.

Cu toate acestea, tot restul vieții sale, chiar pe măsură ce spiritul lui se îmblânzea, ideea că el are întotdeauna dreptate a rămas de o importanță covârșitoare pentru el. Mulți ani după moartea principalilor săi oponenți și după ce toată lumea uitase de aceste probleme, el încă mai purta polemici fantomă și scria volume masive, încercând să arate că, la urma urmei, părerea lui fusese cea adevărată. Și astfel, mare parte din ceea ce s-ar fi putut transforma în el în aur masiv, în ceea ce privește umilința și pacea lăuntrică, l-a dus în schimb la autocompătimire și la disperare. Spre sfârșitul vieții, scria: „În ceea ce mă privește, eu caut... pacea pământească și cea spirituală, doresc umil să pot spune că dacă pier, pier. Sunt doar o umbră care dispare, un balon care se sparge, un vis care se sfârșește. Veșnicia va plăti pentru toate".[7]

La sfârșit, Williams îi stârnește cititorului creștin o adevărată tristețe, deoarece el ar fi putut realiza mult mai mult în viață. El a arătat cu mândrie la lista lungă de cărți, predici și tratate pe care le publicase, dar până și cei mai loiali apărători moderni ai săi trebuie să admită că aceste scrieri (roada îndreptățirii de sine) sunt consternant de plictisitoare.

Este de-a dreptul ironic faptul că cea mai mare realizare a lui s-a dovedit a fi la nivelul inimii - și nu al capului. În timpul umilinței din ultima parte a vieții sale, el s-a împrietenit cu ostilul trib narragansett, devenind un prieten de încredere al șefului lor, și i-a condus pe mulți din ei la Cristos. Din cauza activității sale misionare cu ei, Rhode Island a fost singura colonie cruțată de toate răscoalele indiene și el a putut trimite informații și agenți care au salvat Massachusetts-ul de la un masacru teribil, executat prin surprindere.

Cu trecerea anilor, Dumnezeu a reușit să-l smerească pe Roger Williams îndeajuns pentru a se folosi în mod semnificativ de el. Iar Winthrop, Cotton, Hooker și ceilalți niciodată nu și-au perdut simpatia

personală pentru „moara de vânt" care se învârtise odinioară în mijlocul lor.

Dacă Roger Williams a cedat în fața uneia dintre cele două mari ispite ale creștinismului - neclintita îndreptățire de sine - Anne Hutchinson a cedat celeilalte: dorința exagerată după experiențe și revelații.

Doamna Hutchinson și soțul ei au sosit la Boston în 1636, și s-a înscris imediat în biserica lui John Cotton, deoarece fusese una din admiratoarele lui Cotton, încă de pe vremea când predica la Saint Botolph în Anglia. Acum îl admira și mai mult, și pentru o vreme totul a fost bine și frumos. D-na Hutchinson avea o minte extrem de iute și o personalitate încântătoare, într-o combinație atât de reușită încât nimeni nu mai văzuse una ca ea de acea parte a oceanului. Cât despre Cotton, nu mai întâlnise pe nimeni cu un entuziasm atât de mare pentru Evanghelie sau care să aibă o înțelegere atât de rapidă a lucrurilor mai adânci ale Duhului. Ea, la rândul ei, nu avea cuvinte să-l laude pentru ilustrațiile practice pe care el le aducea în legătură cu orice subiect despre care predica.

Când un om este înzestrat cu o inteligență puternică, așa cum era Cotton, aceasta este însoțită de o ispită care este la fel de puternică: mândria. În persoana d-nei Hutchinson găsise, în sfârșit, pe cineva care aprecia, care înțelegea chestiunile cele mai subtile pe care încerca el să le explice. Nu numai că ea le înțelegea, dar avea și o intuiție proprie a lucrurilor, care era compatibilă cu ceea ce predica el. Cotton începea să aștepte întâlnirea cu ea după terminarea predicii.

Entuziasmul ei a ajuns până acolo încât a început să invite femei acasă la ea, după biserică, pentru a discuta punctele esențiale ale predicilor lui Cotton. Numărul lor a început să crească rapid, adăugându-se la ele și câțiva bărbați. Treptat, pe nesimțite, d-na Hutchinson a început să împărtășească o parte din propriile ei convingeri, care nu se potriveau în întregime cu ceea ce învăța Cotton sau oricare alt pastor, la urma urmei. Nici unul dintre pastorii Noii Anglii nu avea prea mare importanță pentru ea. În mod subtil și indirect, în comentariile ei ea îi discredita pe toți (dar niciodată în față) și nega întotdeauna dacă cineva ar fi întrebat-o despre aceasta.

Erezia începe atunci când cineva ia un adevăr elementar și îl exagerează ușor, împingându-l puțin în afara limitelor lui, stricându-i echilibrul ce îl are cu celelalte adevăruri care, luate toate împreună, alcătuiesc esența credinței creștine. Anne Hutchinson propovăduia că un creștin este mântuit numai prin credință. Acest lucru este adevărat, dar ea mergea mai departe, afirmând că, oricât de mare ar fi sfințenia sau oricât de multe sunt faptele bune ale unui om, acestea nu pot fi luate ca dovezi ale mântuirii. Deși din punct de vedere tehnic acest lucru este adevărat, ea susținea că în mod logic este adevărat și că absența sfințeniei sau absența faptelor bune nu este un indiciu că o persoană *nu este* mântuită. Cum *poate* atunci cineva să-și dea seama? După d-na Hutchinson, Duhul Sfânt intră fizic într-un om atunci când acesta era mântuit. Și oricine are Duhul Sfânt în el, poate să spună dacă și altcineva are Duhul Sfânt în el.

Pentru indivizii cuprinși de beția experiențelor spirituale profunde și amețitoare, este foarte ușor să alunece într-o eroare. Aceste experiențe nu au nimic rău în sine, dar experiența spirituală este doar unul din picioarele unui trepied. Dacă ea nu este echilibrată prin Cuvântul lui Dumnezeu din Scriptură și prin alți creștini, ca și printr-o viață zilnică de abnegație, ascultare și căință, trepiedul se va răsturna.

Satan este un falsificator de mare clasă, capabil să imite orice experiență spirituală pe care un creștin ar putea-o avea, inclusiv „vocea lăuntrică" a Duhului Sfânt. De nenumărate ori, am văzut cazuri în care persoane „unse" special, au dus câte o turmă de oi credule în ereziile cele mai ciudate, fiindcă oile nu învățaseră să cunoască glasul Păstorului lor și să-L urmeze. Nu s-a predicat destul pe tema primirii Duhului Sfânt fără Cristos, a Rusaliilor fără Cristos.

Ce ține trepidul în echilibru? Faptul că stăm față în față cu realitatea eului nostru, că suntem dispuși să fim corectați și să ni se arate că nu avem dreptate și că alegem să ne împotrivim pretențiilor eului. Aceasta este Calea Crucii - noi să *ne micșorăm*, pentru ca El să *crească* în noi - singura cale pe care poate merge un ucenic. Este o cale pe care n-au ales să meargă nici Roger Williams, nici Anne Hutchinson.

Fără Cruce, greșeala nu poate decât să crească și, în curând, doamna Hutchinson a început să pretindă că revelația directă, a ceea ce ea

numea Duhul Sfânt, este superioară „slujirii prin Cuvânt". Aceasta înseamnă că, ori de câte ori revelația ei personală era în conflict fundamental cu modul în care pastorii interpretau Biblia, ei erau cei ce greșeau. Crezând că era întotdeauna în legătură directă cu Duhul Sfânt, ea simțea că nu mai trebuie să se supună restului trupului lui Cristos, pentru a-L auzi pe Dumnezeu. Când cineva îndrăznea să întrebe vreodată deschis dacă vocea lăuntrică pe care o auzea ea era într-adevăr de la Dumnezeu, ea devenea fanatică, distrugând persoana respectivă cu puterea și elocvența răspunsului ei.

În mod firesc, alarmați de o astfel de învățătură, care era tot mai bizară, pastorii din Colonia Golfului mai erau îngrijorați și de atitudinea lui John Cotton față de Anne Hutchinson. Căci Cotton, care de obicei era purtătorul lor de cuvânt, nu putea să spună ceva împotriva femeii, de parcă ar fi fost vrăjit de ea. Acum, întrunirile ei duminicale ajunseseră să numere șaizeci până la optzeci de oameni care se întâlneau regulat, printre care și membri ai bisericilor lor. Iar ea, devenind tot mai îndrăzneață datorită popularității ei care creștea rapid, nu mai sugera într- un mod atât de subtil faptul că nici unul dintre ei (cu excepția lui Cotton), nu era potrivit să predice Evanghelia, ci susținea că Duhul Sfânt îi spunea că nici unul din ei nu era mântuit cu adevărat!

Demascarea ei a venit inevitabil în ziua în care a fost chemată să apară înaintea judecătorilor pentru a răspunde acuzației de erezie. Tribunalul era ticsit. Toți pastorii de pe o rază de până la două zile de mers călare se aflau acolo și, în plus, toți delegații, asistenții, și guvernatorul Winthrop. Când a fost acuzată, ea a exclamat, plină de încredere: „Băgați de seamă, ce aveți de gând să-mi faceți... căci știu că pentru ce aveți de gând să-mi faceți, Dumnezeu vă va nimici! Pe voi și pe urmașii voștri! Și întreg statul acesta!"

Instanța a întrebat-o de unde știa ea că Dumnezeu era cel ce îi descoperea aceste lucruri, și nu Satan? Și, de aici, cu focul scăpărându-i în priviri, rolurile s-au inversat brusc: *ea* a devenit anchetatorul, iar instanța era cea inculpată:

D-na H.: De unde știa Avraam că Dumnezeu era Cel care-i porunci se să-l aducă pe fiul său ca jertfă, întrucât aceasta era o încălcare a poruncii a șasea?

Instanța: Printr-o voce directă.

D-na H.: Tot așa și mie îmi vorbește printr-o revelație directă!

Instanța: Cum adică o revelație directă?

D-na H.: *Prin vocea propriului Său Duh către sufletul meu!*[8]

Apoi a continuat, amenințându-i cu ceea ce Dumnezeu îi spunea ei că le va face, chiar în timp ce stătea ea acolo, la judecată.

Instanța n-a avut nevoie de multe deliberări pentru a se decide să o exileze pe ea și pe cei care nu îi dezavuau convingerile, aceștia fiind socotiți „nepotriviți pentru societate". Unde să se ducă? Unde altundeva? Deja pe vremea când pleca spre Rhode Island, rândurile celor ce o urmau se răriseră, rămânând doar o mână de oameni, și aceștia certându-se între ei.

Soțul d-nei Hutchinson a murit în anul următor, iar fătul diform pe care ea îl purta în timpul exilului ei, a murit la naștere. După aceasta, ea s-a hotărât să părăsească Rhode Island și s-a mutat cu restul familiei într-o așezare singuratică în colonia olandeză New Netherland, lângă un loc numit Hell's Gate - Poarta Iadului (astăzi Pelham). Aici, în septembrie 1643, ea și familia ei au fost înjunghiați în pragul casei, fiind primele victime ale unei răscoale indiene locale.

La povestea Annei Hutchinson există o notă de subsol și mai macabră, care - puritanii erau convinși - conține toate dovezile că ea a fost un exponent al lui Satan. Nu am fi menționat-o dacă însuși Winthrop n-ar fi considerat că merită o descriere amănunțită în istoria Noii Anglii pe care a scris-o. În același an în care Anne Hutchinson a născut acel monstru mort, a mai născut și una din principalele sale protejate, Mary Dyer. Nu există o descriere a copilului Hutchinson, și mamele s-au străduit să îngroape ambii copii fără a-i înregistra în arhivele orașului. Dar vorba se răspândise despre copilul lui Mary Dyer - că era un monstru - și Winthrop, împreună cu un alt magistrat și un prezbiter al bisericii au interogat-o pe moașa care asistase la naștere.

Descrierea amănunțită făcută de Winthrop a diformităților creaturii este prea revoltătoare pentru a o reproduce aici. El continuă:

> Guvernatorul, la sfatul altor magistrați prezbiteri din Boston, a ordonat ca numitul mostru să fie dezgropat și, cu toate că era destul de descompus, se puteau vedea cele mai multe lucruri, cum erau coarnele, ghiarele, solzii etc. Când a murit în trupul mamei (cam cu două ore înainte de naștere), patul în care zăcea mama lui s-a cutremurat și, în plus, s-a răspândit un miros atât de rău, încât cele mai multe dintre femei au început să vomite puternic, au avut diaree și au fost nevoite să plece. Iar copiii celorlalte au fost cuprinși de convulsii (pe care nu le-au mai avut nici înainte, nici după aceea) și de aceea au fost trimise acasă, ca și cum s-ar fi încercat prin aceasta să se ascundă ce se întâmplase.[9]

Trebuie să reținem că aceasta nu este *Copilul lui Rosemary* sau *Exorcistul*; cutremuratul patului, duhoarea și convulsiile și greturile - și însăși progenitura răului - *au existat* în realitate; guvernatorul Winthrop este un martor prea serios pentru a-l suspecta că a denaturat sau că a exagerat ceva. Relatarea sa nu poate fi privită cu rezerve. Probabil că puritanii, care au considerat aceste lucruri ca un semn sumbru al puterii lui Satan asupra învățăturilor d-nelor Dyer și Hutchinson, nu erau prea departe de adevăr.

Exilarea lui Roger Williams și a Annei Hutchinson poate fi rezumată cel mai bine prin aceste cuvinte din Vechiul Testament:

> ...Prea iubitul meu avea o vie, pe o câmpie foarte mănoasă. I-a săpat pământul, l-a curățat de pietre și a sădit în el vițele cele mai alese. ...Apoi trăgea nădejde că are să-I facă struguri buni, dar a făcut struguri sălbatici (Isaia 5:1, 2).

Astfel, a îndepărtat vierul două mlădițe care nu erau bune și care făceau struguri sălbatici.

În același an în care Williams părăsea Colonia Golfului, Domnul a îndepărtat o altă mlădiță, dar aceasta era tăiată deoarece fusese aleasă în mod special pentru a fi un altoi. A fost o curățare la care guvernatorul Winthrop s-a opus la început, întrucât credea că pierderea ar fi făcut

rău coloniei, că ar fi putut chiar să o schilodească. Reverendul Thomas Hooker era un om al lui Dumnezeu, de un rar echilibru, care umbla de mulți ani pe Calea Crucii. Într-adevăr, ajunsese la stadiul în care putea scrie - și trăi - ceea ce constituia sinteza celor mai înalte idealuri puritane.

El avea multe de spus despre Calea Crucii și ne pare rău că nu avem spațiu să reproducem mai multe selecțiuni din operele sale: *Sum of Church Discipline* (Esența disciplinei bisericii) și *The Christian's Two Lessons: Self-Denial and Self-Trial* (Cele două lecții ale creștinismului: lepădarea de sine și judecata de sine). Acest mic fragment vă va da o idee despre restul:

> Trebuie să ne lepădăm de noi înșine... De aceea, fiindcă nu ne stă în putere să facem ceva prin noi înșine, să ne plecăm cu toții la picioarele lui Cristos și să nu ne bazăm pe noi înșine, ci pe Cristos... pentru că Cristos și încrederea în noi înșine nu pot să stea laolaltă; a ne bizui pe noi înșine în vreun lucru înseamnă a-L da afară pe Cristos; nimeni nu poate sluji la doi stăpâni...
>
> Ați văzut așadar, primul mijloc (de a deveni ucenici), adică, lepădarea de sine. Să trecem acum la al doilea: să ne luăm crucea. Să nu credeți că se merge în cer trăind în puf; dacă sunteți ucenicii lui Cristos, trebuie să-I luați Crucea; iar asta vă va face să transpirați. Prin cruce, noi înțelegem necazuri, deoarece moartea de cruce era cea mai groaznică și mai blestemată; de aceea, ea simbolizează orice nenorocire, necaz, suferință sau prigoană. Omul trebuie să-și ia crucea pentru că este a lui. Nu trebuie ca noi să aducem nenorociri asupra noastră, nu există nici un câștig și nici o mângâiere în aceasta. Textul nu spune „să-și facă crucea", nu, ea este gata făcută. Atâta vreme cât există lumea și inimile noastre stricate și atâta vreme cât există demoni în iad, necazuri sunt destule...
>
> Nu voi bea oare paharul pe care Tatăl Meu Mi-l dă? În aceasta se află puterea convingerii. Apostolul Pavel spune: Dumnezeu îl pregătește, de aceea bea-l... Dumnezeu vrea ca noi să trăim. Dacă pacientul este convins că doctorul este priceput, el va fi gata să bea leacul prescris de El.[10]

Astăzi, unii creștini se împotrivesc foarte mult să renunțe la ceva și de aceea sunt porniți să mențină o atmosferă de bucurie artificială,

autogenerată, încât le-ar place să creadă că omul care a scris aceste rânduri trebuie să fi fost o persoană destul de nefericită. Dimpotrivă, Thomas Hooker, a dus o viață foarte pozitivă, împlinită, aducând, din multe puncte de vedere, o contribuție mai mare decât Winthrop la nașterea democrației americane.

Iată un om care, văzându-se un păcătos plin de nevoi, era în stare să vină zilnic la Cristos cu umilință și sinceritate. Astfel, el a fost un creștin echilibrat care avea o pace lăuntrică profundă, căruia Dumnezeu îi putea încredința mari responsabilități și prin care a creat o viță nouă pentru via sa. Pentru că Hooker l-a ascultat pe Dumnezeu, s-a încrezut în El și a făcut voia Lui.

Având o pregătire la Cambridge și fiind un pastor extrem de talentat și plin de compasiune, Thomas Hooker a fost probabil cel mai popular predicator puritan din toată Anglia. În această calitate, el a fost numărul unu pe lista neagră a lui Land, îndată ce acesta din urmă a devenit arhiepiscop. Abia a scăpat de soldații regelui, îmbarcându-se spre Olanda în 1630. Trei ani mai târziu, Dumnezeu l-a chemat în Noua Anglie, unde un grup de creștini, care își ziceau „Societatea d-lui Hooker", plecaseră cu un an înainte și îl așteptau.

În Hooker, Winthrop a întâlnit prima persoană care îi împărtășea în întregime viziunea despre ceea ce făcea Dumnezeu în Noua Anglie! Și totuși, în pofida celebrității și a popularității sale, Hooker a avut un duh smerit și s-a integrat repede și cu bucurie în lucrarea din Golful Massachusetts. Celor doi oameni le făcea plăcere compania celuilalt; iar Winthrop îl considera pe Hooker drept cel mai capabil lider dintre toți clericii care veniseră în America, și a început să se bazeze din ce în ce mai mult pe el.

Întrucât amândoi erau inventivi din punct de vedere intelectual și puteau să discute fără patimă, își petreceau o mare parte din puținul timp liber pe care-l aveau, discutând. Schimburi de idei, cum este cel care urmează, au putut avea loc în iarna anului 1633-1634.

- Vorbești serios, ni-l putem imagina pe Winthrop întrebându-l într-o seară, în timp ce ședea lângă vatră și Margaret își făcea de lucru prin încăpere (căci acum venise și ea la el), despre lărgirea dreptului

de vot? A guverna prin consimțământul celor guvernați este un lucru, dar un vot de fiecare om? Și toți magistrații să fie aleși?

S-a ridicat, stând cu spatele la foc.

- Este o invitație la anarhie sau mai rău. Doar faptul că o idee se întâmplă să fie pentru moment populară pentru 51 la sută din populație *nu* înseamnă că ea este neapărat bună. Cât de des se întâmplă ca acțiunile hotărâte ale lui Dumnezeu să fie populare? Dacă Împărăția lui Dumnezeu ar fi o democrație, cât timp crezi că ar rămâne Dumnezeu la conducere? De aceea, noi am organizat autoritățile din Golf în așa fel încât o conducere responsabilă să nu fie stânjenită de o legislație iresponsabilă.

Hooker și-a sorbit vinul fiert și, privind focul din cămin, a zis:

- N-am nimic împotriva unei conduceri alcătuite din oameni responsabili, cărora le pasă de ceilalți, dar spune-mi un lucru: în sistemul din Golful Massachusetts, cum poți să-i verifici și să-i echilibrezi, pentru a te asigura împotriva corupției conducerii, care de atât de multe ori însoțește puterea absolută? Nu vezi că oamenilor înșiși trebuie să li se permită să ajute la crearea legilor care să-i guverneze? Din partea mea, a zis el, bătând gânditor în marginea cănii de cositor, nimic nu m-ar mai face fericit, John, decât să te știu la conducere până la venirea Domnului. Dar nu vei rămâne atâta și amândoi știm asta. Și dacă succesorul tău se va dovedi a fi putred? Și dacă magistrații vor începe să facă legi care să le umple buzunarele, sau care să submineze averea obștească? Cum îi vom putea elimina, înainte ca ei să golească sacul? S-a oprit. *Știi* că asta se poate întâmpla. Și încă foarte curând, a adăugat el când gazda a tăcut.

Winthrop a împins un butuc, aranjându-l mai bine pe foc, încruntându-și sprâncenele.

- Dar, ascultă, nu poți fi sigur că majoritatea oamenilor au înțelepciunea necesară pentru a alege guvernatori, asistenți și magistrați. Aceștia își vor alege prietenii pentru a-și asigura favoruri sau vor alege niște escroci cu limba dulce care vor promite marea cu sarea și nu vor realiza nimic. Eu îți spun, totuși, că te vei trezi cu mai multe mere putrede în butoi decât ai visat vreodată! S-a lăsat înapoi pe spatele scaunului. Conducerea este mai sigură în mâinile câtorva oameni care

sunt cu totul dedicați lucrării care ne stă în fața - lucrării lui Dumnezeu. Nu pledez pentru o aristocrație, știi asta. Nu mă interesează mediul din care provine un om, atât timp cât el este predat întru totul lui Dumnezeu și vrea să-și *slujească* într- adevăr aproapele - *și* are mintea și îndrăzneala necesară pentru a face această treabă.

- Știu, a zis Hooker, privindu-l. Dar nu este vorba de a avea încredere în judecata alegătorilor; problema este de a avea încredere în Duhul Sfânt care lucrează prin ei. La urma urmei, nu a fost unul din scopurile principale ale Reformei acela de a reda credincioșilor responsabilitatea pentru propria lor conducere spirituală? Și oare democrația ce altceva este, decât o prelungire a Reformei în guvernarea civilă? Și-a frecat barba. Știu că există un risc. Dar riscul alternativei mă îngrijorează și mai mult.

Winthrop însă se împotrivea ideii de a încredința fiecărui om responsabilitatea guvernării. Astfel au ajuns la un impas - care s-a repetat mereu și mereu, până când, în cele din urmă, Hooker și biserica sa din Newton (Cambridge) au cerut permisiunea de a părăsi Colonia Golfului pentru a se muta pe râul Connecticut.

Winthrop nu prea l-ar fi lăsat să plece. Hooker adusese mai multe servicii comunității, prin conducerea sa, decât toți ceilalți pastori laolaltă. Și aceasta nu era principala sa contribuție. Hooker era împăciuitor. El lua doi oameni care aveau diferende aparent ireconciliabile și le aducea aminte, cu blândețe, ce - și Cine - era mai important. Pentru Winthrop, acesta constituia un bun mai prețios decât proviziile pe un an de zile, decât un transport de unelte agricole. Și apoi, dacă pleca, câți oameni de valoare vor pleca cu el?

Însă Hooker nu pleca de capul lui: el cerea permisiunea guvernatorului. În curând Winthrop a ajuns să înțeleagă că, dacă *este* voia lui Dumnezeu, de care Hooker părea să fie atât de sigur, în loc să slăbească Colonia Golfului, cum se temea el, până la urmă o va întări într-un fel. Într-adevăr, cele două așezări s-ar putea sprijini reciproc. De fapt, așa s-a și întâmplat, căci Dumnezeu îi dăduse lui Hooker viziunea următorului pas în evoluția guvernării civile americane care se născuse la Reformă, actualizată în legământul bisericii din Plymouth și în

tratatul Mayflower, iar apoi dezvoltată prin modelul caritații creștine a lui Winthrop.

Hooker era puternic convins că orice guvernare civilă din Noul Israel al lui Dumnezeu trebuia să se bazeze pe supunerea voluntară față de același fel de legământ, din punct de vedere civil, care era esența bisericilor lor puritane: „Trebuie neapărat să existe un angajament reciproc, unul față de altul, liber consimțit, înainte de a avea, prin legea lui Dumnezeu, vreun drept sau vreo putere, pe care să o exercite unii asupra altora".[11] În 1638, într-o scrisoare adresată lui Winthrop, Hooker și-a cristalizat și mai mult ideile despre magistrații aleși pe viață care rămâneau astfel practic în afara controlului oamenilor asupra cărora își exercitau autoritatea: „Trebuie să mărturisesc că am considerat-o întotdeauna o cale care duce direct la tiranie și la confuzie și, trebuie să declar deschis, că, dacă ar depinde de mine, n-aș alege nici să trăiesc, nici să- mi las urmașii sub o astfel de conducere".[12] Nu era încă forma finală a democrației americane, dar era pe aproape.

The Fundamental Orders of Connecticut (Ordinele fundamentale din Connecticut) au fost elaborate un an mai târziu, evoluând aproape natural din convingerile lui Hooker. Această constituție (căci asta era) se deosebea de sistemul din Colonia Golfului sub patru aspecte: în primul rând, nu existau restricții de ordin religios pentru ca cineva să poată vota. În al doilea rând, existau anumite restricții în privința autorității magistraților. În al treilea rând, deși „locuitorii" (slujitorii, servitorii etc.) nu puteau vota pentru a alege guvernatorul și pe ceilalți membri ai conducerii, așa cum o puteau face „oamenii liberi" (proprietarii de pământ), ei aveau însă dreptul legal de a alege delegați pentru curtea de justiție. În al patrulea rând, puterea guvernatorului era drastic limitată și acesta nu putea cere să fie reales imediat.

În fine, în *The Sum of Church Discipline* (Esența disciplinei bisericii), Hooker a folosit prilejul pentru a-și face cunoscută convingerea personală că era imposibil să aprecieze suficient de mult importanța extraordinară a aspectului pe orizontală al legământului:

> Legământul reciproc și asocierea sfinților în părtășia credinței, după rânduiala Evangheliei, este ceea ce dă ființă și consistență unei biserici vizibile... Fiecare om este liber să se

asocieze cu un altul, care este potrivit pentru părtășie, sau să refuze... prin legătura și dependența lor reciprocă, ei sunt uniți împreună...

Toate asocierile au și vor avea un scop comun... Dar dacă fiecare om face ceea ce este bine în ochii lui, lucrând după bunul său plac, astfel încât nimeni nu poate în nici un fel să-l controleze sau să-l împiedice, atunci, în mod necesar, va urma confuzia și tulburarea comunității, fiecare om având libertatea de a-și urma imaginația sa și planurile sale ridicole și, căutând fiecare să- și facă treaba lui, se vor împotrivi unul altuia și cu toții vor păgubi binele obștesc... De aceea, supunerea reciprocă este tăria societății, prin care aceasta este susținută și pe care se spijină.[13]

Este greu de spus dacă Hooker se referea concret la Roger Williams și la Anne Hutchinson. În orice caz, așa cum se întâmpla adeseori, Hooker vorbea în numele tuturor puritanilor. Nimeni nu reprezentase mai bine ca el cauza unei societăți formate pe bază de legământ, spre deosebire de guvernarea aristocratică sau de haosul arhi-individualiștilor. Căci „ei veniseră în Noua Anglie, să zidească o cetate pe un munte și nu să ridice un turn Babel".[14]

Astfel a devenit Connecticut legendar pentru „obiceiurile sale statornice", iar conducerea sa avea să servească drept model pentru ceilalți coloniști și, în cele din urmă, pentru o uniune a coloniștilor. Iar Hooker? Liderii Coloniei Golfului au continuat să-i ceară sfaturile înțelepte, chiar și după ce s-a mutat în Connecticut, el fiind deseori invitat înapoi în Massachusetts ca să-i ajute să-și liberalizeze propriile legi.

Noua viță, deși încă tânără, făcea deja niște struguri aleși în via lui Dumnezeu. Dar, oricât de sănătoasă arăta via acum, în decursul unei generații producția de struguri avea să scadă puternic.

11

Judecata lui Dumnezeu cu Noua Anglie

Unul dintre cele mai mari mistere pe care le-am întâlnit în căutarea noastră a fost ce s-a întâmplat până la urmă cu puritanii. Se pare că au prosperat din toate punctele de vedere - vremurile grele trecuseră, aveau mult pământ bun și hrană din belșug, case spațioase și trăiau în pace cu indienii. Din punct de vedere spiritual, majoritatea erau profund devotați, ascultători și împlinitori ai termenilor legământului. Iar Dumnezeu i-a binecuvântat peste măsură... Apoi, ca un foc care se stinge încetișor, lumina spirituală a început să scadă până când, la începutul secolului al XVIII-lea, ceea ce fusese o lumină puternică a Evangheliei lui Cristos s-a transformat într-o pâlpâire slabă a unor tăciuni care ardeau mocnit. Ce nu mersese bine?

Cu cât citeam mai mult, cu atât întrebarea ne chinuia mai tare, căci cercetările noastre începeau să arate că legământul era calea pe care Dumnezeu voia ca America să meargă. Dacă acest lucru era adevărat, atunci răspunsul la întrebarea „Ce nu a mers bine la puritani?" ne-ar putea ajuta să găsim răspunsul la situația noastră de astăzi.

Am găsit răspunsurile mai ales printre rândurile unui număr de relatări triste despre compromisuri cum ar fi „legământul respectat pe jumătate" și despre predici tot mai vehemente care se adresau unor urechi tot mai surde. Și am mai descoperit ceva: nenumărate cazuri consemnate, despre ceea ce puritanii numeau Providența Divină - intervenția extraordinară a lui Dumnezeu în favoarea poporului Său, când aceștia sunt în legământ cu El. De nenumărate ori, Dumnezeu

și-a revărsat harul și îndurarea peste puritani și i-a apărat de pericolele pe care ei nu le puteau vedea.

Am mai găsit însă și niște exemple triste ale justiției divine, atunci când cei care făcuseră legământ s-au lepădat de el în mod deschis, prin faptă și cuvânt. Am ajuns să înțelegem mai bine judecățile lui Dumnezeu - acele nenorociri mai mari sau mai mici pe care un Tată iubitor le îngăduie pentru a atrage atenția copiilor Săi încăpățânați, ca să-i facă să se întoarcă la El. Puritanii vedeau intervențiile lui Dumnezeu, fie la bine, fie la rău, la fel de clar cum le-au văzut strămoșii lor spirituali din vechiul Israel:

> Iată, pun azi înaintea voastră binecuvântarea și blestemul: binecuvântarea, dacă veți asculta de poruncile Domnului, Dumnezeului vostru... și blestemul, dacă nu veți asculta de poruncile Domnului, Dumnezeului vostru... (Deut. 11:26-28).

Atât de numeroase erau binecuvântările pe care Dumnezeu le trimitea peste oamenii Lui din noul Israel care căutau să asculte de poruncile Lui, încât *Magnalia* lui Cotton Mather dedică sute de pagini consemnării câtorva dintre aceste manifestări ale Providenței Divine. O descriere minunată a grijii supranaturale a lui Dumnezeu față de copiii Lui, apare în a doua carte a *Magnaliei*:

> De pildă, un tâmplar cumsecade se afla la lucru într-o casă în care opt copii ședeau roată pe podea, jucându-se un joc de copii, dedesubtul locului în care lucra el. Din întâmplare, de la etaj i-a scăpat o bucată mare de scândură tocmai peste acei copii. Omul, într-o agonie de nedescris, a strigat: „O, Doamne dirijeaz-o!", și Domnul a dirijat-o în așa fel, încât scândura a căzut în mijlocul copilașilor și apoi s-a rostogolit pe podea, printre doi copii, fără să atingă deloc pe vreunul din ei. Și lucruri ca acestea s-au întâmplat de nenumărate ori.[1]

Un alt caz în care Dumnezeu a intervenit personal pentru a-i salva pe copiii puritanilor este descris de John Winthrop în jurnalul său. Este vorba de cele două fiice ale sale, care în februarie 1632, „ședeau sub o grămadă mare de bușteni și jumuleau păsări. Dar, penele fiind duse de vânt în casă, nevasta guvernatorului le-a făcut să se mute de acolo. Abia au plecat, când toată grămada de lemne s-a prăbușit peste locul acela și le-ar fi zdrobit, dacă Domnul, în grija Sa deosebită, nu le-ar fi izbăvit".[2] Dacă vântul s-ar fi iscat un minut mai târziu sau dacă ar fi suflat în altă direcție...

„Cei ce se pogorâseră pe mare în corăbii... aceia au văzut lucrările Domnului și minunile Lui în mijlocul adâncului"(Ps. 107:23, 24). Așa începe una din secțiunile *Magnaliei* care stârnește cel mai mare interes: unsprezece povestiri despre salvări miraculoase pe mare. Iată punctele principale a două dintre ele. Pe 10 septembrie 1676, Ephraim Howe, cu cei doi fii ai săi și încă trei oameni, au pornit pe mare din Boston spre New Haven. Vânturile potrivnice și furtuna i-au împins departe, în largul Atlanticului, ținându-i captivi. Faptul că au fost pradă stihiilor le-a fost fatal și neavând prea multe alimente la bord, unul câte unul au început să moară.

Mai întâi, Ephraim și-a pierdut cei doi fii, așa cum pățise odinioară și omonimul său biblic. Dar furtuna a continuat să bântuie și i-a dus până la urmă pe țărmul unei insule pustii lângă Capul Sable. Ceilalți oameni au murit după câteva săptămâni, fiindcă nu era nimic de mâncare decât pește sau uneori pescărușii (păstraseră niște praf de pușcă). Singur Ephraim a supraviețuit.

Lunile treceau una după alta și, deși putea să vadă vase de pescuit la orizont, nici unul nu se aventura prin apropiere.

> „Bietul om, în timp ce era astfel părăsit, a petrecut multe zile în rugăciune și în post !sic!, în care și-a mărturisit, tânguindu-se multele sale păcate care l-au făcut vrednic de aceste neorociri și a strigat către Dumnezeu pentru a fi izbăvit. Dar la urmă, i-a venit în minte că se cuvenea să-I aducă mulțumiri lui Dumnezeu pentru ocrotirea miraculoasă pe care o trăise și, prin urmare, a pus o zi de o parte pentru a-I mulțumi solemn lui Dumnezeu, îndelungatul său Ocrotitor, pentru îndurările divine care fuseseră

amestecate cu toate necazurile sale. *Imediat* (sublinierea îi aparține lui Mather), un vas din Salem, a trecut pe lângă insula aceea și, văzându-l acolo pe acest sărman slujitor al lui Dumnezeu, l-au luat. Și astfel a ajuns în Salem pe 18 iulie 1677[3]. (Trecuse un an fără două luni de când plecase!)

Povestirea noastră favorită despre fapte petrecute pe mare este despre *două* corăbii aflate la anaghie. Prima, condusă de William Laiton, era din Piscatagua și se îndrepta spre Barbados, când, la vreo o mie de mile de coastă, a apărut o fisură care n-a putut fi astupată. Echipajul a fost nevoit să se refugieze în barca de salvare. S-a întâmplat că aveau pâine din belșug, mai multă decât ar fi putut mânca, dar aveau apă atât de puțină, încât, după optsprezece zile de derivă, au ajuns la o linguriță de apă de om, pe zi.

În același timp, un alt vas, sub comanda căpitanului Samuel Scarlet, avea și el probleme, oamenii fiind „lipsiți de provizii, având doar apă îndeajuns, și încă de prisos". Ei au urmărit cu privirea barca în derivă, dar, în timp ce Scarlet se pregătea să- i ia la bord, oamenii săi

> ...voiau să nu îi ia, ca nu cumva să moară cu toții de foame. Dar căpitanul era prea mărinimos ca să dea urmare propunerilor egoiste care i s-au făcut. El a răspuns: „Poate că aceste ființe nenorocite sunt compatrioți de-ai noștri, dar, oricum, sunt niște ființe nenorocite. Am hotărât să-i iau și mă încred în Dumnezeu, care poate să ne izbăvească pe noi toți". N-a pierdut nimic prin această hotărâre, căci căpitanul Scarlet avea apa pe care o dorea Laiton, iar domnul Laiton avea pâinea și peștele pe care le dorea Scarlet. Astfel, s-au întărit unii pe alții și, în câteva zile, au ajuns cu bine în Noua Anglie.
>
> Este de remarcat că șeful echipajului care îl îndemnase pe căpitanul Scarlet să nu ia pe nenorociții aceia, mai târziu, a murit, naufragiind pe mare, fără să fie salvat de cineva.[4]

Rareori te saturi să asculți noi povestiri despre credincioșia minunată a lui Dumnezeu față de cei care-L iubesc și caută să-I rămână credincioși. Același Psalm 107, cu care Mather își începe povestirile de pe mare, mai conține aceste cuvinte: „O, de ar lăuda oamenii pe Domnul pentru bunătatea Lui și pentru minunile Lui față de fiii oamenilor".

Dar pentru aceia ale căror inimi erau atât de împietrite încât nu aveau decât dispreț pentru legământ, intervențiile divine ale lui Dumnezeu luau forma unor judecăți. Puritanii nici nu se așteptau la altceva, deoarece știau că, fiind noul Său popor ales, El se va comporta mai aspru cu ei, tocmai din cauza chemării lor.

Una dintre cele mai cumplite povestiri despre dreptatea aspră a lui Dumnezeu a fost consemnată de John Winthrop. Ea s-a întâmplat în august, 1633.

„Doi slujitori ai unui anume Moody din Roxbury, întorcându-se într-o barcă de la moara de vânt, au dat peste un banc de stridii. Au ieșit să adune stridii și, fiindcă nu-și legaseră bine barca, atunci când a venit fluxul, ea a fost dusă departe și s-au înecat amândoi, deși ar fi putut trece prin apă, prin oricare parte. Dar a fost judecata evidentă a lui Dumnezeu, pentru că ei erau oameni răi. Unul din ei, cu puțin timp înainte, fiind mustrat pentru desfrânarea sa, și dat pe mâna lui Satan, a răspuns că, dacă iadul ar fi de zece ori mai fierbinte, el ar vrea mai degrabă să fie acolo, decât să-și slujească stăpânul."[5]

Dorința i-a fost îndeplinită.

Un exemplu și mai vădit al judecății lui Dumnezeu - cu darul impresionant al pocăinței, în ultimul minut - a avut loc în Boston în 1686. Criminalul James Morgan, un condamnat la moarte, care în zilele de dinaintea execuției, la ajutorul și la sfaturile lui Cotton Mather și-a predat viața lui Cristos, s-a întors pe treptele spânzurătorii și s-a adresat mulțimii:

Mă rog lui Dumnezeu ca să fiu o pildă pentru voi toți... Cu frica lui Dumnezeu, vă spun să... vă păziți de păcatul beției, pentru că acest păcat duce la tot felul de alte păcate și blestemății... Căci, atunci când un om este băut, este gata să facă tot felul de păcate, până când umple paharul mâniei lui Dumnezeu, așa cum am făcut eu săvârșind acel păcat al crimei.

Mă rog lui Dumnezeu, ca unul care voi muri și mă voi înfățișa înaintea Domnului peste câteva minute, să luați aminte la ceea ce vă spun... O, dacă aș putea face măcar ceva bun în acest timp foarte, foarte scurt, înainte de a pleca de aici și de a nu mai fi în viață. Puneți-vă cu toții la inimă ceea ce vă spun acum când plec

din lumea aceasta. Primiți îndemnul meu și Dumnezeu să vă păzească de acest păcat, care m-a dus la pierzare.

(Și în timp ce i se punea lațul în jurul gâtului): O, Doamne, primește duhul meu! Vin la Tine, O, Doamne, *vin la Tine!*[6]

Trebuie să fi fost mai mult de o mână de oameni în acea mulțime, care au fost puternic convinși că viața lor avea nevoie de o schimbare semnificativă. Dar, din nefericire, reacția probabilă a majorității celor prezenți a fost una de indiferență față de mesajul său, fiindcă în atitudinea inimilor puritanilor din Noua Anglie, avea loc o schimbare subtilă și primejdioasă.

Pastorii o simțeau, căci duminică de duminică, ei își avertizau bisericile cu pasaje ca acestea din Cuvântul lui Dumnezeu:

> Vezi să nu uiți pe Domnul, Dumnezeul tău, până acolo încât să nu păzești poruncile, rânduielile și legile Lui... Când vei mânca și te vei sătura, când vei zidi și vei locui în case frumoase, când vei vedea înmulțindu-ți-se argintul și aurul și crescându-ți tot ce ai, ia seama să nu ți se umfle inima de mândrie și să nu uiți pe Domnul, Dumnezeul tău... Vezi să nu zici în inima ta: „Tăria mea și puterea mâinii mele mi-au câștigat aceste bogății". Ci adu-ți aminte de Domnul, Dumnezeul tău, căci El îți va da putere să le câștigi ca să întărească legământul încheiat cu părinții voștri prin jurământ, cum face astăzi. Dacă vei uita pe Domnul, Dumnezeul tău și vei merge după alți dumnezei, dacă le vei sluji și te vei închina înaintea lor, vă spun hotărât azi că veți pieri (Deut. 8:11-14; 17-19).

Este tocmai ceea ce începea să se întâmple în Noul Israel al lui Dumnezeu, doar la o generație după sosirea primilor veniți. Căci credința nu este ceva care poate fi trecută din generație în generație, sau împărtită prin botez sau prin participare la Sfânta Împărtășanie. Pentru ca credința să rodească, ea trebuie semănată în pământul recunoștinței.

Dar, născute în orașe și nefiind nevoite să le ridice în pustiu, generațiile următoare nu au cunoscut nevoia disperată. Ele au crescut fără a ști vreodată ce înseamnă să fii persecutat pentru credința ta, să fii batjocorit și disprețuit sau chiar întemnițat doar pentru că Îl iubești

îndeajuns pe Dumnezeu, pentru a încerca să-L pui pe El și voia Lui mai presus de orice. Fiii părinților nu au știut niciodată cum este să n-ai pământ, să n-ai de lucru și să n-ai nici un cuvânt de spus în ceea ce privește modul în care ești guvernat. Ei nu au avut amintiri de neuitat, întipărite în minte, despre zece, douăsprezece, șaisprezece săptămâni de calvar umed pe marea deschisă sau despre viața în corturi sau bordeie săpate în pământ, despre frigul și boala care a redus numărul lor la jumătate sau despre vremurile de foamete care-i puneau pe coate și pe genunchi căutând alune de pământ sau scormonind după midii pentru a rămâne în viață - și totul pentru credința lor și pentru visul unui Pământ al Făgăduinței.

De aceea, ei s-au simțit înclinați să-și pună toată încrederea în Dumnezeu. Prin Harul Său, erau ei și părinții lor binecuvântați. Și în timp ce poate că Îi mulțumeau cu buzele pentru harul acesta, adevărul era, că, fiindcă niciodată nu cunoscuseră nimic altceva, cu greu puteau să împărtășească recunoștința părinților lor.

Iar părinții? Pe măsură ce starea lor de mare sărăcie s-a schimbat treptat într-una de belșug, oare devotamentul lor față de legământ a rămas la fel de puternic cum fusese odinioară? Sau faptul că aveau mai mult decât destul pentru a se hrăni, adăposturi mai mult decât mulțumitoare și pământ mai mult decât destul, începea deja să-și ia obolul? Ce repede se sting amintirile vremurilor mai grele! Avea oare bogăția Americii - darul unui Tată iubitor ca răspuns la ascultarea copiilor Săi iubitori - să micșoreze acea Lumină a lui Cristos care păruse atât de orbitoare? Pe măsură ce un lot de pământ de trei acri se transforma într-unul de treizeci și apoi de trei sute, nevoia era oare înlocuită de lăcomie?

Există în firea umană și tendința ca o generație care a trecut prin vremuri de mari suferințe să facă tot ce-i stă în putere pentru a-și ocroti și a-și feri urmașii de aceleași privațiuni. Pe măsură ce tații puritani și mamele puritane deveneau priceputi în ceea ce privește viața la țară, ei transmiteau fiilor și fiicelor lor o comoară nesfârșită și neprețuită de cunoștințe despre viața de la frontieră - cum să potcovească un cal, când este grâul gata pentru seceriș, măiestria dărăcitului și a torsului lânii.

Și când, înaintea fiecărei lecții, ei au început să uite să sublinieze

nevoia de a se ruga mai întâi, de a încredința totul lui Dumnezeu și de a ști că numai prin Harul Său vor reuși totul, darul prețios al ingeniozității s-a transformat în calea spre încrederea în sine. Pământul *meu*, herghelia *mea*, „tăria mâinii *mele*..." Pe măsură ce părinții au început să gândească astfel, ei au crescut o generație de yankei puternici, bine adaptați, extrem de capabili și încrezători în propriile lor puteri.

Când un om se uită la mâinile sale, și știe ce sunt ele în stare să facă, sau la coarnele plugului, la un topor sau la patul unei arme, când știe ce pot ele să făurească cu o sulă, o rindea sau o bardă, când știe cum pot mânile lui să-i spună printr-o simplă atingere când va făta iapa sau cât de fertil este solul, când un om știe toate aceste lucruri, el poate fi înclinat să creadă că nu prea are nevoie de Dumnezeu. Și, mergând mai departe, că nu are nevoie nici de alți oameni.

Astfel a apărut cea mai puternică și mai respectată dintre trăsăturile americane: independența. Imaginea pionierului singuratic, care, împreună cu familia sa, își defrișează lotul personal - această imagine ocupă unul din locurile privilegiate ale moștenirii noastre culturale. Ea se perpetuează în prezent, glorificându-l pe călărețul singuratic, ușuratic și rebel. Mass- media îl preamărește, generația mai în vârstă își aduce aminte prin el de iluziile tinereții, iar copiii lor cred în el și pleacă de acasă încercând să fie ei înșiși regii drumurilor - pentru a se trezi prea târziu că visul este un coșmar.

Este un coșmar pentru că Dumnezeu nu l-a făcut pe om să trăiască singur. L-a făcut pe om, și îndeosebi pe copiii Săi care sunt chemați pe numele Fiului Său, să trăiască de parcă ar alcătui un singur trup, să se ajute și să se susțină unii pe alții. Dumnezeu își face lucrarea de creștere a creștinilor, în principal, prin intermediul altor creștini. Procesul de maturizare (pe care Biblia îl numește sfințire) nu poate fi realizat de unul singur.

Dar o parte din primii americani au uitat aceasta și, cu atât mai mult au făcut-o fiii și fiicele lor. Ei au continuat să meargă la biserică, dacă era una la o distanță de un ceas călare, dar mintea lor rămânea deseori înapoi, pe întinderea plantației. (Duminica următoare, începea munca la porumb și biserica trebuia să mai aștepte.)

Celor care reușeau să ajungă la biserică, pastorii le adresau chemări tot mai vehemente la pocăință. Acest tip de mesaj era predicat atât de des încât a ajuns să fie cunoscut sub numele de ieremiadă după numele profetului din Vechiul Testament, care rostise chemări cu glas de tunet către un Israel mulțumit de sine, și din ale cărui scrieri pastorii puritani se inspirau de obicei. Duminică de duminică, tunau și fulgerau de la amvoane și, în toată Noua Anglie, grinzile caselor de rugăciune răsunau de versete cum sunt Ieremia 8:5, 6: „Pentru ce, dar, poporul acesta se lasă dus în necurmate rătăciri, stăruiesc în înșelătorie și nu vor să se întoarcă la Dumnezeu? Căci Eu sunt cu luare aminte și aud că ei nu vorbesc cum ar trebui; niciunul nu se căiește de răutatea lui și nu zice: «Ce am făcut?»"

Dar omul se poate împietri față de cuvinte atât de puternice ca acestea. La urma urmei, predicatorii spuneau aceleași lucruri de ani de zile și totuși pământul rămânea fertil, clima favorabilă, indienii pașnici, iar Dumnezeu îi ajuta pe cei ce se ajutau, nu-i așa?

Iar nepoții lor au ajuns să aibă mai mult pământ, și s-au mutat tot mai departe, pentru a-și întemeia viața pe propriul lor pământ. Acum nu s-au mai deranjat să zidească întâi o biserică și nu au mai avut legi scrise care să interzică locuitorilor să locuiască la mai mult de o jumătate de milă de casa de rugăciune a orașului întemeiat, cum făcuseră mai de mult. Omul era liber să se ducă și să facă ce era drept în ochii lui sau, așa cum spune Cartea Judecătorilor, „fiecare făcea ce-i plăcea".

Nu este de mirare că Bradford prevăzuse acestea înaintea tuturor celorlalți, și inima îi era zdrobită. El *știa* care fusese dorința lui Dumnezeu.

> „Acum nici un om (1632) nu mai credea că poate trăi dacă nu avea vite și pământ foarte mult, ca să le crească; toți se străduiau să-și mărească numărul de vite. În felul acesta s-au împrăștiat curând prin tot golful, iar în orașul în care au trăit până atunci toți laolaltă, au rămas foarte puțini și, în scurt timp, el a ajuns aproape pustiu. Și dacă ar fi fost numai asta, deși chiar și atât era prea mult. Dar biserica trebuia să se împartă și ea, iar cei ce au trăit atâta timp în părtășie și mângâiere creștină trebuia să plece

și să treacă prin multe împărțiri... Și, mă tem că aceasta va fi spre nenorocirea Noii Anglii sau, cel puțin, a bisericilor lui Dumnezeu, de aici și va stârni nemulțumirea Domnului împotriva lor."[7]

Doisprezece ani mai târziu, când tot mai mulți pelerini doreau să iasă la Cape Cod înainte de a se ocupa tot pământul mai bun, Bradford scria:

„Fiind atât de hotărâți să se mute... au plecat fără să le pese de restul, care nu i-au putut opri... Și astfel a rămas părăsită biserica aceasta, ca o mamă în vârstă care a îmbătrânit și pe care copiii au uitat-o (deși nu și în sentimentele lor), dar în ceea ce privește prezența lor fizică și ajutorul lor personal. Mulți dintre membrii ei mai vechi au murit, iar cei veniți mai târziu erau asemenea copiilor mutați în alte familii, iar ea era ca o văduvă căreia nu-i mai rămânea decât să creadă în Dumnezeu. Astfel, ea, care i-a îmbogățit pe mulți, a devenit săracă."[8]

Cotton Mather, scriind mulți ani mai târziu, a afirmat tăios: „Religia a zămislit prosperitatea, și fiica și-a devorat mama".[9] În aceeași notă dură și directă, vorbind despre Noua Anglie, judecătorul Sewall îi scria lui Daniel Gookin: „Prosperitatea este o mâncare prea grețoasă pentru un om,... dacă nu este codimentată cu niște boabe de neajunsuri și lipsuri".[10]

Oare a greșit Dumnezeu că a onorat cu binecuvântări ascultarea copiilor Săi preaiubiți? Desigur că nu! Dar, așa cum predica John Danforth, „... a transforma binecuvântările în idoli înseamnă a le distruge dintr-o lovitură. Dacă Domnul își iubește poporul, El le va lua din mâini armele cu care încearcă cu încăpățânare să lupte împotriva Lui... Mai bine să fie Israel salvat și belșugul pierdut, decât belșugul salvat și Israel pierdut!"

Dumnezeu *i-a zdrobit* dintr-o lovitură, așa cum au demonstrat-o evenimentele curând după aceea. Dar în inima Sa, El nu dorea acest lucru, fiind cu mult mai răbdător decât oamenii. Între timp, acei oameni care cunoșteau inima lui Dumnezeu încercau să- și avertizeze compatrioții în privința pedepsei cumplite pe care și-o atrăgeau asupra lor. Acum Dumnezeu i-a avertizat în mod direct, prin secete, prin

invazii de lăcuste și omizi, prin epidemii de vărsat și prin nenumărate lucruri care, în aparență, fără legătură între ele, încep să meargă prost atunci când harul este luat.

Probabil că cea mai extraordinară pedeapsă de acest fel a fost ploaia de omizi pe care Winthrop a consemnat-o în vara anului 1646.

> S-a făcut mare pagubă de grâne (mai ales la grâu și la orz) în luna aceasta, datorită unei omizi, asemănătoare unui vierme negru, lungă cam de un țol și jumătate. Omizile mănâncă mai întâi frunzele de pe tulpină, apoi mănâncă floarea și ca urmare, spicul se usucă. Mai mulți observatori pricepuți cred că ele au căzut o dată cu o ploaie mare cu tunete, deoarece în diferite curți și în alte locuri deschise unde, cu o oră înainte, nu se putea vedea nici una, au apărut odată cu rafala de ploaie, acoperindu-le aproape, în afară de locurile cu iarbă unde nu se puteau deosebi atât de bine. Ele au produs pagubele cele mai mari în părțile sudice, cum ar fi Rhode Island etc. și în părțile estice, la porumbul indian. În mai multe locuri, bisericile au ținut o zi de post și rugăciune, după care omizile au dispărut.[11]

Sfârșitul uimitor al acestei calamități este atestat și de însemnările bisericii din Roxbury: „... s-au înălțat multe rugăciuni către Dumnezeu, pentru aceasta, în multe locuri oamenii au postit și Domnul i-a auzit și dintr-o dată le-a îndepărtat din toate părțile țării, spre mirarea tuturor oamenilor. Domnul a făcut-o, căci s-a întâmplat dintr-o dată."[12]

Pentru confirmări suplimentare, avem relatarea necrutătorului Johnson:

> „Apoi Domnul a binevoit să ne trezească (din pricina păcatului nostru de a fi nesocotit Sabatul), cu o armată de omizi care, dacă nu le-ar fi îndepărtat dintr-o dată, ar fi nimicit cu siguranță toate nădejdile gospodarilor. Acolo unde au căzut pe copaci, i-au lăsat ca după un frig de iarnă: goi și fără frunze. Și, cu toate că rar s-a întâmplat să cadă pe câmpuri, în unele locuri au făcut câte o gaură cât mâna secerătorului, dezgolind pământul de sub pajiștea verde. Dar Domnul ne-a arătat într- adevăr, prin câteva cazuri, ce ar fi putut face peste tot și, în multe locuri, le-a aruncat pe drumuri, încât căruțele trecând pe acolo s-au înverzit călcând peste grămezile de omizi. Pe unele câmpuri au mâncat

frunzele de mazăre și au lăsat tulpinile cu rodul întreg, atât de bun a fost Domnul în pedeapsa Sa.

Aceasta le-a adus aminte tuturor acestor iacobiți despre scopul venirii lor aici, dar mai ales fermierilor, care în dorința lor neînfrânată de a strânge roadele pământului, de multe ori au înaintat atât de departe în pustiu, încât sunetul dulce al trompetelor de argint ale lucrătorilor harnici ai lui Cristos, nu a mai putut ajunge la ei, uitând astfel de adunarea poporului Domnului și sărbătorindu-și Sabatele în căminele lor, caii, vitele, oile, caprele și porcii fiindu-le tovarășii cei mai dragi..."[13]

Deși Johnson, Winthrop și alți câțiva au avut destul discernământ pentru a vedea încă din timp ceea ce se întâmpla, vorbind despre aceasta în termeni fără echivoc, ei erau ca niște voci care strigau în deșert. Puțini ascultau. Și astfel Dumnezeu, în marea Lui iubire, a trebuit să aducă după omizi alte pedepse și alte avertismente din ce în ce mai severe. În repetate rânduri, poporul Lui se întorcea la El, rugându-L, chemând numele Său și umilindu-se, iar El, cu bucurie, se potolea, înapoindu-le binecuvântările. Dar, de fiecare dată se depărtau iarăși, din ce în ce mai repede și de fiecare dată pocăința lor era tot mai superficială, mulți lăsându-se duși de val, fără să mai țină zilele de post sau fără să mai participe la serviciile religioase. Și, în timp ce mulți s-au pocăit în inimile lor, aceasta nu a pătruns destul de adânc pentru a provoca o schimbare în viețile lor, deoarece inimile lor deveneau împietrite și lipsite de orice sentimente, ca și ale Israelului din vechime. Și astfel secetele nu se sfârșeau atât de curând și nici calamitățile nu dispăreau de tot.

Tragedia a fost caracterizată cu amărăciune de către Bradford care, la sfârșitul vieții stătea, asemeni bătrânului Iacov, plângându-și fiii plecați în Egipt, privind înapoi și comparând ceea ce ar fi putut fi, cu ceea ce au avut efectiv la început. În 1655, cu doi ani înainte de moartea sa, în timp ce revedea istoria plantației Plymouth, pe care o scrisese, a dat peste scrisoarea pe care pastorul John Robinson și prezbiterul William Brewster i-o trimiseseră din Leyden lui Edwin Sandys în Londra. Scrisoarea era plină de încrederea că, deși alte încercări de colonizare eșuau într-un mod lamentabil, totuși, cazul lor era unic și fără precedent, datorită tăriei dovedite a relației lor de legământ.

Într-adevăr, ei „erau uniți împreună ca un singur trup, prin legătura cea mai strânsă și cea mai sfântă, prin legământul Domnului, de a cărui încălcare se păzeau cu grijă și în virtutea căruia se considerau fiecare direct răspunzători să aibă grijă de binele celorlalți: toți pentru unul și unul pentru toți".[14]

Citind acestea, Bradford și-a pierdut calmul său obișnuit și, într-un moment de o rară și copleșitoare suferință, și-a vărsat durerea din inimă pe spatele paginii respective din manuscrisul său: „O, legătură sfântă, care erai păzită cu sfințenie, cât de dulci și de prețioase erau roadele care au izvorât din tine! Dar când această credincioșie a slăbit, s-a apropiat nenorocirea. O, dacă acești membri bătrâni n-ar fi murit sau dacă nu s-ar fi împrăștiat... sau dacă această grijă sfântă ar fi rămas încă în cei care au supraviețuit!..."

Nimeni, nici chiar Bradford nu nega faptul că colonizarea ținutului sălbatic spre vest făcea parte din planul lui Dumnezeu. Dar acesta era și punctul de vedere al predicatorilor: trebuia realizată ca parte a planului Său, după voia Sa perfectă și la timpul hotărât de El. *Nu* trebuia făcută vrând-nevrând de către individualiști izolați, pe care nu-i interesa deloc să facă voia lui Dumnezeu, când era vorba de o nouă întindere de pământ. Neluând seama la legămintele pe care le făcuseră, fără să se mai obosească să-și supună deciziile aprobării prezbiterilor bisericilor lor, ca să nu mai vorbim de permisiunea din partea autorităților civile, ei au plecat pur și simplu.

Unul dintre predicatorii care au reacționat mai mult cu mânie decât cu amărăciune, a fost John Cotton:

> Când oamenii pleacă astfel, Dumnezeu, de obicei, îi urmărește cu un blestem amarnic: fie luându-le viața, fie aruncându-i în sărăcie, fie lăsându-i pradă scandalurilor acolo unde merg, fie provocându-le neîntrerupte tulburări care îi fac să se pocăiască de nechibzuința lor de dinainte și de multe ori se întorc în biserica de unde au plecat."[15]

Era un lucru teribil în zilele acelea ca un om al lui Dumnezeu să rostească un blestem atât de serios, însă profeția lui John Cotton s-a dovedit mai adevărată decât s-ar fi așteptat el vreodată.

Un alt simptom al stării generale proaste, din punct de vedere spiritual, era faptul că generația mai tânără nu se convertea. Fiii părinților și mai ales fiii *lor*, nu ajungeau la aceeași legătură mântuitoare cu Isus Cristos, legătură pe care părinții și bunicii lor o cunoscuseră.

În principal, povara responsabilității apăsa pe umerii părinților puritani. Ei erau cei dintâi al căror devotament față de Calea Legământului slăbise. Puritanii fuseseră chemați să alcătuiască un singur trup care să fie atât de plin de Lumina lui Cristos în viața lor, încât ei să fie „o cetate așezată pe munte" și „o lumină care să lumineze neamurile". Aceasta însemna că dacă cineva nu se pocăia *zilnic* și nu se smerea înaintea lui Dumnezeu, dacă nu era în permanență dispus să recunoască că a greșit și să accepte să fie corectat, rezultatul inevitabil putea fi exprimat printr-un motto nescris „Dacă nu poți *fi* bun, încearcă să pari bun". O definiție mai scurtă se numește ipocrizie - păcat pe care puritanii păreau să-l deteste atât de mult la alții, dar pe care au ajuns să-l practice ei înșiși, înșelându-se singuri din ce în ce mai mult.

Așadar părinții s-au aflat într-o mare dilemă, trebuind să aleagă între două rele: dacă continuau să trateze la fel de aspru păcatele copiilor lor precum le trataseră la început pe ale lor, atunci s-ar fi dovedit fățarnici, iar copiii lor ar fi avut motive serioase să nu dorească să aibă deloc de-a face cu Calea Legământului. Pe de cealaltă parte, dacă o lăsau mai ușor în ceea ce privește păcatele copiilor lor, cum făcuseră cu ale lor, atunci s-ar fi făcut vinovați de idolatrie și copiii lor nu ar mai fi fost conștienți de nevoia lor de Isus Cristos, nicidecum să mai fie atrași de Calea Legământului.

De fapt, nu ar fi trebuit să existe această dilemă. Dacă ar fi fost dispuși să trăiască din nou conform clauzelor legământului pe care îl acceptaseră inițial, Dumnezeu le-ar fi ascultat rugăciunile, tămăduindu-le țara. Dar, o dată ce punem jos crucea, natura noastră decăzută se comportă în așa fel încât se împotrivește puternic să o ridicăm iarăși.

Astfel puritanii și-au pus jos crucea. Și-au astupat urechile, refuzând să-și asculte pastorii și au încetat să se mustre și să se îndrepte unii pe alții, alegând, în schimb, lăcomia, izolarea, independența și idolatria. [illegible] lui Cristos a început să se micșoreze tot mai mult. Abia dacă

mai atrăgea acum pe vreunul dintre copiii lor. Astfel bisericile puritane s-au confruntat cu o nouă dilemă: ce să facă cu copiii membrilor bisericii, care nu fuseseră niciodată convertiți ei înșiși la Cristos, dar care doreau acum să-și boteze propriii lor copii la biserică? În cele din urmă, au ajuns la ceea ce s-a numit „Legământul pe jumătate". Calitatea de membri parțiali a fost extinsă asupra unor astfel de părinți, permițându-le să-și boteze copiii, dar neîngăduindu-le să ia Sfânta Împărtășanie. Era cea mai bună soluție pe care au putut-o elabora și definea destul de bine situația în care ajunseseră: o jumătate de legământ pentru niște creștini devotați pe jumătate.

Prefața la *Magnalia* prezintă succint prima jumătate de veac a Noului Israel al lui Dumnezeu:

> Iată că o generație se stinge și vine alta... iar aceștia, care ani de-a rândul s-au îndeletnicit cu treburile obștești, se duc și ei, așa cum s-au dus și părinții lor înainte de ei. Mai este și o a treia generație, care a crescut și începe să aibă un cuvânt de spus... Cu atât mai mult putem să ne plângem noi, copiii unor astfel de părinți, de decăderea treptată de la viața și puterea părinților lor și de multele rele pe care le-a provocat printre noi. Căci aceste rele L-au făcut pe Dumnezeu să se ridice cu atâta mânie împotriva noastră, mai mult decât la început, venind mai întâi cu judecăți mai ușoare, iar mai pe urmă cu judecăți mai grele.[16]

„Iar mai pe urmă cu judecăți mai grele..." - necazurile lor au ajuns în punctul în care, în 1670, conducerea din Massachusetts a ordonat o anchetă specială pentru a afla de ce-i lovea Dumnezeu pe oameni cu boli, recolte slabe și naufragii. Dar aceasta n-a rezolvat nimic. Coloniștii și-au urmat căile lor obișnuite și s- au împietrit și mai mult la vocea pastorilor, care îi avertizau acum că năpasta prezisă de John Danforth era iminentă.

De fapt, conducerea ar fi putut economisi timpul și banii cheltuiți pentru anchetă, dacă ar fi pus la inimă poezia lui Michael Wigglesworth, care devenise deja o poezie favorită în sălile de clasă puritane. Intitulată inspirat, „Judecata lui Dumnezeu cu Noua Anglie", trei din cele treizeci și una de strofe, sună după cum urmează:

„Zilele noastre bune s-au terminat
și bolile ne năpădesc
Din an în an, căci inimile noastre
de Dumnezeu s-au depărtat.
În Noua Anglie, unde timp de atâția ani
o tuse n-auzeai,
Și unde doctorii n-aveau ce face,
acum au de lucru îndeajuns.
Vremurile de belșug s-au schimbat
mai nou în sărăcie.
Uneori prin secete mari, pârjolitoare,
alteori prin ploi peste măsură.
Dar acum și lanuri și pășuni,
de dor de ploaie, se-ofilesc.
Vitele plâng și inimile oamenilor
sunt pline de frică și de suferință.
Norii deseori se adună
de parcă ploaie ne-ar aduce
Dar, pentru marea noastră nevrednicie,
se-mprăștie din nou.
Postim, și ne rugăm, și ne purtăm de parcă
am vrea să ne întoarcem.
Dar câtă vreme nu o facem, Dumnezeu continuă
să ne pârjolească câmpurile și roadele".[17]

12

„Ca un leu care răcnește"

Tensiunea a crescut la începutul verii anului 1675 ca într-un arc care se încoardă. Exista un mod în care lovitura judecății lui Dumnezeu putea coborî peste un popor lacom, egocentric și mulțumit de sine, o năpastă atât de amenințătoare încât nimeni nu îndrăznea să se gândească la ea, nicidecum să mai vorbească despre ea: o răscoală generală, coordonată a indienilor.

Până atunci, vechile rivalități dintre triburile indiene fuseseră atât de adânci încât niciodată nu existase posibilitatea reală a unei ridicări în masă a indienilor. Și, întrucât poporul lui Dumnezeu trăia în ascultare față de legământul făcut cu El, harul Său providențial i-a ferit, astfel încât incidente ca acela pe care Winthrop îl relatează în 1639, nu erau neobișnuite:

> La Kennebeck, indienii doreau mâncare și, fiind acolo niște depozite ale casei de comerț din Plymouth, au uneltit să-i ucidă pe englezi pentru hrană. Câțiva indieni, intrând în casă, l-au găsit pe domnul Willet, administratorul casei, care citea Biblia și a cărui față era mai sobră ca în alte dăți, astfel că nu i-a privit prea zâmbitor, cum avea obiceiul. La aceasta, ei au ieșit afară, spunându-le tovarășilor lor că planul le fusese descoperit. Ei i-au întrebat cum de au putut să afle? Ceilalți le-au răspuns că se vedea pe fața domnului Willet că știa, iar el aflase aceasta dintr-o carte pe care o citea. Atunci au renunțat la planul lor.[1]

Relațiile dintre indieni și coloniști se deterioraseră, însă, de câtăva vreme și se zvonea că Metacomet, fiul lui Massasoit, șeful tribului wampanoag (căruia coloniștii îi dăduseră numele creștin Filip), vorbise cu șefii altor triburi. În vâltoarea evenimentelor de la începutul lunii

iunie, oamenii au fost siliți să se gândească la ceea ce era de neimaginat.[2]

Săgeata fusese pusă în coarda arcului încă din ianuarie. Într-o zi dis-de-dimineață, niște oameni, care treceau pe lângă un iaz înghețat din colonia Middleborough (la vreo cincisprezece mile sud-vest de Plymouth), au observat întâmplător ceva pe suprafața lacului. Arăta ca o pălărie bărbătească, iar lângă ea era ceva care semăna cu o muschetă. De vreme ce nici unul din obiecte nu era un lucru pe care cineva l-ar fi lăsat la voia întâmplării, mai ales în toiul iernii și, întrucât gheața era destul de rezistentă, s-au dus pe lac, să privească mai îndeaproape.

Cu siguranță, era o pălărie și o muschetă. Deodată, unul din oameni a scos un țipăt: acolo, sub gheața străvezie, era o față de om cu ochii larg deschiși, care privea țintă în sus, cu părul negru vâlvoi în jurul capului! Unul din oameni a fugit să aducă un topor și trupul pe care l-au desprins din gheață s-a dovedit a fi al lui John Sassamon, un indian creștin din așezarea indiană vecină, Nemasket. Probabil că se înecase în timpul ce trecea, înainte ca gheața să se întărească destul.

Totuși ceva nu era în regulă. Sassamon era indian; avea destulă minte ca să nu încerce ceva atât de nesăbuit. O examinare mai atentă a indicat o umflătură proeminentă pe partea laterală a capului, care ar fi putut proveni de la o lovitură, iar din trup nu a ieșit apă deloc, care să arate că moartea s-a produs prin înecare. Dar dovada cea mai relevantă era gâtul, care era rupt. Orice i se poate întâmpla unui om care umblă pe gheață, dar nu-și rupe gâtul. Se părea că John Sassamon fusese ucis, iar crima fusese făcută astfel încât să pară un accident.

Probabilitatea unei crime creștea, dacă se lua în considerare viața și faptele lui John Sassamon. Fusese crescut într-o comunitate de indieni creștini, la Natick, la cincisprezece mile vest de Boston și studiase la Harvard. Dar, pe urmă, poate într-o criză de identitate, s-a întors la confrații săi indieni, în sălbăticie, slujindu-l pe șeful de trib Filip, în calitate de consilier. John Sassamon era un tânăr deștept și iute, care vorbea engleza la fel de cursiv ca și limba sa maternă. Trebuie să fi fost astfel de neprețuit pentru Filip - până când conștiința sa de creștin a început să nu-i dea pace. Duhul lui Dumnezeu l-a mustrat tot mai mult, aducându-l în punctul în care s-a întors la Natick, unde a fost

reprimit și a devenit un convertit atât de exemplar, încât i s-a încredințat responsabilitatea de a-i instrui pe alți indieni. Astfel, când comunitatea indiană din Nemasket a trimis după un predicator băștinaș, John Sassamon a fost alegerea logică.

Toate acestea n-au putut decât să-l înfurie pe Filip, care era bine cunoscut pentru ura sa, prea puțin ascunsă împotriva creștinismului și, mai ales, împotriva misionarilor creștini care îl lipseau de unii din cei mai buni războinici ai săi. Dușmănia sa era întru totul sprijinită de *powaw*, adică de vraci, care își vedeau propria putere și influență drastic reduse de religia omului alb. Lui Filip, John Sassamon i se va fi părut un renegat de cea mai joasă speță. Acestea erau lucrurile care se cunoșteau.

Ceea ce nu se știa în general este că, la puțin timp înainte de moarte, John Sassamon a venit la guvernatorul Winslow al coloniei Plymouth și la magistrații săi, și i-a informat în secret că Filip și tribul wampanoag organizau un complot general împotriva coloniștilor. Se pare că guvernatorul și asociații săi nu luaseră în considerare avertismentul, la vremea respectivă, cu toate că John Sassamon subliniase faptul că el își risca viața pentru a le furniza acele informații. Dar, dacă până atunci ei au continuat să le ia în glumă, acum le-au luat în serios.

În mod incredibil, s-a găsit un martor ocular al uciderii lui Sassamon, un indian care observase totul de pe vârful unui deal din împrejurimi, care era destul de aproape ca el să-i poată recunoaște pe cei trei asasini, unul dintre ei fiind unul dintre ofițerii de bază ai lui Filip. Oamenii aceștia au fost arestați și judecata a fost fixată pe luna iunie. Pentru a asigura cea mai mare corectitudine, urma să fie două jurii: unul compus din coloniști, iar celălalt din indienii cei mai înțelepți din colonie. Deși cei trei inculpați au insistat asupra nevinovăției lor, pe tot parcursul judecății, verdictul ambelor jurii a fost unanim: *erau vinovați*.

Sentința a fost moartea prin spânzurare și arcul de război a fost întins până la capăt. Filip era furios. El a insistat susținând că martorul era un mincinos și în înțelegere cu coloniștii, încercând evident să-i mânjească onoarea (căci dacă ei erau vinovați, nu mai era nici o îndoială cu privire la cel care le dăduse ordinul). Protestul lui a fost atât

de mare, precum și cel al acuzaților care, chiar în timp ce stăteau pe eșafod, negau cu putere că avuseseră vreo legătură cu moartea lui John Sassamon, încât ani de-a rândul ar fi rămas cu siguranță o îndoială, dacă n-ar fi existat o clipă incredibilă a providenței divine. În timp ce cădea trapa de sub ultimul din cei trei indieni, frânghia s-a rupt! Indianul a căzut la pământ și, în teroarea momentului, a hotărât să vorbească. El a mărturisit că toți trei făcuseră exact lucrul de care fuseseră acuzați și, deși a susținut că el doar privise, pe când ceilalți comiseseră, de fapt, crima, a fost spânzurat din nou, iar de data aceea frânghia nu s-a mai rupt.

În schimb, răbdarea lui Filip s-a sfârșit. Acum, cete mari de indieni înarmați puteau fi văzute mișcându-se pe la țară, și mulți coloniști și-au abandonat pământurile îndepărtate, mutându- se în zone mai dens populate, păzite de case fortificate, numite case tari. Ne-am putea întreba dacă și-au amintit versetul din Scriptură, din 1 Petru 5 :
„... potrivnicul vostru, diavolul, dă târcoale ca un leu care răcnește și caută pe cine să înghită".

Teama a împânzit țara; vârful săgeții din arcul de război își căuta punctul de ochire. Câteva din casele părăsite au fost jefuite și incendiate de indieni. Corpuri de miliție înarmate au intrat în păduri căutându-i pe făptași, dar s-au întors cu mâinile goale, după ce vânaseră umbre. S-au tras câteva focuri la care s-a răspuns, dar inamicul n-a fost văzut. În primele trei săptămâni din iunie, o populație îngrozită stătea cu suflarea la gură.

Ne putem imagina scena de la periferia așezării Swansea, când coardei arcului i s-a dat, în sfârșit, drumul.[3] Lovitura a venit înaintea zorilor, în lumina care mijea, în dimineața rece și limpede a zilei de 21 iunie. Era ghidată cu pene de curcan sălbatic, care nu se aflau în coada unei păsări durdulii, ci a unei săgeți zvelte, din lemn de salcie. La celălalt capăt al săgeții se afla un vârf de cremene ascuțită, și, în timp ce proiectilul silențios era în drum spre țintă, zborul său era urmărit de peste o sută de perechi de ochi, din poziții bine ascunse. A zburat până când a aterizat cu un *zgomot înfundat* în ușa solidă de stejar a unei case de colonist pe care-l vom numi Isaac Trowbridge.

Auzind zgomotul acela și nimic altceva, Trowbridge a deschis ușa.

Ochii i s-au făcut mari când a văzut săgeata dar, înainte de a se putea clinti pentru a trânti ușa, o a doua săgeată i s-a înfipt în piept și o a treia i-a străpuns gâtul. A patra l-a nimerit pe fiul său mai mare, în timp ce acesta încerca să-și tragă tatăl înăuntru. În momentul acela, pădurile din jur au răbufnit de urlete păgâne, zeci de viteji dând frâu liber urii acumulate de zeci de ani. Fiul mijlociu a baricadat ușa și a proptit masa familiei în fereastra din față, în timp ce mezinul încărca pușca cu două țevi a tatei. Dar era în zadar, și mica familie știa aceasta. Nu după mult timp, o coloană hidoasă de fum negru se înălța în văzduhul liniștit al dimineții.

În ziua aceea, indienii din tabăra lui Filip, din apropierea muntelui Hope, au ars toate casele din Swansea, măcelărindu-i și schilondindu-i pe locuitori. Când, în cele din urmă, au sosit trupele coloniale, acestea au fost șocate și scârbite de ororile peisajului care-i întâmpina. Strada principală a micii așezări era presărată cu trupuri dezmembrate de bărbați, femei și copii. Priveliștea era atât de oribilă, încât la început nu le venea să creadă că ar fi putut fi provocată de ființe umane. Satan își dezlănțuise furia asupra Noii Anglii.

Următoarea așezare care a căzut sub tomahawk a fost Dartmouth, o zi mai târziu, apoi Tannton și Middleborough, iar apoi Sudbury. În Lancaster au fost căsăpiți cincizeci de oameni, iar în Groton patruzeci de case au fost incendiate. Indienii se pregăteau acum să se îndrepte spre Marlborough, Filip comandând personal o mie cinci sute de viteji, o armată mai mare decât fuseseră coloniștii vreodată în stare să adune.

Noua Anglie era complet nepregătită, din punct de vedere strategic, mental și spiritual. S-a chemat în grabă o companie locală de miliție, care era trimisă în acțiune, spre ușurarea unui orășel sau a unui cătun încercuit, doar pentru a fi tăiată în bucăți într-o ambuscadă pregătită pentru *ea*. Și tot așa, până când coloniștilor le-a fost teamă și să mai intre în pădure, ca să nu mai vorbim de a urmări în forță dușmanul. În toată Noua Anglie, moralul era la pământ, căci în orașele care încă nu erau atacate soseau supraviețuitorii - unii în stare de isterie, alții muți de atrocitățile care depășeau orice imaginație a minții umane.

Aproape imediat a fost declarată o zi de post în Massachusetts, dar abia se terminase serviciul, că au sosit vești despre noi dezastre. Era

limpede că, de astă dată, mânia lui Dumnezeu nu se va potoli cu o singură zi de pocăință.

Increase Mather și fiul său Cotton au cântat primii cântecul pe care ceilalți pastori l-au prins din zbor. Predicau cele mai puternice mesaje ale vieții lor, inspirate din pasaje din Scriptură cum ar fi:

> „Iată, aduc de departe un neam împotriva voastră... a cărui limbă n-o cunoști... Tolba lui cu săgeți este ca un mormânt deschis; toți sunt niște viteji. El îți va mânca secerișul și pâinea; își va mânca fiii și fiicele,..., îți va mânca via și smochinul; și îți va trece prin sabie cetățile întărite în care te încrezi... Ei poartă arc și suliță; sunt cumpliți și fără milă; glasul lor urlă ca marea; sunt... gata de luptă ca un om pregătit de război, împotriva ta, fiica Sionului" (Ieremia 5:15-17; 6:23).

Pentru Mather și fiul său era limpede că Dumnezeu nu dorea o schimbare temporară sau superficială. Ceea ce cerea El acum nu era nimic altceva decât ceea ce ceruse mereu: o schimbare completă a vieții. Pentru aceasta, păcatul trebuia smuls din rădăcină și trebuia tratat cu o asprime care pe coasta de est a Americii nu se mai văzuse de aproape cincizeci de ani.

La început, oamenii, deși erau înspăimântați și cutremurați, nu l-au luat în serios pe Mather și pe colegii săi predicatori, deoarece auziseră acestea de atâtea ori înainte. Dar știrile despre război erau din ce în ce mai rele. Căci nu mai era nici o îndoială că acum *era* război; practic, toate triburile din Noua Anglie se vopsiseră în culorile războiului, au pornit la atac și adunau scalpuri.

În cele din urmă, oamenii au început să ia aminte la ceea ce le spuneau pastorii. Bisericile din Colonia Golfului erau pline și oamenii care de ani de zile nu mai veniseră la biserică, ședeau în bănci și se alăturau rugăciunilor.

Căci bătălia era una spirituală; nici în această privință nu exista nici o îndoială și chiar și cel mai pragmatic dintre ei ajungea să fie de acord cu aceasta. Răbdarea lui Dumnezeu față de căile fățarnice ale coloniștilor ajunsese la capăt. Și nu mai avea de gând să se domolească și să restaureze harul salvator, care atâta timp îi ocrotise și pe care îl

luaseră de bun, până când întreaga națiune, care tocmai își „scutura puful", avea să- și schimbe inima.

Între timp, forțele Luminii se clătinau în învălmășeală și dezordine, cedând pe toate fronturile. Așa cum predica Samuel Cooke un secol mai târziu „Satan, pe care indienii îl preamăreau,... și-a ridicat oști de fiare flămânde și fioroase..."[4] Prințul întunericului așteptase răbdător ca semințele lăcomiei să dea roadă. Iar acum râdea triumfător, în timp ce contraatacul său ajungea la culmea furiei sale, iar slujitorii săi ascultători se străduiau, în mod sălbatic, să recupereze teritoriul pierdut și să se revanșeze pentru insultele primite. Au luptat cu lepădare de sine și cu curaj, știind că era ultima lor șansă. Căci ei nu puteau fi împinși mai departe spre vest de coloniștii care înaintau. Erau acum cu spatele la râul Hudson, dincolo de care poporul irochez, extrem de ostil și puternic, deținea drepturi teritoriale nedisputate. Venise vremea să-l împingă pe omul alb înapoi în mare!

Multe din familiile și așezările care erau acum cel mai greu lovite, se îndepărtaseră de mult de biserici, atât fizic cât și spiritual. În plus, multe din aceste familii își întemeiaseră orașe, fără a ridica mai întâi o biserică. Iar cei doi Mather spuneau destul de limpede că nenorocirea lor nu era o întâmplare. Profeția lui John Cotton începea să se împlinească!

Dar, acolo unde chiar și cele mai izolate așezări *s-au străduit* să rămână credincioase lui Dumnezeu și unii altora, Dumnezeu le-a rămas credincios. Conform istoriei orașului Sudbury, motivul pentru care Sudbury și nu Concord a fost ales ca următorul obiectiv de atac, a fost că indienii se temeau de influența pe care pastorul din Concord o avea asupra Marelui Spirit. Istoria citează o veche cronică indiană, precum urmează: „Nu vom propăși dacă ardem Concord", ziceau ei. „Marele Spirit iubește acei oameni. El ne spune nouă să nu mergem acolo. Ei au un om mare acolo. El se roagă mult."[5]

Un alt caz asemănător este asediul așezării Brookfield. Acolo, prin îndurarea lui Dumnezeu, orășenii au avut timp să se adune în casa de piatră, unde, cu muschetele lor, au reușit să țină piept unui număr net superior de indieni nipmuck. Un cercetaș numit Ephraim Curtis se afla printre ei, el încercând în trei rânduri să se strecoare printre liniile indienilor, după ajutor. La a treia încercare, a reușit, în sfârșit, târân-

du-se în întuneric pe mâini și pe genunchi, așteptându-se în orice clipă să fie descoperit și ucis. A reușit să ajungă pe jos la Marlborough, la o depărtare de vreo treizeci de mile, unde s-a prăbușit epuizat.

Între timp, în jurul casei de piatră, indienii nipmnuck își consolidau asediul, ocupând hambarele din apropiere și revărsându-și focul muschetelor prin ferestrele casei de piatră, care continua să reziste. Apoi indienii au trecut la aruncarea de săgeți aprinse în acoperișul casei. Oamenii dinăuntru însă au făcut găuri în acoperiș, stingând flăcările înainte ca ele să se poată răspândi. După aceea, indienii au îngrămădit fân la unul din colțurile casei și i-au dat foc, dar unii din coloniști au reușit să năvălească afară și să stingă vâlvătaia.

Înciudați, războinicii au construit o torță mobilă, folosind roți de la vehiculele fermei, un butoi plin cu combustibil și două sulițe extrem de lungi făcute din prăjini îmbinate cap la cap. Dar, tocmai când încercau să pună în mișcare șandramaua, o ploaie torențială le-a udat combustibilul făcându-l inutilizabil!

Asediul se afla în plină desfășurare de aproape patruzeci și opt de ore, când vestea a ajuns, în sfârșit, la maiorul Samuel Willard care se fla în drum spre Lancaster, cu o trupă puternică de cavalerie. Trupa s-a întors brusc și a pornit în galop spre Brookfield, unde indienii făceau un zgomot atât de mare, asediind casa de piatră încât n-au auzit strigătele de alarmă ale santinelelor lor care văzuseră călăreții ce se apropiau cu repeziciune. După o încăierare scurtă și aprinsă, indienii s-au făcut nevăzuți. Iar când ușa ciuruită de gloanțe s-a deschis larg, cavaleriștii au fost întâmpinați așa cum nu mai fuseseră niciodată în viața lor!

Chiar și în ceasul cel mai întunecat al Noii Anglii, s-a putut vedea că pedeapsa lui Dumnezeu s-a potolit din pricina credincioșilor Săi. A fost o minune că Curtis a reușit să treacă printre indieni, o minune că ploaia torențială a căzut tocmai atunci și o a treia minune faptul că trupele lui Willard s-au întâmplat să fie în zonă, gata de luptă, atunci când au primit vestea.

Au mai fost multe alte cazuri consemnate, în care îndurarea lui Dumnezeu s-a manifestat prin providența divină în acest război. Dar poate nici unul nu este atât de impresionant ca povestea lui Mary

Rowlandson, care a fost prinsă vie de indieni, în raidul lor prin orașul Lancaster. Soțul ei, pastorul local, era în Boston când atacul a început, iar ea, împreună cu treizeci și șase de persoane, erau într-una din casele întărite ale satului, pe care indienii au reușit s-o incendieze.

Atunci mi-am luat copii și pe unul din cei ai sorei mele, ca să plecăm și să părăsim casa, dar îndată ce am ajuns în pragul ușii, indienii au tras atât de puternic încât gloanțele răpăiau pe casă ca și cum cineva ar fi luat o mână de pietre și ar fi aruncat cu ele, astfel că ne-a părut bine că ne-am putut trage înapoi... Prin aceasta, Domnul a vrut să ne facă să vedem mâna Lui și să vedem că ajutorul nostru este întotdeauna la El. Dar trebuia să ieșim, fiindcă focul creștea și se apropia vuind dinapoia noastră, iar indienii se agitau înaintea noastră cu puști, suliți și toporiști gata să ne înghită. Abia am ieșit din casă, când cumnatul meu a căzut mort, la care, indienii au strigat și au urlat cu dispreț și îndată au fost peste el, dezbrăcându-l de haine. Gloanțele fiind dese, unul m-a lovit dintr-o parte trecând prin pântecele și prin mâna copilului meu drag din brațe. Unul din copiii sorei mele mai mari, William, și-a rupt piciorul și indienii văzându-l, l-au lovit în cap. Așa am fost măcelăriți de acești păgâni fără milă, în timp ce stăteam înlemniți, cu sângele curgându-ne până la călcâie..."[6]

Au luat-o prizonieră.

„... dar Dumnezeu a fost cu mine, în chip minunat, purtându-mă și sprijinindu-mi duhul, ca să nu se stingă de tot. Unul din indieni l-a dus pe bietul meu copilaș rănit cu un cal... Eu am plecat pe jos după el, cu o amărăciune care nu se putea exprima. Până la urmă, l-am luat de pe cal, și l-am dus în brațe până când puterile m-au părăsit și am căzut cu el cu tot. (Ei au pus-o pe ea și pe copil pe un cal, până când au făcut tabăra.) Iar acum trebuia să șed în zăpadă lângă un foculeț, cu câteva crengi în spatele meu, cu copilul bolnav în poală, cerându-mi într-una apă, căci, din cauza rănii, a făcut o febră puternică... O, să văd puterea minunată a lui Dumnezeu, pentru ca duhul meu să nu se prăbușească de tot în nenorocirea mea. Totuși, Domnul m-a sprijinit cu Duhul Său, plin de har și de îndurare și amândoi am trăit să vedem lumina zilei următoare.

Mary Rowlandson s-a luptat timp de nouă zile, în timp ce era dusă de ceata rătăcitoare, până când, în cele din urmă, copilul a murit. Dar credința ei remarcabilă în Dumnezeu a rămas neștirbită: „De atunci m-am gândit la bunătatea minunată a lui Dumnezeu față de mine, pentru că mi-a păstrat mintea și judecata sănătoasă în aceste timpuri de jale, ca să nu fac ceva rău și necugetat pentru a pune capăt vieții mele mizerabile."[7]

Lucrul acesta este deosebit de semnificativ, întrucât multe din femeile luate prizoniere fie au înnebunit, fie s-au sinucis. Căci indienilor le făcea plăcere să le tortureze fizic, și nu pierdeau niciodată prilejiul de a ațâța un prizonier pe care-l bănuiau că își plânge ușor de milă. Mai mult, se pare că recunoșteau credința în Cristos ca atare, căci fie că îi provocau pe creștini până la nebunie, fie îi lăsau în pace, poate din teamă față de sursa puterii lor lăuntrice. Dar alți prizonieri, mai puțin credincioși, pe care numai speranța îi susținea, au avut prea puțin parte de acest tratament. Toată Noua Anglie era cufundată în întuneric, așa cum nu se mai văzuse nici la început, în cele mai cumplite ierni.

Dar Lumina n-a fost niciodată stinsă complet și, cu cât se întuneca mai mult, cu atât ardeau mai puternic puținele lumini rămase. Niciodată în douăzeci de ani, Increase Mather nu a predicat atât de des în fața unor mulțimi atât de mari. Și, pentru prima dată, după mai bine de douăzeci de ani, oamenii îi ascultau fiecare cuvânt - și nu numai că îl ascultau, dar și luau aminte la toate cuvintele lui. În fața succeselor repetate ale indienilor mult lăudata siguranță și încredere în sine a yankeului s-a topit ca o lumânare pe o sobă încinsă. Pentru prima dată în viață, mulți fermieri și locuitori ai pădurilor au cunoscut gustul fricii și unii, tot pentru prima dată, s-au aplecat pe genunchi. Prin aprilie 1676, abia dacă se mai găsea vreun bărbat sau vreo femeie în Noua Anglie care să nu-și ceceteze cu seriozitate sufletul, căutând păcate nemărturisite sau păcate de care nu se pocăise. De fapt, a nu face așa era socotit a fi o lipsă de patriotism - era ca și cum cineva nu și- ar fi făcut partea sa în efortul pentru oprirea războiului.

Era vremea ca poeții să-și pună talentele în slujba cauzei, așa cum

a făcut Peter Folge, printre ai cărui nepoți se va număra și Benjamin Franklin:

„Dacă ne întoarcem cu adevărat la Dumnezeu
El Își va îndepărta mânia
Și atunci Își va lua nuiaua,
Și o va arunca în foc.
Hai să căutăm păcatul pentru care
Dumnezeu ne dă pedeapsa.
Și dacă l-am găsit, să-l dăm afară
și în veci să îl urâm".[8]

Era totodată și vremea ca bisericile să-și înnoiască legămintele. Cum spunea un pastor „Dorim, cu voia lui Dumnezeu... să ne înnoim în mod solemn legământul bisericii noastre după exemplul celor din vremea lui Ezra. Este vremea când mâna lui Dumnezeu cere acest lucru neapărat și cu putere".

În cele din urmă, mânia lui Dumnezeu a început să se potolească. Mary Rowlandson observa din spatele liniilor inamice

...providența stranie a lui Dumnezeu care a răsturnat starea de lucruri, atunci când indienii erau în culmea triumfului, iar englezii complet înfrânți. Am fost la dușman unsprezece săptămâni și cinci zile... Triumfau și se bucurau, în cruzimea lor inumană, de multe ori diabolică, față de englezi. Se lăudau mult cu izbânzile lor, povestind cum în două ceasuri îl nimiciseră pe căpitanul cutare și pe compania sa, în locul cutare, și se lăudau câte orașe nimiciseră, iar apoi își băteau joc, zicând că le făcuseră un bine, trimițându-i în rai atât de repede...

Păgânii au început acum să creadă că totul este meritul lor, iar sărmanele speranțe ale creștinilor au început să slăbească și acum ochii lor sunt mai mult la Dumnezeu iar inimile lor oftează spre cer. Și ei încep să spună serios: „Doamne, ajută-ne, căci altfel pierim". Când Domnul l-a adus pe poporul Său aici, unde nu mai văd nici o altă speranță decât în El, atunci El ia lupta în mâinile Sale. Și, deși indienii au săpat în vara aceasta o groapă adâncă precum este iadul, pentru a-i îngropa pe creștini, Domnul îi va arunca pe ei înșiși în ea.[9]

Mary Rowlandson a fost eliberată în mod miraculos, cu puțin timp

înaintea încetării ostilităților. Și nu numai atât, dar fiul și fiica ei, ținuți prozonieri în altă parte, au fost și ei eliberați, și familia a fost reunită avându-l acum alături și pe soțul ei. „Astfel m-a izbăvit Domnul pe mine și pe ai mei din iadul acela cumplit și ne-a adus în mijlocul creștinilor milоși și buni la inimă. Dorința sufletului meu este să fim vrednici de îndurările pe care le-am primit și le primim."[10]

Mersul războiului a început să se schimbe. Unii istorici moderni care nu sunt dispuși să-i atribuie nimic lui Dumnezeu, arată că timpul și superioritatea numerică au fost de partea coloniștilor, o dată ce și-au revenit în fine. Ei aveau armele și aveau proviziile; trebuia doar să-și găsească curajul necesar pentru a trece la ofensivă. Dar ei, puritanii, știau de la Cine venea acel curaj, în ultimă instanță. Știau Cui să-I mulțumească și au făcut-o din toată inima.

Una din ironiile extraordinare ale dreptății divine este că instrumentele pe care Dumnezeu le-a ales pentru a schimba mersul războiului erau tocmai cele care, până la venirea coloniștilor, aparțineau lui Satan. Aceștia nu erau alții decât „indienii care se roagă" - cei care fuseseră convertiți la creștinism. Ei rămăseseră loiali coloniștilor, cu toate că, în valul de panică inițial, aceștia fuseseră ținta urii lor. Oameni foarte înspăimântați, hotărâseră dintr-o dată că singurul indian bun este un indian mort.

Dacă acești indieni creștini n-ar fi fost ocrotiți de curajosul reverend John Eliot (care avea să devină cunoscut drept apostolul indienilor), de Daniel Gookin, Daniel Henchman și William Danforth, este aproape sigur că ar fi avut loc atrocități în masă, care ne-ar fi umplut de rușine pentru următorii trei sute de ani. Așa se face că mulți indieni creștini au fost trimiși în insula Deer din portul Boston, pe durata ostilităților, aproape fără nici un adăpost și total dependenți de mila oamenilor, în ceea ce privește hrana lor. Dar ei au știut cum să se roage și Dumnezeu le-a purtat de grijă.

Când, în sfârșit au avut destulă încredere în ei, ca să le dea arme și să le încredințeze misiuni de luptă, acești indieni creștini au devenit cercetași, - ochii și urechile forțelor coloniale, ori de câte ori aceștia trebuiau să execute manevre în teren acoperit, adică ori de câte ori căutau să ducă o bătălie împotriva indienilor. Acum, în loc să bâjbâie

neajutorați, pentru prima dată trupele coloniale se puteau mișca rapid și în siguranță prin pădurile cele mai dese. Această schimbare se datora indienilor creștini. Dumnezeu se folosea de cei mai noi fii ai Lui, care, până nu demult, fuseseră numiți „fiii diavolului" tocmai de acei coloniștii pe care acum îi ajutau să se salveze.

Cercetașii i-au învățat pe coloniști să se lupte ca indienii, care preferau să lupte din ascunzători ori de câte ori era posibil, mulțumindu-se să hărțuiască și să dispară până când erau destul de puternici, ca număr, ca să riște o confruntare deschisă, adică, pe scurt, aplicau din instinct toate regulile războiului modern de gherilă. Acum coloniștii învățau tacticile care un secol mai târziu urmau să dea bătaie de cap și să zăpăcească trupele britanice regulate conduse de Howe și Burgoyne.

În vara anului 1676, balanța atârna hotărâtor de partea coloniștilor. Acum, în loc să le fie frică să intre în păduri după dușmanii lor, coloniștii doreau să se apropie prin luptă de inamic, oriunde s-ar fi aflat. Ei credeau, într-adevăr, că luptă cu înseși forțele iadului și, odată ce și-au curățat inimile de păcatele nemărturisite, simțeau că Îl puteau chema pe Domnul să fie alături de ei. „Voi rugați-vă pentru noi și noi vom lupta pentru voi!" le strigau veseli celor care trebuia să rămână în spate, iar indienii au observat îngroziți noul lor spirit agresiv:

Atâția oameni se pocăiseră sincer în mod public de căile lor păcătoase, atâtea vieți erau schimbate cu adevărat, atâtea legături distruse erau refăcute și atâtea biserici își înnoiau solemn legămintele, încât Dumnezeu S-a potolit și Și-a revărsat îndurarea. Exista în colonii un sentiment de prospețime, de curăție și de speranță nouă. Coloniile erau unite pentru o cauză comună, în timp ce casa lui Satan era dezbinată iarăși împotriva ei înșăși, datorită vechilor rivalități tribale. „Norocul" părea să le fie acum atât de potrivnic indienilor, încât aceștia au început să se predea, în cete mici, iar mai apoi, de-a valma.

Acțiunea decisivă a avut loc pe 26 august 1676. Un dezertor wampanoag, supărat că Filip poruncise să fie omorâtă o rudenie de-a lui fiindcă îi sugerase că indienii ar trebui să facă pace cu coloniștii, s-a întâlnit cu luptătorul indian, căpitanul Benjamin Church. El s-a oferit să-l ducă pe Church și pe însoțitorii săi, care-l urmăriseră pe Filip prin tot sudul Noii Anglii, spre locul unde căpetenia răsculaților își avea

tabăra. Căci Filip se retrăsese pe furiș înapoi spre așezarea wampanoag de pe muntele Hope, de pe peninsula istmului Bristol, în Rhode Island, de unde începuse totul.

În toiul nopții, Church și-a trimis oamenii pe peninsulă în canoe, pregătind o ambuscadă. Un detașament avea să se apropie de așezarea indiană, dinspre nord, ajungând în apropiere și așteptând în tăcere toată noaptea. În zori, urmau să pornească și să atace, făcând cât mai mult zgomot cu putință. Între timp, grosul trupelor lui Church aveau să formeze un cerc larg la sud. În timp ce indienii vor fugi fără zgomot, cu atacatorii urlând în spatele lor, cercul format de oamenii lui Church, care va sta așteptându-i, îi va lua ca din oală.

Planul a mers ca pe roate. La prima lumină a zorilor, răcnetul înspăimântător i-a îngrozit pe indieni, făcându-i să fugă cuprinși de panică. Coloniștii strigau și răcneau, iar indienii fugeau iuți și silențioși ca cerbii. Unul din ei, mai rapid decât ceilalți, aproape a trecut prin cordon înainte de a fi doborât. Era Filip. În toate sensurile, războiul lui Filip se încheiase.

De ce s-a întors Filip la vechea sa reședință? De ce a omis să plaseze observatori, tocmai el, care se pricepea la ambuscade mai mult ca oricare om în viață? Să fi fost intenționat - echivalentul indian al unei morți onorabile de militar? Oricare erau motivele, totul se terminase. Consecințele războiului care, proporțional, a costat mai multe vieți decât oricare alt război din istoria Americii, încărcându-i pe supraviețuitori cu poveri zdrobitoare, s-au dovedit, totuși, a fi salutare. Belșugul era pierdut într-adevăr, dar Noul Israel al lui Dumnezeu era salvat - pentru o vreme.

Dacă Dumnezeu încerca să ridice un nou Israel în America, Satan făcea tot ce putea să-i stea împotrivă. Iar oamenii care reprezentau cea mai mare amenințare la adresa lui erau cei care erau cei mai devotați să meargă pe calea legământului, în ascultare față de Mântuitorul care-l biruise. Aceștia erau puritanii. Am văzut cum a așteptat Satan timp de două generații, până când belșugul a slăbit într-atât de mult Oastea de Lumină, încât a avut o ocazie excelentă să îi distrugă fizic. Însă slujitorii săi ascultători au fost învinși prin intervenția divină a lui Dumnezeu, în numele *propriilor Lui* slujitori care se pocăiseră.

Scriptura ne spune că până când se va întoarce Cristos și îl va nimici pe diavol, el va continua să se lupte împotriva Împărăției lui Dumnezeu. Satan avea să aștepte încă șaisprezece ani, înainte de a lansa al doilea și ultimul său atac împotriva puritanilor. De data aceasta, bătălia nu s-a purtat pe tărâmul fizic al cărnii și sângelui, ci între stăpânitorii și puterile lumii spirituale. În această ofensivă finală, Satan avea să desfășoare un atac concentrat al spiritelor demonice, care nu au avut niciodată egal în virulență în istoria Americii, nici înainte, nici după aceea. Nu i-am fi acordat o atenție atât de mare, fiindcă a fost un episod care s-a întins doar pe parcursul a câțiva ani, dintr-un secol de istorie puritană. Acest subiect însă a fost tratat atât de greșit în timpurile moderne și asemănările cu ceea ce se întâmplă astăzi în țara aceasta sunt atât de izbitoare, încât trebuie inclus.

Biblia ne spune clar că există doar două surse de putere supranaturală: Dumnezeu și Satan. Pe tărâm spiritual, nu există noțiunea geopolitică de vid de putere: acolo unde domnește Lumina, întunericul dispare. Dar când Lumina slăbește, umbrele nopții se adună în flanc, așteptând. Când flacăra lumânării slăbește și mai mult, și începe să pâlpâie, întunericul își ține suflarea.

Creștinismul este o religie a puterii. Cristos are puterea să-i regeneze pe oameni din interior spre exterior, așa cum știe orice om care L-a întâlnit odată. Una din primele lecții pe care un nou creștin le învață din experiență este că puterea lui Cristos este mai mare decât puterea vrăjmașului. Când Cristos Și-a vărsat sângele pe cruce, El a frânt în două puterea lui Satan, atunci, acum și în veci. Un mod în care Dumnezeu îl învață pe creștin lucrul acesta este să-l lase pe Satan să-l necăjească, până în punctul în care ajunge să-L cheme pe Mântuitorul său și descoperă că, în numele lui Isus, el are autoritate peste cele mai mari puteri ale iadului!

Din acest motiv, ori de câte ori este posibil, Satan evită confruntările deschise cu creștinii experimentați. El își va trimite slujitorii neghiobi și nătărăi să-i facă munca murdară, și își va concentra indirect ticăloșii cei mai vicleni asupra dărâmării citadelelor de Lumină din interior, de pe terenul păcatului ascuns. Singurul loc în care își poate impune în

siguranță puterea, este acolo unde oamenii nu știu că el este un vrăjmaș învins - sau acolo unde credința în Cristos a slăbit.

Pe măsură ce se apropia secolul al XVII-lea, creștinismul puternic al puritanilor a devenit iarăși atât de slab, încât au apărut manifestările supranaturale ale puterii lui Satan - ocultismul, vrăjitoria, strigoii și spiritele rele. Vrăjitoarele au început să-și atârne firmele, dând discret de știre că puteau vindeca negi și îndrepta degete, prepara licori de dragoste (doar magie albă pentru ademenire; magia neagră - drochirul, blestemele, descântecele - avea să vină mai târziu). Naivii, cei neavizați și cei fără speranță se întorceau spre această sursă de putere și din ce în ce mai mulți oameni începeau să vină la „cei ce știu" pentru a primi sfaturi și îndrumări.

Cu cât influența lor creștea, cu atât deveneau mai îndrăzneți, până când s-a ajuns la o competiție neoficială între ei și pastorii locali. Și, în tot acest timp, activitatea demonică a crescut până în punctul în care abia dacă mai exista un sat care să nu aibă măcar o casă bântuită de „strigoi".

Din mulțimea de relatări contemporane despre acest holocaust spontan al activității satanice, cea a lui Cotton Mather este cea mai cuprinzătoare. Aceasta nu pentru că el era obsedat de lucrurile oculte (așa cum ne-ar face antipuritanii moderni să credem), ci pur și simplu pentru că era unul dintre puținii pastori care erau destul de puternici în credință pentru a se opune lui Satan, rămânând ferm convinși de izbândă. Din această pricină, toți veneau la el cu problemele lor supranaturale - ca și cum el ar fi fost singurul „pompier" într-un oraș cu case de paie.

Citind aceste relatări vechi despre unele lucruri întâmplate, am fost sincer năuciți: cazuri de posesiune demonică sau fenomene de tip poltergeist nu erau ceva nou pentru noi, dar nu mai auziserăm niciodată de orașe întregi care erau literalmente invadate de ființe invizibile sau ceva care să se compare cu răutatea acestora. Dumnezeu a îngăduit aceasta, ca un avertisment, pentru a-i trezi pe coloniștii creștini din acuta lor apatie spirituală.

Erau tipice întâmplări ca cele din casa lui William Morse din Newberry, descrise aici de Cotton Mather:

> Noaptea, el (Morse) era tras de păr, ciupit și zgâriat... uneori primea lovituri care-l făceau să-i dea sângele... Un băiețel din familie a suferit cel mai mult de pe urma acestor lovituri, căci el a fost trântit atât de tare, încât se temeau că o să-i iasă creierii... toate cuțitele din casă, s-au înfipt, unul după altul, în spatele lui, ceilalți, care priveau, trăgându-le afară... Bietul băiat, a fost aruncat în foc în diferite rânduri și cu multă trudă a fost scăpat ca să nu ardă... odată s-a putut desluși pumnul care bătea oamenii, dar nu l-au putut apuca... iar altă dată, s-a auzit o bătaie în scânduri, urmată de o voce care cânta: „Răzbunare! Răzbunare! Dulce-i răzbunarea!" Atunci, oamenii, îngroziți L-au invocat pe Dumnezeu, după care s-a auzit pe un ton de jale: „Vai, vai, nu mai batem, nu mai batem!" și tòtul a încetat.[11]

Cazurile de posesiune erau dintre cele mai violente sau persistente din câte am auzit sau am citit vreodată. Fiica de treisprezece ani a lui John Goodwin din Boston a fost un caz atât de dificil încât a fost nevoie de săptămâni de lupte pentru a-i dobândi izbăvirea. Bătălia finală a fost câștigată după ce mai mulți pastori au postit și s-au rugat îndelung împreună. Mather relatează:

> Când începeam să ne rugăm, demonii o aruncau pe podea la picioarele celui care se ruga, unde fluiera, cânta și zbiera ca să acopere vocea celui care se ruga, lovindu-l cu pumnii și picioarele pe cel care se ruga. Dar pumnul sau piciorul ei se retrăgea când ajungea la câteva degete de el, ca și cum ar fi ricoșat de un perete... În cele din urmă, demonii au făcut-o să pară că este pe moarte și s-a comportat ca și cum ar fi fost într-adevăr pe moarte, zăcând, apoi zvârcolindu-se și întinzându- se întocmai ca un muribund... și atunci unul dintre pastori s-a hotărât să-i slujească (pe familia Goodwin) după metodele prescrise de Domnul Isus Cristos. Astfel, căutând îndurarea Domnului de trei ori, în trei zile de rugăciune, și postind cu acest prilej, familia și-a văzut realizată salvarea. Iar copiii, pe urmă, nu numai că s-au dovedit, cu toții, a fi niște creștini evlavioși, dar, spre slava lui Dumnezeu, au socotit aceste nenorociri ca fiind niște îndemnuri pentru credința lor.

Lucrurile au ajuns până la urmă în stadiul în care puritanii au crezut

de cuviință că trebuie acționat pe scară largă, așa cum poruncea Biblia. Cotton Mather, în *The Wonders of the Invisible World* (Minunile lumii nevăzute), comentează în mod competent această stare de lucruri:

> „Locuitorii Noii Anglii sunt un popor al lui Dumnezeu, așezat acolo unde erau odinioară teritoriile diavolului și se poate presupune cu ușurință că diavolul a fost peste măsură de supărat, când a văzut astfel de oameni împlinind aici făgăduința din vechime, făcută binecuvântatului nostru Domn Isus - că El va avea marginile pământului în stăpânire... Diavolul, supărat așadar, a încercat îndată tot felul de mijloace pentru a da peste cap această sărmană plantație... De aceea, diavolul mai face acum o încercare asupra noastră - o încercare mai grea, mai neașteptată, mai plină de situații de neînțeles decât am întâlnit noi până acum... Casele oamenilor de treabă sunt pline de țipetele de groază ale copiilor și servitorilor, chinuiți de mâini nevăzute cu chinuri aproape nefirești".[12]

Unul dintre lucrurile cele mai diabolice în acest asalt al demonilor și îngerilor iadului era că de multe ori ei luau înfățișarea unor oameni cumsecade și nevinovați din oraș, mergând și făcându-și lucrurile lor josnice, imitându-i și astfel, dând naștere la acuzații împotriva acestor nevinovați, stârnind ură și gelozie. Aceasta a devenit o problemă atât de mare încât Increase Mather și un grup de pastori i-au avertizat pe judecătorii civili din toată Colonia Golfului să nu accepte asemenea mărturii ca bază pentru condamnarea pentru vrăjitorie.

Cu siguranță că, în mintea oricărui puritan, nu exista nici o îndoială că, se pregătea într-adevăr un atac frontal masiv al vrăjitorilor și vrăjitoarelor, aliați împreună. Mather relatează că peste 120 dintre ei, care erau în stare de arest, au mărturisit de bună voie că li se arătase diavolul, cu o carte în mână, pe care ei trebuiau să o semneze, acceptând să-l slujească.

Din perspectiva tendinței moderne de a-i considera pe puritani niște bigoți obsedați de păcat, care turbau de furie, căutând fantome imaginare și executând oameni nevinovați pe baza unor acuzații închipuite de vrăjitorie, este demn de reținut că multe relatări contemporane ale acestei perioade consemnează zeci de cazuri similare cu cele

relatate mai sus. Într-adevăr, sub o presiune atât de mare din partea inamicului, este de mirare că puritanii au acționat cu atâta rațiune. În timpul celor cinci luni, cât a durat nebunia, din mai 1692 până în luna octombrie a aceluiași an, douăzeci de persoane au fost executate pentru vrăjitorie, înainte ca proceselor din Salem să li se pună capăt. În același an, în Europa au fost omorâte mai multe sute de vrăjitoare.[13]

Procesele pentru magie au fost oprite atunci când clerul l-a convins pe guvernatorul William Phips să le pună capăt. Ei erau convinși că procedura nu era după voia lui Dumnezeu și că întregul ținut devenise dominat de spiritul răzbunării.

Cu toate acestea, atmosfera de teamă, groază și fascinație insidioasă nu s-a risipit complet până când Samuel Sewall, care fusese unul din judecătorii proceselor din Salem și un puritan evlavios toată viața lui, a interpretat moartea fiicei sale, patru ani mai târziu și nașterea unui fiu mort, ca fiind dovezi ale nemulțumirii lui Dumnezeu față de rolul pe care îl jucase. Temându-se că ar fi putut condamna la moarte în Salem, niște oameni nevinovați, a făcut singurul lucru pe care-l poate face un creștin devotat care simte povara grea a vinei; s-a pocăit în mod public pentru ceea ce făcuse.

PETIȚIA ÎNTOCMITĂ DE DOMNUL SEWALL ÎN ZIUA DE POST

14 ianuarie 1697

Samuel Sewall, mișcat de loviturile repetate ale lui Dumnezeu asupra sa și a familiei sale și fiind mișcat de vina pe care a luat-o asupra sa la deschiderea ultimei Comisii a lui Oyer și Terminer, în Salem, după multă cugetare, mai îngrijorat decât oricare altul pe care-l cunoaște, dorește să ia vina și rușinea asupra sa, cerând iertare oamenilor și dorind în mod deosebit ca ei să înalțe rugăciuni ca Dumnezeu, care are nemărginită putere, să-i ierte acest păcat și toate celelalte păcate, ale lui personale și ale rudelor sale. Și, după nemărginita Lui bunătate și putere, să nu-l pedepsească pentru păcatul său sau pentru al altuia, pe el, sau pe ai săi, sau ținutul acesta. Ci El să ne apere cu putere de toate

ispitele păcatului, pe viitor și să-i dea o purtare mântuitoare și folositoare, prin Cuvântul și Duhul Său.[14]

Această petiție a fost ca o suflare de aer proaspăt prin toată Noua Anglie, ca și cum cineva ar fi deschis larg ușa, lăsând să intre aerul și lumina soarelui. Alții s-au simțit îndemnați să facă declarații publice similare de pocăință, iar Noua Anglie s-a înfiorat ca și cum s-ar fi trezit dintr-un coșmar.

Dar, din păcate, ea și-a închis apoi ochii, adormind din nou. Vocile celor doi Mather și ale altora au făcut tot ce au putut să o trezească, dar ea nu s-a clintit. Anii au trecut și vocile au devenit tot mai slabe, până când s-au stins. Și o altă generație de pastori, care cunoașteau teologia dar, în majoritatea cazurilor, nu-L cunoașteau pe Domnul lor, s-au mulțumit să o lase să doarmă.

13

O explozie de lumină

Unul dintre lucrurile care ne-au pus cel mai mult pe gânduri, în timp ce căutam dovezi ale mâinii lui Dumnezeu în istoria națiunii noastre, era ceea ce nouă ni se părea a fi o acalmie prelungită care părea să se fi așternut peste America între sfârșitul epocii puritane și primele semne ale Războiului de independență. Singura evoluție spirituală semnificativă din acest interval de mai bine de o jumătate de secol a fost explozia de lumină de la mijlocul acestei perioade, pe care istoricii o numesc Marea Trezire. Problema este că această revărsare extraordinară a Duhului Sfânt[1], pare a fi fost doar o vâlvătaie de moment - care a apărut și apoi s-a stins peste câțiva ani.

Dacă Dumnezeu este într-adevăr Marele Ispravnic, și dacă El a avut într-adevăr un plan și o vreme hotărâtă pentru întemeierea noului Israel, unde era continuitatea muncii Sale? Care era legătura dintre această nova de lumină și tăciunii pe jumătate stinși ai epocii puritane, pe de o parte, și torța neaprinsă a Războiului de independență, pe de altă parte?

Am ajuns la concluzia că Marea Trezire a fost, de fapt, o *re*trezire a unei adânci dorințe naționale după o viață trăită pe calea legământului. Această dorință nu s-a stins o dată cu sfârșitul epocii puritane, ci a trecut doar într-o stare latentă. Era o dorință care avea să producă o nouă generație de pastori care au ajutat America să se pregătească pentru a-și putea apăra existența.

Și această foame este atât de adânc sădită în psihicul național american încât ea nu se poate potoli niciodată, cu toate că poate trece ușor în stare latentă, rămânând în starea aceasta ani de zile. Dumnezeu

a trezit încă o dată dorința aceasta în anii 1740 - și ceea ce El a trezit o dată, El poate trezi iarăși.

De-a lungul perimetrului sudic al Golfului Capului Cod, în timpul refluxului se pot vedea câmpii largi și nisipoase, care se întind cam pe o distanță de o milă. Cam o dată pe an, o furtună de vară, cu fulgere, se abate peste aceste întinderi de nisip. Cerul se întunecă dintr-o dată foarte tare, iar norii joși și grei se colorează într-o nuanță galben-verzuie amenințătoare. Apoi se stârnește vântul, culcând la pământ iarba de pe dune și, dintr-o dată cerul este brăzdat de săgeata frântă a unui fulger, care se repede spre pământ, pârjolind nisipul umed al întinderii de nisip. O detunătură răsunătoare urmează aproape imediat, fulgerul fiind aproape de țărm. Un fulger cade pe pământ, apoi altul și altul, până când fulgerele și tunetele nu se mai pot deosebi și pământul se cutremură sub impactul multiplu.

Torente asemănătoare de revărsare ale Duhului lui Dumnezeu, însoțite de fulgere au venit peste diferite locuri, în istorie. Dumnezeu a spus că va face aceasta: „În zilele de pe urmă, zice Dumnezeu, voi turna din Duhul Meu peste orice făptură; feciorii voștri și fetele voastre vor proroci, tinerii voștri vor avea vedenii și bătrânii voștri vor visa visuri! Da, chiar și peste robii Mei și peste roabele Mele voi turna, în zilele acela, din Duhul Meu..." (Fapte 2:17, 18).

În 1734, fulgerele au început să lovească America. Într-adevăr, doar o serie de rafale de fulgere și trăznete ar fi putut trezi acest uriaș creștin care dormita, după ce se înfruptase din budinca prosperității și băuse cupă după cupă din vinul mulțumirii de sine.

Locul pe care Dumnezeu l-a ales ca să lase să cadă primul trăznet a fost Northampton, Massachusetts, orășelul celui mai învățat și celui mai respectat teolog pe care l-a dat până acum America. Jonathan Edwards era un predicator puritan strălucit, dar rezervat și

neinteresant, care predica monoton, fără să-și ridice vreodată ochii de pe peretele din spate al bisericii.

Poate că Dumnezeu a ales parohia lui Edwards fiindcă, în ultima vreme, acesta predica, cu tot mai mare îndrăzneală împotriva răspândirii idei că omul, prin eforturile sale proprii, poate să împlinească scopurile lui Dumnezeu și nu că omul poate face aceasta numai prin puterea harului Său. Poate Dumnezeu l-a ales pentru că lumea trebuia să ia în serios declarațiile lui Edwards despre ceea ce urma să se întâmple. Ceilalți teologi nu puteau pune acestea pe seama imaginației sale înfierbântate și, oricine îl cunoștea personal, știa că aceste evenimente fenomenale nu puteau fi rezultatul propriei sale personalități! Oricare va fi fost motivul, fulgerul a căzut și nimeni n-a fost mai uluit decât Edwards însuși.

Cu toate acestea, el a fost un observator bine antrenat și a făcut un lucru excelent, descriind furtuna lui Dumnezeu, în lucrarea sa *Narrative of Surprising Conversions* (Povestirile unor covertiri surprinzătoare).[2]

Și apoi, în ultima parte a lui decembrie, Duhul lui Dumnezeu a început să facă lucruri extraordinare printre noi. Dintr-o dată, una după alta, cinci sau șase persoane, după câte se pare, s-au convertit la credință, iar unele din ele s-au schimbat într-un mod cu totul remarcabil.

Am fost surprins mai ales de povestea unei tinere care fusese una din cele mai depravate femei din oraș. Când a venit la mine, eu nu aflasem până atunci că ar fi devenit o femeie serioasă, dar, din discuția pe care am avut-o cu ea, mi-am dat seama că îmi descria lucrarea glorioasă a harului divin și a puterii infinite a lui Dumnezeu și că Dumnezeu îi dăduse o inimă nouă, cu adevărat zdrobită și sfințită...

Dumnezeu a făcut din acesta, presupun, cel mai bun prilej pentru trezirea altora, din toate câte fuseseră vreodată în oraș. Am avut din plin posibilitatea să văd rezultatul pe care l-a avut, în discuțiilor personale pe care le-am purtat cu multă lume. Vestea părea să fi căzut aproape ca un fuger peste inimile tinerilor din tot orașul și peste inimile multor altora...

Îndată după aceasta, preocuparea sinceră și puternică pentru

problemele importante ale religiei și ale veșniciei a devenit generală în tot orașul, printre persoane de toate categoriile și de toate vârstele. Zgomotul oaselor uscate devenea din ce în ce mai puternic... (Se face referire la textul din Ezechiel 37 - n.trad.) Cei care de obicei erau cei mai trufași și mai neînfrânați și aceia care erau cei mai dispuși să gândească și să vorbească cu ușurință despre religia trăită și experimentată, în general nu au făcut obiectul marii treziri. Lucrarea de convertire s-a făcut într-un mod surprinzător și s-a întins tot mai mult; așa se face că sufletele veneau cu grămada la Isus Cristos...

Pe măsură ce această lucrare a lui Dumnezeu continua, și numărul sfinților adevărați se mărea, ea a realizat în curând o mare schimbare în oraș, astfel că, în primăvara și în vara următoare, în anul 1735, orașul părea plin de prezența lui Dumnezeu. Niciodată n-a fost atât de plin de dragoste sau atât de plin de bucurie... existau semne extraordinare ale prezenței lui Dumnezeu în aproape fiecare casă. A fost o vreme de bucurie în familii din cauza mântuirii primite, părinții bucurându-se de nașterea din nou a copiilor lor, bărbații bucurându-se pentru nevestele lor și nevestele pentru soții lor.

Lucrările lui Dumnezeu s-au văzut apoi în locașul Său cel sfânt; ziua Domnului era o plăcere și casele de rugăciune erau pline de căldură. Adunările noastre laolaltă erau minunate; biserica trăia din plin slujba închinată lui Dumnezeu, fiecare dorind sincer să ia parte la închinare, fiecare ascultător sorbind cuvintele predicatorului. Din când în când, întreaga adunare era în lacrimi, în timp ce se predica, unii plângând de tristețe și mâhnire, alții de bucurie și de drag, alții plângând îngrijorați pentru semenii lor.

Au fost multe cazuri în care unele persoane, venite de departe în vizită sau cu treburi... au luat parte la această ploaie de binecuvântări divine pe care Dumnezeu o revărsa aici și au plecat acasă plini de bucurie. Apoi, după o vreme, aceeași lucrare a început să apară și să se răspândească în multe alte orașe din țară.

În luna martie, oamenii din South Hadley au început să fie cuprinși de o preocupare puternică pentru problemele religioase, preocupare care, foarte curând, a devenit generală... Tot cam în aceeași vreme, a început să apară aceeași preocupare și în partea de vest a orașului

Suffield... și în curând s-a răspândit în toate părțile orașului. Cam în același timp ea a apărut în anumite părți ale localităților Deerfield... Hatfield... West Springfield... Long Meadow... Enfield... Westfield... Northfield... În orice loc, Dumnezeu aducea cu El binecuvântările Lui mântuitoare și Cuvântul Lui însoțit de Duhul Său... nu se întorcea fără rod.

Când Dumnezeu își revarsă cu atâta putere Duhul Său Sfânt, El rareori se oprește asupra unei singure regiuni... În 1733, un flăcău englez, dinamic și înflăcărat, pe nume George Whitefield, a cărui mamă văduvă ținea un han în Gloucester, a plecat la Oxford pentru a-și începe primul an de studii superioare. Credincios hotărât și evlavios, George se ocupa foarte mult cu vizitarea celor din închisori și din azilurile pentru săraci, pentru a câștiga îndurarea lui Dumnezeu. La Oxford, a fost atras în cercul de credincioși cucernici din jurul lui John și Charles Wesley care, la rândul lor, i-au urat bun venit în „Clubul Sfânt" acestui tânăr inocent, fermecător și jovial. Sub conducerea severă și uneori autoritară a lui John Wesley, clubul punea mare accent pe o viață spirituală disciplinată. Datorită felului lor de a fi, pe care criticii îl considerau metodic, ei au fost porecliți metodiști. Așa cum s-a întâmplat cu atâtea insulte anticrestine, până la urmă și-au însușit denumirea.

Geoge Whitefield citea cu aviditate. Căutând să aibă o relație mai strânsă cu Cristos, el a dat peste un volum subțire, puțin cunoscut, *The Life of God in the Soul of Man* (Viața lui Dumnezeu în sufletul omului), scris de un scoțian uitat, pe nume Henry Scongal. Whitefield a fost uluit, descoperind că toate lucrurile bune pe care le făcuse pentru a câștiga bunăvoința lui Dumnezeu nu aveau nici o importanță. El a aflat că avea de fapt nevoie să-l aibă pe Cristos *în* el; pe scurt, trebuia să se „nască din nou".

Atunci s-a angajat într-un program riguros de ascentism autoimpus, renunțând la toate lucrurile care îi făceau plăcere, inclusiv la Clubul Sfânt, pentru a se apropia mai mult de Cristos. Nimic din ceea ce încerca nu părea să meargă, dar, cu toate acestea, se forța din ce în ce mai tare până când, în cele din urmă, sănătatea sa a început să cedeze. Prietenii săi erau foarte îngrijorați, dar nimic nu-l putea face să se abată

de la cursul stabilit. În sfârșit, când nimic din ceea ce putea el să facă, să se roage sau să gândească nu mai putea să schimbe ceva, el s-a trântit pe pat, strigând: „Mi-e sete!" Conform celor scrise de John Pollock în superba și populara sa biografie a lui George Whitefield[3], era pentru prima dată în viața lui când a strigat fiind complet neputincios. Pollock continuă, descriind ce s-a întâmplat pe urmă:

> El a devenit conștient că era fericit, întrucât nu mai fusese fericit de aproape un an. Instinctiv, știa și de ce. În sfârșit, s-a aruncat, orbește, fără rezerve, fără lupte, fără pretenții în mâinile atotputernice ale lui Dumnezeu. Și Cineva... parcă îi spunea: „George, ai primit ce ai cerut! Ai încetat să te mai lupți și ai crezut pur și simplu - ești născut din nou!"
>
> Simplitatea desăvârșită, aproape absurdă de a fi mântuit prin asemenea rugăciune, l-a făcut pe George Whitefield să râdă. Când a început să râdă, stăvilarele potopului s-au deschis. „Bucurie - nespusă bucurie - bucurie care este plină de glorie!"

Și s-a repezit afară din cameră să ducă Vestea Bună că Isus a venit pentru păcătoși și că tot ceea ce trebuie să facă un păcătos este să se pocăiască, să accepte moartea prin care Isus a făcut ispășire pentru el și să se arunce, din punct de vedere spiritual, în brațele lui Dumnezeu.

Astfel și-a început slujirea cel mai mare evanghelist al secolului al XVIII-lea, unul dintre puținii oameni din istoria creștinătății care au fost folosiți de Dumnezeu pentru a schimba cursul popoarelor, prin puterea Duhului Sfânt.

George Whitefield a fost ordinat la 20 iunie 1736, la vârsta de douăzeci și doi de ani. În primele trei orașe în care a predicat, la Bath, Bristol și Gloucester, în urma predicilor sale s-a făcut o mare trezire. Whitefield, însă, nu a zăbovit, pentru a continua lucrarea începută de Dumnezeu.

Chemarea lui, simțea el, era spre noua colonie americană a generalului Oglethorpe, unde frații Wesley se duseseră deja și îl îndemnau să li se alăture. El a plecat cu planul de a-i evangheliza pe indieni și, ajungând acolo, a găsit și mai mult entuziasm pentru mesajul său despre nașterea din nou. Nu după mult timp, părea că toată Georgia vibra la vocea adâncă, rezonantă și pătrunzătoare a „băiatului

predicator", care avea capacitatea de a captiva atât inimile, cât și mințile ascultătorilor săi.

Între timp, John Wesley, care se întorsese decepționat în Anglia, a avut faimoasa lui experiență din stada Aldersgate, în Londra. Și-a simțit inima „încălzită într-un mod straniu. Simțeam că mă încred în Cristos și numai în Cristos, pentru a fi mântuit și am primit asigurarea că El mi-a luat păcatele, chiar și păcatele *mele*..."[4]

Fulgerul a căzut din nou. Și acum, încă un pastor predica cu entuziasm mesajul nașterii din nou (deși activitatea sa nu va atrage niciodată mulțimile de oameni, așa cum a atras Whitefield).

Whitefield s-a întors și el în Anglia după câteva luni, însă numai pentru o vreme, pentru a-i ruga pe membrii consiliului de administrație al coloniei să-i dea pământul și aprobarea necesare pentru un orfelinat, întrucât acum considera că America este patria sa. Întors în Anglia, a descoperit că trezirea pe care predicile lui o declanșaseră în zona Bristol-Gloucester a continuat neabătută. Era o trezire care trecea peste toate deosebirile de clasă, tânărul Whitefield fiind acum invitat să se adreseze nobilimii, în câteva dintre cele mai selecte saloane din Anglia. Însă, rezultatele au fost împărțite, căci deși mulți lorzi și multe doamne s-au pocăit sincer, primindu-L pe Cristos, cel puțin tot atâția au fost scandalizați de ideea că sunt păcătoși și că s-ar putea să aibă chiar o nevoie mai mare de Cristos decât au oamenii de rând.

Era nevoie de cineva în Anglia care să fie agentul lui Dumnezeu pentru a continua trezirea. De data aceasta Whitefield l-a îndemnat pe Wesley să-și asume acest rol, iar Wesley a acceptat bucuros. Dar aici au dat peste primul din multele obstacole și Dumnezeu a început să le arate cum putea El să le biruiască. Whitefield a continuat să predice, dar a descoperit acum că amvoanele din Bristol i-au fost interzise de păstorii geloși, care îi deplângeau „entuziasmul". Soluția lui Dumnezeu: să predice în aer liber.

Prima sa adunare a fost formată din minerii de la minele de cărbune, care locuiau la periferia localității Bristol, și foarte mulți de la periferia societății. Minerii erau mai degrabă animale decât oameni. Complet needucați și crunt exploatați, ei se încadrau perfect în afirmația lui Thomas Hobbes, care spunea că viețile lor, care erau

dominate „de teama și primejdia permanentă a unei morți violente... erau singuratice, sărace, murdare, brutale și scurte".[5] Cetățenii erau îngroziți de felul lor violent de a fi și până și marinarii încercați erau șocați când aceștia dezgropau cadavrul vreunui criminal care, sinucigându-se, le răpise plăcerea unei execuții publice - și sărbătoreau apoi evenimentul.

Whitefield a simțit o mare durere pentru ei și, întrucât n-aveau o biserică - nu auziseră niciodată un predicator - s-a hotărât să le ducă Evanghelia lui Isus Cristos, în aer liber. Astfel, a găsit un loc mai ridicat, lângă ieșirea din mine și, pe când începeau să apară, el a început să le predice din predica de pe munte. Nu după mult timp, mai multe sute de mineri stăteau în picioare înaintea lui, ascultându-i cuvintele despre un Mântuitor care n-a venit pentru cei neprihăniți, ci pentru cei păcătoși. El le-a spus despre dragostea lui Isus față de ei - o dragoste atât de mare încât El s-a dat pe Sine prigonitorilor Săi pentru a fi răstignit și că, în timp ce i se băteau piroane în mâini și în picioare, singurul Lui gând era la ei - la fiecare om care în ziua aceea stătea acolo. Iar în timp ce-L înălțau și în timp ce atârna acolo, ceas după ceas, în chinuri de nespus, El suferea pentru ei, pentru ca ei să poată fi eliberați pentru totdeauna de păcate. Fiindcă atât de mult i-a iubit.

Deodată, Whitefield a observat că pe fețele negre de cărbune apăreau dâre albe - pe fața unui tânăr din dreapta, a unui miner bătrân și adus de spate din stânga și pe două fețe buhăite, cu cicatrici, din rândul din față - tot mai multe și, în timp ce predica, „lacrimile lăsau dâre albe pe obrajii negri".[6]

Trei zile mai târziu, a fost chemat de cancelarul diocezei care i-a interzis să mai predice în Bristol. A doua zi însă, el le-a predicat din nou minerilor, de data aceasta având două mii de ascultători. Duminica următoare au fost *zece mii*, de acum fiind mai mulți orășeni decât mineri. Iar *Gentleman's Magazine* a estimat că în duminica din 23 martie 1739, mulțimea număra douăzeci și trei de mii de oameni!

Duhul l-a condus pe Whitefield în toată Anglia, în vara aceea și oriunde mergea, urmau furtuni de fulgere sfinte, până la data de 15 august, când s-a îmbarcat pentru Philadelphia, „George Whitefield a predicat la mai multor oameni decât oricare om în viață, și probabil

mai multora decât oricare om de-a lungul istoriei". El, însă, era nerăbdător să se întoarcă în America, deoarece „îndrăznea să creadă că predicile sale puteau ajuta la crearea unei națiuni sub domnia lui Dumnezeu - treisprezece colonii împrăștiate, unite una cu alta..."[7]

Primirea care i s-a făcut lui Whitefield la Bristol a fost aproape rece în comparație cu felul în care fusese întâmpinat, fie că mergea călare, fie că mergea cu corabia, în susul și în josul coastei de est. Am văzut ce mase mari pot atrage cruciadele lui Billy Graham și convertirea reală a mii și mii de americani din marile orașe în care se țin acestea. Am văzut mulțimile nesfârșite de creștini entuziaști care se adună la întrunirile lui Kathryn Kuhlman. Și apoi, am citit relatări de altădată despre mulțimi și mai mari, adunate să-l asculte pe Billy Sunday sau despre orașe întregi convertite într-o singură seară prin slujba de predicare a dr. Alfred Price. Chiar și așa, nu eram pregătiți pentru impactul lui George Whitefield asupra Americii.

Fulgerele de lumină începuseră deja să cadă în mai multe zone din această parte a Atlanticului. În New Jersey și Pennsylvania, William Tennent și cei patru fii ai săi duceau cu entuziasm mesajul nașterii din nou la prezbiterieni. Sătul de rezistența conducerii universităților Yale și Harvard la entuziasmul noilor predicatori evanghelici (cunoscuți sub numele de „noile lumini"), el a fondat o școală pentru a pregăti predicatori. Poreclit, în derâdere, „Colegiul Butuc", acesta avea să ducă la constituirea Universității Princeton de azi. Fiul său, Gilbert a devenit cel mai faimos evanghelist născut în America, din timpul Marii Treziri.

În New Jersey, Theodore Frelinghuysen propovăduia lumina în întreaga Biserica Reformată Olandeză. În Virginia, ea era răspândită de predicatorul și compozitorul prezbiterian Samuel Davies. În codrii din Pennsylvania, Connecticut și New Jersey, fulgerul cădea printre indieni, dirijat de un misionar care se numea David Brainerd. Mergând călare, sub auspiciile Bisericii Prezbiteriene, Brainerd era cuprins de admirație față de puterea lui Dumnezeu care se revărsase peste sat după sat, în timp ce predica. Indienii erau schimbați într-un chip atât de dramatic, încât albii sceptici care veneau la întrunirile lor ca să-și bată joc, se converteau ei înșiși! Pe lângă aceasta, indienii vorbeau cu prietenii lor și Lumina se răspândea singură - „o forță irezistibilă ca un

torent puternic sau ca un potop care cuprinde totul", scria Brainerd.[7] El nu s-a cruțat deloc, predicând de multe ori de trei ori pe zi, ore întregi și a murit de tuberculoză la vârsta de douăzeci și nouă de ani. În biografia pe care a scris-o, Jonathan Edwards, l-a făcut un exemplu pentru toți aceia care se simt chemați pe câmpul misionar și a fost de departe cea mai populară carte scrisă vreodată de Edwards. Wesley spunea despre el: „Găsiți predicatori în spiritul lui David Brainerd; nimic nu le va putea sta în cale... Haideți să-l urmăm, așa cum el, la rândul lui l-a urmat pe Cristos, cu o dăruire totală, cu o moarte totală față de lume și cu o dragoste fierbinte pentru Dumnezeu și pentru om".

Acești reformatori timpurii au făcut o muncă extraordinară în cadrul denominațiunilor lor sau în zonele lor geografice, dar Whitefield este cel pe care Dumnezeu l-a ales pentru a uni toată lucrarea laolaltă. Iar cei care purtaseră Lumina înainte de sosirea sa, l-au întâmpinat în unanimitate ca pe un răspuns la rugăciune. În Northampton, unde trezirea din 1735-1737 se stinsese, Jonathan Edwards i-a oferit amvonul și a fost mișcat până la lacrimi de predicile sale. Sarah, soția lui Edwards, îi scria fratelui ei din New Haven: „Este minunat să vezi cum încântă auditoriul expunând cele mai simple adevăruri ale Bibliei... Meseriașii noștri își închid atelierele iar lucrătorii tocmiți cu ziua își aruncă uneltele, ca să se ducă să-l audă predicând, și puțini se întorc neschimbați".[8]

În Philadelphia, William Tennent a văzut în Whitefield profetul care avea să sufle în tăciunii pe care el îi aprinsese cu mult timp înaninte, iar Whitefield l-a considerat pe bătrânul Tennent „bătrânul purtător de drapel care a trecut prin bătălii și avea multă învățătură de împărtășit, dacă el (Whitefield) își va putea găsi timp să-l asculte".[9]

În acea primă seară în Philadelphia, Whitefield a predicat pe treptele tribunalului, având-l pe William Tennent lângă el. Străzile erau înțesate de lume, dar oamenii stăteau în perfectă liniște.

- Părinte Avraame, a strigat Whitefield, pe cine ai în cer? Episcopalieni?

- Nu! a tunat glasul lui Whitefield, răspunzând la propria sa întrebare.

- Prezbiterieni?

- Nu!

- Ceva independenți sau separatiști, grupări mai tinere sau mai bătrâne sau poate *metodiști*?

- Nu! Nu! Nu!

- Atunci pe cine *ai* acolo cu tine, părinte Avraame?

- Aici nu cunoaștem aceste nume! Toți cei de aici sunt *creștini*, oameni care cred în Cristos, care au biruit prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei Lui."

- A, deci așa stă treaba? Atunci, Doamne ajută-mă, ajută-ne pe toți, să uităm numele pe care le purtăm și să fim *creștini* - în faptă și în adevăr!

Whitefield a mai întâlnit un om în Philadelphia, care nu era un om al lui Dumnezeu; de fapt, el a rămas un agnostic convins, în pofida strădaniilor lui Whitefield. Cu toate acestea, Benjamin Franklin a devenit prietenul său apropiat. Având peste treizeci de ani, în vremea aceea, bine cunoscutul autor și editor al *Almanahului sărmanului Richard*, a fost uimit de „extraordinara influență a retoricii lui Whitefield asupra ascultătorilor săi". Într-o ocazie, Franklin s-a trezit punând patru monezi de aur în farfuria pentru colectă, deși fusese hotărât să nu dea mai mult de un șiling. (Ori de câte ori vorbea, Whitefield strângea fonduri pentru orfelinatul din Georgia.) „Era minunat să vezi schimbarea care a avut loc curând în obiceiurile cetățenilor noștri", consemna Franklin. „De la nepăsare și indiferență față de religie, parcă toată lumea a devenit religioasă, încât nu puteai umbla seara prin oraș, fără să auzi cântându-se psalmi în diferite familii, pe fiecare stradă".

Franklin, primul care a studiat trăsnetul din punct de vedere științific, l-a ascultat pe paratrăsnetul lui Cristos în vârstă de douăzeci și cinci de ani predicând de pe treptele tribunalului, uimit de puterea de penetrare a vocii sale. Mergând cu spatele, în josul străzii Merket, până când nu l-a mai putut auzi, Franklin a calculat cu uimire că, într-un spațiu deschis, cuvintele lui Whitefield puteau fi auzite de treizeci de mii de oameni!

Și în mai multe ocazii, atâția au fost. Chiar și atunci când sosea pe neașteptate într-un oraș, avea un auditoriu remarcabil. De pildă, odată a simțit că Dumnezeu vrea ca el să-și schimbe itinerariul în ultimul

minut și să predice la Middletown, Connecticut. Din clipa când au aflat că vine, oameni călăre au pornit în galop pe toate drumurile înaintea lui, răspândind știrea că omul care a predicat în Philadephia „asemenea unuia din vechii apostoli" avea să predice în curând în fața casei lor de rugăciune. Fermierii și-au aruncat sapele și au lăsat plugurile, și-au luat nevestele și s-au suit pe cai. Un observator descria sosirea lor ca un sunet de tunet îndepărtat, lăsând apoi un nor mare de-a lungul drumului - toți călărind cât puteau de repede pe drumul de țară spre Middletown. Când a sosit Whitefield, mai mule mii de cai erau priponiți în șiruri lungi în spatele unei mari mulțimi de fermieri acoperiți de praf. Părea că o divizie întreagă de cavalerie descălecase, așteptându-l!

„Dacă George Whitefield dorește să aprindă America pentru Dumnezeu, trebuie să câștige Noua Anglie"[10] scria Pollock, și aceasta însemna Boston. Despre orașul de căpetenie al Noii Anglii, Whitefield scria în 12 octombrie 1740:

> Bostonul este un oraș mare, foarte populat și foarte înstărit. El mai păstrează o formă de religie, dar a pierdut mult din puterea acesteia. N-am auzit să fi fost o mișcare mai remarcabilă de ani de zile. Clericii și oamenii sunt obligați să recunoască că dragostea multora s-a răcit. Și unii și alții seamănă prea mult cu lumea... Mă tem că mulți se mulțumesc să cunoască cu mintea, sunt niște farisei și doar numele le merge că trăiesc. Este normal să fie așa, când puterea lui Dumnezeu se pierde în vânt, când printre oameni devine obișnuită doar o formă de religie...[11]

Whitefield dădea vina în principal pe cler: „Sunt convins că majoritatea predicatorilor vorbesc despre un Cristos pe care nu Îl cunosc și nu Îl simt. Motivul pentru care adunările sunt atât de moarte este pentru că în ele predică niște oameni morți. Cum pot oare morții să zămislească copii vii?"[12] Aceasta a stârnit o furtună de antipatie și el a fost rând pe rând denunțat de la un amvon vestit la altul (deși aceasta nu părea să aibă ca efect micșorarea numărului enorm de oameni care se îngrămădeau să-l audă.) Dar alți predicatori, care s-au dus la adunările sale, L-au auzit pe Însuși Dumnezeu în cele spuse de el și, nu mai puțin de douăzeci de pastori, numai în Boston, au recunoscut

deschis că George Whitefield era instrumentul prin care au fost convertiți.

Inima lui Whitefield se întorcea cu drag spre oamenii din Boston, așa cum se întorceau și inimile lor spre el: „Totuși, cei din Boston îmi sunt dragi sufletului meu. Ei au fost puternic atinși de Cuvânt, zi și noapte, și s-au arătat foarte generoși cu iubiții mei orfani... Am promis, cu ajutorul lui Dumnezeu, să-i mai vizitez, atunci când va fi voia Lui".[13]

Cam în aceeași perioadă s-a întâmplat că un marinar din Noua Anglie, beat turtă (putând însă să stea pe picioare) a dat peste el într-o seară.

- A, reverendul Whitefield! Ce bine că vă văd din nou! Eu (*hâc*)...
- Nu te cunosc, domnule, a răspuns Whitefield uimit.
- Nu mă *cunoașteți*! Dar, m-ați convertit la... acum zece ani!
- Nu-i de mirare. Așa și arăți de parcă *eu* te-am convertit. Dacă te convertea Domnul, nu ai fi fost beat acum![14]

Și astfel mergea, an după an, în susul și în josul coastei de est și în interiorul continentului, în canoe sau călare până la granițele lumii civilizate. Whitefield iubea frontiera și, în afară de a predica, îi plăcea cel mai mult să călărească, să vadă pământuri și oameni noi, atât albi, cât și roșii și negri. În vara anului 1754, el îi scria lui Charles Wesley:

> Stările obișnuite de greață m-au părăsit și deși călăresc nopți întregi și deseori merg prin ploaie, trăsnete și fulgere violente, și furtuni mari, mă simt mai bine ca de obicei și, după câte pot să-mi dau seama, nu sunt încă pe moarte. O, dacă aș începe în sfârșit să trăiesc! Mi-e rușine de trândăvia mea și lipsa mea de lucru și doresc să fiu folosit de Dumnezeu.[15]

Este un semn caracteristic spiritului său, faptul că Geoge Whitefield se simțea rușinat de lenevia și inactivitatea sa în anul în care a predicat de o sută de ori în șase săptămâni, mergând călare pe drumurile și prin pădurile Noii Anglii, făcând aproape două mii de mile în cinci luni! Este o minune că se simțea atât de sănătos fiindcă, orice predicator o știe, a predica de două, trei și uneori de *patru* ori pe zi (și de obicei o predică dura mai mult de o oră sau două) este o adevărată pedeapsă. Și să faci astfel, *șase săptămâni* la rând...!

Dar aceasta era măsura în care Geoge Whitefield era predat lui Cristos. El a ales bucuros să meargă pe calea crucii, și considera că este un câștig să-și ia crucea în fiecare zi. El a și plătit scump cu sănătatea sa. Se purta fără menajamente cu sine. Indiferent cât de bolnav era, atâta timp cât avea putere să stea în picioare și suflare să vorbească, el predica și-și punea încrederea în Dumnezeu ca să-l sprijine în timpul predicii, dându-i puterea și ungerea.

Domnul nu l-a dezamăgit niciodată. Prietenii săi l-au rugat să stea în pat, dar Whitefield nici nu a vrut să audă; asemenea Domnului său, el și-a îndreptat fața spre Ierusalim. S-ar putea ca unii să spună că nu și-a administrat bine darul lui Dumnezeu: sănătatea. Dar puterea Duhului Sfânt al lui Dumnezeu se revărsa ori de cât ori el predica și ne-am putea întreba dacă nu îi era dată ca răspuns la ascultarea sa și la dorința sa de a fi folosit de Dumnezeu. Dacă s-ar fi menajat, dacă ar fi avut grijă de sine (așa cum am fi făcut majoritatea în aceleași împrejurări), s-ar mai fi realizat oare lucrarea extraordinară pe care Dumnezeu dorea să o facă prin el?

Domnul, prin predicile acestui om al legământului, unea cele treisprezece colonii la un nivel atât de adânc, încât puțini au realizat de la început ce se întâmpla. Oriunde mergea Whitefield, el predica aceeași Evanghelie. Același Duh Sfânt îi însoțea mesajul în inimile oamenilor și prezbiterienii, congregaționaliștii, episcopalienii, catolicii, quakerii, moravienii, Îl acceptau cu toții pe același Cristos, în același mod. Făcând astfel, arată Pollock, Whitefield „a fost primul om care a trecut peste barierele denominaționale. El a respins soluția reformatorilor anteriori, care îi încurajau pe oameni să se lepede de jurămintele de credință anterioare și să formeze o sectă «mai pură», înmulțind astfel numărul barierelor care ne despart".[16]

În Charleston, oamenii aflau că Isus a murit pentru păcatele lor, că El poate și dorește să le ierte păcatele și că ei nu trebuie să trăiască în robia păcatului. În New Haven, Providence, Peekskill și Baltimore, făceau aceeași fericită descoperire. Și deoarece aceasta era atât de importantă - într-adevăr, era *mult mai* importantă decât orice altceva din viața lor - barierele geografice au devenit la fel de nesemnificative

ca și cele denominaționale. Ele existau încă, dar erau neesențiale în comparație cu dimensiunea extraordinară a experienței comune.

Ei începeau să descopere un adevăr elementar care avea să fie o piatră de temelie a noii națiuni a lui Dumnezeu, și care pe la 1776 avea să fie declarată de la sine înțeleasă - și anume, că în ochii Creatorului lor, toți oamenii au aceeași valoare. Prin actul suveran al Atotputernicului Dumnezeu și prin ascultarea câtorva oameni devotați, Trupul lui Cristos lua ființă în America.

Prin experiența aproape generală și aproape simultană a Marii Treziri, am început să devenim conștienți că suntem o *națiune*, un corp de credincioși care au o identitate națională ca un popor ales de Dumnezeu pentru un scop anume: nu doar să fie „o cetate așezată pe munte", ci o adevărată cetate a Luminii într-o lume cuprinsă de întuneric. Pelerinii o întrezăriseră, mai ales Bradford; la fel, o văzuseră și puritani ca Winthrop, Hooker și Mathers. Dar ei se stinseseră cu toții și se părea că viziunea legământului dispăruse o dată cu ei.

Acum, prin experiența comună de adunare laolaltă în grupuri mari ca să asculte Evanghelia lui Isus Cristos, americanii redescopereau planul lui Dumnezeu de a-i uni prin Duhul Său pentru cauza comună a lărgirii Împărăției Sale. În plus, ei mai descopereau un alt aspect al planului Său - anume că ei nu trebuia să acționeze ca indivizi izolați, ci în grupuri unite prin legământ.

Apoi, un alt aspect al acestei Mari Treziri este accentul pus pe acțiune - a crede în Isus Cristos nu înseamnă doar a discuta teologie, ci a lua hotărâri care schimbă viața și a acționa conform acestora. Așa cum sublinia Jonathan Edwards în legătură cu David Brainerd, adevăratul creștin este acela care își petrece viața *acționând* pentru binele comun. Treizeci de ani mai târziu aceasta va deveni o necesitate vitală.

Așadar, printr-o furtună cu fulgere divine, țara a fost trezită din nou. Dar acum nu mai era vorba de o mână de coloniști din jurul Capului Cod și al Golfului Massachusetts; acum țara era un uriaș. Totuși era încă un uriaș în creștere și iarăși ne-am minunat de adâncimea înțelepciunii reflectată prin vremea aleasă de Dumnezeu. Era încă nevoie de treizeci de ani - timp destul pentru a crește o generație complet nouă

de pastori evanghelici și laici care să ducă Lumina până în așezările cele mai îndepărtate ale vestului - înainte ca tânărul urias să fie destul de tare, din punct de vedere spiritual pentru a face față testului cel mare.

Departe de a fi fost o lungă pauză după explozia de lumină, cuvântul de ordine al acestei perioade a fost acela de acțiune. Whitefield și ceilalți au continuat să meargă călare, predicând până le-au cedat plămânii. (Între 1736 și 1770 Whitefield a predicat în total peste optsprezece mii de predici!)

Ne-am pus întrebarea, în timp ce ne apropiam de încheierea istoriei lui Whitefield dacă nu cumva o parte din graba extraordinară pe care a simțit-o spre sfârșitul vieții sale a fost dată de Duhul, dacă nu cumva Dumnezeu îi ceruse să facă un efort supraomenesc pentru a răspândi Lumina cât mai departe și cât mai repede cu putință. În 1770, cu sănătatea zdruncinată și cu respirația chinuită de crize de astm, s-a consumat așa cum nu făcuse niciodată. A ajuns la Boston, în ultima sa vizită, la 15 august, la cinci luni după ce trupele britanice deschiseseră focul asupra unor mulțimi de civili, omorând cinci dintre ei, în ceea ce va fi cunoscut sub numele de masacrul de la Boston. Niciodată nu fuseseră mulțimile mai mari, sau „Cuvântul primit cu mai multă dorință ca acum. Se părea că, pentru o vreme, orice împotrivire încetase".[17]

Luna următoare s-a aflat la New Hampshire, unde pastorii din Exeter l-au rugat să țină o predică. Dar când a sosit timpul, abia putea respira și unul dintre ei i-a spus:

- Domnule, ar trebui mai degrabă să vă culcați, decât să predicați.

- Așa-i, domnule, gâfâi Whitefield. Apoi, privind spre cer, a adăugat: „Doamne Isuse, am obosit *în* lucrarea Ta, dar nu sunt obosit *de* ea. Dacă nu mi-am încheiat misiunea, lasă-mă să mă duc și să mai vorbesc pentru Tine încă o dată, să pecetluiesc adevărul Tău, apoi să vin acasă și să mor!"

Domnul i-a ascultat cererea. Întregul ținut părea să se fi adunat pe câmpia din Exeter în acea după-masă de duminică. La început, Whitefield abia putea fi auzit, iar cuvintele îi erau incoerente, ca și cum nu s-ar fi putut concentra. S-a oprit și a rămas în tăcere. Minutele

treceau. Apoi a spus: „Voi aștepta ajutorul plin de har al lui Dumnezeu. Căci sunt sigur că El vrea să mă ajute să vorbesc încă o dată în Numele Lui".

Apoi, conform relatării lui Jonathan Parsons, pastorul din Newburyport, el a părut să se aprindă din nou de un foc lăuntric. Vocea îi era acum puternică și clară și timp de o oră a predicat cu o putere atât de mare încât Parsons avea să scrie: „Cunoștea atât de bine calitățile neasemuire ale lui Cristos, încât simțea că niciodată nu putea vorbi îndeajuns despre El". A continuat să vorbească și după ce a trecut prima oră, părând să privească drept spre cer: „...simțea plăcerile cerului în sufletul lui captivat, ceea ce făcea ca fața să-i strălucească asemenea soarelui într-o zi senină".

Trecuseră aproape două ore, când a strigat: „Plec! Plec pregătit să mă odihnesc! Soarele meu a răsărit și cu ajutorul cerului i-a luminat pe mulți. Acum stă să asfințească... *Nu!* Stă să se ridice la răsăritul gloriei nemuritoare... O, gând divin! În curând voi fi într-o lume unde timpul, vârsta, durerea și amărăciunea sunt necunoscute. Trupul meu se prăbușește, sufletul meu se înalță. Cât de mult aș vrea să trăiesc ca să-L propovăduiesc pe Cristos! Dar mor ca să fiu *cu* El!"

În seara aceea s-a culcat în locuința lui Parsons, și a avut un somn zbuciumat. Dimineața devreme, în pofida unei dureri zdrobitoare în piept, s-a dat jos din pat și s-a dus la fereastră să vadă lumina zorilor. George Whitefield a murit îndată ce primele raze ale soarelui au măturat apele golfului dedesubt. Zorii unei noi zile se vor ivi curând peste această națiune. Visul său devenise realitate: America era acum o națiune - o singură națiune sub domnia lui Dumnezeu.

14

„Nici un alt Rege în afară de regele Isus!"

Când devine tirania o tiranie? Există oare un moment când este nu numai corect din punct de vedere moral ci și cu voia lui Dumnezeu să ne împotrivim autorităților legal constituite? Când își pierde „unsul Domului" ungerea sa? Când a devenit voia lui Dumnezeu ca America să-și scuture jugul britanic? La urma urmei, a fost oare aceasta voia lui Dumnezeu?

Dintre toate întrebările cu care ne-am confruntat, de aceasta din urmă ne-am temut cel mai mult. Se putea face mult caz în jurul faptului dacă America a trebuit neapărat să iasă de sub autoritatea patriei-mamă. Dacă Dumnezeu a vrut într-adevăr ca acest pământ să devină un nou Israel, fiecare pas important în realizarea acestui plan trebuia să fie conform dreptății și neprihănirii Lui. Un scop sfânt, orcât de sublim ar fi el, nu poate niciodată justifica niște mijloace necinstite.

Cu cât am discutat mai mult această problemă, cu atât ne-am împotmolit mai tare. Atunci ne-am rugat să găsim o cale de ieșire din această mlaștină intelectuală. În Florida, în aceeași dimineață în care noi fuseserăm incapabili să descoperim adevărata natură a chemării puritanilor, Duhul Sfânt a continuat să ne arate de ce America *a trebuit* să se împotrivească - de ce, orice altceva ar fi făcut, ar fi însemnat o gravă neascultare. Această parte a revelației a început cu un verset din Scriptură, Galateni 5:1, care i-a venit lui Peter în minte și s-a dovedit a fi cheia pentru tot ce a urmat:

Cristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi. Rămâneți dar tari și nu vă plecați iarăși sub jugul robiei.

O națiune sub domnia lui Dumnezeu - aceasta era moștenirea politică și totodată spirituală a Marii Treziri. Într-o anumită măsură, toată America experimentase adevărul biblic că, în Cristos, toți oamenii sunt frați. Oamenii de seamă sau cei de rând, marii negustori sau fermierii săraci, magistrații sau ostașii - toți sunt egali la picioarele crucii. Raiul cel veșnic s-a deschis tuturor celor ce L-au primit pe Isus ca Domn și Mântuitor și nu avea importanță unde au trăit, cât de înstăriți au fost sau cine le-au fost părinții.

Aceste lucruri au fost adevărate oriunde s-a stabilit Împărăția Lui pe pământ. Astfel, deoarece în bisericile americane se punea mai mult ca oricând accent pe faptul că credincioșii sunt egali în fața lui Dumnezeu, era firesc ca aceasta să se extindă și asupra conducerii civile. Aici se află așadar, sămânța acelei democrații care va fi încorporată în Constituția Statelor Unite: a înțelegerii politice că toți oamenii au dreptul egal la vot și că, în ochii lui Dumnezeu, un fermier este tot atât de valoros ca și regele George. Căci Dumnezeu nu face deosebire între oameni: legile Lui se aplică în mod egal tuturor oamenilor.

Pentru noi, după zece generații de democrație, este dificil să apreciem cât de radicale erau cuvintele din Declarația de Independență, și anume, că „toți oamenii sunt creați egali". Niciodată până atunci în istorie, lumea nu *crezuse* efectiv în egalitatea oamenilor. De aceea, începând cu Acordul Mayflower, de acum un secol și jumătate, sistemul american de guvernare, sub domnia lui Dumnezeu, a fost atât de unic. *Sub domnia lui Dumnezeu* - aici era cheia. Oamenii aveau să încerce democrația, rând pe rând în mai multe locuri, de-a lungul următoarelor două veacuri, dar ea a reușit numai la națiunile care s-au

închinat singurului Dumnezeu adevărat. Studiul istoriei umane arată că egalitatea, fără mâna unificatoare a Dumnezeului celui Atotputernic creează în mod inevitabil haos și anarhie.

„Fraternitatea omului" care ia fraternitatea lui Cristos, lăsându-L însă afară pe Cristos, este una din cele mai distructive minciuni pe care Satan le-a născocit vreodată. La un deceniu după revoluția americană, francezii, ai căror filozofi din așa-zisa epocă a rațiunii, se bucură prea deseori de reputația de a fi introdus prima dată conceptul de democrație, au încercat să creeze versiunea lor de fraternitate a omului, dar fără Cristos. Masacrul care a rezultat a îngrozit lumea. Într-o singură generație, Franța s-a întors sub jugul tiraniei, plecându-se sub Împăratul Napoleon.

Libertatea, egalitatea, fraternitatea - toate sunt calități ale spiritului pe care numai Dumnezeu le poate da și care nu pot fi câștigate prin forță. *Dar, o dată primite*, este de datoria omului să le păstreze și să le protejeze și, la nevoie, să le apere cu prețul vieții. Acesta este conceptul care a început să se formeze în America în timpul Marii Treziri. Acest rod apăruse și înainte în vie, dar nu a putut ajunge la maturitate deplină până când coloniile nu au devenit Coloniile - nu doar niște entități separate ca Massachusetts și Virginia, Carolina și celelalte.

Primii coloniști care au venit în America știau că sunt puși deoparte pentru Dumnezeu și sunt chemați pentru un scop anume. Am văzut cu câtă grijă au apărat fiecare privilegiu al autoguvernării și autonomiei și ce interpretare liberală au dat drepturilor de a avea propriile lor legi garantate de Coroană. Ei au avut grijă să nu provoace Coroana la nici o acțiune care le-ar fi putut diminua, în vreun fel, precara lor autonomie. Deși își cereau drepturile de englezi, ori de cât ori era convenabil să o facă, și se închinau formal coroanei, de la bun început ei s-au considerat americani și nu englezi.

Unii istorici contemporani pun la îndoială acest fapt, subliniind că coloniile au depins de Anglia, în ceea ce privește însăși supraviețuirea lor, mai ales la început. Dar din cercetările noastre nu a reieșit aceasta; de fapt, în Noua Anglie, fusese tocmai invers. În 1634, un vizitator a fost plăcut impresionat că nu a putut vedea steagul englez fluturând

peste tot în Boston![1] În Anglia soseau în mod regulat rapoarte despre cât de independenți erau puritanii în fapte, vorbe și atitudini.

Motivul acestei independențe era faptul că ei, în ultimă instanță, depindeau de Dumnezeu, nu de Anglia. Așa se face că pelerinii, care nu aveau aproape nimic al lor, au învățat chiar în primul lor an că Dumnezeu îi va izbăvi din toate. Iar puritanii, care stăteau ceva mai bine, și-au pus de la început încrederea în Dumnezeu că El le va arăta cum să-și poarte de grijă. El nu i-a dezamăgit niciodată. Pe de altă parte, Virginia nu s-a încrezut niciodată cu adevărat în Dumnezeu, fapt care a făcut-o total dependentă de Anglia, timp de aproape patruzeci de ani.

A mai existat un factor care a contribuit la o atitudine de independență a yancheilor. Timp de treizeci de ani de la întemeierea lor, aceste colonii au fost conduse de oameni născuți în America. Ei nu au cunoscut niciodată cum este să trăiești sub un rege și, într-adevăr, nu cunoșteau nimic altceva *în afară* de democrația republicană în forma ei cea mai pură, de consiliu orășenesc.

Așa se face că tradiția de independență a coloniilor a fost o realitate recunoscută timp de mai bine de un secol înainte ca Anglia să se hotărască să-i pună capăt. Rezistența lor a ieșit, pur și simplu, la iveală când Anglia a început să facă presiuni asupra lor. Ceea ce a făcut-o atât de unică în lunga istorie a revoluțiilor și a rezistențelor umane este marea înțelepciune implicată.

Coloniștii au avut grijă să nu facă nimic care putea să incite Anglia, evitând orice antagonism și cedând ori de câte ori era posibil. Cu toate acestea, ei n-au încurajat nicidecum prezența militară a Angliei, în acea parte a lumii. Când a izbucnit războiul lui Filip, și se părea că indienii aveau să-i alunge înapoi pe mare, nici măcar atunci nu au făcut ceea ce era firesc, adică să ceară ajutor patriei mamă. Deși războiul i-a costat foarte multe vieți omenești și i-a împovărat cu datorii înspăimântătoare, ei știau că trebuie să se lupte singuri. Să invite trupe britanice pe pământul lor, însemna să nu mai scape de ele niciodată.

Este interesant că la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, majoritatea pastorilor din Noua Anglie au sprijinit puternic rezistența discretă a coloniilor. Ei erau puternic convinși că acceptarea doctrinei oficiale a Bisericii Angliei de supunere pasivă față

de monarhie, nu însemna altceva decât respingerea a tot ceea ce zidise Dumnezeu în America, încă de când îi chemase în noul Său Canaan.

Ajunși la acest punct, a trebuit să răspundem la o întrebare obsedantă: din moment ce Isus Însuși și Sfântul Pavel au propovăduit amândoi importanța supunerii față de autoritatea civilă, cum poate fi justificată revoluția americană? La Romani, capitolul 13, ni se spune cât se poate de clar:

> Oricine să fie supus stăpânirilor celor mai înalte; căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu. Și stăpânirile care sunt, au fost rânduite de Dumnezeu. De aceea, cine se împotrivește stăpânirii, se împotrivește rânduielii puse de Dumnezeu; și cei ce se împotrivesc, își vor lua osânda. (Romani 13:1, 2).

Și alții vor fi fost la fel frământați acum două secole, deoarece înșiși pastorii (am descoperit în timp ce le citeam predicile), începuseră să ofere răspunsurile. America era un eveniment inedit în istoria umană. Niciodată până atunci, Dumnezeu nu mai luase un grup de creștini ca să-l planteze într-un ținut unde nu exista autoritate civilă nemijlocită și unde, călăuziți de Duhul Sfânt, aveau să-și stabilească propria lor autoritate civilă. *De aceea* era atât de extraordinar de important modelul inspirat de Duhul al bisericii primilor pelerini:

Cristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi. Rămâneți dar tari și nu vă plecați iarăși sub jugul robiei. Este tocmai vina pe care ar fi avut-o americanii, dacă, după ce Dumnezeu le dăduse libertatea, ar fi renunțat de bună voie la autoritatea lor de a se autoguverna. Ar fi fost ca și când israeliții - după tot ce făcuse Dumnezeu pentru ei scoțându-i din Egipt - s-ar fi întors, chemându-l pe Faraon să-și aducă trupele în Canaan pentru a-i duce din nou în robie.

Însă rezistența lor n-a rămas neobservată. Cu aproape un secol înainte de revoluție, sfetnicii lui Charles al II-lea l-au avertizat pe acesta că „pastorii predică libertatea" și l-au îndemnat fie să-i aducă la ascultare, fie să-i înlocuiască cu preoți episcopalieri. Problema s-a pus deschis în 1682: Charles al II-lea a pretins ca Massachusetts fie să jure credință coroanei, să administreze justiția în numele regelui și să abroge restricțiile asupra dreptului de vot (numai membrii bisericilor

puteau vota) și să permită clerului episcopal să întemeieze biserici, fie să renunțe la carta sa. Coloniștii din Golf l-au informat, cu cât mai mult tact, că nu doreau să urmeze prima variantă, iar pe a doua nu o puteau face. (Ei considerau că a renunța la cartă, însemna, la urma urmei, a „renunța la chivotul Domnului!"[2])

Aflând acestea, Charles al II-lea a cerut retragerea cartei, decretând în 1683 că Massachusetts trebuia „să accepte o totală supunere și să-i facă plăcerea să renunțe cu totul la carta lor".[3]

Acum erau realmente în încurcătură, deoarece cu nici un chip coloniștii din Golf nu puteau sta singuri în fața celei mai mari puteri militare din lume. Yankeii treceau prin cea mai neagră criză de la cea cauzată de marea epidemie care lovise Colonia Veche și Colonia Golfului în primele lor ierni. Părea să nu existe altă alternativă decât să renunțe la toate lucrurile pe care ei fuseseră învățați să le respecte încă de când erau destul de mari ca să le înțeleagă.

În acel moment crucial, conducerea Noii Anglii puritane gravita, așa cum se întâmplase în urmă cu opt ani în timpul revoltei indiene, în jurul unui singur om: Increase Mather. Și, așa cum a făcut și înainte, el s-a întors spre ceruri, cerând călăuzire. Apoi și-a pregătit cu grijă hotărârea.

> A ne supune, renunțând la cartă este nepotrivit cu scopul principal pentru care părinții noștri au venit în Noua Anglie... (Deși împotrivirea ar provoca) mari suferințe, este mai bine să suferim decât să păcătuim (Evrei 11:26, 27). Să ne punem încrederea în Dumnezeul părinților noștri, ceea ce este mai bine decât să ne încredem în domnitori. Și dacă suferim pentru că nu îndrăznim să ne plecăm înaintea voinței oamenilor, împotriva voii lui Dumnezeu, suferim pentru o cauză bună și vom fi considerați martiri în generația următoare și în ziua cea mare.[4]

La începutul lui ianuarie 1684, Mather a luat parte la o întrunire orășenească din Boston, convocată de urgență pentru a stabili răspunsul celor din Boston la declarația regelui. Ne putem închipui biserica Old South plină până la refuz cu oameni liberi, mulțimea stând umăr lângă umăr pe intervale în timp ce puritanul drept și sobru urca la amvon. El a subliniat apoi pasajele din Scriptură care susțin rezistența și împotrivirea, reamintindu-le povestea lui Iefta și a lui Nabot, care

au refuzat să renunțe la independența câștigată de părinții lor, și povestea lui David, care a ales cu înțelepciune „să cadă mai bine în mâinile lui Dumnezeu, decât în mâinile oamenilor". Dacă refuzăm să ne supunem, a comentat Mather, rămânem în mâinile lui Dumnezeu și cine știe ce poate El face pentru noi? A încheiat declarând că a renunța la Cartă era un păcat împotriva lui Dumnezeu, și cine „ar îndrăzni să se facă vinovat de un păcat atât de mare"?

Întreaga adunare era în lacrimi. Hotărârea de a nu se supune a fost votată în unanimitate, și acea atitudine fără echivoc le-a influențat puternic pe celelalte orașe ale coloniei să facă la fel.

Când știrea a ajuns la Charles al II-lea, acesta și-a ieșit din fire. El a hotărât să-l trimită pe colonelul Percy Kirk cu cinci mii de militari să îngenuncheze Massachusetts o dată pentru totdeauna și hotărârea lui a trezit fiori chiar printre sfetnicii regelui. Se știa că „sângerosul Kirk", cunoscutul guvernator din Tangier, nu se oprea până nu zdrobea dușmanul. Aflând de vestea detașării lui Kirk, Noua Anglie a căzut în disperare.

Increase Mather relatează că, atunci când vestea a ajuns la el, în februarie 1685, s-a închis în camera sa de lucru și a petrecut toată ziua pe genunchi, postind și rugându-se pentru problemele coloniei. În cele din urmă, greutatea pe care o simțise în inimă l-a părăsit, făcând loc bucuriei. Fără nici o altă dovadă, în afară de convingerea lăuntrică a duhului său, știa că Dumnezeu îl asigura că Massachusetts va fi salvat.[5] Peste două luni, a venit știrea că Charles al II-lea a murit de apoplexie. Fratele său James al II-lea l-a urmat la tron, iar Kirk nu mai avea să vină! Vestea cea bună s-a răspândit în toate coloniile. Mather a calculat data morții lui Charles și, descoperind că era tocmai ziua pe care el o petrecuse în rugăciune și post, atitudinea sa triumfătoare s-a schimbat în admirație.

Deși James al II-lea nu l-a trimis pe Kirk, el l-a trimis totuși pe Sir Edmund Andros, care a căutat să impună autoritatea Coroanei prin măsuri hotărâte. Ordinele sale: să lovească în inima rezistenței care era înrădăcinată în coloniștii Noii Anglii. Și, întrucât Coroana știa că rezistența începuse prin religia lor, *aceasta* trebuia să fie frântă. Astfel,

unul dintre primele acte oficiale ale lui Andros a fost ordinul ca în biserica Old South să se țină slujbe episcopale.

Dacă printre puritani a existat vreodată vreo îndoială că „rezistența față de tiranie însemna ascultare față de Dumnezeu",[6] acum acea îndoială dispăruse cu desăvârșire. Acum era clar, chiar și pentru puritanul cel mai lipsit de discernământ, că supunerea pasivă și docilă față de conducerea engleză însemna revenirea la autoritatea despotică a Bisericii Angliei, de care Dumnezeu îi eliberase pe strămoșii lor. Lupta *era* o luptă spirituală.

Dar erau implicate și libertăți politice, deoarece Andros a anulat categoric cartele tuturor coloniilor. Într-o seară, după ce se întunecase, agenții săi au venit să ia carta coloniei Connecticut de la casa de rugăciune din Hartford. Într-o cameră luminată de lumânări, prețiosul document era așezat pe o masă. În momentul în care oamenii regelui au ordonat oficial să li se predea carta, lumânările s-au stins dintr-o dată. S-a creat o mare învălmășeală și, când s-a aprins din nou lumina, carta dispăruse! Fusese ascunsă, în secret, în trunchiul scorburos al unui stejar bătrân. (Andros n-a găsit niciodată documentul, deși a trecut la executarea ordinelor sale, fără să-l aibă.)

Următoarea sa măsură a fost întărirea tratatelor de navigație din 1651 și 1663, care stipulau ca întregul comerț colonial să se facă în exclusivitate cu vase britanice conduse de echipaje britanice. De fapt, aceasta însemna că Coloniile puteau face comerț numai cu Anglia, și a fost prima dintr-o serie de măsuri tot mai despotice, motivate de lăcomie, pe care Anglia le va impune Coloniilor în secolul următor.

Când devine tirania o tiranie?

Conform Scripturii, aceasta se întâmplă atunci când un conducător încalcă porunca din 2 Samuel 23:3: *Cel ce împărățește peste oameni trebuie să fie drept, împărățind în frica de Dumnezeu.*

După interpretarea puritană, concepută înainte ca primii pelerini și puritani să se îmbarce pentru America, aceasta se întâmplă atunci când un conducător se împotrivește în mod deliberat, cu bună știință, voinței lui Dumnezeu, făcând astfel să fie cu neputință pentru supușii lui să urmeze voia divină.

Conform documentului Magna Charta, care a stabilit dreptul

englez, tiranie înseamnă atunci când un conducător încetează să acționeze conform acelei legi și neagă drepturile supușilor săi, garantate prin legea respectivă.

Conform declarațiilor lui James I: „Un rege încetează a mai fi rege, și degenerează într-un tiran îndată ce începe să conducă după propriile lui legi."[7]

Conform interpretării Parlamentului, tiranie este atunci când englezilor li se impun măsuri, cum ar fi impozitarea, fără consimțământul lor sau chiar în lipsa reprezentanților lor.

Conform tuturor acestor definiții, atitudinea lui James al II-lea față de Colonii era despotică. Din punct de vedere al puritanilor, *el* era cel răzvrătit, fiindcă se folosea de puterea rangului său nu pentru a-și sluji poporul, ci pentru a-l oprima. De aceea, el se afla într-o stare de neascultare directă față de voia lui Dumnezeu, așa cum este ea prezentată în cele două Testamente ale Bibliei.

Și totuși, experiența personală de trăire sub disciplina lui Dumnezeu, ca și citirea atentă a istoriei și studiul aprofundat al Scripturii, ne învață necesitatea absolută de a ne supune autorității - a lui Dumnezeu, desigur, dar și a conducătorilor civili și spirituali pe care El i-a instalat în funcții peste noi. Din moment ce toate stăpânirile pornesc de la Dumnezeu (deși ulterior ele pot fi denaturate), cineva ar putea susține supunerea oarbă, indiferent ce s-ar întâmpla. Dar, pe de altă parte, când trebuie cineva să *nu* se supună?

Ca în atâtea alte aspecte ale vieții creștine, nu există o delimitare clară, un răspuns *apriori*; este o chestiune care ține de atitudinea inimii fiecăruia și de călăuzirea Duhului Sfânt. În cazul oamenilor care se supun unui conducător, iată care ni se pare nouă că este situația: rezistența este o problemă de maximă gravitate și la ea trebuie să se recurgă numai după ce au fost epuizate toate celelalte mijloace: legale, politice și diplomatice! În plus, *marea majoritate* a celor care alcătuiesc Trupul lui Cristos, care este implicat, trebuie să fie ferm convinsă că rezistența a rămas ultima posibilitate de a continua după voia lui Dumnezeu. Această convingere lăuntrică este cheia: *La rezistență trebuie să se recurgă cu cea mai mare rezervă.*

Găsim două exemple biblice excelente ale unei astfel de rezerve în

atitudinea lui David și a lui Daniel. Saul, bolnav de gelozie din cauza popularității lui David, în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, îl urmărea în toată țara Israelului. David, desigur, s-a împotrivit dorinței lui Saul de a-l omorî, fugind din fața lui. De două ori Dumnezeu a îngăduit ca Saul să cadă în mâinile lui David. Dar, în ambele ocazii, David a refuzat să-l ucidă pe omul pe care Dumnezeu îl ridicase ca să fie împăratul lui Israel, zicând: „Să mă ferească Dumnezeu să... pun mâna pe el! Căci el este unsul Domnului!" (1 Samuel 24:6).

Când Darius a devenit împăratul mezilor și al perșilor el l-a pus pe Daniel, care, evident, era mai capabil și mai supus lui decât oricare altul, administratorul principal al țării. Toți ceilalți satrapi și administratori erau atât de invidioși încât s-au dat peste cap ca să găsească ceva prin care să-l discrediteze în fața împăratului. Dar fără folos; serviciul lui Daniel era impecabil.

Cu toate acestea, au fost în stare să născocească o metodă pentru a-l nimici. Știind că Daniel era un credincios devotat lui Dumnezeu, ei l-au amăgit pe Darius să decreteze un edict care stabilea că oricine se va ruga altui zeu sau om, în afară de Darius însuși, va fi aruncat în groapa cu lei.

Când a aflat de această poruncă, Daniel a fost confruntat cu o alegere dificilă, deoarece împotrivirea l-ar fi costat viața. Dar Dumnezeu a fost cel care i-a dat viața dintru început ca să o folosească așa cum crede El, ca o dovadă a credinței sale, și așa avea să fie; el s-a încrezut în Dumnezeu. Astfel, el a nesocotit porunca stăpânirii pământești, pentru a păzi porunca Autorității Supreme. (Interesant este că Darius a avut la fel de multe rezerve ca Daniel și amândoi s-au bucurat nespus, slăvindu-L pe Dumnezeu, când El l-a salvat pe Daniel.)

În 1689, în Colonii a ajuns vestea că morile lui Dumnezeu mai măcinau încă: James al II-lea fusese înlăturat de William și Mary în „Glorioasa Revoluție". Andros a fost arestat, pe când încerca să fugă deghizat în haine femeiești. Cinci săptămâni mai târziu, a sosit Declarația de Indulgență a lui William și Mary. Aceasta nu reinstaura cartele Noii Anglii, dar le reda drepturile lor de englezi născuți liberi, însă sub guvernatori numiți de Coroană, care trebuia să accepte sfaturile și sugestiile reprezentanților aleși ai Coloniilor.

Într-un fel, pacea a fost restabilită și a durat mult după Marea Trezire. Anglia era mult preocupată de războaiele ei din Europa, până la venirea la putere a lui George al III-lea în 1760.

Acesta a fost un monarh a cărui personalitate cerea supunere totală față de regalitate. A așteptat mult timp o ocazie pentru a se răfui cu spiritul de independență al Americii. Îndată ce Anglia a încheiat un tratat de pace cu Franța, George a socotit că a venit timpul. Primul pas a fost să mărească efectivele forțelor britanice staționate în America (lăsate acolo pentru a descuraja o nouă izbucnire a războiului dintre francezi și indieni), de la 3100 de oameni la 7500. Coloniile nu vedeau ce rost avea această măsură, dar, pe atunci, ele nu aveau nici un cuvânt.

Costul staționării acestor trupe se ridica la aproximativ 200.000 de lire sterline pe an, o sumă exorbitantă. Coroana a decis ca, prin diferite taxe și impozite, Coloniile să o plătească indirect. Întâi a venit Legea melasei din 1733: Coloniile puteau să cumpere melasă pentru fabricarea zahărului și a romului numai de la agenții britanici din Indiile de Vest.

Apoi vechea lege a navigației a fost aplicată cu strictețe. Pentru a realiza aceasta, au fost trimiși comisari vamali pentru a strânge taxele, dar comisarii s-au dovedit extrem de corupți. În consecință, toate veniturile obținute erau folosite pentru plata salariilor comisarilor și a mulțimii de prieteni politici ai acestora. Costul staționării nu era acoperit nici măcar în parte.

Apoi au fost impuse noi taxe, dintre care cea mai jignitoare a fost taxa pe timbru, din 1765: fiecare document legal trebuia să aibă un timbru al guvernului britanic pentru a putea fi oficial. Oricât de supărător ar fi fost, era o nimica, în comparație cu Decretele Townsbend din 1767, care impuneau taxe pe sticlă, plumb, ceai, hârtie și așa mai departe. Nici nu mai exista pretextul de plată a cheltuielilor garnizoanelor britanice, acestea având ca scop strângerea de venituri pentru aventurile de pe glob ale Angliei. În America oamenii erau într-o stare de proastă dispoziție, din ce în ce mai proastă. La cererea comisarilor, care începeau să se teamă pentru viața lor, în 1768, în Boston, a fost detașat generalului Thomas Gage cu încă două regimente.

După un an, mult urâtele Decrete Townbend au fost toate abrogate, în afară de cea referitoare la ceai. Dar, la doi ani după aceasta, Compania de Ceai a Indiilor de Est, care se afla în pragul falimentului, a fost scutită de aceste taxe. Aceasta a însemnat sfârșitul multor companii de ceai americane și a accelerat Complotul Ceaiului din Boston. Regele a cerut ca vinovații să fie judecați cu cea mai mare asprime a legii - în Anglia! Iar în 1774, când nu s-a găsit nici un vinovat, el a hotărât să pedepsească întregul Boston, închizându-i portul și oprind orice comerț. Ceea ce trebuia să fie un avertisment pentru toate Coloniile, a avut în curând tocmai efectul opus.

Ca de obicei, în această criză crescândă, opinia publică americană a fost puternic influențată de pastori. Acești oameni ai lui Dumnezeu născuți în America, dar nu în Coloniile Coroanei (cum erau Georgia și Virginia) au devenit aproape unanimi în sprijinul acordat rezistenței. Datorită Marii Treziri, acum exista o generație de pastori devotați răspândiți prin toată America, mulți dintre ei fiind oameni de o maturitate și de o profunzime spirituală considerabilă. Pe măsură ce se înmulțea lista „actelor intolerabile", se înmulțea și protestul lor. Era aproape ca și cum George al III-lea ar fi stat pe prima bancă din adunarea lor și ei ar fi încercat să-l facă să-și înțeleagă greșelile. Dar, chiar dacă regele a auzit vreuna din predicile lor, nu le-a băgat în seamă: ca și Faraon (cu care multe predici îi asemănau), el avea inima împietrită, și și-o împietrea și mai tare.

Americanilor li se luau acum taxe pentru venitul patriei mamă, dar, în același timp, li se nega dreptul elementar al oricărui englez la reprezentare în guvernul care percepea impozitele. Întrucât regele ignora acest drept care fusese garantat de Magna Carta, aceasta însemna că el se punea pe sine mai presus de lege. Aceasta a umplut paharul.

Totuși, în pofida îndemnurilor unor instigatori credincioși ca Samuel Adams din Boston și a unor oportuniști politici ca Patrick Henry din Virginia, rezistența colonială era încă minimă și cu multă rezervă. Oamenii înțelepți de pe ambele țărmuri ale Atlanticului puteau să prevadă urmările inevitabile ale politicii curente ale Coroanei, și se rugau ca aceste urmări să nu se împlinească.

Chiar și în cadrul ierarhiei Bisericii Anglicane, care n-avea decât de

câștigat în urma înăbușirii rezistenței americane, existau oameni de caracter destul de curajoși ca să riște totul vorbind în numele americanilor. Iată ce a avut de spus în 1774 Jonathan Shipley, episcopul din St. Asaph, colegilor săi din Camera Lorzilor:

> În prezent, îl obligăm pe orice nord-american să ne fie dușman și oamenii liniștiți și înțelepți care-și văd de treabă vor începe să sufere curând de pe urma nebuniei conducătorilor noștri... Este ciudată ideea care ne-a venit, de a le vindeca resentimentele, sporindu-le provocările... Acum s-a răspândit un spirit de orbire și de nebunie. Ne grăbim nebunește, fără a avea un plan anume, fără un obiectiv important. Urmărim fantoma deșartă a unei suveranități nelimitate, care n-a fost făcută pentru oameni, și respingem avantajele sănătoase ale unei autorități moderate, folositoare și inteligente. Cu greu ar putea Dumnezeu, pe care L-am supărat cu toții atât de tare, să nu ne trimită o pedeapsă națională mai aspră decât aceea de a ne lăsa pradă urmărilor propriei noastre purtări. Într-adevăr, după părerea mea, niciodată peste țara noastră n-au plutit nori mai negri.[8]

Așa cum am arătat, în America, rezistența față de oprimare a fost un subiect favorit al amvoanelor timp de mai bine de un secol. Cu un sfert de veac înaintea călătoriei nocturne a lui Paul Revere, unul din partizanii cei mai elocvenți (deși tot mai liberal) ai acesteia, Jonathan Mayhew din Boston, predica:

> Este o hulă să-i numești pe lucrătorii lui Dumnezeu, tirani și asupritori... Când conducătorii jefuiesc și ruinează poporul, în loc să fie păzitorii păcii și bunăstării lui, ei încetează imediat să mai fie lucrătorii rânduiți ai lui Dumnezeu și nu merită acest nume glorios mai mult decât îl merită pirații și tâlharii de drumul mare.[9]

Cincisprezece ani mai târziu, mult urâta Lege al taxei pe timbru a primit acest răspuns din partea lui Mayhew:

> Regele este la fel de legat prin jurământ să nu violeze drepturile legale ale poporului, pe cât de legat este poporul să îi arate

supunere. De aici, urmează că îndată ce domnitorul se pune pe sine mai presus de lege, regele dispare și apare tiranul. Vrând-nevrând el își pierde autoritatea de rege, trecând dincolo de hotarele în care constituția îi permite să se miște, iar, în astfel de cazuri, nu are mai multe drepturi să fie ascultat, decât are un ofițer inferior care își depășește atribuțiile. Atunci, obligația supusului de a-i fi loial încetează, desigur, și faptul că i se opune nu este o răzvrătire, după cum nu este o răzvrătire opunerea în fața unui invadator străin... folosind mijloacele pe care Dumnezeu i le-a pus la dispoziție pentru a se autoapăra, și numai aceste mijloace.[10]

Iar după ce taxa pe timbre a fost la puțin timp abrogată, Mayhew a avut și mai multe de spus:

Dumnezeu, în mânia Sa, le-a dat israeliților un împărat, pentru că nu au avut destulă judecată și destul curaj ca să le placă o comunitate liberă și să-L aibă pe El ca Împărat al lor. Faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a coborât din cer ca să ne facă „liberi cu adevărat" și că „acolo unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia", mă face să trag concluzia că libertatea este o mare binecuvântare... Și cine știe, având stabilite aceste libertăți, poate în viitor, când se vor ridica împărățiile pământului, luptându-se una cu alta... noi sau urmașii noștri vom avea fericirea și cinstea să „salvăm viața multor oameni" și să salvăm însăși Britania de la pieire!

Mayhew nici măcar nu era primul care a profețit că, într-o zi, americanii ar putea fi salvarea patriei mamă care căuta să-i asuprească. Cotton Mather a spus aceasta în termeni spirituali în *Magnalia* sa:

Dar, priviți, biserici europene! În mijlocul acestui întuneric de afară există candele; iată că lumina a răsărit în întuneric pentru copiii drepți ai lui Avraam și, să o spunem cu smerenie, va fi de folos pentru voi să luați seama la lumina care, din mijlocul acestui întuneric de afară, stă gata acum să fie aruncată de cealaltă parte a oceanului Atlantic.[11]

În timp ce George al III-lea și slujitorii săi măreau necontenit presiunea prin care socoteau să-i îngenuncheze pe coloniști, retorica

amvoanelor americane creștea și ea. În 1767, predica lui Josiah Quincy a fost tipărită în *Gazette*, din Boston:

> În apărarea drepturilor noastre, civile și religioase, cu Dumnezeul oștirilor de partea noastră, nu ne temem de ceasul judecății; chiar dacă oștile vrăjmașilor noștri vor acoperi câmpul ca lăcustele, totuși sabia Domnului și a lui Ghedeon va învinge.[12]

Lucrurile au început să se precipite. Întreaga lume urmărea cu mare atenție bătălia de moarte care se profila între Britania și piatra cea mai de preț din coroana ei imperială. Așa cum scria confidențial Du Chatelet, ambasadorul Franței în Anglia, ministrului său al afacerilor externe, în martie 1768:

> Mă bucură gândul că un conflict deschis nu este atât de îndepărtat precum își închipuie unii... Legăturile care unesc America de Anglia sunt pe trei sferturi rupte. Jugul va fi scuturat în curând. Pentru a deveni independenți, locuitorii n-au nevoie decât de arme, curaj și o căpetenie... Poate acest om există; poate nu este nevoie decât de circumstanțele favorabile pentru a-l introduce în marea scenă."[13]

Tocmai când el scria aceste cuvinte, în Virginia, un colonel încercat și nobil fermier pe nume George Washington, spunea încet la Mount Vernon, frumoasa sa reședință de pe Potomac: „Oricând mă va chema țara, eu sunt gata să-mi iau muscheta pe umăr".

Iar în luna următoare, din New York, un bine cunoscut avocat, pe nume William Livingston, spunea acestea:

> Curaj, americani... Degetul lui Dumnezeu arată fiilor voștri un imperiu puternic. Sălbaticii din ținuturile necivilizate n-au fost niciodată dați afară pentru a face loc idolatrilor și sclavilor. Pământul pe care-l avem este darul cerului, dat părinților noștri, și se pare că providența divină l-a destinat urmașilor urmașilor noștri... Răsare lumina zilei în care se va pune temelia acestui mare imperiu, prin stabilirea unei Constituții americane precise... înainte de a trece șapte ani peste noi, prima piatră va trebui așezată.

(Acest citat, a apărut în ziarul *Gazette* din New York în aprilie 1768. În aprilie 1775, pe pajiștea Lexington s-a tras „lovitura care a răsunat în jurul lumii".)

În septembrie 1768, *Gazette* din Boston scria la rândul ei: „Dacă va fi trimisă o armată care să ne aducă în stare de sclavie, ne vom lua viața în mâini și vom striga către Judecătorul întregului pământ... Iată - ei vin să ne dea afară din stăpânirea pe care Tu ne-ai dat-o ca s-o moștenim. Ajută-ne, Doamne, Dumnezeul nostru, căci noi ne încredem în Tine, și în Numele Tău ne ridicăm împotriva acestei mulțimi."[14]

În acest punct au fost anulate decretele Townshend și în următorii trei ani a fost un fel de pace. Marea majoritate, de ambele părți, spera să nu se ajungă la război. Totuși pacea nu era o pace reală, născută din dorința de împăcare sau din soluționarea diferendelor. Era o pace înșelătoare și efemeră asemeni acalmiei dinaintea furtunii.

În realitate, nimic nu s-a schimbat. În 1772, un om din Rhode Island, care călătorea prin Anglia, îi scria prietenului său Ezra Stiles, rectorul Colegiului Yale: „Deseori îi vei auzi zicând: «Blestemați să fie oamenii aceia! Nu vom ajunge nicăieri cu ei până când nu vom scoate din rădăcini acel spirit puritan afurisit!»"[15]

Acum întrunirile orășenești de pe tot cuprinsul Noii Anglii pregăteau și întocmeau declarații, într-o adevărată litanie de proteste. Faptul că așezările lor erau mici nu le micșora îndrăzneala sentimentelor. Micul Chatham, de pe „cotul" Capului Cod declara în decembrie 1772, că orășenii săi își consideră „principiile lor civile și religioase ca fiind partea esențială și cea mai scumpă a vieții lor, fără de care ceea ce rămâne abia dacă mai merită păstrat".[16]

Noul an 1773 a fost vestit de oamenii din Marlborough în același spirit. „Moartea", declarau ei în mod unanim, la întâi ianuarie, „este de preferat robiei. Unui popor născut liber nu i se cere prin religia lui Isus Cristos să se supună tiraniei, ci poate folosi puterile pe care Dumnezeu i le-a dat pentru a-și recâștiga și a păzi legile și libertățile... [noi] Îl rugăm pe Domnul din ceruri să-Și intindă brațul

Său în apărarea Bisericii Sale și a poporului Său și să-l lase pe Israel să plece".

Este interesant de observat că în retorica americană avusese loc o schimbare fundamentală: îndemnurile nu mai veneau acum doar de la amvoane și de la câțiva „patrioți" plini de zel; masele largi de oameni preluaseră ștafeta și o duceau singuri mai departe.

Chiar și un guvernator, Jonathan Trumbull din Connecticut vorbea acum deschis în apărarea libertății: „Este greu să rupem legăturile cu patria mamă, dar când ea încearcă să ne înrobească, atunci chiar cea mai strânsă unitate trebuie dizolvată... «Domnul împărățește; pământul să se bucure, și mulțimea ostroavelor să fie plină de bucurie», - astfel de profeții stau gata să se împlinească".[17]

Cei mai mulți dintre guvernatorii numiți de Coroană au rămas însă fideli regelui și unul din ei scria Camerei de Comerț a Angliei: „Dacă-l întrebi pe un american, care îi este stăpânul, el îți va spune că nu are nici unul, nici un alt conducător, în afară de Isus Cristos".[18] Aceasta ar fi putut da naștere strigătului care a fost preluat curând pe toată întinderea Americii prin Comisiile de corespondență: *„Nici un rege, în afară de Regele Isus!"*[19]

Sam Adams a recomandat înființarea acestor comisii, cu scopul de a ține toate Coloniile la curent cu ultimele acțiuni de rezistență. Totuși, cu toate aceste comisii și în pofida spiritului crescând de unitate al Americii, ea a rămas dezbinată și împărțită în ceea ce privește o acțiune concertată. O caricatură politică a vremii a reflectat aceasta, înfățișând un șarpe format din treisprezece bucăți, cu titlul: „NU MĂ CĂLCA!"

Este exact ceea ce a făcut o Coroană încăpățânată, îngustă și răzbunătoare. Patrioții, cum își spuneau ei, aproape că au renunțat să mai caute o ocazie care să ușureze sau să forțeze intrarea lor într-o uniune. Această ocazie le-a fost oferită atunci când britanicii au decis să pedepsească Bostonul pentru Complotul ceaiului. Ei au închis portul cel mai prosper al Americii, oprind orice import sau export și astfel nu numai că ruinau portul Boston din punct de vedere financiar, dar aproape îi impuneau condiții de asediu.

America era bântuită de valuri de mânie, surprindere și compasiune! Primii care le-au trimis ajutoare materiale celor din Boston

au fost oamenii din Carolina de Sud, care au expediat două sute de butoaie cu orez în portul cel mai apropiat de Boston, promițându-le alte opt sute. La Wilmington, Carolina de Nord, în câteva zile s-a strâns suma de două mii de lire. S-a donat un vas pentru a transporta proviziile, iar echipajul s-a oferit voluntar să navigheze fără plată. Lordul North, prim-ministrul britanic, a râs la ideea unei uniuni americane, asemănând-o cu o frânghie de nisip. „O frânghie de nisip o să-i vină de hac", ziceau oamenii din Wilmington. Orașul Windham, din Connecticut le-a trimis 258 de oi, iar Delaware era atât de hotărât, încât și-a propus să trimită ajutoare anual. Maryland și Virginia au contribuit cu generozitate, George Washington cotizând personal cu cincizeci de lire (aproximativ trei mii cinci sute de dolari, la valoarea din 1977).[20]

Prin august, oamenii din Pepperell, Massachusetts trimiseseră deja încărcături întregi de secară. Liderul lor, William Prescott a exprimat probabil sentimentele multor americani, când le-a scris celor din Boston:

> Suntem din toată inima alături de voi, și suntem întotdeauna gata să facem tot ce ne stă în putere ca să vă ajutăm, să vă mângâiem și să vă ușurăm, știind că providența v-a așezat acolo unde trebuie să rezistați primei lovituri. Noi considerăm că ne aflăm cu toții în aceeași barcă și trebuie să ne scufundăm sau să plutim împreună. Credem că dacă ne vom supune acestor dispoziții, totul este pierdut. Strămoșii noștri au trecut marele Atlantic, și-au dat sângele și averea ca să se poată bucura de libertățile lor, atât civile cât și religioase, și ca să le poată transmite urmașilor lor. Copiii lor au înaintat cu greu prin nespus de multe greutăți pentru a ne lăsa liberi și fericiți, bucurându-ne de drepturile noastre de englezi. Acum, dacă vom renunța la ele, pot copiii noștri să se ridice și să ne numească binecuvântați?... Să avem dar cu toții o singură inimă și să rămânem tari în libertatea pe care ne-a dat-o Cristos. Și fie ca El, în îndurarea Lui fără margini, să ne dea izbăvire din toate necazurile noastre.[21]

În octombrie, în Massachusetts s-a ținut un congres provincial, al cărui președinte, John Hancock, a declarat:

> Considerăm că acest popor trebuie să se smerească înaintea lui Dumnezeu, din cauza păcatelor sale, căci, în dreapta Sa judecată, El a socotit de cuviință să ni se întâmple o mare nenorocire, care este neînțelegerea din momentul de față dintre Marea Britanie și Colonii. Totodată, să cerem binecuvântarea divină peste noi, pentru ca prin ajutorul harului Său, să putem fi în stare să schimbăm tot ce este rău în mijlocul nostru, pentru ca Dumnezeu să-și găsească plăcerea să ne dea și pe mai departe binecuvântările de care ne bucurăm, și să îndepărteze semnele nemulțumirii Sale, făcând ca armonia și unitatea să fie restabilită între Marea Britanie și aceste Colonii.

Două lucruri ies în evidență aici: în primul rând, că reacția puritană esențială de a vedea care este păcatul în vremuri grele de restriște, era încă intactă printre oamenii care se dăruiseră într-adevăr lui Dumnezeu. În al doilea rând, acești oameni încă mai sperau și se rugau pentru o rezolvare pașnică, și ar fi luat parte la rezistența activă cu cele mai mari rezerve.

Însă, o dată ce s-au devotat acestei cauze, devotamentul lor era total. Același Congres se adresa locuitorilor Golfului Massachusetts după cum urmează: „Rezistența față de tiranie devine datoria socială și creștină a fiecărui om... Rămâneți în continuare statornici, deplin conștienți de dependența voastră față de Dumnezeu, apărând cu onoare acele drepturi care v-au fost date de sus, și pe care nici un om nu are dreptul ni le ia".[22]

S-au ivit astfel zorile anului 1775. Națiunea a răspuns ca un singur om la cuvintele răsunătoare ale faimosului discurs al lui Patrick Henry, prezentat la 23 martie în Parlamentul Virginiei:

> „Nu mai este loc pentru speranță. Dacă vrem să fim liberi, trebuie să luptăm! Tot ceea ce ne-a mai rămas de făcut este să facem apel la arme și la Domnul oștirilor!
>
> Mi se spune că suntem slabi, dar oare, nefăcând nimic, vom fi mai puternici? Nu suntem slabi. Trei milioane de oameni înarmați pentru cauza sfântă a libertății, într-o astfel de țară,

sunt de neînvins, oricâte forțe ar trimite dușmanul împotriva noastră. Nu ne vom lupta singuri. Dumnezeu este stăpânul destinului națiunilor și El ne va ridica prieteni. Lupta nu este numai pentru cei puternici; ea este pentru cei vigilenți, pentru cei activi, pentru cei curajoși...

Ne este oare viața atât de dragă sau pacea atât de scumpă ca să le cumpărăm cu prețul lanțurilor și al robiei? Dumnezeu cel atotputernic să ne ferească! Nu știu ce drum vor alege alții, dar, în ceea ce mă privește, dați-mi libertatea sau dați-mi moartea!"[23]

15

„Dacă vor război..."

Începând să cercetăm amănunțit adevăratele evenimente ale războiului, în căutarea de exemple ale intervenției lui Dumnezeu, ne-am confruntat din nou cu părerea modernă, general acceptată, și anume, că noi, americanii, i-am întrecut pe britanici cu ingeniozitatea, vitejia și tactica noastră (și cu „norocul" lui Washington) și am înfrânt cea mai puternică națiune din lume. Aceste opinii răspândite nu au luat niciodată în considerare posibilitatea ca Dumnezeu să fi avut vreo intervenție în război!

Și totuși, dacă voia lui Dumnezeu *a fost* ca America să se despartă prin forță de țara mamă, atunci nu numai că ar trebui să existe dovezi concludente că Dumnezeu a sprijinit eforturile ei, ci și că El a intervenit direct de partea Americii - la fel de dramatic și hotărâtor ca în zilele Vechiului Testament. Biblia ne învață clar un lucru: Dumnezeu răsplătește ascultarea cu binecuvântarea Sa. El nu răsplătește neascultarea. Noi am găsit într-adevăr aceste dovezi într-un număr atât de mare, încât nu se mai poate spune că am alergat după coincidențe cu care să ne susținem teoriile. Am descoperit că până și britanicii au început să deplângă faptul că providența divină părea să fie de partea cauzei americane. Dar să lăsăm dovezile să vorbească de la sine. (În mod ironic, există chiar un episod în care America a jucat rolul agresorului invadator, în care caz Dumnezeu a acționat categoric în favoarea britanicilor!)

„Rămâneți pe poziții!" le-a strigat căpitanul John Parker celor peste șaptezeci de luptători care au format în grabă linia de ochire pe câmpul din Lexington. „Nu trageți decât dacă se trage asupra voastră. Dacă vor război, n-au decât să înceapă de aici!"[1]

Câțiva dintre ei au făcut haz, cei mai mulți, însă, erau prea ocupați cu pregătirile. Ei își îndesau încărcăturile de pulbere în țevile lungi de trei picioare ale muschetelor, cu dopuri de câlți pentru muschete, rostogolind apoi gloanțele pentru muschete și asigurându-le cu alți cocoloși de câlți. Cu excepția clopotului bisericii care suna alarma, și a tobosarului care bătea semnalul „La arme!", era o liniște ciudată. Oamenii erau prea ocupați ca să mai poată vorbi.

Jonas Parker, vărul primar al căpitanului, și-a ocupat poziția. Intenționat, și-a pus pălăria tricorn pe pământ în fața lui și a umplut-o cu gloanțe de muschetă și bucăți de cremene. Le-a spus prietenilor săi că este hotărât „să nu dea niciodată înapoi din fața trupelor britanice" și a fost gata să le-o dovedească. La stânga sa, Isaac Muzzey își umplea cornul cu pulbere din butoiul deschis care fusese adus în prima linie. În dreapta sa, Jonathan Harrington încerca să arate degajat, fiind conștient că tânăra lui soție îl privea de la fereastra de sus a casei lor de lângă câmp.

Lumina zorilor se juca printre ramurile copacilor de pe pajiște, în acea zi de 19 aprilie, din primăvara anului 1775. Pomii începeau deja să înmugurească, cu trei săptămâni mai devreme, datorită unui timp deosebit de cald pentru luna aprilie. Ei aruncau umbre lungi peste pajiște, înspre oameni. Începea încă o zi caldă - o zi frumoasă, fără vânt, cu cerul senin, cu o ceață ușoară care părea să dea tuturor lucrurilor o notă idilică, de vis...

„Vin!", s-a auzit un strigăt, și toți ochii s-au întors spre colțul de răsărit al triunghiului verde. În depărtare, se puteau vedea primele rânduri ale unei coloane de trupe britanice regulate, venind pe drum în marș forțat. Erau mult mai mulți decât se așteptase căpitanul Parker erau, de fapt, câteva sute. Din experiența sa din războaiele cu francezii și indienii, știa ce trebuia făcut. „Împrăștiați-vă, oameni buni!", a răsunat comanda de-a lungul liniei. „Nu trageți! Împrăștiați-vă!"

Să fi opus rezistență acum, în fața unui inamic care venea în număr

atât de mare, ar fi însemnat doar o pierdere stupidă și fără rost. Aveau, în schimb, să se retragă, risipindu-se în provincie, și să îi bată pe britanici la Concord. Revere și ceilalți călăreți rapizi vor fi ridicat deja toate târgurile de pe o distanță de trei ore de mers călare, și la Concord vor fi destui alți luptători și trupe de miliție pentru a putea purta lupta. Astfel, căpitanul Parker și cea mai mare parte a cetei sale au întors spatele britanicilor care năvăleau, și au început să se retragă de pe câmp.

Acum, însă, setea de sânge copleșea trupele britanice. Frustrarea și amărăciunea acumulate de luni de zile, amestecate cu o supremă aroganță, au explodat la vederea acestor rebeli necioplițiți care îndrăzneau să li se împotrivească. Dând frâu liber mâniei, prin urale și strigăte lungi de luptă, vestoanele roșii au rupt rândurile și au pornit pe câmp la atac, sporindu-și eforturile când au văzut că majoritatea luptătorilor americani se retrăgeau, pare-se, plini de frică. Maiorul John Pitcain, ofițerul aflat la comanda britanicilor, simțea că pierde controlul asupra oamenilor săi. „Soldați, nu trageți! Păstrați alinierea! Desfășurați-vă și încercuiți-i!" Apoi a strigat către americani: „Aruncați armele și nu veți păți nimic!"

Însă, alți ofițeri britanici mai tineri au fost cuprinși de aceeași agitație care pusese stăpânire pe trupe. S-a auzit o împușcătură de pistol, apoi încă una (singurii de pe câmp care aveau atunci pistoale erau ofițerii britanici). Au urmat două sau trei detunături nervoase, amestecate cu strigăte încurcate de „Foc!" și „Opriți focul!" În fine, un tânăr ofițer din fruntea atacului a răcnit: „Foc, foc, lua-v-ar naiba, foc!" și rotindu-și sabia deasupra capului pentru a da semnalul unei salve de foc, a îndreptat-o arătând spre luptătorii americani.

O salvă de foc a răsunat peste câmp și fiecare s-a oprit. Era ca și cum ambele părți ar fi fost surprinse de această evoluție a situației și fiecare privea la cealaltă să vadă ce se întâmplase. Nici unul din americani nu fusese lovit, ceea ce nu era de mirare, ținând cont că britanicii nu se opriseră să ia linia de ochire. Britanicii înșiși erau acoperiți de un nor de fum. Trupele britanice constând din infanterie ușoară și grenadieri, cele mai rapide și mai puternice din forța de expediție a lui Gage, erau alcătuite din profesioniști experimentați. Ei au fost primii care și-au

venit în fire, și acum au trecut rapid în formație, perefect aliniați, și și-au încărcat din nou armele.

„Blestematilor, aruncați jos armele!" a strigat un ofiter britanic călare. „Rebeli afurisiți, de ce nu aruncați jos armele?"

Ca răspuns, mai mulți luptători rebeli au tras, iar ofițerul și-a tras sabia și le-a strigat oamenilor săi: „Foc, pentru Dumnezeu, *foc!*"

O a doua salvă de foc, de data aceasta bine țintită, i-a lovit în plin pe americanii care stăteau în picioare pe câmp. Jonas Parker, care rămăsese pe poziție, a căzut grav rănit și, neputând să se ridice, se lupta să-și reîncarce muscheta acolo unde zăcea. La stânga lui, Isaac Muzzey fusese omorât pe loc, la dreapta, Jonathan Harrington fusese lovit în piept. El s-a îndreptat împleticindu-se spre casă, a căzut, s-a ridicat și a căzut din nou. S-a târât pe ultima parte a drumului, sângele țâșnindu-i din gaura din piept. Soția lui, îngrozită, a coborât în fugă să-l ajute să intre înăuntru. Tocmai când a deschis ușa, el a întins mâna spre ea și a murit la picioarele ei. Înapoia lui, Jonas Parker a fost străpuns de o baionetă pe când încerca să-și ridice muscheta.

Singurii luptători rebeli care mai rămăseseră acum pe pajiște erau cei morți și cei răniți. O parte din infanteria ușoară, scăpată iarăși de sub control, i-a fugărit pe rebelii care se retrăgeau. Cea mai mare parte a trupelor britanice, însă, și-a sărbătorit victoria cu trei urale triumfătoare și apoi au pornit în marș pe drumul spre Concord. În timp ce fluierele și tobele lor se depărtau în zare, liniștea revenea pe pajiște. Bătălia de la Lexington nu durase nici un sfert de ceas. Dar, pentru britanici începea o zi lungă - prima dintr-un coșmar de opt ani.

Pe drumurile de țară galopau călăreți rapizi, cum era Paul Revere, dând mereu pinteni cailor. Pe ogoare, fermierii se opreau din arat și ascultau zgomotele de copite care se apropiau. Apoi apărea călărețul, plin de praf, cu calul în spumă. „La arme, la arme! A început războiul! Se îndreaptă spre Concord!", era tot ce mai avea timp să strige în trecere. Iar fermierii de la nord și de la est, pe distanță de câteva mile împrejur, și-au lăsat plugurile în brazdă, și-au înșfăcat muschetele și cornurile cu pulbere, și-au umplut buzunarele cu gloanțe de muschetă, și duși au fost, grăbindu-se pe drumuri, către punctele de adunare.

Cei șapte sute de soldați britanici se mișcau și ei repede - parcurgând

cele douăzeci de mile de la Cambridge la Concord în șapte ore - inclusiv acțiunea de la Lexingron. Când au ajuns la Concord (înainte de ora 11 dimineața), pulberea, tunurile și armele pe care aveau de gând să le confiște fuseseră toate luate și ascunse. Grosul trupelor britanice a rămas în Concord, în timp ce echipe de cercetare au pornit în direcții diferite. Datorită spionilor tory, știau în general unde să caute.

Cel mai mare contingent a continuat să urce drumul spre podul North Bridge, unde au lăsat în spate o sută de oameni și au plecat mai departe. Abia au dispărut în zare, când coloana rebelilor, care i-a urmărit ca o umbră, a pornit acum în șir indian spre pod. Retrăgându-se în grabă peste pod, câțiva dintre britanici au intrat în panică și au tras, iar ofițerul aflat la comandă a ordonat o salvă de foc. Aceasta a secerat mai mulți americani, care, până la urmă, au tras și ei o salvă, doborând patru vestoane roșii.

Soldații britanici erau șocați. Acești fermieri n-o luaseră la sănătoasa la prima salvă, cum se părea că făcuseră cei din Lexington. Aici ei au rămas pe poziții și au răspuns calmi la foc. Și știau să tragă! În timp ce primul detașament de britanici îngenunchia pentru a reîncărca, al doilea se pregătea, în spatele lor, să țintească. În acel moment, detașamentul al doilea și-a dat seama că detașamentul al treilea din spatele *lui*, nu mai era. Detașamentul al treilea fugise. Imediat, detașamentele unu și doi au fugit după el, inclusiv un număr dintre cei ce conduseseră atacul de la Lexington. Erau la fel de cuprinși de panică, pe cât fuseseră de plini de nerăbdare la începutul zilei. Ofițerii au încercat să-i adune, dar degeaba; retragerea lor a devenit curând un concurs pentru cine va putea ajunge cel mai repede la Concord.

După ce s-au alăturat grosului trupelor din Concord, ofițerii au hotărât să se întoarcă cu toții înapoi la Charlestown, cât mai repede cu putință, sperând că întăririle pe care le ceruseră (după rezistența de la Lexington), fuseseră trimise. Din momentul acela, ei au condus trupele britanice spre cea mai sângeroasă experiență pe care acestea au cunoscut-o vreodată - sau aveau să o cunoască până la atacul Brigăzii ușoare de la Balaklava. Tot drumul, luptătorii rebeli i-au ținut mereu sub focuri de armă, lovindu-i din flancuri, bine ascunși după ziduri de

piatră, garduri vii și în păduri. Britanicii, tot mai disperați, nu au văzut aproape niciodată mai mult de doisprezece într-un grup.

Luptătorii rebeli se ascundeau mergând înaintea lor, țintеau cu grijă, trăgeau, apoi, în timp ce stăteau culcați, își reîncărcau armele și fugeau înainte pregătind o nouă lovitură. În cele din urmă, trupele britanice au fost silite să trimită înainte pichete mari de flanc pentru a curăța pădurile și câmpiile de pe cele două părți ale drumului. Acum și americanii au început să aibă pierderi. Dar pichetele mobile de flanc, care trebuiau să treacă prin desișuri și prin vadurile pârâurilor, au obosit repede, și cu greu reușeau să se mențină înaintea coloanei.

Totodată, oboseala își spunea cuvântul în rândurile militarilor. Trupele britanice nu dormiseră în noaptea trecută, și executaseră un marș forțat toată ziua - douăzeci de mile până la Concord și încă nouă mile înapoi. Aproape tot drumul înaintaseră cu greu sub un soare fierbinte - și, în ultimele trei ore, sub un foc puternic de muschete. Tot mai mulți oameni cădeau de-a lungul drumului, deși știau că rebelii îi culegeau pe toți cei rămași în urmă, dar nu mai puteau face nici un pas.

Grija cea mai mare a ofițerilor britanici era faptul că oamenii lor nu mai răspundeau la ordinele care nu le conveneau. Și mai rău era că începuseră să-și abandoneze rănitii. Apropiindu-se de Lexington, unde cu nouă ore mai înainte scoseseră strigăte de triumf, focul de hărțuire a devenit atât de intens, încât coloana a încetinit, până când aproape s-a oprit. Înnebuniți de un inamic pe care nu-l puteau vedea, după ce au consumat aproape toată muniția, militarii britanici erau aproape de faza „scapă cine poate". Ofițerii superiori știau că, în cazul acesta, retragerea s-ar fi transformat într-o debandadă.

Toți ofițerii mergeau acum pe jos, căci caii le fuseseră omorâți. Disperați, alergau în fața coloanei, amenințându-și oamenii cu sabia și cu pistolul, pentru a-i împiedica să rupă rândurile și să se împrăștie. Dacă i-ar fi putut ține pe ei, cel puțin ar fi blocat calea celorlalți. Tocmai înainte de câmpul de la Lexington, sub focul cel mai puternic din ziua aceea, militarii posomorâți, au început să formeze o linie de apărare, lăsând să treacă restul coloanei. Le mai rămăsese muniție poate pentru trei salve...

Peste focul de muschete s-a auzit un sunet ascuțit de cimpoaie. „E

brigada întâi!" a venit un strigăt din spate. „Suntem salvați!" Toate capetele s-au întors și iată, pe drum dinspre Cambridge venea coloana de schimb - generalul de brigadă Percy, în fruntea a o mie de oameni. Uluit de cele ce a găsit, Percy a ordonat ca cele două tunuri de câmp pe care le adusese cu el să fie mutate în fața coloanei, unde au fost descărcate în rândurile tot mai strânse ale rebelilor.

Aceasta i-a oprit pe urmăritori, care nu mai luptaseră până atunci împotriva tunurilor. Percy a folosit preilejul pentru a forma un careu defensiv, în mijlocul căruia trupele epuizate de infanterie ușoară și grenadieri s-au așezat pe pământ, gâfâind și încercând să-și tragă suflarea. Percy le-a acordat un răgaz de patruzeci de minute, apoi a ordonat coloanei să se întoarcă la Charlestown, unde avea să fie acoperită de vasele de război britanice aflate în port. Focul de hărțuire continua, înțepându-i ca niște viespi. Acum, însă, trupele proaspete au fost trimise ca pichete de flanc, iar tunul îi ținea pe rebeli la distanță.

Se întunecase de-a binelea când au ajuns la Bunker Hill, în siguranță. În acea zi fuseseră uciși sau răniți 250 de britanici. (Pe vremea aceea, de multe ori o rană făcută de un glonte de muschetă de trei sferturi de țol se dovedea a fi fatală.) Americanii pierduseră și ei aproape o sută de oameni, dar victoria era în mod clar și din plin de partea lor.

Lexington și Concord au avut ca efect asupra americanilor creșterea vertiginoasă a încrederii în forțele lor. Au rezistat în fața celor mai bune trupe britanice și au provocat o înfrângere zdrobitoare. Massachusetts a estimat că, din populația sa de aproximativ patru sute de mii de locuitori, luând în considerare toți bărbații între șaisprezece și șaizeci de ani, putea mobiliza o sută douăzeci de mii de oameni! Războiul avea să se termine la timp pentru strângerea recoltelor! În timp ce călăreții rapizi se răspândeau prin Colonii, restul Americii s-a alăturat coloniei Massachusetts în exuberanța sa.

Abia a ajuns vestea în New Haven, că un tânăr căpitan de miliție, energic și ambițios, pe nume Benedict Arnold, și-a adunat oamenii și s-a îndreptat spre Concord, unde era sediul Congresului Provincial din Massachusetts. Avea un plan îndrăzneț: să cucerească fortul Ticonderoga, care controla lacul George și lacul Champlain. Tunul de

aramă al fortului avea să le ofere forțelor americane din jurul orașului Boston una din componentele care le lipsea. L-au făcut pe Arnold colonel și, autorizându-l să recruteze până la patru sute de oameni, l-au trimis imediat.

În același timp, însă, conducătorii din Connecticut hotărâseră și ei să cucerească fortul Ticonderoga, pentru a bloca o înaintare posibilă de-a lungul lacului Champlain, a generalului britanic Gay Carleton, din Canada. Căpitanul Edward Mott și trupa lui de miliție au fost trimiși din Hartford, pentru a-i însărcina pe Edward Allen și pe oamenii săi din Green Mountains, pădurari și muncitori necalificați care își făceau veacul prin New Hampshire, să ia cu asalt fortul.

Când colonelul Arnold l-a ajuns din urmă pe colonelul Allen, la 9 mai, acesta din urmă conducea deja o trupă de 240 de oameni. Arnold a insitat că ar trebui să preia el singur comanda, dar Allen nu l-a băgat în seamă. Până la urmă, s-au înțeles cu greu să împartă comanda. Pe țărmul lacului Champlain, au asamblat bărcile și au trecut 83 de oameni la prima traversare, inclusiv cei doi colonei. Allen a hotărât să nu îi mai aștepte pe ceilalți, ca să nu piardă avantajul unui atac prin surprindere. În timp ce se furișau prin ceața cenușie a zorilor, spre uimirea lor, au văzut că poarta fortului era deschisă. Allen și Arnold au năvălit înăuntru, cot la cot, ceilalți urmărindu-i cât puteau de repede. O santinelă surprinsă și-a ridicat muscheta, l-a ochit pe Allen și a apăsat pe trăgaci, dar pușca nu s-a descărcat.

Câteva vestoane roșii au apărut, fiind rapid anihilate, în timp ce Allen a urcat în fugă scările care duceau spre comandament, unde se afla comandantul fortului, căpitanul Delaplace. A lovit cu putere în ușă și (conform unui martor britanic), a deșertat un potop de sudălmi forestiere la adresa omului pe care-l auzea mișcându-se îndărătul ei. Până la urmă, Delaplace a deschis ușa, pentru a-l privi pe uriașul de un metru nouăzeci care a răcnit la el: „Predă fortul acesta imediat!"

„În numele cui îmi dai acest ordin?", a întrebat Delaplace cu îndrăzneală.

„În numele marelui Iehova și al Congresului Continental!" a tunat Allen, și și-a ridicat sabia peste capul lui Delaplace. Căpitanul a ordonat celor

patruzeci de oameni ai garnizoanei să-și depună armele, și acum poarta de acces spre New York se afla în siguranță în mâinile americanilor.[2]

Fiindcă a venit vorba de Iehova, cititorul s-ar putea întreba, în acest punct, ce a avut Dumnezeu de-a face cu toate acestea? Mâna lui Dumnezeu a fost acolo - prin faptul că poarta principală a fortului a fost în mod inexplicabil deschisă, prin faptul că arma santinelei nu a luat foc, astfel că fortul a fost cucerit fără nici o pierdere de vieți omenești. Dar vinul victoriei este dulce - și urcă la cap. Sub influența lui, nu este nimic mai ușor decât să-L uiți pe Dumnezeu. Paharul următor avea să se dovedească cel mai amețitor dintre toate.

Ori de câte ori poporul Său începea să se mândrească cu puterea ori cu realizările sale, Dumnezeu răsturna cerul și pământul pentru a-i chema înapoi la El, înainte ca inimile lor să se împietrească. Așa cum a făcut de la începuturile istoriei, El face aceasta de obicei prin credincioși devotați - profeții din vechime și unii lideri creștini sinceri (și din acest motiv, mai puțin populari). În 1775, cei mai îngrijorați erau clericii devotați. Cu tot entuziasmul lor patriotic, cei mai maturi dintre ei nu au pierdut niciodată din vedere importanța de a se supune voii lui Dumnezeu și de a-I da Lui toată recunoștința și toată gloria. Câtă vreme inimile americanilor au avut această atitudine, ei au fost în siguranță; Dumnezeu a continuat să-i uimească cu ocrotirea și cu binecuvântările Sale.

Un număr surprinzător dintre soldații de rând știau aceasta. Amos Farsworth, un fermier yankeu, devenit membru al trupelor de miliție, scria în jurnalul său despre un schimb de focuri cu britanicii, pe una din insulele portului Boston: „Vreo cincisprezece dintre noi ne-am ghemuit într-un șanț în mlaștină, și am rămas pe poziții. De cealaltă parte a râului, a venit o companie de soldați... Până când soldații s-au retras, am avut parte de foc continuu. Dar, cu toate că focul era foarte puternic, nici unul dintre ai noștri n-a fost ucis. Cu siguranță că Dumnezeu are milă de noi... mulțumiri fie aduse lui Dumnezeu că nu ni s-a întâmplat nici un rău când gloanțele șuierau în jurul capului nostru ca albinele".[3]

La 31 mai, la trei săptămâni după luarea fortului Ticonderoga, reverendul Samuel Langdon, președintele Colegiului Harvard, a fost

invitat să se adreseze Congresului Provincial din Massachusetts în ziua alegerilor. Știind că predica sa urma să fie publicată și citită în toată America, Langdon și-a formulat textul cu grijă. Indiferent cât de nepopular ar fi putut fi mesajul său, el era hotărât să spună ceea ce simțea că Dumnezeu îl îndemna să spună.

> Ne-am răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. Am pierdut adevăratul spirit al creștinismului, deși încă mai păstrăm profesiunea de credință și formele exterioare. Am nesocotit și am privit cu ușurință Evanghelia slăvită a Domnului nostru Isus Cristos și a rânduielilor și poruncilor Sale sfinte. Închinarea multora este doar o formă de închinare adusă lui Dumnezeu, dar inimile lor sunt departe de El. Mulți au schimbat Evanghelia, făcând din ea un sistem superficial de filozofie morală puțin mai bună decât platonismul antic.

Ceea ce avea Langdon în vedere, în mod specific, era tendința spre deism, care submina principiul trinității, principiul fundamental al creștinismului. Această tendință avea să ducă, în cele din urmă, la unitarianism, o credință diluată într-un Dumnezeu considerat drept o Ființă Superioară impersonală, care este Dumnezeul Naturii, care neagă divinitatea lui Cristos, ca să nu mai vorbim de necesitatea jertfei Lui de ispășire de pe cruce.

Apoi Langdon s-a concentrat asupra războiului:

> De ce a venit acest rău peste noi? Nu cumva din cauză că L-am părăsit pe Domnul? Putem noi spune că suntem nevinovați și nu am păcătuit împotriva lui Dumnezeu? Nu, cu siguranță că se cuvine să ne smerim sub mâna Lui puternică, pentru ca El să ne înalțe la timpul potrivit... Frații mei, să ne pocăim și să cerem îndurarea divină. Să ne schimbăm căile și faptele noastre, să schimbăm orice lucru care L-a mâniat pe Cel Prea Înalt și astfel să ne străduim să obținem mijlocirea plină de har a mâinii divine pentru salvarea noastră...
>
> Dacă Dumnezeu este de partea noastră, cine va putea sta împotriva noastră? Dușmanul ne-a ocărât pentru că chemăm Numele Lui și pentru că ne punem încrederea în El. Și-a bătut joc de posturile noastre și de orice formă de creștinism adevărat din țară... Fie ca țara noastră să fie curățată de toate păcatele ei!

Atunci Domnul va fi refugiul nostru și puterea noastră, un ajutor prezent la nevoie, și nu vom avea nici un motiv să ne temem, chiar dacă mii de dușmani ar veni împotriva noastră din toate părțile.

Domnul să ne audă în această zi a necazului... atunci noi ne vom bucura de mântuirea Sa și vom flutura steagul în Numele Dumnezeului nostru...[4]

Două săptămâni mai târziu, patrioții și-au arborat steagurile deasupra fortificațiilor de curând săpate pe versantul sudic al lui Bunker Hill, cunoscut sub numele de Breed's Hill, aflat în peninsula Charlestown, vizavi de Boston, dincolo de râul Charles. În mod providențial, pe 15 iunie, ei au aflat despre planul lui Gage de a ocupa acele înălțimi precum și cele din peninsula Dorchester, de la sud. În ziua următoare, după un serviciu de rugăciune, condus de dr. Langdon, s-au dus pe deal și au început să sape fortificații. Toată noaptea au lucrat, pregătind niște întărituri solide care i-au întâmpinat pe britanici în dimineața zilei de șaptesprezece.

Îndată ce Gage a fost informat, el a ordonat un atac frontal. În sfârșit britanicii aveau ce-și doriseră! Rebelii cei lași, care se purtaseră într-un mod vrednic de dispreț pe drumul Lexington- Concord, urma să stea acum și să lupte ca niște bărbați, în loc să se furișeze prin păduri ca o haită de sălbatici. Ofițerii își frecau mâinile în așteptare. Acum acești rebeli vor avea parte de o bătălie adevărată, în stil european, luptând cu trupele cele mai bune și mai disciplinate din lume!

Soldații gândeau și ei la fel. Mulți mai sufereau încă de pe urma umilințelor suferite în urmă cu două luni, care afectaseră până și atitudinea femeilor față de ei. Să vadă țăranii ăștia care e gustului oțelului rece (baionetele de optsprezece țoli puse pe „Brown Bess", muscheta standard a armatei). O să vedem noi atunci cine va fugi! Yankeii își vor aminti foarte repede că au niște treburi urgente pe-acasă! În după-masa aceea aveau să se plătească niște polițe mai vechi.

Gage, poate mai mult decât conducătorii americani, simțea cât de importantă era lupta care stătea să înceapă.[5] Nu știa în mod sigur câți oameni aveau americanii - spionii și simpatizanții loiali britanicilor arătau că, răspândiți pe o mare întindere în jurul portului Boston, se

aflau poate până la cincisprezece mii - dar rândurile lor sporeau mereu. Cum Bostonul era, pe vremea aceea, situat pe o peninsulă, Gage putea păstra orașul, rezistând în fața unei forțe superioare, apărând puternic pătrunderea în interior dinspre istmul Boston și contând pe flota britanică în apărarea flancurilor. Însă acum, o victorie decisivă ar fi dăunat mult cauzei rebelilor. Pe de altă parte, dacă *nu* câștigau o victorie zdrobitoare... dar aceasta era de neconceput. Gage arunca în luptă două mii două sute de oameni - o treime din toate forțele sale, la care acum se mai adăugau două mii sosiți de curând ca întăriri. El l-a numit comandant al acțiunii pe adjunctul său, generalul William Howe, care luptase pe Plains of Abraham la Quebec, sub comanda lui Wolfe, cuceritorul Canadei.

Pe la două după-amiaza, tirul tunurilor de pe vasele britanice din port s-a intensificat. Pe partea dinspre Boston a râului Charles, șiruri lungi de vestoane roșii stăteau la rând, așteptând îmbarcarea într-o flotilă de bărci ușoare. La comanda celor o mie de oameni din reduta de pe vârful lui Breed's Hill se afla William Prescott din Pepperell. Cu toate că oamenii săi săpaseră toată noaptea, el le ordonase să continue, adâncind și întărind reduta, până când a devenit o adevărată fortăreață de pământ.

Bombardamentul de pe vase s-a intensificat, în timp ce britanicii au debarcat pe țărm și au început să formeze lungi coloane de detașamente. Generalul Howe stătea în persoană în fața trupelor sale, în flacul drept, spunându-le oamenilor: „Nu cer nimănui să meargă mai departe decât sunt dispus să merg eu însumi".[6] Acestea fiind zise, tocmai când clopotul bisericii bătea ora trei, el și-a tras sabia din teacă și a pornit să urce coasta lungă a dealului, către pozițiile patrioților. În spatele lui, două coloane de vestoane roșii, întinzându-se pe toată lungimea peninsulei, au început să urce panta deschisă.

De pe Copp's Hill din Boston, generalul John Burgoyne, cunoscut de prietenii și soldații săi sub numele de „Gentleman Johnny" s-a exprimat tot atât de elegant în proză, pe cât era de elegant în ținută:

> Se desfășura acum una din cele mai mari acțiuni de luptă care se pot închipui. Dacă privim spre înălțimi, trupele lui Howe, urcând dealul din fața tranșeelor, și foarte dezavantajate de

teren, erau foarte hotărâte. Spre stânga, inamicul își revărsa pe uscat trupele cu miile, iar din brațul de mare vasele noastre și bateriile plutitoare îi bombardau. Drept în fața noastră, un oraș mare și ales era într-o mare de flăcări - turlele bisericilor, fiind din lemn, se transformaseră în niște piramide de foc ce se ridicau deasupra celorlalte clădiri. În spatele nostru (în Boston), turlele bisericilor și înălțimile propriei noastre tabere erau acoperite de spectatori; inamicul plin de încordare; zgomot asurzitor de tunuri, mortiere și muschete... [Trupele lui Howe păreau] extraordinar de milităroase... după părerea mea, era o scenă perfectă".[7]

Coloanele lungi și roșii se apropiau întruna, pline de încredere în ele, mirându-se doar de un singur lucru: de liniștea totală dinspre partea vrăjmașilor. Nu se trăgea nici un foc, cu toate că se aflau de mult în bătaia lor. Oare ce așteptau?

Ceea ce așteptau era comanda să deschidă focul. Prescott era un veteran al războaielor cu indienii și francezii și cunoaștea valoarea zicalei „Nu trage până nu le vezi albul ochilor". În sfârșit, s-a dat comanda: „*Foc!*". Tot vârful dealului a erupt dintr-o dată într-o flacără de foc. Efectul a fost devastator: în rândurile vestoanelor roșii s-au tăiat brazde adânci, iar restul se retrăgeau în dezordine. Una după alta, companiile din primele rânduri raportau pierderi de șase, opt și chiar nouă oameni din zece, în timp ce Howe se lupta să refacă alinierea.

El a reușit să o refacă într-un timp remarcabil de scurt, ceea ce spunea multe despre calitatea lui de general și despre disciplina cu adevărat impresionantă a trupelor britanice regulate. Din nou tobele au dat semnalul pentru înaintare și din nou coloanele lungi și roșii au început să se miște. Au mărșăluit urcând dealul, în rânduri drepte și strânse, privind drept înainte, în timp ce cădeau peste trupurile îmbrăcate în roșu care acopereau costa dealului.

De data aceasta, Prescott i-a lăsat să ajungă de două ori mai aproape - la mai puțin de treizeci de yarzi depărtare - înainte de a-și flutura sabia, strigând „*Foc!*". Practic, tot rândul din față al britanicilor a fost nimicit din prima salvă. Și iarăși, după ce au venit cu încăpățânare în fața tirului tot mai ucigător, britanicii au rupt rândurile și au coborât în fugă dealul către bărci. Colonelul Prescott le-a spus oamenilor săi

că, dacă dușmanii lor mai „sunt încă o dată respinși, nu se mai pot regrupa iar".[8]

Deși mai mulți dintre adjutanții săi fuseseră împușcați pe loc, căzând la dreapta și la stânga sa, Howe a fost totuși destul de calm, trimițând după întăriri și pregătind un al treilea atac. Acum însă, a schimbat tactica. Simulând un alt atac frontal pe scară largă, el a ordonat un atac de baionetă asupra redutei, după ce îi pusese mai întâi pe oameni să-și dea jos ranițele grele de 120 de livre.

Sus, pe redută, oamenii lui Prescott stăteau atât de prost cu muniția, încât spărgeau proiectile vechi de artilerie împărțind puținul pe care-l găseau. Al treilea atac a fost o repetare a primelor două, dar, de data aceasta, efectul nu a durat. Cu toate că britanicii se clătinau buimăciți, n-au mai rupt rândurile pentru a fugi, așa cum făcuseră mai înainte.

Acum vestoanele roșii veneau în fugă, cu baionetele de optsprezece țoli îndreptate spre ei, și ultimele focuri răzlețe ale yankeilor n-au fost suficiente ca să-i oprească. Pe când primul val trecea peste parapet, Prescott le-a strigat tututor oamenilor săi care aveau baionete să-i înfrunte, iar cei care mai aveau pulbere să se retragă spre partea de dinapoi a redutei, ca să aibă loc să ocheàscă. Cei care n-aveau nici baionete, nici pulbere, își foloseau muschetele ca pe niște măciuci.

În cele din urmă, fiind pe cale de a fi copleșiți, colonelul Prescott a dat ordinul de retragere, el însuși fiind printre ultimii care au plecat. Burgoyne mărturisea ulterior, într-o scrisoare adresată autorităților britanice că „retragerea nu s-a făcut de-a valma; ea a fost executată cu curaj și cu pricepere miiitară".[9]

Doi dintre luptătorii americani au scris și ei relatări ale acțiunii respective. Primul din ei este prietenul nostru, Amos Farnsworth, acum caporal în trupele de miliție din Massachusetts, care în ziua aceea a însemnat în jurnalul său următoarele rânduri:

> Noi, în tranșeele noastre... după ce am tras toată muniția și neavând întăriri... am fost copleșiți de numărul lor mare și obligați să ne retragem... Eu n-am părăsit tranșeele înainte ca inamicul să pătrundă înăuntru. Apoi m-am retras la vreo zece-cincisprezece pași. Apoi am fost rănit la brațul drept, glontele trecându-mi puțin mai jos de cot, sfărâmându-mi osul. Un alt

glonte mi-a atins spatele, luându-mi o bucată de piele de mărimea unui penny. Dar seara am ajuns la Cambridge... O, bunătatea lui Dumnezeu, care mi-a salvat viața, deși oamenii cădeau la stânga și la dreapta mea! O, fie ca această izbăvire a mâinii Tale, Dumnezeule, să nu mă lase să mă îndoiesc niciodată de Tine, ci să mă încred întotdeauna în Tine și să nu-mi pun încrederea în nici o putere omenească![10]

Cealaltă relatare aparține tot unui credincios, care știa cât de mult fusese implicată mâna lui Dumnezeu în întâmplările din după- amiaza aceea, și a cărui inimă era la fel de recunoscătoare... Peter Brown scria într-o scrisoare către mama sa:

Dușmanul... înainta spre noi, ca să ne înghită, dar le-am cam stat în gât, cu toate că nu puteam face nimic cu armele noastre mici, cum făcuserăm de la distanță, și n-aveam decât două tunuri și nici un tunar. Iar ei, din Boston și de pe nave trăgeau întruna, aruncând bombe, silindu-ne să stăm adăpostiți până când am fost aproape încercuiți. Dar Dumnezeu, în îndurarea Lui, S-a luptat pentru noi și, cu toate că eram puțini și am suferit o înfrângere din partea lor, am fost păziți în chipul cel mai minunat, admirabil, cu mult peste orice așteptări...

Dacă Howe ar fi urmărit forțele Noii Anglii care se retrăgeau, ar fi putut cuceri cu ușurință orașul Cambridge (care se afla la numai două mile distanță), luând prizonieri mii de patrioți. Într-adevăr, toată lumea se aștepta ca Howe să continue urmărirea, generalul Sir Henry Clinton îndemnându-l s-o facă, dar Howe a decis să nu meargă mai departe. Oamenii săi erau „prea slăbiți și obosiți pentru a mai da atenție urmăririi rebelilor", i-a raportat el mai târziu generalului Gage.[11] (Este interesant de observat că această orbire britanică, datorită căreia au fost pierdute posibilități extraordinare de a transforma o victorie scumpă într-o înfrângere decisivă, avea să devină o caracteristică a operațiunilor militare britanice din timpul Revoluției.)

Astfel că, în pofida faptului că spre sfârșitul zilei britanicii reușiseră să pună mâna pe deal, victoria de pe Bunker Hill a fost plătită cu un preț înfiorător, așa cum până și comandanții britanici recunoșteau confidențial. Gage l-a informat pe Lodul Dartmouth că din cei 2200 de

soldați britanici trimiși în luptă, aproape jumătate, - 1054 de ofițeri și soldați - fuseseră uciși sau răniți! „O victorie scump plătită", a remarcat generalul Clinton. „Încă una ca asta ne-ar duce la dezastru." Însuși Gage a recunoscut: „Pierderea pe care am suferit-o este mai mare decât putem suporta".[12]

De cealaltă parte, americanii, care pierduseră 441 de oameni din cei 3000 care luaseră parte la luptă, știau la fel de sigur că ei câștigaseră. Sam Adams din Philadelphia îi scria lui James Warren: „Îndrăznesc să-ți spun că nu i-ai dori pe vreun deal de lângă tine, în aceleași condiții".[13] Le dovediseră britanicilor, dar mai ales lor înșile, că și ei puteau să reziste și să lupte cu cei mai buni dintre ei, să schimbe focuri și să dea înapoi ca cei mai buni dintre ei. Dacă înainte vinul victoriei amețise puțin America, acum a îmbătat-o de-a binelea.

Era o nevoie disperată de un cap serios și matur, și de o mână fermă care să-și asume conducerea armatei. Și, ca întotdeauna, Dumnezeu avea deja pregătit acest om. Din fericire John Adams făcuse aceeași alegere. Adams era cunoscut pentru caracterul său integru și pentru judecata sa perspicace și, împreună cu Franklin, era unul dintre cei mai elocvenți membrii ai Congresului. Omul pe care Adams dorea să îl aibă drept comandant suprem al noii Armate Continentale era singurul om calificat care nu dorea această funcție. După cum spunea Adams, „domnul Washington, care ședea din întâmplare lângă ușă, ori de câte ori mă auzea făcând vreo referire la dânsul, în modestia sa obișnuită, țâșnea în bibliotecă".[14] Dar, în concepția lui Adams, tocmai acest altruism și această repulsie față de funcțiile înalte erau două dintre lucrurile care îl recomandau cel mai mult.

Moțiunea a fost prezentată Congresului în mod oficial, iar George Washington a fost ales în unanimitate. Acceptând funcția, el a declarat că va sluji fără plată. În mod tipic, el și-a încheiat scurta alocuțiune de acceptare cu aceste cuvinte: „Mă rog ca fiecare persoană din această încăpere să țină minte că în ziua aceasta declar, cu cea mai mare sinceritate, că nu mă consider la înălțimea funcției de comandă cu care sunt onorat".

În dimineața zilei de 23 iunie, pe când vestea victoriei în bătălia de pe Brunker Hill era pe cale să ajungă la Philadelphia, o grămadă de

admiratori s-au adunat în jurul lui Washington. El tocmai se pregătea să plece la Cambridge pentru a prelua comanda Armatei Continentale. Extraordinara sa popularitate în rândurile oamenilor de rând a fost un fenomen care a rămas constant tot timpul cât Washington a fost în serviciul public. Era un om tăcut, care nu se lăsa ușor influențat de prietenii care-l băteau pe spate. Iar când i s-a atras atenția asupra popularității sale, aceasta l-a surprins și l-a uimit - ceea ce n-a făcut decât să-i atragă pe oameni și mai mult.

Datorită umilinței și a popularității sale, precum și datorită înzestrării sale cu o înțelepciune cu adevărat extraordinară, el a stârnit invidie printre colegii săi din Congres și din armată. Dar afecțiunea poporului nu a scăzut niciodată. În acea dimineață, virginianul înalt, cu fața hotărâtă și ochii albaștri, era deosebit de strălucitor, în uniforma sa nou-nouță de general, cu veston albastru, pantaloni crem, și vestă. Stânjenit de agitația care se făcea din cauza lui de către toată adunarea de ofițeri și delegați, și de fanfara care cânta în onoarea lui, Washington a urcat repede în șa, a ridicat mâna în semn de bun-rămas și s-a îndepărtat în trap ușor.

Cine *era* acest călăreț impunător ca o statuie, care se îndepărta călare, ducând cu el destinul fiecărui american? Între istorici au existat multe controverse în legătură cu el, dar în inimile americanilor de rând, el a împărțit locul celui mai iubit doar cu un singur alt președinte. Se cunoaște surprinzător de puțin despre copilăria lui Washington, iar povestirile, cum este cea cu cireșul, par a fi niște încercări apocrife de a umple golul. Noi am fost deosebit de curioși în legătură cu el, în lumina controverselor pe care le-am găsit în cărțile de istorie din secolul al XIX-lea. Unii creștini entuziaști au susținut că Washington a fost un creștin devotat, în timp ce ultraconservatorii au arătat că acești entuziaști erau înclinați să afirme că oricine L-a pomenit vreodată pe Dumnezeu, este un credincios. Ei au observat că Washington se referea la Dumnezeu în termeni generali, cum ar fi Providența Divină și Cerul, care lor le invoca deismul și care pe vremea aceea câștiga adepți.

Aceasta era o problemă importantă, deoarece în cele trei secole de istorie americană pe care le cuprinde această carte, doar trei oameni au mai jucat un rol atât de crucial ca George Washington: Columb,

Winthrop și Whitefield. În viața acestor trei oameni, etaloanele capacității lor de a-și îndeplini chemarea divină au fost: *încrederea în El, sacrificiul* și *altruismul*.

„Din întâmplare" am dat peste o carte veche, care nu s-a mai tipărit de peste o jumătate de secol și care ne-a oferit o bună parte din răspunsuri. Am găsit-o într-o zi de marți, în rafturile bibliotecii de la Yale Divinity School. A fost scrisă de un om numit William Johnson și se intitulează *George Washington, the Christian* (Geoge Washington, creștinul).[15]

Ceea ce am găsit în carte a concurat din punct de vedere al senzaționalului cu descoperirea mustrării pe care Cerul i-a făcut-o lui Columb. În jurul vârstei de douăzeci de ani, George Washington a umplut douăzeci și patru de pagini ale unui mic caiet cu unele dintre cele mai frumoase rugăciuni pe care le-am citit vreodată. Toate fuseseră scrise de mâna lui și el și-a intitulat căticica *Daily Sacrifice* (Jertfa zilnică). Prima însemnare era subintitulată *Sunday Morning* (Duminică dimineața) și conținea aceste cuvinte:

> „De aceea, fie ca inima mea, Dumnezeule plin de har, să se umple de cinstea și maiestatea slavei Tale, ca să nu fac lucrările mele, ci să Te slujesc pe Tine și să mă-mi împlinesc datoriile grele pe care Tu le ceri de la mine..."

Însemnarea următoare, *Sunday Evening* (Duminică seara), cuprinde aceste cuvinte:

> „O, Dumnezeule preaslăvit... Îmi recunosc și îmi mărturisesc greșelile pe care le-am făcut, prin felul lipsit de putere și de desăvârșire în care mi-am împlinit sarcinile astăzi. Am chemat Numele Tău pentru iertarea păcatelor, dar cu atâta răceală și nepăsare, încât rugăciunile mele au devenit păcat și trebuie să-mi cer iertare pentru ele. Am ascultat Cuvântul Tău sfânt, dar cu asemenea amorțeală a duhului, încât am fost un ascultător uituc, care n-a tras nici un folos... Dar, o, Dumnezeule, care ești bogat în îndurare și gata să dai răscumpărarea, Te rog fierbinte nu lua seama la greșelile pe care le-am făcut, adu-ți aminte că nu sunt decât țărână, și iartă-mi nelegiurile, nepăsarea și necunoașterea și acoperă-le Tu pe toate cu ascultarea deplină a

scumpului Tău Fiu, pentru ca acele jertfe (pentru păcat, de laudă și de mulțumire) pe care eu le-am adus; să fie primite de Tine, pentru jertfa lui Isus Cristos adusă pe Cruce pentru mine.

În însemnarea sub titlul *Monday Morning* (Luni dimineața), tânărul Washington a scris:

Condu-mi gândurile, cuvintele și faptele, spală-mi păcatele în sângele neprihănit al Mielului, și curăță-mi inima prin Duhul Tău Sfânt... modelează-mă din zi în zi tot mai mult să seamăn cu Fiul Tău Isus Cristos.

Iar în *Monday Evening* (Luni seara):

Tu Ți-ai dat Fiul să moară pentru mine și mi-ai dat siguranța mântuirii ca urmare a pocăinței mele și a strădaniei mele sincere de a-mi trăi viața după exemplul Său și după principiile Sale sfinte.

Omul care a scris aceste cuvinte nu a fost un deist, ci un creștin foarte evlavios.

Mama lui a fost o sursă puternică de viață spirituală în primii săi ani. În ziua când el a plecat de acasă pentru a începe o viață în slujba țării sale, ea i-a zis: „Adu-ți aminte că numai Dumnezeu este încrederea noastră sigură. Lui I te încredințez", și apoi a adăugat „Fiul meu, nu nesocoti datoria de a te ruga în taină".[16] Lungile însemnări de pe marginea caietului său plin cu rugăciuni arată că Washington a ascultat acest sfat. Disciplina rugăciunii personale l-a făcut să rămână tare în anii care urmau să vină.

Intrând în forțele de miliție ale Virginiei ca tânăr ofițer, Washington s-a distins în lupte în timpul războaielor cu francezii și cu indienii. Una din campaniile la care a luat parte a inclus și bătălia de la Monongahela din 9 iulie 1755. În această luptă, forțele britanice au fost decimate iar ofițerul aflat la comandă, generalul Edward Braddock, a fost ucis. La cincisprezece ani după această bătălie, Washington și prietenul lui de o viață, dr. Craik, explorau teritoriul nelocuit din Rezervația de Vest. Lângă confluența râurilor Kanawha și Ohio, a venit

la ei o ceată de indieni cu un translator. Conducătorul grupului era un șef bătrân și venerabil care dorea să discute cu Washington. Au aprins un foc pentru a sta la sfat, și iată ce a spus șeful lor:

„Eu sunt șef și conducător peste triburile mele. Puterea mea se întinde până la marile lacuri și până la îndepărtații munți albaștri. Am călătorit o cale lungă și obositoare ca să-l văd pe tânărul războinic al marii bătălii. Când l-am zărit prima dată pe șeful acesta, era în ziua când sângele omului alb s-a amestecat cu pâraiele pădurilor noastre. Am strigat tinerilor mei și am zis: „Îl vedeți pe războinicul acela înalt și viteaz? El nu este din tribul cu haine roșii - el are o înțelepciune indiană, războinicii lui luptă cum luptăm noi - el singur este descoperit. Țintiți-l bine, degrabă - și moare". Puștile noastre s-au ridicat, puști care, în afară de el, nu au știut să dea greș... Totul a fost în zadar; o putere mult mai mare ca noi l-a ocrotit de orice rău. El nu poate muri în luptă. Eu sunt bătrân și în curând voi fi chemat la marele foc al sfatului strămoșilor mei, în țara umbrelor, dar, înainte să plec, există ceva care îmi cere să vorbesc cu vocea profeției: Ascultă! Marele Spirit îl ocrotește pe omul acesta și îi călăuzește destinul; el va deveni șeful națiilor și un popor încă nenăscut îl va saluta ca pe întemeietorul unui imperiu puternic.[17]

Confirmarea acestui episod poate fi găsită în lucrarea de referință a lui Bancroft - istoria Statelor Unite din secolul al XIX-lea. În aceeași bătălie, conform altor surse și conform jurnalului lui Washington, colonelului de douăzeci și trei de ani i-au fost împușcați doi cai sub el, și patru gloanțe de muschetă i-au trecut prin haină[18]. Indienii ochiseră fără greș!

„Moartea", scria Washington fratelui său Jack, „îi dobora pe tovarășii mei, de o parte și de alta a mea, dar eu am fost ocrotit de mâna atotputernică a Providenței"[19]. Această convingere mai era împărtășită și de Samuel Davies, faimosul cleric din Virginia care a scris: „Vreau să-l prezint poporului pe acest tânăr erou... despre care nu pot decât să sper că Providența l-a păstrat într-un chip atât de minunat pentru a aduce un serviciu important țării sale". Într-adevăr, atât de mare era faima lui Washington, încât dincolo de ocean, Lordul Halifax avea să întrebe: „Cine este domnul Washington? Nu știu nimic

despre el, dar se zice că a dat dovadă de atâta curaj în acțiunea lui Braddock de parcă i-ar fi plăcut șuieratul gloanțelor".

Acesta era omul lui Dumnezeu, ales pentru ceasul celei mai mari crize a Americii.

În iunie 1775, generalul George Washington călărea grăbit spre Cambridge, mânat de sentimentul de urgență. Deși nu știa acesta, Duhul Sfânt îl îndemna să se grăbească, pentru că America, îmbătându-se cu vinul victoriei, alunecase datorită amețelii de la încrederea în sine la o aroganță lăudăroasă. Arnold și Allen, care cuceriseră fortul Ticonderoga, voiau acum să cucerească toată Canada. Fiecare era convins că *el* este omul pentru aceasta, iar Congresul, prins în exuberanța victoriilor succesive, și-a schimbat politica și și-a dat aprobarea. America era pe cale să întreprindă prima ei campanie de cuceriri teritoriale. Era urgentă nevoie ca armata să aibă o conducere responsabilă și cu frică de Dumnezeu.

16

„Dați-le pe Watts, băieți!"

Ploua torențial de trei zile când a intrat Washington călare în Cambridge, în ziua de 2 iulie. Îi trebuiseră doar șapte zile să ajungă acolo, de la Philadelphia, venind aproape la fel de repede ca un călăreț rapid. Ploaia tranformase tabăra într-o mocirlă, dar nu înmuiase deloc entuziasmul trupelor pentru noul lor comandant suprem. Datorită isprăvilor sale anterioare, Washington era deja un fel de legendă; oamenii pe care îi comanda acum aveau să afle în curând că această legendă era întemeiată pe niște fapte foarte reale.

Washington a fost uluit de lipsa totală de disciplină care domnea în mijlocul celor treisprezece mii de militari staționați în jurul Bostonului. Sosiseră companii de miliție din toate Coloniile și mereu soseau altele noi. Washington știa că ei erau oameni viteji, dornici să-și slujească țara. În plus, erau pădureni, bine clădiți și ochitori de frunte.

Cât de experți erau, o demonstraseră pușcașii din Maryland la Fredericktown, unde s-au oprit, în drum spre Cambridge. Un număr de pădureni și-au arătat dibăcia, nimerind de mai multe ori o bucată de hârtie de mărimea unui dolar de argint de la o distanță mai mare de treizeci de yarzi. Cât despre condiția lor fizică, pușcașii din Virginia au parcurs cele șase sute de mile în trei săptămâni, fără a pierde nici un om.[1] (Adică o medie de douăzeci și nouă de mile pe zi - în *fiecare* zi!)

Dar ei nu aveau nici cea mai elementară idee despre armată, după cum nu aveau nici ofițerii lor. Washington a tras imediat concluzia că, într-adevăr, ofițerii erau cea mai mare problemă. Aproape toate companiile de miliție erau alcătuite din unități din aceeași localitate, care serveau sub comanda propriilor lor ofițeri. Este ușor de înțeles că un ofițer care a crescut odată cu oamenii săi, a lucrat pământul cu ei, a

băut cu ei și a votat cu ei, era puțin probabil să poată trece peste prieteniile vechi și trainice, în numele întăririi disciplinei. În consecință, abaterile mai grave se soldau cu mustrări ușoare, iar abaterile minore erau ignorate. Prin urmare, atmosfera de la Cambridge era mai degrabă una de petrecere și nu de tabără militară.

Impactul lor cumulat a fost ca un șoc puternic pentru Washington. El nu căutase această funcție și o acceptase numai la insistențele colegilor și fiindcă considerase că era de datoria lui să răspundă așteptărilor. Chiar și așa, de multe ori i-a scris soției sale, Martha, sau fratelui său, Jack, mărturisind deschis că îi vine să lase totul baltă și să meargă să trăiască pe pământul său din Rezervația de Vest. Era prima sa impresie din acea perioadă.

Era, însă, cu neputință să plece, și Washington știa aceasta. El era un om sub stăpânire - a lui Dumnezeu și a Țării - și viața nu îi aparținea.

Deoarece trăise sub autoritatea altora, Washington cunoștea, din sursă directă, valoarea disciplinei și a ascultării. El se disciplinase pe sine ani de-a rândul, și acum, prin exemplul pe care îl dădea, era clar că aștepta ca și ofițerii săi să facă la fel. Aceasta însemna că se aștepta ca ofițerii să fie prezenți la timp și în uniforma corespunzătoare la toate inspecțiile, adunările, mesele și la celelalte activități. Și, deși nu le cerea să se scoale la 4:30 dimineața, cum făcea el însuși uneori, ei trebuia să-și controleze limbajul trivial.

Una din urmările insistențelor lui Washington asupra unei comportări militare corespunzătoare a fost faptul că un număr de ofițeri au fost judecați de curtea marțială în vara aceea. Mulți au fost degradați și nu puțini au fost dați afară din armată. Nici în ceea ce îi privea pe generali nu se făcea vreo deosebire. Washington solicitase și primise autoritatea de a alege personal cei patru general-maiori și cei patru generali de brigadă care urmau să fie subordonații săi nemijlociți. Acolo unde s-a putut, a pus în aceste funcții oameni cu experiență care se dovediseră a fi de încredere și plini de resurse în timpul presiunilor luptei. Washington își dădea foarte bine seama ce ar fi putut însemna ca, într-un moment greu, să aibă o persoană nepotrivită într-o funcție cheie. A avea în rândurile armatei un comandant paralizat de frica de

a greși sau care, din punct de vedere emoțional, era instabil și predispus la panică, însemna să-ți cauți singur nenorocirea.

În Cambridge, însă, erau aproape două duzini de oameni care aveau deja gradul de general de brigadă sau mai mare, veterani ai războaielor cu francezii și indienii sau ai miliției diferitelor colonii. Puțini dintre aceștia erau pe lista celor opt generali ai lui Washington; cei mai mulți nu erau. Washington nu căuta să placă oamenilor; el nu ezita să ridice ofițeri tineri și capabili, trecând peste capetele unora mult mai în vârstă. Și a făcut aceasta cu toate că știa că acești oameni aveau prieteni influenți în Congres și ar fi putut să-și petreacă restul carierei lor străduindu-se să-l sape (ceea ce mulți au și făcut). El, însă, era gata să facă orice simțea că Dumnezeu îi cerea să facă, indiferent cât de mult i-ar fi afectat reputația sau popularitatea.

De aceea, schimbarea atitudinii Armatei Continentale, în vara anului 1775, a fost rapidă și radicală. În ziua următoare celei în care Washington a preluat oficial comanda, s-a dat următorul ordin general:

> Generalul cere cu toată seriozitatea și așteaptă o respectare strictă a regulilor de război stabilite pentru conducerea unei armate, care interzic înjurăturile profanatoare, sudălmile și beția. Totodată, el cere și așteaptă de la toți ofițerii care nu sunt de serviciu, o prezență punctuală la serviciile divine, pentru a implora binecuvântarea Cerului peste mijloacele folosite pentru siguranța și apărarea noastră.[2]

William Emerson, pastorul bisericii din Harvard Square, în a cărui casă a stat Washington la început, îi scria unui prieten:

> În tabără este mare vânzoleală; se face oridine și disciplină. La stăpâni noi, legi noi. Generalii Washington și (adjunctul acestuia, Charles) Lee, trec zilnic trupele în revistă. În fiecare dimineață, după rugăciune, se citesc noile ordine ale Excelenței sale către regimentele respective.

Unul dintre noile ordine conținea următoarele:

> Generalul ordonă ca această zi (20 iulie, prima zi națională de post) să fie respectată din punct de vedere religios de forțele

de sub comanda sa, întocmai după cum a hotărât Congresul Continental. De aceea, se ordonă cu strictețe tuturor ofițerilor și soldaților să participe la serviciul divin. Toți cei care se duc să se închine își vor lua armele, muniția și echipamentul, fiind pregătiți pentru o acțiune imediată, dacă va fi cazul.

Ei trebuia să fie asemenea oamenilor lui Ghedeon, care au băut apă stând cu ochii în patru sau asemenea pelerinilor care mărșăluiau cu arma pe umăr spre serviciul religios de duminică. Disciplină și iarăși disciplină. Aceasta a fost regula în vara aceea. Oamenii au învățat să meargă în marș și au făcut instrucție militară, dar, mai important decât acestea a fost că au învățat să asculte. A avut loc o transformare uimitoare: Armata Continentală a devenit o adevărată armată, nu numai cu numele. Cu toții, în afară de câțiva ofițeri bătrâni și depășiți, care nu-l puteau ierta din orgoliu sau care râvneau la funcția lui, i-au acordat lui Washington toată încrederea. El, la rândul lui, I-a acordat îndată toată încrederea lui Dumnezeu, știind că El era răspunzător pentru toate lucrurile.

Știau și alții acest lucru. În toată America, o serie de pastori devotați, aduceau aminte bisericilor lor că numai datorită permanentei îndurări a lui Dumnezeu, a ajuns America să o ducă atât de bine și că pocăința, iar nu puterea armelor, urma să decidă rezultatul. Caracteristic a fost mesajul foarte puternic pe care William Gordon, pastorul celei de-a treia biserici din Roxbury, l-a adresat Congresului Continental în ajunul postului național:

„Trebuie să tragem concluzia, în lumina naturii și a revelației, că starea noastră de degenerare a contribuit la aducerea noastră în nenorocirile de față... Acum ni se cere, într-un mod neobișnuit, să ne spălăm, să ne curățăm, să dăm la o parte faptele noastre rele dinaintea ochilor noștri, să încetăm să mai facem răul, să învățăm să facem binele și să căutăm orice fel de judecată."[3]

În majoritatea acestor predici, nu numai că se punea un accent puternic pe nevoia de pocăință personală înaintea lui Dumnezeu, ci exista și o chemare clară adresată americanilor de a-și reînnoi și

devotamentul lor unii față de alții. Tot mai des se făceau referiri la blestemul orașului Meroza (Judecători 5:23):

> Blestemați pe Meroza, a zis Îngerul Domnului, blestemați, blestemați pe locuitorii lui; căci n-au venit în ajutorul Domnului, în ajutorul Domnului, printre oamenii viteji.

Predicând după luptele de la Lexington și Concord, William Stearn spunea:

> Credeam că toți aceia cărora împrejurările le permit, se vor duce și că nimeni nu va refuza să se înroleze pentru apărarea țării sale. Când Dumnezeu, în providența Sa, ne cheamă să ne luăm sabia, dacă cineva refuză să asculte, cumplita artilerie a Cerului este îndreptată spre el, după cum puteți vedea... *Blestemat să fie cel ce își oprește sabia de la măcel!* (Ieremia 48:10). Blestemat este omul laș care nu-și ajută țara în nevoie, dând înapoi când este chemat s-o apere - o, să-ncerce atunci să fugă de acest blestem cumplit! Cei mai buni fii ai Americii să-și ia platoșa și să nu o mai dea jos până când Israel nu va avea pace.[4]

Îndemnurile acestor predicatori nu s-au limitat la cuvinte. Acești oameni nu au ezitat să-și pună în joc propria lor viață. În timpul luptelor de la Lexington și Concord, pastorul din Chelsea, Philips Payson, a capturat singur două căruțe britanice cu provizii.[5] John Craighead a strâns o companie de miliție din parohia sa și a condus-o personal, alăturându-i-se lui Washington în New Jersey, unde s-a consemnat că el „lupta, dar și predica".[6]

Pastorii combatanți erau, de fapt, atât de numeroși, încât conservatorii britanici i-au numit „regimentul negru", învinuindu-i pentru o mare parte din zelul revoluționar al trupelor coloniale. Unul dintre exemplele cele mai vii este ceea ce s-a întâmplat într-o dimineață de duminică, în anul 1775. Pastorul de treizeci de ani, Peter Muhlenberg a predicat un mesaj mișcător bazat pe textul „Toate își au vremea lor și fiecare lucru de sub ceruri își are ceasul lui"(Eclesiastul 3:1).

El a ajuns la sfârșitul predicii sale și a rostit o rugăciune solemnă, apoi a continuat să vorbească. „Așa cum spune Sfânta Scriptură, există o vreme pentru fiecare lucru. Există o vreme când trebuie să predici și

o vreme când trebuie să lupți." S-a oprit și apoi și-a aruncat veșmântul preoțesc dezvăluind adunării stupefiate o uniformă de colonel al Armatei Continentale. *„Și acum este vremea să luptăm!"*, a tunat el și apoi a strigat: „Bateți tobele pentru recruți!" Tobele au bătut, și în aceeași după-masă el a plecat în marș în fruntea unei coloane de trei sute de oameni. Ei au devenit faimoși sub numele de Regimentul al 8-lea Virginia, iar Muhlenberg s-a distins într- un număr de bătălii, ajungând la gradul de general de brigadă la comanda Brigăzii întâia de infanterie ușoară a lui Washington.[7]

Ca spectaculozitate însă, există un episod care le depășește pe toate celelalte. La începutul lunii iunie 1780, sprijinind înaintarea britanică, generalul Wilhelm von Knyphausen, mercenar din Hessa, a trecut din insula Staten în New Jersey cu cinci mii de oameni. În micul sat Springfield, la vest de Uniune, el a întâmpinat o rezistență neașteptată, fiind forțat să se retragă. În cursul acțiunii sale, soția reverendului James Caldwell, mamă a nouă copii, a fost împușcată în casa ei, în timp ce soțul ei era plecat. Indiferent dacă a fost cu intenție sau nu (pe capul lui Caldwell se pusese un preț și apoi, în aceeași zi, casa i-a fost arsă din temelii), incidentul i-a făcut pe oamenii din oraș să se aprindă de mânie. Când trupele lui Knyphausen s-au întors, două săptămâni mai târziu, deși rândurile lor fuseseră întărite cu generalul britanic Clinton în persoană, au fost din nou opriți, de data aceasta, de o luptă crâncenă. În toiul focului, patrioților ascunși după un gard care se afla lângă biserica lui Caldwell, li s-au terminat tampoanele de hârtie de care aveau nevoie pentru a menține pulberea și gloanțele la locul lor în muschete. Caldwell a adunat atunci toate copiile după *Psalmii și Imnurile lui Watts* pe care le putea duce și s-a năpustit afară la trăgătorii ghemuiți.

Rupând paginile din cărțile de cântări, el le distribuia, strigând: „Băgați-l pe Watts în ei, băieți! Dați-le pe Watts!"[8]

Spiritele au continuat să fie înfierbântate în jurul Bostonului la apropierea toamnei anului 1775. Însă în Boston, atmosfera nici nu putea fi mai tristă. Amintirile de pe Bunker Hill erau prea dureroase pentru a fi uitate... nu atât amintirile despre distrugerile din după-masa aceea, cât despre străzile din Boston, pline cu răniții strigând în agonie,

încât întregul oraș era un spital de campanie în aer liber. Nu exista nici un mijloc pentru a-i duce pe răniți spre puținul ajutor medical disponibil, ceea ce însemna că sute dintre ei au murit fără vreo îngrijire medicală. Fuseseră atâtea înmormântări încât generalul Gage a ordonat să nu se mai tragă clopotele.

Acum orașul era într-o adevărată stare de asediu, hrana reducându-se doar la carne sărată de porc și mazăre uscată și ceea ce mai reușeau vasele de război britanice să confiște. Gage a fost rechemat, căzând în dizgrație, și a fost înlocuit cu Howe. Dar, cu toate că pierderile fuseseră înlocuite și efectivele fuseseră sporite cu încă o mie de oameni sosiți ca întăriri, armata britanică era încă într-o inferioritate numerică de aproape unu la doi. În astfel de condiții, Howe a considerat că acțiunile ofensive nici nu se putea pune în discuție.

Dincolo de râul Charles, în pofida moralului ridicat al americanilor, Washington era împiedicat de un Congress care părea insensibil la nevoile cele mai elementare ale armatei sale: praful de pușcă și tunurile. Avea pulbere doar cât să-i ajungă fiecărui om să tragă de nouă ori, ceea ce ar fi fost de ajuns pentru cinci minute, în timpul unei lupte grele. Nu avea suficientă pulbere pentru a lansa o ofensivă împotriva Bostonului și nu avea artilerie care să zdrobească apărarea britanică, chiar dacă ar fi avut pulberea. În plus, cu toate că avea mai mulți oameni ca britanicii, liniile sale erau mult mai lungi, încât era aproape imposibil să adune într-un singur loc o forță suficientă pentru a lovi, și în același timp să-și apere flancurile. În consecință, lui Washington, care fusese asigurat că va avea douăzeci și două de mii de oameni (dar care niciodată, în timpul războiului, n-a avut mai mult de paisprezece mii sub arme), nu-i mai rămăsese decât să încerce să-i provoace pe britanici să pornească la atac.

Între timp, începuseră serios etapele de pregătire ale invaziei canadiene. Corpul principal al forței de atac, de sub comanda generalului Philip Schuyler, se afla la fortul Ticonderoga, cu comandantul său nemijlocit, colonelul Richard Montgomery, având- l în subordinea lui pe Ethan Allen. De la început, prima campanie de cuceriri teritoriale a Americii a fost însoțită de necazuri. *Toate* mergeau prost. La mijlocul lui octombrie ar fi trebuit să fie la jumătatea

drumului spre Montreal, dar boala generalului Schuyler l-a obligat pe acesta să-i predea comanda lui Montgomery. În plus, proviziile puține, ploile torențiale și permanentele discuțiile asupra ordinelor lui Montgomery, le-au încetinit înaintarea, transformând-o într-un târâș.[9]

Aceasta însă n-a fost nimic în comparație cu ceea ce i s-a întâmplat celuilalt vârf de atac. Benedict Arnold conducea o mie de oameni în susul râului Kennebec, drept înainte, către inima ținutului sălbatic din Maine, tocmai când se instalau primele geruri ale iernii. El îl convinsese pe Washington să-l lase să plănuiască și să execute un atac îndrăzneț prin surprindere, asupra orașului Quebec, dintr-o direcție din care ei nu s-ar fi așteptat niciodată. Însă, o scrisoare pe care Arnold i-o trimisese unui prieten din Quebec, cerându-i informații, a fost interceptată, înainte ca ei să ajungă măcar la jumătatea drumului. Din acel moment, britanicii știau că vin și avantajul lor cel mai mare, elementul surpriză, dispăruse. Dar oamenilor din expediție abia dacă le mai păsa, deoarece operația a devenit curând un chin care îi măcina, un chin de proporțiile unui coșmar.

Bărcile fuseseră făcute la repezeală din lemn verde și apa care intra în ele a distrus o mare parte din provizii și muniție. Vâltorile năbădoioase și reci ca gheața făceau mereu victime printre aceste bărci, iar din cauza zonelor în care se făceau transbordările, întârzierea creștea și mai mult. Pe 18 octombrie, ultima pereche de boi a fost tăiată pentru carne. Dimineața următoare, vremea, care niciodată nu fusese bună, a devenit cumplită. Patru zile și patru nopți de ploaie torențială nestăvilită și necruțătoare, au ridicat nivelul râului cu zece picioare. S-au pierdut mai multe vase și provizii, iar ceea ce fusese înainte un drum greu și dificil, era acum un torent furios și potrivnic.

Pe 25 octombrie, ploaia s-a transformat în zăpadă, obligând armata să se oprească. În detașamentul lui Christopher Green, oamenii își mâncau lumânările ca să supraviețuiască. Răzvrătirea devenise o posibilitate mai mult decât reală, când ofițerii celor din Connecticut l-au forțat pe Roger Enos, comandantul lor, să-i retragă din această nebunie și să-i ducă înapoi la Cambridge.[10] Cu efectivul forțelor sale

redus cu o treime, Arnold s-a zbătut mai departe, dar partea cea mai rea abia acum urma să vină.

Cel mai înfiorător lucru în vastul ținut sălbatic din Maine, este cât de ușor te poți rătăci în el. Ajungând la lacul Mégantic, o mare parte din trupele care-i rămăseseră lui Arnold, induse în eroare de hărți inexacte, s-au împotmolit în mlaștinile nesfârșite ale deltei, care arătau disperat de asemănătoare. Timp de trei zile și trei nopți incredibile, patru companii s-au împletiçit, umblând fără țintă prin pustietățile înghețate, neavând nimic de mâncare. Doctorul Isaac Senter, medicul armatei, spunea: „Am rătăcit prin mlaștinile hidoase... la aceasta s-au mai adăugat frigul, umezeala și foamea, să nu mai vorbesc de starea noastră de slăbiciune și teama cumplită că vom pieri de foame în acel deșert... Am pornit la drum știind atât de puțin despre locul unde ne aflam sau unde trebuia să ajungem, de parcă eram în mijlocul necunoscut al Africii sau în deșerturile Arabiei".[11] Oamenii au murit acolo, uneori pur și simplu de oboseală. George Morrison, pușcaș din Pennsylvania a făcut următoarea descriere: „În sfârșit, ca niște ruine se ridică,... se împleticesc prin mocirlă până la poalele râpei următoare și privesc țintă spre vârful ei uitându-se îndelung la ceea ce trebuie să îndure înainte de a ajunge sus. Încearcă să urce, prinzându-se de orice ramură sau tufiș pe care pot pune mâna, picioarele alunecă de sub ei, cad - pentru a nu se mai ridica niciodată".[12]

Primele zile de noiembrie de-a lungul râului Chaudière au adus cu ele alte experiențe cu bărci sfărâmate, pușcași înecați și foamete. Următoarea mâncare au constituit-o câinii companiei și săpunul de ras; alifia de buze, cizmele de piele și cutiile de cartușe au urmat curând după aceea. Dar, în final, pe 8 noiembrie, cei 650 de oameni care mai rămăseseră din oastea bătută de soartă a lui Arnold au ajuns la Point Lévis, în fața Quebecului, pe râul Saint Lawrence. Erau atât de epuizați, de parcă ar fi trecut prin opt săptămâni de luptă neîntreruptă. Iar cu britanicii nici măcar nu dăduseră ochii.

În acest timp, poziția lor era bine cunoscută strălucitului general britanic Guy Carleton, care a avut o mare posibilitate de a întări apărarea Quebecului și care se aștepta la un atac, în orice moment. Arnold și-a trecut oamenii peste râu în 13 noiembrie, ziua în care

Montrealul a căzut în fața lui Montgomery. Dar a mai trebuit să treacă încă nouăsprezece zile până când Montgomery a putut să se alăture lui Arnold, iar atunci a putut aduce doar trei sute de oameni cu el. În plus, termenul până la care majoritatea oamenilor fuseseră înrolați, era pe cale de a expira. Montgomery știa că trebuia să atace rapid și, împreună, au hotărât să nu mai aștepte. Au considerat, însă, că aveau nevoie de o noapte furtunoasă pentru a le „acoperi" manevrele, urcând prăpăstiile Quebecului. Pe 30 decembrie, acoperirea le-a venit sub forma unei furtuni de zăpadă orbitoare.

Montgomery și Arnold au atacat din două direcții diferite. În prima salvă de foc, executată de aproape, Montgomery și toți ofițerii săi superiori mai buni au fost uciși pe loc. Aceasta a lăsat trupa fără o conducere efectivă, și ofițerul cu aprovizionarea, care s-a pomenit dintr-o dată ofițerul cel mai mare în grad, a ordonat retragerea.

Între timp, fără a mai auzi ceva, Arnold și oamenii săi și-au continuat atacul, singuri. Arnold, a cărui voință încăpățânată și a cărui puternică personalitate îl făceau un comandant strălucit, dar excentric, a fost rănit grav în prima încleștare a lor și dus înapoi în tabără. Oamenii săi, derutați și pierduți în furtună au luptat bărbătește, în grupuri mici. Dar, în cele din urmă, au fost forțați să se predea și, în sfârșit, eșecul invaziei Canadei s-a încheiat. În câteva clipe, s-a spulberat rezultatul atâtor săptămâni de sacrificii și de agonie. Americanii au avut treizeci de morți, patruzeci și doi de răniți și peste patru sute de oameni luați prizonieri. Britanicii au avut șapte morți și unsprezece răniți.

Arnold și ceilalți supraviețuitori au rezistat în partea de sud a râului Saint Lawrence până în primăvară, dar rândurile lor au fost decimate în continuare de o epidemie de variolă. O dată cu venirea primăverii și cu sosirea a două nave de război britanice, ei au renunțat până la urmă și au pornit spre sud, către lacul Champlain. Întorși pe pământul american, distruși de dizenterie și variolă, au intrat clătinându-se în fortul Tincoderoga.

A citi povestea invaziei Canadei înseamnă a experimenta o tragedie cutremurătoare. Oamenii aceștia au dăruit totul, devotându-se fără ezitare, dar fără nici un rezultat - pentru nimic. Era destul pentru a zdrobi inima unui patriot.

De câte ori noi înșine nu ne investim toată energia și resursele într-un lucru care ni se pare atât de bun sau de pozitiv - ca apoi să vedem că n-am obținut nimic? Devenim fustrați și plini de amărăciune; dar poate nu ne dăm seama că motivul este faptul că oricât de măreț ar fi părut efortul nostru sau oricât de sincer ar fi fost devotamentul nostru, el a fost cu totul în afara voii lui Dumnezeu.

În timpul expediției canadiene, mâna divină a fost asupa lor - ori s-a retras de la ei, în proporție directă cu măsura în care un individ sau un grup de oameni erau mai aproape sau mai departe de voia desăvârșită a lui Dumnezeu. Așa cum a răspuns Abraham Lincoln, în timpul altei perioade de mare criză națională: „Domnule, grija mea nu este ca Dumnezeu să fie de partea noastră, ci ca noi să fim de partea lui Dumnezeu".[13]

În mod clar, anexarea Canadei nu era în planul lui Dumnezeu pentru Statele Unite. În timp ce urmăritorii britanici s-au folosit de avantajul câștigat, venind în spatele americanilor care fugeau, ne-am întrebat când va mai fi Dumnezeu alături de cauza patrioților.

Coborând pe lacul Champlain, drapelul britanic (Union Jack) venea fluturând pe zeci de canoniere improvizate, conduse de un vas amiral cu optsprezece tunuri, care fusese demontat și transportat pe uscat. Nimic nu le stătea în față până la fortul Ticonderoga - în afară de o flotă jerpelită de nave mici și bărci pe care Arnold o improvizase disperat, încercând să oprească înaintarea britanică.

Luptând de la egal la egal, mica flotă americană s-a bătut până când ultima barcă a fost nimicită. Arnold cu câțiva din oamenii săi au reușit să ajungă la țărm și să se întoarcă în fort. Prima „flotă" americană a fost anihilată, dar rezistența dârză pe care o arătaseră fusese atât de neașteptată încât, cel puțin, a provocat tipica reacție britanică de a pune prudența înaintea zelului. Generalul Carleton a hotărât să construiască o flotă ca lumea și, întrucât iarna de apropia, construirea ei a fost amânată până în primăvara următoare. Astfel, contaatacul îndrăzneț al lui Arnold a mai câștigat un an întreg, timp în care America și-a putut întări apărarea în partea de nord.

Este fascinant să vezi cât de brusc s-a schimbat mersul lucrurilor îndată ce rămășița zdrobită a patrioților s-a aflat înapoi pe pământul

american și a început să îl apere! Era ca și cum Dumnezeu ar fi avut un alt plan pentru Canada, pentru acest ținut nordic pustiu și nemărginit, care fusese dobândit atât de scump și plătit cu sângele martirilor francezi - un plan separat și distinct de planul pe care El îl avea pentru America. Iar acest plan al Lui pentru America, în mod evident *nu* avea în vedere cuceriri teritoriale. Ridicându-și harul de la ei, Dumnezeu le-a dat o mustrare zdravănă, nu numai lui Arnold și celorlalți oameni implicați, ci și națiunii care-i trimisese cu binecuvântarea ei.

Ceea ce s-a întâmplat unui grup mic de oameni în Canada n-a fost decât reflectarea stării spirituale periculoase, caracterizată de mândrie și încredere în sine, care se răspândea în colonii. Mulți pastori au simțit-o și i-au chemat pe oameni la pocăință. Prin îndemnurile lor, Congresul și-a dat seama că războiul putea fi câștigat numai prin dorința continuă de a se confrunta și de a se răfui cu păcatul, atât cu cel personal cât și cu cel național. De aceea, Congresul a declarat o a doua zi națională de post, umilință și rugăciune, pe data de 17 mai.

Când a sosit ziua națională de pocăință, de la fiecare amvon din țară, s-au predicat predici puternice. Poate predica cea mai larg răspândită și evocată a fost cea a doctorului John Witherspoon, președintele Colegiului din New Jersey (Princeton):

> În timp ce Îi dăm slavă lui Dumnezeu, conducătorul suprem al evenimentelor pentru că mijlocește pentru noi, să ne păzim de greșeala periculoasă de a ne încrede într-un braț de carne, sau de a ne lăuda cu acesta... Consider că o atitudine încrezută, de paradă este o jignire adusă lui Dumnezeu, iar când această atitudine se răpândește peste tot și pătrunde în sufletul oamenilor, ea este un vestitor al distrugerii... dar, luați aminte că, dacă luptați pentru o cauză dreaptă, dacă principiile voastre sunt curate, dacă purtarea voastră este cumpătată, atunci nu trebuie să vă temeți de mulțimea oștilor vrăjmașe.
>
> Ce rezultă de aici? Că cel mai bun prieten al libertății americane este acela care e cât se poate de sincer și activ în trăirea unei religii curate și adevărate și care, cu cea mai mare tărie, hotărăște să lupte împotriva nelegiurilor și a păcatelor de orice fel. Pe oricine este un dușman declarat al lui Dumnezeu, nu șovăiesc să-l numesc un dușman al acestei țări.[14]

Tot timpul războiului, pastorii devotați au fost foarte conștienți de tendința de mândrie și încredere în sine a națiunii. Samuel West, pastorul din Dartmouth, predica în Boston, două luni mai târziu:

> Cauza noastră este atât de dreaptă și atât de bună, încât nimic nu-i poate împiedica reușita, în afară de păcatele noastre. Dacă aș putea să văd un duh de pocăință și de schimbare pătrunzând în toată țara aceasta, atunci n-aș mai avea nici cea mai mică neliniște sau teamă că vom fi aduși sub toiagul de fier al sclaviei, chiar dacă toate puterile pământului s-ar aduna împotriva noastră. Și deși, trebuie să mărturisesc, lipsa de religie și nelegiuirile care sunt atât de obișnuite printre noi, îmi taie întru câtva elanul, totuși nu pot să nu sper și să nu cred că Dumnezeu a sortit acest continent pentru a fi o oază a libertății și a religiei adevărate.[15]

Cu iarna anului 1775 care se apropia, priveliștea din jurul Bostonului era la fel de mohorâtă ca aceea dinăuntrul lui. Datorită lipsei aproape totale de praf de pușcă și tunuri, Washington nu putea încerca nici măcar o misiune mai ușoară, darămite să lanseze o ofensivă pe scară largă. Într-adevăr, nu putea face prea mult decât să stea și să privească cum i se împuținа armata, ca nisipul care se scurge dintr-o clepsidră. Problema nu era dezertarea, pe care Washington hotărâse să o trateze prin amenințarea cu rușinea, în loc să folosească metodele britanice. Vestoanele roșii spânzuraseră deja doi oameni în Charlestown, pentru dezertare, cu toată că pedeapsa obișnuită era de o mie de bice! (Aceasta se solda aproape întotdeauna cu moartea, cu mult înainte de a se termina numărătoarea.) Washington, însă, hotărâse să li se aplice treizeci și nouă de bice, urmate de o adunare generală pentru a asista la scoaterea dezertorului din armată. Rușinea rămânea pe viață.

Problema americană era un talmeș-balmeș de înrolări provinciale de scurtă durată, unele dintre ele fiind făcute numai pentru o lună! Pentru a fi sigur, Washington trimisese mulți ofițeri înapoi în coloniile lor pentru a face noi recrutări ca să formeze o armată nouă, bazată pe înrolări pe termen lung (un an), începând cu 1 ianuarie. Dar, după primele semne, se vedea că acest program avea să fie îndeplinit cu mult sub normele proiectate. În consecință, Washington - și numai

Washington, după câte se pare - simțea o nevoie urgentă, neapărată de a întreprinde o acțiune semnificativă câtă vreme mai avea efectivele necesare pentru a o realiza. Praful de pușcă începea, în sfârșit, să sosească, deși era mai degrabă „praf în ochi". Dar, chiar dacă ar fi avut pulberea necesară, fără tunuri, cu care să pregătească și să sprijine o luptă, și în special să zdrobească apărarea britanică de pe istmul Boston, nu exista nici o speranță să aibă succes.

Expediția canadiană fusese un exemplu dureros despre ceea ce se poate întâmpla când Dumnezeu Își retrage binecuvântarea Sa. Dar, spre deosebire, Armata Continentală și generalul ei care se ruga, continuau să fie favorizați de intervenția mâinii lui Dumnezeu. De pildă, în timpul uneia din nenumăratele și infructuoasele discuții despre nevoia de artilerie: „Dacă am avea măcar o duzină de mortiere, sau o duzină de tunuri, sau o duzină de *orice*..." - cineva și-a amintit, întâmplător, de tunurile de la fortul Ticonderoga și de faptul că Arnold propusese odată să le ducă la Cambridge. Dar aceasta se întâmplase în aprilie, când drumurile erau uscate. Acum erau în toiul iernii și drumurile erau fie pline de noroi, fie acoperite de gheață. Totuși Washington a simțit mâna lui Dumnezeu în această propunere și i-a înmânat planul lui Henry Knox. Era aproape imposibil, dar dacă cineva îl putea face să devină realitate, acesta era Henry Knox.

Henry Knox era un inginer amator de douăzeci și cinci de ani, care cântărea peste 100 de kg și învățase tot ce știa despre artilerie din cărțile din librăria din Boston al cărei proprietar fusese cândva. La prima vedere, tinerețea sa și lipsa unei experiențe nemijlocite în ce privește artileria îl făcea un candidat fără șanse de reușită, dar, încă o dată, Washington a dat ascultare intuiției sale inspirate. În primele luni ale războiului, ajunsese să se bizuie pe Knox, un improvizator talentat și îndemânatic, pentru soluții la problemele cele mai spinoase.

La Ticonderoga se aflau până la cincizeci de piese de artilerie. Sarcina lui Knox era să le aducă la Cambridge cât de repede cu putință. Soluția lui a fost una inedită: folosirea săniilor! Iar mâna divină a oferit zăpada necesară. Când caravana sa bizară a ajuns la Cambridge, pe 18 ianuarie, Washington n-a mai putut de bucurie. Trecând peste sfatul unanim al generalilor săi, el se hotărâse să cucerească și să fortifice

înălțimile de pe peninsula Dorchester - singurul loc, în afară de Bunker Hill, de unde Bostonul putea fi bombardat eficace.

În caz să ar fi putut obține vreodată pulbere, mai rămânea un singur obstacol: pământul era atât de înghețat încât era imposibil să se sape fortificații. Iar fără apărare, prima salvă de tunuri i-ar fi suflat pe apărătorii de creastă, ca sudoarea de pe sprânceană.

Aici, din nou, se poate vedea mâna lui Dumnezeu în rezolvarea problemei. Mai târziu, în aceeași seară în care Washington a prezentat problema unora dintre ofițerii săi, tânărul Rufus Putnam, alt inginer amator trecea din întâmplare pe lângă locuința generalului de brigadă William Heath. I-a venit ideea să-i facă o vizită. În timp ce se afla acolo, printre cărțile lui Heath, a zărit o carte despre lucrările de geniu. În carte, Putnam a observat diagrama și descrierea unui „candelabru" - o realizare franceză, nouă pentru el. Era un cadru de lemn demontabil, destinat pentru a ține împreună „fascine", legături mari de lemne, strâns legate. Unite cu celelalte „candelabre", constituia o barieră la fel de eficace ca o tranșee. *Voilà!* Înțelegând importanța descoperirii sale, a alergat să-i spună generalului Washington.

Îndată generalul a ordonat să se înceapă construirea a sute de candelabre și fascine. Apoi au adus o completare ingenioasă, tipic yankee: butoaie pline cu pietre, așezate cap la cap în fața candelabrelor și fixate cu pene. Când trupele britanice aveau să pornească în sus pe deal, penele urmau să fie scoase, iar butoaiele lăsate să se rostogolească în jos, către rândurile lor, cu un efect devastator.

Pulberea era acum singurul lucru care le lipsea. Rezervele crescuseră acum, ajungându-se în stadiul în care era destulă pulbere pentru treizeci de cartușe de om. Aceasta era abia jumătate din norma de luptă britanică, dar Washington a hotărât că trebuia să le ajungă. Astfel, în noaptea de 4 martie americanii au început un bombardament puternic. Britanicii au răspuns cu unul pe măsură și, în acest fel, le-a fost distrasă atenția de la ceea ce se petrecea pe înălțimile Dorchester.

Armata Continentală ar fi putut aștepta și un an și tot n-ar fi avut parte de condiții meteorologice mai favorabile decât cele din noaptea aceea: o ceață joasă le-a acoperit complet operațiunile de la baza înălțimilor Dorchester, în timp ce vremea era complet senină pe vârful

dealului, bine luminat de o lună aproape plină. Peste toate, o briză care sufla înspre uscat ducea zgomotul lucrărilor lor departe de britanici. În jur de opt sute de oameni au muncit pentru a amplasa candelabrele preasamblate în poziții, încărcându-le cu fascine, care erau toate aduse sus pe deal de către trei sute de atelaje și de căruțași incredibil de silențioși. În liniște, oamenii aceștia au lucrat oră de oră în întuneric, la lumina lunii, urmând planurile pe care Knox le întocmise cu atâta precizie încât toată linia era montată la un loc, de parcă ar mai fi fost instalată de nenumărate ori înainte.

Dar cea mai mare dovadă despre marea măsură în care harul lui Dumnezeu a fost implicat este faptul că *nimic nu a mers prost*. Pe nici unul nu l-a luat din greșeală gura pe dinainte, nici un trecător nu a trecut din întâmplare pe acolo, n-a fost nici un bou care să mugească sau o căruță care să se sfarme, stricând astfel surpriza perfectă.

În zori, reacția britanicilor a fost cea a unor oameni înmărmuriți, cărora nu le venea să-și creadă ochilor. Căpitanul Charles Stuart scria că fortificațiile „păreau mai degrabă o vrajă, decât lucrarea unor mâini omenești". Iar inginerul armatei britanice, căpitanul Archibald Robertson, spunea că erau: „... o lucrare nocturnă mai mult decât uimitoare, care trebuie să fi angajat de la 15000 la 20000 de oameni". Viceamiralul Molyneux Shuldham l-a informat pe Howe că „nu avea cum să rămână în port sub focul bateriilor de pe istmul Dorchester". Însuși Howe nu a putut decât să spună: „Rebelii au făcut într-o noapte mai mult decât ar fi făcut toată armata mea în luni de zile".[16]

Onoarea armatei britanice cerea un atac imediat asupra noii poziții a rebelilor și, în acest sens, Howe a convocat un consiliu de război. El a dat ordin ca două trupe a câte două mii de oameni să se adune pentru îmbarcare, la fluxul următor, și rândurile îmbrăcate în roșu ale infanteriei au coborât spre bărcile de transport.

Dar, în timp ce așteptau fluxul, o furtună s-a iscat din neant. Nu era o furtună obișnuită, ci: „un vânt mai puternic decât am întâlnit vreodată", scria un soldat britanic.[17] Apropiindu-se cu viteza unui uragan, vijelia a făcut să cadă o ninsoare deasă, care venea orizontal, aproape paralel cu suprafața apei, făcând imposibilă orice operațiune amfibie.

Furtuna a continuat toată noaptea. Când s-a potolit, dimineața, Howe (mult ușurat) a declarat că rebelii avuseseră deja prea mult timp pentru a-și întări și consolida pozițiile, astfel încât un atac frontal ar fi fost culmea nesăbuinței.

Bostonul nu mai putea fi ținut acum de britanici. Două săptămâni mai târziu, când americanii au instalat o baterie pe Nob Hill, cel mai apropiat promontoriu de pe Dorchester, și au fortificat-o, britanicii au evacuat dintr-o dată Bostonul, renunțând la orașul pe care-l deținuseră un an și jumătate.

Washington a recunoscut că furtuna reprezentase „o intervenție remarcabilă a mâinii lui Dumnezeu... Dar... abia pot să mă abțin să nu-mi exprim dezamăgirea".[18] Avea trei mii de oameni sus pe înălțimile Dorchester, mult mai mulți decât cei care apăraseră Bunker Hill. Și, în sfârșit, aveau toată pulberea de care era nevoie! În plus, mulți fuseseră călițisub foc, iar moralul n-ar fi putut fi mai ridicat. Apoi, pregătise o surpriză pentru Howe: în momentul în care trupele britanice s-ar fi angajat pe înălțimile Dorchester, cu două treimi din forța lor efectivă din afara orașului, Washington plănuia să lanseze alți patru mii de oameni asupra Bostonului. Planul său era ca această forță să alerge spre istmul bine apărat. Luându-i pe apărători din spate, trebuiau să deschidă o trecere, lăsând să treacă alte trupe care așteptau dincolo. În această singură lovitură, britanicii ar fi fost terminați. În ansamblu, se pare că Washington avea motive serioase să se plângă.

Însă, după cum s-a arătat, orașul Boston a fost predat americanilor, fără să se piardă nici măcar o singură viață omenească, de ambele părți, ceea ce este, desigur, calea pe care Dumnezeu a preferat-o. În plus, am găsit un articol bine documentat, în care se arată că întreaga operațiune amfibie depindea total de elementul surpriză, fără să existe posibilitatea de retragere în caz că ceva ar fi mers prost.[19]

Rezultatul ar fi putut fi o greșeală strategică la fel de mare ca atacul asupra Quebecului. Ce s-ar fi întâmplat dacă patru mii de oameni ar fi fost pierduți sau „doar" luați prizonieri? Într-o vreme în care recrutările nu fuseseră niciodată mai importante, spiritul american ar fi fost zdruncinat - și ar fi fost zdruncinată și încrederea în capacitatea de conducător a lui Washington. De fapt, este mai mult decât probabil

că i s-ar fi luat conducerea și astfel, omul ales de Dumnezeu, pentru a unifica Armata Continentală și națiunea, ar fi fost îndepărtat. Titlul articolului este: „Providența trimite o furtună".

Când americanii au intrat în Boston, iar locuitorii orașului i-au întâmpinat cu bucurie, spre stupoarea lor au descoperit un lucru care confirma ideea pe care predicatorii lor o subliniaseră mereu: că lupta pe care o purtau era în principiu de natură spirituală. Biserica Old South fusese profanată, într-un mod absurd și calculat. „Gentleman Johnny" Burgoyne o transformase într-o școală de călărie pentru cavaleria regimentului său! „Amvonul și toate băncile fuseseră luate și arse ca lemne de foc, iar înăuntru fuseseră aduse și împrăștiate pe podea mai multe căruțe de pământ și pietriș. Ușa dinspre sud fusese închisă, și se instalase o bară peste care cavaleria învăța să treacă în plină goană. La balcon au amenajat un birt..."[20]

Acesta nu a fost un incident izolat. În toate coloniile din nord bisericile dizidente (adică neanglicane) au fost pângărite sistematic, într-o manifestare spontană a sentimentelor anticreștine. Bisericii prezbiteriene din Newtown, Long Island, i s-a retezat turla și a fost folosită ca închisoare și corp de gardă. Mai târziu, a fost demolată de tot și scândurile au fost folosite la construirea barăcilor soldaților. În New Jersey, bisericii din Princeton i-au fost luate băncile și balconul și folosite drept combustibil, iar bisericile prezbiteriene au fost transformate în închisori sau folosite ca grajduri de către ofițerii britanici. Pe scurt, peste cincizeci de biserici de pe tot cuprinsul țării au fost distruse complet și zeci de alte biserici au fost avariate sau folosite în alte scopuri.[21]

Astfel, în sesiunile Congresului din primăvara aceea și de la începutul verii anului 1776, aspectul spiritual fundamental al conflictului cu Marea Britanie devenea din ce în ce mai des subiectul spre care tindeau dezbaterile. Trebuia oare America să păstreze siguranța legăturii sale anterioare cu țara mamă? Să-și pună încrederea în mult lăudatele „drepturi ale englezilor"? Să caute împăcarea și să se întoarcă cu orice preț la pacea anilor de dinainte?

Da, a fost părerea care domina cu orice preț în Philadelphia, unde reprezentanții coloniilor parcă erau înrobiți de un refuz, aproape de

domeniul fantasticului, de a accepta realitatea a ceea ce se întâmplase deja. Acest refuz era atât de puternic, încât au consumat o groază de timp, elaborând un apel împăcuitor adresat direct regelui George. (Când i-a fost prezentat, acesta nici nu a catadicsit să se uite la el.)

Situația lor era asemănătoare cu cea a israeliților în deșert, aceștia convingându-se unii pe alții că o duseseră mai bine în Egipt, devenind pe zi ce trecea tot mai siguri că singurul lucru de făcut era să se întoarcă înapoi. Fiindcă, în pustiu, erau siliți să se confrunte cu necunoscutul și să-și pună toată încrederea lor în Dumnezeu. Nu exista altcineva în care să *se încreadă*! Se șterse din mintea lor amintirea gropii de unde fuseseră scoși ca sclavi, amintirea existenței lor chinuite și lipsite de speranță, când știau unde urma să doarmă în noaptea următoare, chiar dacă în loc de pernă aveau numai pământul rece.

Poate că tocmai necunoscutul și faptul că *trebuia* să se încreadă în Dumnezeu, fiindcă nu puteau apela la altcineva, i-a făcut pe mulți din Congres, în 1776, să-și întoarcă gândurile spre trecut, dorindu-și să se poată întoarce în anii treizeci, sau patruzeci sau cincizeci. Este șocant să vezi cât de adânc pătrunsese în Congres acest val al irealității - până când îți dai seama că nu diferă prea mult de atitudinea noastră națională de astăzi.

Dacă privim la nebunia nostalgică ce a bântuit America în ultimii ani, preocuparea noastră națională pentru anii 1930 sau pentru anii '40 sau '50 n-a fost, oare, mai mult decât un capriciu trecător? Oare nu se trage din aceeași sursă ca și dorința Congresului Continental de a se întoarce într-o epocă mai puțin primejdioasă? Evadăm în trecut, acolo unde lucrurile „aveau un sens" și viața „însemna ceva", iar „valorile încă mai aveau importanță" și unde mai exista încă viață spirituală în sânul națiunii. Sau, evadăm în viitor și, printre cei ce sunt încă destul de tineri pentru a mai spera în viitor, mania science-fictionului este întru totul la fel de intensă ca aceea a evadării în nostalgie. Evadarea, însă, este o cale rapidă - înainte, înapoi sau lateral - către alcool, afaceri, fapte bune, pasivitate, fantezie sau chiar nebunie. Realitatea prezentului sau a viitorului imediat sunt mult mai înspăimântătoare astăzi decât erau în Philadelphia în urmă cu două sute de ani. Ei, cel puțin, știau că se pot încrede în Dumnezeu.

Existau câțiva realiști în Congres, oameni cum erau cei doi Adams și încă doi sau trei, care nu încercau să fugă de realitate. John Adams - unul din realiștii cei mai perseverenți - avea o mângâiere personală știind că soția sa, Abigail, era alături de el. Ea îi scria soțului ei, pe 18 iunie:

> Nu simt nici o îngrijorare din cauza multelor arme îndrepate uimitor împotriva noastră. Nu putem mulțumi cu destulă recunoștință lui Dumnezeu pentru că a intervenit de atâtea ori, în mod uimitor, în favoarea noastră. Cel care i-a hrănit pe israeliți în pustie, Cel care îmbracă crinii de pe câmp și Cel care hrănește puii de corb când aceștia strigă, nu va uita un popor care a intrat în luptă pentru o cauză atât de dreaptă, dacă noi ne aducem aminte de dragostea și de bunătatea Lui.[22]

Acești câțiva realiști au văzut clar că lucrurile evoluaseră dincolo de punctul în care nu mai exista întoarcere, și că a se întoarce atunci însemna a se întoarce în condițiile stabilite de Anglia - la o dictatură deloc binevoitoare. În pofida sprijinului celor mai elocvenți și mai luminați membri ai Parlamentului, sentimentul dominant de acolo reflecta propria intransigență a regelui (era și normal, din moment ce oamenii lui George al III-lea cumpăraseră majoritatea locurilor). În ochii săi, singurul mod de a rezolva problema rebeliunii era să o zdrobească. A le arăta cât de câtă milă însemna a-i invita să se răzvrătească iarăși în viitor.

Când inimile se împietresc atât de tare, nici pledoaria cea mai irezistibilă din lume nu le poate mișca. Nouă plăgi la rând n-au reușit să înmoaie inima lui Faraon și, mai mult ca oricând, în predici, el era comparat cu George al III-lea. Cu toate acestea, parlamentari vestiți ca Pitt, Burker și Fox, ridicându-se pentru cauza Americii, au atins piscuri ale oratoriei cum rar se mai auziseră, de pe vremea romanilor încoace.

Episcopul de St. Asaph a rezumat poziția minorității proamericane și a dat tonul, zicând: „Domnii mei, eu consider că America de Nord este singura mare pepinieră a libertății rămasă acum pe fața pământului... se pare că nu suntem sensibili la marea încredere pe care Dumnezeu ne-a acordat-o. Ce a rămas cel mai valoros din libertatea

civilă, cu care se poate mândri lumea acum, este în mâinile noastre și ferească Dumnezeu să ne atingem de o comoară atât de sfântă".[23]

Pitt, fostul prim-ministru al Angliei, s-a exprimat strict în termeni civili:

> Spiritul care acum se împotrivește taxelor voastre în America, este același care, mai înainte... a stabilit marele principiu fundamental și esențial al libertăților voastre - anume că nici unui supus al Angliei nu i se vor lua impozite decât cu consimțământul lui. Acest spirit glorios... animă trei milioane de oameni în America, ce preferă sărăcia, unei libertăți în lanțuri aurite și unui belșug murdar, și care vor muri apărându- și drepturile lor de oameni - de oameni liberi.
>
> Când domniile voastre vă uitați peste documentele care ne-au fost trimise din America, atunci când vă gândiți la modestia, dârzenia și înțelepciunea lor, nu puteți avea decât respect pentru cauza lor, dorind să faceți din ea propria dumneavoastră cauză. Cât despre mine, trebuie să declar că din tot ce am citit și am observat... nici o națiune sau grup de oameni nu poate să fie mai presus de Congresul General din Philadelphia, în ceea ce privește temeinicia argumentelor, puterea de pătrundere și înțelepciunea concluziilor, în condițiile unor situații atât de grele.

Aceasta era părerea celui mai proeminent om de stat britanic din secolul al XVIII-lea! A făcut vreo impresie asupra regelui George? Acesta a respins-o cu dispreț, numindu-l pe Pitt „o trâmbiță a răzvrătirii".

Dezbaterile asupra destinului Americii nu s-au limitat numai la Parlament. Toată Anglia, ca să nu mai vorbim de Scoția și Irlanda, păreau a fi mai intersante de aceasta decât de orice altceva, așa cum nu se mai întâmplase de la Glorioasa Revoluție, cu un secol înainte. Ofițeri superiori, atât din armată cât și din marină, refuzau să se supună. Lordul Jeffrey Amherst, cel mai mare general al Coroanei, în timpul războaielor cu francezii și indienii, a respins ofertele repetate ale regelui de a primi efectiv comanda. Iar generalul Henry Conway, doar cu ceva mai puțin celebru, nu numai că a refuzat să ia parte la război, dar s-a și opus deschis acestuia, din toate punctele de vedere.

Același lucru era valabil și la baza instituției militare. Prin dorința sa de a se înrola sau nu, englezul de rând își exprima, în mod tradițional, acordul sau dezacordul său cu războaiele națiunii, iar în cazul Americii atitudinea a fost de dezaprobare. Niciodată în istoria sa, Marea Britanie nu întâmpinase atâta greutate în mobilizarea unei armate! În războiul de șapte ani cu Spania, trei sute de mii de britanici răspunseseră la tobele care îi chemau la recrutare; acum nu s-au găsit nici măcar cincizeci de mii. În Irlanda, ofițerii veniți pentru recrutări au fost primiți cu pietre, iar în Țara Galilor, au fost unși cu catran și tăvăliți prin pene. Nici măcar folosirea extensivă a recrutării cu arcanul n-a putut satisface nevoile marinei.

Până la urmă, furios, George al III-lea a fost nevoit să-și angajeze mercenari din afară. Chiar și aici, însă, a fost refuzat. Ecaterina a Rusiei nici nu s-a deranjat să răspundă cererii sale personale, scrisă cu propria-i mână. Frederic cel Mare al Prusiei l-a refuzat tăios. Johan Derk van der Capellen al Olandei l-a lăsat pe George al III-lea să știe exact care îi era poziția, atunci când și-a exprimat părerea în fața compatrioților săi: „Mai presus de orice, mie mi se pare un lucru extrem de nesuferit, pentru că eu cred că americanii sunt vrednici de respectul oricărui om și îi consider un popor curajos, care apără în chip cuviincios, religios și bărbătesc acele drepturi care vin de la Dumnezeu, nu din legislatura Marii Britanii".[24]

Iar în Anglia, chiar și cei care nu beneficiau de imunitatea parlamentară, nu se sfiau să-și exprime deschis părerile. Lordul primar și membrii Consiliului orășenesc al Londrei au îndrăznit chiar să-i prezinte regelui o petiție:

> Așa după cum noi n-am putea îngădui ca un om sau un grup de oameni să impună o putere samavolnică peste noi, tot așa nu putem fi de acord cu nici o încercare de a forța voința semenilor noștri. Suntem convinși că, după drepturile neschimbate și sfinte ale ființei umane, ca și după principiile Constituției, americanii trebuie să se bucure de pace, libertate și siguranță, și trebuie să ne împotrivim oricărei puteri care ar ataca aceste drepturi. Considerăm că o astfel de împotrivire, pentru apărarea drepturilor lor constituționale, este datoria lor obligatorie față de Dumnezeu, de la care le vin aceste drepturi."[25]

George al III-lea a putut până la urmă să găsească trei principi mai puțin importanți ai Germaniei, care să-și vândă soldații pentru a sluji în armata regelui - trei principi care, după cuvintele lui Edmund Burke, „adulmecau mirosul de stârv al câștigului războiului".[26] În total, el a putut să cumpere serviciile a treizeci de mii de mercenari germani, care alcătuiau mai mult de jumătate din forța totală a regelui.

Dintre toate declarațiile în favoarea cauzei americane, apelul cel mai impresionant n-a venit de la Camera Lorzilor ci de la Camera Comunelor. Acolo domnul George Johnstone a vorbit în termeni atât de clari, încât ar fi putut sta alături de Samuel Adams sau Patrick Henry.

> Afirm că, în inima lor, cei mai buni și cei mai înțelepți oameni din țara acesta sunt de partea americanilor, că în Irlanda, trei din patru, sunt de partea lor, că soldații și marinarii simt dorința de a nu se supune... O spun, spre cinstea flotei și a armatei: nu le place să-i măcelărească pe oamenii pe care cei mai luminați din țara aceasta îi consideră campioni ai cauzei glorioase de menținere a acelor instituții care sunt necesare pentru fericirea, siguranța și înălțarea minții omenești...
>
> Pentru o minte căreia îi place să privească spiritul glorios al libertății, nici o priveliște nu poate fi mai impresionantă ca acțiunea de pe Bunker Hill. Să vezi o țărănime neinstruită, condusă de un doctor, inferioară numeric, atacată cu tunuri și bombe, într-un mod care ar putea îngrozi mințile mai fricoase, așteptând calm atacul viteazului Howe, aflat la conducerea celor mai bune trupe din lume, cu artilerie excelent pregătită, și respingând de două ori tocmai aceste trupe, care de multe ori au pus pe fugă batalioanele de elită ale Franței, iar la urmă, retrăgându-se din lipsă de muniție, dar într-un mod atât de respectabil, încât nici măcar n-au fost urmăriți - cine poate oare să se gândească la astfel de scene fără să adore forma de conducere care a putut produce asemenea oameni! Cine se poate oare îndoi de dreptatea cauzei care poate să insufle un caracter atât de corect și conștiincios?
>
> Comportarea acestor oameni din Noua Anglie, înțelepciunea, curajul, cumpătarea, tăria sufletească și toate celelalte calități ale lor care pot stârni admirația minților alese, nu sunt întrecute în istorie de nici o altă națiune de sub soare. În loc să

dăm frâu liber răzbunării împotriva acestor colonii, însuși eroismul lor ne îndeamnă să îi iertăm."[27]

Însă, nici regele, nici vreunul dintre miniștrii săi sau dintre membrii Parlamentului nu păreau să asculte. În aceeași zi, regele și-a anunțat decizia de a zdrobi rebeliunea prin forța armelor, inclusiv prin folosirea mercenarilor. Când dezbaterea care a urmat s-a încheiat, Camera Lorzilor a votat în favoarea propunerii regelui cu 76 de voturi la 33, iar Camera Comunelor cu 278 de voturi la 108. Anglia declarase război.

Totuși, chiar șapte luni mai târziu, când se apropia prima săptămână din iunie 1776, majoritatea oamenilor din Congresul din Philadelphia, încă mai sperau, împotriva oricărei speranțe, că se va găsi în ceasul al unsprezecelea o formulă de reconciliere. Ei știau cât de mult i-ar fi costat pe ei personal să voteze cu cei câțiva, care pledau pentru o declarație deschisă de independență. O asemenea mișcare ar fi închis pentru totdeauna ușa oricărei posibilități de a se apropia de Coroană. Forța militară cea mai puternică și cea mai mare de pe pământ, a celei mai mari puteri din lume, avea să le sară în gât. Chiar dacă ar fi fost uniți cu adevărat, nu puteau spera să reziste prea mult timp unei astfel de forțe. Toate discuțiile lor din ultimele săptămâni arătaseră cât de dureros de separate și de individualiste erau aceste treisprezece colonii. Ar fi fost nevoie de mai mult decât o minune pentru a le aduce la o unitate... Să îndrăznească ei, oare, să expună la un asemenea pericol coloniile pe care le reprezentau ?

Cu toate că nici un delegat nu vorbea deschis despre riscul său personal, la acesta se gândeau cu siguranță mulți. Oamenii care ar fi semnat o astfel de declarație, în cazul probabil al înfrângerii Americii, ar fi fost considerați personal răspunzători. Iar pedeapsa pentru instigare la răscoală împotriva Coroanei, era moartea. Așa cum spunea succint Ben Franklin: „Trebuie să stăm cu toții laolaltă, altfel, mai mult ca sigur, vom sta atârnați separat".[28]

Dar, într-un fel, era deja prea târziu. În 10 mai, consiliile orășenești din toată colonia Massachusetts au votat în unanimitate în favoarea independenței.[29] În 15 mai, Convenția din Virginia a votat pentru independență. Iar în 7 iunie, au sosit dovezi scrise ale tratatelor pe care

George al III-lea le încheiase cu principii germani, angajându-le mercenarii pentru a-i folosi în America. În aceste condiții, Richard Henry Lee din Virginia a propus ca, în mod oficial, Congresul să facă o declarație de independență, afirmând că aceste Colonii unite sunt, și, ar trebui să fie de drept, state libere și independente. John Adams i-a sprijinit imediat propunerea. După o zi de dezbateri, Congresul și-a amânat lucrările pentru trei săptămâni, pentru a le permite reprezentanților nehotărâți ai coloniilor din zona de mijloc să plece acasă pentru a sonda voința alegătorilor lor.

Între timp, Franklin, Adams, Sherman din Connecticut, Livingston din New York și tânărul Jefferson din Virginia s-au grăbit să elaboreze un proiect al declarației propuse.

> „Considerăm aceste adevăruri ca fiind de la sine înțelese, anume că toți oamenii sunt creați egali... De aceea, noi, reprezentanții STATELOR UNITE ALE AMERICII, adunați în Congresul General, făcând apel la Judecătorul Suprem al lumii în ceea ce privește dreptatea intențiilor noastre, în numele și prin autoritatea oamenilor de bine din aceste Colonii, declarăm solemn și publicăm, că aceste Colonii Unite sunt, și trebuie să fie de drept, State Libere și Independente... Iar pentru a sprijini această declarație cu o încredere fermă în ocrotirea Providenței Divine, ne încredințăm unii altora, viețile noastre, averile noastre și onoarea noastră sfântă."

Jefferson a contribuit cel mai mult la forma ei finală, inspirându-se puternic din frazeologia predicilor la modă pe atunci - cu excepția celor două fraze „făcând apel la Judecătorul Suprem al lumii în ceea ce privește dreptatea intențiilor noastre" și „cu o încredere fermă în ocrotirea Providenței Divine". Acestea au fost incluse la insistențele Congresului, cu toate obiecțiile înverșunate ale lui Jefferson, căci acesta era cunoscut ca fiind un „raționalist luminat", care avea să devină curând, în sinea sa, un unitarian.[30] Jefferson a fost atât de nemulțumit că i-a fost modificat textul, încât a trimis prietenilor săi mai multe copii ale proiectului inițial, pentru ca aceștia să aprecieze mai bine efortul său nepublicat.

La 28 iunie, Convenția din Maryland a votat pentru independență.

În Philadelphia a ajuns vestea că New Jersey și-a destituit vechii delegați și că își trimite alții noi, care fuseseră instruiți să voteze pentru independență.

La 1 iulie, Congresul a introdus pe ordinea de zi ceea ce John Adams a numit „cea mai mare dezbatere dintre toate". Dickinson din Pennsylvania a vorbit cu elocvență și pe larg împotriva independenței. Când a terminat, s-a lăsat o tăcere adâncă. Adams a continuat să spere că cineva care era „mai puțin nesuferit" ca el, despre care „credeau că este capul răutăților", se va ridica să-i răspundă. Dar nimeni n-a făcut-o și, fără tragere de inimă, s-a ridicat Adams. El a vorbit cu putere, dar calm și cu atâta convingere încât nici unul din cei prezenți nu a rămas nemișcat, mai ales când a ajuns la concluzie:

> Înaintea lui Dumnezeu, cred că a venit ceasul. Judecata mea aprobă această măsură și sunt alături de ea cu toată inima. Tot ce am, și tot ce sunt, și tot ce sper în viața aceasta, sunt gata acum să le pun în joc. Și vreau să închei așa cum am început, spunându-vă că, fie că voi trăi sau voi muri, fie că voi supraviețui sau voi pieri, eu sunt pentru Declarație. Trăiesc cu acest sentiment și, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, voi muri cu acest sentiment. Independență acum și independență pentru totdeauna![31]

Nimeni nu a vorbit. Chiar atunci, ușa s-a deschis brusc și înăuntru a pășit o figură stropită cu noroi, cu încă doi după el. Era domnul. John Witherspoon în fruntea delegației din New Jersey. Scuzându-se pentru întârziere, el le-a spus că, deși n-a auzit discuția, nu i-au lipsit sursele de informare cu privire la diferitele subiecte discutate. „Domnilor, New Jersey este gata să voteze pentru independență. După judecata noastră, țara nu numai că e coaptă pentru independență, dar dacă o mai lungim mult, există pericolul să putrezească."[32]

Congresul a trecut la vot și, în ziua respectivă, din treisprezece colonii, nouă au votat alături de New Jersey; Pennsylvania și Carolina au votat *împotrivă*, iar New York s-a abținut. Delaware era împărțită în două.

Întrucât Congresul, de fapt, nu făcea altceva decât să acționeze ca un comitet, în numele întregii țări, orice decizie asupra Declarației

trebuia să fie unanimă. S-a decis ca dezbaterea să continue dimineața următoare, pentru a fi urmată de un alt vot. Între timp, pentru a rezolva impasul din Delaware, care putea hotărî rezultatul, a fost trimis un curier la Dover, capitala coloniei Delaware, pentru a-l aduce pe al treilea delegat, Caesar Rodney.

Patriot ferm convins, Rodney fusese chemat acasă de treburi urgente. Dar acum, curierul a sosit la ferma sa la ora două dimineața, dându-i de știre că dezbaterea avea să fie reluată în mai puțin de șapte ore, după care urma să se voteze definitv. Luându-și cel mai bun cal, Rodney a plecat în galop în noaptea furtunoasă și neagră ca smoala. Erau optzeci și nouă de mile până la Philadelphia, pe niște drumuri anevoioase chiar și în cele bune condiții, iar în noaptea aceea condițiile n-ar fi putut fi mai potrivnice. Pârâuri, care în mod normal erau ușor de trecut, se transformaseră în puhoaie învolburate, iar ploaia transformase o porțiune a drumului într-o mocirlă atât de adâncă, încât Rodney a trebuit să descalece și să meargă înaintea calului, pentru ca nu cumva să se schilodească.

Cu toate că n-a putut să obțină un alt cal de schimb până dimineața, Rodney a ajuns, totuși, la sediul legislativului la unu după-amiaza, tocmai când se proceda la votul final. Dus aproape pe sus în sala de adunări, abia a putut să spună: „Deoarece cred că voința alegătorilor mei și a tuturor oamenilor cinstiți și cumsecade este în favoarea independenței, propria mea judecată mă face să mă alătur lor. Votez pentru independență".[33]

Impasul din Delaware a fost depășit, și celelalte delegații au votat la fel, în afară de New York, care s-a abținut. Decizia a fost adoptată cu doisprezece voturi la zero. Coloniile au devenit Statele Unite ale Americii.

În liniștea care a urmat după anunțarea rezultatului votului, soarele după-amiezii târzii își arunca razele blânde prin ferestrele înalte - pe sfesnicul de alamă care stătea pe o masă acoperită cu o față verde, pe vulturul din lemn cioplit de deasupra ușii, pe perechea de ochelari de pe banca de lemn. Măreția a ceea ce făcuseră începea să apese asupra lor și au înțeles că ei și compatrioții lor nu mai erau englezi, ci cetățeni ai unei națiuni care se născuse de câteva minute. Mulți priveau afară

pe fereastră. Câțiva plângeau fără să-și ascundă lacrimile. Unii, cum era Whitherspoon, își plecau capetele și își închideau ochii, rugându-se.

John Hancock a rupt tăcerea: „Domnilor, prețul pus pe capul meu, tocmai s-a dublat!"

A urmat un râs forțat, apoi s-a ridicat Samuel Adams: „Datorăm această zi Stăpânului, singurului Aceluia de care trebuie să asculte oamenii; El domnește în ceruri... de la răsărit până la apus, vie împărăția Lui".[34]

17

Proba de foc a libertății

Pe măsură ce știrea despre Declarație se răspândea în națiunea nou născută, pretutindeni americanii delirau de bucurie - strigau, dădeau din mâini, trăgeau clopotele bisericilor și risipeau praful de pușcă. Samuel Adams scria: „Oamenii, mi se spune, primesc hotărârea ca și cum ar fi un decret dat din cer".[1] John Adams era atât de bucuros, încât i-a scris soției sale, Abigail, de două ori în aceeași zi. În prima scrisoare, el a aruncat o privire sobră asupra realității care îi aștepta în viitorul apropiat:

> Este voia Cerului ca aceste două țări să fie despărțite pe veci. S-ar putea să fie voia Cerului ca America să sufere nenorociri încă și mai groaznice și suferințe încă și mai cumplite. Dacă așa se va întâmpla, cel puțin va avea o urmare bună: va pune în noi multe virtuți pe care nu le avem și va corecta multe greșeli, apucături și vicii care amenință să ne tulbure, să ne dezonoreze și să ne distrugă... Cuptorul suferinței duce la rafinarea atât a statelor, cât și a indivizilor.[2]

În a doua scrisoare însă, el privește profetic către viitorul națiunii, spunând că ziua adoptării Declarației

> ... va fi cea mai memorabilă... din istoria Americii. Înclin să cred că va fi sărbătorită de generațiile care vor urma, ca o mare sărbătoare aniversară. Trebuie să fie comemorată, ca o Zi a Izbăvirii, prin acte solemne de consacrare înaintea Atotputernicului Dumnezeu. Trebuie să fie sărbătorită prin fast și paradă, cu spectacole, jocuri, întreceri sportive, tunuri, clopote, focuri în aer liber și lumini, de la un capăt până la celălalt al acestui continent, începând de acum și pentru totdeauna.

Ți se pare că sunt copleșit de entuziasm, dar nu sunt. Îmi dau foarte bine seama de truda, sângele și averea care ne va costa pentru a susține această Declarație, pentru a sprijini și apăra aceste State. Dar, prin toată negura văd raze fermecătoare de lumină și glorie. Văd că scopul merită mai mult decât toate eforturile.

Euforia Americii s-a stins destul de repede. În aceeași zi în care în Philadelphia a fost adoptată Declarația, generalul Howe a debarcat pe Staten Island cu primele trupe ale unei forțe invadatoare, care în ultimă instanță, avea să numere până la cincizeci și cinci de mii de oameni. Recrutorii americani și-au dublat eforturile și, în curând, fermierii și negustorii au început să se înscrie pentru un an întreg, căci în statele din nord tocmai începea să se audă ce se întâmplase pe insula Sullivan.

Pe 28 iunie, britanicii au plănuit un atac combinat, pe uscat și pe mare, îndreptat spre Charleston, Carolina de Sud, menit a izola principalul port maritim al Sudului și a le oferi britanicilor o bază excelentă pentru operațiunile viitoare. Dar „norocul" s-a întors atât de tare împotriva britanicilor încât situația era aproape hilară. Fortul Sullivan, care păzea intrarea în portul Charleston, cu greu își merita denumirea de „fort". Era o șandrama făcută din pari din lemn de palmier înfipți în pământ și lipiți cu tină, care avea în mijloc o mare mocirlă cu noroi.

Dar aceste dotări modeste au servit în favoarea celor ce se apărau după ce vasele de război britanice au micșorat distanța care-i despărțea și au deschis focul. Ghiulelele care au căzut nu au prea avut mare efect asupra întăriturilor de pământ, groase de șaisprezece picioare, iar proiectilele care aterizau înăuntru, dispăreau în noroi fără să explodeze. Britanicii și-au supraîncărcat mortierele cu bătaie lungă - și au deschis focul. Pasajul îngust de apă din spatele fortului s-a dovedit a fi și mai îngust decât indicaseră cercetașii generalului Clinton. O navă britanică, încercând să forțeze trecerea, s-a împotmolit imediat și a trebuit abandonată. În întuneric, flota a bombardat într-una fortul, iar fortul a bombardat flota.

Pe la nouă și jumătate seara, tunurile au încetat, în sfârșit, să mai tragă. Cumpănind lucrurile, amiralul Peter Parker și generalul Clin-

ton, care deja debarcase niște trupe de uscat pe o insulă învecinată, au hotărât să se retragă. Zorile au dezvăluit că, deși fortul era grav avariat, flota o pățise și mai rău. Două din vasele britanice, *Bristol* și *Experiment* au suferit fiecare pierderi de până la o sută de oameni, uciși sau răniți, două vase au fost scufundate și multe altele au fost grav avariate. (Pierderile americanilor au fost de doisprezece morți și douăzeci și patru de răniți.)[3] Americanii, prin îndurarea pe care le-o arătase Dumnezeu, rămaseseră din nou pe poziții, în pofida faptului că șansele împotriva lor păreau a fi zdrobitoare.

Flota, cu armata ei, a navigat spre nord, pentru a se alătura grosului trupelor britanice de pe Staten Island. Acolo, în următoarele două luni, s-au adunat treizeci și două de mii de invadatori sub comanda lui Howe, din care nouă mii erau mercenari germani. Așa cum anticipase Washington, britanicii considerau de o importanță crucială controlul asupra New Yorkului, pentru câștigarea războiului. New Yorkul controla râul Hudson, poarta de acces spre nord, care, practic, tăia coloniile în două. Un singur obstacol stătea în calea dușmanului: orașul Brooklyn, ocupat de americani, aflat la extremitatea vestică a insulei Long Island.

În dimineața zilei de 22 august, cincisprezece mii de soldați britanici au debarcat pe țărmul sud-estic al orașului Brooklyn, fără să întâmpine împotrivire. Peste trei zile, au primit ca întăriri încă cinci mii de germani din Hessen. Împotriva lor se aflau doar opt mii de americani, conduși de Washington, din care jumătate erau neinstruiți. De fapt, în urmă cu trei săptămâni, fuseseră mai puțin de cinci mii. Dar, răspunzând unui apel sincer al lui Washington, care arăta cât de disperată era situația americanilor, guvernatorul din Connecticut, John Trumbull chemase încă nouă regimente de voluntari, pe lângă celelalte cinci trimise deja de Connecticut.

> Fiți treji și atenți, apărând cauza voastră dreaptă și glorioasă. Veniți... mărșăluiți mai departe; aceasta va fi împuternicirea voastră: fiți fiecare omul lui Dumnezeu, pentru cetățile Dumnezeului nostru! Domnul Oștilor lui Israel să vă fie Conducător.[4]

În cinci zile, britanicii aproape îi înconjuraseră pe americani, ime-

diat la nord de regiunea Flatbush, când, pe 27 august s-a primit ordinul de atac. Flancul stâng al americanilor și centrul au fost copleșite și s-au retras înapoi în perimetrul final al apărării, din jurul capătului din nord al Brooklynului. Flancul drept, condus de William Alexander (cunoscut ca lordul Stirling, din cauza originei sale scoțiene), a fost retezat și izolat. În timp ce Stirling și cei din Delaware se apărau pe o creastă, cu drapelul fluturând, cei din Maryland s-au repezit de cinci ori spre rândurile lui Cornwallis, încercând să le străpungă pentru a-i salva. Ultima dată aproape au reușit, însă au fost opriți de întăririle proaspete ale britanicilor, cu toate că britanicii mărturiseau că Stirling, conducându-și personal oamenii, „lupta ca o fiară".[5]

Washington și generalii săi au urmărit toată acțiunea prin lunete. Mai mulți dintre generalii săi au fost de părere că Stirling va renunța fără nici o luptă, la pozițiile sale, situația fiind lipsită de speranță. Când s-a terminat, conform unui martor ocular, generalul Washington și-a frânt mâinile de durere și a exclamat: „Doamne, Dumnezeule, ce viteji a trebuit să pierd astăzi!"

Toată după-amiaza aceea, americanii au așteptat cu răsuflarea tăiată, atacul final britanic, care i-ar fi terminat cu siguranță. Erau depășiți numeric, în raport de trei la unu, n-aveau decât puțină pulbere (ca de obicei) și curând aveau să aibă în spatele lor, flota britanică, în gura râului East. Prin mințile multora vor fi trecut gânduri negre... fusese o revoluție aleasă, glorioasă chiar, căci *fuseseră* și zile glorioase... Orice s-ar fi întâmplat în orele următoare, britanicii nu puteau șterge niciodată din amintirea lor, luptele de la Lexigton și Concord, sau de la Bunker Hill, sau de la fortul Sullivan... Libertate - fusese o cauză pentru care merita să mori...

Dar acum trebuia să facă față realității sumbre a șanselor nespus de mari împotriva lor. Mulți se vor fi gândit că trebuia să fie nebuni să ia în considerare cea mai mică posibilitate de reușită. „Puneți-vă încrederea în Dumnezeu", le-au spus predicatorii. „El este cu noi; El ne va trece cu bine prin toate." Ei bine, unde era El acum?

Așa că au așteptat... și au așteptat, și au așteptat. Și n-au știut niciodată că Dumnezeu era cu ei tot timpul. Howe, împotriva oricărei logici militare, nu a reușit nici acum să-și valorifice avantajele care erau

mai mult decât evidente. Și el nu era un general prost! Manevra sa de învăluire din noaptea precedentă fusese excelent concepută și executată fără greș, luându-i pe americani cu totul pe nepregătite. Pe măsură ce după-amiaza se transforma în seară și noaptea se scurgea în liniște și pace, treptat începea să fie înțeles că Howe n-avea de gând să atace. Incredibil! O minune, au început să spună câțiva. Însă, întârzierea inexplicabilă a lui Howe era doar actul de deschidere a ceea ce urma să fie cel mai uimitor episod al intervenției divine din timpul Războiului de Independență.

Dimineața zilei de 28 se ivea mohorâtă și amenințătoare - dar liniștită; încă nu era nici o mișcare dispre pozițiile britanice. Toată ziua aceea americanii au continuat să aștepte, tensionați și epuizați, barajul inevitabil de foc care preceda lupta finală. Dar tunurile britanice rămâneau tăcute. După-amiază târziu, a început să cadă o ploaie rece și deasă, care a continuat să cadă și după ce s-a întunecat, udându-i până la piele pe americanii flămânzi, subțire îmbrăcați și lipsiți de corturi. Dar ploaia fusese adusă de un vânt dinspre nord-est, iar vântul a împiedicat flota lui Howe să intre pe râul East.

Acum Washington avea un plan. Era un risc disperat, care depindea de atâtea variabile improbabile, încât cu greu putea fi numit plan. Dar era mai bun decât o apărare sinucigașă. Cât despre predare, nici nu putea fi vorba. Doar dacă harul lui Dumnezeu continua să fie cu ei...

Washington a convocat consiliul de război și și-a informat ofițerii superiori că se hotărâse să evacueze întreaga armată din Brooklyn, cu ajutorul bărcilor. Ei urmau să se alăture corpului principal al armatei americane (alte douăsprezece mii de oameni), în partea de jos a insulei Manhattan, în spatele bateriilor principale ale lui Knox. Imediat generalii i-au arătat că era de parcurs o distanță de o milă întreagă peste râul East. Fiecare dintre ei știa ce urma să facă flota britanică unei flotile compuse din bărci mici pline cu infanteriști, în momentul în care i-ar fi reperat. Mai bine să moară în tranșee - acolo măcar își vor vinde scump pielea.

Dar Washington se hotărâse. Chiar și așa trebuie să se fi rugat mult în inima lui, căci numai Dumnezeu putea împiedica dușmanul să nu descopere ce avea de gând.

Primul lucru de care aveau nevoie erau bărcile și oamenii care să le mânuiască. Printr-o „coincidență", ultimele întăriri care veniseră din Manhattan era compania lui John Glover, din Marblehead. Toți aceștia erau vâslași pricepuți, care practic crescuseră în bărci, pe țărmurile golfului Massachusetts! Washington a apelat acum la ei ca să găsească bărcile de care aveau nevoie și, în curând li s-au alăturat cei din regimentul 27 Massachusetts, locuitori din Salem, pricepuți la aceleași lucruri. Toată noaptea, oamenii aceștia au făcut drumul nesigur, de două mile dus-întors. La început, a trebuit să lupte împotriva vântului și a unui început de furtună. Apoi, după miezul nopții, vântul s-a stins și a trebuit să alunece pe apele liniștite. Afundându-și vâslele în apă, în liniște și cu pricepere, le trăgeau fără a stropi deloc, scoțându-le afară curate, gata pentru o altă bătaie.

Dacă acalmia totală le permitea să ia încărcături mult mai mari acum - încât copastiile abia dacă depășeau luciul apei - în schimb, pericolul era mult mai mare acum. Nu era nici furtună, nici ploaie, care să le acopere vreun zgomot accidental. Acum nu- și mai puteau permite ciorovăielile care avuseseră loc seara mai devreme, când oamenii își așteptau rândul să fie luați de pe plajă. Ofițerii erau vigilenți, oprind orice ceartă de la bun început. Și imposibila evacuare (care ne amintește de minunea de la Dunkirk) continua.

Noaptea fiind senină, era de o importanță crucială să mențină niște oameni pe pozițiile de apărare, pentru ca britanicii să nu bănuiască retragerea. Cu puțin după ora două dimineața, însă, cele două batalioane din Pennsylvania sub comanda proaspătului general de brigadă Thomas Mifflin au primit ordine, în aparență de la Washington, să-și părăsească pozițiile și să pornească de îndată spre bărci. Tocmai când executau ascultători ordinul, retragerea lor a fost descoperită din întâmplare de singurul om care și-ar fi putut da seama că era o greșeală: de Washington în persoană. Toată noaptea se deplasase călare de-a lungul liniilor și al țărmului, iar acum a restabilit rapid situația, întorcându-i pe cei din Pennsylvania la posturile lor. Trecuse poate o jumătate de oră, în care nu s-a putut vedea nici un apărător, nicăieri în liniile americane, iar noaptea era atât de senină și de bine luminată de lună încât inamicul putea fi văzut clar, cu

tranșeele sale întânzându-se spre liniile americane. Britanicii trebuie să fi fost orbi!

Acum venea, însă, cel mai mare pericol: zorile. Primele licăriri roșiatice începeau să lumineze orizontul la răsărit, iar îmbarcarea era departe de a fi terminată. Mai era nevoie de cel puțin trei ore pentru a-i trece pe ultimii, iar cerul de deasupra era fără pic de nor. Urma să fie o zi orbitor de senină. Acum, toți americanii erau cu ochii spre partea dinspre răsărit a cerului, care începea să se înroșească, împingând întunericul spre apus. Deși oamenii au rămas tăcuți, se putea simți cum crește neliniștea, pe măsură ce vălul nopții începea să se retragă, descoperindu-i.

Cât despre ceea ce s-a întâmplat în continuare - mai bine să ne spună unul din martorii oculari: „Pe măsură ce se apropiau zorile zilei următoare", scria maiorul Ben Tallmadge „cei ce am rămas în tranșee am început să fim foarte neliniștiți pentru propria noastră siguranță, iar când s-a crăpat de ziuă încă mai erau câteva regimente în post. Atunci a început să se ridice o ceață foarte deasă (de pe pământ și de pe râu), care s-a așezat, se pare, într-un fel foarte neobișnuit, peste cele două tabere. Îmi aduc perfect de bine aminte de această întâmplare providențială deosebită și că ceața era atât de deasă încât cu greu puteam deosebi un om la distanța de șase yarzi... Am zăbovit până când a răsărit soarele, dar ceața a rămas la fel de deasă".[6]

Practic fiecare om care ținea un jurnal a menționat ceața din ziua aceea și majoritatea au avut grijă să sublinieze al cui era meritul pentru aceasta. Ceața a rămas neatinsă până când a plecat ultima barcă, cu Washington în ea. Apoi s-a ridicat, iar britanicii, șocați, au alergat la țărm, începând să tragă după ei, dar erau prea departe. Aproape opt mii de oameni au fost salvați atunci de la o moarte sigură sau de la captivitate, fără a se pierde o singură viață! Armata Continentală suferise deja o puternică înfrângere, pierzând o mie cinci sute de oameni. Dar, grație furtunii, vântului și ceții și a unor nenumărate „coincidențe", încă mai *exista* o Armată Continentală!

Încă o dată, Howe a așteptat în mod inexplicabil, înainte de a trece în Manhattan, făcându-le de data aceasta un dar prețios americanilor, constând din două săptămâni pline în care să se refacă, să-și înnoiască

proviziile și să se regrupeze. Washington învățase lecția inestimabilă a retragerii dinaintea forțelor mult superioare și era o lecție care avea să-i câștige invidia și respectul inamicului, care l-a numit vulpe vicleană. Mai avea, însă, încă multe de învățat despre tactică și amplasarea strategică a trupelor.

Washington își împărțise forțele. Forța principală se întindea în linie în partea de sus a Manhattanului, de-a lungul înălțimilor Harlem. Pe Knox, îl lăsase, cu cea mai bună artilerie, împreună cu patru mii de oameni, sub comanda lui Putnam, în Battery, o poziție puternic fortificată a lor din partea de jos a insulei. Partea de est a insulei, în fața căreia exista o activitate crescândă a britanicilor, era slab apărată de miliția locală. Când a venit atacul, a lovit acolo. Milițienii s-au împrăștiat și au fugit, urcând spre nord, pentru întărirea liniilor principale.

Britanicii au debarcat cu o relativă ușurință la Kip's Bay după care ofițerii s-au îndreptat spre Murray Hill. Acolo, Howe a fost invitat să servească niște răcoritoare în casa doamnei Robert Murray, o amfitrioană renumită din New York, care de multe ori se întreținuse cu guvernatorul britanic William Tryon. Howe nu știa că doamna Murray era o adeptă secretă a cauzei americane. Howe a fost cu totul fermecat de ea, și a zăbovit la vinul de Madeira al doamnei Murray, scăpând printre degete o altă ocazie neprețuită.

În timp ce el pornise spre partea de est a insulei Manhattan, Putnam și Knox își croiau fiecare drum către partea de vest, fără ca vreuna dintre coloane să știe de cealaltă! La un moment dat, au fost chiar pe același drum, îndreptându-se una către alta când... dar, să-l lăsăm pe doctorul James Thacker, chirurg în Armata Continentală, să ne spună:

> Din fericire, generalii britanici, nevăzând nici o perspectivă de a se angaja în luptă cu trupele noastre, le-au oprit pe ale lor și au revenit la casa domnului Robert Murray, un quaker, adept al cauzei noastre. Doamna Murray i-a tratat cu prăjituri și i-a făcut să zăbovească două ore sau mai mult, guvernatorul Tryon făcând deseori glume despre prietenii ei americani. Datorită acestui incident fericit, generalul Putnam, continuându-și marșul, a scăpat de o întâlnire cu o forță mult superioară, care

s-ar fi dovedit fatală întregului său detașament. Se zice că ar fi fost suficient o jumătate de oră ca dușmanul să ocupe drumul la cotitură, și să taie cu totul retragerea generalului Putnam. De atunci a devenit aproape o zicală printre ofițerii noștri, că doamna Murray a salvat această parte a armatei americane...[7]

Dumnezeu lucrează în chip misterios, făcând minuni...

Această situație în care Washington zăbovea prea mult, iar Howe zăbovea și mai mult, avea să se repete ca un șablon de câteva ori în toamna aceea. Armata Continentală s-a retras din Manhattan și a început o retragere lungă în josul statului New Jersey, formând, în final, o linie subțire în partea mai îndepărtată a statului Delaware. Cornwallis se lăudase că-l va prinde pe Washington în New Jersey, „așa cum un vânător umflă o vulpe"[8], dar vulpea s-a dovedit a fi mai vicleană decât anticipase el. Un ofițer britanic a descris campania în felul următor: „Pe măsură ce înaintăm în teren, rebelii zboară dinaintea noastră. Iar când venim înapoi, ei ne urmează mereu. Este imposbil să-i prinzi. Ei nici nu se luptă, nici nu fug de tot, ci rămân la o asemenea distanță încât suntem întotdeauna la o zi de marș de ei. Parcă ne-am juca de-a v-ați ascunselea".

Jocul s-a sfârșit în noaptea de Crăciun a anului 1776. Încă o dată, Washington a fost confruntat cu perspectiva iminentă a zdrobirii armatei. Majoritatea oamenilor trimiși din New York să întărească rândurile nu își prelungiseră contractul de înrolare și toate contractele lor expirau la sfârșitul anului. Dacă Washington voia să facă o acțiune îndrăzneață și să preia ofensiva, trebuia să o facă înainte de data respectivă. Și era nevoie disperată de o acțiune îndrăzneață: niciodată moralul națiunii nu fusese mai scăzut. Oamenii cheie din Congres, care nu apreciau modul excelent în care Washington se preocupa de fiecare om, glonte și uncie de pulbere, erau dezamăgiți de o armată care refuza o luptă „bărbătească". Existase chiar o conspirație a unor generali geloși și congresmeni, care plănuiau să-l înlocuiască pe Washington cu generalul Charles Lee. Lee era un egocentric supraapreciat care fusese de curând (și în mod providențial) capturat de inamic, în timp ce călărea în fața liniilor americane.

Acțiunea trebuia să fie un atac surpriză asupra orașului Trenton.

Încă o dată, americanii aveau ajutorul nevăzut al celui mai puternic aliat al lor. Folosindu-și rapid judecata șireată pentru care, pe bună dreptate, avea să ajungă vestit, Washington a hotărât să atace în orele de dinaintea zorilor, în ziua de 26 decembrie. Garnizoana hessiană, aflată în tabără de iarnă, probabil dormea tun, mai ales dacă schnappsurile au curs din plin, cum era obiceiul la Crăciun. Când trupele sale s-au îmbarcat în bărci, în partea lor din Delaware, dintr-o dată, s-a iscat o furtună violentă, cu grindină și zăpadă, reducând vizibilitatea aproape la zero. Aceasta a făcut ca toate santinele de afară să facă orice, ca să stea înăuntru sau cel puțin să se adăpostească cât mai mult.

Hessienii au fost atât de năuciți, încât nu le venea să-și creadă ochilor. Henry Knox era acolo și, așa cum descrie într-o scrisoare către soția lui, „graba, frica și confuzia dușmanului erau ca și cea care va fi când va suna ultima trâmbiță".[9] În patruzeci și cinci de minute de luptă, au luat aproape o mie de prizonieri. Pierderile americane: doi oameni înghețați în timpul marșului și trei răniți. Și surpriza tinerei națiuni era totală. Washington câștigase ofensiva, obținând o victorie uluitoare! „Niciodată n-au existat oameni mai bine dispuși ca în toată armata noastră", scria Thomas Rodney și acest lucru era valabil pentru o mare parte din restul Americii.

Să fi fost un noroc, așa cum murmurau detractorii lui Washington, ei înșiși în dizgrație acum? Sau era așa cum scria Knox, că „Providența părea să fi zâmbit fiecărei părți a acestei acțiuni?"

Cornwallis, conducătorul campaniei britanice din New Jersey, era convins că fortul se stabilizase pe timpul iernii și era pe cale să plece în Anglia, să-și vadă soția bolnavă, când a sosit știrea că Trentonul era pierdut. I s-a ordonat să se îndrepte, spre sud, cu puternice întăriri. Când a ajuns la Trenton, în 2 ianuarie, el a respins sfatul ofițerilor săi de a-l ataca îndată pe Washington, replicând că putea „umfla la fel de bine vulpea" în dimineața următoare. Generalul care era șeful intendenței, i-a răspuns: „Domnul meu, dacă vă bizuiți pe ei în noaptea aceasta, fiți sigur că la dimineață nu veți găsi picior de om".[10]

Lăsându-și focurile de tabără să ardă și învelind roțile tunurilor, Washington s-a strecurat spre Princeton. Mergând înapoia unei coloane de sprijin care se ducea să i se alăture lui Cornwallis,

Washington călărea intenționat în fața trupelor sale, la vreo treizeci de yarzi de britanici, pentru a-și îmbărbăta recruții care șovăiau. Washington era înalt de șase picioare și trei inci (ceea ce, relativ la media de înălțime de cinci picioare și șase inci a soldatului continental, ar fi astăzi ca o înălțime de șase picioare și cinci inci) și totuși a supraviețuit în chip miraculos primei salve trasă din ambele părți! Americanii s-au însuflețit și au mers mai departe să cucerească orașul și să-l păstreze, până când Washington a aflat că Cornwallis se apropia.

Această victorie, urmând atât de aproape după cea de la Trenton, i-a determinat pe acei americani care încă mai șovăiau să se înroleze ca voluntari. Așa cum nota Nicholas Cresswell, sarcasticul nobil și călător britanic: „În fiecare ținut de pe continent se adună companii de voluntari și, în câteva luni, ticăloșii vor fi mai puternici ca oricând. Chiar și pastorii, unii din ei, s-au înscris ca voluntari, și amvoanele s-au transformat în tobe - sau trâmbițe, cum vreți să le ziceți - care-i cheamă pe toți la arme, în pălăvrăgeala lor blestemată. Naiba să-i ia pe toți!"

Vara următoare s-a dovedit a fi o repetare a jocului de-a v-ați ascunselea, Washington neavând destui oameni pentru a lansa o ofensivă pe scară largă, dar, în tot acest timp, hărțuindu-i și frustrându-i pe britanici. Era o cursă contra timp, căci încă o dată, America își pierdea răbdarea față de generalul ei.

Și-a pierdut-o și mai mult, la pierderea fortului Ticonderoga, în ziua de 8 iulie. Burgoyne cobora dinspre Canada, plănuind să facă joncțiunea cu forțele pe care Howe trebuia să le fi răspândit pe râul Hidson în sus, dinspre New York. Dar Howe avea alte planuri. Într-un efort de a da o lovitură puternică rebelilor, el a pornit spre Philadelphia, cel mai mare oraș al lor, sediul conducerii americane, mișcându-se din nou cu o încetineală greoaie, fiind tot drumul hărțuit de Washington. Așa că Burgoyne a rămas în statul New York, să-și croiască drum prin ținutul sălbatic. În cele din urmă, văzându-și planurile dejucate și trezindu-se înconjurat, a fost capturat de Arnold. Totul s-a terminat în 17 octombrie, la Saragota: Burgoyne s-a predat, împreună cu șapte mii de oameni, în cea mai mare victorie a războiului!

Dar acest moment strălucitor singular a trecut curând, și norii de întuneric s-au întors, învăluind cauza americană. O lună mai înainte,

Armata Continentală fusese puternic lovită la Brandywine, pe când încercau în zadar să oprească marșul britanicilor spre Philadelphia. De atunci au sosit în colonii mai bine de două ori mai mulți soldați decât fuseseră capturați la Saragota, iar orașul de căpetenie al Americii devenise acum o tabără militară britanică. Libertatea și independența care odată păreau câștigate, deveneau acum un vis uitat. Pentru prima dată americanii erau cu toții confruntați cu realitățile dure ale situației. Prinși într-o luptă disperată pentru supraviețuire, erau împinși încetul cu încetul de către un adversar mai puternic, spre punctul de a se preda. Deși se luptau pentru fiecare petic de pământ, se punea acum întrebarea: Câtă vreme va sta neclintită voința Americii de a suferi?

Astfel de gânduri îi vor fi trecut lui Washington prin minte, când ședea pe calul său mare și cenușiu, privindu-și trupele în tăcere în acea zi rece și mohorâtă de 19 decembrie. Se aflau în drum spre Valley Forge, locul care-l alesese pentru iernare. Hotărâse că Trenton era prea periculos, iar dacă s-ar fi stabilit la Washington, Lancester sau Reading ar fi permis accesul nestingherit al britanicilor la un teritoriu prea mare. Valley Forge era doar la cincisprezece mile de Philadelphia, însă, deoarece se afla la bifurcația în care râul Valley se varsă în râul Schuylkill, era ușor de apărat. Având în apropiere câmp deschis pentru instrucție, și lemn din belșug pentru combustibil și pentru adăpost, din punct de vedere strategic, Washington n-ar fi putut alege un amplasament mai bun.[11]

Puțini dintre oamenii care își târâiau picioarele prin zăpadă, trecând pe lângă el, auziseră vreodată de Valley Forge - un nume care va fi dăltuit în piatra unghiulară a istoriei acestei națiuni. Nici nu le păsa; erau epuizați, flămânzi, înghețați și renunțaseră de mult să mai spere la o cină cu carne, la un pat cald, la o pereche uscată de ciorapi. Mulți nu mai aveau nici o pereche de ciorapi, ci își înveleau picioarele cu fâșii de pătură. Pătura se uza însă mult prea repede și ei se trezeau umblând desculți prin zăpadă. În întreaga armată de unsprezece mii de oameni, care se împuținau, vor fi fost poate mai puțin de o duzină echipați corespunzător pentru iarna teribilă care îi aștepta.

În timp ce treceau, cu capetele plecate, pentru a se feri de vântul înghețat, nici o bătaie de tobă nu puncta cadența pașilor lor, doar

ramurile, lipsite de frunze, zăngăneau deasupra capetelor lor. Nu se auzeau văicăreli, nici saluturi și nici generalul lor nu încerca să-i încurajeze cu cuvinte de îmbărbătare. Știau că el este acolo și le era de ajuns.

Deși nu vorbea, silueta înaltă de pe calul nemișcat, cu umerii aplecați de frig, suferea pentru oamenii săi. Pe măsură ce lumina palidă a după-amiezii se topea în zare, făcând loc unei nopți fără lună și fără stele, simțea poate că mărșăluia în noaptea întunecată a sufletului tinerei națiuni. Acum venea timpul încercărilor - un timp care mai devreme sau mau târziu părea să vină pe acest continent peste orice grup de creștini care se legaseră împreună. Primii pelerini și puritani trecuseră prin vremuri de foamete, nepoții lor suferiseră ororile unei răscoale în masă a indienilor. Iar acum, Valley Forge - încercarea care în secolele viitoare, avea să fie cunoscută ca „proba de foc a libertății" noastre.

Zăpada a căzut devreme în iarna aceea - și a rămas. Temperaturile extrem de scăzute au făcut ca râul Schuylkill să înghețe și ca fiecare inci de zăpadă care a căzut pe pământ să nu se topească, până când drumurile au fost acoperite de troiene înalte de câteva picioare. Adăpostul era acum o problemă de o urgență disperată.

Washington însuși proiectase barăcile în care urmau să doarmă - case din bârne, construite cât se poate de simplu. Lungi de șaisprezece picioare, late de paisprezece și înalte de șase, aceste barăci trebuia să fie ușor de încălzit și puteau adăposti doisprezece oameni în patru paturi triplu suprapuse. Acoperite cu șindrilă, fără ferestre, fără perdele și cu găuri pentru ventilație sub streașină, ele erau atât de simple încât puteau fi ridicate rapid de oameni care nu se pricepeau la tâmplărie.

Practic fiecare om din Valley Forge a fost pus să lucreze la ele și, în mai puțin de o lună, s-au ridicat peste șapte sute de barăci. Abia după ce ultimul om a fost astfel încartiruit, Washington și-a părăsit cortul său umed, pentru confortul relativ al casei lui Isaac Potts, care avea să devină comandantul său. Doctorul Thacher și adjutanții generalului s-au simțit extrem de ușurați după mutarea sa, nevoind să se gândească ce s-ar fi ales de armată - și de națiune - dacă conducătorul lor ar fi fost

doborât de gripă. Boala avea să-i taxeze cumplit; în iarna aceea aveau să piardă un om din patru, din cauza gripei, a variolei, a tifosului și a frigului.

Dar Washington nu s-a cruțat pe sine. Dis-de-dimineață începea să inspecteze tabăra, petrecând cea mai mare parte a zilei mergând călare de la un regiment la altul și vorbind cu oamenii. Doctorul Thacher spunea: „Armata... nu era lipsită de mângâiere, căci excelența sa, comandantul suprem... arăta o grijă părintească și un sentiment de camaraderie pentru suferința lor și se străduia din răsputeri să îndrepte greutățile și să le dea ajutorul mult dorit".[12]

Însă, nici chiar generalul de armată nu putea să-i ajute decât foarte puțin. Congresul, instalat foarte confortabil la vreo nouăzeci de mile spre vest, în York, nu mai beneficia de conducerea celor mai buni oameni din America. Bărbați ca Adams, Franklin, Jay, Hancock și Livingston erau angajați cu toții în posturi cheie, în alte părți, iar în locurile lor veniseră oameni mai neînsemnați, care se consumau în certuri mărunte, dar erau uniți în invidia lor față de Washington. Ei s-au convins unii pe alții că nevoile lui erau exagerate. În loc să trimită căruțele cu alimente și îmbrăcăminte pe care le-a solicitat, ei nu făceau decât să tipărească mai multe bancnote, cu care el trebuia să-și plătească trupele și să-și cumpere ce avea nevoie. Ei au ales să rămână departe de realitatea situației și astfel, după mai multe luni în care ambele armate trăiseră de pe urma resurselor pământului, țara era sleită. Puținele provizii care se mai găseau luau drumul Philadelphiei, unde britanicii plăteau în aur.

De la început viața în Valley Forge a fost cumplită. Barăcile erau întunecoase și pline de fum, iar ultimilor veniți din fiecare baracă li se dădeau paturile de jos, cele mai apropiate de ușă, cele care se răceau cel mai repede, când, peste noapte, focul devenea tot mai mic. Dimineața, oamenii mergeau pe rând, cu găleata, până la pârâul înghețat, să-și aducă apă pentru gătit. Masă de masă, hrana lor consta în „fire-cake", făină de grâu sau de porumb turnată într-un ceainic cu apă, amestecată și pusă pe o piatră mare, în mijlocul unui foc deschis, unde se cocea. Uneori, mai era câte o bucată de carne de porc sărată sau ceva pește uscat, când ajungeau căruțele. Cât despre îmbrăcămin-

tea de iarnă, era atât de puțină, încât Washington a trebuit să dea un ordin, amenințând cu pedeapsa pe oricine tăia un cort ca să-și facă haină din el, pentru că trebuia să păstreze toate corturile pe care le puteau păstra, pentru vara următoare.

Pe măsură ce iarna trecea, și lista bolnavilor și a morților devenea tot mai lungă, viața în Valley Forge devenea un coșmar insuportabil. Acum existau oameni care erau goi, literalmente, pentru că nu mai aveau nici măcar zdrențe cu care să se încălzească. O comisie a Congresului (au trimis, în sfârșit, una, pe la mijlocul lunii februarie), a fost șocată, văzând atât de multe „picioare înghețate până când deveneau negre și, de multe ori trebuia amputate".[13] Expunerea la intemperiile vremii, combinată cu regimul de subnutriție asigurau condițiile optime pentru bolile care făceau acum ravagii în tabără.

Însuși Washington, care toată viața lui a trecut lucrurile sub tăcere, scria:

> Nici o istorie de până acum nu poate furniza un caz asemănător al unei armate care a suferit atâtea greutăți neobișnuite cum au suferit ai noștri, suportându-le totodată cu atâta răbdare și tărie. Să vezi oameni fără haine cu care să-și acopere goliciunea, fără pături pe care să stea, fără ghete (din care pricină, în marșurile lor rămân urme de sânge, de la picioarele lor)... care se supun fără să murmure, este o dovadă de răbdare și ascultare, care, după părerea mea, cu greu poate avea egal.[14]

Coșmarul însă, s-a înrăutățit. Pe la mijlocul lunii februarie, când întreaga tabără mai avea douăzeci și cinci de butoaie cu făină, Washington scria: „Acum sunt convins, fără urmă de îndoială, că dacă nu va avea loc dintr-o dată o schimbare mare și importantă... această armată va cădea neîndoielnic pradă unuia din aceste trei lucruri: fie va muri de foame, fie se va dizolva, fie se va împrăștia, pentru a supraviețui."[15]

Pe data de 16 februarie, un civil pe nume John Joseph Stoudt, scria în jurnalul său:

> De câteva zile este aproape foamete în tabără... Goi și înfometați cum sunt, nu putem să admirăm îndeajuns răbdarea și credincioșia nemaipomenită a soldaților și faptul că n-au fost împinși de aceste suferințe spre o răzmeriță și o împrăștiere generală. Într-adevăr, suferințele acestei armate, din cauza lipsei de provizii, sunt poate mai mari decât vă puteți închipui...[16]

Aceasta, deci, a fost minunea din Valley Forge. Faptul că oamenii au îndurat, a fost uluitor pentru toți cei care le cunoșteau situația. Dar motivul pentru care au răbdat - motivul pentru care credeau în izbăvirea lui Dumnezeu - era simplu: ei puteau să creadă, deoarece generalul lor credea *într-adevăr*.

Washington nu și-a ascuns credința sa creștină. În ordinul său general de convocare pentru serviciile divine din fiecare duminică, el a spus: „Este cea mai mare glorie ca, la un caracter distins de patriot, să se adauge caracterul și mai distins de creștin".[17] Alții, ca pastorul unei biserici luterane din apropiere, Henry Muhlenberg, au consemnat, aprobator, credința lui:

> Am auzit o pildă frumoasă astăzi, anume că Excelența sa, generalul Washington, a trecut ieri călare printre soldații săi, îndemnându-l pe fiecare în parte să se teamă de Dumnezeu, să dea la o parte răutatea care s-a cuibărit printre noi și devine atât de răspândită, și să practice virtuțile creștine. După toate aparențele, acest domn nu aparține așa-zisei societăți lumești, căci el respectă Cuvântul lui Dumnezeu, crede în ispășirea prin Cristos și se poartă cu smerenie și bunătate. De aceea, Domnul Dumnezeu l-a ferit de rău pe el în mod deosebit, în chip minunat, în mijlocul nenumăratelor pericole, ambuscade, boli și altele ca acestea, și, până acum, l-a ținut prin harul Său în mâna Lui, ca pe un vas ales.[18]

Când era vorba de rugăciune, însă, Washington prefera să se roage singur, și este îndoielnic că se va fi rugat cândva mai fierbinte decât a făcut-o în iarna aceea. Una din multele relatări ale oamenilor care l-au descoperit întâmplător rugându-se, este a gazdei vremelnice a generalului, Isaac Potts.

Potts era un quaker și un pacifist, care, într-o zi a observat calul lui Washington priponit lângă un crâng izolat, nu departe de comandament. Auzind o voce, el s-a apropiat încet și l-a văzut pe genunchi în rugăciune. Nevrând să fie descoperit, el a stat nemișcat până când Washington a terminat și s-a întors la comandament.

Apoi Potts s-a grăbit să se întoarcă acasă, pentru a-i spune nevestei sale, Sarah: „Tare m-aș înșela dacă George Washington nu e un om al lui Dumnezeu - și mai tare m-aș înșela, dacă Dumnezeu, prin el, nu va aduce Americii o mare salvare".[19]

În iarna aceea, s-a mai întâmplat ceva care spune multe despre calitatea credinței lui Washington. Un dezertor și informator, pe nume Michael Wittman, a fost prins, iar la judecată s-a dovedit că, în nenumărate ocazii, le oferise britanicilor un ajutor neprețuit. El a fost găsit vinovat de spionaj și condamnat la moarte prin spânzurare. În seara dinaintea execuției, un bătrân cu părul alb a cerut să-l vadă pe Washington, spunând că se numește Peter Miller. El a fost primit înăuntru fără întârziere, căci Miller adusese multe servicii armatei. Acum voia să-i ceară o favoare lui Washington, care a încuviințat să-l asculte.

- Am venit să vă cer să-l iertați pe Michael Wittman.

Washington a fost uluit.

- Imposibil! Wittman a făcut tot ceea ce i-a stat în putere ca să ne distrugă, oferindu-se chiar să se alăture britanicilor și să-i ajute să ne nimicească. A dat din cap. În vremurile de azi nu putem fi îngăduitori cu trădătorii și, pentru acest motiv, nu pot să-l iert pe prietenul dumitale.

- Prieten! Nu mi-e prieten deloc. Este dușmanul meu cel mai aprig. M-a persecutat ani de-a rândul. Chiar m-a bătut și m-a scuipat în față, știind bine că nu-i voi întoarce răul înapoi. Michael Wittman nu mi-e prieten deloc!

Washington era nedumerit.

- Și mai vrei ca eu să-l iert?

- Da. Vă cer aceasta ca pe o mare favoare personală!

- De ce?

- V-o cer, fiindcă aceasta a făcut Isus pentru mine.

Washington s-a dus în camera alăturată. Curând s-a întors cu o hârtie pe care era scrisă grațierea lui Michael Wittman.

- Dragul meu prieten, a zis el, punându-i bătrânului hârtia în mână, îți mulțumesc pentru aceasta.[20]

O astfel de bunătate nu i-a slăbiit autoritatea în fața armatei; oamenii îl iubeau pentru aceasta și ofițerii la fel. Nici unul din cei care lucraseră cu el nu puteau înțelege de ce existau generali și congresmeni care doreau să-l vadă înlocuit. Dar, aceștia din urmă nu cunoașteau situația din Valley Forge. „Cea mai mare greutate", spunea tânărul marchiz de Lafayette „era că, pentru a ascunde dușmanului nenorocirile noastre, era necesar să le ascundem și față de popor."[21]

În pofida necesității de a păstra secretul, pastorii din toată țara au început să înțeleagă lupta spirituală extraordinară care se ducea în Valley Forge. Tot mai multe predici îl asemuiau pe Washington cu Moise. Existau, desigur, asemănări evidente, dar mai era și modul similar în care el alesese să suporte aceleași greutăți ca și oamenii săi: „Prin credință Moise, când s-a făcut mare, n-a vrut să fie numit fiul fiicei lui Faraon, ci a vrut mai bine să sufere cu poporul lui Dumnezeu, decât să se bucure de plăcerile de o clipă ale păcatului. El socotea ocara lui Cristos ca o mai mare bogăție decât comorile Egiptului..." (Evrei 11:24- 26). Astfel s-a legat Washington de oamenii săi în suferințele din Valley Forge, în timp ce, la distanță de o zi de mers călare, britanicii ședeau la căldură, cu burțile pline, savurându-și coniacul de după cină, la gura sobei.

În proba de foc a libertății, Dumnezeu călea fierul Armatei Continentale transformându-l în oțel. Acum în tabără exista o nouă tărie și hotărâre, așa cum ne arată un soldat anonim din Valley Forge, într-un articol care a apărut în gazeta *Pennsylvania Packet*: „Atenția noastră este concentrată acum, asupra unui punct: inamicul slăbește pe zi ce trece, iar noi devenim tot mai puternici. Lucrul nostru este aproape terminat și, cu binecuvântarea Cerului, și datorită dârzeniei vrednicului nostru general, în curând îi vom arunca pe acești prădători afară din țară!"[22]

Soldații care au trecut prin Valley Forge s-au călit, transformându-se într-un miez de oțel-carbon, în jurul căruia se putea ridica o armată.

În procesul de călire, Dumnezeu a trimis un agent la fel de neașteptat ca Squanto pentru pelerini - un german rumen, posesor a multe medalii, pasionat de instrucție și cu scântei în priviri. Acesta era baronul Friedrich Wilhelm Augustus von Steuben, fost căpitan în armata prusacă și ofițer de stat major al lui Frederic cel Mare. Cu bunele recomandări ale lui Benjamin Franklin, din Paris, von Steuben și-a oferit voluntar serviciile sale cauzei americane. Washington i-a recunoscut îndată priceperea și i-a atribuit sarcina de a transforma Armata Continentală într-o armată profesionistă.[23]

Von Steuben s-a apucat de lucru cu o meticulozitate tipic prusacă. Nu exista manual de instrucție, așa că s-a apucat el să scrie unul. Apoi, a instruit o companie până când aceasta răspundea aproape instinctiv diferitelor comenzi. Cu oamenii aceștia, el le-a demonstrat celorlalte companii cum trebuie să se instruiască.

La instrucția tragerii cu muscheta, această precizie aproape mecanică era deosebit de importantă.

„Armați... încărcați muschetele... scoateți vergelele... " - erau multe etape când se trăgea cu muscheta, și dacă, în focul luptei, se sărea peste o etapă, se crea un gol în salva de foc. (Erau de pildă, cazuri în care soldații uitau să scoată vergelele din țevi și trăgeau cu ele în dușman. Era știut că o vergea proiectată putea omorî un om, dar după aceea muscheta acelui soldat era inutilizabilă.) Până la venirea primăverii, von Steuben i-a instruit pe oameni până în punctul în care puteau trage o salvă precisă la fiecare cincisprezece secunde.

Sculându-se la trei dimineața, și fiind prezent pe terenul de instrucție la răsăritul soarelui, prusacul era un instructor pretențios. Avea, însă, un bine venit simț al umorului și sudălmile sale erau de multe ori întrerupte de râsete. Când ajungea la disperare din pricina greșelilor repetate ale câte unei companii, îi înjura în germană până nu mai avea suflare, apoi își chema translatorul să continue în engleză. Perseverența sa își arăta roadele: pe la sfârșitul lui martie, începutul lui aprilie, Armata Continentală începea să mărșăluiască asemenea unui singur om. Și această precizie a lor, nou dobândită, era mai mult decât răspunzătoare pentru moralul lor care se îmbunătățea treptat.

Începând de atunci, Washington n-a mai trebuit să se îngrijoreze

că-și va pierde oamenii la sfârșitul anului, când le expirau contractele de înrolare; oamenii se înscriau acum pentru perioade de trei ani. Dar, indiferent de perioada pentru care se înrolaseră, veteranii din Valley Forge aveau să fie ultimii, și nici nu se gândeau să plece până nu își vor fi terminat treaba. Iar când au urmat sarcinile mai grele - atacurile frontale, atacurile de baionetă, manevrele de flanc - cei din Valley Forge erau întotdeauna aleși.

La 1 mai, în tabăra americană ajunseseră informații secrete comunicându-le că Franța, convingându-se că armata colonială putea rezista în fața puterii aparatului militar britanic, intra, în sfârșit, în război de partea Americii. Noaptea cea neagră se terminase; francezii le erau aliați! O dată cu aceste știri, începuseră să vină cu grămada voluntari și provizii din toată țara. Și acum, datorită lui Valley Forge, exista o armată - o armată *adevărată* - gata să le primească.

Istoricii spun, în general, că cea mai mare ispravă pe care Washington a realizat-o a fost faptul că și-a ținut armata laolaltă în Valley Forge. Washington, însă, îi atribuia acest merit lui Dumnezeu. Anunțând decizia francezilor trupelor sale vesele, el a spus:

> Fiindcă Atotputernicului Conducător al universului l-a făcut plăcere să apere cauza Statelor Unite Americane și să ne ridice, în sfârșit, un prieten puternic dintre stăpânitorii pământului, pentru a ne așeza libertatea și independența noastră pe o temelie durabilă, se cuvine ca noi să punem o zi deoparte pentru a recunoaște cu mulțumire bunătatea divină și pentru a sărbători importantul eveniment, pe care îl datorăm intervenției Sale divine.[24]

În Philadelphia, la mai puțin de două săptămâni după aceasta, s-a ținut o petrecere de adio pentru Howe, care ceruse să fie rechemat și i-a predat mai departe comanda lui Clinton. A fost un bal mascat, care rivaliza în extravaganță cu Curtea lui Ludovic al XIV-lea, dând dovadă de mai multă imaginație decât arătase întreaga forță expediționară britanică vreodată, de când sosise în America!

Aceasta a fost urmată de noi ordine de la Londra, care l-au făcut pe Clinton să se întoarcă la New York. Deoarece puținele vase disponibile

erau pline ochi cu refugiați tory, trupele lui Clinton și artileria sa trebuiau să meargă pe uscat, înapoi, prin New Jersey. Aceasta însemna o coloană lungă, întinsă cu flancurile expuse...

Era visul unui comandant de atac: să lovească din lateral, cu o forță puternică și compactă - pierderile pe care le-ar fi putut cauza erau incalculabile. Însemna să fie reluarea retragerii din Concord, dar la o scară mult mai mare! Și acum aveau să fie gata!

Însă, pe când trupele britanice își începeau marșul în dimineața zilei de 18 iunie, s-au ivit disensiuni în consiliul de război al lui Washington. Locțiitorul său la comandă, generalul Charles Lee (întors recent printr-un schimb de prizonieri) s-a „opus cu înverșunare" unui atac asupra lui Clinton. Pentru Lee, care îl săpa pe Washington ori de câte ori avea ocazia, era cea mai pură naivitate să creadă că niște americani simpli puteau rezista trupelor britanice regulate. Ceea ce trebuia ei să facă, i-a sfătuit el în repetate rânduri, era să nu facă nimic, să stea acolo unde erau și să vadă ce se mai întâmpla. Mulți ofițeri inferiori și superiori - amatori cu toții - au căzut în mreaja acestui profesionist experimentat.

Câtă vreme Satan are oameni care sunt devotați întru totul premăririi propriului eu, rareori trebuie să intervină direct. Oamenii care sunt atât de dedicați să se servească pe ei înșiși, îl servesc pe Satan cu credincioșie, pentru că el este întruparea eului. De aceea, n-a fost nevoie de o intervenție satanică în acel moment crucial din cursul evoluției războiului; Charles Lee se descurca excelent.

Atunci, Washington a cerut părerea unui general de brigadă fidel, tânăr și aprig, care fusese cu el, trup și suflet, prin New Jersey și prin Valley Forge. „Să luptăm, domnule!" a fost răspunsul lui Anthony Wayne, iar Nathanael Greene, Lafayette și John Cadwalader, au strâns cu toții rândurile în jurul comandantului lor suprem. Dar, aveau să treacă cinci zile prețioase până când Washington avea să dea la o parte influența hipnotică a prestigiului lui Lee, informând corpul de ofițeri că urmau să treacă imediat la ofensivă.

Ocazia unei lovituri mortale din flanc trecuse acum, dar încă mai puteau să-i prindă și să dea un atac asupra spatelui coloanei britanice, dacă se mișcau rapid. Încă o dată Aliatul lor nevăzut părea să își facă partea; dintr-o dată vremea a devenit aproape tropicală, cu

temperaturi de patruzeci de grade și averse de ploaie bruște, care nu făceau decât să mărească umiditatea. Coloana britanică era întinsă pe mai bine de doisprezece mile, și abia se târa, căci toate fântânile de-a lungul drumului, fuseseră umplute și podurile aruncate în aer, anticipându-se întoarcerea lor spre New York.

Eticheta militară cerea ca lui Charles Lee să i se acorde comanda nemijlocită a forței de atac - ceea ce el a refuzat cu dispreț, considerând că nu era vrednică pentru el. Mult ușurat, Washington a acordat cu recunoștință comanda lui Lafayette și Wayne, pe care știa că se poate bizui pentru a grăbi atacul. Și, în sfârșit, Armata Continentală a țâșnit afară din Valley Forge și a luat-o pe urmele britanicilor. Era o armată diferită de cea care venise pe drumul acela în urmă cu șase luni, lăsând urme de picioare însângerate pe zăpadă. Acum tobele băteau precis fiecare lovitură, iar muzica fluierelor era vioaie, adăugând câțiva inci la fiecare pas - și câte o jumătate de milă în plus la distanța parcursă într-o oră. Iar când cimpoierii treceau pe „Yankee Doodle", soldații zâmbeau și strângeau mai tare paturile puștilor cu țevile lungi. Sergenții numărau cadența și strigau ordinul, iar reacția era precisă și imediată. Americanii erau acum o armată. În ceea ce privește tăria și pregătirea, erau de neîntrecut, așa cum aveau să demonstreze în curând.

I-au ajuns din urmă pe britanici la Monmouth, și Charles Lee, care se răzgândise și ceruse să i se dea, la urma urmei, comanda operațiunii, i-a permis lui Wayne să se angajeze în luptă cu inamicul. Dar, îndată ce britanicii au pornit la luptă, Lee a ordonat retragerea generală.

Furios, Washington a dat pinteni calului, trecând în fruntea propriei coloane, l-a înlăturat prin câteva cuvinte pe Lee de la comandă și și-a salvat forțele de la un dezastru iminent. Călărea în sus și în jos, pe calul său mare și sur, îndemnându-și calm oamenii să se regrupeze și dându-le exemplul propriului său calm și curaj, în mijlocul focului nimicitor. Nici un om n-ar fi putut privi la el în ziua aceea fără să nu se îmbărbăteze. Trupele s-au oprit, s-au întors și au luptat împotriva britanicilor, oprindu-i și făcându-i să dea în silă înapoi. N-a existat o victorie bine definită la Monmouth în ziua aceea, dar, de atunci înainte, niciodată britanicii n-au mai făcut greșeala de a-și subestima adversarii.

În urma retragerii britanice, comanda militară a orașului Philadelphia a fost încredințată lui Arnold. Benedict Arnold - acest nume a devenit sinonim cu culmea trădării și a infamiei. Din acest punct de vedere este un nume la fel de obișnuit pentru americani, ca numele lui Iuda Iscarioteanul. Totuși, cu excepția lui Washington însuși, Arnold a fost cel mai curajos și cel mai întreprinzător comandant în uniformă americană, ceea ce nu face decât ca binecunoscuta poveste să fie și mai tragică.

Există o parte a poveștii lui Arnold care arată rolul pe care l-a jucat intervenția divină în ordinea naturală a războiului. Arnold a fost contactat de adjunctul lui Clinton, maiorul John André. Deghizat civil (și, deci, după definiția militară, spion), „ghinionul" lui André a fost să întâlnească o patrulă americană, pe când era pe cale să treacă înapoi spre liniile britanice, mai sus de New York. Crezând că patrula este britanică, Andre l-a înștiințat că este ofițer britanic. A fost percheziționat imediat și în călcâiul pantofului său au fost descoperite planurile secrete pentru fortificarea lui West Point, împreună cu un permis de trecere semnat de Arnold, comandantul fortului.

Ofițerul care se afla la comandă, nereușind să facă legătura între acestea, l-a trimis pe André sub escortă să-i explice lui Arnold cum se făcea că se afla în posesia permisului de trecere și a planurilor. În acest timp, maiorul Ben Tallmadge, șeful contrainformațiilor lui Washington, din „coincidență" se afla în zonă și a auzit de capturarea așa-zisului spion. El *a făcut* însă conexiunile necesare, fiindcă de câtva timp îl suspecta personal pe Arnold. Deși era prea târziu să oprească știrile, ca să nu ajungă la Arnold, oamenii săi au pus mâna pe spion și, când l-au interogat, totul a ieșit la iveală.

Arnold a scăpat ca prin urechile acului, dar West Point a fost salvat. Dacă patrula n-ar fi dat peste Andre, dacă el nu l-ar fi luat drept soldat britanic, dacă singurul om care era cel mai capabil să înțeleagă rapid enormitatea complotului, n-ar fi fost exact la locul potrivit, exact la momentul potrivit...

Anunțând țării descoperirea mârșăviei lui Arnold, Washington spunea: „Ieri s-a descoperit o trădare de cea mai joasă speță... Șirul providențial de împrejurări care a dus la descoperirea ei, ne oferă cele

mai convingătoare dovezi că libertatea Americii este obiectul protecției divine".[25]

Epilogul amar al acestei povestiri triste este că ultima dorință a lui Arnold, pe patul său de moarte, în Anglia, a fost să fie îmbrăcat în uniforma lui americană.

Monmouth a marcat ultimul moment în care forțele principale ale armatelor britanice și americane s-au aflat la distanțe atât de mici unele față de altele. În următorii doi ani, acțiunile aveau să implice mai mult detașamente, fiind în general nedecise, campanii fluide care au măturat sudul aducând în prim plan nume ca Cowpens, King's Mountain și Guilford Courthouse. A fost un război frustrant pentru ambele părți, deoarece se părea că niciodată nu a existat suficient timp, oameni sau provizii pentru a decide victoria. De obicei, americanii erau întrecuți numeric și de aceea se aflau în postura obișnuită de a-l atrage pe inamic departe de bazele sale de aprovizionare. Atunci a rezumat generalul Greene războiul, din punctul de vedere american: „Luptăm, suntem înfrânți, ne ridicăm și luptăm din nou".[26]

Faptul că se ridicau mereu a descurajat până la urmă eforturile britanice; americanii nu s-au lăsat bătuți. Și dădeau toate semnele că erau pregătiți să continue să se lupte, să fie înfrânți, să se ridice și să lupte din nou, până la venirea Domnului. Acest fel de perseverență i-a obosit pe britanici, ei au început să facă greșeli.

Cea mai mare greșeală dintre toate a fost o greșeală compusă - un cumul de judecăți greșite, erori umane și lucrătura lui Dumnezeu, care s-au sfârșit cu blocarea lui Cornwallis și a șase mii de soldați britanici în Yorktown. În toamna anului 1781, sperând să fie evacuat de flota britanică, aflată sub comanda lui Graves, și dus pentru a se realătura lui Clinton în New York, Cornwallis aproape că încheiase campania dusă în sud. Luptase bine și oamenii săi făcuseră tot ceea ce se putea cere de la ei. Dar acum era aici, iar vulpea pe care voise să o prindă în urmă cu cinci veri, îl înconjurase.

Graves, însă, a continuat să dea dovadă de același neajuns care devenise un năravbritanic, pe toată durata Războiului de Independență: întârzierea. Pornind la drum extrem de anevoie, Graves a sosit în golful Chesapeake cu o zi mai târziu. Flota franceză sub

comanda lui de Grasse îl întrecuse, punând dopul în sticla în care se afla Cornwallis. Graves a format imediat o linie de bătaie și flota franceză a preferat să îi iasă în întâmpinare, decât să riște să fie închisă în golf.

Ieșind din gloful Chesapeake, luptând împotriva unui vânt din față, dinspre ocean, erau ținte ușoare pentru britanici. Dar Graves nu a reușit să-și valorifice avantajul și le-a acordat un timp prețios pentru a-și forma propria lor linie de bătaie. În timp ce terminau manevra, în linia britanică s-a iscat o confuzie între semnale, rezultatul fiind că francezii au putut să le-o ia înainte, provocându-le pagube substanțiale. Graves a hotărât până la urmă să se dea bătut și să se întoarcă la New York pentru a-și repara navele - pecetluind astfel soarta lui Cornwallis.

Acum sfârșitul era inevitabil, și ambele părți o știau. Folosindu-și avantajul, americanii și-au adus cele mai grele piese de artilerie, bombardând Yorktown și liniile britanice. În noaptea de 14 octombrie 1781, patru sute de francezi au atacat reduta numărul nouă, în timp ce, simultan, patru sute de americani atacau reduta numărul zece. (Atacul a fost condus de un tânăr locotenent-colonel, pe nume Alexander Hamilton.) Totul s-a terminat în cincisprezece minute de luptă înversunată, corp la corp. Americanii au făcut din aceste două avanposturi britanice umărul drept al noii linii de asediu, tunurile lor trăgând acum aproape în linie dreaptă.

Între timp Cornwellis plănuise o ultimă și disperată acțiune, pentru a scăpa din lațul american care se strângea tot mai mult. El urma să folosească aceeași tactică de evacuare prin surprindere care îi scăpase pe americani de pe înălțimile din Brooklyn. În noaptea de 16, el a început să-și transporte în bărci trupele peste râul York, la adăpostul întunericului. Dar, în loc să fie favorizată de stihii, această evacuare în bărci a fost zădărnicită de ele. Cornwallis a reușit efectiv să-și treacă dincolo pe neobservate o treime din armată, când, din senin a apărut dintr-o dată o furtună violentă cu vânt și ploaie, ducând bărcile pe râu în jos și făcând imposbilă altă trecere. Când furtuna s-a potolit, trecuseră prea multe ore pentru a mai termina evacuarea, astfel încât Cornwallis a ordonat ca trupele de pe cealaltă parte a râului să fie aduse înapoi. Pe când se întorceau ultimele bărci, când se crăpa de ziuă, au

ajuns sub focul artileriei grele americane. Așa cum spunea generalul Banistre Tarleton: „Astfel s-a spulberat ultima speranță a armatei britanice".[27]

În dimineața aceea, la răsăritul soarelui, noile baterii instalate pe poziții de front au deschis focul, bombardându-i fără încetare. Cornwallis a arborat steagul alb înainte de amiază.

Doctorul Thacher era acolo:

> Toate acțiunile noastre sunt susținute cu tunuri și mortiere. Nu mai puțin de o sută de piese grele de artilerie au bombardat încontinuu în ultimele douăzeci și patru de ore. Toată peninsula se cutremură sub bubuiturile neîncetate ale mașinilor noastre infernale. Am transformat o parte din lucrările lor în ruine și am redus la tăcere tunurile lor. Focul lor aproape că a încetat. Suntem atât de aproape încât putem vedea deslușit prăpădul și nimicirea fortificațiilor lor..."[28]

Cu toate că războiul avea să mai continue încă doi ani, generalii de ambele părți simțeau că el se terminase. Predarea formală a fost stabilită pentru ora două, în după masa zilei de șaisprezece. Pe un câmp deschis din spatele orașului Yorktown, forțele americane și franceze au format două linii lungi, printre care britanicii trebuia să mărșăluiască în coloană câte patru. Francezii, cu uniforme curate și cizme lungi de piele neagră, arătau splendid în lumina blândă a soarelui de octombrie, din ziua aceea caldă de toamnă. Americanii, cu pantaloni din piele de căprioară, cămăși țesute în casă sau în uniforme continentale de un alb-albastru spălăcit, arătau mai degrabă ca o miliție decât ca o armată, dar liniile lor erau la fel de drepte, și ținuta lor la fel de verticală.

Liniștea domnea peste câmp, în timp ce o briză ușoară mișca frunzele care tocmai începeau să-și schimbe culoarea. Apoi, din depărtare a venit sunetul tobelor de marș ale britanicilor, șters și neregulat, nicidecum vioi și precis, așa cum era el cunoscut. Tobosarii, ca majoritatea oamenilor, se trataseră cu rom. Ofițerii au venit primii, călare.

Cornwallis, după cum se părea, nu s-a putut hotărî să vină să-i

predea personal sabia sa lui Washington, așa că a pretextat o „indispoziție" și l-a însărcinat cu aceasta pe aghiotantul său. Washington a refuzat să trateze personal cu aghiotantul lui Cornwallis și l-a trimis pe Benjamin Lincoln, aghiotantul său, de același grad, pentru a-i accepta sabia.

Apoi au venit soldații, mărșăluind pe melodia populară „The World Turned Upside Down" (Lumea s-a întors cu susul în jos). (Într-adevăr așa și era!) Veneau încolonați, unii mânioși, alții plângând. Americanii nu ziceau nimic, ci priveau drept înainte. Mersul încet al infanteriei îmbrăcate în roșu și al grenadierilor părea să dureze șase ani. Lexington, Concord, Bunker Hill, înălțimile Dorchester, înălțimile Brooklyn, Trenton, Princeton, Saratoga - Valley Forge - Monmouth, campania din sud, Yorktown... părea atât de mult, o viață de om, cel puțin...

„Jos muschetele!" - fiecare ofițer britanic a ordonat oamenilor săi când au ajuns și ultimele rânduri; și ei au făcut-o plini de supărare, azvârlindu-și „Brown Bess"-urile pe pământ în fața lor. Unii britanici au fost văzuți crăpându-și paturile muschetelor de pământ, pe când le aruncau la grămadă; o parte din muzicienii regimentului au sărit cu picioarele pe tobe. Când totul s-a terminat, americanii au scos un strigăt uriaș de bucurie - un strigăt care avea să fie auzit în toată țara și în jurul lumii. În ziua aceea s-au rostit și rugăciuni - poate nu așa de zgomotoase, dar care s-au auzit chiar mai departe.

Washington a ordonat ca în ziua aceea, după predare, să se țină un serviciu de mulțumire:

> Comandantul suprem recomandă cu seriozitate ca soldații care nu sunt de serviciu, să ia parte pretutindeni la slujbă, comportându-se cu seriozitatea și cu recunoștința din inimă, pe care ni le cer recunoașterea intervențiilor repetate și uimitoare ale lui Dumnezeu.[29]

Acesta a fost un subiect care l-a frământat mult în zilele următoare, precum îi spunea generalului de brigadă Nelson: „Mâna lui Dumnezeu s-a văzut atât de lămurit în toate acestea, încât cel care nu este destul de recunoscător ca să admită că Îi suntem datori, trebuie să fie mai rău

decât un necredincios care nu are credință și mai mult decât un ticălos."[30]

Dar cuvintele cele mai potrivite despre Yorktown au fost spuse de unul din cei mai vestiți predicatori din zilele acelea, Timothy Dwight. Într-o predică „ocazionată de capturarea armatei britanice de sub comanda lui Cornwallis", el a predicat din Isaia 59:18, 19:

> „El va răsplăti fiecăruia după faptele lui, va da potrivnicilor Săi mânia, va întoarce la fel vrăjmașilor săi și va da ostroavelor plata cuvenită! Atunci se vor teme de Numele Domnului cei de la apus, și de slava Lui cei de la răsăritul soarelui; când va năvăli vrăjmașul ca un râu, Duhul Domnului îl va pune pe fugă".

Iar în predică, el a spus:

> Cine trebuie, dar, să-și aducă aminte cu cântări fierbinți de laudă, despre felul în care i-a judecat Dumnezeu pe dușmanii noștri, când noi n-aveam nici o putere împotriva marii mulțumiri care a venit asupra noastră, și nici nu știam ce să facem? Dar ochii noștri erau la El. Cine trebuie, dar, să dea slavă Numelui său nemărginit, când El ne arată că cele mai importante izbânzi ale noastre, aproape de fiecare dată, le-am câștigat atunci când eram deosebit de slabi și de amărâți? În timp ce recunoșteam mâna divină în evenimentul strălucit pe care îl admirăm acum, putem noi oare să nu strigăm: „Lăudați pe Domnul, căci este bun, căci în veac ține îndurarea Lui"?[31]

Ofițerii superiori ai Armatei Continentale, adunați împreună și îmbrăcați cu cele mai bune uniforme de care putuseră face rost, nu păreau deloc interesați de mâncarea copioasă așternută pe fața de masă albă și strălucitoare din fața lor. În încăpere era o atmosferă grea, și conversațiile purtate fără inimă se stingeau, făcând loc tăcerii. Erau adunați în taverna lui Fraunce, în Manhattanul de Jos, în 4 decembrie, la zece zile după ce generalul Clinton și toți britanicii părăsiseră orașul. Trecuseră doi ani de la bătălia de la Yorktown și de curând sosiră vești despre semnarea mult așteptatului tratat de pace cu britanicii. Îl așteptau pe generalul Washington și acest dineu de adio era un prilej cu care generalul se despărțea de acei ofițeri superiori care erau încă

în uniformă. Ben Tallmadge, ridicat în mod onorific la gradul de locotenent-colonel, era acolo, și a consemnat toate amănuntele.

Generalul a sosit, punctual ca întotdeauna și de pe fața sa se vedea că era la fel de mișcat ca oricare din ei. Cei mai mulți dintre ei fuseseră cu el de la Valley Forge încoace, și câțiva, ca Henry Knox, fuseseră cu el de la început. Dar acum se terminase. Era ultima dată când mai erau astfel împreună cu toții.

Privind în jur, și văzând că nimeni nu se apropiase de bufetul elegant, cu mai multe soiuri de vinuri și mai multe feluri de fripturi suculente, budinci și plăcinte, generalul a luat o farfurie și, gânditor, s-a servit cu o porție mică. Luând un pahar cu vin, i-a îndemnat pe ceilalți să facă la fel. Unul sau doi au început să facă așa cum le-a cerut, apoi generalul a vorbit cu blândețe despre ceea ce le stătea pe inimă.

- Cu o inimă plină de recunoștință, a început el, cu vocea tremurândă, vă părăsesc acum. Făcea un efort extraordinar să-și stăpânească emoțiile. Doresc din tot sufletul ca zilele voastre care vor urma să fie la fel de prospere și de fericite pe cât de glorioase și onorabile au fost cele dintâi. Și-a ridicat paharul și unul sau doi au făcut o slabă încercare de a-i răspunde la salut.

Generalul, cu ochii umezi, a vorbit din nou.

- Nu pot să merg la fiecare din voi, dar vă voi fi recunoscător dacă fiecare din voi va veni să dea mâna cu mine.

Primul care a venit la el a fost Henry Knox. Cei doi bărbați s-au privit unul pe altul fără să spună nimic. Lacrimile, care curgeau pe fețele lor, spuneau totul. Și-au dat mâna, s-au îmbrățișat și s-au despărțit. Unul câte unul, ofițerii rămași, printre care și bătrânul von Steuben, și-a îmbrățișat comandantul suprem și s-au despărțit în tăcere.

„Niciodată", scria Tallmadge, „n-am mai fost martorul unei scene atât de triste și de mișcătoare, și sper să nu mai am niciodată ocazia să mai văd vreuna... Nu s-a rostit nici un cuvânt care să rupă tăcerea solemnă... sau care să întrerupă acel moment delicat. Doar gândul că eram pe cale de a ne despărți de omul care ne condusese printr-un război lung și sângeros și sub a cărui comandă, s-a câștigat inde-

pendența și gloria patriei noastre, și că nu-i vom vedea niciodată fața în lumea aceasta, mi se părea de-a dreptul insuportabil."[32]

În momentul în care s-au sfârșit saluturile, generalul s-a scuzat că trebuie să plece și a plecat, trecând printr-un corp de infanterie ușoară, aflat în poziția de drepți. A pășit spre țărm, unde o barcă îl aștepta să-l treacă pe țărmul din Jersey și ofițerii săi au mers în urma lui într-o tăcere tristă. O mulțime mare se adunaseră pentru a-și lua rămas bun, și ne-am putea întreba dacă gândul lui nu mergea înapoi la acea dimineață strălucitoare de iunie din Philadelphia, din 1775, când mulțimea se adunase pentru a-i ura drum bun noului comandant suprem. Îndată ce a luat loc, barca a plecat și silueta înaltă de la pupă și-a ridicat pălăria într-un ultim semn de adio.

Dar chinul de onoare al generalului nu se terminase. Mai trebuie să se despartă de cineva: trebuia să-și dea formal demisia din însărcinarea sa, înaintea Congresului. Guvernul își avea sediul temporar la Annapolis, în Maryland (care, din fericire, se afla în drumul său către Mount Vernon). Thomas Mifflin, același general de brigadă, care din neglijență își retrăsese trupele de acoperire de pe pozițiile de pe înălțimile Brooklyn, era acum președintele Congresului. El s-a adresat generalului cu respect, din cauza solemnității momentului: „Domnule, Statele Unite, adunate în Congres, sunt gata să vă asculte cuvântul".

Generalul s-a ridicat și s-a înclinat spre membrii Congresului. A scos o hârtie din buzunar, care tremura vizil în mâna sa. El a felicitat Congresul și apoi, vorbind despre război, i-a lăudat pe ofițerii care l-au slujit cu atâta credință și atât de bine. În acest punct, amintind câțiva bărbați care se distinseseră în mod deosebit - oameni ca Nathanael Greene, Daniel Morgan, Henry Lee și desigur, statul său major - emoțiile au amenințat să-l copleșească din nou. Acum ținea hârtia în fața sa, cu ambele mâini, pentru a-i opri tremuratul.

- Consider că am sfânta datorie să închei acest ultim act solemn al vieții mele oficiale, încredințând interesele scumpei noastre patrii protecției Atotputernicului Dumnezeu și în mâinile celor ce veghează la ascultarea de El.

Pe general l-a înecat plânsul, și mulți abia mai puteau să îl vadă pe înaltul vorbitor din pricina propriilor lacrimi.

- Întrucât mi-am terminat lucrarea care mi s-a încredințat, eu mă retrag de pe marea scenă a luptei, luându-mi un rămas bun călduros de la această augustă adunare, sub ordinele căreia am acționat atâta timp; îmi predau acum mandatul și mă retrag din toate funcțiile vieții publice.

Spunând acestea, și-a scos demisia din buzunarul interior de la piept al vestonului uniformei, și a înmânat-o președintelui Mifflin. În sfârșit, nimic nu-l mai despărțea de Mount Vernon, departe de presiunile și cerințele vieții publice.

18

„Dacă Domnul nu zidește o casă..."

Căutarea noastră era pe sfârșite. Am văzut modul miraculos în care Dumnezeu a intervenit pentru a apăra și a proteja poporul legământului Său. Și El a continuat să facă așa, chiar dacă ei n-au trăit întotdeauna la înălțimea legământului. Am văzut cum i-a dus, prin harul Său, la victoria finală. În sfârșit, tot ceea ce Dumnezeu intenționase pentru noul Său Israel părea a fi îndeplinit. America era acum liberă să fie acea „cetate așezată pe munte", pe care o întrezărise John Winthrop.

În schimb, începuse deja o tendință tristă de neglijare a importanței Căii Legământului. Chiar pe când republica nou-născută punea pe bani inscripția „IN GOD WE TRUST" (Noi ne încredem în Dumnezeu), această încredere se micșora. Pentru prima oară, în mai bine de un secol și jumătate, predicatorii Americii nu mai erau conducătorii cu cea mai mare influență. Trebuia să aflăm de ce.

Și am aflat. Dar am mai descoperit încă ceva: că, în pofida declinului spiritual, Dumnezeu ne-a dat certitudinea că promisiunile legământului pe care El le-a făcut strămoșilor noștri când i-a adus aici, aveau să rămână mereu o posibilitate viabilă în Statele Unite ale Americii. Am văzut cum El a dat asigurarea că, indiferent ce se va întâmpla în generațiile următoare, noi americanii vom fi totuși în stare să ne bucurăm de promisiunile respective, și să reintrăm într-o relație de legământ cu El, *ca națiune*.

Națiunile se aflau într-o stare de euforie. Căci America, Statele Unite ale Americii, *era* o națiune - cu desăvârșire liberă și independentă pentru prima dată, după aproape două secole de când vasele englezești au urcat pe râul James pentru a întemeia așezarea Jamestown, și după aproape trei secole de când Columb a zărit linia joasă a țărmului insulei San Salvador. *America, America, Dumnezeu Și-a revărsat harul Lui peste tine...*

„Într-adevăr, mare este mântuirea pe care El ne-a arătat-o! Și mare este sarcina noastră de a-L lăuda!" predica George Duffield în Philadelphia, reflectând sentimentele majorității pastorilor națiunii. Pentru Duffield, destinul națiunii răscumpărătoare, al cetății așezate pe munte, era acum împlinit. Împărăția lui Dumnezeu pe pământ era acum stabilită.

> Împreună cu Israelul din vechime, ne unim, cântând: „Binecuvântat fie Domnul, care nu ne-a lăsat să cădem ca pradă în dinții lor. Binecuvântat să fie Domnul, căci lațul a fost rupt și noi am scăpat..." Și aici Isus va intra triumfător și va stăpâni și păgânii Îi vor fi dați ca moștenire și El va lua în stăpânire aceste margini ale pământului. Religia curată și neîntinată a Răscumpărătorului nostru binecuvântat va domni aici triumfătoare, peste toată împotrivirea![1]

Cuvintele lui Duffield erau însă premature. Cu toate că această promisiune era într-adevăr strălucită, ea nu se împlinise încă. Iar David Tappan, de la amvonul său din Newbury, Massachusetts, a fost unul dintre primii aparținând unei minorități care vorbeau pe un ton mai prudent. El le amintea ascultătorilor săi că Dumnezeu a izbăvit America, *în ciuda* caracteristicilor ei naționale, și nu *din cauza* lor.

> Să luăm aminte să nu punem aceste semne ale (intervenției) mâinii divine pe seama vreunei calități deosebite ale caracterului nostru național. O, nu, starea morală a țării noastre respinge cu putere o astfel de afirmație îngâmfată. Crime de cea mai joasă speță, o mulțime nenumărată de mârșăvii marchează caracterul vizibil al acestei comunități mari și mult favorizate care provoacă încă o mare neplăcere Cerului... Să ne aducem aminte că pentru Numele Său a făcut El aceste lucruri, nu pentru vreo neprihănire

a noastră... ci pentru ca propriul Său nume să fie înălțat și pentru ca planurile Sale măreațe... de a lărgi Împărăția Fiului Său, să fie duse la îndeplinire.[2]

John Rodgers din New York, a predicat o întreagă predică despre intervenția remarcabilă a lui Dumnezeu în războiul care abia se terminase. Printre altele, el arătat că, dacă britanicii ar fi lovit mai întâi în sud, și nu în Boston, după toate probabilitățile trei colonii nu s-ar fi alăturat uniunii. El a încercat să arate ce s-ar fi întâmplat dacă un om de mai mică valoare și-ar fi asumat conducerea armatei și improbabilitatea unei surprizei totale de genul căreia a însoțit atacurile de la Trenton și de la Princeton. El a observat punctualitatea extraordinară a sosirii lui de Grasse, de Barras și a lui Washington la Yorktown, care au pecetluit soarta lui Cornwallis.

În sfârșit, Dumnezeu a făcut lucruri mari pentru noi, prin această pace onorabilă și, aș adăuga eu, glorioasă, cu care a încheiat acest război neobișnuit... După câte-mi amintesc, nu există nici un caz în istorie, în care un război atât de mare, să fi fost dus într-un timp atât de scurt, și cu pierderi atât de mici, atât umane, cât și materiale ca acelea de care ne bucurăm noi astăzi.[3]

Cu puține excepții, predicatorilor americani li se părea că Luminii, adusă de primii purtători ai numelui lui Cristos, i se alăturase în sfârșit slava Împărăției Sale care venise - sau avea să vină curând. Cel mai sincer era, fără îndoială, Timothy Dwight, nepotul lui Jonathan Edwards. Acest cleric sincer și elocvent avea să devină în curând președintele Colegiului Yale și apărătorul de frunte al creștinismului evanghelic, în epoca sa. Dwight aștepta sosirea iminentă a Împărăției lui Dumnezeu.

Dumnezeu Și-a adus încoace turma Sa mică și a așezat-o în această pustietate, cu marele scop de a întemeia pentru totdeauna Biserica lui Cristos în aceste regiuni întinse ale idolatriei și păcatului, începând aici lucrarea glorioasă de mântuire. Acest mare continent va fi în curând plin de slava și evlavia mileniului. (Avea să mai predice aceasta și mai târziu, într-o zi de post.) Dar aceasta este sămânța din care va răsări marea recoltă.[4]

Dwight era convins că o întoarcere la idealurile și *prioritățile* puritane era unicul lucru care ar fi putut asigura venirea împărăției pe care Dumnezeu avea, cu siguranță, de gând să o instaureze aici. Unul din vechile subiecte la care revenea mereu era nevoia de restabilire a legământului cu Dumnezeu pe care strămoșii lor îl făcuseră, și a legământului făcut unii cu alții. El (spre deosebire de majoritatea colegilor săi), nu ezita să privească la cele două aspecte ale conceptului de legământ folosit în Vechiul Testament, și la ceea ce se va întâmpla dacă ei *nu* își îndeplinesc partea lor.

„Nimic nu oprește salvarea Americii", a predicat el în 1777, „în afară de nelegiuirile locuitorilor ei". Doar dacă America onora aspectul orizontal și cel vertical al legământului, „independența și fericirea aveau să rămână așezate pe temeliile cele mai durabile, și acea Împărăție a Răscumpărătorului... avea să fie înălțată cu mult și întemeiată durabil pe ruinele împărăției lui Satana".[5]

Așadar se ajunsese iarăși la același adevăr elementar: gloria pe care o putea avea America depindea de trăirea acesteia în Lumina care i se dăduse. Nu se schimbase nimic față de vremea când oameni ca William Bradford, John Winthrop și Thomas Hooker au acceptat fiecare chemarea lor personală și au relevat chemarea colectivă făcută poporului lui Dumnezeu. Din punctul de vedere al lui Dumnezeu (dacă Dwight îl auzea bine pe Dumnezeu), legământul era încă valabil.

Dwight nu era singurul om adânc preocupat de nevoia de a fi legați spiritual, împreună. Washington a scris fiecăruia dintre guvernatorii celor treisprezece state, despre dizolvarea armatei:

> Acum, rugăciunea mea cea mai mare înaintea lui Dumnezeu... este ca El să miște inimile cetățenilor... pentru a menține o dragoste frățească unii față de alții, pentru compatrioții lor din Statele Unite, în general, și mai ales pentru frații lor care au slujit pe câmpul de bătălie. Și, în sfârșit, mă rog ca El, prin harul Său, să-Și găsească plăcerea folosindu-ne pe noi toți pentru a face dreptate, pentru a iubi îndurarea și pentru a ne smeri, cu acea bunătate, umilință și cumpătare pașnică a cugetului, care au fost trăsăturile Autorului Divin al religiei noastre, pe care dacă nu-L vom imita, urmându-i pilda în toate aceste lucruri, nu putem spera niciodată să fim o națiune fericită.[6]

Cât de unite *erau* de fapt Statele Unite? Pericolul groaznic al războiului care le amenințase pe toate forțase aceste State să facă un fel de legământ. N-a putut fi vorba nici de cereri de pace, nici de capitulare condiționată; avuseseră de ales între victorie sau pedeapsa cea mai nemiloasă cu care Marea Britanie îi pedepsea pe răzvrătiți - cu spânzurătoarea sau cu securea călăului.

America știa aceasta în inima ei. Astfel, când portul Boston a fost închis, toate coloniile au reacționat spontan; după bătălia de la Lexington, pușcașii din Virginia și Maryland au pornit în marș spre Cambridge. Iar când Cornwallis a sfâșiat inima Virginiei, mulți oameni din Massachusetts au venit să o răzbune. Timp de opt ani, Statele au luptat, au sângerat și s-au preocupat unele pentru altele, ca și cum ar fi făcut un legământ înaintea lui Dumnezeu să facă așa.

Dar, cu toate rugăciunile și jertfele, Congresul a fost nevoit să cerșească bani de la State pentru a sprijini acțiunile de război. Nu avea nici împuternicirea să impună o mobilizare, consecința fiind că Armata Continentală a încercat să atragă recruți, în timp ce soldații ei nu erau plătiți cu lunile. Însă ceea ce a zădărnicit o atitudine înclinată spre legământ a inimii, ceea ce *a dovedit* într-adevăr că aspectul orizontal al legământului nu era realizabil fără Cristos - a fost ceea ce s-a întâmplat curând după ce s-a terminat războiul și presiunea a fost îndepărtată. Egoismul puternic al omului căzut se întorcea strigând după răzbunare - ce contrast față de altruismul pelerinilor! State care în timpul războiului evitaseră să contribuie cu partea ce le revenea, acum pur și simplu refuzau să mai plătească ceva. Massachusetts a sfârșit prin a plăti mai multe cheltuieli de război ca oricare alt stat - cam cât Pennsylvania, New York, Virginia și Maryland la un loc - deși populația sa era doar de treisprezece la sută din populația totală a Americii.[7]

Disputele dintre state s-au înmulțit și s-au adâncit cu o rapiditate dscurajantă, ca să nu spunem altfel. Unele state erau dispuse să cedeze Congresului proprietățile lor funciare din vest, altele refuzau să o facă. Unele state trăseseră din greu pentru a-și plăti datoriile de război, altele voiau ca ele să fie preluate de către Congres. Articolele Confederației - o soluție de urgență care încerca să rezolve criza, oferind o formă de conducere legală și unificată - au fost extrem de nepotrivite.

Ele nu asigurau organe executive sau juridice, și nici o putere națională care să constrângă, ci ceva puțin mai mult decât o simplă cetățenie. Singura putere pe care o avea Congresul era puterea de a face pace sau război, de a încheia tratate și de a menține nu serviciu poștal. Unele state, însă, considerau că și atâta era prea mult, și au refuzat să ratifice Articolele.

Certurile dintre state s-au adâncit în cele din urmă, primind un ton de răzbunare, fiecare stat mărind sau micșorând tarifele și bătându-și propria-i monedă. Mai multe state și-au trimis chiar ambasadori în străinătate pentru a încheia acorduri comerciale, concurând între ele și făcând concurență Guvernului Statelor Unite! Într-un cuvânt, „uniunea" era un talmeș-balmeș. Și mulți dintre oamenii mai responsabili și mai realiști din America începeau să se întrebe serios dacă sistemul va funcționa vreodată.

George Washington, care din toată inima nu-și mai dorea o viață publică, s-a simțit acum obligat să facă tot ce putea pentru a salva uniunea. El a început o campanie de scrisori către oamenii care erau în măsură să influențeze opiniile americanilor. Pledând, dintr-o adâncă convingere și cu o mare demnitate pentru salvarea națiunii, și exercitându-și toată influența sa considerabilă, el a declarat că „trebuie făcut ceva, altfel șandramaua se va prăbuși, căci se clatină toată".[8]

Acel „ceva" s-a dovedit a fi Convenția Constituțională din Philadelphia, din mai 1787. Inițial convocată pentru a umple golurile din Articolele Confederației, ea a fost curând redirecționată spre alcătuirea unei constituții cu totul noi. Washington spera acum că el nu va trebui să meargă la convenție, dar statul Virginia nici nu voia să audă. Virginia a insistat ca el să fie printre delegați. Și, o dată ajuns la Philadelphia, el a fost ales în unanimitate să prezideze ceea ce ar fi trebuit să fie o ocazie măreață și spectaculoasă. Era prima dată din istorie când oamenii aveau posibilitatea să scrie liberi o constituție nouă pentru propria lor conducere.

În schimb, ea s-a dovedit a fi cea mai furtunoasă convenție ținută vreodată pe pământul american. Statele nordice au insistat ca reprezentarea să fie proporțională cu numărul populației; statele sudice (mai slab populate) s-au opus. Ele considerau că reprezentarea

trebuia făcută după mărimea suprafețelor cultivate. Iar statele mai mici se temeau să nu-și atragă mânia statelor mari, fie din nord, fie din sud. S-a făcut mare agitație, care a adus foarte puțină lumină; de fapt, istoricii sunt cu toții de acord că numai prezența și prestanța lui Washington au făcut posibilă continuarea convenției. Este un lucru uimitor, care nu dă greș niciodată, faptul că Dumnezeu pune omul potrivit în rolul potrivit, în momentele cele mai critice.

Citâm o apreciere recentă la adresa lui Washington, făcută de Page Smith, a cărui superbă istorie în două volume, *A New Age Now Begins* (Acum începe o nouă epocă), este pentru Războiul de Independență ceea ce a fost lucrarea lui Bruce Catton pentru Războiul Civil:

> Geniul său a fost puterea de a îndura, de a-și menține echilibrul în mijlocul nenumăratelor neîmpliniri, dezamăgiri, regrese și înfrângeri... George Washington a devenit simbolul hotărârii de a rezista [a coloniștilor americani]. El a fost gata să creeze și să susțină o Armată Continentală și, în acest proces, să distrugă, sau cel puțin să reducă provincialismul adânc înrădăcinat al statelor. Astfel, el simbolizează nu numai voința americanilor de a persevera pentru cauza libertății, ci și unitatea statelor; el a întruchipat Statele Unite... Dacă armata lui Washington s-ar fi dezintegrat, cum de multe ori păruse că era pe punctul de a se întâmpla... Congresul ar fi putut să împărtășească aceeași soartă... Dacă Congresul s-ar fi dizolvat, problema creării unei națiuni viabile din treisprezece provincii disparate și invidioase, ar fi fost infinit mai dificilă. Mai presus de toate, dacă Washington, prin splendida sa verticalitate și prezență, nu ar fi *întruchipat* uniunea, este îndoielnic că unificarea s-ar fi putut realiza la un nivel politic practic...
>
> Într-un fel, mai mult cumpătarea lui Washington, decât acțiunile sale, a fost cea care i-a determinat măreția... Măreția constă, așa cum am mai spus, în a fi potrivit pentru cerințele momentului. Prin această măsură, Washington, în calitate de comandant suprem al Armatei Continentale, și poate chiar mai mult, în calitatea sa de întâiul președinte al Statelor Unite, a fost un om foarte mare.[9]

Domnul Smith nu vorbește despre sursa puterii de a îndura a lui Washington, dar însuși Washington a vorbit destul de des despre

aceasta, acordându-I lui Dumnezeu toate meritele, și exprimându-și slăbiciunea în rugăciunile sale. Cât despre cumpătarea sa, care este sinonimă lepădării de sine, aceasta niciodată n-a adus mai multă roadă ca la Convenția Constituțională din 1787. Oricât de adânc îl preocupau problemele curente, el a renunțat la sine și nu s-a lansat în dezbateri. El a rămas extrem de imparțial în modul de a prezida, mărginindu-se să-și exprime părerile între sesiuni.

Cu toate acestea, dispoziția generală a atins o stare deosebit de proastă și a devenit dureros de evident pentru toți cei prezenți că Uniunea și Convenția erau pe cale de a se destrăma. „Și pe aproapele tău, ca pe tine însuți" - aspectul orizontal al legământului, pe care îl promovau Timothy Dwight și încă câțiva - era un mit. Ceea ce se cerea acum de la state era același act de renunțare la propriile interese și drepturi individuale, pe care pelerinii și puritanii l-au făcut de bunăvoie, făcând legământ cu Dumnezeu și unii cu alții. Dar Statele nu erau dispuse să renunțe la prea multe din „drepturile lor suverane", pentru a permite apariția națiunii dorită de Dumnezeu.

Și, acum, când dezbaterile pe tema reprezentării se împotmoliseră fără speranță și deveniseră din ce în ce mai aprinse (o parte din delegația statului New York plecase acasă, dezgustată, iar alții se pregăteau să-i urmeze), Dumnezeu a avut din nou milă de America. De data aceasta El a folosit vasul la care s-ar fi așteptat cel mai puțin (și de aceea, cel mai izbitor) - *filozoful* de optzeci și unu de ani, care, în urmă cu patruzeci de ani, respinsese cu jovialitate eforturile prietenului său, George Whitefield, de a-l converti.

În acel moment crucial, când nici unul din cei prezenți nu mai avea nici o speranță că se va găsi o soluție eficace, Benjamin Franklin s-a ridicat să vorbească. Acest politician bătrân, care era totodată unul din cei mai de seamă fizicieni ai epocii, a spus calm:

> „La începutul conflictului cu Marea Britanie, când simțeam pericolul, făceam zilnic rugăciuni în această încăpere, cerând ajutorul divin. Rugăciunile noastre, domnilor, au fost auzite, și li s-a răspuns cu îndurare. Fiecare dintre noi, care ne-am angajat în luptă, trebuie să fi observat cazurile dese în care mâna lui Dumnezeu a intervenit de sus, de partea noastră... Oare L-am

uitat noi acum pe acest prieten puternic? Sau ne imaginăm cumva că nu mai avem nevoie de ajutorul Lui?

Domnule președinte, am trăit o viață lungă, și cu cât înaintez în vârstă, cu atât găsesc dovezi tot mai convingătoare despre acest adevăr: „că Dumnezeu conduce treburile omului". Și dacă o rândunică nu poate cădea la pământ fără știrea Lui, se poate oare ca un imperiu să se ridice fără ajutorul Său?

Găsim asigurări în Scrierile Sfinte, domnule președinte, că dacă Domnul nu zidește o casă, cei care o construiesc lucrează în zadar. Eu cred aceasta cu tărie. Și mai cred că fără ajutorul Său, și fără contribuția Sa, nu vom progresa în această construcție politică, mai mult decât ziditorii turnului Babel; vom fi dezbinați de interesele noastre locale mărunte, proiectele noastre se vor duce de râpă, noi înșine vom ajunge de râs și de pomină pentru vremurile viitoare. Și, ceea ce este mai rău, s-ar putea ca omenirea, după acest caz nefericit, să renunțe să mai întemeieze o conducere bazată pe înțelepciunea omenească, lăsând aceasta în seama norocului, a războiului sau a cuceritilor.

De aceea, vă rog foarte mult ca, de acum înainte, în fiecare dimineață, înainte de a ne apuca de treabă, în această adunare să se țină rugăciuni care să implore ajutorul Cerului și binecuvântarea Sa asupra dezbaterilor noastre.[10]

Această cuvântare - și meditația solemnă, în tăcere, care a urmat-o - a marcat punctul de cotitură. Mustrarea surprinzătoare a lui Franklin i-a făcut să-și schimbe ordinea priorităților, și delegații, care erau aproape cu toții credincioși de un fel sau altul, au continuat lucrările, ocupându-se cu întocmirea unei noi constituții. Sub conducerea atentă a lui Washington, Constituția, completată cu Declarația Drepturilor Omului, a luat ființă. Iar uniunea a fost garantată.

„Noi poporul Statelor Unite... " Așa începe ceea ce a devenit cea mai veche constituție scrisă, care este încă și astăzi în vigoare. Unul din marii prim-miniștri ai Marii Britanii, William Gladstone, a numit-o „cea mai minunată operă creată de mintea și voința omului".[11] Cele mai mari minți legiuitoare de-a lungul a două secole au continuat să se minuneze de ea, considerând-o aproape mai presus de orizontul și dimensiunea înțelepciunii omenești. Când stai să te gândești la problemele enorme pe care Constituția le-a anticipat oarecum, și la

provocările și încercările pe care le-a prevăzut, această afirmație apare mai degrabă atenunată decât exagerată. Căci nici măcar geniul colectiv al Statelor Unite ale Americii, abia ieșite din „găoace", nu-și putea asuma meritul pentru puterea, flexibilitatea, echilibrul și permanența fantastică a Constituției. Și majoritatea dintre ei știau aceasta.

Dovada măreției ei este cât de bine *funcționează* - mai bine decât au îndrăznit vreodată să spere cei care au elaborat-o. Păstrăm încă amintiri vii despre modul în care sistemul ei complicat de autocontrol și autoechilibrare funcționează atât de bine - și capacitatea ei extraordinară de autopurificare. Printr-un proces perfect legal, corpul politic s-a autopurificat atât de bine și de eficient, încât am considerat aceasta ca fiind de la sine înțeles.

De ce funcționează ea atât de bine? În afară de originea divină a inspirației sale, Constituția a fost punctul culminant al celor aproape două sute de ani de gândire politică puritană. Cele dintâi legăminte ale Bisericii începeau cu presupunerea elementară și fundamentală care era în centrul credinței lor: natura decăzută și păcătoasă a omului, în care „nu se află nimic bun". Aceasta sună poate deprimant sau negativ pentru oricine vrea să creadă în bunătatea înnăscută a omului. Dar realitatea este că sună deprimant doar pentru cineva care nu a auzit încă de realitatea adevărului că Isus Cristos a venit să-i mântuiască pe păcătoși, și că numai El poate fi neprihănirea noastră.

Așa cum am văzut, puritanii nu erau un grup de indivizi posomorâți, înguști și lipsiți de viață, chiar dacă unii din epoca modernă ar vrea să-i prezinte astfel. Ei erau veseli și extraordinari de productivi, dar serioși când trebuia să se răfuiască cu păcatul. Și erau întru totul realiști în ceea ce privește natura păcătoasă a omului, atunci când Duhul lui Cristos nu lucrează în el. De aceea, ei au anticipat posibilitatea ca în biserica lor sau în conducerile lor civile să se întâmple ce este mai rău, și s-au așteptat, în consecință, la întâmplări neprevăzute, astfel că atunci când se întâmpla ce era mai rău, blocajul, și nu sistemul, să fie eliminat.

Constituția a fost concepută și structurată exact după acest principiu. Pentru a convinge New Yorkul să o ratifice, Alexander Hamilton, John Jay și James Madison au scris *Federalist Papers* (Tezele federaliste),

care porneau de la presupunerea că „motivul politic primar al omului este interesul său personal și că oamenii, indiferent că acționează individual sau colectiv, sunt egoiști și imperfecți din punct de vedere rațional".[12]

Madison a subliniat principalul obstacol inerent în sistemul democratic - „spiritul de dezbinare":

> Există două metode de a trata cauzele dezbinărilor: prima constă în eliminarea cauzelor, cealaltă în controlul și stăpânirea efectelor.
>
> Apoi, există două metode de a elimina cauzele dezbinărilor: prima constă în distrugerea libertății, care este esențială pentru existența sa; cealaltă constă în a da fiecărui cetățean aceleași opinii, aceleași pasiuni și aceleași interese.
>
> Nimic nu este mai adevărat ca faptul că primul remediu este mai rău decât boala. Libertatea este pentru dezbinare ceea ce este aerul pentru foc, un element fără de care se stinge pe loc. Dar n-ar fi o mai mare nebunie să abolim libertatea, care este esențială pentru viața politică, pe motiv că ea alimentează dezbinările, decât ar fi nebunia să dorim dispariția aerului, care este esențial pentru viața animală, pe motiv că întreține focul, care este un agent distructiv.
>
> A doua soluție este la fel de impracticabilă, pe cât este prima de neînțeleaptă. Atât timp cât rațiunea umană continuă să facă greșeli și omul este liber să și le exprime, se vor forma diferite opinii. Atât timp cât se menține conexiunea între rațiunea sa și dragostea de sine, părerile sale și pasiunile sale se vor influența reciproc... Cauzele latente ale dezbinării sunt așadar înrădăcinate în firea omenească.[13]

Alternativa la eliminarea cauzelor dezbinării era controlul efectelor, și acesta era însuși scopul Constituției. Este interesant de observat că alternativa contemporană principală la democrație - comunismul - *încearcă* să elimine cauzele dezbinărilor, eliminând libertatea și, pe cât posibil, libertatea de a gândi. Iar prin îndoctrinarea intensivă a celor mai tineri, acesta încearcă să impună o uniformitate de opinie.

Este încă și mai intersant de observat că, în viața comunităților creștine americane din prima parte a secolului al XVII-lea, cauzele

dezbinărilor au fost mult reduse, deoarece foarte mulți doreau sincer să facă mai degrabă voia lui Dumnezeu, decât voia lor. În voia lui Dumnezeu exista o unitate, și cei care o căutau în mod sincer, de obicei o găseau. În consecință, exista tensiunea dinamică a unei uniformități generale de opinie, pe când în același timp a existat întotdeauna libertatea de a alege propria cale și nu calea lui Dumnezeu.

Și astfel, Constituția, această instituționalizare a moștenirii legământului, a fost elaborată pe baza presupunerii realiste și scripturale care spune că interesul de sine și iubirea de sine naturală a omului trebuie controlate. Elementele de verificare și echilibrare au fost ingenioase: urmau să fie trei ramuri separate ale conducerii: legislativă, executivă și juridică. Puterea legislativă urma să facă legile, dar puterea executivă avea dreptul de veto. Puterea executivă numea membrii Curții Supreme, dar numirile acestora erau supuse spre aprobare puterii legislative. Pe de altă parte, numirile se făceau pe viață, pe când celelalte două puteri erau supuse unor alegeri frecvente. Iar puterea juridică avea un drept unic - puterea de a decide dacă o lege este neconstituțională - revizuirea juridică. Mai sunt încă multe exemple, desigur, dar lucrul uimitor este cât de bine funcționează un astfel de sistem interdependent și întreținut cu minuțiozitate. Și (în afară de inspirația și harul lui Dumnezeu), funcționează pentru un motiv: ia în considerare ceea ce puritanii numeau „decăderea completă a omului".

În contrast cu aceasta, după mai puțin de doi ani, avea să aibă loc o altă revoluție, făcută de un popor care dorea și el să-și conducă propriile vieți într-o societate liberă și democratică. Deosebirea a fost că Revoluția franceză s-a bazat pe filozofia iluministă a Epocii Rațiunii. Popularizată de Voltaire și Rousseau, care credeau în *bunătatea* înnăscută a omului (și minimalizau nevoia de a depinde de Dumnezeu sau de a fi răscumpărat prin sângele vărsat de Cristos), ce putea produce această credință, care era la fel de sinceră? O democrație, cu siguranță - dar una care a degenerat aproape imediat într-o domnie a teroarei, care, în ceea ce privește cruzimea și setea de sânge, cu greu își găsește asemănare în istoria umană.

Dar, pentru un agnostic, care nu are Răscumpărător, Mântuitor sau

Mângâietor, nu are nici o sursă de har, sau de iertare, sau de intervenție divină, conceptul decăderii totale a omului este atât de deprimant, încât el *trebuie* să creadă în bunătatea elementară a omului ca să nu cadă pradă disperării. Un astfel de om, pur și simplu își închide ochii în fața falimentului propriei sale filozofii și trece prin viață evitând cu grijă o confruntare directă cu realitatea, susținând în tot acest timp superioritatea „fraternității umane".

Un astfel de om era Thomas Jefferson, care a fost atât de orb față de forțele descătușate de revoluția franceză, încât, descriind-o într-o scrisoare, din Franța, el scria cu înflăcărare: „Masele au destul de mult bun simț ca să poată fi capabile să decidă bine". În această privință, el a fost diametral opus realismului lui Alexander Hamilton, care spunea: „Oamenii luați în general sunt vicioși".[14]

Deoarece noul raționalism sau iluminism al Epocii Rațiunii și-a croit curând drum spre saloanele cele mai mondene de pe această parte a Atlanticului, predicatorii Dwight și Winthrop au fost extrem de îngrijorați, mai ales că epidemia părea să aibă câștig de cauză asupra propriilor lor enoriași. Mulți alți predicatori au fost însă amăgiți de lingușirile sale subtile, căci acesta măgulea eul, înălțând intelectul. Explozia de „lumină" s-a propagat atât de rapid încât, curând iluminismul a început să susțină că știința avea, în cele din urmă, să găsească răspunsul la orice problemă (o idee care a dat faliment în ultimele două decenii) și în plus, că anumite legi naturale demonstrabile, sunt la fel de imuabile ca legile scripturale ale Vechiului și Noului Testament. Și astfel, în predicile vremii, locul lui Dumnezeu a început să fie împărțit în mod egal cu „legile naturii".

Cum s-au putut amăgi atâția predicatori? Tradiția puritană din America pusese mare accent pe importanța unei minți disciplinate și bine pregătite - ca o unealtă care să fie pusă la dispoziția lui Dumnezeu, supusă întru totul voinței și gloriei Sale. Așa cum am văzut, majoritatea primelor colegii din America au fost fondate pentru a da viitorilor predicatori născuți în America, o educație egală cu aceea care, până atunci, se putea primi doar la Oxford și Cambridge. Predicatorii erau încurajați apoi să-și continue studiile, după terminarea facultății, căci

unul din lucrurile pe care puritanii le disprețuiau era „limba de lemn" a clericului de la amvon.

Intelectul este însă una din zonele principale din care Satan își adună recolta, strângând roada mândriei și, fără un puternic autocontrol puternic și un simț al echilibrului, al conștiinței pericolului îndreptățirii de sine, acesta poate deveni curând un instrument pentru glorificarea sinelui, și nu a lui Dumnezeu. Mulți predicatori au fost duși în rătăcire de gândirea iluministă. Într-adevăr, lucrurile au ajuns până acolo încât, în unele cercuri clericale (cam așa cum se întâmplă și astăzi), ajunsese un lucru mai degrabă naiv și chiar jenant de primitiv să te gândești la Dumnezeu în niște termeni atât de intimi și personali, ca și creștinii din primul secol. „Infidelitatea franceză" prindea repede, și mulți predicatori au devenit, fără să-și dea seama, precursorii deismului rațional. Ei uitaseră ceea ce primii puritani știau așa de bine: că, în ultimă instanță, nu mintea, ci *voința* este importantă - dorința de a renunța la voința proprie, pentru a face voia lui Dumnezeu.

Și astfel, pentru prima dată, predicatorii au pierdut contactul cu oamenii. În cea mai mare parte a acelor două secole, ei asiguraseră conducerea spirituală, morală și intelectuală a națiunii. Acum însă, ștafeta trecuse la oamenii de stat, la politicieni, la educatori, la publiciști și la laicii de seamă. Națiunea era în derivă din punct de vedere spiritual, iar predicatorii nu puteau învinui pe nimeni, decât pe ei înșiși.

Oamenii, însă, încă mai aveau o relație destul de puternică cu Domnul, și știau când inimile lor nu erau atinse. Și oamenii se îndepărtau cu grămada de biserică. În 1788, când predicatorii din Connecticut au publicat o mustrare adresată oamenilor pentru că neglijau închinarea, ziarele au răspuns cu niște adevăruri solide în articolele lor editoriale. „Am auzit observațiile voastre critice la adresa absenței noastre de la întrunirile de Sabat", spunea *Gazette* din New Haven[15] „și credem cu umilință că dacă ați dori prezența noastră acolo, ați face să merite să mergem. Ce altceva înseamnă oare să pierzi o predică în situația de față, decât să pierzi un somnifer? Poate oare pierderea unui somn bun să trimită sufletele noastre în pierzare veșnică?"

Atitudinea aceasta era simptomatică în ceea ce privește sentimentul

general din întreaga țară. Mai erau încă multe predici care vorbeau despre ridicarea Împărăției lui Dumnezeu în America, dar relativ puține vorbeau deschis despre prețul personal al acestei Împărății. Problema era că nici predicatorii nu mai erau dispuși să plătească prețul. În momentul în care Lumina, care biruise astfel întunericul din America, trebuia să strălucească la maximum, gata să inunde totul, ea a început să scadă. America fusese și înainte mulțumită de sine, fusese și înainte bogată, încrezătoare în sine și lacomă, dar niciodată nu fusese atât de departe de limanul ei spiritual.

Însă Constituția a fost dispozitivul ei de protecție. Adevărul surprinzător în legătură cu Constituția este faptul că aceasta nu e altceva decât gardianul instituțional al felului de viață caracterizat prin legământ al întregii națiuni! De peste două secole, ea garantează posibilitatea ca, într-o zi, noi să ne reînnoim ca națiune legământul nostru cu Dumnezeu, în orice moment în care am hotărî să facem aceasta. Atât timp cât Constituția, cu Declarația Drepturilor Omului, care o însoțește („Articolul I: Congresul nu va elabora nici o lege care să instaureze o religie sau care să interzică practicarea liberă a vreunei religii..."), rămâne legea țării, alegerea va fi la îndemâna noastră.

Constituția este cel mai bun tratat elaborat vreodată de om pentru a se autoguverna. Însă, oricât de valoroasă ar fi Constituția, ea este o secularizare a realității spirituale a legământului. Astfel, ea nu poate niciodată înlocui o viață predată pe deplin, prin legământ, Domnului Isus Cristos. Există o diferență enormă între cele două, așa cum arată Richard Niebuhr: „Contractul implică întotdeauna un angajament limitat; legământul - un angajament nelimitat. Contractul este încheiat în vederea unor avantaje reciproce; legământul implică prezența unei cauze pentru care poate că trebuie sacrificate toate avantajele".[16]

Și acum, Dumnezeu a făcut următorul pas vital, căci America era pe punctul de a se gândi la persoana care avea să fie primul ei președinte. Candidatul lui Dumnezeu era deja atât de popular, încât chiar și aceia care căutau, plini de invidie, să-l sape, nu îndrăzneau să-și atragă mânia lumii, spunând „nu" împotriva lui. Când s-au adunat electorii din cele treisprezece state, un singur nume a câștigat respectul atât al politicienilor de dreapta din state, cât și al federaliștilor. Pentru

ei nu avea importanță faptul că el, în mod sincer, nu dorea această cinste și voia doar să fie lăsat în pace. Nu i-a stat înainte nici un alt nume, și un curier a fost trimis la Mount Vernon pentru a solicita prezența lui George Washington.

O vizită la Mount Vernon spre sfârșitul lui aprilie, când cornii sunt în plină floare, este o experiență memorabilă. Este un domeniu frumos și bine îngrijit, cu dependințe în stare bună, scoțând în relief trăsăturile tradiționale, conservatoare ale clădirii principale. Dar, din momentul în care pășești pe cărarea lungă și pietruită, ești copleșit de senzația incredibilă de pace a locului. Dacă se poate spune totul despre personalitatea unui om din senzația provocată de casa lui, atunci aceasta era locuința unui om care avea pace în omul dinlăuntru.

Spațioasă și elegantă, ea se continuă cu o grădină mică, de formă, și o seră pentru cultivarea experimentală a portocalilor, a ardeilor și a altor plante exotice. Asortându-se armonios cu împrejurimile naturale, Mount Vernon reflectă o inimă care bate la unison cu Creatorul ei. Stând pe veranda cu coloane înalte și privind peste pajiștea netedă și verde, spre sălciile plângătoare de pe pașnicul Potomac, ai putea trage concluzia că acesta era darul lui Dumnezeu pentru un servitor credincios, și că Washington îl aprecia ca atare.

Dar „cui i s-a dat mult, i se va cere mult". Când a sosit mesagerul trimis de colegiul de electori, Washington a știut că trebuie să asculte chemarea.

A ajuns la New York la timp pentru a fi instalat în funcție, pe data de 30 aprilie 1789. Pășind pe balconul Sediului Federal, în văzul întregii mulțimi adunate, el a cerut să i se aducă o Biblie. Cu mâna dreaptă pusă pe cartea deschisă, el și-a depus jurământul. Apoi, stânjenit de ovațiile furtunoase care au urmat, de bătăile clopotelor bisericilor și de bubuitul artileriei, noul președinte s-a întors înăuntru pentru a adresa Congresului discursul inaugural.

Vorbind cu o gravitate vecină cu tristețea, cu vocea profundă și tremurândă, el a mers mai departe decât o făcuse până atunci, subliniind rolul lui Dumnezeu în nașterea națiunii:

> Ar fi foarte nepotrivit să omit, în acest prim document oficial, rugăciunea mea fierbinte adresată Ființei Atotputernice care domnește peste univers, care conduce sfaturile popoarelor și al

> cărui ajutor divin poate acoperi orice defect omenesc, ca binecuvântarea Lui să consfințească libertatea și fericirea poporului Statelor Unite... Nici un popor nu este mai dator să recunoască și să adore mâna nevăzută care conduce treburile omenirii, mai mult ca poporul Statelor Unite. Fiecare pas prin care au urcat spre caracterul unei națiuni independente, pare să fi fost însoțit de un semn oarecare al puterii divine... Trebuie să fim tot așa de convinși că zâmbetul binevoitor al Cerului nu poate fi niciodată așteptat peste o națiune care nesocotește legile veșnice ale ordinii și dreptului, pe care însuși Cerul le- a rânduit.[17]

Următorii opt ani au văzut judecata sobră și plină de rugăciune a acestui om, în guvernarea noii națiuni. Mulțumită lui Dumnezeu, Statele Unite porneau cu dreptul.

În acei opt ani, însă, mai exista un spirit care se ridica, un spirit care era o perfecționare a noului raționalism. Acesta susținea că, deși religia jucase un rol important, în mod categoric însă, ea nu era sursa moralității pretinse de creștinii evlavioși. Într-adevăr, ea exercitase o influență prea mare asupra modului de conducere a țării și a treburilor omenești. Când acest spirit a chemat la o separare a Bisericii de stat (care erau deja separate), el a chemat, de fapt, la o reducere drastică a influenței religiei în toate domeniile vieții naționale. Religia nu mai era necesară, căci îi chema pe oameni să creadă în mituri și n-avea nici un drept să joace un rol dominant în modelarea vieții oamenilor. Dacă unii oameni voiau să se lase târâți de ea, aceasta era treaba lor, dar alții nu erau obligați să fie expuși religiei.

Omul care a venit personificând acest spirit, provenea și el din Virginia, de pe un domeniu aflat la o distanță de trei zile de mers călare de Mount Vernon. Era o moșie frumoasă și ea în felul ei - un monument splendid, dedicat inteligenței proprietarului său, Thomas Jefferson. Fiind secretarul de stat al lui Washington și, mai târziu, președinte, Jefferson și-a ascuns deismul cu multă grijă, neabordând niciodată subiectul creștinismului în public, mulțumindu-se să afirme că, în opinia sa, Cristos a fost cel mai mare moralist care a trăit vreodată. Căci, așa cum arată istoricul modern Russell Kirk, „dacă deismul său

(inclusiv respingerea lui Cristos ca Răscumpărător supranatural) ar fi fost bine cunoscut, el și partidul său ar fi avut mult de furcă cu opinia publică".[18]

Dar tocmai ceea ce Jefferson *nu* a spus, l-a făcut să-și piardă poziția. Acei predicatori care erau aproape de Domnul, și care încă mai apreciau chemarea Lui adresată națiunii, au fost scandalizați de faptul că lui Jefferson urma să i se dea o asemenea responsabilitate națională. Nici unul din ei nu a fost mai sincer ca Timothy Dwight, pe care cercul restrâns al lui Jefferson îl numea sarcastic „popa din New Haven".

Liniile de bătaie erau trase: în toată țara erau lideri religioși care credeau ca și Dwight, că „acolo unde nu este religie, nu este nici moralitate" și că „cu pierderea religiei... ultima temelie a încrederii este aruncată în aer, iar siguranța vieții, a libertății și a proprietății este îngropată sub ruine".[19]

De cealaltă parte, mișcarea din jurul lui Jefferson susținea că omul a evoluat până în punctul în care el poate răspunde pentru propria sa moralitate, fără aportul religiei intruse, restrictive și cu vederi înguste. Raționaliștii afișau postura unor oameni de o toleranță extraordinară. Precum spunea puritanul Nathaniel Ward: „Nu este nimic mai ușor decât să tolerezi, atunci când nu crezi că diferențele au vreo importanță".[20]

Însă, adevăratele sentimente ale lui Jefferson aveau să iasă la iveală, odată cu publicarea postumă a corespondenței sale personale. Aici el s-a dovedit a fi un campion ascuns al unitarianismului, care, în timpul mandatului său la președinție, a redactat „Biblia Jefferson". Aceasta era o repovestire a vieții lui Isus, lăsând intenționat afară orice referire la originea miraculoasă, sau divină a Mântuitorului. Scopul lui era:

> Stabilirea adevăratului caracter nevinovat al acestui moralist binevoitor și salvarea lui de la acuzația de impostură, care a rezultat din sistemele artificiale inventate de sectele ultracreștine, cum ar fi: concepția imaculată a lui Isus, dumnezeirea sa, crearea lumii de către el, puterile sale miraculoase, învierea sa și înălțarea sa vizibilă, prezența lui trupească în euharistie, trinitatea, păcatul originar, ispășirea, regenerarea, alegerea, ierarhia ecleziastică etc.[21]

Întrucât o astfel de listă include practic toate doctrinele credinței creștine, ceea ce Jefferson dorea de fapt era să pună capăt creștinismului.

Unitarianismul tocmai atunci lua ființă și, după cum îi scria el confidențial lui Benjamin Waterhouse, „Doctrina aceasta (unitarianismul) nu ne-a fost încă predicată aici (în Charlottesville), dar începe să se simtă adierea de dinaintea furtunii și fanatismul este la culme, închizându-i ușile pentru a o ține afară". Cu toate acestea, în Boston, Jefferson i-a scris lui Thomas Cooper: „Unitarianismul a câștigat atâta putere încât a umilit cea mai mândră dintre toate sectele religioase (prezbiterianismul)." Și, în final, în una din ultimele lui scrisori către Waterhouse, el a scris: „Mă bucur că în această țară binecuvântată a căutărilor și a convingerilor libere, care nu și-a încredințat crezul și conștiința ei nici regilor și nici preoților, adevărata doctrină a Dumnezeului unic reînvie, și am încrederea că nu se află nici unul printre tinerii care trăiesc acum în Statele Unite care să nu moară unitarian."

De ce atâta preocupare pentru a aduce, în cele din urmă, lumină asupra lui Jefferson? El, mai mult ca oricare altul, este răspunzător pentru inițierea mișcării de neglijare a rolului religiei, mișcare care câștigă atâta putere în zilele noastre. Atitudinea lui Jefferson față de independența moralității - refuzul lui de a accepta nu numai faptul că aceasta izvorăște din creștinismul devotat, ci și că nu poate supraviețui prea mult fără acesta - se reflectă în atitudinea din ziua de astăzi aproape ca imaginea într-o oglindă.

Conflictul l-a atras până la urmă chiar și pe Washington. Timp de opt ani, primul președinte s-a străduit să păstreze demnitatea funcției sale, refuzând să fie prins în josnicul conflict care se desfășura, mărginindu-se doar să comenteze pe seama acestuia, la expirarea mandatului. În cuvântarea sa de adio, Washington a spus:

> Dintre toate lucrurile și obiceiurile care duc la prosperitate politică, religia și moralitatea sunt elementele indispensabile... Să privim cu prudență presupunerea că moralitatea ar fi putea fi menținută fără religie... atât rațiunea, cât și experiența nu ne

îngăduie să ne așteptăm ca moralitatea națională să domine, dacă lăsăm la o parte principiul religios.[22]

O generație mai târziu, marele istoric francez Alexis de Tocqueville a petrecut un an călătorind prin Statele Unite și a făcut următoarele observații:

Așadar, moravurile lor îi fac pe americani... capabili de a menține domnia democrației... Importanța moravurilor (mai presus de lege și de influența geografiei) este un adevăr universal la care studiul și experiența ne aduc mereu înapoi. Eu găsesc că acesta ocupă poziția centrală în toată gândirea mea; toate ideile mele se întorc până la urmă la el.[23]

Apoi, vorbind despre poporul american în ansamblu, avea să scrie:

Nu știu dacă toți americanii cred sincer în religia lor - căci, cine poate cerceta inima omenească - dar sunt sigur că ei o consideră indispensabilă pentru menținerea instituțiilor republicane.[24]

Ultima zi a lui Washington la președinție nu a fost calvarul de onoare, cum fusese cealaltă ieșire din funcție, de dinainte. El s-a simțit enorm de ușurat când a trebuit, în cele din urmă, să se dea la o parte. În vârstă de șaizeci și patru de ani acum, cei opt ani la președinție își luaseră un tribut considerabil, din punct de vedere fizic și emoțional. Poporul l-a rugat să accepte un al treilea mandat, dar el era prea obosit; el îl preluase pe al doilea numai la insistențele lor stăruitoare. Poate simțea că Făcătorul Lui avea să-l cheme în curând acasă și voia să mai vadă încă o primăvară și o vară venind peste casa lui de la Potomac.

Tocmai venise de la ceremonia de depunere a jurământului de la Sala Congresului, unde John Adams ținuse o impresionantă cuvântare inaugurală și își depusese jurământul de intrare în funcție. Washington s-a oprit la sediul său, să-și golească biroul, înainte de a-i face o vizită noului președinte în apartamentul său din hotelul Francis. Nu avem relatări despre ultimele clipe pe care le-a petrecut în biroul său, dar,

din ceea ce știm despre el și despre împrejurările din preajma plecării sale, nu este greu să ni le imaginăm.

Pe biroul său se aflau ciorne ale ultimelor două scrisori personale pe care le scrisese ca președinte - lui Henry Knox, prezentându-i condoleanțe cu ocazia morții a trei dintre copiii acestuia și prietenului său, Jonathan Trumbull, care, ca guvernator al statului Connecticut, adunase odată nouă companii de pușcași, ca răspuns la apelul urgent și personal al generalului. Pe birou se mai afla un vraf de scrisori de la prieteni și de la oameni care-i urau de bine, precum și unele articole editoriale decupate, cele mai multe pline de laudă - cu excepția atacului furibund al lui Tom Paine. El se străduise din răsputeri să mânjească reputația președintelui care pleca, și deci și a federaliștilor, pe care Washington, Adams și Hamilton îi conduseseră.

Erau doar politică, poate că își va fi spus Washington. Dar comentariile lui Paine l-au durut, așa cum acesta intenționase, și generalul știa că sunt mai mult decât politică. Paine îi ceruse în particular postul de director general al poștelor, iar când Washington, după o îndelungată chibzuință, l-a refuzat pe motiv că nu este suficient de calificat, Paine s-a făcut roșu de mânie, făcându-l „perfid în prieteniile personale și ipocrit în viața publică".[25]

Publicul însă nu știa aceasta - și probabil că nu avea s-o știe niciodată, decât dacă Washington se hotăra să o dea în vileag. Dacă ar fi descoperit ceea ce se ascundea în spatele atacului personal și malițios al lui Paine asupra sa, cariera acestuia din urmă ca pamfletar și editorialist ar fi putut fi foarte bine terminată. Dar Washington s-a mulțumit să dea din cap și a privit afară pe fereastră. Peste încă o lună, cornii se vor scutura la Mount Vernon, se va fi gândit el. Sau poate s-a rugat, încredințând națiunea în mâinile lui Dumnezeu care îi păstorise într-un mod atât de uimitor până aici. Apoi, încet și drept, s-a ridicat de la biroul cu care era obișnuit, a strâns hârtiile într-o mapă de scrisori, a mai aruncat o ultimă privire în jur și a plecat.

Afară, nu păru să observe mâna de oameni, care așteptau la o distanță respectabilă, în timp ce s-a întors și a pornit-o în josul străzii Castanilor spre hotelul Francis. Oamenii mergeau discret în urma lui, fără să vorbească. Alții li se alăturau, recunoscând figura înaltă, ușor

aplecată, încât, când a ajuns la destinație, se adunase deja o mulțime considerabilă. Pe treptele hotelului s-a întors și i-a văzut stând acolo, oameni de toate categoriile sociale și profesionale. Nu au scos nici un cuvânt, dar când a văzut câți ochi luceau înlăcrimați, ochii săi s-au umezit și ei dintr-o dată. S-a înclinat încet și a intrat repede înăuntru.[26]

„La revedere, domnule președinte", a strigat cineva în urma lui. „Dumnezeu să vă binecuvânteze!"

Căutarea se încheie

La doi ani după ce Washington preluase mandatul de președinte, un predicator metodist din sud, pe nume Francis Aspinwall a făcut un pelerinaj în Noua Anglie, acolo unde a fost pusă pentru prima oară temelia Noului Israel al lui Dumnezeu.

> Am călătorit peste dealuri și stânci și am ajuns la Wilton... Calul meu este foarte mic și șareta este nepotrivită pentru drumuri din acestea pietroase, pline de gropi și hârtoape... Acum suntem în Connecticut și mereu se vede câte o casă... Simt că într-adevăr în țara aceasta a existat odată o religie și pricep că a mai rămas puțină teorie și formă. Odată se poate să fi trăit aici un pastor și oameni ai rugăciunii, dar mă tem că au murit cu toții."[1]

America, America, Dumnezeu Și-a revărsat harul Său peste tine...

Chiar de la început, Dumnezeu a răspuns din plin acestei rugăciuni din secolul al XIX-lea pe care o cântăm atât de des. Și într-adevăr, nu există nici o metodă pentru a determina în ce măsură harul pe care Dumnezeu l-a revărsat peste această națiune este o consecință directă a ascultării și a sacrificiului acelor dintâi misionari franciscani și dominicani, a martirilor iezuiți și a primelor generații de americani anonimi care au ales Calea Legământului.

Însă, deși harul Său a rămas, inimile noastre s-au împietrit, până în punctul în care ni s-a părut ceva atât de normal, încât am făcut și o glumă pe seama acestui har: „Dumnezeu are grijă de nebuni, de beți și de Statele Unite". În fața unei asemenea nepăsări grozave, Dumnezeu nu putea să ne binecuvânteze la nesfârșit, și acum harul Său a început să se ridice. Caracterizarea lui Francis Aspinwall referitoare la

Connecticut, în 1791, s-ar putea aplica astăzi foarte bine întregii națiuni.

Primele pagini ale acestei cărți au menționat câțiva indicatori sociali care arată că harul lui Dumnezeu se ridică - moralitatea care decade rapid, dezintegrarea familiei americane, acceptarea răzvrătirii, a delictelor și a crimelor violente ca pe un lucru normal pentru viața modernă. Dar și fenomenele naturale recente par să depună mărturie în acest sens. Au existat cutremure, secete și inundații, geruri în perioade neobișnuite, o scădere ușoară, dar semnificativă a temperaturii medii și capricii meteorologice care au adus uragane în California și mai multă zăpadă în nordul Floridei decât la Capul Cod și cea mai grea iarnă în partea de est, din toată istoria noastră. Mai adăugați la acestea noile specii de paraziți și de boli ale culturilor agricole, pe care tehnologia se pare că nu mai este în stare să le controleze și, ca să împrumutăm o expresie de la puritani, s-ar părea că Dumnezeu a început să se judece de-a binelea cu America.

Intrând în legământ cu noi, Dumnezeu a chemat poporul acestei țări să fie „o cetate așezată pe munte". Și, întrucât noi am călcat în repetate rânduri acest legământ, n-ar trebui să ne surprindă deloc faptul că El se poartă acum aspru cu America. Dar, chiar și în mijlocul judecății lui Dumnezeu, se poate vedea îndurarea Sa, căci chiar dacă El se poartă cu poporul Lui mai aspru decât cu alții, El nu îi leapădă. Când El face un legământ, El îl face pentru totdeauna. Promisiunile pe care El le-a făcut primilor veniți în Noul Său Israel rămân intacte și neschimbate, deși acum este nevoie de o schimbare mult mai mare a vieților noastre, pentru a îndeplini scopul înțelegerii noastre.

Pare cu neputință ca o națiune întreagă să se întoarcă la Calea Legământului. Dar nu este imposbil; s-a mai întâmplat. Avem exemplul biblic al cetății Ninive, care ne-o demonstrează. Cel mai mare și cel mai puternic oraș al vremii respective ajunsese la un asemenea stadiu de depravare, încât Dumnezeu era pe punctul de a-l distruge, așa cum nimicise Sodoma și Gomora. Dar, prin profetul Său cel încăpățânat, Iona, El le-a dat oamenilor din Ninive o ultimă șansă. Și Ninive s-a pocăit. Întreaga cetate, de la cei mai umili locuitori ai săi până la cei mai mari, au părăsit căile lor cele vechi - și au fost cruțați.

Nu spunem că America a ajuns la stadiul în care ajunsese Ninive - nu încă. Într-adevăr, moartea noastră ar putea fi foarte bine un proces treptat și de durată, care să ne ofere cât mai mult timp cu putință pentru a ne pocăi. Dacă Dumnezeu continuă să-și ridice harul, așa cum a început s-o facă, nu va dura mult până când vom ajunge într-un iad pe care ni l-am creat noi înșine, într-o foarte mare măsură. Indiferent însă, dacă sfârșitul va veni ca o bubuitură sau ca un scâncet, noi suntem aproape de „punctul de unde nu mai există întoarcere" al națiunii, care o dată depășit, va fi prea târziu ca America să se mai poată întoarce înapoi.

Însă îndurarea lui Dumnezeu este atât de mare, încât El nici măcar nu cere ca toată națiunea să se pocăiască. Este destul dacă măcar creștinii, aceia care zic că Îl cunosc cu adevărat, vor face aceasta. El ne-a spus în 2 Cronici 7:14 (sublinierile ne aparțin):

> Dacă poporul *Meu*, peste care este chemat Numele *Meu*, se va smeri, se va ruga și va căuta fața Mea și se va abate de la căile lui rele, îl voi asculta din ceruri, îi voi ierta păcatul, și-i voi tămădui țara.

Aici însă există o dilemă, deoarece mulți creștini cred că ei deja împlinesc aceste cerințe. Ei *se roagă* într-adevăr și *caută* Fața Lui, trăind o viață creștinească, având părtășie cu ceilalți creștini, dând zeciuială, ajutându-i pe săraci și nevoiași, mărturisindu-L pe Cristos necredincioșilor și așa mai departe. De fapt, reacția lor ar putea fi o replică mânioasă: „Dar ce *putem* face mai mult?"

Mulți au sperat că alegerea unui președinte creștin va rezolva problema. Dar, așa cum spunea Dwight Eisenhower odinioară: „Niciodată să nu crezi că vreun om mare sau vreun lider este necesar pentru salvarea Americii. Când America va fi un lider cu 158 de milioane de adepți, ea nu va mai fi America."[2] Cel mai rău tip de amăgire colectivă este să crezi că un președinte, oricât de mult ar asculta el de Dumnezeu, poate schimba sensul voinței naționale, odată ce aceasta s-a fixat pe o anumită direcție. Iar atunci când devine evident că n-o poate face, el (și creștinismul pe care-l practică) va deveni următorul țap ispășitor.

Toate acestea se pare că plasează răspunderea pe umerii fiecăruia dintre noi, cei care avem o relație personală cu Mântuitorul nostru - oricât de mult am vrea să dăm vina pe imoralitatea altora pentru ritmul accelerat al declinului. Responsabilitatea, însă, este a *noastră* și a fost întotdeauna. Când Solomon Stoddard l-a provocat odată pe Increase Mather pe această temă, arătând că acei creștini care au primit legământul, în Noua Anglie a secolului al XVII-lea erau doar o parte a populației, Mather i-a replicat că, cu toate acestea, partea respectivă a fost suficientă pentru a „reprezenta toată țara" și pentru „a-i răscumpăra pe toți".[3]

Dar ce *putem* face noi creștinii și nu am făcut încă? Răspunsul se găsește în versetul cunoscut din 2 Cronici. Este o expresie pe care am întâlnit-o atât de des, încât abia o mai băgăm în seamă: „Dacă poporul Meu, se va *smeri*..." Ce înseamnă aceasta de fapt? Înseamnă să terminăm cu lucrurile eului și ale sinelui, să ne luptăm cu ele cu aceeași hotărâre și tenacitate care au fost marca primilor pelerini și puritani, în timp ce aceștia se străduiau să meargă pe Calea Legământului.

Există acum o mare mișcare a Duhului lui Dumnezeu în toată țara noastră, plină de promisiuni, de încurajări și de viață nouă în Cristos. Ca răspuns la ea, rădăcinile creștine dau lăstari în toate direcțiile, dar, în timp ce aceste rădăcini prin care se primește hrana sunt vitale pentru o creștere rapidă, lucrul de care avem o disperată nevoie este o adâncire simultană a rădăcinii principale. Fără aceasta, primele furtuni ale nenorocirii vor provoca o distrugere teribilă.

Isus a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața." Umblarea creștină începe prin a descoperi că El *este* Calea. Apoi credinciosul află, învățând și studiind Biblia, că El este Adevărul. Totuși, Domnul nostru nu vrea ca noi să ne oprim aici, ci să trecem la al treilea stadiu al umblării noastre și să-L cunoaștem și să trăim cu El în fiecare zi, ca fiind Viața noastră. Acest al treilea stadiu, în care mulți creștini nu sunt dispuși să intre, este cel care dezvoltă rădăcina principală.

De ce atât de mulți creștini evită să intre într-o relație mai adâncă cu Cristos? Deoarece calea adâncirii în Cristos este Calea Crucii: calea lepădării de sine - *a predării necondiționate a voinței noastre în fața voinței lui Dumnezeu și a unei dedicări reale unul față de altul prin legământ*. Aceasta

este Calea la care El i-a chemat pe toți creștinii serioși („Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să Mă urmeze" - Luca 9:23) și, din tot ceea ce ne arată experiența noastră creștină, este *singura* cale spre maturitate spirituală.

Totodată este singura cale prin care noi creștinii putem răspunde chemării națiunii noastre. Individual - și colectiv - trebuie să înnoim legământul pe care strămoșii noștri l-au făcut cu Dumnezeu și unii cu alții.

Așa cum am văzut, aspectul pe verticală al Căii Legământului cere ca noi toți să ne considerăm soldați în armata lui Cristos, pentru a fi trimiși acolo unde ne trimite El, când ne trimite El, în orice scop ne-ar putea trimite El, primind poruncile Sale bucuroși și fără cârtire, hotărâți să le ducem la îndeplinire cât putem mai bine.

Strămoșii noștri, de la pelerini și puritani, până la cei care au rezistat tiraniei lui George al III-lea, au înțeles că această chemare adresată națiunii era o chemare la libertate personală și colectivă în Cristos. „Cristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi. Rămâneți dar tari și nu vă plecați iarăși sub jugul robiei" (Galateni 5:1). Ei au mai înțeles că libertatea nu înseamnă să facă ce le place, ci că libertatea înseamnă să facă voia lui Dumnezeu. Pe scurt, ei au ales să trăiască respectând ceea ce noi, urmașii lor moderni, tindem să ignorăm - avertismentul puternic al lui Pavel adresat galatenilor, cu câteva versete mai jos: „... nu faceți din slobozenie o pricină ca să trăiți pentru firea pământească, ci slujiți-vă unii altora în dragoste. Căci toată Legea se cuprinde într-o singură poruncă: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși."

Cu alte cuvinte, adevărata măsură a dedicării noastre față de Cristos se descoperă în aspectul *orizontal* al legământului nostru: Cât de dispuși suntem noi creștinii să ne slujim unii pe alții? Destul pentru a ne implica în viețile altora? *Pentru a-i lăsa pe ei să se implice în viețile noastre?* Cât de mult ne pasă, de fapt, de aproapele nostru - acasă, la lucru sau la biserică?

Cu tristețe o spunem, celor mai mulți dintre noi nu ne pasă prea mult. Chiar acolo unde sunt implicați frații noștri creștini, noi punem prea mare preț pe independența noastră personală, ca să facem într-adevăr legământ cu ei. Și totuși, dacă avem vreodată de

gând să ne despărțim de egocentrismul nostru și să fim centrați în Cristos, alcătuind un singur trup, aceasta este ceea ce *trebuie* să facem. Trebuie să facem legământ unii cu alții, într-un mod practic cu soțul sau soția, cu tovarășii de rugăciune, cu colegii de muncă, fiind deschiși și cinstiți unii cu alții, având destulă grijă unii pentru alții pentru a ne ajuta să nu mai fim egoiști și centrați pe propria noastră persoană și să devenim maturi în Cristos.

Căci, în Cristos, noi *suntem* chemați să fim păzitorii fraților noștri - umblând și trăind în lumină unii față de alții. Așa cum a spus Ioan: „Dacă zicem că avem părtășie cu El și umblăm în întuneric, mințim, și nu trăim adevărul. Dar dacă umblăm în lumină, după cum El Însuși este în lumină, avem părtășie unii cu alții și sângele lui Isus Cristos ne curăță de orice păcat" (1 Ioan 1:6, 7).

Pelerinii știau ce mult contează să fie un singur trup. Odată cu Acordul Mayflower, ei au ales ales să renunțe la independența lor personală și, ca un popor care a făcut un legământ, nu numai că au supraviețuit, dar au și întemeiat instituțiile noastre fundamentale americane, spirituale și civile. Primii puritani o știau și ei - că însăși supraviețuirea micilor lor orașe depindea de profunzimea legământului și a relației dintre ei. Și, cu siguranță, că, aceasta este ce a făcut Dumnezeu în Valley Forge, când El a făurit o armată dintr-o ceată de indivizi independenți, pe cale de a se dezintegra.

În inimile noastre, mai știm că Dumnezeu ne-a chemat pe noi creștinii atât la un legământ orizontal cât și la unul vertical. Dar prețul - întoarcerea de la căile noastre personale, fiind gata să-L ascultăm pe Dumnezeu vorbindu-ne prin buzele altora, să venim la lumină, expunându-ne păcatele ascunse ale atitudinii sau gândului sau să ne smerim, recunoscând că am greșit - este mai mare decât cel pe care majoritatea dintre noi suntem dispuși să-l plătim.

Așa a fost și pentru mulți din a doua generație de pelerini, care au rupt legământul și s-au mutat departe - zdrobind prin aceasta inima guvernatorului Bradford. Mai târziu, multora dintre puritanii care făcuseră legământul pe jumătate, li s-a amintit cu forța, prin războiul lui Filip, cât de mult se îndepărtaseră de la obligațiile lor. Și, un secol

mai târziu, refuzul statelor de a începe lupta pentru independența lor, aproape că a zădărnicit nașterea republicii noastre naționale.

„Uniți noi stăm" este unul din motourile noastre naționale, iar un altul este „Unul din mai mulți". Aceste cuvinte sunt însă adevărate numai deoarece câțiva dintre primii americani au fost gata să plătească prețul.

Deci, noi, creștinii moderni, *trebuie* să ne smerim și să reînnoim atât aspectul orizontal, cât și cel vertical al legământului nostru cu Dumnezeu. Dacă vom face aceasta, El ne va asculta, ne va ierta păcatele și ne va tămădui țara. *Aceasta încă se mai poate întâmpla*. Părinții noștri au deschis drumul pentru noi și ne-au arătat calea. Chemarea lor *este* chemarea noastră. Dacă măcar o parte dintre noi, americanii, vom alege să mergem pe Calea Legământului, va fi suficient. Atunci, viața fiecăruia dintre noi va fi umplută de lumina Celui ce a zis: „Eu sunt Lumina lumii". Și dacă lumina fiecărui creștin care a primit legământul s-ar uni cu întregul, rezultatul ar fi, într-adevăr, lumina strălucitoare pe care John Adams a văzut-o peste veacuri. America ar deveni atunci cetatea de lumină, așa cum Dumnezeu a intenționat ca ea să fie de la bun început!

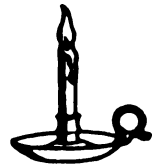

NOTE

CĂUTAREA

1 *Cartea de profeții* a lui Columb, care este disponibilă doar în limba spaniolă și nu a fost niciodată publicată în această țară. În ansamblu o compilație a tuturor învățăturilor și profețiilor din Biblie având ca subiect pământul, țările îndepărtate, migrarea popoarelor și a triburilor necunoscute încă, precum și a scrierilor pertinente ale Părinților Bisericii Primare, o mare parte din această operă a fost tradusă în secret de August J. Kling, care a citat aceste fragmente în *The Presbyterian Layman*, octombrie, 1971.

2 Sacvan Bercovitch, *The Puritan Origins of the American Self*, p. 28.

3 Cotton Mather, *Magnalia Christi Americana*, I, p. 7-11.

4 Bercovitch, *Puritan Origins*, p. 51.

5 *Ibid*, p. 52.

Capitolul 1: PURTĂTOR AL LUI CRISTOS

1 Jurnalul original al lui Cristofor Columb s-a pierdut, dar o mare parte din el a fost repovestită de episcopul Bartolomé de Las Casas, istoric din veacul al XVI-lea, care l-a însoțit pe Columb în Española în cea de-a treia sa călătorie. Acest fragment este din *The Voyages of Christopher Columbus* în traducerea lui Cecil Jane, p. 146, 147.

2 Așa cum a fost consemnat de Oviedo, cronicar oficial la curtea lui Ferdinand și a Izabelei, în urma relatărilor ulteioare ale participanților. Însă detaliile exacte - dialogurile, etc. - rămân presupuneri. De vreme ce există puține surse materiale despre Columb în limba engleză, am constatat că trebuia să ne bazăm în mare măsură pe cei doi mari biografi moderni ai săi: Samuel Eliot Morison și Björn Landström, pentru detaliile narative din viața sa. Le suntem îndatorați și ne exprimăm mulțumirile noastre celor

doi distinși savanți. Acest incident a fost relatat de Morison în *The European Discovery of America*, p. 60.

3 Aceste cifre sunt luate din primele patru capitole ale lucrării *Columbus* a lui Björn Landström. El însuși marinar, Landström face apel la propria sa experiență de navigator pentru a-și susține evaluarea.

4 Samuel Eliot Morison, *Admiral of the Ocean Sea*, p. 57-60.

5 Landström, p. 37, 38.

6 Morison, *European Discovery of America*, p. 40.

7 *Ibid.*, p. 53. (Autorii au dat traducerea latinească literală a textului.)

8 Morison, *Admiral*, p. 172.

9 Acest citat și cele care urmează sunt din Langström, p. 66-75.

Capitolul 2: „DACĂ AURUL VA FI DUMNEZEUL TĂU"

1 Acest citat precum și următoarele sunt din lucrarea *Columbus* a lui Landström, p. 103.

2 *Ibid.*, p. 106.

3 Christopher Columbus, *His Own Book of Privileges* (1893), ediție facsimil de manuscrise de la Biroul de Externe din Paris. (Această copie este din Beinecke Rare Book Library, Yale University, New Haven, Conn.)

4 Morison, *Admiral*, p. 404, 405.

5 Landström, p. 133.

6 Morison, *Admiral*, p. 523-526.

7 Landström, p. 152.

8 Acest citat și cel care urmează este din *Admiral*, de Morison, p. 617-619.

9 Acest citat și cele care urmează sunt din *The Voyages*, de Jane, p. 299. 304.

Capitolul 3: BINECUVÂNTAȚI FIE MARTIRII

1 Luther Weigle, *The Pageant of America*. (Autorul a fost mulți ani decanul lui Yale Divinity School și președintele comitetului responsabil pentru versiunea Revised Standard Version a Bibliei.)

2 Un studiu etnologic care se desfășoară acum în Southern California indică, din survolările aeriene și examinarea extensivă a culturilor antice și a sistemelor de irigare, că la începutul secolului al XVI-lea populația din nordul Americii Latine număra între 85 și 115 milioane de locuitori. Un recensământ vrednic de încredere făcut cu un secol în urmă de administratorii Spaniei în Lumea Nouă, stabilește că la acea vreme exista o populație de 10 milioane de locuitori. Dacă studiul se dovedește exact, înseamnă că, conchistadorii și urmașii lor au fost responsabili pentru cea mai mare exterminare demografică din istorie!
3 Landström, *Columbus*, p. 133.
4 Acest citat și următoarele patru sunt din Weigle, p. 24-30.
5 Charles E. Kistler, *This Nation Under God*, p. 18.
6 Weigle, p. 28.

Capitolul 4: „LĂSAȚI SUFLETELE VOASTRE! VOI SĂ PRODUCEȚI TUTUN!"

1 George F. Willison, *Behold Virginia*, p. 3, 10.
2 Alexander Brown, *The First Republic in America*, p. 31.
3 Brown, *The Genesis of the United States*, vol. I, p. 53.
4 Willison, p. 13.
5 Edmund Morgan, *American Slavery - American Freedom*, p. 63.
6 Willison, p. 28.
7 *Book of Common Prayer*, p. 82.
8 Brown, *Genesis*, I, p. 256.
9 Din *Works* al lui John Smith, așa cum a fost citat de Perry Miller în „The Religious Impulse in the Founding of Virginia", *William and Mary Quarterly*, seria a 3-a, vol. V, p. 494.
10 Willison, p. 54.
11 John Smith, *Travels and Works*, I, p. 152; și Barbour, *Jamestown Voyages*, II, p. 444, citat de Morgan în *American Slavery*, p. 73.
12 George Bancroft, *Bancroft's History of the United States*, a 3-a ediție, vol. I, p. 133.
13 Morgan, *American Slavery*, p. 77.

14 Thomas J. Fleming, *One Small Candle: The Pilgrims' First Year in America*, p. 31.
15 Brown, *Republic*, p. 467.
16 Acest citat și următoarele trei sunt din Willison, p. 69, 79, 80.
17 Brown, *Genesis*, I, p. 369.
18 George Somers a povestit că a văzut „apariția unei luminițe rotunde care semăna cu o stea, care licărea și răspândea o lumină strălucitoare la jumătatea înălțimii catargului mare, și apărea uneori pe neașteptate răspândind scântei din hobană în hobană... urcând uneori de-a lungul arborelui mare până la capătul lui, după care se întorcea înapoi" (Brown, *Republic*, p. 114).
19 Willison, p. 112.
20 Brown, *Genesis*, I, p. 339.
21 Willison, p. 106.
22 Morgan, p. 73.
23 Willison, p. 120.
24 Bancroft, I, p. 339.
25 John Demos, *Remarkable Providences*, p. 259.
26 Willison, p. 345.

Capitolul 5: SPRE ȚARA FĂGĂDUINȚEI

1 William Bradford, *Of Plimouth Plantation*, ediția Wright și Potter, p. 3. Deși există mai multe ediții moderne ale acestei opere clasice, oricine este serios interesat trebuie să fie sigur că are o ediție completă, din care nu s-au înlăturat unele pasaje, pentru că știm cel puțin o ediție modernă care a ales să omită „meditațiile teologice irelevante".
2 *Ibid*, p. 13.
3 *Ibid*, p. 36.
4 Fleming, *One Small Candle*, p. 31.
5 Brandford, p. 34, 35.
6 Jesper Rosenmeier, „Bradford's of Plymouth Plantation", în *Typology and Early American Literature*, editată de Sacvan Bercovitch, p. 76.
7 Bradford, p. 41, 42.

8 Fleming, p. 36.
9 Bradford, p. 72.
10 Acest citat și următoarele din scrisoarea lui Robinson sunt din *Ibid*, p. 76, 79-81.
11 Perry Miller și Thomas H. Johnson, *The Puritans*, vol. I, p. 246
12 Acest citat și cele care urmează, inclusiv scrisoarea lui Cushman, sunt toate din Bradford, p. 85-89.
13 După o fotografie a originalului din *The Mayflower* a lui Kate Caffrey, p. 115.
14 Acest citat și cele care urmează sunt din Bradford, p. 94-96.

Capitolul 6: „DUMNEZEU, ZIDITORUL NOSTRU, NE POARTĂ DE GRIJĂ"

1 Acest citat și istorisirea care urmează sunt din Bradford, *Of Plimouth Plantation*, p. 101, 103.
2 Din *Morte's Relation* de Bradford și Winslow, așa cum apare în *Chronicles of the Pilgrim Fathers* de Alexander Young, p. 158, 159.
3 Fleming, *One Small Candle*, p. 133.
4 Bradford, p. 106.
5 Fleming, p. 136.
6 Acest citat precum și următorul sunt din Bradford, p. 113, 114.
7 *Ibid*, p. 492.
8 Multe din detaliile specifice ale acestei remarcabile povestiri le datorăm lucrării „Squanto" a lui Stanley E. Goodman din *They Knew They Were Pilgrims*, editată de L. D. Geller, p. 25-31.
9 Bradford, p. 129.
10 Îi datorăm următoarele detalii lui Fleming, p. 208-213.
11 Bradford, p. 117.
12 Din predica originală, prima predică americană care a fost publicată vreodată. Robert Cushman, „The Sin and Danger of Self-Love", p. 33.
13 Acest citat precum și următorul sunt din Bradford, p. 162.
14 Acest citat precum și cel care urmează sunt din Edward Winslow, așa cum au apărut în *Chronicles* de Young, p. 347-350.

15 Bradford, p. 171.
16 Young, p. 350.
17 „Emmanuel Altham to Sir Edward Altham", citat în *Three Visitors to Early Plymouth* a lui V. James Jr., p. 23 ș.u.
18 Fleming, p. 218.

Capitolul 7: „VIE ÎMPĂRĂȚIA TA"

1 Fleming, *One Small Candle*, p. 22.
2 Bercovitch, *Puritan Origins*, p. 17.
3 *Ibid.*, p. 18.
4 Acest citat și următoarele două sunt din *Winthrop Papers*, Massachusetts Historical Society, vol. I, p. 196, 201.
5 William Warren Sweet, *The Story of Religion in America*, p. 48.
6 *Winthrop Papers*, II, p. 138-143.
7 Edmund, S. Morgan, *The Puritan Dilemma*, p. 47.
8 *Winthrop Papers*, II, p. 152.
9 Perry Miller, *Errand Into the Wilderness*, p. 11.
10 Acest citat precum și următorul sunt din Morison, „John Winthrop and the Founding of New England" în *Colonial America*, editată de Davis R. B. Ross, Alden T. Vaughan și John B. Duff, p. 25.

Capitolul 8: O CETATE AȘEZATĂ PE MUNTE

1 Edward Johnson, *The Wonder-Working Providences of Sion's Saviour in New England*, editor Franklin Jameson (pub. 1653), în ediția lui Barnes și Noble, p. 61.
2 Morgan, *Dilemma*, p. 54.
3 *Winthrop Papers*, II, p. 160, 161.
4 *Ibid.*, p. 292-295.
5 Edward Johnson, p. 46, 47.
6 Cotton Mather, *Magnalia Christi Americana*, Book II, așa cum apare în *Puritan Origins* a lui Bercovitch, p. 1.
7 Morgan, *Dilemma*, p. 58.
8 *Winthrop Papers*, II, p. 313.

Capitolul 9: MODELUL PURITAN

1 Morgan, *Dilemma*, p. xi. În acest citat autorul vorbea și împotriva imaginii populare negative despre puritani.
2 Perry Miller și Thomas Johnson, *Puritans*, I, p. 284.
3 Edmund S. Morgan, *The Puritan Family*, p. 10.
4 Acest citat și cel care urmează sunt din *Remarkable Providences* editată de John Demos, p. 222-239.
5 Winthrop, *History of New England*, II, p. 12-13.
6 Acest citat și cele imediat următoare sunt din *Cotton Mather* de Barrett Wendell, p. 119, 198.
7 *Winthrop Papers*, III, p. 223, 224.
8 Acest citat și următoarele două sunt din Morgan, *Family*, p. 7, 19, 143.
9 W. De Loss Love, Jr., *The Fast and Thanksgiving Days of New England*, p. 104.
10 Edward Johnson, *The Wonder-Working Providences*, p. 77, 78.
11 Morgan, *Dilemma*, p. 60.
12 Acest citat și cel care urmează sunt din Love, p. 105, 106.
13 Citat în *The Rise of Religious Liberty in America* de Sanford H. Cobb, p. 162.
14 Alice Morse Earle, *The Sabbath in Puritan New England*, p. 68.
15 *Ibid.*, p. 315.
16 Acest citat și următorul sunt din *The Story of Religion* de Sweet, p. 57, 58.
17 Earle, p. 275-278.

Capitolul 10: CURĂȚAREA VIEI DOMNULUI

1 Mather, *Magnalia*, II, p. 430.
2 Morgan, *Dilemma*, p. 116.
3 Roger Williams, *The Complete Writings of Roger Williams*, VII, p. 37, așa cum apare citat în *Puritan Origins* a lui Bercovitch, p. 110.
4 Bradford, *Of Plimouth Plantation*, p. 370.
5 *The Complete Writings of Roger Williams*, editată de John Russell Bartlett, vol VI, p. 141.

6 Clifford Shipton, „Puritanism and Modern Democracy", *The New England Historical and Genealogical Register*, iulie, 1947, p. 189.
7 Roger Williams, *Writings*, VI, p. 350.
8 Morgan, *Dilemma*, p. 152.
9 Winthrop, *History*. I, p. 313-316.
10 Thomas Hooker, *The Christian's Two Chief Lessons*.
11 Perry Miller și Thomas Johnson, *The Puritans*, p. 188.
12 Perry Miller, *Errand*, p. 44.
13 Clinton Rossiter, „Thomas Hooker", *The New England Quarterly*, vol. 25, p. 479-481.
14 John C. Miller, *The Colonial Image*, p. 25.

Capitolul 11: JUDECATA LUI DUMNEZEU CU NOUA ANGLIE

1 Mather, *Magnalia*, II, p. 306.
2 Winthrop, *History*, I, p. 119, 120.
3 Mather, II, p. 295, 296.
4 *Ibid.*, p. 300.
5 Winthrop, *History*, I, p. 126.
6 Mather, II p. 356.
7 Bradford, *Of Plimouth Plantation*, așa cum apare citat în *Their Solitary Way* de Stephen Foster, p. 50.
8 Bradford, *Of Plimouth Plantation*, p. 508, 509.
9 Mather, I, p. 63, citat în Foster, p. 121.
10 Acest citat precum și cel care urmează sunt din Foster, p. 124, 132.
11 Winthrop, *History*, II, p. 277.
12 Love, *The Fast and Thanksgiving Days*, p. 181.
13 Edward Johnson, *The Wonder-Working Providences*, p. 235.
14 Acest citat precum și cel care urmează sunt din Rosenmeier, *Typology* de Bercovitch, p. 104.
15 Foster, p. 58.
16 Mather, *Magnalia*, I, p. 7, 8.
17 Love, p. 191.

Capitolul 12: „CA UN LEU CARE RĂCNEȘTE"

1 Winthrop, *History*, p. 387, 388.
2 Datorăm mult succesiunea acestor evenimente excelentei lucrări *Flintlock and Tomahawk* a lui Douglas Edward Leach.
3 Deși scena noastră e imaginată, locul și data aproximativă a atacului de debut al lui Filip pot fi stabilite din lucrarea lui John Fiske *The Beginnings of New England*, p. 214.
4 George N. Williams, *Wilderness and Paradise in Christian Thought*, p. 112.
5 *Old Sudbury*, p. 23.
6 Demos, *Remarkable Providences*, p. 287.
7 John Miller, *The Colonial Image*, p. 260-262.
8 Acest citat precum și cel care urmează sunt din Leach, p. 195, 198.
9 Demos, p. 305.
10 John Miller, p. 289.
11 Acest citat precum și cel care urmează sunt din Mather, *Magnalia*, II, p. 392-403.
12 Acest citat precum și cel care urmează sunt din John Miller, p. 185, 186.
13 Sweet, *The Story of Religion*, p. 61. Autorul dă cifra de o jumătate de milion de vrăjitoare executate în Europa între secolele al XIV-lea și al XVII-lea.
14 John Miller, p. 190.

Capitolul 13: O EXPLOZIE DE LUMINĂ

1 H. Richard Niebuhr, *The Kingdom of God in America*, p. 126.
2 Jonathan Edwards, *The Works of President Edwards* (editor Isaiah Thomas), vol. III, p. 14-19.
3 Acest citat precum și următorul sunt din John Pollok, *George Whitefield and the Great Awakening*, p. 18, 19.
4 John Wesley, *Journal*, p. 64.
5 Thomas Hobbes, Leviathan, partea I-a, capitolul 8.
6 Acest citat cât și datele din următoarele două paragrafe sunt din Pollok, p. 83, 112, 115.

7 Acest citat precum și următorul sunt din Russell T. Hitt, *Heroic Colonial Christians*, p. 171, 198.
8 Pollok, p. 164.
9 Aceste referiri la vizita lui Whitefield la Philadelphia sunt din Pollok, p. 117-121.
10 *Ibid.*, p. 156.
11 Din jurnalul lui Whitefield, așa cum citează Peter Gomes în „George Whitefield in the Old Colony: 1740", în *They Knew They Were Pilgrims* (editor Geller), p. 93.
12 Pollok, p. 162.
13 Din jurnalul lui Whitefield citat în *They Knew They Were Pilgrims*, p. 93.
14 Pollok, p. 250.
15 *Ibid.*, p. 246.
16 *Ibid.*, p. 248.
17 Acest citat precum și următoarele sunt toate din Pollok, p. 268-270.

Capitolul 14: „NICI UN ALT REGE ÎN AFARĂ DE REGELE ISUS!"

1 Perry Miller, Orthodoxy in Messachusetts, p. 220.
2 Fiske, Beginnings, p. 247.
3 Wendell, *Cotton Mather*, p. 46.
4 Acest citat precum și următorul sunt din David Lovejoy, *The Glorious Revolution in America*, p. 154, 155.
5 *Ibid.*, p. 176.
6 Acesta este un citat renumit al lui John Bradshaw, președintele Marii Curți de Judecată care l-a judecat pe Charles I în 1649. (*Encyclopaedia Britannica*, vol. 4, p. 60) citat de Foster în *Their Solitary Way*, p. 165.
7 *The Pulpit of the American Revolution*, editată de John Wingate Thornton, p. 74.
8 Tipărit în *Gazette* din Maryland, 29 sept. 1774, așa cum e citat în *Principles and Acts of the Revolution in America* a lui Hezekiah Nile, p. 164.
9 Thornton, p. 73, 74.

10 Acest citat precum și următorul sunt din Clinton Rossiter, *Seedtime of the Republic*, p. 241-245.
11 Mather, *Magnalia*, I, p. 26, după cum e citat în introducerea lui A. W. Plumstead la selecțiunile sale din Massachusetts Election Sermons, *The Wall and the Garden*, p. 28.
12 Bancroft, *History*, VI, p. 102.
13 Acest citat și celelalte două care urmează sunt toate din Bancroft, VI, p. 140-142.
14 *Ibid.*, p. 195.
15 Edmund Morgan, „The Puritan Ethic and the American Revolution", *William and Mary Quarterly*, vol. 24, p. 17.
16 Acest citat și următorul sunt din Bancroft, VI, p. 440-442.
17 Kistler, *This Nation*, p. 56.
18 Niles, *Principles and Acts of the Revolution in America*, p. 198.
19 Cushing Stout, *The New Heavens and the New Earth*, p. 59.
20 Bancroft, VII, p. 73, 74. O liră sterlină din secolul al XVIII-lea era egală cu 16 uncii de argint, care în mod curent valorează în jur de 4,40$ uncia.
21 *Ibid.*, p. 99.
22 *Ibid.*, p. 229.
23 *Ibid.*, p. 274.

Capitolul 15: „DACĂ VOR RĂZBOI..."

1 Datorăm datele despre evenimentele din 19 aprilie 1775 secțiunii speciale a lui *Globe* din Boston „The Lexington-Concord Alarm", 9 martie, 1975, p. 39-71.
2 Secțiunea specială a lui *Globe* din Boston, „The Battle of Bunker Hill", 8 iunie, 1975, p. 15, 16.
3 Page Smith, *A New Age Now Begins*, p. 508.
4 Samuel Langdon, predică retipărită în Plumstead, *The Wall*, p. 364-373.
5 Datorăm povestirea bătăliei pentru Bunker Hill lui *Globe* din Boston, în „Bunker Hill", p. 20-39.
6 Winston S. Churchill, *A History of the English-Speaking Peoples*, vol. III, ediția Banatam, p.152.

7 *Globe* din Boston, „Bunker Hill", p. 30
8 *Ibid.*, p. 35.
9 *Ibid.*, p. 38.
10 Acest citat precum și următorul sunt din *The Spirit of '76*, editată de Henry Steel Commanger și Richard B. Morris, p. 122- 124.
11 George F. Scheer și Hugh F. Rankin, *Rebels and Redcoats*, p. 62.
12 *Ibid.*, p. 62, 63.
13 *Globe* din Boston, „Bunker Hill", p. 39.
14 Acest citat cât și următorul sunt din *Globe* din Boston, secțiunea specială „Washington's First Victory," 7 martie, 1976, p. 5.
15 Următoarele citate sunt toate din *George Washington, the Christian* de William Johnson, p. 23-28.
16 *Ibid.*, p. 36.
17 *Ibid.*, p. 41, 42.
18 Kistler, *This Nation*, p. 54.
19 Acest citat cât și următoarele două sunt toate din Bancroft, *History*, IV, p. 190.

Capitolul 16: „DAȚI-LE PE WĄTTS, BĂIEȚI!"

1 Page Smith, *A New Age*, p. 572.
2 Acest citat cât și următoarele două sunt toate din William Johnson, *George Washington*, p. 69, 70.
3 Din predica originală, Boston, 1775.
4 Philip Davidson, *Propaganda and the American Revolution*, p. 205, 206.
5 Bancroft, *History*, VII, p. 307.
6 W. P. Breed, *Presbyterians and the Revolution*, p. 85.
7 Din seria lui George Cornell despre a patra instalare, „The Founding Faith", Associated Press, 16 aprilie, 1976.
8 Breed, p. 80-82.
9 Bruce Lancaster și J. H. Plumb, *The American Heritage Book of the Revolution*, ediția Dell, p. 119, 120.
10 *Globe* din Boston, „Washington's First Victory", 7 martie, 1976, p. 34.

11 *Ibid.*, p. 35.
12 Lancaster și Plumb, p. 123.
13 *The Encyclopedia of Religious Quotations* editată de Frank S. Mead, p. 265.
14 Din predica originală, Princeton, 17 mai, 1776.
15 Thornton, *The Pulpit*, p. 311.
16 *Globe* din Boston, „Washington's First Victory", p. 65.
17 James Yhomas Flexner, „Providence Rides a Storm", seria American Heritage, vol. XIX, No. 1, p. 17.
18 *Ibid.*, p. 98.
19 *Vezi* nota de subsol 17.
20 H. Niles, *Principles and Acts*, p. 480.
21 J. Franklin Jameson, *The American Revolution Considered as a Social Movement*, p. 91, 92.
22 *Adams Family Correspondence*, editată de L. H. Butterfield, vol II, p. 16.
23 Acest citat cât și următorul sunt din Commager și Morris, p. 230-233.
24 *Ibid.*, p. 265, 266.
25 *Ibid.*, p. 241.
26 *Ibid.*, p. 265.
27 *Ibid.*, p. 260, 261.
28 *Annals of America*, vol. II, *Encyclopaedia Britannica*, 1968, p. 276.
29 De fapt, primii americani care și-au declarat independența au fost cetățenii din Mecklenburg County, Carolina de Nord, în mai 1775.
30 Russell Kirk, *The Roots of American Order*, p. 342, 343, 404.
31 Dan Smoot, *America's Promise*, p. 6.
32 Edward Frank Humphrey, *Nationalism and Religion*, p. 85.
33 Îi datorăm o notă emoționantă la această anecdotă, precum și detaliile călătoriei lui Rodney, lui Robert E. Lewis, notă și detalii aflate într-un articol din *Pace Magazine* al lui Piedmont Airline, iulie/august 1976, p. 25. Caesar Rodney avea cancer. Îi desfigura fața, și singurul doctor din lume care se știa că are un tratament pentru el era în Anglia. Rodney plănuise o călătorie în Anglia pentru a încerca să scape de această boală. Dar el știa că votând

pentru independență, posibilitatea de a fi vindecat va fi pierdută pentru totdeauna.

34 Kistler, p. 71.

Capitolul 17: PROBA DE FOC A LIBERTĂȚII

1 Kistler, *This Nation*, p. 73.
2 Acest citat precum și următorul sunt din *Adams Family Correspondence*, II, p. 28, 30, 31.
3 *Voices of 1776*, editată de Richard Wheeler, p. 144-150.
4 Bancroft, *History*, IX, p. 79.
5 Scheer și Rankin, *Rebels and Redcoats*, p. 167.
6 *Ibid.*, p. 171.
7 Commager și Morris, *The Spirit*, p. 464.
8 Acest citat cât și următorul sunt din *Ibid.*, p. 495, 496.
9 Acest citat cât și următorul sunt din *Ibid.*, p. 513.
10 Acest citat cât și următorul sunt din *Ibid.*, p. 518, 519.
11 Îi datorăm aceste date precum și pentru descrierea care urmează lui Henry Armit Brown, *The Valley Forge Oration*, 1878, așa cum au fost retipărite în *The Christian History of the American Revolution* a lui Verna M. Hall, p. 56-59.
12 Wheeler, *Voices*, p. 288.
13 Hall, *Revolution*, p. 61, 62.
14 Douglas, Southhall Freeman, *George Washington*, vol. IV, p. 621.
15 Hall, *Revolution*, p. 61.
16 John Joseph Stoudt, *Ordeal at Valley Forge*, p. 135.
17 William Johnson, *George Washington*, p. 112.
18 Henry Melchior Muhlenberg, *Notebook of a Colonial Clergyman*, p. 195.
19 Mason Weems în *George Washington* de William Johnson, p. 103.
20 *Ibid.*, p. 108-110.
21 Wheeler, p. 287.
22 Stoudt, p. 146.
23 Îi datorăm aceste detalii, cât și cele care urmează, lui Page Smith, *A New Age*, p. 1008-1013.

24 Kistler, *This Nation*, p. 74, 75.
25 Wheeler, p. 382.
26 Lancaster și Plumb, *The American Heritage*, p. 320.
27. Page Smith, p. 1704.
28 Wheeler, p. 454.
29 William Johnson, p. 134.
30 Paul F. Boller, Jr., *George Washington and Religion*, p. 106.
31 Din predica originală.
32 Acest citat precum și următoarele sunt toate din *Rebels and Redcoats* de Scheer și Rankin.

Capitolul 18: „DACĂ DOMNUL NU ZIDEȘTE O CASĂ..."

1 *The Patriot Preachers of the American Revolution*, editată de Frank Moore, p. 358-360.
2 *Ibid.*, p. 305, 306.
3 *Ibid.*, p. 334, 335.
4 Din predica originală, Boston, 1813.
5 Citat în *Calvinism Versus Democracy* de Stephen E. Berk, p. 24.
6 Din *The Washington Papers* editată de Saul K. Padover, așa cum e citat în revista *Decision*, februarie, 1976.
7 Daniel Wait Howe, *The Puritan Republic of Massachusetts Bay in New England*, p. 397.
8 Allan Nevins despre Washington în *Encyclopaedia Britannica*, vol. 23, ediția 1970, p. 243.
9 Page Smith, *A New Age*, p. 1792-1797.
10 *In God We Trust*, editată de Norman Cousins, p. 42. Ben Franklin avea să-i scrie lui Ezra Stiles trei ani mai târziu: „Cu privire la Isus din Nazaret... am, împreună cu cei mai mulți oameni din Anglia care sunt de acord cu părerea generală, unele îndoieli despre divinitatea Lui, deși este o problemă din care nu fac o dogmă, pentru că nu am studiat-o niciodată și cred că nu e nevoie să mă ocup de ea acum, când aștept să se ivească curând o ocazie să cunosc adevărul fără atâta bătaie de cap." Dar tot Ben Franklin a fost cel care a scris, pe vremea când era ambasadorul Americii la Paris:

„Cel care va introduce în treburile publice principiile creștinismului primar, va schimba fața lumii." (Kistler, *This Nation*, p. 83).

11 *Annals of America*, III, p. 122.

12 Cecilia Marie Kenyon în *Encyclopaedia Britannica*, vol. 9, ediția 1970, p. 138.

13 *The Federalist Papers*, citat în *Annals of America*, III, p. 216, 217.

14 Revista *Time*, ediția bicentenară #2, „The New Nation", „26 septembrie, 1789," p. 14.

15 31 iulie, 1788, așa cum citează Esmond Wright în *Causes and Consequences of the American Revolution*, p. 183.

16 Richard Niebuhr, „The Idea of Covenant and American Democracy," în *Church History*, vol XXIII, p. 134.

17 Kistler, *This Nation*, p. 97 și William Johnson, *George Washington*, p. 161, 162.

18 Kirk, *The Roots of American Order*, p. 343.

19 Charles Roy Keller, *The Second Great Awakening*, p. 36.

20 Citat în *The New Heavens and New Earth*, de Cushing Stout, p. 79.

21 Acest citat cât și următoarele trei sunt toate din Cousins, p. 149, 161-163.

22 William Johnson, p. 218.

23 Alexis de Tocqueville, citat de Kirk, p. 448.

24 Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, vol. I, p. 391.

25 *Guideposts*, „O scrisoare de la președintele Statelor Unite", mai 1975, p. 16-18.

26 J. A. Carroll și M. W. Ashworth, *George Washington*, vol. VII al biografiei lui Douglas Freeman, p. 438.

CĂUTAREA SE ÎNCHEIE

1 Chard Powers Smith, *Yankee and God*, p. 289, 290.

2 *National Courier*, 3 septembrie, 1976, p. 20.

3 Bercovitch, *Puritan Origins*, p. 95, 96.

Bibliografie

Adams, Amos. "A Concise Historical View of the Difficulties, Hardships and Perils which Attended the Planting and Progressive Improvements of New England," First Church of Roxbury, 1770

Adams Family Correspondence, vol. II, L. H. Butterfield, ed., Cambridge: Harvard University Press, 1963

Adams, Samuel, *The Rights of the Colonists*, Boston: Old South Leaflets, vol. VII

Ahlstrom, Sydney E., *Religious History of the American People*, New Haven: Yale University Press, 1972

American Heritage History of the Thirteen Colonies, New York: American Heritage Publishing Co., 1967

Andrews, Charles M., *The Rise and Fall of the New Haven Colony*, New Haven: Yale University Press, 1936

Angle, Paul M., *The American Reader*, New York: Rand McNally & Co., 1958

Balch, Thomas, "Calvinism and American Independence," Presbyterian Quarterly, iulie 1876

Baldwin, Alice M., *The New England Clergy and the American Revolution*, New York: Frederick Ungar Publishing Co., 1958

Bancroft, George, *Bancroft's History of the United Stetes*, vol. I-X, a treia ediție, Boston: Charles C. Little & James Brown, 1838

Bartlett, Robert Merrill, *The Pilgrim Way*, Philadelphia: United Church Press, 1971

Bercovitch, Sacvan, *The Puritan Origins of the American Self*, New Haven: Yale University Press, 1975

Bercovitch, Sacvan (ed.), *Typology and Early American Literature*, Cambridge: University of Massachusetts Press, 1972

Berger, Josef & Dorothy (editori), *Diary of America*, New York: Simon & Schuster, 1957

Berk, Stephen E., *Calvinism Versus Democracy*, Hamden, Ct.: Shoestring Press, Inc., 1974

Blodgett, John Taggard, "Political Theory of the Mayflower Compact," Publication of the Colonial Society of Massachusetts, vol. 12, ianuarie 1909

Boller, Paul F., Jr., *George Washington and Religion*, Dallas: Southern Methodist University Press, 1963

Boni, Albert & Charles, *Journal of First Voyage to America* by Christopher Columbus, New York: 1924

Book of Common Prayer, Episcopal Church, New York: The Church Pension Fund, 1945

Boorstin, Daniel J., *The Americans: The Colonial Experience*, New York: Vintage Books, 1958

Bradford, Wm., *Of Plimouth Plantation*, Boston: Wright & Potter, 1901

Branscomb, Harvie, "The Contribution of Moral and Spiritual Ideas to the Making of the American Way of Life," Madison, Wis.: University of Wisconsin, 1952

Brauer, Jerald C., Church History, vol. 27, "The Rule of the Saints in American Politics," Indiana: The American Society of Church History, 1958

Breed, Rev. W. P., *Presbyterians and the Revolution*, Philadelphia: Presbyterian Board of Publication, 1876

Breen T. H., *The Character of the Good Ruler*, New Haven: Yale University Press, 1970

Brewer, David J., *The United States as a Christian Nation*, Philadelphia: John C. Winston Co., 1905

Bridenbaugh, Carl, *Vexed and Troubled Englishmen*, 1590-1642, New York: Oxford University Press, 1968

Brown Alexander, *The First Republic in America*, Boston & New York: Houghton, Mifflin & Co., 1898

Brown, Alexander, *The Genesis of the United States*, Boston & New York: Houghton, Mifflin & Co., vol. I, 1890; vol. II, 1891

Bumgardner, Georgia B. (ed.), *American Broadsides*, Barre, Mass.: Imprint Society, 1971

Caffrey, Kate, *The Mayflower*, New York: Stein & Day, 1974

Calder, Isabel MacBeath, *The New Haven Colony*, New Haven: Yale University Press, 1934

Carroll, Peter N., *Puritanism and the Wilderness*, New York: Columbia University Press, 1969

Cheever, George B., D.D., *The Journal of the Pilgrims at Plymouth in New England in 1620*, New York: John Wiley, 1848

Churchill, Winston S., *A History of the English-Speaking Peoples*, vol. III, New York: Bantam Books

Clebsch, William A., *From Sacred to Profane America*, New York: Harper & Row, 1968

Cobb, Sanford H., *The Rise of Religious Liberty in America*, New York: MacMillan Co., 1902

Cohen, J. M. (ed. & trad.), *The Four Voyages of Christopher Columbus*, Baltimore, Md.: Penguin Books, 1969

Columbus, Christopher, *His Own Books of Privileges*, 1893

Commanger, Henry Steele & Morris, Richard B. (ed.), *The Spirit of Seventy-Six*, New York: The Bobbs-Merrill Co., Inc., 1958

Cooke, Samuel, "A Sermon Preached at Cambridge, May 30, 1770," Boston: 1770

Cornelison, Isaac S., *The Relation of Religion to the Civil Government in the United States of America*, New York: De Capo Press, 1970

Cornell, George W., "The Founding Faith," The Daily Item, Sunbury, Pa.: 16 aprilie 1976

Cotton, John, "God's Promise to His Plantation," Old South Leaflets, vol. III, Boston: Directors of the Old South Work, Old South Meeting House

Cousins, Norman, In God We Trust, New York: Harper & Bros., 1958

Crouse, Nellie M., "Causes of the Great Migration 1630-1640," *The New England Quarterly*, vol. 5, Portland, Me.: Southworth Press, 1932

Cushman, Robert, *The First Sermon Ever Preached in New England, 1621*, New York: J. E. D. Comstock, 1858

Davidson, Philip, *Propaganda and the American Revolution*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1941

Demos, John (ed.), *Remarkable Providences*, New York: George Braziller Inc., 1972

Dillon, Francis, *The Pilgrims*, Garden City, N.Y.: Doubleday & Co., 1975

Dulles, John Foster, "The Power of Moral Forces," Washington D.C.: General Foreign Policy Series 84, U.S. Dept. of State, 1954

Dwight, Timothy, *The Conquest of Canaan*, New York: AMS Press, Inc., 1971

Dwight, Timothy, "A Discourse in two parts, on the Public Fast," Boston: 23 iulie 1812

Dwight, Timothy, "A Discourse on Some Events of the Last Century," New Haven, 7 ianuarie 1801

Dwight, Timothy, *Greenfield Hill*, New York, 1794

Dwight, Timothy, "Sermon Preached at Northampton on November 28th, 1781," Lamont Library Basement Microtexts, Harvard University

Dwight, Timothy, "Virtuous Rulers a National Blessings," Hartford: o predică ținută la alegerile generale, 12 mai 1791

Earle, Alice Morse, *The Sabbath in Puritan New England*, New York: Scribners, 1891

Eddy, Sherwood, *The Kingdom of God and the American Dream*, New York: Harper & Bros., 1941

Edwars, Jonathan, *Thoughts on the Revival of Religion in New England*, New York: American Tract Society, 1740

Elliot, John, *The Christian Commonwealth or the Civil Policy: or The Rising Kingdom of Jesus Christ* (retipărită după ediția din 1659), New York: Arno Press, 1972

Encyclopaedia Britannica, vol. 9, 23, Chicago, 1970

Encyclopaedia Britannica, The Annals of America, vol. II și III, 1784-1796, Chicago: 1968

Fiske, John, *The Beginnings of New England or the Puritan Theocracy in Its Relations to Civil & Religious Liberty*, Cambridge: Houghton, Mifflin & Co., 1900

Fleming, Thomas J., *One Small Candle: The Pilgrims' First Year in America*, New York: W. W. Norton & Co., Inc., 1963

Flexner, James Thomas, "Providence Rides a Storm," *American*

Heritage, decembrie 1967, vol. XIX, no. 1, New York: American Heritage Publishing Co.

Ford, Paul Leicester (ed.), *Writings of Christopher Columbus*, New York: 1892

Foster, Stephen, *Their Solitary Way*, New Haven: Yale University Press, 1971

Freeman, Douglas S., *George Washington, A Biography*, vol. I- VII, New York: Charles Scribner's Sons, 1948

Geller, L. D. (ed.), *They Knew They Were Pilgrims: Essays in Plymouth History*, New York: Poseidon Books, Inc., 1971

Gordon, William, "Sermon to the Third Church of Roxbury," 19 iulie 1775

Gray, Stanley, "The Political Thought of John Winthrop," *New England Quarterly*, vol. III, Portland, Me.: Southworth Press, 1930

Guidepost Magazine, "A Letter From the President of the United States," mai 1975, Carmel, N.Y.

Gutman, Judith Mara, *The Colonial Venture*, New York: Basic Books, Inc., 1966

Hall, David D., *The Faithful Shepherd: A History of the New England Ministry in the Seventeenth Century*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1972

Hall, Verna M., *The Christian History of the American Revolution*, San Francisco: Foundation for American Christian Education, 1976

Hall, Verna M., *The Christian History of the Constitution of the United States of America*, San Francisco: Foundation for American Christian Education, 1975

Halliday, E. M. "Nature's God and the Founding Fathers," *American Heritage*, vol. XIV, no. 6, New York: American Heritage Publishing Co., octombrie 1963

Hansen, Marcus Lee, *The Atlantic Migration 1607-1860*, Cambridge: Harvard University Press, 1940

Harris, John (ed.), "Battle of Bunker Hill," *The Boston Globe*, 8 iulie 1975

Harris, John (ed.), "Washington's First Victory," *The Boston Globe*, 7 martie 1976

Harris, John (ed.), "Lexington-Concord Alarm," *The Boston Globe*, 9 martie 1975

Hart, Albert Bushnell (ed.), *American History Told by Contemporaries*, New York: Macmillan & Co.

vol. I, Era of Colonization 1492-1689, 1900

vol. II, Bulding of the Republic 1689-1783, 1899

Heimert, Alan, "Puritanism, the Wilderness and the Frontier," *New England Quarterly*, vol. 26, no. 3, septembrie 1953

Heimert, Alan, *Religion and the American Mind*, Cambridge: Harvard University Press, 1966

Hill, Douglas, *The English to New England*, New York: Clarkson N. Potter, Inc., 1925

Hitt, Russell T. (ed.), *Heroic Colonial Christians*, Philadelphia: J. B. Lippincott Co., 1966

Hooker, Thomas, *The Christian's Two Lessons, Self-Denial and Self-Trial*, London: tipărită de T.B. pentru P. Stephens și C. Meredith la Golden Lion în St. Paul's Churchyard, 1640

Hosmer, James Kendall (ed.), *Winthrop's Journal "History of New England,"* vol. II, 1630-1649, New York: Barnes & Noble, 1908

Howe, Daniel Wait, *The Puritan Republic of the Massachusetts Bay in New England*, Indianapolis: Bowen-Merrill Co., 1899

Humphrey, Edward Frank, *Nationalism and Religion*, Boston: Chipman Law Publishing Co., 1924

James, Sidney V., Jr. (ed.), *Three Visitors to Early Plymouth*, Plymouth, Mass.: Plimoth Plantation, Inc., 1963

Jameson J. Franklin, *The American Revolution Considered as a Social Movement*, Princeton: Princeton University Press, 1926

Jameson, J. Franklin (ed.), *Johnson's Wonder-Working Providence 1628-1651*, New York: Barnes and Noble, Inc., 1910

Jane, Cecil (Trad. & ed.), *The Voyages of Christopher Columbus*, London: Argonaut Press, 1930

Johnson, William J., *George Washington, the Christian*, Nashville, Tenn.: Abingdon Press, 1919

Jones, Alonzo T., *Civil Government and Religion or Christianity and the*

American Constitution, Chicago & New York & Calif.: American Sentinel, 1889

Jones, Rufus M., M.A., D.Litt., *The Quakers in the American Colonies*, New York: Rusell & Rusell, Inc., 1962

Keller, Charles Roy, *The Second Great Awakening in Connecticut*, New Haven: Yale University Press, 1942

Kirk Russell, *The Roots of American Order*, LaSalle, Ill.: Open Court, 1974

Kistler, Rev. Charles E., *This Nation Under God*, Boston: Richard G. Badger, The Gorham Press, 1924

Kling, August J., "Columbus - a Layman «Christ-bearer» to Uncharted Isles," *Presbyterian Layman*, octombrie 1971

Lancaster, Bruce & Plumb, J. H., *The American Heritage Book of the Revolution*, New York: Dell Publishing Co., Inc., 1958

Landström, Björn, *Columbus*, New York: The Macmillan Co., 1966

Leach, Douglas Edward, *Flintlock and Tomahawk*, New York: The Macmillan Co., 1958

Lewis, Robert E., "Listen My Children and You Shall Hear..." *Pace Magazine*, iulie/august 1976

Love, W. Deloss, Jr., *The Fast and Thanksgiving Days of New England*, Boston & New York: Houghton, Mifflin & Co., 1895

Lovejoy, David S., *The Glorious Revolution in America*, New York: Harper & Row, 1972

Marty, Martin E., *Righteous Empire: The Protestant Experience in America*, New York: Dial Press, 1970

Mather, Cotton, *A Faithful Account of the Discipline Professed and Practised in the Churches of New England*, Boston: S. Gerrish, 1726

Mather, Cotton, Lecture in Boston, 1690- "The Present State of New England," New York: Haskell House Publishers, Ltd., 1972

Mather, Cotton, *Magnalia Christi Americana; or the Ecclesistical History of New England*, vol. I & II, Hartford: Silas Andrus, 1820

Mather, Increase, "An Earnest Exhortation to the Inhabitants of New England," Boston, 1676

Mather, Increase, *Remarkable Providences*, London: John Russell Smith, 1856

McLaughlin, Andrew C., *Foundations of American Constitutionalism*, New York: New York University Press, 1932

Mead, Frank S. (ed.), *The Encyclopedia of Religious Quotations*, Westwood, N.J.: Fleming H. Revell Company, 1965

Mead, Sidney E., *The Lively Experiment, The Shaping of Christianity in America*, New York: Harper & Row, 1963

Miller, John C. (ed.), *The Colonial Image*, New York: George Braziller, 1962

Miller, Perry, *Errand Into the Wilderness*, Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1956

Miller, Perry, "The Garden of Eden and the Deacon's Meadow," New York: *American Heritage*, vol. 7, decembrie 1955

Miller, Perry, "The Marrow of Puritan Divinity," *Colonial Society of Massachusetts Publications*, vol. 32, februarie 1935

Miller, Perry, *Nature's Nation*, Cambridge: Harvard University Press, 1967

Miller, Perry, *The New England Mind*, New York: The Macmillan Co., 1939

Miller, Perry, *Orthodoxy in Massachusetts* 1630-1650, Boston: Beacon Press, 1959

Miller, Perry & Johnson. Thomas H. (editori), *The Puritans*, vol. I, New York: Harper 7 Row, 1963

Miller, Perry, "The Religious Impulse in the Founding of Virginia: Religion and Society in the Early Literature," *The William and Mary Quarterly*, seria a treia, vol. 5, Williamsburg: Institute of Early American History & Culture, 1948

Moehlman, Conrad Henry, *The American Constitutions and Religion*, Barre, Ind., 1938

Monsma, John Clover, *What Calvinism Has Done for America*, Chicago: Rand, McNally & Co., 1919

Moore, Frank (ed.), *The Patriot Preachers of American Revolution*. New York, 1860

Morgan, Edmund S., *American Slavery - American Freedom*, New York: W. W. Norton & Co., 1975

Morgan, Edmund S., "The Puritan Ethic and the American Revolution," *William and Mary Quarterly*, seria a treia, vol. 24, no. 1

Morgan, Edmund S., *The Puritan Family*, New York: Harper & Row, 1944

Morgan, Edmund S., *The Puritan Dilemma*, Boston: Little, Brown & Co., 1958

Morgan, Edmund S., *Visible Saints: The History of a Puritan Idea*, New York: New York University Press, 1962

Morison, Samuel Eliot, *Admiral of the Ocean Sea*, Boston: Little, Brown & Co., 1942

Morison, Samuel Eliot, *The European Discovery of America*, New York: Oxford University Press, 1974

Morris, B. F. *Christian Life and Character of the Civil Institutions of the United States*, Philadelphia; George W. Childs, 1864

Muhlenberg, Henry Melchior, *The Notebook of a Colonial Clergyman*; tradusă și editată de Theodore G. Tappert și John W. Doberstern, Fortress Press, Philadelphia, 1975

Newman, Paul S., *In God We Trust*, Norwalk, Ct.: C.R. Gibson Co., 1973

Niebuhr, H. Richard, "The Idea of Covenant and American Democracy," citită înaintea secțiunii Studii Americane a asociației American Historical Association la Chicago, 28 decembrie 1953

Niebuhr, H. Richard, *The Kingdom of God in America*, New York: Harper & Bros., 1959

Niles, H., *Principles and Acts of the Revolution in America*, Baltimore, 1822

Old Sudbury, Boston: Pinkham Press, 1929

Park, Edward A., *The Works of Samuel Hopkins*, vol. I, Boston: Docrinal Tract and Book Society, 1854

Pellman, Hubert Ray, *Thomas Hooker: A Study in Puritan Ideals*, Philadelphia: University of Pensylvania Press, 1958

Perry, Ralph Barton, *Puritanism and Democracy*, New York: Vanguard Press, 1944

Plumstead, A. W. (ed.), *The Wall and the Garden, Selected Massachusetts Election Sermons, 1670-1775*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1968

Pollock, John, *George Whitefield and the Great Awakening*, Garden City, N.Y.: Doubleday and Co., 1972

Pope, Liston, "Religion as a Social Force in America," Smith College lecture

Priestley, Herbert Ingram, *A History of American Life, vol. I: The Coming of the White Man 1492-1848*, New York: Macmillan Co., 1929

Richey, Russell E., *American Civil Religion*, New York: Harper & Row, 1974

Robinson, Steward M., *And... We Mutually Pledge*, New Canaan, Ct.: The Long House, Inc., 1964

Toss, David R. B., Vaughan, Alden T. și Duff, John B. (editori), *Colonial America: 1607-1763*, New York: Thomas Y. Crowell Co., 1970

Rossiter, Clinton, *Seedtime of the Republic*, New York: Harcourt, Brace & World, Inc., 1953

Rossiter, Clinton, "Thomas Hooker," *New England Quarterly*, vol. 25

Russell, Francis, "Apostle to the Indians," *A Treasury of American Heritage*, New York: Simon & Schuster, 1954-60

Savage, James (ed.), *A Review of Winthrop's Journal*, Boston: Dutton & Wentworth, 1854

Scheer, George F. & Rankin, Hugh F., *Rebels and Redcoats*, New York: The World Publishing Co., 1957

Shaw, Mark R., "The Spirit of 1740," *Christianity Today*, 2 ianuarie 1976

Shipton, Slifford K., "Puritanism & Modern Democracy," *New England Historical and Genealogical Register*, iulie 1947

Simpson, Alan, *Puritanism in Old and New England*, Chicago: University of Chicago Press, 1955

Smith, Chard Powers, *Yankees and God*, New York: Hermitage House, 1954

Smith, James Ward & Jamison, A. Leland (ed.), *Religion in American Life*, Princeton: Princeton University Press, 1961:

vol. I, *The Shaping of American Religion*

vol. II, *Religious Perspectives in American Culture*

vol. IV *A Critical Bibliography of Religion in America*, Nelson R. Bun (ed.)

Smith, Page, *A New Age Now Begins*, 2 volume, New York: McGraw-Hill, 1976

Smith, William, *A Sermon on the Present Situation of American Affairs*, Philadelphia: James Humphreys, Jr., 1775

Smoot, Dan, *America's Promise*, Dallas, Tex.: The Dan Smoot Report, 1960

Stiles, Ezra, "Sermon Preached at the Anniversary Election, 8 mai 1783," New Haven: Thomas & Samuel Green, 1783

Stoddard, Solomon, "The Way for a People to Live Long in the Land that God hath Given Them" (predică), Boston: Bartholomew Green, 1703

Stoudt, John Joseph, *Ordeal at Valley Forge*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1963

Stout, Cushing, *The New Heavens and New Earth*, New York: Harper and Row, 1974

Sweet, William Warren, *The Story of Religion in America*, New York: Harper & Bros., 1950

Thomas, Elbert D., *This Nation Under God*, New York: Harper & Bros., 1950

Thomas, Isaiah, *Works of President Edwards*, vol. III, Worcester: 1808

Thornton, John Wingate, *The Pulpit of the American Revolution*, Boston: D. Lothrop & Co., 1876

Time revista, ediție specială din 1776, "Indepedence," 4 iulie 1776, Chicago: vol. 105, no. 20

Time revista, ediția bicentenară #2, "The New Nation," 26 septembrie 1789, Chicago: vol. 107, no. 21

Tocqueville, Alexis de, *Democracy in America*, ediția a doua, tradusă de Henry Reeve, Francis Bowen (ed.), 2 volume, Cambridge, 1863

Tuveson, Earnest Lee, *Redeemer Nation*, Chicago & London: University of Chicago Press, 1974

Vaughan, Alden T., *American Genesis: Captain John Smith and the Founding of Virginia*, Boston: Little, Brown & Co., 1975

Vaughan, Alden T. (ed.) *The Puritan Tradition in America 1620- 1730*, Columbia, S.C.: University of South Carolina Press, 1972

Washington, George, "The Invisible Hand," revista *Decision*, februarie 1976

Weigle, Luther A., *The Pageant of America*, New Haven: Yale University Press, 1928

Wendell, Barrett, *Cotton Mather*, New York: Dodd, Mead & Co., 1891

Wesley, John, *Journal* (Percy Livingstone Parker, ed.), Moody Press, Chicago, 1974

Wheller, Richard, *Voices of 1776*, Greenwich: Fawcett Premier Book, 1972

Whitefield, George, *The Two First Parts of His Life, With His Journals*, London: W. Strahan, 1756

Whittelsey, Chauncey către adunarea generală a statului Connecticut, 14 mai 1778

Williams, George H., "Christian Attitudes toward Nature," *Christian Scholar's Review*, vol. II, no. 1, toamna anului 1971, Gordon-Conwell Theological Seminary

William, George H. *Wilderness and Paradise in Christian Thought*, New York: Harper & Bros., 1962

Williams, Roger, *Complete Writings of Roger Williams*, New York: Russell & Russell, Inc.

vol. 1, ed. de Guild, Reuben Aldridge, 1963

vol. 2 ed. de Diman, Rev. J. Lewis și Guild, Reuben

Aldridge, 1963

vol. 3, ed. de Caldwell, Samuel L., 1963

vol. 6, ed. de Bartlett, John Russell, 1963

vol. 7, ed. de Miller, Perry, 1963

Willison, George F., *Behold Virginia*, New York: Harcourt, Brace & Co., 1952

Willison, George F., *Saints and Strangers*, New York: Reynal & Hitchcock, 1945

Winslow, Ola Elizabeth, *Meetinghouse Hill 1630-1783*, New York: The Macmillan Co, 1952

Wintrop, John (James Savage, ed.), *The History of New England from 1630 to 1649*, Boston: Little, Brown & Co., 1853

The Winthrop Papers, Boston: Massachusetts Historical Society:

vol. I, 1598-1628; 1929

vol. II, 1623-1630; 1931

vol. III, 1631-1637; 1943
vol. IV, 1638-1644; 1944
vol. V, 1645-1649; 1947

Withersoon, John, *Sermon Preached at Princeton on May 17, 1776,* Philadelphia: R. Aitken

Woolman, John, *The Journal of John Woolman,* Cambridge: Riverside Press (Houghton Mifflin Co.), 1871

Wright, Esmond, *Causes and Consequences of the American Revolution,* New York: Quadrangle Books, 1966

Wright, Louis B., *The Atlantic Frontier: Colonial American Civilization (1607-1763),* New York: Alfred A. Knopf, Inc., 1947

Wright, Louis B., *The Colonial Civilization of North America 1607-1763,* London: Eyre & Spottiswoode, 1949

Wright, Louis B., *Religion and Empire,* Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1943

Young, Alexander, *Chronicles of the Pilgrim Fathers,* Boston: Charles C. Little and James Brown, 1841

Zintl, Terry, "Love Didn't Make the World Go Round 200 Years Ago," *Miami Herald,* 7 februarie 1976

Bun de tipar: 17. 07. 1995. Apărut 1995.
Coli de tipar: 28 1/2.
Tiparul executat sub comanda nr.83/95 la Tipografia Stefhanus S.R.L., str. Bibescu Vodă nr.1, Bucureşti, într-un tiraj de 5. 000 exemplare.

„Sunt pe deplin conştient de suferinţa, de sângele şi de preţul pe care va trebui să-l plătim ca să păstrăm această Declaraţie, ca să ne sprjinim şi să ne apărăm ţara. Dar prin negura aceasta deasă văd strălucind raze fascinante de lumină şi glorie."

Fragment din scrisoarea lui John Adams adresată soţiei sale la câteva ore după semnarea Declaraţiei de Independenţă.

Autorii acestei istorii captivante a Americii reuşesc să dovedească într-un mod convingător că razele despre care vorbea preşedintele John Adams au început să străpungă negura înconjurătoare acum 500 de ani, când un genovez, al cărui nume înseamnă de fapt „purtător al lui Cristos", a fost convins că Dumnezeu îl cheamă să ducă Lumina Mântuitorului spre Apus, pe tărâmuri necunoscute...

Niciodată până acum saga fondării Americii n-a fost depănată din perspectiva planului lui Dumnezeu pentru această ţară şi niciodată nu s-a mai spus că El a intervenit în repetate rânduri pentru ca America să aibă şansa de a exista. *Lumină şi glorie* dezvăluie tocmai acest plan, afectând în mod dramatic punctul de vedere convenţional asupra istoriei naţiunii americane şi a scopului ei în lume.

Editura Cartea Creştină

ISBN 973-97278-3-2